DE ÆQVITATE

TRACTATVS NOVVS VSVQVE RECEPTISSIMVS

LIBER PRIMVS.

In quo vniuersa ÆQVITATIS materia perspicuè, ac plenè examinatur, & casus, siue quæstiones singulares, in quibus de ÆQVITATE iudicari debet, proponuntur, & dilucidantur.

MVLTIS SENATVS EXCELLENTISSIMI MEDIOLANI, Et aliorum Tribunalium Decisionibus Ornatæ.

Opus sanè non minus nouum, quàm vtilissimum, & necessarium

OMNIBVS TVM THEORICIS, TVM PRACTICIS.

Multó Castigatius.

AVCTORE

IVLIO CÆSARE CALVINO

PATRICIO, ET I. C. COLLEG. DERTHONENSI

Ciue, ac Aduocato Mediolanense, Iudiceq; Prætorio Papiæ.

Cum duplici Indice, altero quæstionum, & casuum, altero rerum, & verborum, quæ in hoc opere continentur.

AD ILLVSTRISS. D. D.

LVCAM PERTVSATVM

SVPREMI ITALIÆ CONSILII IN HISPANIA REGENTEM, ET MAGISTRATVS ORDIN. in Prouincia Mediol. Præsidem.

MEDIOLANI, M DC LXXVI.

Ex Typographia Francisci Vigoni.

Superiorum permissu.

ILLVSTRISSIMO D. D.

LVCÆ PERTVSATO

SVPREMI ITALIÆ CONSILII IN HISPANIA Regenti, & Magistratus Ordin. in Mediol. Prouincia Præsidi.

FRANCISCVS VIGONVS SECVLORVM OMNIVM FEL.

QVI potissimùm librum hunc de Æquitate, quem vir doctissimus & nostro seculo maior Iulius Cæsar Caluinus in lucem edidit, traderem, cùm mecum ipse tacitus cogitarem, nemini æquius deferendum statui, quàm tibi, Præses Illustrissime, qui Æquitatem mirificè foues & seruas. Habet illa gentilitios tuos montes, ex quorum fodinis pretium omne offodiat, quorum apice elata fastigium teneat dignitatis. Hisce primùm montibus, quodam veluti in Olympo, mens tua magnarum cogitationum parens insedit: hic Pindum suum collocauerunt literæ, quæ te Martiali in vrbe natum, Alexandriæ videlicet Statiellorum, ad armatam Palladem deduxere. Iuisti in Iurisprudentiæ sinum, quæ te honoribus augere gestit, quòd illam maximè honestaueris. Miratur adhuc Lauda Æquitatem tuam in iudicando, solertiam & dexteritatem in agendo, humanitatem Charitum & Astrææ sociam, miratur Cremona, cùm in ijs vrbibus Regij Fisci Patronus morareris. Vocatus inde ad Vrbem Insubrum Dominam, vt iudicium cum virgis & fascibus exerceres,

vix tribunal inspicis, cùm te ali[illegible]at virtus, ac iubet regij Fisci patrocinium in tota Prouin[illegible] Mediolanensi suscipere. Adeo te certatim honores quærebant, [illegible]dos tamen nunquam quæsiuisti: vt vix vno munere perfunct[illegible] [illegible]gregiè, aliam prouinciam accipere cogereris, nullo tempor[illegible] [illegible]teruallo, fortunà ipsà festinante adornandum Lucam Pertus[illegible]n, quem necdum satis sibi honoribus cumulauisse videtur, cùm [illegible]amen aliorum virtuti & votis possent sufficere. Detulit nimir[illegible] tibi etiam latum clauum Iurisprudentiæ: quod munus & maxim[illegible] in vrbe putamus, & summum esse profitemur; inde Prætura[illegible] Cremonensem gessisti; rursum te in vna Prætura conquiesc[illegible]e minimè patitur virtus; inter tot Patres Conscriptos, quorum amplissima dignitas est, & ratio bene viuendi atque iudicandi præstantissima, creat te Maria Anna Hispaniarum Regina atque Carolus Secundus Carolo Quinto iam par Itali Consilij in Aula Madritensi Regentem. Adornabas verò iter, non vt ad Carpetanos ires, verùm vt properares ad alia munera, nimirum ad Magistratus Ordinarij Præfecturam. Huc te ingenium tuum & literarum scientia prouexit, virtute sic & fortunà coniurantibus amicè, quò te honoribus ornarent, [illegible] tuis laudibus exornares. Verùm circumagit adhuc fortuna rotam, teque suo in curru ad maiora munera gaudet extollere; ea tibi precor à Superis: nec nostra vota ferent venti, quandiu Æquitatem ales domi & vbique fouebis. Accipe igitur hilari fronte obseruantiæ in te meæ testimonium: easque puta esse partes Æquitatis, vt homines tibi addictos tuo patrocinio tuearis, quorum me numero ascribere ne graueris. Bene vale.

SA-

SAPIEN[illegible]SIMO VIRO

IVLIO CÆSA[illegible] CALVINO

IVDICI PRÆTORI [illegible]APIÆ.

Io. Petrus Affaitatus Grumelli [illegible]*bio S. D.*

QVID ni ego AEQVITATIS a[illegible] vrbe (proh dolor) vbi vis æris [illegible] sim ex hac vt si summo iure res agenda sit, [illegible] tanta est, simus cruciarij, iuri videlicet illi ob[illegible]s planè iure sanè maximo veteres dixere summ[illegible] quod cem. Fac enim ius exclusa valeat AEQ[illegible]TE; iam creditoribus omnes ex lege reduce, de nexu addic[illegible]di simus ergastula, & mancipia. Nisi durius quid etiam si[illegible] publico carcere inter perdita, & immundissima capita procul ab oculis, & misericordia deuincientis attineri. Quondam, cum classicum cecinit, sciebat se Paupertas non peti: vacuum eadem viatorem semper ab iniuria comes fida tutabatur. Arguunt mala nostra mendacio sæculorum: iam apud nos oracula non inueniant fidem: nam cum omnibus inopiæ premamur incommodis; id vnum nihilominus, quo diuitibus præstare deberemus, timoris, ac sollicitudinum vacuitatem desideramus. Inanis hic foret omnino Gaditanorum cultus in ærumnosum hoc numen, cui in eadem ara cum Industria litauere. Qui enim industria, & naua, qui negotiosa paupertas esse queat, quæ segnis, & anxia in caueis latitare cogatur? Andrio olim in ciuium præsidium binis illis Deabus egregiè obstitit, ex quarum patrocinio Themistocles Athæniensium legatus acerbissimas exactiones indixerat, sicadæ nempè, & violentiæ, Cuius se opposita salutaris capitis Cremona tueatur? vbi nil minus periculi res plena est eguisse, quam diffluere; Aeque vinculis obnoxius est, qui nemini est soluendo, quam qui non omnibus: illi pœna in vicem fidei cedit; hunc, cum æs omne alienum possit à quopiam solidum peti, hæc post illam actio exagitat, frenatiq; instar Equi alium ex alio sessorem pati cogitur, donec tandem deficiat. Ridet de platonicis quibusdam legibus Athæneus, quòd latæ sint in fictitios homines. Doleam ego de nostratibus, quod in fictitios etiam prouentus, cum ad plures, vel ingentes sumptus exigantur, qui singulis impares sint; ipsos vero ciues ex debita à ciuitate pecunia carceri mancipari, perinde quasi inde vberius, quam ex agris, demetere possint, vnde creditoribus satisfiat. Si porro ex nimio voluptatis vsu marcescentes supra omnem languorem causæ ipsius recordatione vexantur; quid ni nobis in miseriarum solatium non cesserit, ex fide, & caritate in Regem laborare; quibus quicquid desit, Regi per summam alacritatem impensum est; qui laceris, sordidisq; ve-

Colum. lib.10.

Sen. Epi. 1.

Oberatorum conductio ex Plut. de vit. are alien.

Plut. de vit. are alien.

stibus

ftibus fimus integra, illuftriq; pietate, nec alius nobis acrior inhæreat malorum fenfus, quam quod impares animo, ftudioq; in Regem vires iam fuppetant. Sumus ergo, vt decet, malis noftris enarrandis ex tam honefta caufa contractis ambitiofi, fed tamen miferi. Vt merito tuum exofculati fuerimus ingenium, tuas amauerimus, Amantiffimè Vir de AEQVITATE differtationes, Cremonenfes Ciues: quippè vna illa fit, quæ Iuftitiæ feuerum alioquin, & implacabile numen mifereri, quæ ferreum illius pectus mitefcere, quæ furdas hifcere fletibus aures doceat. Quæ propterea pedagogus, ac cenfor ipfius Iuftitiæ dicta fit, quod legitimi iuris aufteros nimis mores, cùm res pofcat, caftigare, quod fcabritiem omnem nouerit læuigare, quòd ex feueriori quadam quafi diuinitate deducat, atq; ad mores noftros, & confuetudinem inflectat humanam. Neq; vero iuri ipfi, legifue latori fit vlla iniuria, qui eadem fciffet, fi rerum omnes euentus à quopiam profpici, aut vna fas effet præfcriptione concludi. Hoc vno fpiritu animati ius fcriptum, & ad quoddam rationis temperamentum, neceffariafq; rectori caritatis, & fæuitiæ vices, aptari, eorundem feitum eft, qui rigenti, & emortuo corpore illud exptimi cenfuere. Hæc ipfa verita cum neceffitate pugnare, frequentem habet cum fummo iure pugnam, nec paffa eft Romæ vel rebus lafciuientibus de nectendis debitoribus leges perdurare, vbi ad vincula ij rapi cæpti funt, quibus vnde redimerentur nihil iam ab egeftate fupereffet, cum compertum omnino fit leges ciuitatibus, non fecus ac remedia valetudini, adhiberi, eafq; diras effe, ac Diris ipfis deuouendas, quæ quam debetent firmare remp. labefactent, ac euertant. Ex AEQVITATIS ergo præfcripto tuti fuerint omnino à Nexibus Cremonenfes: neq; enim quòd caritate in Principem obærati vicariam in fe catitatem, ac mutuam pacti fint; fed quia rem omnem fuam pecuniæ inopes creditoribus obtulerint, nec quicquam poffit amplius carcer, quafi prælum exptimere. Confimilem propterea regulæ lesbiæ AEQVITATEM effe legislatorum præceptor tradidit Ariftoteles, quæ duritiei potius lapidis, quam fibi parcens plumbea fit, & inflecti ipfa malit, & torqueri, quam nobile, & durabile faxum ftructura. & templis interdici. Summa ex hac Philomeni laus accidit, quòd non folum è præfcripto legum, fed legibus etiam ipfis ex bono publico nouerat imperare: & hac ipfa varium, multiplicem, & erraticum, vt ita dicam, animum optauit in Principe Democritus, vt idem luxuriem animorum feueritate corriperet; neceffitudinem, & egeftatem miferatione demulceret. Hæc tandem, fi Pindaro ctedimus, lex ea eft, non vlli paginæ infcripta, non lignis, vel æri infculpra, fed viua in rectoris corde rario femper vna habitans, aut excubans, & animum nunquam finens effe principatus vacuum, hoc eft, caritatis, beneficentiæ, miferationis.

Arift. ad Nicom. lib. 5. cap. 10.

ex Plat. in Crit.

Arift. ibidem.

Ama-

Amabimus iterum, ac sæpius eternum amabimus consilij tui AEQVITATEM, quæ vel ipsa studia dicauit exornandæ ÆQVITATI. Parum erat videlicet, quod in iudicijs vigeret tuis, nisi & perennaret in scriptis. Et verò debebas hoc famæ tuæ monumentum egregium, vt non tam sciant, qui viderint in te, & gestis expressam, sed etiam credant, qui nouerint in ipsis etiam lucubrationibus adumbratam, otij Aeque, ac negotij tui arbitram AEQVITATEM. Debebas AEQVITATI hanc gratiam; vt partum ab ipsa decus ipsam augeret, & quæ ab ipsa acceperas dignitatis præsidia, eidem non tam referres accepta, quam redderes. Debebas documentum posteritati, censum pati potuisse scriptoris, quæ præscriptiones non ferat legislatoris. Ego verò non tantum immensæ gloriæ segetem gratulor tibi, sed & Orbi ex hac tua Sapientia prouentum vberrimum. Enim vero quanto cum publico beneficio discent tuæ sortis homines, ijs hostijs litari posse Iustitiæ, quas AEQVITATIS fons purissimus expiarit? Ipsi AEQVIVS ferent populi fasces, quos sciunt ex AEQVITATIS lege tractari; & quam lictorum securibus aciem Iustitiæ seueritas acuit, eandem circum ligatis ab AEQVITATE virgis impediri, colentq; religiosius Iustitiæ numen, cuius, in cubo positum cernant simulacrum, nec quale Thæbani quondam effinxere, obductis velo luminibus, obstructis auribus, manibus truncum. Placeant neq; rerum arbitros esse oculatos, vt valeat illud ad miserorum solatium; Est AEQVITATIS oculus, omnia qui videt; placent auribus ad supplicum voces patentibus, placent integris, validisq; manibus, quibus ab immerita subleuent calamitate iacentes. Quare viuat, æternumq; viuet, tua hæc AEQVITAS tuis hisce codicibus, quam olim aris, thureue sanctior, quodq; auspicari licet, beabit quos AEQVA respiciet, & optimè de Rep. meritum nomen Auctoris multa cum laude deducet ad posteros.

M-

REIMPRIMATVR

Fr. Antonius Maria Cruceius Sac. Th. Magister, & Commissarius S. Offitij Mediolani.

Iacobus Saita Canonicus S. Ambrosij pro Eminentiss. D. D. Card. Litta Archiep.

F. Arbona pro Excellentiss. Senatu.

AD CANDIDVM LECTOREM.

FORI, ac iuris arbiter, cui nil Aequo carius eſſe debet; aliquid à Iudiciali ſtrepitu nactus otij, conſcripſi de AEQVITATE, vt apud omnes teſtarer me in hoc præſtando munere AEQVITATEM non minus ore, quam manu tractare: At dicet aliquis Aequam ad ſcribendum materiam aſſumis; non tamen ingenij viribus Aequam, vt præcipit Lyricus. Atq; adeò vmbram, dum quæris lucem, tuo nomini aucuparis. Fateor equidem me non eſſe eiuſmodi, qui pro dignitate hac de re ſcribam; quod autem aliquid ſim ſupra vires auſus, proptereaq; temeritatis nota inurendus, non video. Quid? an non in tanta librorum numeroſitate mea AEQVITAS locum ſibi adſciſcat aliquem in officinis? cum nulli Aequius eiuſmodi debeatur hoſpitium, quam Aequo. Cæterum, ſi conatus hoſce meos ſeuerus aliquis cenſor carpere adhuc velit, patiar id ego libenter; non ignarus tineas, & mures corrodere non modo meas; quæ nullius momenti ſunt, ſed inauratas quoq; paginas poſſe: quemadmodum eruditiſſimis primariæ notæ codicibus accidiſſe legi; Verum hoſce ante Catones, ac Momos illud admonitos volo, vt conſilium probent ſuum ex Platonis præſcripto. ſe ea in te eſſe non inferiores eo, qui repræhenditur, opportere. Vale.

IVLIO CÆSARI
CALVINO

VETVSTISS. ROMANÆ NOBILITATIS
TRADVCI

FORI IVBARI.
ASTRÆÆ VINDICI
VRBANITATIS MELLI

CVIVS FRONTI GEMMAS PALLAS IMPRESSIT,
CVM SVDOREM EXPRESSIT,
LAVREAM APOLLO DEDIT, CVM GEMMAS VIDIT.
CVI TICINVS OLIM VATICINANS TOGAM INTEXVIT,
VT SVIS PRÆESSET VNDIS,
QVARVM CANDOREM ORE, ET VBERTATEM REFEREBAT.
CVI GENTILIS AQVILA
LVCES, VT IVSTITIÆ SOLEM CERNERET,
VT SCRIBERET PENNAS ACCOMODAVIT.
HÆC MINORA VERIS; INFERIORA MERITIS
GRATI ANIMI
MONVMENTA DAT. DONAT

FERRANDVS SYLVA
CREMONENSIS.

Al Sig. Dottor GIVLIO CESARE CALVINO GIVDICE DI PAVIA

Sopra il nouo Trattato de AEQVITATE

MADRIGALE

DEL DOTTOR CARLO BELLONI,

Lettor publico nello Studio di Pauia.

CHI del gran Dittator i scritti, e pruoue
Leggendo ammira, e muoue,
Ah', che di quello scuopre
Confarsi à te, non'l nome sol, mà l'opre?
Che se colui appunto,
E degne d'esser scritte opre facea,
E degne d'esser fatte opre scriuea;
Ecco, ch' in vn sol punto,
Ed' in fatti, ed' in scritto
Dimostri à noi, del giosto, il sentier dritto.

Ad Perill. Virum Dominum IVLIVM CAESAREM CALVINVM IN TICINENSI CVRIA

Iudicem integerrimum, & æquissimum

De AEQVITATE scribentem.

Nicolai Augusti I. C. Collegiati Ticinensis.

EPIGRAMMA.

ÆQVA facis scribisq; Aequa, & non Aequa per
O Cæsar Themidis, Iustitiaq; decus. (horres,
Vrbs, Aequi, legumque parens te Iudice, gestit,
Cùm videat ciues Aequa beare suos.
Quare magè, crede mihi, plaudet, cum præmia cernet
Aequa tuum, Iuli, condecorare caput.
Macte animo tamen, Aequos nam tibi reddet honores,
Inuicti nostri Principis Aequa manus.

Ad Perillustrem D. IVLIVM CAESAREM CALVINVM PAPIAE IVDICEM INTEGERRIMVM

In eiusdem librum de AEQVITATE

IACOBI SIMONIS VALERII ACCADEMICI

Affidati, ac eiusdem Illustris. Academia à secretis.

EPIGRAMMA.

AVREA dum pandis, Caluine oracula iuris,
Mitia tu Themidis sceptra beata facis;
Fascibus hinc demit secura Papia secures,
Haud opus est ferro; si modò regnat amor?
Improba nequities, longos dominata per annos,
En modo prona tuo victa sub ense cadit;
Namq; in amore feris, feriens medicamina præbes,
Et ferus, & mitis Vulnera sana facis.

Ad Perillustrem Dominum IVLIVM CAESAREM CALVINVM TICINENSIS FORI ARBITRVM

De AEQVITATE scribentem.

Cuius Gentile stemma Aquilam cum Sole habet.

EPIGRAMMA.

Ferrandi Silua Patricij Cremonensis.

QVAM bene Cæsareum simulant tua nomina nomē
Numina quæ referunt proximiora Iouis?
Si tua terrigenis miscentur nomina sertis,
Stemmata sunt superos inter habenda choros.
Se tibi Cæsareus, Cæsar, non subijcit Ales:
Sed Iouis hæc fuerat, quæ Comitatur Auis.
Romuleus calamum tibi das cum nomine Cæsar.
Exhibet anguigeri Iuppiter arma sui
Cum Calamo Cæsar, cum stemmate Iuppiter adsit,
Diuisum imperium cum Ioue, Cæsar, habes.

Ad eundem EQVITATIS monimenta Scribentem.

EPIGRAMMA

Dominici Donati Marchionis de Caretto.

IN quales abeunt hæc ferrea sæcula mores?
Aurea defluxo redditur ære salus.
Sideribus repetita solum se Astræa relictis.
Transtulit: ad Votum, Cæsaris illa mei.
Sed proh, quæ reducis video discrimina Diuæ?
Non etenim terris hæc abitura redit.
Olim sydereis inuita recessit ob oris.
Sponte sed ad leges nunc venis illa tuas?

Ad eundem aliud.

EPIGRAMMA.

Philippi de Aste Patricij Albigaunensis.

SIdereum tribuunt tibi nomina, Cæsar, honorem,
Sed mihi Cæsareu sidere maior ades.
Phœbeas dat stemma faces; Tu iura ministras,
Ipseque vel leges posceit Apollo tuas.
Indita Cæsareum faciunt te nomina Sydus:
At phœbo similem te tamen ipse facis.

Ad Eumdem. De eius Aquila, & Sole, Gentili stemmate.

EPIGRAMMA.

Ioannis Henrici Marchionis de Caretto.

SE tua mortali subducunt stemmata fato,
Nec sunt Astrifero deteriora loco.
Fulmineo iaculator adest his armiger ira:
Est ibi pacifica missor Apollo faris?
Si petis, vltrices tibi porrigit armiger ignes:
Si mauis placidos, phœbos ab ore iacit?
Si superis immota Dijs non fata manerent,
Dixissem: Variat cum Ioue Cæsar opes?

De eodem stemmate

Ad eundem

EPIGRAMMA

Stephani Spinulæ Patritij Genuensis.

QVI modò scandebat superas Iouis armiger oras
Phœbei assuetus luminis igne frui.
Degere nunc mauult guarus in stemmate Iuli,
Vt sua Regalis lumina libet Auis:
Quam bene Cæsareo decoraris ab Alite, Cæsar,
Viuida qui veteris Cæsaris acta refert.

Ad eundem de AEQVITATE scribentem.

EPIGRAMMA.

Francisci Syluæ Patritij Crem.

CAESAR, vt Ausoniam ferro sibi subdidit Vrbē,
Impia Romuleis tum monumenta dedit.
Cæsare sed gladijs iugulato, dogmata scindit
Roma, quod inuita protulit Vrbe, cremat.
Ne metuas, Cæsar, tua nunquam iura terentur:
Scinditur in iustum quisque, sed Aequa probat.

Ad Eumdem.

EPIGRAMMA:

Condisalui de Puteo Patricij Mediolanen.

CAESAR, vt Astrææ celebres, tibi lumen, & alas,
Quam patrio pingis stemmate, præbet Auis.
Lumen, vt inspiciat Aequum, calamumque ministrat.
Lumine quod cernis scribere penna dedit.

Ad eundem de eodem stemmate.

Octauij Cremæ Patricij Sauonensis.

ARmiger in patrio depictus stemmate regnat
Ales, & ignito fulminat ore reos.
Hic quoq; saua vibrans rubicundo fulmina ab vngue,
Suggerit irrato tela trisulca Ioui
Cæsaris, atq; Iouis, nunc, i, compone volucres,
Fulminat hæc omnes, sed ferit illa reos.

De stemmate eiusdem.

EPIGRAMMA.

Thomæ Lerearii Patricii Genuensis.

EST tibi par superum, Cæsar, cum Principe signū,
Phœbeum quando cingit vtrumque iubar.
Iracunda Iouis volucris dat fulmina terris,
Iura sed in populos fert tua mitis Auis.
Dextra Iouis vindex: placidè Tu iura gubernas:
Ille poli iudex, Arbiter ipse fori.
Sit Iouis armigero supplex, qui fulmina poscit:
Ille tuam, qui vult mitia, poscit Auem.

Ad eum de AEQVITATE scribentem

EPIGRAMMA.

Ioannis Francisci Massæ Patritii Ticinen.

ASpicen Astrea iustam pendere bilancem,
Aspicen, vt Ticinus plaudit, & ore fauet
Nomina Cæsar habet nostris rutilantiq; terris;
Dum tamen Aequa notat, lucidiora micant.
Iustitia mirata sui vaga lumina solis,
Dogmata Caluino iusta ministrat Auis.

Ad eundem.

EPIGRAMMA.

Allusio nominis.

Andreæ Syluæ Patricii Cremonensis.

QVOD sibi sanguineo quæsiuit acinace Cæsar,
Nomen, in edomito quod tulit orbe, decus
Talis honos tibi Cæsar inest, qui nomine compar
Ingenio tibi, quod Iulius ense, paris.
Ille potest gladio; calamo potes ipse: sit ergo,
Res quibus Aequa sunt, par & vtriq; decus.

Ad eundem. De stemmate.

EPIGRAMMA.

Ioannis Lucæ Fossæ Patritii Genuensis.

PIngit Apollineam Cæsar per stemmata lucem,
Et tenet in Phœbum lumina fixa suum:
Non igitur Mirum, scribat si Iulius Aequum,
Iustitiæ fontem pro dine Cæsar habet.

Eiusdem ad eundem.

ARDVA iura fori Iudex, Caluine, gubernas,
Et placidas Ticini tui moderaris aquas;
Quam benè te fluuij decorauit Curia clauo,
Cui fandi similis fluminis vnda fuit.

De eodem.

TICINENSIS FORI ARBITER EFFICITVR

Vbi olim lauream Doctoralem est assecutus.

Iosephi Miglianachæ Mediolanensis.

CINXIT Apollineo tua primum tempora ramo
Ticinus ≈ meritis debita pompa comis.
Et nisi tunc teneræ metuisset in indole fronti,
Munere fecissent te magis esse grauem;
Te quia nunc valido firmatum pectore cernit,
Non ramum; at fasces porrigit ille suus.

Aliud de eodem argumento.

Iosephi Arces Caberæ Viglevan.

HIC quondam Phœbea tua data laurea fronti,
Cæsar, & imposita fulsit honore caput
Hic, vbi Doctarum frondescunt serta comarum
Hic tuus assiduus contulit illa labor.
Nunc Ticini moderamen habes: quæ frondea sudor
Dona dedit, fructu non caruisse videt.

In

INDEX
Argumentorum, quæ in hoc Opere tractantur.

Te-

Cessio

TRACTATVS IVLII CÆSARIS CALVINI

PATRITII DERTONENSIS, AC CIVIS ET ADVOCATI MEDIOLANENSIS

DE ÆQVITATE

LIBER PRIMVS.

Cum perutili, & copioso, tùm argumentorum, tùm rerum, tùm etiam verborum, Indice.

SVMMARIA.

1 *Difficilè est etiam inter amicos pronuntiare, quorum alter læditur.*
2 *Aequitas est ars æqui, & boni.*
3 *Aequitas est iudicium, in quo statuitur ad dictamen rationis naturalis.*
4 *Aequitas nil aliud est, quam naturalis ratio, aut quod naturalis ratio persuadet.*
5 *Aequum dicitur ab Aequando.*
6 *Aequum reuocat summum ius ad æquabilitatē.*
7 *Aequum illud appellamus, vt ne cui plus, ne cui minus, sed cuiq; suum tribuatur.*
8 *Aequitas est ius, quod lex scripta prætermisit.*
9 *Consuetudo est ius, quod lex scripta prætermisit.*
10 *Differentia inter Aequitatem, & consuetudinē.*
11 *Solus Princeps interponit interpratationem inter Aequitatem, & ius scriptum.*
12 *Iustitiæ nil proprius est, quam Aequitas.*
13 *Iustitiæ officia sunt Humanitas, Aequitas, & misericordia.*
14 *Iudex tantum se exorari permittet, quantum Iustitiæ causa patitur.*
15 *Iudicis est semper verum sequi, Patroni causarum nonnunquam verisimile.*
16 *Non misereberis in iudicio Pauperis.*
16 *Legū cōditores, Aequitatis fautores esse debent.*
17 *Themistoclis pulcrum responsum.*
18 *Aequitas dicitur speciosa proles magistratuum.*
19 *Ciceronis sententia notanda.*
20 *Aequum accipitur pro iusto.*
21 *Aequitas est legis voluntati coniunctissima, eāq; sequitur, siuè ad humanitatē, siuè ad acerbitatē.*
22 *Aequitas interdum mitius, interdum acerbius agit, vt facti, & personarū qualitas expostulat.*
23 *Aequitas est motus rationabilis regens mi-*

 seri-

ſericordiam, & rigorem.

24 *Senatus Excellentiſs. Mediolani Diuinò quodam afflatu ſuas ſancire ſolet ſanctiones.*

25 *Pauli Belloni Senat. Ampliſs. bonorifica mentio.*

26 *Decretum Senatus in cauſa percuſſionum baculo apoſtatè illatarum.*

26 *Iudicans iuſtè ſtateram in manu geſtat, & vtroq; penſo iuſtitiam, & miſericordiam portat, ſed per iuſtitiam reddit peccatis ſententiam, Per miſericordiam peccati temperat pœnam.*

27 *De Aequitate cenſere non eſt cuiuſuis I. C.*

28 *Aequitas non conſiſtit in cerebro quorumcunq;*

29 *Aequitas non adiecta legibus non eſt curanda.*

30 *Aequitatem inuenire non eſt parui negotij.*

31 *Aequitas dicitur benigna, & liberalis.*

32 *Aequitatis munus eſt in ſupplendis his, quæ quodammodo in lege videntur deeſſe.*

33 *Aequitate in arbitrijs tãtùm vtimur, & vbi ius ſcriptum deſſicit.*

34 *Arbitrium iudicis quid ſit.*

35 *Legum diſpoſitiones trahuntur ad ſimilia.*

36 *Lex dilatanda eſt non reſtringenda.*

37 *Aequitatis proprium Epitheton eſt Benignitas.*

Prælудia circa Deffinitionem Aequitatis. Cap. I.

IN foro paſſim controuertitur, tam coram ſupremis, quam inferioribus Tribunalibus, an de Aequitate quidquam debeat concedi, vel iudicari, Etiam ſi iuris rigor aliter dictet. Cum Aequitas multa ſuadere dicatur, quibus iuris rigor reſiſtit. Et quemadmodũ ipſe Deus Opt. Max. omnium conditor, & humani generis ſaluator, ſummopere laudatur ob Aequitatem, quà gentes iudicat teſte Regio Propheta Pſalm. 66. Letentur, & exultent gentes, quoniam iudicas populos in Aequitate, ac Pſal. 95. Iudicabit Orbem Terræ in Aequitate, omiſſis alijs locis, Ita altiſſimi Dei veſtigia ſequendo humani iudices ab Aequitate in iudicijs nunquam ſe cedere debent.

Qua de re, cum & patrocinando, & iudicando rè cognouerim, quantum publicæ vtilitati cõueniret, ad præcidendum litium anfractus, ſi de hac materia diſtinctè ſcripſiſſent Doctores Caſus, & Quæſtiones aliquas particolares, in quibus de Aequitate iudicari debet, colligere ſtatui, vt eò facilius iudicia, & lites dirimi poſſint, quę hoc tempore immortalitati conſecratæ quodammodo videntur. An culpa iudicum, an dulo Patronorum cauſarũ neſcitur, cum illi iuxtà ſententiam Platonis difficile eſſe etiam inter amicos pronunciare, quorum alter læditur, a iudicio poſſint retrahi, Iſti verò, vel à negotiorum copia, vel ſpe lucri, vt in iure ſolas diuitias querant, tardiores effici valeant. 1

Et quoniã Gaius I.C. in l. 1. ff. de orig. iur. ante omnia deffinit ius, prout idẽ obſeruat Vlpianus in l. 1. ff. de iuſt., & iure; Vt ex illius diffinitione melius intelligatur, quid agatur; Ante omnia etiam deffiniendam eſſe propoſitam materiam cenſeo, vt quilibet clarius eam percipere, & caſibus accomodare valeat.

2 Aequitas igitur eſt ars Aequi, & boni iuxta tradita per eruditiſſimũ Fachin. lib. 11. controuerſ. iur. ca. 27. verſ. contrarium, vel ſecundum Bal. in l. 1. ff. de inſt., & iure, quem ſequitur Iaſ. in l. placuit nu. 2. C. de iudicijs, Aequitas eſt iudicium, in quo circumſcriptis regulis iuris ſtatuitur ad dictamen rationis naturalis, quæ vt explicat D. Alex. Rhaud. conſummatiſs. I. C. Deciſ. Piſana 41. n. 77. dicitur rectitudo iudicij naturalẽ ſequens rationem; Cum Aequitas nil 4 aliud ſit, quam naturalis ratio l. ſcire oportet §. ſufficit ff. de excuſ. tut. Iaſ. alleg. nu. 2.; Aut quod naturalis ratio perſuadet, vt ſcribit Boetius lib. 3. Topic., & Cicer. in Topica, de quo Franc. Connan. lib. 1. Coment. iur. Ciuil. tit. de Aequitate ſub n. 4. litt. D. circa medium fol. 66

5 Diciturq; Aequũ ab ęquando, quaſi ęqualiter per eum omnes ſubiecti partes conſiderentur, & quod ex particulari ratione prodeſſe dignoſcitur, accipiatur, vt egregiè ſcribit Ioannes Bologn. tr. de multis ſignis, & different. iuris, & facti ſub nu. 10. impreſſo in 1. parte ff. Ver. fol. mihi 73. & ſecundum Latinos, quod ſummum 6 ius ad æqualitatem reuocat, teſte Connano d. tit. de Aequitate n. 1. qui ſub n. 5. litt. A. inquit, quod nihil tam enucleatè dici, aut ſcribi poteſt, nihil tam planè, & diffinitè, quod non multa Aequitate ſæpè ſit, aut temperandum, aut ſupplendum; id quod repetit litt. B. Aequum 7 enim illud appellamus, vt ne cui plus, ne cui minus, ſed cuiq; ſuũ tribuatur pro rerum, perſonarumq; ratione, & dignitate, idem Connan. lib. 5. tit. 1. nu. 1. fol. 472.

Secundum vero Ariſtotilẽ lib. 1. Reth. c. 13. Aequitas nil aliud eſt, quã ius, quod lex ſcripta prętermiſit, qui Auctor quinto Ethicorum c. 10. tradit Aequitatem legis directionem eſſe, 8 vbi defficit propter vniuerſale; Prout conſuetudo propriè nil aliud eſt, quam ius, quod lex ſcripta prætermiſit, ſed Aequitas ius natũ, & naturale, conſuetudo verò ius conſtitutũ, & re- 9 ceptũ, vt ait eruditiſſimus Cuiac. in tr. de feud. lib. 2. tit. 1. ad Obertum de orto lit. T. in fine fol. mihi 503. Qui litt. E. ex l. 1. C. de leg. tradit. inter Aequitatem, & ius ſcriptum ſolum Princi- 10 pẽ interponere interprætationẽ; id quod confirmat Connan. dictu tit. de Aequitate n. 3. litt. D. Ariſtotelis autem traditionem explicatam fuiſſe per Imperatorem habetur in §. propterea inſt. de act. vt ſcribit Rebuff. in l. 1. ſub nu. 8. verſ. cum igitur in fine ff. de iuſtitia, & iure.

11 Et ſanè nihil propriũ eſt iuſtitiæ, quã Aequitas, vt docet Cicero lib. 1. de officijs fol. 13. à tergo, qui difficile eſſe tradit, cum præſtare omnibus concupieris, ſeruare Aequitatẽ, quæ eſt iuſtitiæ max. propria, cuius officia ſunt Humanitas, Aequitas, & Miſericordia, vt expo-

nit

nit Fortun. Garcia in repet. l. Gallus §. idē credendum. n. 3. ff. de lib. & posth.; Tantum enim annuere quis alteri debet, quantum Æquitas admittit, quia iudicis est semper in causia verū
13 sequi, Patroni nonnunquam verisimile, etiā si minus sit verū deffendere, vt ex Cicer. de offic. scribit Dec. cons. 463. sub n. 22. quem sequitur
14 Pretus de interpraetat. vlt. volunt. lib. 3. solut. 6. n. 26. fol. mihi 248.

Et tantū se exurari permittet index, quoniā iustitia causæ patitur, vt docet Connan. dicto tit. nu. t t. ā quo fit mentio de præcepto illo
15 diuino, Non misereberis in iudicio Pauperis; Steph. Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 734. num. 50.

16. Vnde Themistocles dum importunè tunc sibi Prætori quoddam præter Æquum postularet Simonides; Respondit, sicut neq; tu bonus Poeta esses, si modos, & numeros in canēdo contemneres, Ita neq; ipse bonus Prætor, si gratiam cuiuscunq; legibus anteferem, vt refert. Plutarc. in vita Themist. fol. 49., Et paulò ante in eodem loco scribit Idem Cicero de sententia stoicorum, fortitudinem eam virtutem esse propugnantem pro Æquitate, Prout conditores legum Aequitatis fautores esse conue-
16 nire habetur in l. hac lege C. de pact. conuent., & tradit Rebuff. in l. 1. sub nu. 6. in fin. vers. quidam dubitant ff. de iust. & iure.

17 Namq; Magistratuū proles speciosa filia dicitur Aequitas, quæ est splendor Prudentiæ, absolutioq; iustitiæ, vt scribit Celsus Bargal. tra. de Dolo lib. 6. regul. 38. nu. 5.; Vt enim inquit Cicero li. 2. de officijs fol. mihi 40. à tergo. Nemo iustus esse potest, qui mortem, qui dolorē,
18 qui exilium, qui ægestatem timet, aut qui ca, quæ his sunt contraria, Aequitati anteponit (vera Christiani certè, nedum Gentilis sententia), Quamuis Salomon vir iustus, de diuitijs, & paupertate timens rogabat Deum, ne diuitias, nec paupertatem sibi daret, sed tantū necessaria, victum scilicet, & vestitum tribueret.
19 Aequumq; accipitur pro iusto secundū d. l. hac lege, de qua Rebuff. loco cit. vers. & sic patet, & sub nu. 8. vers. Aequum ab iniquo; Cum Aequitas sit legis voluntati coniunctissima, se-
20 quaturq; eam quocunq; tendat, siuè ad humanitatem, siuè ad acerbitatem, vt post Conan. dicto tit. de Aequitate, nu. 9. tradit Rebuff. loco relato sub n. 8. vers. ex quo patet in fine. Maue. Burg. tr. de modo procedēdi ex abrupto q. 14. n. 3., ac ante eos scriptum reliquit Albert. Bolognet, in quem nuperimè incidi tr. de Aequitate, cap. 28. nu. 14. & sequ. tom. 1.
21 Nō sēper enim mitius agit in delictis Aequitas, sed interdum acerbius, vt facti, & personæ qualitas expostulat l. quid ergo §. pęna grauior ff. de infamibus, Mar. Salom. in Rubr. ff. de inst. & iure in fine, qui n. 17. tradit Aequitatem esse motum rationabilem regentem misericordiā,
22 & rigorem, idem probat Bolognet. d. tr. c. 36. sub n. 5. vers. Etenim supra demonstrauimus;

Id quod quotidie obseruat Sacros. Mediol.
23 Sen. qui diuino quoddā aflatu suas sāctiones sancire solet, vt testatur Polid. Ripa singular. obser. 252. in fine, dum secundum facti, & personarum qualitates de Aequitate alterat etiā, & minuit pænas ordinarias, vt in casu cuiusdā D. I. C. qui fracta pace alium pariter I. C. in foro existentem paruo baculo semel percusserat super manu post mutuas salutationes; Quamuis enim ex dispositione Proclamat. Excellentiss. Pro Regis in hoc Dominio inducta, fit pęna aureorū quingentorum vltra arbitriū (quod capitalem pænam minimè cōpræhendere certum est) pro percussionibus baculo apostatè illatis. Attamen Senatus ipse die duodecima Augusti 1620. referente Amplis. D. Senatore
24 Bellono I. C. in omni scientia eruditissimo, affine, & alias Pręceptore meo, attenta facti granitate, consideratis his circumstantijs, rescripsit Prætori Derthonæ, vt dictum D. Delinquētem citaret sub pæna vitæ, & contumacem in eam pænam damnaret, vt apud Egreg. D. Secretarium Besutium, prout ita condemnatus fuit in contumaciam; Consimilemq; declarationem fecit idem Excellentiss. Senatus paulo post contra quendam, qui ex causa officij Cōmissarium Aronæ apostatè baculo percuserat in præsenti Ciuitate, dum iussit delinquentem citari sub pæna furcarum, & contumacem in eam pænam damnari.
25. Vt enim inquit Cicero lib. 1. officiorum ita probanda est mansuetudo, & clemētia, vt adhibeatur causæ seueritas, sine qua Ciuitas administrari non potest; Tamen iustitiæ seueritas per misericordiam alteram iustitiæ partem temperanda est, vt docet D. Gregorius in mo-
26 ralibus inquiens, omnis, qui iustè iudicat, stateră in manu gestat, & in vtroq; penso iustitiā, & misericordiam portat, sed per iustitiam reddit peccatis sententiam, per misericordiā peccati temperat pænam, late Thesaur. Iun. lib. 3. q. famil. 13. nu. 15.

Cum itaq; sit Aequitas ius non scriptū ex Aristotile, & alijs supra citatis, pendere dicitur à Prudentum iudicio, de quo rectè censere
26 non cuiusuis est iuris Periti, sed eius, qui artē hanc plenè nouit Rebuff. in dicta l. 1. sub n. 8. vers. cū igitur ff. de iust. & iure; Pro rerū enim, negotiorumq; natura, & condicione vim legū mutat Aequitas, & aptat vnicuique congruēter inquirens, quo quoq; consilio, quo animo, quo loco, quo tempore, qua vel occasione, vel necessitate factum sit, aut dictum, vt egregiè declarat Connan. d. tit. de Aequitate in principio, qui in fine n. p. inquit, quod iuris Aequitas quamquam varietur, nōnunquam pro rerum, & personarum varietate, ius est tamen, & idē certe ius, nec æquum quidquam, quod non iustum, & omne iustum æquum est.

Hinc scribit Gratian. lib. 4. discept. forens. c.

A 2 639.

639.n.26., quod Aequitas non consistit io cerebro quorumcunque, vt quod somniēt, æquū putent; sed in arte, quæ ex legibus, & iuris prudentibus sumitur l. si verò §. interdum ff. de his, qui deie vel effuder; Alioquin nihil esset certū, & perpetuum in iure nustro, quibuslibet de torquentibus causarum statū ad quālibet imaginariam, & abusiuam Aequitatem, quæ non adiecta legibus, nō est entanda, Scrib. iu l. placuit ff. de iudicijs Gail. obser. 23. n. 26. lib. 2., & Misinger. obseru. 63. n. 4. cent. 6. [27] [28]

Nun patui igitur negocij est Aequitatem istā inuenire, vt tradidisse videtur Vlpianus in l. si quu, §. hæc actio. ff. de relig., & sumpt. Fun. vbi circa funera æquum accipi ex dignitate eius, qui funeratus est, ex causa, ex tempore ex bona fide, docet. [29]

Dicitutq. Aequitas benigua, & liberalis, cū plus præstet ipsa, quam legis verba concedant Conan. citato tit. sub n. 3. litt. B., Et sic Aequitatis muuus est in supplendis his, quæ io lege videntur quodammodo deesse, vt ait Coonan. loco relato n. 3. in fine litt. C. Quia in arbitrarijs tantum recurritur ad Aequitatem. l. quod si ephesi in fine ff. de eo, quod certo loco; vel quandu ius scriptum defficit. Siluan. cons. 47. nu. 11. lib. 1. [30] [31] [32]

Et Iudicis arbitriū nihil aliud est, quā Aequitas, quæ iure naturali gentiū, & ciuili sub nixa est, & communita Bal. in l. bonam fidem. vers. in secundo C. de act. & obligat., Card. Mār. de tacit. & ambig. lib. 22. tit. 21. n. 42. par. 1. Et sub n. 4. eadem litt. C. subijcit Conoanus legū dispositionea trahi ad similia ex identitate rationis. [33]

Et quemadmodum Medici, cuius vim cognitam habent in vno morbo, farmaci, illud idem ad finitimos huic, cognatosq; morbos adhibet; Ita quod io vno dictum, factum ue est negocio ad cætera trahi debet, qua communione rationis, societatisq; coniunguntur; Dilatanda enim est lex ad ea, quę similitudinem iuris continēt; non restringenda suis verbis; Idem innuere videtur Diuus Thomas 2. 2. q. 120. art. 1. quē refert, & sequitur Peguera decis. 51. sub n. 2. vers. & similiter in fine, Propriumq; Epitheton Aequitatis esse benignitatem scribit post Mūdestinum tit. de legibus Marius Salamon. in repet. rubr. de iustitia, & iure sub n. 18. vers. benignitas enim fol. 15. [34] [35] [36]

SVMMARIA.

1 *Aequitas quodammodo duplex, vna quæ iurigentium adhibetur, altera quæ iuri ciuili inseruit.*
2 *Quid sit æquitas naturalis.*
3 *Quid sit æquitas ciuilis.*
4 *Iuris non scripti partes duæ secundum Aristot.*
5 *Proprie non datur æquitas scripta.*

Aequitas quotuplex sit. Cap. II.

AEquitatem duplicem quodammodò esse scribit Cōnan. in d. tit. de Aequitate. lib. 1. sub n. 6. in fine lit. A. Vnā quæ iurigencium adhibetur, alterā quę iuri ciuili inseruit; Illa enim Aequitas, quæ adducitur nō ad verba legū, sed ad supplendā earū dispusitiunē, & voluntatē, vt quod in ijs deest, perficiatur, naturalis nominaoda est, & sic iurisgentium, atq; hæc illa est, quam legislatores sua imprudētia omiserunt. [1] [2]

Ciuilis autem Aequitas ea se offert, quā nō illi verbis deffinierunt, quod vel nollent, vel nō possent, intellectam tamen esse voluerunt; Vt si præscriptio rerum omnium, & contra quoscunq; inducatur centum aonis, æquitas ciuilis certis personis prouidebit, quia probabile est, eam fuisse eorum sententiam. Quæ differentia sic ab Aristotile lib. 1. Reth. constituitur. [3]

Iuris nō scripti duu sunt, inquit, partes, quarum vna posita est in exuperantia virtutis, & vitij; Vnde manat probrum, infamia, dedecus, E contra laus, honor, præmium, velut benemeritis de nobis gratiam habere, & referre, opitulari amicis, & cætera eius generis. Altera verò Iuris non scripti pars est in ijs, quæ sunt scripto legum prætermissa; Hæc duplicem inducit Aequitatem, vnam & posteriorem, quæ io legū interpretatione perspicitur, quam omnes Iudices sequi debent, & eam vt consetuemus, possunt nos authoritate sua compellere, cum ea nihil aliud sit, quam mens, & sentētia scriptæ legis; Altera & superior est in voluntate, & honestate cuiuscunq; nostrum posita, nec vllā affert necessitatē, quia venic à natura tantum, quæ ipsa nullas alias cogendi vias monet, quā quæ pudore, & verecundia ducuntur, vt quod secus erit factum, non tàm accusari, quàm exprobari possit. Eamq; consistere dicit Aristoriles in exuberantia virtutis, & vitij, & in ijs rebus, quas qui gesserit, laude, & comendatione dignus est, qui nō fecerit, non tàm castigādus, quàm vituperandus; Erratum enim in his existimationem uffendit, pœna non affert id quod in se quisq; debet de se facere, & se sibi acerrimum Iudicem constituere. [4]

At in scitis populorū, aut Iudicum Tribunalibus nō obseruantur, nec plus nobis adijciūt necessitatis, quam suus pudor cuiq; imposuit, quod innuit Constant. in l. placuit C. de Iud. dū inquit, Placuit in omnibus rebus præcipua esse iustitiæ, æquitatisq; scriptæ, quam stricti iuris rationem; Videtur enim nomine ius naturale intelligere; Sic Cicero 9. Philip. Cum Sulpitiū laudasset, quòd nō magis Iurisconsultus, quam iustitiæ esset, & quæ proficiscerentur à legibus, & iure ciuili, semper ad Aequitatem refert io-

stitiam

ſtitiam pro naturali iure vſurpauit, quam eandem poſtea, cum ea refert adſcriptas leges, nominat æquitatem

Ex quo videtur ſcriptam æquitatem appellate, quę ſcriptis legibus interpretandis conſumitur, vt eam ſecernat ab ea Aequitate, quæ teſte Ariſtotile iurisgentium, & non ſcripto quãdoq; accomodatur, quamuis qui correctiores ſunt codices, non habent verbum ſcriptæ;

5 Nam Aequitas ſcripta propriè eſſe non poteſt, vt ſupra *in præcedenti cap. n. 8. & n. 26.* fuit concluſum, & latius in ſequenti explicabitur, ſed eam intelligamus, quę ſcripto iuri ſubminiſtrat, naturæ bonitatem, & clementiam, ita diſſert è ſcribit Coonan. quem ad litteram citauimus, tùm quia clarioribus verbis explicari nõ poterat materia ipſa, tùm quia nõ apud omnes iuris profeſſores reſidet ipſius authoris opera.

SVMMARIA.

1 *Error eorum, qui diſtinxerunt inter Aequitatem ſcriptam, & non ſcriptam.*
2 *Declaratio Marij Salomonij circa Aequitatem ſcriptam, & non ſcriptam.*
3 *Improprie appellatur Aequitas ſcripta.*
4 *Aequitas nõ cõtrariatur rigori, ſed illũ temperat.*

An detur Aequitas ſcripta. Cap. III.

PRobatum ſatis fuit ſupra in 1. c. n. 7. & ſeq. ac c. 2. n. 5. Aequitatem eſſe ius non ſcriptum, quo ſtante erronea omnino videtur eorum D.D. traditio, qui in l. 1. C. de leg.

1 & in d. l. placuit C. de iudic. diſtinxerunt Aequitatem inſcriptam, & non ſcriptã, quorum opinionem ſequitur Cephal. in reſp. l. centurio n. 567. ff. vulgar. & pupillar. ac Miſinger. obſeru. 68 nu. 4. centur. 6. poſt Dec. in l. in omnibus de reg. iur. Contrarium enim probauit Eruditiſs. Conan. ſub d. n. 6. tit. de Aequitate, vbi aperte tradit nullam eſſe poſſe Aequitatem ſcriptam rationibus ibi adductis id quod deffinitioni Aequitatis conuenit; Si enim Aequitas eſt ius quod lex ſcripta prætermiſit, nullo modo dari poſſe ſcriptam Aequitatem patet.

Verumtamẽ nondũ hanc, ac D.D. repugnantiã mirificè tollit Marius Salomon in rubr. ff. de iuſt. & iur. ſub n. 24. verſ. & dixerit aliquis, quo loci inquit, quod vbi Aequitas exijt in edictis Prætorũ, ideſt quando ex Aequitate quid-

2 quam ſtatuerunt edicta Prætorum, dicitur ſanè ſcripta Aequitas, ſiuè ſcriptum ius, ſed ſtatim atq; ſcripta fuit, deſijt appellari Aequitas, & cepit ius Prætorium vocari; Et quæq; aliæ leges ex bono, & æquo vulgatæ, mox iuris legitime nomen ſuſceperunt, veluti conſuetudo, vt

3 ſcripta legitur, ſtatim incipit ius ſcriptum eſſe; Et ſic cõſtat impropriũ eſſe Aequitatẽ ſcriptã ſcripto contineri, quin in aliã ſpeciẽ, & nomen iuris tranſeat, vt probatur Pomponij verbis in l. 2. ff. de orig. iur. à qua ſententia non diſcrepat Cagnol. in d. l. in omnibus *n. 6.* de reg. iur.

3 Concluſio igitur erit Aequitatẽ ſcriptam in legibus, ſiue Prætorum edictis, impropriè appellari Aequitatem, quæ propriè dicitur, vbi ſcripta non eſt; ſed à iure naturali tantum dicta

4 eſt; Et aduertendum Aequitatem non contrariare rigori, ſed illum tantum temperare, ſicuti aqua temperat vinum, vt poſt Dec. in l. ſi tibi pecuniam n. 6. ff. ſi certum petatur; probat Monter. decis. Aragon. 15. nu. 26.

SVMMARIA.

1 *Natura æqui, & boni eſt emendatio legis ex ea parte, qua defficit ob vniuerſale.*
2 *In legibus continentur caſus tantum, qui vt plurimum accidere ſolent.*
3 *Omnia nec poſſunt, nec valent ſcripto cõprehendi.*
4 *Iudicis arbitrio multa relinquuntur, qui Aequitatis potius, quam iuris ſcripti rationẽ habebit.*
5 *Qui in duriorem ſententiam interpretantur leges ad ſeueritatem, & duritiam, ſimiles ſunt ijs, qui bonis, & ſalutaribus medicamentis ad perniciem ægrotantium abutuntur.*
6 *Aequitas in iudicijs, & contractibus eſt præferenda rigori.*
7 *Aequitas in omnibus omniũ actibus ſpectanda eſt.*
8 *Aequitatis vſus certis regulis definiri non poteſt.*
9 *Iudex æquitatem amplecti debet in his, quæ palam ſcriptis comprehenſa non ſunt, licet ſub iure ſcripto in genere contineri videantur.*
9 *Mens legis, ſiue legiſlatoris, non illius verba, attendi debet.*
10 *Scire leges non eſt earum verba tenere, ſed vim, & poteſtatem earum.*
11 *Exẽpla caſuũ, in quibus de æquitate eſt iudicãdũ.*
12 *Percutiens leuiter animo non lędendi, non dicitur iniuriam inferre.*
13 *Decretum Senatus Mediolani.*
13 *Hieronymi Parauicini Sen. Ampliſs. honorifica mentio.*
14 *Leges ſimiles telis aranearum.*
15 *Subditi æqualiter diligendi, & iudicandi.*
16 *Extorquendo legum diſpoſitiones ad caſus ibi non expreſſos, pernitioſe ſæpius erratur.*
14 *Io. Baptiſta Trotti Sen. Præſidis Illuſtriſs. honorifica mentio.*
17 *Iudex ante oculos ſemper habere debet æquitatem naturalem.*
18 *Duabus concurrentibus Doctorum opinionibus, ea eſt præferenda, quæ ſapit æquitatem.*
19 *Idem de iure Can. & in foro Eccleſ. quia vbi ius Canonicum continet rigorem, & ciuile ius æquitatem, ſequi debet ius ciuile.*
20 *Idem ſi tam rigor, quam æquitas eſt ſcripta.*
21 *Rigorem ſequi debemus, ſi ſcriptus eſt; & æquitas non ſcripta.*
22 *Idem, ſi rigor in ſpetie ſcriptus eſt, æquitas verò in genere.*

23 Idem ſi rigor ſcriptus eſt in lege poſteriori.
24 Contrarium tradit Cebal.

Generales traduntur regulæ, vt facilius de Aequitate in occurrentibus caſibus iudicari poſſit. Cap. IIII.

AEqui, & boni hæc natura eſt (vt ait Rebuff. in l. 1. ſub num. 8. verſ. Aequum ab iniquo in fine ff. de iuſt. & iure) emendatio legis ea ex 1 parte, qua defficit ob vniuerſale; Hæc enim eſt cauſa, vt non omnia ſint lege compræhenſa, quia de quibuſdam impoſſibile eſt ponere legem; Hinc ait Iulianus I. C. de legibus, quem refert Marius Salomon. in Repet. rubr. ff. de iuſt. & iur. ſub n. 20. quod neque leges, neq; Senatus conſulta ita ſcribi poſſunt, 2 vt omnes caſus, qui quandoq; acciderint, in ijs compræhendantur, ſed ſufficit ea, quæ vt plurimum accidunt, contineri Couuan. dicto tit. de Aequitate ſub n. 3. litt. A in fine, qui n. 2. ait, quod huic Aequitati legislatores dederunt locum in Iudicijs, quia omnia nec poſſunt, nec 3 valent ſcripto compræhendi Peguerra deciſ. 51. ſub num. 2. verſ. & ſimiliter in fine, & ante eum Alb. Bologn. tr. de lege, & Aequitate, cap. 29. num. 7. lib. 1. tract. fol. mihi 317. Quare decreto opus eſt indefinito; Namq; rei indefinitæ regula eſt ſicut, & ædificationis lesbia norma. Ad lapidis enim figuram mutatur, & non manet. Bolognet. d. tr. cap. 30. n. 15. vbi diſusè lesbiæ regulæ explicat hiſtoriam. Et decre- 4 tum ad res ipſas ſimili modo. Ideo multa relinquuntur Iudicia arbitrio l. 1. ff. de effractoribus, Salomon. loco relato num. 29. in fine.

Qui Iudex æquitatis potius, quam iuris ſtricti, eiuſdemq; ſcripti rationem habebit dicta l. placuit C. de iudicijs Cuiaccius de feud. lib. 2. tit. 1. ad Obertum de Orto lit. E. fol. mihi 503. 5 Et qui in duriorem ſententiam interprætantur leges, & tanquam machina aliqua illius ſcriptũ contorquent, ad ſeueritatem, & duritiam, Perinde faciunt, ac qui bonis, & ſalutaribus medicamentis ad perniciem ægrotantiũ abvtuntur, qui a Grecis vocãtur acerbi, & maligni interpretes, vt ait Conan. dicto tit. ſub. nu. 3. in fine.

Aequitas autem non ſolum in iudicijs, ſed 6 etiam in contractibus rigori eſt præferenda. Iaſ. in d. l. placuit ſub n. 2. C. de Iud. quia in iudicijs, & contractibus æqualitatem eſſe ſeruandam ſcribit conſultiſs. D. Bimius conſ. 361. num. 8. lib. 4.

Immo in omnibus hominũ actibus ſpectan- 7 da eſt æquitas, vt inquit Cagnol. in l. in omnibus n. 1. de reg. iur. Quia ſola ea eſt, quæ ſcripta, dicta, factaq; non ſolum in legibus, verũ etiam in teſtamentis, & alijs hominum actibus rectè interpretando aperit, diſtinguit, dilatat, cohibet, & ſupplet, vt recta ſuadet ratio, cuius veri miniſtri ſunt I. C. Salomonius in dicta rubr. de iuſt. & iur. n. 19. in fine.

Quamuis igitur certis regulis deffiniri non 8 poſſit vſus æquitatis, vt tradit Rodericus tr. de annuis redd. lib. 1. qu. 13. n. 44. Regula tamen 9 erit Iudicem æquitatẽ amplecti in his, quæ palam ſcriptis compræhenſa non ſunt, licet ſub iure ſcripto in genere contineri videantur, tex. eſt expreſſus in cap. ex parte in fine de tranſac- 9 ti Iaſ. in d. l. placuit n. 3. de Iud. ſpectabit enim mentem, non verba legis, legis conditorem, non legem Iudex l. non aliter ff. de leg. 3. Laurent. deciſ. Auenon. 96. in fine; cum ſcire leges 10 non ſit verba earum tenere, ſed vim, ac poteſtatem, Conan. ſub d. n. 6. lit. B.

Exempli gratia, ſi pęna ſit lege compręhenſa 11 in eum, qui ferro percuſſerit, non vtiq; illam irrogabit Iudex ei, qui clauicula hominem percuſſerit, vt doctè ſcribit Cuiaccius de feud. alleg. lib. 2. tit. 1. ad Obertum de otto lit. F. & tradit Rebuff. in d. l. 1. ſub num. 5. verſ. eſt ars. ff. de iuſt. & iure, qui ſi ratiocinatur.

Si cum quis annulatus ſit manũ extollat, & percutiat; lege quidẽ ſcripta reus eſt, & iniu- 12 riatus eſt alter; Verè autem non eſt iniuriatus & id eſt æquum, & bonum facit l. Item apud §. 1. ff. de iniurijs cap. ſi quis pulſatus de penit. diſtinc. 1. Alia multa exempla tradit Peguera deciſ. 51. ſub num. 2. verſ. deueniendo propè finem, cum verſ. ſeq. Vbi materiam hanc valdè exornat.

Ex his, Aequitatẽ ſequendo, temperare ſolet Senatus Mediol. pænas impoſitas habita ra- 13 tione, vel minoris ætatis, vel momentaneç cõtrauentionis, de quibus multa tradit exempla Ampliſs. D. Senator Bell. lib. 2. de his, quæ in cont. fiunt cap. 24. Cum enim inter Titium, & Semproniũ ventũ eſſet ad arma ex contentione; Titiuſq; animaduertiſſet ſibi maximum vitæ periculum imminere ab aduerſario, qui tormento bellico rotato armatus erat; ſtatim in eum irruit, ẽ manibuſq, illius ſclopũ extorſit, & ſecum domum tulit, coniecti ambo fuerunt in Carcerẽ, Sempronius, quem apparebat ſclopum habuiſſe, prætextu minoris ætatis præcipuè ſe excuſabat à pæna ordinaria, quæ ex edictis Principum eſt remi ſeptenalis. Titius allegabat ſe tuendæ vitæ gratia ſclopum abſtuliſſe, vt eum Iudici conſignaret, quamuis per aliquot dies detinuerit, atque etiam detulerit.

Senatus die 6. Februatij 1620. refferẽte Am- 12 pliſs. Senatore Hieronimo Parauicino, æquitatem amplectendo, cenſuit vtrumq; ad remum 13 trienale damnandos, & ſic Sempronio profuit minor ætas, ne ex æquitate ordinaria pæna afficeretur; Titio pariter profuit retentio ad euitandam pariter pænam ordinariam, licet obfuit, quod non ſtatim ſclopum ad Magiſtratum detulerit, quia ſi momentanea fuiſſet detentio, vtique impunè id tuliſſet.

Et

Et sic ob modicam delarionem, & retentionẽ de Aequitate, & ipse Titius à pæna ordinaria fuit excusatus; Multa tradit exempla Clar. qu. 60. vers. primo, quibus illis addo sequentes. Die enim 9. Iulij 1619. ratione minoris ætatis etiã concludenter non probatæ, dum tempore detentionis quidam N. emitteret barbam, qui sex elapsis annis in contumatiam fuerat condemnatus in pænam totæ ob prodirotium homicidium, eum tantum remo perpetuo damnauit Senatus; Die vero 12. Nouembris 1620. reffe-rente Amplissimo, Eruditissimo, & Sapientissi-
14 mo Domino Senatore Io. Baptista Trotto, postea Illustriss. Sen. Præside creato, condemnauit tantum in pænam exilij triennalis Antonium Canem Papiensem, reum confessum delationis scloppuli rotati, cũ quo fuerat captus, ob minorẽ eius ætatem, et si pæna ordinaria in viro nobili esset relegationis annorum septẽ.

Quamuis enim leges, (loquendo de Solonis legibus, eisq; irridendo) affirmauerit Anacartes
14 similes esse aranearum telis. Quia quemadmodum ille, sic hę ex captis debiles atq; imbecilles detinent, à Potẽtibus autem, atq; locupletibus rumpuntur, vt scribit Plutar. in vita Solonis; In hoc tamen Dominio ex vigilantia, & summa Aequitate Supremorum, & Inferiorum Tribunaliũ, locum non habet tale Anacartis dictũ, quia apud hæc Tribunalia non datur exceptio personarum, cum hi subditi æqualiter diligantur, & iudicentur, iux. rap. in ind. de reg. iur. in sexto, & tanquã filij tractantur in iudicijs iuxta §. & eos in auth. vt Iud. sine quoq; suffragio.

Et sic superflua prouisio hic esset rex. in Cod. Theodos. in rubr. de offic. rect. prouinc. de quo Rebuff. ad Const. Regni tr. de senten. execut. art. 1. gl. 10. nu. 4. in fine, cuius sequuntur notanda verba; Cessent iam nunc rapaces officialium manus, cessent, inquam, nam si moniti non cessauerint, gladijs præcidentur, non sit venale iudicis verbum, non ingressus redempti, non infamet litigationibus Secretarium, non visio ipsa Præsidis cum pretio, Aequè aures iudicantis pauperimis, ac diuitibus referentur, absit ab inducendo eius, qui officij Principes dicitur, Prædatio vlla litigatoribus.

Et vt ad priora scripta redeamus. Ratio est, quia in subtilitatibus iuris, dum vnius legis dispositionem ad casum ibi non expræssum, extorquere quis conatur, perniciosè sæpius errat l. si seruum §. sequitur ff. de verb. oblig. Peregr. cons. 31. num. 21. lib. 5. Facit glos. in l. inter filios C. famil. ercisc. vbi Bal. inquit
17 iudicem sequi habere Aequitatẽ, cum eam ante oculos sẽper habere debeat l. quod si ephesi in fine ff. de eo quod certo loco; Aequitatem scilicet naturalem, non Aequitatem à iure informatam, quæ est idem, quod ius, Cagnol. in l. omnibus num. 5. ff. de reg. iur. Sicuti in hoc genere seruandi Aequitatem plerumq; perniciosè errari habetur in d. l. si seruum §. sequitur ff. de verb. oblig. Cephal. in repet. l. centurio n. 578. ff. de vulgat. & pupill.

Quæ regula interpretari hoc pacto debet;
18 Primo vt duabus concurrentibus DD. opinionibus ea sit præferenda, quę ęquitatem sapit, explosa alia rigorem continente glos. in l. si cum exceptione §. sed & si quis ff. quod metus causa Id quod etiam intelligitur in spectantibus ad
19 forum Canonicum, quia attenditur tunc ius ciuile, quod Aequitatem continet, omisso iure Canonico continente rigorem; Vt si Clericus iurauit soluere certa die, attenditur tunc dies secundum ius ciuile, & sic iuxta l. more Romano ff. de feriis, quod ius est æquius, quam Canonicum, Iason. in alleg. l. placuit nu. 2. in fine C. de Iud. Archid. in cap. quod à patribus 15. distinct. quos sequitur Costa de retrotrac. cap. 4. nu. 10.

Secundo si tam rigor, quam æquitas scripta
20 sit, Aequitatem sequi debemus, Scala de consil. sap. lib. 3. cap. 14. D. Rhaud. decis. Pisana. 2. nu. 141. Odd. cons. 8. n. 9. Si vero Aequitas non es-
21 set scripta, rigor autem sic, tunc præfertur rigor scriptus l. prospexit ff. qui, & à quibus l. 1. vbi D. D. C. de leg. Marr. Ant. de Amatis decis. 24. num. 25.

Itẽ si Aequitas esset scripta in genere, rigor
22 autem in spetie, vt in præscriptionibus, tunc præfertur Aequitati rigor, vt species generi l. 1. ff. de vsucapion. Idem quando rigor scriptus
23 est positus in l. posteriori, quia derogat tunc æquitati legis præcedentis, glos. in c. extirpandæ de præbend. latissimè Ias. in sæpius citata l. placuit n. 3. C. de Iud. quam sententiã sequitur Decius in l. si tibi n. 6. ff. si cert. petat. & in l. in omnibus de reg. iur. vbi Cagnol. n. 9. qui n. 10. 13. & 14. Sublimitat diuersimodè ipsas limitationes, vt apud eum videri potest.

Quidquid in contrarium affirmat Cephal. in d. l. centurio n. 568. ff. de vulg. & pupill. vbi tradit Aequitatem præferri rigori etiam scripto post; Decius enim citatus docet id procedere, vbi diuersę sint D. D. opiniones; Quia licet posterior sententia continet rigorem, non est recedendum à prima continente Aequitatem.

Priori conclusioni conferunt, quæ scribit Rendin. in eius promptuario tit. de reg. iur. n. 21. fol. mihi 712. vbi tradit Aequitatem rigori præferri quotiescumq; æquitas, & rigor scripti sunt in genere, vel ambo in specie, secus si æquitas in genere, & rigor in spetie.

SVMMARIA.

1 *Iudices inferiores multa de aequitate possunt iudicare, Grauiora vero, & ambigua Principis, vel Senatus iudicio relinquuntur.*
2 *Exempla plura circa hanc assertionem.*
4 *Interpretari leges authoritatiuè spectat ad Principem, Doctrinaliter ad ius peritos.*
5 *Populi Alobrozũ rogarunt Principẽ, vt facultatẽ iudi-*

iadicandi de æquitate aufferret iudicibus.
6 *Lens Senatus Mediolani.*
7 *Decretum Senatus, quo cauetur quo Senatores interuenire habeant eiuſdem ſententiis.*
8 *Papirii Cattanei Ampliſſimi Senatoris honorabilis mentio.*
9 *Senatores quot reſideant in Sen. Mediolani.*
10 *Io. Pauli ab Eccleſia Sen. mox Cardinalis S.R.E.*
11 *Alexaadri Caluini mentio.*

Quæ perſonæ de Acquitate iudicare valeant. Cap.V.

Ontendunt interprætea, an qui ſupremæ ſententiæ iua non habent, ex æquo, & bono poſſint iudicare, cum hæc authoritas propria videatur eſſe Principis, vel Senatus, non iudicis inferioris, qua in re diſtinguendo docet Connan. alleg. lib. 1. tit. de Acquitate ſub nu.7. quid in hac materia iudex poſſit, quid Princeps, & Senatus valeat. Multa enim iudices inferiores decernere poſſunt, 1 grauiora autem, vel ambigua Principis, vel Senatus iudicio remittere debent; Quod autem iudices inferiores ſecundum Acquitatem iudicare valeant eſt tex. expræſſus in l. benignius ff. de leg. Connan. d. nu.7. verſ. quod celſi.

Quia, quando lex ambigua eſt, & quod accidit, neſcitur, an ſcripto legis comprehendi queat; Adeundus eſt Princeps, vel illius loco Senatus, qui eã interpretetur, & noua lege voluntatem ſuam declaret, ſi opus eſt, vt voluerũt Accur. & Iul. in l. & ideo ff. de leg. & ſupra traditum eſt in cap. n. 10. ex Cuiacc. tract. de feudo lib. 2. tit. 1. litt. E. Id quod expreſsè cautum eſt in l. 1. C. de legibus, dum ibi legitur inter Acquitatem, iuſq; interpoſitam interpretationem nobis ſolis, & opportet, & licet inſpicere, de qua latiſſime D. Merenda, cuius opus poſt hæc ſcripta fuit impreſſum lib. 5. controuerſ. iur. cap. 47. num. 10. cum ſeq.

1 Exemplum ponit Connanus loco relato 2 per totum d. n. in decreto de nouiter conſtituendo, quo filijs meretricum interdicatur muneribus, & honoribus publicis vacare, antequam ea feratur lex conſulẽdus eſt Princeps, num etiam compræhandantur ij, qui nati ſunt, priuſquam cæpiſſet eorum mater incontinenter, & luxurioſè viuere.

Idem obſeruãdũ eſt, ſi lex apertè ſcriptã ſit, & iam permultos annos vſu hominũ recepta, & approbata; Ex facto tamen, & euentu quodam, qui nunquam acciderat in dubium reuocetur, propterea quod ambiguũ ſit, an ad hoc factum ſententia legis induci poſſit: nam ſi in- 3 duci poteſt, quamquam extra ſcriptũ, Acquitatis beneficio recipietur, ſin minus, reiciendũ eſt, ergo in tanta ambiguitate, cum hic Acquitas iubeat, hinc ſcriptũ vetet, adeũdus eſt Princeps, vel Senatus, cui ſolum inter Acquitatem, iuſq; arbitrium ſuum interponere, licet l. 1. ff. de leg. ita ſcribit Lancell. Conrad. de iure publ. lib. 1. cap. de Imperat. n. 12. fol. mihi 298. Et ſic regula erit, cum apertè ſcriptũ eſt, nec eſt obſcura ſcriptoris voluntas, Iudex cognitionem, & conſilium legis pro ſua Acquitate ſequi debet; Cum verò ambigua eſt legis ſententia, refferendum eſt ad Principem, vel Senatum, qui eam corrigat, vel interpretetur. Id quod egregiè tradit Peguerra deciſ. 51. in fi. verſ. ſecũdo limi- 4 tat; vbi ſcribit quod interprætari leges auctoritatiuè ſpectat ad Principem. Sot. de iuſt. & iure lib. 1. qu. 6. ar. 1. verſ. 2. Doctrinaliter verò ad Iuriſperitos.

Dixi ad Principem, vel Senatum, quia Senatus locũ Principis obtinet, vt in hoc Dominio Mediolaneñſi vigore Nou. Conſt. in tit. de Senator. quibus omnis facultas, quæ propria eſt Principis, data eſt Senatui circa ea, quæ iuſtitiæ tramites concernunt, & propterea ibi habetur tàm in Ciuilibus, quàm in Criminalibus iudicare debere Senatum, quæ pro iuſtitia ei videbuntur opportuna.

Quæ authoritas conceſſa ęque videtur Senatui Allobrogum, teſte Connano eod. loco nu.7. 5 Et ſi illius populi agentes rogaſſent Galliæ Regem, tunc ibi Dominantem, vt prouideret, ut Iudicibus, & Senatui illius prouincię liceret ex æquo, & bono iudicare. Quę petitio pⁱma frõte iniquiſſima viſa fuit eidem Connano tunc Regio Conſiliario, quamuis expoſt cognouiſſe affirmat ſubditorum voluntatẽ eo tendere, ne cuiquam fas eſſet ſub æquitatis ſpetie vim, authoritatẽq; legum eludere; Quod ſanè innuere voluit Franciſ. March. qu. 13. vbi tradit orandum, vt Deus nos præſeruet ab æquitate Parlamenti, quem refert Sola ad conſuet. Sabaudiæ. tit. de modo ſuppl. à ſententijs Senatus gloſ. 2. num.7.

Id quod ſemper abſuit ab hoc Excellentiſs. Mediolanenſi Senatu, in quo viros optimos, eruditiſſimos, exploratæ fidei, & limatiſſimi 6 inditij, acrique ingenij delegit ſemper Potentiſs. & Catholicus Rex noſter, vt teſtatur etiã Menoch. conſ. 479. n. 20. Cuius Senatus deliberationes ſanctæ, & iuſtiſſimæ dicuntur, & quæ fieri non poſſunt, niſi ſaltem aſſiſtentibus qua- 7 tuor ex Ampliſs. Senatoribus, vltra Illuſtriſs. Præſidem, vel Propræſidem, vt declaratum fuit per eundem Excellentiſs. ordinem ſuper interprætatione Regiarum litterarum datarum ad preces D. Marchionis Carauagij in cauſa intẽtata, contra D. Ducem Elberti die 4. Septemb. 1619. & in cauſis D. Comitia Trecati contra 8 eandem Communitatem, referente Ampliſs. Senatore Papirio Cattaneo Iuriſconſultiſſimo, & in omnibus ſcientijs Peritiſſimo, conſumatiſſimo, & occulatiſſimo, eiuſdemq; Senatus Decano, quem Inſubriæ clariſſimum lumen appellat D. Senator Bellonus lib. 1. de incont. cap. 57. num.6.

Duo-

Duodecim etenim Senatores Iurisperitissimi resident in Senatu Mediolanensi cum Illustriss. Praeside, cũ duo alij Praeturis Cremonae, 9 & Papiae incumbãt. Quamuis alias ab antiquis Ducibus Mediolanensib. Senatus 27. Senatoribus constaret, videlicet duodecim Iurisperitis, quinq; Praelatis, & nonem militibus; mox anno 1490. auctus fuisset numerus Iurisperitorum ob Praeturam Cremonensem, quae primo loco d. anno fuit demãdata Senatori Benedicto Tonso, qui maximo cum illius Ciuitatis moerore antè exactum biennium ibi decessit, & vltimo loco anno 1564. auctus fuisset etiã numerus Senatorũ, demandando Praeturam Papien-10 sem Senatori Io. Paulo ab Ecclesia Eximio I. C. Derthonensi, mox ob maximas eius virtutes anno 1568. die 24. Martij Cardinali creato à Pio Põtefice maximo huius nominis Quinto viro sanctissimo, qui Cardinalis amplissimus, vti sanguine coniunctus, fuit tutor Alexandri 11 genitoris mei tunc Infantis, quem penes se primo in hac Mediolanensi Ciuitate, mox in Alma Vrbe educari curauit.

SVMMARIA.

1 *In cõtractibus societatis iudicatur de Aequitate.*
2 *In diuisionibus, & successionibus iudicatur de Aequitate.*
3 *Aequalitas est pars Aequitatis.*
4 *Aequalitas parit concordiam inter liberos.*
5 *Iudex vti quoddam animatum iustum iura vtriusq; partis perpendere debet, & quod medium, & iustum est iudicare.*
6 *Dictum pulcrum S. Ambrosij.*
7 *Lex Solonis facultatem dans testandi ijs solum, qui liberos non habebant.*
8 *Inter affines iudicatur de Aequitate.*
9 *In Arbitramentis iudicatur de Aequitate.*
10 *In causis, in quibus proceditur de iure Pontificio, iudicatur de Aequitate.*
11 *In Curia mercatorum iudicatur de Aequitate.*
12 *Inter vicinos iudicatur de Aequitate.*
13 *Vicinus vicino aditum praestare tenetur.*
14 *Iudicatur de Aequitate in his, quae lex remisit arbitrio.*
15 *Iudicatur de Aequitate in omnibus contractibus bonae fidei.*
16 *In his contractibus ob laesionem enormissimam proceditur ad rescissionem.*
17 *Rescissio contractus ob laesionem enormissimam non habet locum in conductoribus Gabellarũ, & Architectis, qui eorum periculo aedificia construenda conducunt.*
18 *Idem in permutatione beneficiorum.*
19 *De Aequitate proceditur in causa dotis.*
20 *De Aequitate iudicatur in omnibus causis, in quibus proceditur summariè, de plano, sine strepitu, & figura iudicij.*
21 *Idem in omnibus exceptionibus.*
22 *Exceptio omnis quãms odiosa nititur Aequitate*
23 *In vltim. voluntat. Aequitas maximè attẽditur.*
24 *Aequitas locum habet in statutis.*
25 *Aequitatem quis sequi debet in opinionibus.*
26 *De Aequitate iudicatur in rescriptis.*

Particulares contractus, & actus enarrantur, in quibus de Aequitate proceditur. Cap. VI.

1 MVlti sunt hominum contractus, qui Aequitatem desiderant, & Primo societas, in qua siuè tacita, siuè expressa meram Aequitatẽ spectandã esse habetur in l. verũ. ff. pro socio, & notat in l. sunt qui ff. de re iudi. Cephal. cons. 8. n. 5. in fin. latissime Gracian. lib. 4. discept. forens. c. 728. n. 14. cum seq. Quia inter socios proceditur de bono, & aequo, vt subijcit ibidem Gracian. nu. 15.

2 Secundo in successionibus, & diuisionibus liberorum, de Aequitate proceditur, quia cum 3 pars Aequitatis sit Aequalitas, vt ait Seneca in epist. 32. Aequalitas omnino seruanda est 4 inter ipsos liberos, quae concordiam parit, & quae inter liberos coli summopere, & obseruari debet tex. est in l. inter filios C. famil. ercisc. und., Iudex enim iudicaturus, praesertim in-5 ter fratres & nepotes, debet esse medius, & vt quoddam animatum iustum partis vtriusq; iura aeque perpendere, & quod medium, & iustũ fuerit iudicare, vt ex Aristotile lib. 5. Ethicorũ tradit Ancar. cons. 208. in princip.

6 Hinc scripsit Diuus Ambrosius de Patriarcha Ioseph c. 2., iungat liberos aequalis gratia, quos aequalis iunxit natura; Et Solon, prudentissimus Athenien. legislator teste Plutarco in 7 eius vita: Testamentorum iura sanè constituit, tamen testandi licentiã non quibus vis, sed iis tantum concessit, qui liberos non haberent, ad eum sanè finem, vt liberi aequales remanerent, Anneus Robert. lib. 1. rem iud. cap. 15. vers. pro Genero cum sequ.

8 Tertio inter affines, siuè in litibus, & discordijs inter affines vigentibus, Aequitas maximè spectanda, & obseruanda est l. verum ff. pro socio, & l. sunt, qui ff. de re iud. Cephal. dicto cons. 8. nu. 5. in fine.

9 Quarto in arbitramentis de aequo, & bono proceditur, cum Aequitas sola spectari debeat, non autem exacta seueritas, aut id quod immitè est, Anneus Robert. lib. 3. cap. 8. vers. eadem ratione, & vers. pro Titio, vbi ait, quod victus, sine dedecore, sine taedio, & damnosa litis diuturnae expensa, quidquid aequum est praestare iubetur.

10 Quinto in causis, in quibus proceditur de iure Põtificio, vt in Statu, & foro Ecclesiastico cum ius Pontificium magis Aequitatẽ, & sane verita-

veritatem attendat, quam iuris apices eap. vt debitus de appell., & c. ficut Romana vbi supra n.22.eodem tit., Io.de Amicis conf. 128.n. 3. D.Bimius cōf.98.n.92.& seq.lib.1.vbi affirmat hanc conclusionē procedere etiā in causis coram Supremis Tribunalibus pendentibus.

Sextò in Curia mercatorum de Aequitate iu-11 dicari debet, cū in ea procedatur sola facti veritate inspecta, vt plenifs.tradit Barz.dec.107. à nu.31. vsque ad nu.39. Costa remed. subsid. 12.n.4.in fine: & ante eos Menoch. conf. 121. n. 53., ac nouiss. probat consultissimus Dominus Bimius cōf. 368.n.14.lib.4. Cuius Aequitatis intuitu post hęc scripta mense Iulij 1632, refferente Amplifs. D. Senatore Octauio Villano, Viro in rebus grauibus gerendis, ac legationib' reiteratis inter Cęsareā, & Cath. Maest. versatiss. ac Vigilantiss. Consiliario, postea Regente Illustriss.creato, Censuit Senatus inter Vellatum, & D. mercatores, non teneri scilicet ipsum D. ad præstandū depositum tequisitum a No.Const.in tit.de off. Abb.& Consul. mercat.§.is tamen, sed tantū loco depositi fideiubere debere, id quod alias etiam declarauerat Senatus ipse, vt testatur Ampl. Sen.Bellonus lib. 2. de incont. c. 89. lib. 2.

12 Septimo inter vicinos Aequitas locū habet l.1.§.permittitur ff.de aqua quotidiana estiua, Socin.Iun.conf.16.n.16.lib.1., Ex quo infertur 13 vicinum vicino aditum præstare teneri, si per aliā viā transire non potest, vt notat gl. in l. peragrū c.de seruit. Flor. in l. Dinus ff.de seruit.rust.prediorum, dummodo tamen soluatur talia commoditas, & præstetur in loco minus damnoso l.si locus ff.quem set. amit.

De Aequitate pariter proceditur in his, quę 14 alicuius arbitrio remittit lex, vel hominis voluntas, Quandoquidem Viri boni arbitrium ex ratione, & Aequitate accipitur l.quod si Ephesi ff. de eo, quod certo loco Aret. in l.cōtinuus §.cum ita n.6. ff.de verb.obligationibus Giurba ad stat. mess.c.3.glos.2.pat.1.n. 22. fo.333.

Nono Aequitas prædicta spectāda est in 15 omnibus contractibus bonæ fidei, vt emptionis, venditionis, locationis, permutationis & emphiteusis, alijsq; similibus, vt dò vt facias, & in æstimatione rei datæ in dotem, ac in transactione, & in diuisione hæreditatis (in quibus ob læsionem enormissimam de Aequitate proce-16 ditur ad rescisionē iuxta l. 2. Cod. de rescind. vendit.quia in ijs ex equo, & bono proceditur Rebuff.ad Const.Regni lib.2.tr.de rescisi.cōtr. art.vnico) glos.15.n.6.7.12.18.& 26.

Quæ conclusio limitatur in conductoribus 17 Reg.Gabellarū, & in Architectis, qui suo periculo ædificia construenda conducunt, si enim beneffitio d.l.2.Cod.de rescind. vend. gaudere nequeunt, vt probat Pātaleo Cremēs. in repet. eiusdem l.4.n.14.& 16.qui n.18., Idem proce-18 dere tradit in præmutatione beneffitiorum post Didacum lib.1.var.resol.cap.5.nu.8.

Decimo de Aequitate proceditur in causa 19 dotis, vt tradit Bal.Nouell.de dote p.1.priuil. 44.n. 2. Cephal. conf. 584. nu. 14., & in causa matrimoniali Cephal.conf.570. nu.33.lib.4.

Præterea de Aequitate iudicatur in omnibus causis, in quibus proceditur sūmariè de plano 20 sine strepitu, & figura iudicij, sola facti veritate inspecta, vt probat Fachin.lib.8.controuers. iur.c.53.fol.1586., Prout de Aequitate iudica-21 tur in omnibus exceptionibus, cum exceptiones sua natura procedant ex Aequitate l. quē equitate ff.de doli exceptione, Signor.cōf.139. col.2.qui ait Aequitatē esse matrē exceptionis Azo.in summa tit. de except. vbi scribit omnē exceptionem initi æquitate, quem sequitur Bargal.tr. de dolo tit. de dolo dante causam n. 64.cum seqn. lib. 2. & ibi scribit exceptionem 22 quānis odiosam, nūquā tamen carere Aequitate, faciunt tradita per Gratian.lib.4.discept. for.cap. 728. nu. 15.

Neque omittendum est Aequitatem multū operari, etiam in vltimis voluntatibus iuxta tex. 23 in auth. de nuptijs §. disponat, de quo Rol. à 24 Valle conf 6.n.13.lib.4.& tex.in l.maximū vitiū C. de lib. præt. Prout in vltimis locum habere debere Aequitatem tradunt Scrib. in l. in omnibus quidem ff. de reg.iur.& seq. Ias.in l.si is qui nu.362.ff. de vsucapion.

25 Deniq; Aequitas locum habet in hominum opinione, quia in diuersitate opinionum, eorū opinio est sequenda, quæ est benignior, & æquior Abb.in c. 2. extra de consanguinitate spirituali Caualcan. decis.25.n. 15.decis.44.nu.34. par.1.& decis.4.n.34. par.3. Prout etiam locū habet Aequitas in rescriptis, quia in dubio co-26 missio contenta in rescripto intelligitur secūdum Aequitatem, vt notat Bal. l. eodem vers. sed quid pro vno in fi.C.locat.

SVMMARIA.

1 *Aequitas, quędā Generalis est, quędā particularis ab ea dependens, quę cuiq; negotio applicatur.*
2 *Contra executionem Cameralē non datur cōpensa.*
3 *Aduersus Cameralem obligationem instrumentariam non possunt opponi nisi exceptiones falsitatis, solutionis, & quitationis.*
4 *Contrarium verius de Aequitate.*
5 *Iurans soluere potest compensationem opponere.*
6 *A iudicis arbitrio pendet admissio cōpensationis.*
7 *Non videtur honestè agere creditorē volenē exigere, quod sibi debetur, nec soluere, quod debet.*
8 *Debitum, quod compensari petitur, debet esse liquidum, vel quod incontinenti possit liquidari.*
9 *Compensatio de illiquida ad liquidum admittitur in iudicijs, in quibus proceditur sola facti veritate inspecta.*
10 *Compensatio admittitur semper, vbi debitor est pauper, & multis filijs oppræssus.*
11 *Compensatio potest deduci etiam in executione sententia, & captis pignoribus.*
12 *Compensare idem est, quod soluere.*
13 *Compensatio non admittitur in casibus, qui dilationem non recipiunt.*

14 *Compensatio non admittitur in debito ex causa victuali.*
15 *Compensatio non admittitur in causa subsidij caritatiui, & pensionũ, quæ soluũtur pro alimẽtis.*

De compẽsatione admittenda aduersus Cameralem executionem. Cap. VII.

1 QVoniã est quædã generalis Aequitas latissime patens, & alia particularis ab ipsa generali descendens, quæ cuiq; negotio applicatur interpretãdo, vt tradit Salomon. in d. repet. rubr. de inst. & int. sub n. 17. Ad particularem descendere statuimus, vt casus singuli (Deo dante) in quibus de Aequitate iudicandum est, distinguantur.

Et primò licet iure cautum sit, quod contrà executionem Cameralem nõ admittatur com-2 pensatio Scrib. in cap. veniens de iure iurando Afflic. decis. 381. per totum, vbi reprobat Bart. aliter sentientem in l. amplius non peti ff. rem ratam haberi, cuius Afflicti sententiã sequitur Capic. decis. 167. Cum aduersus Cameralem obligationem instrumentariam aliæ exceptio-3 nes opponi non possint, quã falsitatis, solutionis, & quitationis, siuè pacti de non petendo Bart. in l. t. §. & patui refert ff. quod vi, aut clã Cassa d. decis. vnica tit. de mut. petit. quos sequitur Gales. tract. de obligat. Cameral. quæst. 1 ad quartam par. num. 2.

4 De Aequitate tamen admittitur compensatio, maximè si debitum compensari petitum, factum esset post tempus obligationis Cameralis, quia tunc compẽsatio admittitur, etiamsi obligatio Cameralis fuisset iurata.

Qui enim iurat soluere potest compensatio-5 nem opponere, cum non soluat, eo quia sibi nõ satisfacit debitor Bart. in d. l. amplius ff. rem. rat. haberi, Socin. in l. Iulianus col. penult. ff. de condic. & demonst. Tindar. de compensat. qu. 7. col. 4. Gales. de tract. de oblig. Camer. p. 4. qu. 2. nom. 7. cum seq. vbi ex eod. Afflict. & alijs tradit, quod aliqua Aequitatis ratione concur-6 rente debiti liquidi admittitur compensatio; Idq; pendere à Iudicis arbitrio tradit, vt consideratis circumstantijs compensationem admittat, vel reijciat.

Sicut è contra non videtur honestè agere 7 creditor volens huius obligationis prætextu exigere, quod sibi debetur, nec soluere, quod debet; Galesium sequitur Grat. lib. 1. discept. forens. cap. 39. n. 7. & cap. 129. n. 18. & 19. Quia inique tunc agere dicitur creditor, idem Gratiã. c. 728. n. 19. lib. 4. Et dicitur propria Aequitas, quæ scripta non reperitur, sed à ratione naturali subministratur.

Declaratur tamen conclusio ipsa, vt debitũ, 8 quod compensari petitum est, sit liquidum, vel incontinẽti liquidari possit, nec requirat altiorem indaginem Gratian. vbi supra nu. 7. & cap. 129. n. 19. Surd. decis. 44. nu. 17. cum duob. seq. Costa remed. subsid. 1 t. nu. 8. & tract. de claus. conoent. claus. 97. latè Amplis. D. Senator Bellonos lib. 1. de his quæ incont. fiunt c. 17. nu. 2.

Quamuis in iudicijs, in quibus proceditur sola facti veritate inspectã de Aequitate admittitur compensatio de illiquido ad liquidũ; Idem vbi debitor est pauper, & onere multorũ filiorum oppressus, vt probat Alex. Trentacinq. lib. 3. var. resol. tit. de compensat. resol. 1. sub nu. 7. vers. secundo declaratur, & vers. 4. declaratur, vbi materia compensationis latiss. examinat. Cæterum ex D. Senatore Bellon. all. n. 2. habetur compensationẽ posse deduci etiam in exe-11 cutione sententiæ, & captis etiam pignoribus; 12 Compensare enim idem est, quod soluere l. solutionis ff. de solut. Alba cons. 501. n. 8. Carol. de Crassis tract. de except. 16. except. n. 7. & 9.

Sicuti compensatio ipsa non admittitur etiã 13 cũ liquido debito in casibus, in quib' dilatio nõ admittitur, vt alimentorum l. in ea quæ C. de compensationibus Papiens. in forma libelli per 14 leg. rei sing. in princip. n. 85. Et in quocunq; debito ex causa victuali l. ob negotium, vbi glo. & Bar. de compensat. Pront. idem procedit, quãdo qui solui debet pro pensionibus, & exactionibus subsidij caritatiui, quæ pariter debentur ratione alimentorũ, ita probat Surd. de alimen. tit. 8. priuil. 53. n. 8. Gigas de pensionibus q. 91. n. 4. Crass. de except. c. 16. n. 64. quem sequitur Gratian. d. c. 728. n. 32. cum quatuor sequen.

SVMMARIA.

1 *Captatoria volũtas quid sit, quæ dicitur prohibita.*
2 *Testamentorũ dispositiones per se firma esse debẽt.*
3 *Piæ causæ fauore captatoria dispositio valet de Aequitate.*
3 *Ius naturale, siue gentium respicit Aequitatem.*
4 *Vltima dispositiones licet committi non possint alieni, potest tamen comitti distributio, & declaratio dispositionis.*
5 *Dispositio vlt. cõtra bonos mores ciuiles nõ tenet.*
6 *Idem quando fieret contra bonos mores de iure Canonico, vt si factum nutriret peccatum.*
7 *Pia causa est valde priuilegiata, cum reijciat omnes solemnitates, & superstitiones.*
8 *Piæ causæ fauore sufficiunt duo Testes in instrumentis Testamentorum.*
9 *Id quod procedit etiam in terris Imperij, & non obstante quacunq; lege, etiam municipali.*
10 *Relicta ad pias causas debent iudicari secundum Canones, & iura Diuina, & naturalia, seu gentium, non secundum leges ciuiles.*
11 *Piæ causæ fauore non admittitur petitio consilij sapientis.*
12 *Decretum Senatus in ea materia.*
13 *Consilij sapientis petitio non admittitur; vbi negocium non habet probabile dubium.*

14 Con-

Captatoria dispositio ad pias causas valet. Cap. VIII.

1 CAptatoriam voluntatem eam esse habetur in l. captorias ff. de hæred. instit. quando institutio confertur in alienam voluntatem, quam institutionem vitiosam esse declarat tex. in l. illa institutio ff. eodem, vbi Gaius I. C. inquit illos instituo, quos Titiua voluerit, ideo vitiosa est, quod alieno est permissa arbitrio, quia satis constanter veteres decreuerunt Testatorum iura per se firma esse opportere, non ex alio arbitrio pendere, quod etiam probatur in l. si quis Semptonium ff. eodem tit. glos. in l. captatoriaa Cod. de Testam. militum; materiam hanc optimè distinguit Bal. in l. executorem vers. restat querere col. 2. C. de execut. rei ind. & Angel. cons. 22. inter cætera, quæ continentur vers. secundo premitto, quos sequitur Rodericus, Suarez tit. de captat. volunt. num. 1. cum tribus sequentibus, & de qua materia abundè Surd. decis. 7. 53. 63. 68. & 98. Menoch. cons. 699. & Peregr. cons. 31. lib. 5.

3 Captatoria tamen dispositio ad pias causas facta de Aequitate sustinetur, & valet etiam, si de rigore iuris aliter videretur dicendum; Namq; in dispositionibus ad pias causas non attenditur dispositio iuris ciuilis, sed solum iu-
3 risgentium, quod Aequitatem respicit cap. cum esset, & cap. relatum li. 1. de testam. Captatoriamq; voluntatem tantum prohibitam esse de iure ciuili supra probauimus; Ergo de iure gentium Aequitatem continere sustinetur.
Adducitur præterea, quod hanc partem tenentes (vt infra ostendetur) mouentur etiam ex textu in cap. cum sibi de testamentis, quo ibi committitur electio pauperum, non substantia dispositionis, quod non est prohibitum, vt probatur in l. vtrum §. 1. ff. de rebus dubijs.
Cum licet non possit quis testari per alium, nec committere alijs supremum suum iudiciū
4 componendum; Potest tamen illud committere distribuendum, & declarandum l. illa institutio ff. de hæred. instit. l. Theopompus ff. de dote prælegata: huius sententiæ fuit Bart. in l. 1. nu. 64. C. de Sacros. Eccles. & in dicta l. Theopompus ff. de dote præleg. ac in l. quidam, & l. vtrum ff. de reb. dubijs, quem sequitur Alex. cons. 14. nu. 7. lib. 2. Paris. cons. 83. nu. 29. lib. 2. & cons. 45. nu. 13. lib. 3. Ias. cons. 110. nu. 3. lib. 1. Socin. cons. 53. nu. 17. lib. 1. Tiraquell. de priuileg. piæ causæ, priuil. 64. vbi hanc magis communem esse sententiam testantur. Et clarius quam alij eandem sententiam declarauit Alex. Trentacinq. lib. 1. var. res. tit. de pia causa resol. 1. per totum, quo loci scilicet nu. 2. tradit non obstare rationem in contrarium adductam per eos, qui contrariam opinionem tenent, videlicet, quod dispositio iuris ciuilis seruari debet etiam in pijs causis, quando per eam remouetur deceptio, vt est captatoria voluntas; si ea enim non obseruaretur, repugnaret bonis moribus secundum Bart. in dicta l. nu. 80. C. de Sacros. Eccles.

Namq; id procederet, quando fieret contra bonos mores ciuiles Feder. de Senis cons. 140.
6 Item quando fieret contra bonos mores de iure canonico cap. non obligatorium de reg. iur. in 6. Quod fieri dicitur quando factum nutrit peccatum, & sic vergit in dispendium æternæ salutis Crau. cons. 229. sub nu. 3. & ante cum Corn. cons. 294. nu. 4. & 5. lib. 4.

Pia causa enim multa habet priuilegia, itaut
7 in ea reiectas esse omnes solemnitates, neglectas omnes subtilitates, & superstitiones esse statuit Imperator in l. 1. C. de Sacros. Eccles.
8 quia in ea cessant solēnitates solitæ testamentorum, cum duo testes sufficiant, vt tradit Bart. in d. l. 1. n. 75. & post Tiraquell. de priuileg. piæ causæ priuil. 2. Polid. Ripa tract. de actis in mortis articulo cap. 19. nu. 8. & cap. 61. n. 4. qui Author dicto nu. 8. respondit ad tex. l. generali C. eodem tit. vbi habetur relicta ad pias causas valere, si testamentum omni iuris ratione sit munitum; De rigore enim hunc textum loqui
9 tradit, de Aequitate verò Canonica iudicandum esse concludit, etiam in terris Imperij, nō obstante quacunq; lege etiam munipali, ex Bat. in d. l. 1. nu. 83. qui scribit; quod non obstante aliqua lege communi, municipali, aut Imperiali facta, vel fienda, relicta ad pias causas debent
10 iudicari secundum Canones, & iura Diuina, & naturalia, seu gentium, non autem secundum leges, etiam si iudex sit secularis, & in terris Imperij, id quod statuit etiam Concil. Trident. sess. 22. cap. 8.

Quia ius canonicū benignitatem, & Aequitatem illam de iure gentium solum hoc in casu respicit, nec alligatur regulis iuris ciuilis, vt sentit glos. in d. cap. cum sibi de testament. Nicet. in repet. l. Gallus nu. 73. ff. de lib. & posth.
Cuius piæ causæ intuitu consilium sapientis, quod in omnibus causis petitum dari debere, dispo-

disponunt Nou. Const. de iudicijs cap. his per
11 actis. Non admirettur in relictis ad pias causas, in quibus Constitutiones ipsas minimè locum habere declarauit Senatus Excellentiss.
12 die 16. Ianuarij 1599. fauore Monasterij trium Magorum Oppidi Vicqueriæ, vt refert. Ripa de act. in mortis articulo d. cap. 19. nu. 18. Pront
13 locum pariter non habere dictam constitutionem, quoties negotium non habet probabile dubium, probat Alba consl. 197. num. 2. quem sequitur Ripa loco citato num. 16. cum seq.

Quemadmodum consilium sapientis neque etiam admittitur ex dispositione Nou. Const. in tit. de meretricibus, & Lenon. (vt de re pia ad
14 profanissimam, & honestati resistentem gradum faciamus) in causis tam ciuilibus, quam criminalibus meretricum, cum quibusuis personis pendentibus, versf. Iudicentes ordinarij, procedendo in his summariè, de planò, sine strepitu, & figura iudicij, omissa omni solemnitate iuris, & Statutorum, etiam diebus feriatis, & non feriatis; eâ ni fallor ratione sic prouisum fuit per Nouas Const. vt infelix id genus mulierum vagari non habeat per forum, & Tribunalia, sed quam citius earum causæ expediantur.

15 Cæterum omittendum non est duplicem esse Captatoriam institutionem, vnam scilicet, ad quam mutua affectione prouocamus, secundam verò, quæ confertur sub ea conditione, qua secretum alienæ voluntatis detegatur. Hæc enim regulariter reprobatur, illa licita dicitur all. l. captatorias ff. de hæred. instituen.

16 De prima exemplum datur, si mulier egra vellet testari, virq; maritali sermone, & blanditijs, (vt fieri solet) intercederet se hæredem institui, quia tunc institutio diceretur captatoria, & valeret, Bar. in l. Lucius §. Sempronia ff. de leg. 2. blandicijs enim, affectionibus, amicitijs, siuè officijs, ac suggestionibus, causara
17 dicitur hæc captatoria institutio, neq; a bonis moribus alienum est aucupari institutiones officijs, sed laudabile est, cum natura suadeat, vt
18 benefacientibus benefaciamus l. sed, & si lege §. consuluit ff. de petit. hæred. Nicet. in repet. h. Gallus num. 64. cum seq. ff. de lib. & posth. cum liceat rem suam bene agere, fraude omissa, glos. in l. non est enim verbo delinimentis ff. de inoff. testam. Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 659. num. 4. cum seq. vbi plenè hanc materiam pertractat.

19 De secunda exemplum habetur, si quis instituit Seium in ea parte, in qua ipsum instituentem hæredem scripserit Titius, quia huius institutionis conditio confertur ad secretum alienæ voluntatis detegendum, & dicitur captato-
20 ria, quasi deceptoria, & aucupatoria, cum captare sit desiderio, & aucupio aliquid habere,
21 contra bonos mores vero est velle aliorum secreta rimari, & nudare alicuius intima, facit l. 3. §. tametsi, ff. de arbitrijs.

22 Nec est secundum leges quærere secreta testantium in vita eorum l. 1. §. si dubitetur ff. quemadm. testam. aperiatur latiss. Nicet. in repet. d. l. Gallus num. 66. & seq. ff. de lib. & Posth. vbi materiam hanc plenè excussit, nu. verò 70. concludit & ipse tale testamentum valere
23 fauore Ecclesiæ, quæ vti cultrix, & auctrix iustitiæ, non patitur contra iustitiam aliquid fieri in se, vel in alterum cap. 1. de alienandis feudis.

Qui auctor nu. 6. monet Religiosos, ne retrahant Testatores à legato, vel electione sepulturæ in sua Ecclesia matrice, blandis verbis, aliàs incurrunt pænam clem. 1. §. quibus de priuil. & excess. priuileg. Ricc. in prax. for. Ecclesiast. decis. 662. num. 5. latè Gratian. alleg. cap. 659. per totum.

SVMMARIA.

1 *Posthumi præteritione rumpitur testamentum.*
2 *Si tamen natus est, & decessit Posthumus ante testatorē, licet post testamentū, sustinetur testamentū.*
3 *Versum non dicitur, quod versum non durat.*
4 *Idem in satisdatione.*
5 *Testamentum nullum ob filij præteritionem, reconualescit illud approbante filio.*

Testamentum, in quo fuit præteritus Posthumus, qui viuo testatore decessit, sustinetur. Cap. IX.

1 Aphricanus I. C. in l. si posthumus ff. de lib. & posthum. ac Imperator Iustinianus in liquod certatum C. de posthum. hæred. instit. statuerũt posthumi præteritione rumpi testamentum, id quod etiam procedere ibi habetur, si illicò natus decedat. Quam conclusionem more suo subtiliter pertractat Amplis. Senator D. Paulus Bellonus lib. 1. de his, quæ incontinenti fiunt cap. 43. per totum.

De Aequitate tamen, si posthumus nascatur viuo Testatore, & decedat, sustinebitur testamentum, poteritque hæres scriptus bonorum possessionem secundum tabulas accipere, vt probat dictus Amplissimus Bellonus loco relato
2 post Menoch. consl. 130. num. 17. vers. quarto accedit, vbi tradit dispositionem d. l. Posthum. fundatam esse in sola Aequitate, licet iuris scrupolositate, nimiaq; subtilitate, testamentum ruptum videatur, vt ait Vlpianus in l. Posthumus ff. de iniusto, rupto testam.

3 Ratio ea esse potest, quia versum non videtur, quod versum non durat l. si pro parte §. versum ff. de in rem verso prout satisdatio, quæ non durat, satisdatio non est l. 1. §. quod ait Prætor ff. quorum legatorum, vt tradit Annaus Rober-

tus lib. 3. rerum iudicatarum cap. 8. litt. E. cum seq. pag. 642. quem refert dictus Amplissimus D. Senator Bellonus citato loco, eandem sententiam sequitur Alex. in l. cæterum n. 9. C. vnde legit. quem sequitur Crassus de successionibus §. bonorum possess. qu. 5. nu. 6. vbi de Aequitate reconualescere testamentum probat. Ad rem faciunt etiam tradita per Odd. de substit. in Prælud. par. 2. fol. 11. vers. limitatur tertio propè finem.

Propterea, si testamentum nullum erat ob filij præteritionem, tamen secuta filij approbatione, testamentum ipsum, Aequitate Prætoris suadente, reconualescit, vt probat Costa remed. subsid. 31. num. 8.

SVMMARIA.

1 *Ventri prægnanti assignantur tres partes hæreditatis in diuisione cum fratre cohærede, vel &c.*
2 *Si pauciores nati fiat, residuum pro rata accrescit primo filio, si plures, decrescere debet eius portio ad ratam.*
3 *Incertitudo nascitarorum non impedit cohæredem adire, & hæreditatem diuidere.*
4 *Possibilia multa sunt, quæ incredibilia videntur.*
5 *Liberos septē vnico partu peperit quadā meretrix.*
6 *Margarita Comitissa Holandiæ 363. liberos viuos vnico partu peperit.*

Ventri prægnanti in diuisionibus assignantur tres partes hæreditatis, relicta alia quarta parte filio superstiti, quando decessit Pater, relicta vxore grauida. Cap. X.

MOrtuo viro, relicto filio, & ventre prægnante, certum est ignorari, quoties ex eo nasci possint, cum tam vnicus, quam plures nasci possint partus, vt experientia docuit: quia autem filius superstes interim dum partus ædetur, portionem sibi spectantem ex paterna hæreditate postulabat; Variaque circa numerum nascitarorum tradita essent, cum alij quatuor, alij quinque, alij septem, & alij tantum tres, vel vnicum nasci posse traderent, Paulus in l. antiqu. ff. si pars hæred. petat, de Aequi- 1 tate, & mediam viam eligendo, statuit assignandam esse quartā partem hæreditatis filio superstiti, relictis alijs tribus partibus ventri prægnāti, cum fieri posset, vt tergemini nascerentur.

Et sic de Aequitate tres partes ex quatuor assignari debent ventri prægnanti. Conan. d. lib. 1. Comentar. iuris ciuilis tit. de Aequitate sub nu. 2. litt. A.

Si enim pauciores fuerint nati, residuum filio 2 primo superstiti pro rata accrescere; si plus quā tres, decrescere debere de ea parte, ex qua hæres factus est, decidit Vlpianus in l. etsi pauciores. eodem tit.

Et sic hoc pacto constat, quod incertitudo 3 nasciturorum non impedit cohæredem adire; & hæreditatis diuisionem obtinere l. illud sciendum. eodem tit.

Nouum autem non est tres fætus vnico partu nasci, cum id sępius acciderit; Et memini ego superioribus annis vidisse in Ciuitate Derthonæ, Patria mea, in qua nobilis mulier Medicī vxor, tres Infantes vnico partu peperit, sicutē vxor cuiusdam Molendinarij pariter tres pepe- 4 terat Infantes in eadē Ciuitate; possibilia enim multa sunt, quæ incredibilia videntur, vt tradit glo. in l. Mæuius ff. de leg. 2. Hincq; scribit ex Benedicto Boer. decis. 148. sub nu. 4. quamdam meretricem anno 454. peperisse vnico partu sep- 5 tem filios, quos in piscinam viuos proiecerat, & quorum vnus postea fuit Rex Longobardorum, & sequitur, quod tempore Regis Philippi pulcri anno 1313. Margarita Comitissa Holandiæ, eo quia irridebat, quod mulieres possent plures 6 eodem partu gignere, in punitionem taliū verborum concepit simul, & viuos peperit 363. liberos, sicut paruos pullos, qui omnes fuerunt baptizati, de qua re verba facit Sabellicus, quæ epitafiū in tabula marmorea sculptū extare, testatur.

SVMMARIA.

1 *Filij hæreticorū priuātur ipso iure beneficijs obtētis.*
2 *Filius non portat iniquitatem Patris.*
3 *Vnus non punitur pro alio.*
4 *Obitus est quasi meta omnium delictorum.*
5 *Filij non puniuntur pro parentibus defunctis.*
6 *Filij, & fratres puniuntur pro delicto Patris, & fratris, in crimine hæresis, aut Læsæ Maiestatis.*
7 *Filij hæretici de Aequitate non priuantur beneficio obtento tempore commissi delicti per Patrem.*
8 *Filij hæretici, nati ante commissum crimen, non plectuntur pœnis.*
9 *Filij coacepti ex improbato sanguine contrahunt rubiginem à linea iam infecta.*

Clericus filius hæretici non priuatur beneficio obtento tempore cōmissi delicti per Patrem. Cap. XI.

1 HAereticorum filij ipso iure priuantur beneficijs obtentis tempore commissi criminis per Patrem tex. est in cap. vt commissi §. priuandi de hære. in 6. vbi Io. Andr. Imola in l. insulam. in principio ff. solut. matrim. Couarruu. lib. 2. var. resol. nu. 4. per totum, præsertim vers. cæterum quod filij, vbi quamplures in eam sententiam refert.

Et

2 Et si enim vulgatum est, filium non portare iniquitatem patris, Ezechiel cap. 17. & toto ti-
3 tulo, nè filius pro patre, nec vnum puniti pro alio, de qua Clar. in qu. 86. per totam eius prax. crim. Cum, vt ait Demosthenes epist. 3. ad Sene-
4 cam, omnibus omnium delictorum, quasi meta
5 sit obitus, & ideo nec filij puniendi pro parentibus defunctis, Petr. Greg. lib. 35. Sintag. iur. cap. 1. num. 24. par. 2.

Tamen ratione grauitatis huius criminis, &
6 Læsæ Maiestatis, filij, & fratres, etiam ob patris, & fratris respectiuè delictum puniuntur tex. in cap. fælicis §. quod si quis de pœnis in 6. & Auth. Gazaros. C. de hæret. & l. quisquis C. ad l. Iuliæ Maiest. Baiard. ad Clar. in §. Læsæ Maiest. nu. 21. Constat igitur de iure filium priuandum esse beneficio obtento tempore commissi delicti per patrem hæreticum.

Verum, cum hoc iuris rigore inspecto proce-
7 dat; de Aequitate, & benignitate contrarium affirmandum est. Quia non priuatur filius hæretici beneficio obtento tempore commissi delicti per patrem, vt post Simancam de hæret. cap. 29. nu. 7. probat Clar. in eius Prax. crim. in verbo hæretici vers. item Clericus, quem sequitur Anton. Scap. tract. de iure non scripto tit. de personis, & rebus Eccles. cap. 56. per totum fol. mihi 16.

Sicut certum est filios orthodoxos patris hæ-
8 retici, natos ante commissum crimen, non plecti pœnis inductis à iure communi contra filios hæreticorum, secus de conceptis post delictum, quia concepti ex improbato sanguine contra-
9 hunt rubiginem à linea iam infecta Calder. cons. 3. de hæret. & Surd. de alim. tit. 1. qu. 31. nu. 38.

SVMMARIA.

1. *Filij eorum, qui crimen Læsæ Maiestatis cõmiserunt, nulla bona accipere ob aliquã successionẽ possunt.*
2. *Mali corui, malum ouum.*
3. *Lex generaliter loquens, generaliter etiam est intelligenda.*
4. *Filij nati tam ante, quam post delictum, comprehenduntur in disposit. l. quisquis §. filij vero C. ad l. Iul. Maiest.*
5. *Filius præsumitur imitator patris.*
6. *Dispositio d. l. quisquis, non habet locũ de Aequitate in filijs natis ante delictũ per patrẽ commissũ.*
7. *Fæminæ non comprehenduntur in dicta l. quisquis.*
8. *Legis dispositio restringenda venit, quando continet odium irrationabile.*
9. *Fæminæ filiæ illius, qui crimen Læsæ Maiestatis cõmisit, consequi possunt falcidiã in bonis maternis.*
10. *Filius emancipatus non tenetur pro delicto supradicto patris.*
11. *Pater nunquam tenetur pro delicto filij, etiam in crimine Læsæ Maiestatis.*
12. *Ratio est, quia filius censetur eadem persona cum patre, non è contra; cum humor ascendat à trunco ad ramos, sed non è contra.*
13. *Amor patris descendit ad filium, sed non è contra.*
14. *In causis Læsæ Maiestatis defendendis cauti esse debent Aduocati: quia supplicans pro reo Læsæ Maiestatis infamis efficitur.*

Filius natus ante commissũ crimen Læsæ Maiestatis, non compræhenditur in dispositione l. quisquis C. ad l. Iul. maiest. Cap. XII.

CAutum est per l. quisquis §. filij vero C. ad l. Iul. maiest. filios eorũ, qui Læsæ Maiestatis crimen commiserũt, nulla bona posse habere,
1 vel accipere ex aliqua successione testati, vel intestati; Vt perpetuo egentes, & pauperes, ac infames remaneant, ab omnibus honoribus, & officijs exclusi, sintq; tales (vt verbis eiusdem tex. vtar) vt sit eis mors solatium, & vita supplicium; Idem habetur in cap. quorumdam 4. distinc. quia de ijs male est præ-
2 sumendum, iuxta illud vetus adagium, mali corui, malum ouum, cuius meminit Petr. Gregor. lib. 35. Syntag. iur. cap. 3. num. 23. p. 2.

Controuertitur ex hoc, an pœnæ ipsæ locum habeant solummodo in filijs natis post patris delictum, an omnes filios compræhendant; Qua in re, cum tex. ipse absolutè, & generaliter lo-
3 quatur absq; alia distinctione, generaliter etiã illum intelligi debere concludunt permulti scri-
4 bentes, iuxta l. de pretio ff. de public.

Rationem enim, quare filij puniantur pro patre in dicta l. quisquis, eam esse tradunt, quia
5 filius præsumitur imitator patris, quæ ratio militat etiam in filijs ante delictum natis; huius opinionis Authores sunt Claud. de Seissello in l. si quis id quod. col. 5. & seq ff. de iurisd. omn. iud. Salycet. & Alber. in eadem l. quisquis Gigas. de crim. Læsæ Maiest. lib. 3. quæst. 5. sub nu. 2. fol. mihi 143. qui de communi testatur, post Angel. de Malefic. verbo, che hai tradito la tua patria, vers. quærit. ibi, Cæpol. cons. 80. & Rol. à Val. cons. 74. num. 2. lib. 3.

Verum de Aequitate, & benignitate pœnam
6 d. l. quisquis, non habere locum in filijs natis, vel conceptis ante delictum per patrem commissum, probat Clar. in §. Læsæ Maiest. vers. fuit etiam aliquando, circa medium, & ante eum Alciat. cons. 467. num. 6. & seq. Quam conclusionem Aequitatem sapere affirmat idem Gigas. recitata qu. 5. circa finem, licet contrariam partem ibi sequatur ipse author. Nec ab ea dissentire videtur Rolan. citato cons. 74. dum num. 2. tradit, quod quia pœnæ d. l. quisquis, sunt odiosæ, & rigorosæ, vsu non recipitur lex ipsa, ex doctrina Angeli in l. fallaciter C. de abolit. Eandem sententiam sequitur Eruditissimus D. Bimius cons. 245. num. 31. lib. 3. Quinimo licet

 appel-

appellatione filiorum veniant tam masculi, quã fœminæ, tamen in dictis l. quisquis non contine- 7 ti fœminas docet Bart. in l. 1. ff. de verb. signific. & Iason. in l. si quia id quod col. 2. versi. item vbi ff. de iurisd. omn. iud. quia cum d. l. quisquis con- 8 tineat odium irrationabile, restringenda venit, Ruin. cons. 103. num. 14. lib. 3. Rol. alleg. cons. 74. num. 7. cum seq. Rationem eam esse tradit Petr. Gregor. dict. lib. 35. Sintag. iur. cap. 1. num. 23. quia pro infirmitate sexus minus ausuras considerauit Imperator, idest falcidiam in bo- 9 nis maternis posse eas consequi, ibi habetur in §. ad filias idem tradit Rebuff. tit. de crim. Læsæ Maiestatis nu. 9. & 14. ad Constit. Regni; Quem- 10 admodum etiam filius emancipatus non tenetur pro delicto patris in xta glos. in dicta l. quisquis, vers. quisquis. Afflict. super Constit. Regni lib. 1. rubr. 3. tit. de paternorum receptione in fine. Petr. Gregor. d. lib. 35. cap. 1. num. 23. in fine par. 2.

Nec omittendum est ad hoc propositum, quod quamuis filius teneatur pro delicto patris in casibus supra expressis; Nunquam tamen è 11 cõuerso tenetur pater pro delicto filij tex. in l. ex pœnalibus ff. de reg. iur. ratio huius conclusionis legitur in principio hystoriæ Scolasticæ, videlicet, quia filius censetur eadem causa cum pa- 12 tre, & humor ascendit à trunco ad ramos, sed à ramis non descendit ad truncum, prout glos. 13 in l. isti quidem ff. quod metus causa dicit, quod amor patris descendit ad filium, & non è contra, Afflic. in d. tit. de paternorum receptor. nu. 42. qui num. 40. & seq. sex casus explicat, in quibus pater tenetur pro filio respectu pœnæ, vel obligarionis pecuniariæ.

In his autem casibus defendendis respicienti- 14 bus crimen Læsæ Maiestatis, cauti esse debent Aduocati, quia supplicans pro reo Læsæ Maiestatis infamis efficitur ex dispositione §. denique iubemus ead. l. quisquis.

SVMMARIA.

1 *Pacta seruanda sunt, vbi potest, absque interitu salutis aeternæ.*
2 *Promissio facta de soluendo quidquid debere aliquem constiterit, non releuat, si liquidatio facta non sit, eo debitore viuente.*
3 *Hæres præsumitur ignorare gesta per defunctum.*
4 *Mora sua debet esse vnicuiq; nociua.*
5 *Qui aliquid faciendum in contractu promisit, primo quoq; tempore tenetur ad implementum, aliter negligentiæ suæ pœnam sustinebit.*
6 *Conditio consistens in faciendo habetur pro defecta, vbi effluxit tantum temporis spatium, intra quod potuit factum expleri.*
7 *Promissione facta de soluendo certam quantitatem debitã per Titiũ, si addita fuit clausula, & plus, & minus, quod facto calculo debitor apparebit, tunc pro quantitate expressa tanquam liquida tenebitur promissor, si calculi non fuerunt positi.*
8 *Certitudo sufficit secundum præsentem statum.*

Promittens soluere quidquid alter debet; tenetur tantum, si debiti liquidatio facta sit viuente prætenso debitore. Cap. XIII.

Pacta, & promissiones omnes obser- 1 uari debere, vbi potest, absq; interitu salutis æternæ, notissimum est, vt tradunt omnes in l. iusgentium §. prætor ait ff. de pactis Menoch. cons. 35. nu. 1. & 16. & cons. 55. nu. 6. cum sexcentis alijs; Si tamen Sempronius promittit soluere Seio quidquid Titium debere constiterit, vbi debiti liquidatio facta non sit viuente Titio; De 2 Aequitate non tenebitur Sempronius versus Seium, l. Romæ §. Augetius vbi Iason. nu. 6. & 7. vers. vtraq; ratione ff. de verb. oblig. Caepan. ad Stat. Mediolani 154. num. 7. lib. 2. Ratio est, quia hæredes Titij verisimiliter esse non possunt instructi de gestis per eum; Immo vero ignorare 3 gesta per ipsum præsumuntur: hanc sententiam tenet Cæphal. cons. 9. nu. 2. vbi nu. 6. tradit, quod 4 mora sua debet vnicuiq; esse nociua.

Hinc docet Iason. in d. §. Augetius sub num. 6. cautos esse debere eos, qui debitorem detineri curarunt, mox relaxarunt sub aliena promissione soluendi id quod constiterit eum debere, vt obtineant declarationem crediti viuente ipso debitore, aliter promissio euanescit; Eo quia non extitit viuente debitore; Primo enim quoque tempore tenetur ad implementum qui ad ali- 5 quid facien. in contractu promisit, puta obtinendi consensum à Domino directo, vel similia, alter negligentiæ suæ pœnam sustinebit, vt concludit Amplis. Senator Bellonus lib. 1. de his, quæ in cont. fiunt cap. 129. per torum, quo loci tradit conditionem consistentẽ in fsciendo haberi pro defecta, vbi effluxit tantum temporis spatium, 6 intra quod potuit factum expleri post Cæphal. cons. 118. nu. 16. Rol. cons. 63. nu. 48. lib. 4. & Surd. cons. 399. num. 12.

Si tamen in promissione expressa sit certa quantitas debiti, addita clausula, & plus, & minus, quod facto calculo debitor apparebit; Tunc 7 pro quantitate expressa, tanquam liquida, tenebitur promissor non obstante, quod possit alterari, aut minui facto calculo, cum sufficiat cer- 8 titudo secundum præsentem Statũ Gratian. lib. 1. cap. 183. num. 31. & seq. quem sequitur Costa d. claus. 65. in fine.

SVMMARIA.

1 *Filia, & pupilli penes matrem sunt educandi.*
2 *Amor maternus omnes alios vincit.*
3 *Germanæ mulieres omnes filios proprijs vberibus alunt.*

4 *Filij similes esse possunt ijs, quorum lacte nutriuntur.*
4 *In diuisione filiorum, ob diuortium viri, & vxoris; filia matri, & filij patri cedunt.*
5 *Pupilli educari non debent apud eos, qui eorum pudicitiæ insidiari verisimiliter possunt.*
6 *Quod semel imbibimus, difficiliter deponimus.*
7 *Luxuriosam vitam mulierum puniunt leges.*
8 *Filiæ educatio de Aequitate spectat ad matrē, etiā illegitimam, vbi apertè non constet improbis moribus adhuc esse deditam.*
9 *Mater semper certa est.*
10 *Filio non licet tam illegitimam matrem, quam legitimam in iudicio vocare.*
11 *Reuerentia vna omnibus parentibus seruanda est.*
12 *Iura naturalia nullo ciuili iure dissoluuntur.*
13 *Decretum Senatus Parisiens.*

Mater educationem filiç, etiam ex illegitimo Coitu procreatæ, habere debet.

Cap. XIV.

Filiam, & Pupillos pænes matrem esse educandos statuit Imperator in l. 1. C. vbi pupilli educari debeant, cum maternus amor cæteros omnea affectus vincat, vt ex l. in fin. C. de Curat. furios. inquit ibidem glos. in verbo nulli magis; Vnde longo vsu præscripserunt Germani, vt sua quæq; mater vberibus alat, nec ancillis nutricibus delegantur filij, vt inquit Tacit. de moribus Germanorum; filij enim similes esse solent eis, quorum lacte pascuntur, & sic cum lacte bonos, vel malos mores, tanquam lactis naturales qualitates sugere videntur filij, vt tradit Consultissimus D. Bimius cons. 346. nu. 30. lib. 4. Immò in casu diuortij iubet Imperator in l. vnica C. diuort. facto, liberi apud quem, vt liberorum apud parētes diuisio per sexum celebretur; vt sciz. filij Patri cedant, filiæ vero matri.

Atqui cum tex. in d. l. 1. statuat, quod orta controuersia inter Tutores, & matrem, ac alios coniunctos, Præses prouinciæ eorum inspecta qualitate decidat, pænes quem educandi sint Pupilli, declarat ibi glos. in verbo qualitate, vt pupilli educari non debeant apud eos, qui eorum pudicitiæ insidiari verisimiliter possint l. si disceptaretur ff. eod. tit. latè D. Bimius all. cons. 346. num. 30. cum seq. lib. 4.

Hinc oritur quæstio, an cum mater ex illegitimo coitu filiam procreauerit, & quæ propterea impudica præsumatur, iuxta regulam semel malus; filiæ educatio eidem sit permittenda, & sanè, quia iuxta sententiā Diui Cipriani in lib. 2. ep. 1. quod semel imbibimus, difficiliter deponimus, nec propositum nostrum facilè mutamus; Mulieresq; impudicæ, quæ se illegitimo coitu prostituerunt, neque affectum vllum habent, nec aliquem merentur fauorem. Quinimo leges illegitimam eorum luxuriam multis pænis sunt prosequutæ d. l. & mulier ff. de curat. fur. & l. si filiam 19. C. de inoff. testam. quæ leges propterea de matre legitima intelligi debent circa educationem filiorum; Dicendum videbatur de iuris rigore educationem filiæ ei esse denegandam.

De Aequitate tamen etiam ad matrem illegitimam spectat filiæ educatio, vbi apertè non constet improbis moribus adhuc esse deditam, cum natura ipsa vbera dederit matri ad liberos alendos, & affectum menti maternæ impresserit cæteros omnes superantem, qui affectus idem consideratur in matre illegitima, quam in legitima. Mater enim semper certa est, nec filio magis licet illegitimam matrem, quam legitimam, in iudicio vocare l. quq. §. fin. & l. quia semper ff. de in ius vocando, quia vna est omnibus parentibus seruanda reuerentia, vt inquit Paulus in l. parentes ff. de in ius vocando, naturalesque à legitimis sola ciuilis ratio distinguit; Naturalia autem iura, ex quibus oritur Aequitas, nullo ciuili iure dissolui, aut dirimi constat Inst. quibus modis, naturales efficiantur lib. Et ita indicasse Senatum Parisiensem testatur Anneus Robert. rerum Iud. lib. 1. cap. 9. pag. 154. cum seq. vbi materiam hanc more solito per quam egregiè exornat.

SVMMARIA.

1 *Statuto stante, quod debitor carceribus mancipetur; in eo comprehenditur etiam mulier.*
Contrarium verius num. 6. & seq.
2 *Vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.*
3 *Fidem fallere graue est.*
4 *Debitores in testamento veteri, eorumq; filij, addicebantur creditoribus, & vsq; ad septennium seruiebant.*
5 *Decretum Senatus Parisien.*
6 *Constitutio Mediol. in tit. de probib. & concess. execut. declaratur non habere locum in mulier.*
7 *Quæcumque natura produxit, ea omnium hominum gratia parauit.*
8 *Nemo est Dominus membrorum suorum.*
9 *Carcer pæna est noxiorum hominum.*
10 *Carcer non irrogat infamiam iuris.*
11 *Sed facti.*
12 *Carcer Senatori Romano dicitur vltimū supplicium.*
13 *Odiosum est pro debito quemquam carcerari.*
14 *Mitius agendum est circa mulieres, & alias personas, quas aut pudor, aut infirmitas sexus excusat.*
15 *Honestatis publicæ est, nihil committi indignum in fœminas.*
16 *Honestas sumitur pro Aequitate.*
17 *Mulieres non carcerantur.*
18 *Neq; etiam pro administratione tutela.*
Contrarium verius num. 25.
19 *Aequitas vbi subest, licitum est inducere fallentium legi.*
20 *Nulla interpretatio melior fieri potest, quam secundum verum Aequitatem, quæ inest à natura.*
Velleiani Senatusconsulti priuileg. causa honestatis,

vel fragilitatis ſexus introductum non poteſt per renunciationem tolli nu. 21. & 22.

23 Renuntiari non poteſt priuilegio conceſſo ob honeſtatem perſonarum.

24 Contrarium verius, vbi actum geminauit mulier.

26 Mulier ob dolum in oculrando bona, ne pignorentur per creditores, carceribus mancipari poteſt.

Mulieres honeſtæ ob cauſam ciuilem, ſiuè debitum, etiam publicum, carceribus mancipari non poſſunt. Cap. XV.

STaruto ſtante, quòd non ſoluente debitore intrà certom tempus, carceri mancipetur debitor. Contraxit mulier æs alienum cum renuntiatione priuilegiorum, ſed conuento tempore non ſoluit. An carceri mancipanda veniat, attenta diſpoſitione ſtatuti, vt in hoc Mediolani Dominio, vbi ex Nou. Conſtit. diſpoſitione in tit. de prohibit. & conceſſ. execut. in certis caſibus ibi expreſſis debitores poſſunt perſonaliter detineri.

1 Et iuris rigore inſpecto compræhenſa ſub ſtatuto dicitur, quia cum lex, ſiuè conſtitutio 2 non diſtinguat inter debitorem maſculum, & fœminam, nec nos diſtinguere debemus l. de pretio ff. de publ. in rem act. immò cum generalis ſit lex, generaliter intelligenda, & obſeruanda, nec limitationem feret, niſi eam ab alia expreſſa principis conſtitutione recipiat; Graue 3 enim eſt fidem fallere l. 1. ff. de conſtit. Principum, ideò ab hac fide mulieres abſoluendæ non ſunt.

Rurſus, ſi lege Diuina debitores, eorumq; fi-4 lij, creditoribus addicebantur, & ad ſeptimum vſq; annum pro debito ſeruiebant, vt legitur Deuteronom. cap. 15. & lib. 4. Reg. cap. 4. Cur idem non eſt cenſendum de muliere virtute dictarum Nouar. Conſtitut. id quod ex Caſtellana conſuetudine obſeruari etiam in Hiſpanijs amplè tractat Baetia tt. de inope debitore creditori addicendo, prout mulierem compræhendi 5 ſub conſimili ſtatuto cenſuiſſe Senatum Pariſien. teſtatur Anneus Robert. lib. 2. rerum iud. cap. 6. in fine.

Contrariam verò ſententiam de Aequitate veriorem eſſe conſtat, Namq; præter quã quod vti 6 odioſam huiuſmodi Conſtitutionẽ non eſſe ampliandam ad mulieres habetur in l. in pecudum 7 ff. de vſuris, vbi I. C. ait quæcunq; natura produxit, omnia hominum gratia parauit, & in l. liber homo ff. ad l. Aquil. vbi Vlpianus tradit 8 neminem membrorum ſuorum eſſe dominum; Et in l. 1. ff. de libero homine exhib. dum inquit neq; æquum eſſe liberos hòmines à quo-9 quam retineri; Quia carcer noxiorum hominum pæna eſt l. 1. C. de exactor. lib. 10. Et licet car-10 cer infamiam iuris non irroget l. 1. C. ex quibus cauſ. infam. irrog. Non tamen eſt ſine qua-11 dam facti infamia, quæ apud bonos, & graues 12 notam aliquam inurit; Hinc eſt, quod Sylanus Conſul carcerem Senatori Romano vltimum eſſe ſupplicium interpretatus eſt, vt ſcribit Plutarc. in vita Ciceronis.

Tam enim ius ciuile, quam Pontificium, iſtas liberi hominis pro debito ciuili oppignerationes, & inopia debitoris in vincula coniecti mi-13 ſerias, carceriſq; moleſtias; non modo odioſas haberi, ſed, & reiiciendas eſſe ſtatuit l. ob æs alienum C. de act. oblig. & l. quis filios C. quæ res pignori oblig. poſſ. cap. 2. de pignor. & cap. ſi diligenti. de foro compet.

Itaque nullo modo ad mulieres extendi poteſt conſtitutio ipſa, cum eæ priuilegia, & exemptiones mereantur, quia mitior circa eas 14 debet eſſe ſententia, quas aut pudor, aut infirmitas ſexus excuſat l. quiſquis §. ad filias C. ad l. iul. maieſt. & l. 2. §. ſin autem C. de iure iuran. propter calumn.

Ad publicam autem ſpectat honeſtatem ni-15 hil in fœminarum perſonas indignum commit-16 ti, quæ honeſtas pro Aequitate ſummitur, vt in Auth. vt non fi. pign. in princip. Lucas de pænna in l. vnica C. vt mulieres Vicari. lib. 11. in prin. Ideo propter pudorem, & mulierum verecundiam leges Romanæ, infamia, nimiamq; carce-17 ris aſperitatem in fœminarum perſonam, reiecerunt §. neceſſarium in Auth. vt nulli iudicum Theſaur. deciſ. 153. nu. 8. Scac. de iudic. cap. 46. nu. 26. lib. 4. egregiè Menoch. de Arbitr. lib. 1 qu. 88. nu. 10. cum ſeq. qui nu. 12. ampliat concluſionem procedere etiam in muliere, quæ pro 18 adminiſtratione tutelæ obligata eſſet; Præpoſitus in cap. ex parte M. de appellat. licet contrarium verius eſſe ex communi ſententia infra demonſtrabitur.

Vt enim notat gloſſ. in Auth. vt ſine prohib. verſ. exiſtimamus, tanti momenti eſt Aequitas, vt vbicumq; Aequitas ſubeſt, licitum ſit induce-19 re fallentiam legi, vt non habeat locum lex in illo caſu contra Aequitatem naturalem.

Nulla etenim melior fieri poteſt interpreta-20 tio, quam ſecundum veram Aequitatem, quæ eſt à natura, & quæ in arte Aequi, & boni conſiſtit, non in Aequitate abuſiua, Rom. conſ. 149. & conſ. 205. Coſta de remed. ſubſid. prælud. 7. num. 7. Menochij ſententiam ſequitur Giurba deciſ. 55. ante num. 1. & Gutierez. pract. quæſt. ciuil. lib. 2. quæſt. 25. nu. 26. per totum, vbi nu. 5. 21 ſcribit, quod priuilegium Velleiani cauſa honeſtatis perſonæ, ſeu ſexus introductum, non poteſt per renuntiationem tolli, quod magis eſt, idem comprobat Aſin. de exequt. §. 2. cap. 8. nu. 7. cum ſeq. vbi declarat concluſionem ipſam procedere, etiamſi mulier renuntiaſſet eius priuilegijs, & Velleiano Senatuſconſ. quia 22 huiuſmodi renuntiatione ſibi non præiudicaret,

rer, tanquam facta de priuilegio inserto in corpore iuris, concesso ob dignitatem, & fragilitatem sexus, quo casu neq; directè, neq; indirectè tolli potest,& n.3.subiungit; quod vbicumq; priuilegium causa dignitatis, & honestatis personarum, siuè sexus, introductum est, renuntiatione tolli non potest, conferunt tradita ab Alexandro Trentacinq. lib. 3. var. resol. tit. de fol.resol.4.& per totum Plaz. in epit.delictorum cap.34. num.11.

23

Id quod tamen temperandum est, quando actum geminauit mulier, quia tunc dicto Senatusconsulto Velleiano, cui geminatè renuntiauit, non iuuaretur, vt ornatissime probat Amplifs. Senator Bellonus lib. 1. de his, quæ in contiu. fiunt, cap.97. nu.4.& cap.121.nu.14.

24

Prout limitatur etiam conclusio in muliere debitrice ex causa tutelæ, quam pro tali debito posse carcerari probat Bart. in Auth. matri, & Auia nu.13. C. quando mulier tutelæ officio, quem sequitur Borgn. tract. de tutel. nu. 320. post Baldum tract. de carcer. cap. 1. num. 3. Marsil. sing. 109. Boer. decis. 249. num. 11. & Couaruu. var. resol. lib.2. cap. 2. num. 3. Quam limitationem approbat Gutier. de tutel. diuers. par.1.cap.8.num.33. ac Farinac. tit. de carcer. & carcerat. qu.27.num.61. & Carpan. ad stat.293. num.13.post Rebuff.de litt. obligat.art.11.glos. 3.sub nu.33. vers.& pro administratione; Quidquid in contrarium affirmauerit Menoch. vt supra num.1. allegatus.

25

Limitatur insuper conclusio ipsa, quando mulier dolum committit occultando bona, vt euaderet executionem bonorum in præiudicium creditoris, quia tunc perdit priuilegium, & capturæ personali fit obnoxia, vt etiam dicitur in milite, & nobili, vt copiosè probat Fontanell.de pact.nuptial.lib.1.clausul.3.gl.3.num.20. & 24. fol.mihi 22.à ter.post Baettiâ tract.de inope. debitore creditori addicendo tt.2.cap.16. n. 19.20.& 21.

26

SVMMARIA.

1 *Pater dotare tenetur filiat.*
2 *Etiamsi filia habeat propria bona.*
3 *Quod onus ad hæredes etiam transit.*
4 *Pater iterum dotare filiam tenetur, si absq; propria culpa dotem amisit filia.*
5 *In fratra autem absolutè non procedit conclusio, sed aliquibus concurrentibus.*
Patre inope existente, onus dotandi spectat ad matrē num.6. & 7.
8 *Aequitas est ratio naturalis.*
9 *Parentes non tenentur coniunctiuè ad liberorum alimenta, sed successiuè, primo scilicet Pater, mox Mater.*
10 *Nouerca non tenetur ad dotationem priuignæ.*
11 *Aauis maternus diues tenetur ad dotationem neptis, si mater est pauper.*
12 *Mater diues tenetur ad dotationem filiæ, etiam existente fratre diuite.*
13 *Opinionem puellæ dari in hoc casu probat Socin.iun.*
14 *Mater non habet filias in potestate.*
15 *Pater, si soluendo est, cogitur ad resarcendum matrisd, quod expendit in dotatione communis filiæ.*
15 *Etiamsi mater non sit protestata.*
16 *Procedit conclusio etiam in fratre diuite.*
17 *Frater Clericus tenetur dotare sororem, etiam ex fructibus Eccles.9.*
18 *Filias tenetur alere patrem inopem.*

Mater diues tenetur dotare filiam inopem. Cap.XVI.

Dotandi onus ad Patrem spectare notissimum est, vt habetur in Auth. res quæ C. communia de leg. & l. qui liberos ff. de ritu nuptiarum, adeo vt non obstante, quod filia propria habebat bona, a Patre nihilominus dotari etiam debet, vt scribit Castr. cons. 455. col. 1. vers. quantum autem lib. 2. Peregr. decis. 14. nu.16.Dec.cons.112.n.17.Petr. Greg.lib.9. cap. 18. nu. 5. par. prima Sintag. Iur.Surd.cons.a55. num.16.Giurba ad stat. Mess. cap.13. glos.7.nu. 41.& 54. in fi.par.1. post Corn. cons.74. num.8. lib. 1. & Solam. ad const. Sabaudiæ tit. de feud. glos.pr.n.par.2.nu.14.Vicent.de Anna alleg.81. p.1.Franch.171.& decis.73.num.19.Quod onus ad patris hæredes etiam spectare tradit Alex. cons.7.lib.2.Peregr.decis.138.num.31.

1 2 3

Immò filiam iterum dotare teneri Patrem, si absque propria culpa dotem amisit filia, decidit tex.in Auth.quod locum Cod.de collat.vbi traditur, quando filia dicatur in culpa Osas. decis.124. nu 5. Costa remed. subsid. 66. num. 18. Gratian. discept. forensi. libro primo capite 65. num. 17. D. Raud. de Analog. cap. 12. num. 33. Polid. Ripa sing. obseru.17. num.16. cum alijs, quos refert Giurba ad d. cap.3. gl. sexta num. 5. & glos.7. sub num.41. post medium; Secus in fratre dicendum est per ea, quæ tradit Costa d. remed.subsid.66. num.8.

4

Quamuis concurrentibus qualitatibus, de quibus in Star.Mediol.278. lib.1. & ibi Carpan. num.278. tenetur etiam frater ad iterum dotandum sororem, vt ibidem docet Carpan.

5

Si tamen pater est inops, nec in illius bonis dotari potest filia, in subsidium de Aequitate tenetur mater dotem tradere filiæ, vt elicitur ex tex.l.neq;mater C.de iure dotium, vbi glos.dum ibi exponit ex rationabili causa; Prout idem explicat Bald. qui subiungit, quod sicut pater naturaliter tenetur alimentare filiam inopem, de qua materia latius agitur infra in cap. 32. Ita tenetur eam dotare, vt possit ex dote alimentari.

6

Vnde, sicut de Aequitate tenetur pater ad alimentandum filiam naturalem, ita mater teneri dicitur de Aequitate ad dotandum filiam inopem, de quo matris onere, stante inopia Patris

ttis, scribit Anchar.iun.quæst.famil.64.nu.16.& 17. in fine Petr.Gregor.lib.9.cap.t8.n.6.Sintag. iur. par. 1. Costa remed.subsid.65. per totum, præsertim num. 3. dum tradit, quod mater tali casu videtur quodam modò succedere in paternam obligationem, & stimulò moueri naturali;
8 Certum enim est Aequitatem esse rationem naturalem, siue id, quod naturalis ratio persuadet, vt supra ex l. scire oportet §. sufficit ff. de excus. tut. probauimus in cap. r. num.3.

Parentes namq; non tenentur coniunctiuè ad liberorum alimenta, sed successiuè, cum pater
9 per prius teneatur; Deinde mater in subsidium, vt concludit Costa loco relato num.2.

Quæ conclusio, sicut non procederet in nouerca versus priuignam, ad cuius dotationem,
10 nec ciuili, nec naturali ratione tenetur Nouerca Surd.decis.164.nu.16. Costa vbi supra nu. 5. Ita habet locum in Auo materno diuite, si
11 mater non adsit, vel sit pauper, itaut filiam inopem congruenter dotare non possit, Alex. cons. 201.num.25. Turett.cons.6.lib.2. quos sequitur Costa relato subs. remed.65. nu. 8. Quemadmo-
12 dum tiam procedit in matre diuite, etiamsi filia habeat fratrem pariter locupletem, Barz. decis.130.nu.99. Costa d. loco nu.10. Quamuis
13 Socin.iun.in l.1.nu.200.ff.sol.matr.velit eo casu dari optionem puellæ.

Quippè licet mater sponte dotando filiam videatur quodammodo donare instar extranei, cuius loco habetur mater quo ad hunc effectum; cum non sit ascendens per virilem sexum, nec
14 habeat filiam in potestate l. vnica §. accedit, vbi Bal. C. de rei vxor. act. Honded. cons.91. nu.78. lib. 1. Costa d.remed.65.nu.3.

Attamen vbi filiam dotauit mater, cogit Patrem (si soluendo est) eidem matri repetenti
15 soluere, vt probat D. Rhaud. decis. 3. num.9. & decis.1.nu.83. Giurba ad stat. Mass.d.cap.3. glos. 7. nu. 41. in fine par. 1. etiamsi mater non fuerit protestata se animo repetendi subministrare alimenta, vt docet Lupus de illegit. annot. 2 §. 1. nu. 21. cum seq. Quæ omnia procedere etiam in
16 fratre diuite probat Costa seq. remed. subsid. 66. per totum.
17 Quippe frater, etiam clericus, de Aequitate cogitur ad dotandum sororem pauperem de redditibus Ecclesiasticis, si non habet patrimonialia, vt probat Redon. de spol. Eccl. qu. 3. num. 11. & 12. quem sequitur D. Raudens. var. resol. cap. 18. num.27. fol. mihi 97.

Sicut è contra tenetur etiam filius alere pa-
18 trem inopem de Aequitate, vt per l. si quis à liberis ff. de liber. agnoscend. probat Anneus Robert. lib. 1. rerum iudic. cap. 1. vers. iuris fol. mihi 6.

S V M M A R I A.

1 *Eximens detentum ob causam capitalem tenetur eadem pœna.*
Procedit conclusio aliquando etiam in eximente ob debitum priuatum num. 2. Quamuis contrarium sit verius, scilicet teneri pena arbitraria Iudicis num.3.
4 *In huiusmodi facto eximendi detentos concurrit etiam contemptus Iudicis, vltra delictum, & idcirco acrius punitur.*
5 *Decretum Senatus Mediol. in ea materia.*
6 *Si eximens sit coniuncta persona, vel mulier, aut minor, de æquitate mitius punitur.*
7 *Decretum Senatus in ea materia.*
8 *Vxor eximens maritum detentum, vel nulla pœna, vel leuissima tenetur.*
9 *Iustum ob dolorem pœna temperantur.*
10 *Eximens detentum per priuatum absq; Iudicis auctoritate, antequam Iudici consignetur, nulla pœna tenetur.*

Vxor eximens maritum capitaliter damnatum e manibus familiæ, quodammodo excusatur, aut saltem mitius punitur. Cap. XVII.

TVM iure communi inspecto, tum ex Nou. Const. huius Mediol. Dominij habetur eximentem è manibus familiæ detentum ob condemnationem capitalem, vel confessum, siue con-
1 uinctum de huiusmodi crimine, teneri pœna capitis l. cuiuscumq; ff. ad l. iul. maiest. Boss. in tit. de captura num. 16. cum seq. & Clar. quæst. 68. vers. eximens; Vbi tradit multoties ita fuisse à Senatu iudicatum, immo etiam huiusmodi eximentes quemdam nobilem detentum pro debi-
2 tis priuatis, vltimo supplicio fuisse punitos iussu Proregis Neapolis, tradit ex Carauita idem Clar. loco relato; Quamuis de iure communi eximens detentum ex causa debiti teneatur tan-
3 tum pœna arbitraria, vltra solutionem debiti versus creditorem Ias. in l. 1. §. quod Prætor num. 12. vers. si autem ff. ne quis eam, qui in ius voc. Cagnol. in l. 1. §. decimo quinto non videtur nu. 27. vers. & vltra ff. si quis iusdic. non obtemp. Farinac. quæst. 30. nu. 112. & qu. 32. num. 7. & 8. Vin. decis. 92. num. 1.

Quia in eximente è familia, vel è carcere, non attenditur solum delictū, de quo exemptus erat imputatus, sed etiam contemptus Iudicis, &
4 Iustitiæ, cum acrius refrenanda sit eximentium audacia, vt inquit Farinac. d. quæst. 30. nu. 93. in fine, qui ponit exemplum in eximente detentum pro pugnis, vel pro delatione armorum, & his similibus leuibus delictis. Quia puniendus est grauiori pœna, quam merebatur detentus; Et
5 ita censuit Senatus die 9. Ianuarij 1590. contra quosdam de Solario, qui cum exemissent è manibus familiæ Camillum Barberium damnatum ad remum per triennium, condemnati fuerunt

ipsi

ipsi ad remum decennio.

Vbi tamen eximens sit coniuncta persona, & 6 minor, vel mulier, de Aequitate mitius punitur Rimin. Iun. inter consf. crim. diuers. lib. 1. cons. 135. nu. 25. Farinac. qu. 11. nu. 33. & ita iudicasse 7 Senatum Mediol. testatur Clar. quæst. 29. vers. Quæro etiam in fine de quadam muliere, quæ maritum capitaliter damnatum eripuerat è manibus satellitum, quia post lungam discussionem die tertia Iulij 1563. censuit neq; absoluendam, neq; condemnandum esse ipsam mulierem, sed eam non esse molestandam, donec aliud fuisset ordinatum, de quo Senatusconsulto meminit etiam Farinac. qu. 32. nu. 29. Vbi vxorem tum ob 8 intensum amorem, quo prosequitur virum, tum ob obedientiam, quam eidem præstare tenetur, vel excusandam, vel saltem extraordinaria pæna, & leui, puniendam esse scribit; Prout de eodem Senatusconsulto meminit etiam Viuius alleg. decis. 92. num. 5. quia tunc videtur interuenire 9 iustus dolor, cuius intuitu pœnæ temperantur tex. est in l. si quis ingtaui §. maritus ff. ad Silan. & in l. si adulterium cum incestu §. Imperator ff. de adult. idem Clar. quæst. 60. vers. sed hic quæro.

Si vero quis detentus esset per modum prouisionis, vt à priuata persona, animo consignan-10 di Iudici, vel cleriens in fragranti à laico, talem eximens nulla pæna teneri dicitur, quia huiusmodi captura dicitur carere Iudicis auctoritate, & iurisdictione, & antequam captus sit consignatus in fortija Iustitiæ, vires non habet iuditij, licet facta teneat iuxta l. patre furioso ff. de ijs, qui sunt sui, vel alieni iuris.

SVMMARIA.

Eximens semetipsum è manibus familia tenetur pæna arbitraria num. 1. & num. 3.

2 *Maximè interueniente vi, vt euaginatio ensis.*

4 *Contrarium verius esse de æquitate, quoad ius commune.*

5 *Decretum Senatus in ipsa materia.*

6 *Decretum aliud Senatus in eadem materia fauore minoris.*

7 *Omnibus licitum est redimere sanguinem suum.*

8 *Vim faciens cum armis, & se eximere tentans ad Iudicis præsentiam, tenetur pæna arbitraria, etiam mortis.*

9 *Decretum Senatus in eadem materia, quo fuit suspensus quidam, qui sclopum aduersus familiam exploserat, cum qua erat Iudex.*

10 *Annibalis à Tela Vicarij Iustitia commemoratio.*

11 *Decretum aliud Senatus fauore biruariorum, qui occiderant quendam, qui sibi se opposuerat, & satellites vulnerauerat.*

12 *Decretum aliud Senatus.*

Eximens semetipsũ è manibus familiæ non incidit in pænam à iure communi constitutam contra eximẽtes detentos per familiam. Cap. XVIII.

Postquam actum fuit supra de eximente alium è manibus familiæ, breuiter explicanda se offert quæstio, an eximens semetipsum in pœnam incidat, & sane de iure pæna 1 arbitraria teneri talem se eximentem tradunt scribentes per l. apud labeonem §. si pulsatus ff. de iniurijs; Maximè si adhibita fuit violentia, vel illatus metus satellitibus euagina ndo ensem 2 aduersus satellites, vt post Boss. tit. de captura num. 17. & seq. qui testatur ita determinatum fuisse per Senatum, probat Clar. quæst. 29. d. vers. quæro etiam, & Paris. cons. 147. per totum, præsertim num. 3. & 4. & num. 17. lib. 4. quos sequitur Farinac. alleg. qu. 32. tit. de carcer. & carcerat. num. 24. cum plur. seq. præsertim num. 27. Quippè sicuti seuerè puniuntur huiusmodi eripientes, & eorum auxiliarores, & mandantes, eo fortius eadem pæna tenetur ipsemet ereptus; 3 vti principalis l. fin. qui rem §. si Titium, & ibi Bart. ff. de furt. & probat Mastril. tract. de indulto cap. 39. sub num. 8.

De Aequitate tamen in pænam prędictam non 4 incidit in hoc Dominio talis se eximens, etiamsi ensem contra satallitea euaginauerit, quia tunc tantum condemnatur in pœnam contentam in proclamate Excellentissimi Gubernatoris, 5 edito contra resistentes satellitibus, vt declarauit Senatus die vltima Octobris 1584. in causa Ambrosij Ripæ, qui aduersus Biroarios ensem euaginauerat, ad relationem Egregij D. Vicarij Iustitiæ; Prout idem etiam censuit, referente 6 eodem D. Vicario die 15. Septembris 1588. in causa Marci Antonij Cliuati, mitigata etiam pæna ipsa ob minoritatem eiusdem Cliuati, negocio plenè discusso primo loco in Curia, deindè in Senatu, & sic constat Bossij, & Clari traditiones in hoc non esse à Senatu obseruatas, tanquam rigori iuris, non Aequitati, quam semper sequitur Senatus, adherentes.

Ratio ea esse videtur, quod omnibus licitum est redimere sanguinem suum l. 1. ff. de his, qui sibi mortem consci. Et ibi Alex. Quæ ratio suspensum tenuit in dicta sententia Mastrillum loco relato in fine.

Si tamen vim faceret cum armis huiusmodi se eximens iudici eo actui præsenti, arbitraria pæna, etiam mortis, teneretur, vt iudicatum 8 fuisse in Senatu Cathaloniæ contra quemdam, qui in actu detentionis Vicarium Barcinonæ læthaliter vulnerauerat, vt se eximeret, testatur Peguera decis. 59. in fine; Prout Senatus hic Excellen-

9 cellentiſſimus furcis ſuſpendi cenſuit die 18. Aprilis 1622. Io. Baptiſtam de loco Vilanterij, qui noctis tempore aduerſus familiam, cum qua 10 incedebat Egregius I. C. D. Annibal à Tela Vi- 11 carius Iuſtitiæ, ſclopum exploſerat, ne detineretur, & die 22. Augusti currentis anni 1624. cenſuit idem Senatus non eſſe moleſtandos ſatellites, qui præcedenti nocte interſecerant ictu ſclopi Aequitem Mazentam, dum aduerſus familiam ſclopum exploſerat, ac varijs iniurijs, & minis affecerat, vulneratis etiam duobus ex ipſis ſatellitibus, quorum alter in vitæ diſcrimine reperiebatur. Prout idem Excellentiſſimus 12 Senatus menſe Martij anni 1628. refferente Ampliſſimo D. Senatore Vicecomite, Viro eloquentiſſimo, & in omnibus ſcientijs eruditiſſimo, ac verſatiſsimo, condemnauit Clementem Ponzonum nobilem Cremonenſem in pænam remi ſeptennalis, à qua ſe eximere poſſet ſolutione aureorum quingentorum, eo quia ſclopum rotatum è domo deferri, non auti permiſſum, noctis tempore exploſerat in familiam, cum qua ego tunc Cremonæ Iudex aſſiſtebam, pro detentione in propria domo ipſius Ponzoni, & litteræ ſunt pænes Egreg. Secretarium Landrianum &c.

SVMMARIA.

1 *Solutio ſpontanea facta de parte debiti per illum, qui per metũ promiſit, dictum metũ purgare dicitur.*
7 *Contrarium.*
8 *Diſtinguitur inter debitum naturaliter, & non naturaliter debitum.*
2 *Huiuſmodi ſoluens tenetur ad reſſiduum, ſi contractus eſt indiuiſibilis.*
4 *Soluens partem debiti, pro quo non tenebatur, dicitur ratum habere contractum num. 3. & ſic tenetur ad reſiduum.*
5 *Decretum Senatus Cathaloniæ in terminis noſtris.*
6 *Soluens partem debiti opponere non poteſt exceptionem non numeratæ pecuniæ pro reſiduo.*

Soluens partem debiti, pro quo non tenebatur, obligatus dicitur ad reſiduum, ſi debitum erat propriũ, vel illius Patris. Cap. XIX.

1 Solutio ſpontanea facta per eum, qui metu ſe obligauit, dicitur metum ipſum purgare tex. eſt in l. 2. C. de his, qui vi, metuſue cauſa, adeo vt pro reſiduo etiam teneri talem ſoluentem exploſa metus exceptione aliqui tradiderint, vbi contractus per metum celebratus eſt indiuiſibilis, vt per l. 1. ff. de pollicitationibus probat Rebuff. ad Conſt. Regni lib. 2. tit. de reſciſſ. contract. art. 1. gloſ. 2. n. 8. qui materiam ipſ diſtinguit in duos caſus, hinc elicitur, an ſoluens partem pro eo, pro quo non tenebatur, obligatus ſit reſiduum ſoluere, vt Pater pro filio, vel filius familias effectus pater familias pro debito contracto, dum erat filius familias, 3 qui propterea cenſetur ratum habere totum contractum per ſolutionem partis l. ſed Iulia §. fin. ff. ad Macedon.

Et ex naturali Aequitate concluditur teneri 4 ad reſiduum, quia debitum, quod verè contractum erat, quaſi ratificauerit Rebuff. alleg. gloſ. 22. nu. 10. quam ſententiam ſequitur Fontanell. de pactis nuptial. par. 1. clauſ. 4. gloſ. 18. ſub nu. 145. & ibi in Add. nu. 352. vbi teſtatur ita fuiſſe 5 iudicatum per illum Senatum die 2. Aprilis 1599. contra quendam I. C. qui effectus pater familias debitum agnouerat.

Idem procedit in ſoluente partem debiti, qui exceptionem numeratæ pecuniæ pro reſi- 6 duo opponere non poteſt l. cui fidem C. de non numerata pecunia l. ſed Iuliano §. 9. & l. item ſi filius familias §. fin. ff. ad Macedon. plura alia habentur, in l. vna eſt via ff. de ſeruit. ruſt. prædiorum, & l. ſi ſtillicidij ff. quemadmod. ſeruit. amit. Fontanell. d. nu. 145.

Eam tamen ſententiam minime procedere concludit Rebuff. d. nu. 10. in eo, qui per metum 7 promiſit, & partem ſoluit; Namq; cum de bono, & Aequo non teneatur, ob id, ſoluendo partem non videtur totum approbare, niſi quatenus ſoluit; Vbi enim eſt, ſaltem naturaliter, debitum, dicitur cauſa non odioſa. Idcirco ſolutio partis probat aliam partem gloſ. in l. fin. C. ne vxor pro marito; Secus vbi naturaliter non eſt debitum Rebuff. vbi ſupra d. nu. 10.

SVMMARIA.

1 *Pacta ſeruanda ſunt, quia honeſtati publicæ id maximè conuenit.*
2 *Dotem maritus vxori, non viro vxor olim afferebat in Germania.*
3 *Idem obſeruabatur inter Græcos.*
4 *Fabula Vulcani, dum deprahendit Venerem cum Marte.*
5 *Licurgi lex iubens virgines ſine dote nubere debere.*
6 *Solonis lex vetans, ne mulieres ad viros amplius quam tres veſtes deferant.*
7 *Dos, & forma vxoris, ſunt ſtimuli ſuperbiæ coniugalis.*
8 *Dos vbi ingreditur magna, inde mariti libertas egreditur.*
9 *Mores Indorum, ac Maſilienſium in matrimonio collocando puellas.*
10 *Conſenſus, ſiue præſentia coram, non eſt neceſſarius in contractibus, quorũ contradictio obeſſe nequit.*
11 *Amor, & concordia, non lucrum, aut auaritia nuptijs præſidere debent.*
12 *Matrimonia eſſe non debent venalia.*
13 *Pactiones clandeſtinæ poſt contractas nuptias initæ inter ſocerum, & Generum, ſunt inualidæ.*

14 Teren-

14 *Tertutij dictum circa amorem sponsi.*
15 *Nuptiales tabula coram Propinquis, & amicis confici solent.*
16 *Donationes per Aegrotũ Medico factae nulla sunt.*
17 *In fraudem fieri dicitur, quoties aliud clam promittitur, & quod palam gestum est, praeualet.*
18 *In matrimonijs quaecumq; furtiua sunt, odiosa, & suspecta considerari debent.*
19 *Dolus est in eo, qui insidiosè dissimulat.*
20 *Verisimile non est quẽquã velle aliquid clã agere, nisi qui doli alicuius, & insidiarũ sibi conscius est.*
21 *Plinij scitum dictum.*
22 *Decretum Senatus Parisiensis in ea materia.*
23 *Donatio clandestina facta sponsa per sponsum ante contractum matrimonium, viuente patre sponsa, irrita est.*
23 *Sponsi largitiones profusa, ex boni viri arbitrio ad Aequitatis regulam reduci debent.*

Repromissio clandestina, extra contractum matrimonij facta, non valet. Cap. XX.

Tatutis pactis dotalibus in certam summa dotis, praesentibus propinquis, Socer ad secretam pactionem cum sponso deuenit, vt minori summa dotis contentus esset contentus; post celebratas nuptias Gener dotem integram praetendit; Socer autem ad secundam pactionem tantum se teneri putat. Et sanè cum 1 pacta omnia seruanda esse nemo non ignoret, quia nihil honestati publicae magis conuenit, quam vt ea, quae inter contrahentes fieri placuit, bona fide praestentur toto tit. de pactis, vt supra. inc. 13. fuit explicatum. Scripta enim promissionis cautione amicos fallere improbum videtur; Quemadmodum magis impium est, & perfidiosum, praetextu affinitatis socerum circumuenire, maximè in ipsa dotis liberalitate.

Vt enim scribit Tacitus de moribus Germa- 2 norum, olim dotem non vxor marito; Sed vxori maritus afferebat, id quod obseruabatur anti- 3 quitus inter Graecos, qui vt inquit Aristot. lib. 1. polit. cap. 6. Vxores emebant inuicem Petr. Gregor. lib. 9. cap. 18. num. 14. Sintag. iur. par. 1. Hinc 4 fingunt Poetae Vulcanum ob vxorem in adulterio depraehensam iurasse, se non prius vincula, Marti, & Veneri iniecta, solututum, quam redditis sibi à Ioue muneribus, quae vxoris obtinendae gratia donauerat; Prout Lycurgus vir- 5 gines sine dote nubere volebat; Cum ista ratione vtriq; consultum crederet, tam viris, ne mulieres dotis magnitudine fierent insolentiores, quam mulieribus, vt sola castitate insignes non tam opulentiam, quam pudicos mores coli cernerent, & aestimari, vt scribit Plutarch. in vita Lycurgi. Qui in vita Solonis inquit; quod 6 Solon Atenis vetabat, ne mulieres, qualibet nobili, & locuplete familia ortae, amplius ad vi-ros, quam tres vestes deferent, quod etiam refert Giurba ad Stat. Messanae cap. 3. glos. 7. par. 1. nu. 5. fol. 331. vbi Aristotelis, & aliorum Authoritates etiam adducit ad hoc propositum; Et ex Petrarca scribit Petr. Gregor. d. lib. 9. cap. 7 18. sub nu. 12. quod dos, forma, superbia coniugalis sunt stimuli, & vbi dos ingredietur ma- 8 gna, inde libertas egreditur mariti, num. verò 16. Eorundem Solonis, ac Licurgi leges, de quibus supra refert, multaque alia tradit de mo- 9 re Masiliensium, ac Indorum in matrimonium collocando puellas.

Quamuis enim in primis conuentionibus interuenerint propinqui, qui vocati non fuerunt ad celebrationem aliarum pactionum; Tamen quia necessarius non est consensus, vel praesentia 10 eorum, quorum contradictio obesse nequit l. quarta ff. de acquir. haered. l. 1. §. sententiam ff. de tribut. act. nihil releuat, quod in secundis pactionibus non interuenerint.

Quemadmodum etiam nullibi prohibitum videtur, quin post instrumenti dotalis scripturã, aliquid immutare, aut addere pactis nuptialibus ante contractas nuptias non concedatur l. 1. C. de donat. quae sub modo Fontanell. de pact. nupt. claus. 3. glos. 3. num. 22. par. 1. Cum ipsae tabulae nuptiales post matrimonium aliquando signari soleant, vt docet experientia, ne lucrum, aut 11 auaritia nuptijs praesidere videantur, non amor, & iugalis concordia l. reprahendenda C. de instit. & substit. & l. 2. ff. de donat. inter virum, & vxorem, vbi habetur matrimonia esse non debe- 12 re venalia.

De Aequitate tamen huiusmodi pactiones clandestinae post tabulas nuptiales contractae 13 improbantur, & reijciuntur adfraudes euitandas, quae facilimè committi possunt, dum adolescentes prae amore vix mentis compotes, quorum animos, igneumque iuuenilis aetatis ardorem insanus cupido oppressit, non pacta, non dotales conuentiones, sed ipsam adamatae sponsae pulchritudinem tantum cogitant, vnde Terent. in Eunuch. act. 1. sen. 1.

14 *Et taedet, & amore ardeo, & prudens, sciensq; Viuus, vidensq; pereo, nec quid agam scio.*

Itaq; tunc parentes, & propinqui feliciter adsunt, quos dotalia pacta ex aequo, & bono moderari conuenit, scribuntur tabulae nuptiales, dos dicitur, dotalesque fiunt conuentiones co- 15 ram propinquis, & praesentibus amicis; Haec omnia palam, & ritè consensu laudabili ineuntur; Quod si interea liceret Socero animum sponsi furioso amoris ardore irretitum clam occupare, & minari affinitatis repudium, nisi dotis summam minuat, aut profusa largitione sponsam locuplet, Iuuenis amans nihil non, & donare, & remittere paratus est, vt grato amore potiatur, & placita fruatur voluptate, & consequenter extorquentur secretè repromissiones, & clandestina pacta, ad instar donationis 16 factae per Aegrotum medico, quae improban-

tur

tur, & nullæ sunt, vt statuit Vulpianus in l. si Medic. ff. de varijs, & extraord. cogn.

In fraudem enim fieri dicitur, quoties aliud 17 clàm promittitur, & quidquid palam gestum est id semper præualet l. non intelligitur §. si quis palam, & §. tacita ff. de iure Fisci, præsertim in matrimonijs, in quibus quæcumq; furti- 18 ua sunt, odiosa, & suspecta considerari debent l. vxor C. de repudijs, quia dolus est in eo, qui 19 insidiosè dissimulat l. ea, quæ commendandi §. 1. ff. de contrh. empt. Quæ repromissiones notæ fuerant Imperatoribus Arcad. & Hono. cum eas improbarint, in l. si quis post hac, vers. dos etiam C. de bonis damn.

Verisimile namq; non est quenquam aliquid velle clam agere, nisi qui doli alicuius, & insi- 20 diarum sibi conscius est l. non existimo ff. de author. tut. Vnde Plin. lib. 5. Epist. 1. respondit Curiano petenti, vt verbalem renunciationem portionis hæreditatis sibi faceret, quam tacita conuentione eidem saluam esse volebat; Respondit, inquam, moribus suis non conuenire aliud palam, aliud agere secreto, vt refert Anneus Robertus, qui conclusionem hanc mi- 21 tificè comprobat, secundum quam iudicasse Senatum Parisien. testatur lib. 1. rerum iudicat. cap. 2. per totum; Cuius rationes, & fundamenta per extensum non potui non referre (egregiè adeo materiæ accommodata leguntur) omissis multis alijs, quæ apud eum videri possunt, vt in alia materia eiusdem auctoris frustrum inserere eisdem rationibus, eo scilicet, quia nec melius, nec pulcrius explicari poterat materia ipsa statuit Fontanel. tract. de pact. nupt. lib. 2. claus. 5. glos. 5. par. 2. nu. 63.

Qui eam conclusionem procedere affirmat 22 etiam in donatione clandestina ante matrimonium contractum per sponsum, adhuc viuente patre sponsæ facta. Quod enim malo more, & clandestina pollicitatione promissum, aut extortum potius est, id nec probari æquum est, cũ ex boni viri arbitrio ad Aequitatis regulam lar- 23 gitiones profusæ sponsi duci debeant.

SVMMARIA.

Bannitorum cadauera neq; suspendi, neq; his sepultura denegari potest num. 1. Contrarium in practica seruatur num. 2.

3 *Decretum Senatus in ea materia.*

Bannitus, sicut viuus non potest morari in loco, a quo fuit bannitus, ita videtur obseruandum esse post mortem num. 4. & 7.

5 *Conuersatio cum bannitis prohibita est.*

6 *Banniti cadauer non potest sepeliri in loco, in quo erat bannitus tempore mortis.*

Banniti cadauer sepeliens tenetur pœna dantis auxilium, vel fauorem bannito num. 8. Contrarium verius num. 9.

10 *Homo mortuus non dicitur amplius homo.*

11 *Bannitus mortuus amplius dici non potest bannitus.*

12 *Decretum Senatus in ea materia.*

13 *Statuta loquentia de bannitis intelliguntur de viuis, non de mortuis.*

Cadauer banniti in dominium importatum non prohibetur sepelliri, nec ea de re proceditur contra illud deferentes. Cap. XXI.

QVidquid in re cõmuni inspecto, contra delinquentium cadauera seuire nefas sit, adeo quod neq; suspendi possint cadauera bannitorum, 1 neq; his sepultura denegari, vt testatur Paris. de Puteo tract. de Syndic. fol. 315. n. 1. Sapia in repet. l. Imperiũ post n. 7. ff. de iurisd. omn. iud. Bal. in l. 2. C. qui testam. facere poss.

Contrarium tamen seruare praxim tradit 2 ibi Bal. quem sequitur Franc. Marc. decis. 954. num. 6. & testatur Clar. latè hanc materiam pertractans quæst. 51. vers. sed hic incidenter per totum, vbi multos casus tradit, in quibus Senatus ita exequi mandauit, & memini ego sic iussisse Senatum Excellentissimum superiori 3 anno 1620. die 30. Ianuarij Prætori Derthonæ de cadauere Antonij Marenghi banniti, qui in carceribus decesserat ob vulnus ei illatum in actu detentionis; Censuit enim cadauer ipsum esse suspendendum, mox in frusta scindendum, ac secus vias proximas locis patratorum scelerum appendenda; Id quod procedere etiam in cadaueribus bannitorum ad iustitiam delatis certum est, cum eadem militet ratio vulgatis iuribus; Sicut enim in vita bannitus morari non poterat in loco, à quo bannitus erat; videtur idem obseruari debere post mor- 5 tem, ne eius cadauer ad Ciuitatem reducatur l. si quis vbi Barr. ff. de cadaueribus punitorum.

Insuper quemadmodum prohibita est omnis 4 conuersatio, & receptatio bannitorum, ex Nou. Const. tit. de bannitis, & eorum receptat. de quibus Bertaz. cons. crimin. 125. cum seq. & 131. Hector. felic. alleg. 2. nu. 6. par. 1. Prima facie videbatur eadem pœna teneri deferentes ca- 6 dauer banniti in hoc dominio; Cum cadauer banniti non possit sepeliri in loco, à quo bannitus erat, tempore mortis tex. in l. 2. C. de cadaueribus punitorum, vbi habetur, quòd deportatus, vel relegatus in insulam, ibi moriens, non debet inde transferri ad alium locum sine alibi sepeliri, sine Principis licentia Nell. tract. de bannit. in secunda par. 3. temporis qu. 2. num. 2. inquiens, quòd ille, qui viuens non potest 7 morari in Ciuitate, ad eam non potest reduci post mortem, ad instar excommunicati Pereg. lib. 4. de iure Fisci tit. 5. num. 5. Et idcirco sepe- 8 lientem bannitum teneri pœna dantis auxilium

lium

8 sium, vel fauorem bannito, scribit Alex. in addit. ad Bart. in d.l.2.C.de cadauer.punitorum.

De Acquitate tamen contrarium affirmandum est, quia homo mortuus non dicitur amplius homo, cum non habeat corpus, & animam, & mors tollat nomen, & effectum banni. Adeo quod bannitus mortuus amplius dici non possit bannitus, latiss. Cabal. var. resol. lib. 1. cap.83.num.6. quem seq.Maur. Burg. tract. de modo procedendi ex abrupto qu. 24. num. 126. Et ita censuit Senatus die 22. Februarij 1592. super relatione Praetoris Derthonae, videlicet non esse prohibendum, quin cadauer Iulij Caesaris Guidoboni banniti Nobiliss. Derthonensis, quod in dominium fuerat importatum, sepeliri posset, modo id fieret sine pompa; Neque esse procedendum contra illos, qui cadauer ipsum in dominium detulissent, vt apud Egr. Secretarium Besutium.

Ratio praecipua est, quia statuta loquentia de bannitis intelliguntur in viuis, non in mortuis, & consequenter non habet locum eorum dispositio in mortuis; Opinio tamen Caballi in relato casu 83. nu. 12. est, vt extra ordinem puniantur sepelientes bannitum, etiamsi Pater filium sepelijsset, & ità eius votum protulisse testatur. Sed huius Excellentiss. Senatus sententia aequior videtur, nec ab ea recedendum est.

SVMMARIA.

1 *Laesio vltra dimidiam in quocumque minimo sufficit pro rescisione contractus.*
2 *Laesionis beneficium pro rescisione contractus, tam competit venditori, quam emptori.*
3 *Militante eadem ratione, quidquid dispositum est in vno, censetur etiam dispositum in alio casu.*
4 *Exempla laesionis vltra dimidiam.*
5 *In materia laesionis non habet locum regula, quod de minimis non curet praetor.*
6 *Laesio consideratur etiam respectu oneris appositi in venditione.*
7 *Summa soluta pro laudemio ab emptore non facit excessum, ita vt ea computata resultaret laesio, quia venditor eam non percepit.*
8 *Decretum Sen.Parisien.in ea materia.*
9 *Idem procederet in summa pro Gabella soluta.*
10 *Venditor redimere volens rem venditam tenetur restituere emptori solutum pro laudemio & gabella, vna cum pretio recepto.*
11 *Solutum pro laudemio computatur in supplemento pretij, quando emptor supplere mauult.*
12 *Pretium vbi suppletur, debetur etiam ex ea portione laudemium.*

Solutum pro laudemio non computatur in pretio ad constituendum laesionem vltrà dimidiam. Cap. XXII.

1 Laesionem vltra dimidiam, etiam in quocumque minimo, sufficientem esse ad contractus rescissionem, scribunt omnes, & praesertim Iason. in l.2.n.53. C.de rescind. vendit. Cum requiratur tantum excessus dimidiae. Cuius legis beneficium tàm competit vendito-
2 ri, quàm emptori, quia laesio ipsa consideratur tàm ex parte venditoria, quàm emptoris, cap. cum dilectus de emption. Quia militat eadem ratio in emptore, sicut in venditore, & dispositum in vno, locum habet in alio l.fin. C.de Indir.
3 vidnit. toll. l. 1. & 2. C. de cupressis lib. 11. Rebuff. ad Constit. Regn. tit. de resciss. contr. art. 1. glos.15. num.4.

Exemplum ponitur in re valoris decem, quae
4 vendita tantum fuit quatuor cum dimidio, tunc enim venditor deceptus diceretur vltra dimidiam iusti pretij; prout si vendita fuisset sexdecim, vel quindecim, & vno denario, esset emptor deceptus vltra dimidiam iusti pretij, Celsus Bargal.tract. de dolo lib.2. tit. de dolo re ipsa num. 45. Non habet enim locum hoc in casu
5 regula, quod de minimis non curat praetor; Vt propositis contrarijs, eisq; sublatis, egregiè probat Pantaleo Cremonen. in reper.d.l.2. num.52. cum seq. per totum C. de rescind. vend. de qua materia plenius actum, & infra in cap. 46. Quae laesio consideratur etiam respectu oneris apposi-
6 ti in venditione, cum onus dicatur para rei l.fundi ff.de contrahemption.

Si tamen emptor soluisset laudemium Domino directo rei emptae iuxtà morem regionis, summa illa pro laudemio soluta de Aequitate
7 non faceret excessum, ita vt computata cum pretio excedere posset dimidiam; Quia venditor illud laudemium non recipit; Vt censuisse
8 Senatum Parisien. mense Augusti 1542. testatur Rebuff. d.tit.de resciss. contr.art. 1. glos. 15. nu. 13. & glos. 23. num.23. Quam sententiam comprobat Giurba decis.105. nu.6.& Gratian.lib.2. discept. Forens. cap. 258. nu.41. qui nu. seq. de-
9 clarat, id etiam procedere in gabella soluta per venditorem, vel emptorem, quia nihil commodi percipitur per vtrumq; ideo neque etiam loco pretij habetur, Felician. de cens. lib.2. cap.6. num.11. in fine.

Si tamen venditor recuperare intendit rem venditam scribit Rebuff. d. loco, summam pro
10 laudemio, sine gabella ab emptore solutam teneti restituere vna cum pretio.

Prout solutum in causa laudemij computandum esse in supplemento pretij, quando emptor

11 supplere voluit; pariter iudicasse Senatum testatur Rebuff. loco relato. Si tamen suppletur pretium per emptorem, ex ea portione de-
12 beri etiam laudemium docet Rebuff. dict. art. 1. glos. 23. num. 23. de rescis. contr. vbi ita iudicatum fuisse per Sen. Paris. testatur. Quando autem pretium iustum dijudicari possit, præsertim in hac Ciuitate Mediolani, explicabitur infra in cap. 89.

SVMMARIA.

1 *Obseruantia Senatus fauore Dominorum censuum; vt sibi satisfiat ex pretio bonorum censui suppositorum, quando censuarius est morosus.*
2 *Venditor census vigore Bullæ Pontificiæ non cogitur ad restitutionem capitalis.*
3 *Innocentij doctrina circa constitutionem censuum sublata per Bullam Pontificiam.*
4 *De Aequitate cogitur censuarius morosus ad solutionem capitalis census.*
5 *Mora dicitur delictum, præsertim in eo, qui iurauit.*
6 *Delinquendo quis dicitur consentire pænæ.*
7 *Pactum, quod non soluente annuos census, restituatur sors, valet. Contraria num. 10.*
8 *Emptor pro re non tradita repetit pretium tanquam interesse.*
9 *Contractus ab initio validus resoluitur ex non obseruatione promissorum.*
11 *Annui redditus maioris sunt æstimationis, quanto magis restricta est libertas redimendi.*
12 *Nullitas pacti non vitiat contractum.*
13 *Censuarius in quibus casibus cogitur restituere sortem num. 14. 15. 18.*
16 *Fraus in contractu censuario, in quo fuit adhibita fideiussio, præsumitur interuenisse, si tempus aliquod non fuis datum venditori ad redimendum fauore fideiussoris.*
17 *Suppositio personæ arguit fraudem.*
19 *Facile non est inuenire fideiussores.*
20 *Decretum Senatus, quod æstimum Communitatum habeatur pro re immobili sui natura fructifera pro constituendo censu ad formam Bullæ Pontific.*
21 *Pro censu datur actio possessorij, & petitorij.*
22 *Proprietarius potest constituere censum super proprietate, cuius fructus ad vsufructuariũ spectãt.*

Censuarius contumax in soluendo debitos census cogitur ad restitutionem sortis. Cap. XXXIII.

IAM alias dictum fuit supra in cap. 1. nu. 19. ex Polidoro Ripa singul. obseru. 252. in fine; Senatum Med. diuino quodam afflatu suas sancire solere sanctiones; Et propterea hac vnica ratione hæsitari non posse de Prouisione, quam quotidie dare de forma solet Senatus ipse emptoribus censuum, qui satisfactionem consequi nequeunt à censuarijs debito-
1 ribus pro censibus maturatis; Iubere enim consueuit Senatus, vt statuto termino censuarijs dierum triginta ad soluendum debitos census; Eoque termino elapso, non satisfacto creditore, procedatur ad subhastationem rei, super qua constitutus fuit census, vt ex pretio satisfiat creditori; restituto supra pluri ipsi debitori, vt etiam pragmaticis mediocriter versatis notum est.

Apud aliquos tamen non leuem scrupulum remansisse pluries audiui, etiam penes aliquos ex Amplissimis Patribus; Num prouisio ipsa iuri consona sit, præsertim in foro poli, aduersante scilicet Bulla Pij Quinti recolendæ memor. Pontif. Max. in materia census ædita, qua dispo-
2 nitur, venditores censuum cogi minimè posse ad restitutionem sortis, nisi in casu transmissæ denuntiæ pro facienda extinctione census, & hoc intra annum tantum, iuxta l. in insulam ff. de præscript. Nauar. de vsuris sub num. 95. glos. 3. & nu. 97. glos. 16. & cons. 8. n. 7. de censibus: Petr. de Gregor. in comment. eiusdem Bullæ q. 5. nu. 33. Couarruu. lib. 3. var. resol. cap. 7. nu. 2. vers. secunda ratio, & c. 9. n. 4. Gail. pract. obseru. lib. 2. obseru. 7. nu. 14. Boccac. de censibus par. 1. num. 16. Frider. Martin. de cens. cap. 6. num. 383. Cuius
3 extrauagantis virtute tollitur doctrina Innocentij in cap. in Ciuitate de vsuris, vbi traditum est posse constitui censum redimibilem intra certum tempus.

Verum tamen de Aequitate, non obstante
4 extrauagante prædicta, cogi iure potest censuarius ad restitutionem sortis, quando fuit morosus in soluendo, & sic iuridica sanè, omnique Aequitati consona apparet Senatus deliberatio, cum enim mora sit delictum, maximè in eo qui
5 iurauit l. quis maior C. de transact. Giurb. decis. 85. sub n. 16. Dicitur tunc sors repeti à censuario non inuito, sed volente, quando delinquendo consentit l. 1. §. bestias vbi glos. verbo onerat. ff. de postul. Giurba num. 16. vers. tunc enim post Gabriel. cons. 152. num. 5. lib. 1.

Ea propter prohibita non censetur repetitio per ipsam extrauagantem, quæ fit culpa ipsius censuarij, vt post Bart. in auth. hoc amplius C. de fideicom. in fine, & Dec. cons. 206. lib. 2. probat in terminis censuarij Gabriel. d. cons. 152. præsertim num. 4. & 5. lib. 1. vbi concludit valere pactum inter emptorem, & venditorem census
7 initum de restituenda sorte, vbi census non soluantur (quod magis est) Idem probare in his eisdem terminis per easdem rationes reperi Mastril. decis. 95. per totum, præsertim num. 4. cum seq. lib. 1. vbi nu. 8. ita fuisse iudicatum per Sacr. Consistorium testatur; Eandem sententiam sequitur Mysing. cent. 1. obseru. 53. Frider. Martin. tract. de cens. cap. 6. num. 272. & seq. fol. 313. & ita iudicasse Rotam Romanam, vt in decis. diuers. 741. num. 1. par. 1. testatur Grac. lib. 2. discept. forens. cap. 301. num. 5. & 6. Vbi concludit quod

quod si censuarius non obseruat pacta, soluendo debitos census, vel renouando cautiones promissas, potest peti sors principalis ratione interesse domini census; Idem probat Beltraminus ad decis. Ludouisij decis. 164. num. 5. lit. B. vbi refert eamdem decis. Rotæ 741. & Ruin. cons. 141. lib. 1. num. 9.

Vt etiam dicitur de emptore, qui pro re non 8 tradita potest repetere pretium, non vt pretium, sed vti interesse l. emptor §. ibidem ff. de action. empti l. sicut in fine C. eod. tit. Gracian. d. cap. 301. num. 1. & sic contractus ab initio validus resoluitur ex non obseruatione promissorum, sine 9 ex periurio, post factum superueniente Ruin. cons. 141. num. 9. lib. 1.

Quam opinionem circa pactum rectè impugnare arbitror Roder. de annuis reddit. lib. 2. qu. 1. num. 4. cum tib. seq. & ante eam Sotus de 10 iust. & iure lib. 6. quæst. 5. art. 3. conclus. 1. Cum contractus iste censuarius per huiusmodi pactum vtilior esset creditori, & debitori onerosior, & incommodior, Redditus enim annui tan- 11 to maioris æstimationis sunt; quanto magis redimendi liberras restricta fuit Couarruu. lib. 3. var. resol. cap. 8. num. 7. & declarat Roder. pactum ipsum sanè non valere, sed non propterea 12 viriare contractum, minusque illud nullum, aut vsurarium reddere ad rem Giurba decis. 85. nu. 9. Marta voto 81. num. 12. & 16. Rhaudens. decis. pisana 25. num. 62. & decis. 30. nu. 227 & 230. Gail. obseru. 4. lib. 2. Surd. cons. 327. num. 18.

Vnde eo magis æqu. detegitur Senatus obseruantia, dum iubet, vt statuatur terminus censuario ad soluendum debitos census, antequã deueniatur ad subhastationem rei censuariæ, sic noua dilatio conceditur debitori (quæ admisso pacto, de quo supra) prohibita, & sublata omnino esset in ipsius debitoris damnum, & perniciem, cuius rationis intuitu pactum ipsum inualidum creditur.

Alios casus pariter tradit Roder. loco cit. nu. 6. in quibus cogi potest censuarius ad restitu- 13 tionem sortis, videlicet quando super re aliena censum constituit, quia tunc ad pretij restitutionem tenetur, tamquam dari ob causam, causa non sequuta toto tit. de condit. causa data l. seruus quem §. si sciens vbi glos. & Bart. ff. de act. empt. Nauar. de vsuris nu. 122.

Item quando legatus est fundus censui sup- 14 positus, nulla facta mentione census, de quo plenè edoctus erat testator; quia tunc legatarius cogere potest hęredem ad redimendum censum, vt liberum ei tradat fundum l. si res obligata, & l. meuiins 68. §. fundo ff. de leg. 1. l. qui post. C. de codicilli, & l. prædia C. de fideicom. iuncta l. licet de dote præleg.

15 Item si censuarius promisit fideiussori censum luere intra certum tempus, quia fideiussor (vbi in promissione non interuenerit fraus) potest eum compellere, vt redimat, vel ipsũ à fideiussione liberet, vt latius explicat Roder. loco relato, & eodem lib. 2. quæst. 13. per totam præsertim n. 25. per l. tutori C. de negot. gest. latissime Giurba decis. 85. n. 7. cum seq. & n. 10. & 12.

Fraus enim præsumitur interuenisse, vbi in- 16 tetuallum aliquod non fuit datum venditori ad redimendum, quia tunc fideiussionis beneficio non diceretur adiutus, sed deceptus contra l. in commodato §. idemque est ff. commodati Roder. dicta quæst. 13. sub num. 24. in fine Giurba decis. 85. nu. 27. Prout fraus etiam argueretur, vbi fideiussor esset socius creditoris census, itaut possit præsumi aliquod eius interesse, aut collusio tempore contractus pacti, vel executionis Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 49. num. 15. Giurba dicta decis. 83. nu. 10. Quia suppositio 17 personæ arguit fraudem tex. in l. eos §. super C. de vsuris Mant. de tacit. & ambig. lib. 13. tit. 37. num. 14. vsq. ad finem Giurba d. decis. 85. nu. 12. circa medium.

18 Item quando res censui supposita, fuit euicta, Molin. disput. 387. vers. illud obserua de inst. & iure, Frider. Martinus tract. de iure censuum cap. 6. nu. 274. fol. 313. subijcit etiam Roder. d. nu. 25. Quod ex Aequitate solet Senatus Pincianus quandoque prorogare tempus ad redimendum, quando debitor fideiussori promisit intra certum tempus redimere, licet cautè in hoc agendum sit, cum potius esset debitoribus obesse, quam fauere, eo quia non ita facile fideius- 19 sores inuenirent debitores, siue venditores arg. l. quod si minor §. non semper ff. de minor. l. si mulier ff. ad Vell.

Nec prætereundum esse existimo (postquam de dispositione dictæ extrauagantis agitur) quod sicuti Bulla ipsa requirit, vt census constituantur super re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, cum retroactis annis Vniuersitates huius Dominij & continua militum hospitatione valde præmerentur, eisdemq. subsidia, quæ succursum nuncupant, præstare iussæ essent, non nisi contracto ære alieno, id exequi valerent. Quod æs alienum super æstimo reali tantum constitui poterat, alienatis alijs bonis stabilibus; Consultus Senatus Excellentiss. me etiam intercedente pro Patria Dertbonen. pro qua Oratoris munus obibam, die vltima Ianuarij 1618. declarauit 20 Senatus æstimum dictæ Ciuitatis haberi debere pro re immobili, sui natura fructifera ad constituendum valide super eo annuum censum ad formam Bullæ Pontificiæ, vt pænes Egr. Secretatium Marchesonium; Quæ decisio fundata dici potest super doctrina Fulgosij in l. sciendum in princ. ff. qui satisd. cogantur, de qua Peregr. decis. 16. num. 7.

Qua autem actione conueniatur censuarius, siue possessor rei censui suppositæ, latè tradit 21 Surd. decis. 204. n. 9. vbi tam possessorium, quam petitorium iudicium dari pro censu testatur.

Prout etiam ommittendum non est posse proprietarium constituere censum super nuda-

proprierate, non obſtante, quod vſus fructus
32 ad alium pertineat, dummudo vſuſtuctuarij conditio non fiat deterior, & tradit Felician. de cenſ. lib.2.cap.4.num.11 per tex.in l.2.ff.de vſufruct. Milanenſ. deciſ.9. nu.14. par.2. Giurba ad ſtat. Meſſan.cap.7.gluſ.18.nn.12. vbi nu.ſeq. reſpondit, & tollit contraria.

SVMMARIA.

1 *Sententia indiuidua dicitur.*
2 *Sententiæ executio excedens in modico, corruit in totum n.7. Contrarium verius de Aequitate n.6.*
3 *Fideiuſſio facta pro maiori debito in totum corruit.*
4 *Contrarium tenet Vaſq.*
5 *Subhaſtatio facta pro maiori debito in totũ corruit.*
6 *Exceſſus in exequendo parit actionem debitori ad conſecutionẽ expenſarũ, & damnorũ pro exceſſu.*
8 *Circuitus euitandi ſunt.*
9 *Appellatio interpoſita pro exceſſu in cauſa inappellabili ſuſpendit tantum exceſſum, ſi vero non fuit expreſſum, ſuſpendit pro toto.*

Executio ſententiæ continens exceſſum, ſuſtinetur pro rata.
Cap. XXIV.

1 SIcut ſententia indiuidua eſt l. in hoc iudicio ff. familiæ erciſcundæ Gabr. conſ. 56. lib.1. Gratian. diſcept.forenſ.c.162.num.18.& lib.2.c.363.n.7. Rota in nouiſſ.deciſ.315. num.5.par.2. Ita indiuidua venit illius executio tanquam ſententiæ acceſſoria; Adeoquod facta in modico de pluri, & excedens debiti men-
2 ſuram, in totum corruit l.ſi non ſortem §.ſi centum ff. de condit. indeb. Socin. in l.1.§. ſed & ſi mihi ff. de verb. oblig.

Idem cenſetur de fideiuſſione facta pro maio-
3 ri quantitate, qua tenebatur principalis, quæ non ſuſtinetur etiam pro rata debiti l. Græcæ §. illud vbi gluſ. ff.de fideiuſſ. Galia conſ.45. nu. 23. licet contrarium teneat Vaſq. contract. iur. cap.40. num.5.

Idem in ſubhaſtatione, quæ facta pro maiori
5 debito in totum corruit Natta conſ. 646. in fine Butell.conſ.15. num.14. latiſſ. Coſta de port.ratæ q.26.per tutum.

De Aequitate tamen executio cum exceſſu
6 facta ſuſtinetur ad ratam debiti; Pro exceſſu autem retractatur refectis expenſis, & damnis per debitores paſſis ratione exceſſus §. plur. autem inſt. de act. Neuiz. conſ.77. num.10. cum duob. ſeq. Surd. deciſ. 65. & 151. vt per eas authoritates, & alias rationes concludit Coſta d.tract.de port. ratæ qu.137. num.16. in fine, & num. 19. Vbi ita practicari de Aequitate in foro mercantili Papiæ teſtatur.

7 Quamuis de rigore iuris aliter cenſendum eſſet Rota deciſ.221.num.1.& 2. in Nouiſſ. par.1. Hoc pacto enim circuitus euitantur, dum iudex pro vero debito executionem ſuſtinet Bald.conſ. 285. lib.1. Becc.conſ.73. Magon. deciſ. flor.126. Caualc.deciſ.1. num.44. cum ſeq. par.1. Bertaz. conſ.crimin.465. vbi Claud.lib.2. quos ſeq. Coſta dicta qu.137. num.19. & 20.cum ſeq. vbi diſtinguẽdo reſpondet ad alias concluſiones in fideiuſſure, & alijs caſibus ſupra firmatas, ratione ſcilicet indiuiduitatis.

Et qui author. num. 23. ſcribit, quod quando
9 agitur de admittenda appellatione, ſi aliquo reſpectu non videtur locus eſſe appellationi, & propter exceſſum poſſit appellari; Tunc ſi exprimatur id, in quo exceditur, ſuſpenditur ſolum executio quoad exceſſum, quod notatu dignum eſt. Si verò non exprimatur, ſuſpenditur in totum executio ratione incertitudinis, ſeu dubitationis Coutard.in l.vnica lim.19.num.2. C. ſi de moment.poſſeſſ. & Caſtr.in l.ab exeq. num.3. C. quorum appell.non recip. Laderch.conſ.173.col. vlt. In practica tamen male hoc ſeruatur, ſi non exprimitur certus exceſſus.

SVMMARIA.

1 *Priuilegia Eccleſiarum multa, & magna.*
2 *Sacerdotes, & alij Eccleſiaſtici exẽpti ſunt ab omnibus tributis, tam prædiarijs, quã patrimonialibus*
3 *Ampliatur etiam in viarum munitionibus.*
4 *Eccleſiæ, & Monaſteria tenentur ad viarum, & pontium reparationem.*
5 *Viarum, & pontium reparatio reſpicit publicam vtilitatem.*
6 *Reparatio pontium, & viarum eſt munus locorum, non perſonarum.*
7 *Qui viam publicam exarauit, tenetur ad eius reparationem.*
8 *In natura reparationis viarum, & pontium, ceſſant omnia priuilegia.*
9 *Eccleſiæ tenentur ad onera reſpicientia communem vtilitatem num.10.*
11 *Summi Pontif. declaratio circa hanc materiam.*
12 *Honorifica mentio D. Senatoris Pauli Randenſis.*
12 *Auctoris munus in Curia Cremonenſi.*
13 *Nou.Conſt.in tit.de vijs publ.muniendis declaratio.*
14 *Domini directi tenentur pro tertia parte ad reparationem viarum, emphiteutæ vero pro duabus alijs partibus.*
15 *Eccleſ. Papienſes contribuerunt ad fortificationem illius Ciuitatis iuxta taxationem factam à Gubernatore huius Dominij.*

Ecclesiæ, & Monasteria tenentur ad viarum, & pontium refectionem. Cap. XXV.

Ecclesiarum, & Monasteriorum priuilegia multa, & magna esse constat, cum ad onera, & collectas non 1 teneri habeatur in Auth. item nulla communitas C. de Episcop. & Clericis, & in cap. non minus, vbi scribentes omnes de immunit. Eccles. Bart. in l. vnica C. de mult. & in quo loco libro 10. Sacerdotes, ceterosq; Ecclesiasticos ab omnibus tributis, tam prædiarijs, quam patrimonialibus, exemptos 2 esse traditur in l. placet C. de Sacrosanct. Eccles. Id quod ampliari etiam, quoad viarum mu- 3 nitiones respondit I. C. in l. cui muner. ff. de muner. & honor.

His non obstantibus de Aequitate teneri 4 etiam Ecclesias, & Monasteria ad viarum, & Pontium refectionem tutius est; Namque cum viarum, & pontium refectiones communem vsum, & vtilitatem respiciant l. 1. §. vicinales ff. 5 ne quid in loco publico; Adeoquod non perso- 6 narum, sed locorum munera sunt, vt inquit Calistrat. in l. honor §. munus vers. Viarum ff. de muner. & honor.

Cumq; Aequissimum esse iudicetur eum, qui viam publicam exarauerit, ad eius munitionem 7 teneri l. fin. ff. de via publ. & itin. publ. resec. Omnes immunitates cessare in hac causa, & quæuis priuilegia quocunque titulo concessa 8 sint, cessare debent l. 1. & 2. ff. de itinere muniendo, prout apertis verbis declarauit Imperator in l. ad instructiones C. de Sacros. Eccl. vbi inquit, ad instructiones itinerum, pontiumq, etiam Diuinas domos, & Venerabiles Ecclesias tam laudabili titulo lubenter adscribimus; id quod repetitur in l. absit C. de priuil. domus Aug. lib. 11. de quo Festas. de collect. par. 4. cap. 1. per totum præsertim num. 36. & num. 16. & seq. plur. tradit an Eccles. teneantur pro plaustris, & curribus, qui per portas Ciuitatis pertranseunt. 9 Item ad reparationem putei viciniæ. Item an ad salarium custodum terrarum; Item an ad expensas pro aggeribus fluminum. Item an pro reparatione mæniorum Ciuitatis, cum muri sint omnium tutela iuxtà Bald. cons. 312. lib. 1. Galia pleno cons. 30.

Eandem sententiam circa viarum, & murorum refectionem sequitur Borsat. cons. 16. num. 23. & cons. 25. iuncto cons. 42. lib. 1. Rol. cons. 71. lib. 4. atiis. Purpuratus pleno cons. 50. lib. 1. & Marcolrun. cons. 18. & nouissimè Anneus Robertus brum iud. lib. 2. cap. 3. vbi copiosissimè more suo materiam examinat, atq; contra Ecclesiam iudicatum fuisse testatur per Senatum Parisien. ca Vbi in fine scribit, quod cum ista viarum instructio vnicuiq; facilem vehendi importandi, & exportandi commoditatem præstet Aequum 10 est, vt simul omnes communem vsum, & publicam vtilitatem communi sumptu, omniumque impensis tueamur, & sustineamus.

Prout circa reparationem mæniorum Ciuitatum, siue pro ijs muniendis in præsenti Dominio post longam discussionem obtinuit à Summo Pontifice Vrbano Octauo hoc currenti anno 1624. aduersus Ecclesiast. personas, Eruditis- 11 simus I. C. ac Oculatissimus Aduocatus Fiscalis Regius D. Paulus Raudensis, qui ea de re missus fuerat Romam, iussu Potentissimi Regis nostri, vt Ciuitates Cremonæ, Nouariæ, & Alexandriæ propugnaculis munirentur communibus expensis subditorum, tam Sæcularium, quam Ecclesiasticorum huius Dominij pro certa portione, & pro alijs expensis Reg. Cam. qui D. Raudensis ob Egregias eius animi dotes, paulò 12 post Reg. Senator electus præturam Cremonensem tempore turbolentissimo, miTa cum eius laude, & virtutum splendore, exercuit, ac propriam, & iustitiæ existimationem aduersus barbarorum conatum sustinuit, in cuius munere & 12 ipse iudex ab eo electus, in rebus scilicet capitalibus, Assessor per integrum biennium elaborari.

De qua viarum, & pontium reparatione pro- 13 uisum est per Nou. Const. in tit. de vijs publ. muniendis, vbi etiam in cap. quia oriebantur; cautum est Dominos directus teneri pro tertia 14 parte ad reparationem viæ contiguæ domui, in emphiteusim concessæ, cui emphiteutæ duæ aliæ partes spectant.

Quod onus pro fortificatione Ciuitatis Papiæ sustinuisse Ciuitatis Clerum in summa li- 15 brarum octo mille anno 1567. die 19. Martij ex taxatione per Excellentiss. huius Dominij Gubernatorem facta tradit Menoch. cons. 1144. num. 5.

SVMMARIA.

1 *Quod nullum est, nullum producit effectum.*
2 *Testamentum secundum imperfectum non tollit primum perfectum.*
3 *Contrarium verius, vbi in primo extraneus, in secundo suus fuit heres scriptus.*
4 *Quod in e effectum non sortitur, præstare non potest impedimentum.*
5. *Fachinei declaratio circa l. hac consultiss. C. de testam. reprobato Aretino.*
6 *Opinio Castr. reprobatur à Fachineo.*
7 *Testamentum perfectum præualere debet cæteris paribus.*
8 *Declaratur Vlpiani responsum in l. 2. ff. de iniusto rupto.*
9 *Filij fratrum censentur omnes vocati in successionibus patruorum.*

Testamentum minus perfectum fauore venientiũ ab intestato conditum, facit cessare primum testamentum magis solemne, in quo extranei hæredes erant instituti. Cap. XXVI.

1 QVod nulliter actum est, nullum producere effectum notissimi iuris est vulgata l.si non §. condemnatũ ff. de re iudic. Id circò testamentum 2 secundum imperfectum non tollere primum solemne, iuste cautum fuit in §.ex eo inst.quibus modis testam.in firm.& in l.ex parte 3 ff.de adimend.legat.Quod enim iure effectũ non sortitur, prętare non potest impedimentum cap. præstat de reg.iur.Surd.decis.46.num.8.

De Aequitate tamen statuit Theodosius Imperator in l.hac consultissima §.si quia autem C. 4 de testam. quod Testamentum secundum imperfectum, in quo instituti sunt venientes ab intestato, tollat primum perfectum, in quo instituta erat extranea, quem textum mirificè explicat Fachin.lib.4. controuers. iur.cap.6. per 5 totum, vbi reprobata sententia Aretin. in l. si filius ff. de lib. & posthum. Concludit tex. illum eatenus procedere, quatenus omnes venientes ab intestato sint instituti in secundo testamento, cum non tantum solemnia facienda sint, quanti extimari debeat ipsa Aequitatis ratio, & iustitiæ, & simul defuncti voluntas.

Prout pariter idem auctor reprobato Castr. 6 in cons.327. lib. 1. eorum sententiam sequitur, qui tradiderunt d.l. hanc consultissimam dispositionem locum sibi vindicare, quando in primo testamento extranei hæredes fuerunt instituti, non autem si ijdem, vel alij venientes ab intestato sint instituti; Quia tunc cessat dictæ legis ratio, & eodem fauore primi instituti digni sunt, qui pro alijs concurrunt. Qua de re cum 7 cætera sint paria, præualere debet testamen- 8 tum perfectum, & sic per l. hanc declaratum dicitur Vlpiani responsum in l.2.ff.de iniusto rupto, & irrito testam. iuxta l. non est nouum ff. de legibus; De hac materia Corn. cons. 31. lib. 2. per totum.

9 Qua stante Aequitate conueniens est, vt filij fratrum pares in gradu omnes simul vocati censeantur in successionibus patruorum, vt probat Soc. Iun. cons.172. sub nu.21. circa medium.

SVMMARIA.

2 *Nepotes possunt impugnare exheredationem paternam, factam ab auo, vti iniustam.*
2 *Nepotes exheredari possunt ob paternum delictũ.*
8 *Contrarium verius de Aequitate.*
3 *Posthumus in aliquibus casibus potest exheredari.*
4 *Filij interdum priuantur bonis paternis ad terrorem parentum.*
5 *Ciceronis pulcrum dictum.*
6 *Inanis esset exheredatio filiorum, si nepotes possent succedere.*
7 *Parentum vigilia, & sudores alio non tendunt, quam vt posteritati bona acquirant.*
9 *Dictum pulcrum Senecæ.*
10 *Acerbum est filium ex delicto patris puniri.*
11 *Iniquissimum est peccata parentum filijs imputari.*
12 *Pœna ibi consistere debet, vnde culpa orta est.*
13 *Decretum Senatus Parisiensis.*
14 *Leges odiosæ non sunt amplianda.*
15 *Declaratur Bart.doctrina.*
16 *Filio exheredato non censetur exheredatus nepos.*
17 *Filiorum appellatione veniunt & nepotes in fauorabilibus.*
18 *Filius etiam à patre exheredatus, succedit in dote filiæ datæ per auum; Quia contemplatione filij dotem dedisse nepti censetur auus, etiamsi filium exheredauerit.*

Defuncto filio iustè exhæredato, viuente patre, illius filij, & testatoris nepotes exheredari non possunt. Cap. XXVII.

EXhæredationem de patre factam ab Auo, eatenus impugnare posse nepotes, quatenus apertissime doceant patrem non fuisse iustè ex- 1 hęredatum, declarat tex. in l.si filiũ C.de inoff.testam.ex quo textu elicitur, nepotes 2 ex delicto paterno exhæredatos remanere, & exhæredari posse, vt scribit Vlpian. in l. non tantũ §.si emancipatus, & ibi Bar. nu.2. ff. de bo. poss. contra tabul.Thesaur.Iun.qu.famil.70. num.23. 3 lib.1. Quemadmodum Posthumum in aliquibus casibus exhæredari posse habetur in l. si posthumos ff.de lib. & posthum.& §.posthumum. inst. de exhæred. liber.

Ad parentum enim terrorem filij etiam, qui 4 nihil deliquerunt, bonis paternis, auitisque interdum priuantur l. cum ratio ff. de bonis damnatorum l.quisquis §.1.C.ad l.Iuliam Maiest. & l.1. C.de natur. liber iuncta l. manu missus C. de liber, & eorum libertis; Vnde Cicero in Epist. 5 ad Brutum inquit. Non me fugit, quam sit acerbum, parentum scelera filiorum pœnis lui. Sed hoc præclare legibus comparatum est, vt charitas liberorum parentes amiciores Reipub. redderet.

Si tamen Auo inuito nepotes succederent 6 inania certè esset filiorum exhæredatio. Namq; filius abdicari se à patre, inobedientemq; atque proteruum se reddere non verebitur, si speret prolem ei successuram; Cum alio non tendunt

patrum

7 paternæ vigiliæ, & industrij sudores, quam vt filijs, & posteritati opes, & bona acquirant. Vt experientia docet.

De Aequitate tamen nepotes defuncto pa-
8 tre, exhæredari nō possunt ab Auo ob patris delictum, quia vt inquit Seneca lib. 2. de ira, cap.
9 34. Nihil est iniquius, quam aliquem hæredem
10 paterni odij fieri. Cum acerbum sit filium ex delicto patris puniri, siue maculam inuri, vt ait Iuris C. in l. crimen. ff. de pœnis, & in l. 2. C. de libertis, & eorum liberis; Immò iniquissimum esse peccata parentum filijs imputari, & ex pa-
11 terni sceleris pœna filijs præiudicari statuerunt Canones, cap. vnde cumq; ac per totam. distinc. 56.

Vnde enim culpa orta est, ibi pœna consiste-
12 re debet, vt scribit Liuius lib. 28. Et ita pro nepotibus iudicasse Senatum Parisien. testatur
13 Anneus Robert. lib. 2. rerum iudicatarum cap. 4. præsertim col. penult. & vlt. fol. 419. & sequ. Cum ad aliena bona non agere dicerentur nepotes, sed auita sibi adiudicari, tam ex naturali ratione, quā ex iuris, & Aequitatis ratione eis
14 debita; Leges tamen in contrarium adductæ speciales casus continent, quæ tanquam odiosæ amplianda non sunt, vt res de se loquitur, Bartoliq; dictum in alleg. l. non tantum ab codem.
15 met declaratur, vt scilicet contraria opinio verior, & Aequior sit.

16 Filio vero exheredato non censeri exheredatos Nepotes de Aequitate probat Fortun. Garcia in repet. l. Gallus §. idem credendum nu. 25. ff. de lib. & posth. ea ratione, quod in odiosis appellatione filiorum non veniunt nepotes, quamuis Bart. in l. filijs ff. de verb. significatione affirmet, quòd eadem Aequitate, qua masculinum concipit Fœmininum, cadem Aequitate filij ap-
17 pellatio comprehendit Nepotes. Procedunt enim hæc in fauorabilibus, non in odiosis, vt explicat Garcia loco relato.

18 Porrò quod filius, etiam exheredatus, succedat filiæ in dote ei data per exheredati Patrem, qui contemplatione filij dotem nepti dedisse censetur, etiamsi filios exhæredauerit, tex. est in l. dotem ff. de collatione bonorum.

SVMMARIA.

1 *Trebellianicæ prohibitio admittitur ex obseruantia regionis, vt Romæ, & Mediolani.*
2 *De obseruantia Romæ.*
3 *Prohibitio Trebellianicæ inducitur etiam ex verbis generalibus.*
4 *Decisio Rotæ Romanæ.*
5 *Remota obseruantia Regionis, multi affirmatiuam partem circa prohibitionem tenuerunt.*
6 *Contrarium verius de Aequitate num. 9.*
7 *Aequitas maior pro hac opinione concurrit.*
8 *Ea opinio sequenda est, quæ maiorem continet Aequitatem.*
10 *Decretum Senat. Pedem.*
11 *Lex iubemus correcta per Auth. Sed cum Testator C. ad l. falcidiam.*
12 *Contrarium verius.*
13 *Dispositio legis iubemus locum habet, quando vna tantum quarta detrahitur.*
14 *Contrarium verius.*
15 *Qualibet detractio consideratur de per se, & in suo tempore.*
16 *Filius statim detrahit legitimas.*
17 *Trebellianica detrahitur tempore, quo euenit conditio restitutionis hæredi.*
18 *Res iudicata ab auctore.*
19 *Francisci Caunetij I.C. honorifica mentio.*
20 *Falcidiæ detractio non concurrit cum legitima.*
21 *Io. Petri Alæ I.C. honorifica mentio.*
22 *Non datur concursus inter legitimam, & Trebell. eodem tempore.*
23 *In fideicommisso puro vna deductio contrahit aliā*
24 *Granatus conditionaliter detrahit vtramque partem.*
25 *Falcidia detrahitur adueniente casu restitutionis fideicommissi particularis, etiam si prius deducta fuerit legitima.*
26 *Aequitas est naturalis iustitia.*
27 *Rustici lites diuidunt per medium.*
27 *Petri Cantonij I.C. mentio.*
27 *Alfonsi Vicecomitis I.C. mentio.*
28 *Filius paternam hæreditatem adiens, nulla facta reseruatione, Patris dispositionem approbare dicitur.*
29 *Stante approbatione testamenti patris, filius non potest detrahere Trebellianicam.*
30 *Conclusio affirmatiua pro detractione trebellianicæ in filijs primi gradus, non habet locum in vlterioribus liberis, idest nepotibus.*
31 *Peregrinus reprobatur.*
32 *Ratio diuersa militat in legitima, & trebellianica.*
33 *Filius intrat in locum Patris circa legitimam.*
34 *Thesauri opinio reprobatur.*
35 *Fructus an computetur in trebellianicam.*

Trebellianica non potest prohiberi in filijs primi gradus. Cap. XXVIII.

Magna est Quæstio inter Doctores, vtrum filijs primi gradus prohiberi possit Trebellianicæ detractio, quam controuersiam ex professo multi pertractarunt scribentes, licet varij adeò sint in communi opinione, vt cum ij, qui negatiuam, tum alij, qui affirmatiuam partem sustinent; communem esse eorum sententiam existimauerint.

1 Vera tamen ipsius quæstionis decisio desu-
2 mitur ex obseruantia, cum & Romæ, & hic Mediolani, præscriptum sit posse eam prohiberi, vt loquendo de obseruantia huius Ciuitatis testantur Alciat. in l. cum proponas vers. portioni C. de

C. de pactis, & in cons. 97. lib. 9. tom. 3. Cotta in eius memor. verbo Trebellianicæ Clar. in verbo testamentum qu. 63. vers. benè verum est Polid. Ripa sing. obseru. 117. num. 5. Borgn. in eius repertorio verbo Trebellianica, & nouiss. consultissimus D. Bimius cons. 341. num. 15. lib. 4.

2 De obseruantia vero Romæ scribit Cassiador. decis. 4. tit. de testam. & in decis. diuers. par. 2. 3 decis. 313. Crescent. decis. 2. de testam. Etiamsi prohibitio ex verbis generalibus, non in indiuiduo inducta esset, vt tradit Ludouis. decis. 421. nu. 10. & 11. Vbi ita pluries fuisse per Rotam iudicatum testatur, non tamen verba sint talia, quæ necessario hanc prohibitionẽ inferant, & ibi subijcit Beltramin. Addict. litt. D. qui in quadam 4 causa Bononiensi ita iudicasse Rotã anno 1619. tradit; Idem quod comprobat Grac. lib. 2. discept. forens. cap. 245. n. 1. & n. 5. Card. Mant. de coniecturis vlt. volunt. lib. 7. tit. 12. & Marisc. var. resol. lib. 1. c. vlt. n. 9. & 10. ac Ludouis. decis. 421. n. 10. & 26. Cũ D.D. quos citat, & sequitur Merl. 3. d. legit.

Difficultas igitur residet circa loca, in quibus diuersimodè iudicatum fuit, & sic vbi nulla certa adest consuetudo; In hac dubia, & quotidiana 5 controuersia, in qua affirmatiuam partem, videlicet vt possit prohiberi etiam filijs primi gradus, tenuerunt Ruin. cons. 115. col. 10. lib. 3. Riman. in l. Marcellus §. quod autem in fine ff. ad Trebell. Vasq. de success. lib. 1. §. 8. rubr. de testam. n. 12. in fine, Pancirol. cons. 471. nu. 5. & 6. Franc. decis. 11. nu. 9. & 19. Gozad. cons. 97. nu. 6. Tob. Nonius cons. 90. num. 24. Rimin. iun. cons. 397. in fine, Vtuius decis. 3. lib. 1. Marc. Ant. de Amatis decis. Marc. 11. Marzar. de fideicom. qu. 49. vers. & quoniam, Caualc. in dicto eius repertorio verbo. Trebellianica, Menoch. cons. 164. nu. 26. & cons. 272. & 277. nu. 60. cum alijs quos copiosissime adducit Marta voto 113. nu. 3. cum seq. & Gaspar. Antonius Thesaur. lib. 1. q. forens. 20. nu. 1. & 2. Quibus addo Fontanellam de pactis nuptialib. lib. 1. par. 2. glos. 9. claus. 4. nu. 110. Crass. §. testam. qu. 62. & §. Trebell. qu. 4. num. 1. Peguer. decis. 107. num. 1. Franch. decis. 612. Molfett. in Consuet. Neap. par. 2. qu. 10. nu. 63. & Mariu. Anguiscolam cons. 130. nu. 32. lib. 1.

De AEQVITATE tamen contraria opinio 6 vti verior, AEQVIOR, & tutior, amplectenda est, videlicet in præiuditium filiorum primi gradus non posse prohiberi Trebellianicam; Vbi in regione contraria non viget consuetudo, vt probat Decius cons. 81. nu. 3. & cons. 218. col. 2. Paris. cons. 132. num. 1. inter consil. Socin. Iun. lib. 1. Rumin. Iun. cons. 187. num. 39. vbi AEQVITATI conuenire hanc opinionem scribit, idem probat Eugen. cons. 33. nu. 19. Rol. cons. 12. num. 6. lib. 1. quos omnes seq. Marta d. voto 113. nu. 1. & 10. cum seq. vbi multos pro contraria opinione re-7 latos hanc partem etiam tenere scribit. Et maiorem AEQVITATEM pro hac opinione stare testatur, & propterea ea sequenda est, etiamsi contraria sententia sit æquè communis, vt testatur Pancirol. cons. 471. num. 2. & seq. lib. 1. vbi opinionem affirmatiuam AEQVITATI consonam esse inquit; Quia ea opinio amplectenda est inter duas communes, quæ veriorem, siuè 8 maiorem continet AEQVITATEM ex Oddo cons. 3. nu. 9. vt supra dictum fuit in cap. 4. nu. 18.

Quinimo veriorem esse negatiuam sententiam in puncto iuris, vt non possit prohiberi 9 Trebellianica filijs primi gradus per l. iubemus C. ad Trebell. concludit Ripa d. singul. obseru. 117. num. 3. id quod confirmat obseru. 499. nu. 1. & ante eum Bereta cons. 29. in fine, & cons. 60. n. 4. Idem sequ. Cenal. commun. contra commun. qu. 30. Surd. cons. 458. in fine, & cons. 522. per totum, Moroc. cons. 67. num. 2. Et ita indicare 10 solere Senatum Pedemontanum testatur Thesaur. alleg. forens. quæst. 20. num. 3. part. 1. vbi multos cumulat præsertim Maluas. cons. 125. num. 65. Peregr. de fideicom. art. 3. num. 107. & seq. Gail. obseru. 138. num. 16. Petra de fideicom. qu. 15. nu. 152. Addo ego Costam cons. 31. sub num. 71. & Honded. cons. 45. num. 56. cum seq. lib. 2. Vrsil. ad Affict. decis. 367. num. 12. Fab. de Anna cons. 25. num. 10. Ioseph de Rust. tract. de fideicom. lib. 1. cap. 2. num. 10. Annæum Robert. rerum iudicat. lib. 4. cap. 7. pag. 866. ac Borell. cons. 51. num. 9. & Laderch. cons. 87. n. 26. vbi de communi obseruantia testatur Cyriac. controuer. 243. Merlin. d. legit. lib. 1. tit. 3. qu. 1. num. 25. & seq. Ciarlin. controuer. forens. tom. 2. cap. 152. num. 1. & seq.

11 Neque mouere nos potest ab hac sententia nonnullorum traditio, qui affirmarunt d. l. iubemus, esse correctam per Auth. sed cum testator C. ad l. falcid. Quoniam contrarium validissimis 12 fundamentis probarunt Gabr. alleg. cons. 93. nu. 23. Eugen. d. cons. 33. nu. 33. & Oddus recensito cons. 8. num. 15. ad quos me remitto, & quos sequitur Marta d. voto 113. num. 14. cum seq. qui 13 num. 16. egreg. aliam tollit difficultatem, nimirum quarta detrahitur, vt nonnulli voluerunt.

Quia contrarium verius est, dum filius sub 14 conditione grauatus detrahit duas quartas secundum communissimam opinionem, quælibet 15 enim detractio consideratur de per se, & in suo tempore; statim namque, atque filius successit, 16 detrahit legitimam tanquam æs alienum, scriben. in l. sancimus C. de inoff. testam. trebelliani-17 ca verò detrahitur tempore, quo euenit conditio restitutionis hæred. & sic diuerso tempore Pereg. de fideicom. art. 3. nu. 112. vers. quorum assertio Eugen. d. cons. 33. num. 45.

Cuius temporis diuersitate inspecta, dum Vicarij Prætorij Cremonæ munus obibam sub Auspitijs Amplissimi Senatoris Belloni illius Ciuitatis veræ Rom. coloniæ desideratissimi Prætoris die 24. Nouembris 1623. iudicaui fauore Dominæ Dianæ Persicæ, in præiudicium 18 D. Hortensij Comenduci, qui meæ sententiæ acquieuit. Iudicaui, nquam, post excitatas hinc inde dubitationes, detrahendam esse falcidiam

à fidei-

a fideicommisso particulari, non obstantibus 19 deductis per præstantissimum, & eloquentissimum I. C. Franciscum Cauntium, Comenduci Aduocatum, qui præsertim ex doctrina Cæphali in cons. 153. nu. 62. opinabatur falcidiæ 20 detractionem non esse concedendam, quæ concurrere non potest cum legitima; cum duæ causæ lucratiuæ circa eandem rem non possint simul concurrere.

Respondit enim eruditissimus, & subtilis I. 21 C. D. Io. Petrus Ala Aduocatus Persicæ, concursum non dari cum legitima eodem tempore, 22 sed diuerso sic: in quam sententiam inclinani, iuxta l. existimo ff. de verb. oblig. vt in fideicommisso conditionali, secus in puro, vbi vna 23 deductio continet aliam Peregr. d. art. 3. num. 51. præsertim in fine vers. non etiam & vers. nam ratio, ac nu. 52. vbi inquit, quod conditionali-24 ter grauatus detrahit vtranq; quartam, quia considératur illud solum, An eodem, vel diuerso tempore cedat dies detractionis vtriusque, & nu. 55. egit in specie de falcidia; Vbi veriorem opinionem esse illam tradit, quia probatur posse detrahi falcidiam adueniente casu soluendi legata, vel restituendi fideicommissum particulare, 25 non obstante quod prius deducta sit legitima, quam sententiam sequitur Rust. de substit. lib. 1. cap. 2. nu. 9. part. 1.

26 Vbi vero AEQVITAS hæc omnibus non placeret, quod credi vix potest, cum sit naturalis iustitia l. scire oportet §. sufficit ff. de excus. tut. Marta d. voto 113. num. 11. & supra in cap. 1. nu. 3. probauimus iuxta sententiam Caualcani in dicto repert. verb. trebellianica, posset controuersia hæc terminari more rustico-27 rum, qui per medium diuidunt lites, vt etiam refert Ripa dicta obseru. 499. nu. 4. & ita censuisse Thesaur. Patrem testatur Thesaur. Iun. d. qu. famil. 20. nu. 1. in fine, prout eam normam obseruarunt præstantissimi I. C. D. D. Petrus Cantonus, & Alfonsus Vicecomes arbitri ele-27 cti Inter sorores Castiglioneas ex vna & hæredem eorum fratris ex altera; non quia trebellianica ipsa prohiberi eo in casu non potuerit, cum Testator vltimi defuncti pater, Ciuis Mediolanen. esset, attenta consuetudine, de qua supra, sed quia hæsitabatur eam tantum prohibuisse Testatorem in casu delicti, qui casus non contigerat, hæresq; grauatus hæreditatem adiuerat, nulla facta reseruatione, adeo vt Pa-28 tris dispositionem approbasse diceretur iuxta tradita per Grattum cons. 160. num. 26. lib. 2. Ancar. cons. 152. alias 154. vol. 4. Bell. cons. 64. nu. 4. & copiosiss. Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 245. nu. 3. & 4. vt in specie stante testamenti approbatione, non posse filios etiam 29 primi gradus Trebellianicam detrahere probat Marta dicto voto 113. nu. 20. da qua materia cumulatissimè scribit Alex. Trentacinq. lib. 1. var. resol. tit. de legit. resol. 4. & resol. vlt. per totum.

Neq; ommittitur, quòd conclusio supra firmata ob AEQVITATEM, scilicet in filijs pri-30 mi gradus, non procedit in vlterioribus liberis, vt elicitur ex eodem tex. l. iubemus C. ad Trebell. vbi Bald. & Salice. & post eos Alex. cons. 67. nu. 1. & 2. lib. 1. & Gozad. cons. 45. sub n. 25. vers. quarto aliæ respondetur, ac post Ruin. cons. 80. nu. 25. vers. & vbi lib. 3. probat Ripa 31 sing. obseru. 10. nu. 3. & 4. reprobato Peregr. de fideicommiss. art. 12. nu. 21. vers. quo verò; Ea ratione contrarium opinante, quòd scilicet sicuti non potest auus nepotem grauare in legitima, eodem pacto neq; in trebellianica.

32 Namq; diuersa militat ratio in legitima, & trebellianica, vt subijcit Ripa dicto loco num. 7. 33 filius enim intrat in locum Patris circa legitimam, atq; ideo nepos in locum filij. Quod non contingit in trebellianica per tex. in d. l. iubemus C. ad Trebell. eandem sententiam sequitur Marta dicto voto 113. n. 8. in eamq; refert Glos. in d. l. iubemus verbo hæreditarijs in fine, Gabr. cons. 122. nu. 8. lib. 1. Surd. cons. 77. nu. 4. Peregr. sibi contrarius art. 4. nu. 117. & Viu. decis. 402. num. 10. Qua stante conclusione erronea pari-34 ter detegitur Thesauri traditio in dicta qu. 20. sub nu. 3. Tum quia perfunctoriè tradit etiam nepotibus non posse prohiberi trebellianicam. Tum quia Borellus citatus ad illud propositum cons. 51. num. 9. nec verbum facit de nepotibus, sed tantum de filijs primi gradus loquitur. Præter quòd contrarium etiam decidere tex. in d. l. iubemus, satis superque constat.

In trebellianica autem an fructus sint computandi, pariter diuersimodè scripserunt Doc-35 tores, in æquas duas tantum partes ex tribus imputandas esse tradit Peregr. cons. 70. num. 6. lib. 1. sed materiam hanc difusissime triturauit Thesaur. qu. famil. 50. lib. 1. per totam, ad quē remittitur lector, post Iacobum Aemilianum cons. 13. per totum, vbi nu. 2. vers. Paulus de Castro dicit de rigore iuris teneri filios primi gradus imputare fructuus in trebellianicā, quan-35 do duæ quartæ detrahuntur, de AEQVITATE tamen non nisi in alijs descendentibus.

SVMMARIA.

1 *Tempus, de quo in legibus, vel statutis, esse debet continuum nu. 1. & nu. 12.*
2 *Distinguitur inter pœnales, & fauorabiles.*
3 *In fauorabilibus tempus interpollatè adimpletur.*
4 *Exemplum pœnalis dispositionis.*
5 *Tempus cōtinuū requiritur, vt quis in pœnā incidat.*
6 *In odiosis tempora non coacervantur.*
7 *In fauorabilibus tempora de AEQVITATE coacervantur.*
8 *Contrarium probat Rebuffus.*
9 *Annus interpollatus non dicitur cōpletus, itaut nouitius possit professionem emittere nu. 9. & n. 23.*
10 *Tempora non coacervantur in præiudicium emphiteuta.*

11 *Exem-*

11 *Exemplum in cessatione alimentorum statutorum carcerato pro debito.*
13 *Tempora coaceruantur fauore pia causa.*
14 *Decretum Senatus Pincians.*
15 *Opinio contraria Fontanella.*
16 *Lex decernens subministrationem alimentorum carceratis, ab eorum creditoribus dicitur odiosa.*
17 *Lex, siue statutum dicitur odiosum, si principaliter sit factum in alicuius odium.*
18 *Lex, siue statū dicitur fauorabile, si principaliter factū sit fauore alicuius, lz. secūdario in odiū alterū.*
19 *Lex decernens alimenta carceratis, facta dicitur principaliter fauore ipsorum carceratorum.*
20 *Decretum Senat. Mediolan.*
21 *Decretum aliud Sen. Mediol.*
22 *Creditores non eximuntur à præstatione alimentorum eo sub prætextu, quod Protectores carceratorum prouideant de alimentis ipsis carceratis.*
Nouitius continuate experiri debet dura onera religioni num. 24. & num. 26.
25 *Difficilius est quadragiata dierum continua ieiunia proferre, quam totidem interrupta.*
27 *Inconueniens esset, vt Nouitius, qui in Religione stetit per sex menses, mox ab ea exiuit, & vagari maluit, & postea illinc ad annum iterum habitu suscepto, post sex menses professionem emitteret.*

Statuto stante, quòd qui carceratus remanſit per annum, liberetur abſq; impenſa, ſub eo compræhenditur is, qui carceratus ſtetit per annum interpollatum, non continuū. Cap. XXIX.

Leges tum communes, tum municipales ſæpiſſimè de certo tempore mentionem faciunt; Hinc quæritur DD. an tempus ipſum eſſe debeat continuum, vel ſatis ſit interpollatim adimpletum, & licet de iure continuum 1 eſſe debeat gloſ. in rubr. de diuerſ. & tempor. præſcriptionibus Abb. in cap. fin. de elect. circa finem, communiter tamen diſtinguitur in pœna-2 libus, & odioſis, in quibus tempus ipſum eſſe debere continuum, in fauorabibus verò adim-3 pleri interpollatè Angel. in §. hæc autem tria in proemio ff. quem refert Iaſon. in l. ſi idem cum eodem num. 7. ff. de iuriſd. omn. Iud. & ibi Dec. num. 2. vbi tradit exemplum in eo, qui ſtante ſtatuto prohibente receptionem banniti per duos dies ſub certa pœna, non cadit in pœnam 4 ſi bannitum vno die, poſtea alio die, non tamen continuo, ſed interpollato retinuit, intercedentibus multis diebus inter vnum, & alium diem: quia integrum, & continuum tempus 5 requiritur, vt quis incidat in pœnam Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 4. gloſ. 18. par. 4. num. 44. 6 lib. 1. in odioſis enim tempora eſſe debent continua, nec poſſunt coaceruari, e contra in fauorabilibus coaceruantur tempora, & ſufficiunt interpollata.

Vnde idem Iaſon. in alleg. l. idem cum eodem nu. 7. ff. de iuriſd. omn. Iud. ponit exemplum in eo, qui ſtetit in carceribus per annum interpollatum, & concludit, quod ſtante ſtatuto iuben-7 te liberandum eſſe amore Dei eum, qui ſtetit in carceribus per annum, de AEQVITATE liberandus venit ad formam ſtatuti, temporaque de AEQVITATE coaceruantur Purpurat. in eadē l. ſi idem cum eodem ſub nu. 6. vbi Decius num. 5. cum ſeq. latiſſ. Rebuff. in eadem l. ſi idem cum 8 eodem num. 4. qui contrarium probat, vbi exemplum ponit in eo, qui remanſit in Monaſterio per duo ſemeſtria ſeparata, quo caſu non dici-9 tur tacitè profeſſus, cum annus non cenſeatur completus, idem de emphiteuta, qui ceſſauit in ſolutione canonis per duos annos, mox ſoluit per annum, & deinde per alios duos annos 10 ceſſauit à ſolutione, quia non dicitur cecidiſſe, cum tempora non coaceruentur Fontanell. dicta gloſ. 18. n. 49. Vbi multa proponit veriſimilia exempla, & præſertim non pertractet quæſtionē.

At ſtante ſtatuto, quo vbi ceſſatum ſit per duos dies in præſtatione alimentorum per creditorem facienda carcerato, relaxetur ſtatim 11 carceratus, tempus illud duorum dierum eſſe debeat continuum, an interpollatum; Et licet multi voluerint tempus illud eſſe debere continuum, quia quando lex facit mentionem de certo tempore, intelligitur de continuo, vt pro-12 bauimus ſupra per gloſ. not. in rubr. de diuerſ. & tempor. præſcript. Abb. in cap. fin. de elect. circa finem Gomez. var. reſol. tom. 3. cap. 1. de delictis num. 3. Cancer. var. reſol. par. 3. cap. 11. de ſponſal. num. 179.

Tamen cum fauore piæ cauſæ tempora con-13 iungantur, & coaceruentur l. Paulus §. ff. de liber. cauſ. Andr. de Beſſer. in repet. l. habeat n. 133 C. de Sacroſ. Eccl. Per illum Senatum deciſum fuiſſe anno 1607. tempus ipſum eſſe coaceruan-14 dum, & carceratum relaxandum reſtatur Fontanell. dicta gloſ. 18. n. 51. & quamuis dictæ ſententiæ multa opponat Auctor ipſe à nu. 52. vſq; ad 15 68. Contrariaq; opinio ſibi magis arrideat eo ſub prætextu, quod conſtitutio ipſa ſubmini-16 ſtrandi alimenta carceratis per eorum creditores ſit odioſa, & principaliter in odium creditorum ſit ædita iuxta doctrinam Menochij de recuper. poſſeſſ. remed. 1. n. 13. cū plur. ſeq. Caſſan. conſ. 54. n. 16. Peregr. de fideicom. art. 1. n. 24. Alder. Maſc. ad Gen. Statut. interpræt. concluſ. 4. n. 146. in quibus locis concluditur ſtatuta diudi-17 cari odioſa, ſi principaliter in alicuius odium 18 fuerunt facta. E contra fauorabilia, quando principaliter in alicuius fauorem ædita ſunt, quamuis ſecundario in odium tertij.

Proculdubio quod principaliter in carceratorum fauorem, licet ſecundario in creditorum, 19 odium

19 odium factum fuisse huiusmodi statutum: liquet, & consequenter in hoc allucinari Auctorem ipsum, alioquin virum doctissimum, constat.

Huiusmodi tamen ambiguitas sublata est in hoc dominio, vbi consimile viget statutum, siue priuilegium fauore detentorum. Namque Senatus anno 1555. vltimo Aprilis Declarauit 20 Tempus illud, quod est dierum trium, esse debere continuum, post quòd tempus non possunt creditores moram purgare, vt legitur in primis Addit., ad Nou. Const. fol. 29., Prout idem Amplifs. Ordo antecedenti anno 1554. die 12. Aprilis ad relationem Amplifs. Senatoris Rainoldi mox Senatus Præsidis statuit onus alendi car-21 ceratos pro debito, spectare etiam ad daciarios, & Gabellarios, vt penes Ege. Patellanum d. fol. 29. A quo onere non eximuntur creditores ex eo, quod confraternitas misericordiæ, siue Protectores carceratorum, elemosina communi alimenta præstare soleant huiusmodi carceratis 22 Valasf. decis. 1. num. 8. cum seq. Cassan. cons. 25. nu. 9. quos seq. Fontanell. dicta gloss. 18. claus. 4. par. 4. nu. 35.

Quæ conclusio, quod fauore piæ causæ tem-23 pus coacervatur, limitatur in Nouitio, qui professionem emittere intendit. Per annum enim continuum non interpollatum in probatione stare tenetur, quidquid dicat Glo. in cap. cum 24 qui de reg. iur. in 6. Quia nouicius integrè dura, & aspera Religionis instituti onera experiri continuate debet, non interpollate. Sicut enim difficilius est quadraginta dierum continua ie-25 iunia perferre, quam totidem interrupta. Ita Nouitius sine intermissione onera Religionis 26 ad annũ sustinere debet Abb. in cap. ad Apost. de regulat. latiss. Azor. par. 1. Inst. moral. lib. 12. cap. 2. qu. 8. præsertim litt. D.

Et sanè AEQVVM non esset, vt qui post-27 quam stetit in Religione per sex menses, dimisso habitu, vagari maluit per mundum, & exinde illinc ad annum iterum habitum assumat, & post sex menses professionem emittere permittatur Fontanell. dicta gl. 18. claus. 4. n. 38. par. 4. lib. 1.

SVMMARIA.

1 *Hyppotecam Generalẽ, & specialem habens, exercet prius specialem, antequam tertios possessores molestet, si certus est posse ibi sibi satisfieri n. 105*
2 *L. 2. C. de pignor. fundata est in mera AEQVITATE nu. 56.*
3 *Habens generalem, & spetialem hyppotecã dicitur habere duplicem obligationem.*
4 *Duo vincula magis ligant, quam vnum.*
4 *Princeps, & supremum tribunal vtitur AEQVITATE.*
5 *L. 2. C. de pignor. AEQVISSIMA dicitur nu. 57.*
5 *Dispositionem l. 2. C. de pignor. extorquent DD.*
6 *Dispositio dicta l. 2. C. de pignor. non habet locum, quando hypotheca generalis præmittitur, & specialis subsequitur secundum aliquos.*
7 *Dispositio dicta l. 2. C. de pignor. procedit tantum secundum aliquos, quando secundus à creditore haberet hyppotecam specialem in ea re, quam defendere vult à priori creditore nu. 39.*
8 *Ordo scripturæ, & verborum non mutat substantiam rei.*
9 *Dispositio d. l. 2. C. de pignor. locum non habet in debitore, sed tantum in secundo creditore.*
10 *Dispositio l. 2. C. de pignor. non prodest tertio possessori, qui rem tenet non tanquam creditor, sed tanquam Dominus secundum aliquos.*
11 *Actio hyppotecaria non potest exerceri contra tertium possessorem, nisi facta discussione bonorum debitoris, & super excussione sit pronunciatum num. 25. ac nu. 105. in fin.*
12 *Lex 2. C. de pignor. prodest tertio possessori.*
13 *Contrarium verius.*
14 *Casus, in quibus dispositio l. 2. C. de pignor. locum non habet, remissiuè narrantur.*
15 *Clausula, ita quod per specialitatem generalitati non derogetur, respectu hippotecæ in instrumentis apposita, an impediat dispositionem l. 2. C. de pignor. & an impediat num. 16. cum seq. & num. 39.*
16 *Casus legis vbi euenit, non est admittenda quæstio.*
17 *Doctores, qui tradiderũt impediri per clausulã prædictam dispositionem d. l. 2. C. de pign. enarrãtur.*
18 *Doctorum opiniones intelligendæ veniunt secundum leges, & rationes, quas allegant.*
19 *Paris. cons. 103. lib. 3. loquitur in diuersis terminis. Ex diuersis non bene infertur num. 20.*
22 *Couarruu. Alba, & Asinius contrarium probare dicuntur 22. & 25.*
23 *Debitor non potest gaudere beneficio l. 2. C. de pign. num. 98.*
26 *Fundamento destructo omnia superinde ædificata corruere necesse est.*
27 *Copiæ plus non est credendum, quam originali.*
28 *Doctoribus tenentibus aliquam opinionem rationibus nõ perpẽsis, sed turmatim, nulla fides dãda est*
29 *Doctores ipsi morem auium sequuntur, quarum vna cum volat, cæteræ volant.*
30 *Contractus ex conuentione partium legẽ accipiũt.*
31 *Clausula, Ita quod specialitas generalitati non deroget, non tollit priuilegium generalis hyppotecæ, sed impedit illius exercitium nu. 42.*
32 *Simul stat, quod vtraq; hyppoteca subsistat, sed quod vna nõ exerceatur, donec altera sit excussa.*
33 *Diuersum est, vt per specialitatem non derogetur generalitati, atque quod creditor nõ obstante speciali hyppoteca agere prius ad generalẽ valeat.*
34 *Verbis, & sensu clausularum niti opportet.*
35 *Cassaneus reprobatur.*
36 *Declaratus tex. in l. qui generaliter in fin. ff. qui potiores in pignore habeantur nu. 40.*
37 *L. 2. C. de pignor. vti posterior leg. digestorum, eis derogasse censetur.*
38 *Et dicitur limitatoria earum.*
38 *Creditoribus duobus simul cõcurrentibus, & habẽtibus generalem hypothecam, præfertur primus*

41 Fru-

41 *Frustra appositas clausulas in instrumentis dicendum non est.*

43 *Introductum in fauorem non debet retorqueri in odium.*

44 *Creditoris non interest, quod sibi satisfiat ex vno, magis quam ex alio pignore num.99.*

45 *Tempus contractus considerari debet, vt dignoscatur, si specialis hyppoteca sit vtilis, vel damnosa.*

46 *Nostra interest habere res maiorum, & prædecessorum nostrorum.*

47 *Naboth istoria in veteri testamento.*

48 *Inductum in fauorem sat est, quod principaliter sit fauorabile, & vtile, licet secundario, & in consequentiam, aliquid damni possit afferre.*

49 *Hyppoteca specialis magis afficit rem, quam generalis, & pluris iuris ex ea, quam ex generali constituitur num.61.*

50 *Hyppoteca specialis prius excutienda est, quam generalis.*

51 *Non obstante clausula prædicta num.69.*

52 *Protestatio non releuat protestantem in his, quæ à iure constituta sunt.*

53 *Potestas legis maior est, quam hominis.*

54 *Hyppoteca generalis apposita post specialem, in subsidium tantum apposita censetur.*

55 *Pignus speciale in dubio præsumitur sufficiens.*

57 *L.2. C. de pignor. facta dicitur ne secundo creditori, si possibile est, præiudicetur num.97.*

58 *AEQVITAS est ordinata iustitia temperata dulcedine misericordia.*

59 *AEQVITATEM semper ante oculos habere debet iudex.*

60 *AEQVITAS omnis suadet, quod creditor eligat illam rem, in qua plus iuris habet.*

62 *Iudex debet de AEQVITATE facere quod sibi non nocet, & alteri prodest.*

63 *Repudiare quis aliquid non debet ad alterius incommodum.*

64 *Illustriss. Magistratus in cognitione causarum sibi iure ordinario spectantium repræsentat personam Principis, & vti debet AEQVITATE.*

65 *Doctores aliquot, dum nequeunt commodè leges interpretari, eas miris modis ad cognitiones suas detorquent.*

66 *Derogare est rem tollere, aut eã vti infectã reddere*

67 *Venditor potest rem venditam retinere iure pignoris tanquam pignus, donec pretium soluat.*

68 *Venditor propter pretium non solutum habet manus in electionem ad ipsam rem venditam.*

70 *Mulier pro cõsecutione dotis sibi restituẽdæ habens specialem, & generalem hippotecam, vbi ex speciali potest sibi satisfieri, non debet manus ponere ad alia in præiudicium posteriorum creditorum.*

71 *Creditori vtilius est habere tantum generalem hypotecam, quam generalem, & specialem simul.*

Franciscus reprobatus cum Cassaneo, & alijs, de quibus num.20. & 96.

Contraria opinio verior num.72. & 73.

74 *Præscriptio decẽ annorũ inducitur inter præsentes.*

75 *Præscribi non potest actio nundum orta, idest euictionis, & similium.*

76 *Præscriptiones adinuenta sunt in odium negligentium, ne tamdiù incerta dominia rerum essent.*

77 *Præscriptio est ius quoddam ex tempore congruens, legum auctoritate vim capiens, negligentibus pœnam inferens, & litibus finem imponens.*

78 *Hyppotecaria actio præscribitur decem annis inter præsentes num.79. ac num.114.*

80 *Præscriptionis remedium est æquissimum, ac iuri naturali consonum.*

81 *Præscriptionis exceptio habet vim rei iudicatæ.*

82 *Præscriptionem adducens, & se in ea fundans, videtur imitari piscatorem anguilarum, qui credens se anguillas manu, non retibus piscare, eas incontinenti ammittit.*

83 *Præscriptionem allegans habere debet titulum.*

Item traditionem num.84. item bonam fidem num. 85. item possessionem nu. 88. & quod partes sint præsentes num.89.

86 *Bona fides regulariter præsumitur.*

87 *Ita vt contrarium dicenti incumbat onus probandi.*

Absentium allegantí incumbit onus probandi, quia & in eadem Prouincia præsumitur n.90. & 118.

91 *Præscriptionem allegans probare tenetur, quod à principio fuit aduersarius de eodem domicilio.*

92 *Probatio continuæ præsentiæ per decem annos ferè impossibilis diceretur.*

93 *Non agens, quod facere potest, & quilibet alius diligens Pater familias fecisset, dicitur in culpa, & negligentia.*

94 *De negligentia constare dicitur, si probatur, quod quis facere potuerit, & non fecerit.*

95 *Nou. Const. in tit. de bonis ad cridas ponendis cap. non præiudicant, declarantur.*

97 *Creditorem redditunm inquietare videtur quis, vbi certum est primo posse sibi satisfieri ex re illi specialiter hyppotecata.*

100 *Renuntiari non potest ijs, quæ in fauorem aliorum sunt introducta à legibus.*

101 *Protestatio non releuat in his, quæ introducta sunt fauore aliorum.*

102 *Protestatio facta per contrahentes, videlicet ita, quod per specialem hyppotecã non censeatur derogatum generali, non dicitur facta intuitu secundi creditoris, sed intuitu debitoris principalis.*

103 *Rectè non infertur à persona debitoris ad secundam creditoris personam.*

104 *Creditur secundus quasi succedens in locum debitoris videtur regulariter tantũ eius iure vti posse.*

105 *Limitatur in casu l.2.C. de pignor.*

106 *Protestatio creditoris ostendit eius voluntatem.*

107 *Distinctio inter creditorem primum, cui probabile dubium imminet, ne possit satisfieri ex speciali hyppoteca, & qui potest generalem hyppotecam experiri, & inter creditorem, qui certus est posse sibi satisfieri ex speciali.*

108 *Primus creditor, cui ex speciali hyppoteca potest satisfieri, & virtute generalis molestat secundum creditorem, id facit potius causa cuiusdam æmulationis, vt illi obsit.*

110 *Certu vt res dicatur, nõ sufficit generalis præsũptio, quod specialis hyppoteca sufficiens præsumatur, sed*

sed aliter debet constare de certitudine nu. 109. & 110.

111 *Conditio apposita in dispositione legis debet aliter verificari, quam per præsumptionem.*

112 *Aemulationis causa, quando primus creditor agit contra secundũ creditorẽ, vbi pot est sibi satisfieri.*

113 *In iudiiys non audiuntur ij, quorum non interest.*

114 *Præscriptio procedit etiamsi possessor habeat causam à debitore, dummodo non sit eius hæres.*

115 *Locus, in quo partes habent domicilium, attenditur in præsumptionibus.*

116 *Quod procedit, etiamsi habeant Domicilium in pluribus locis.*

117 *Præsentes dicuntur in materia præscriptionis, si ambæ partes habent domiciliũ in eadẽ Prouincia.*

118 *Ciuitates Lombardiæ ex pace Constantiæ habentur loco Prouinciæ.*

119 *Statutum Mediolani, quo cauetur præscriptionem decem, & viginti annorum, extendi ad triginta, declaratur.*

120 *Statutum loci, in quo mora commissa est, attendi debere voluit Bar. num. 121. qu. 123. declarat.*

121 *Forum quis sortitur vel ratione domicilij, vel ratione rei sitæ.*

122 *Præscriptio etiam mixta datur.*

123 *Præscriptio triginta annorum requiritur, vbi agitur de clausula constituti.*

124 *Statuto Mediol. cauetur, quod ex constituto generali nõ intelligatur, nec sit trãslata aliqua possessio*

125 *Restitutio in integrum competit aduersus præscriptionem.*

Habens speciale, & generalem Hypothecam tenetur prius excutere speciale, antequam tertios possessores virtute generalitatis molestet. Cap. XXX.

IMperator Seuerus perspiciens æquũ non esse, vt qui absq; alterius creditoris incommodo sibi satisfacere potest, illum molestet, AEQVITATEM amplectendo, sanxit in l. 2. C. de pignor. quod habens generalem, & specialem hypothecam, si certus est posse sibi satisfieri ex his, quæ specialiter hypothecata sunt, generalem hypothecam in præiuditium posteriorum creditorum non exerceat, quam legem in mera AEQVITATE fundatam esse testantur ibi omnes scribentes, & præsertim glos. verb. temperanda est, Corn. cons. 246. sub nu. 1. & nu. 3. lib. 1. quo loco subijcit ipse Author, quod habens generalem, & specialem hypothecam in certa re, censetur in illa re habere duplicem obligationem, & cum duo vincula magis ligent, quam vnum Auth. Itaque C. commun. vtriusq; Iud. Vndè non mirũ, si studet AEQVITAS, quod eligat illam rem, in qua habet plus iuris, & de qua specialiter sibi prouidit, vltra generalem prouisionem; Adeo quod non videtur eadem AEQVITAS, quando in qualibet re, habet tantumdem iuris, idest solam generalem hypothecam, quòd eligat magis vnam rem, quam aliam; Eandem sententiam sequitur Crau. cons. 982. nu. 1. Franch. decis. 5. circa finem, vbi ait, quod licet AEQVITAS hæc non reperiatur scripta contra ius scriptum; Nihilominus Princeps, & Sacrum Concilium Neapolitanum, quod Principem repræsentat, potest ea vti l. 1. C. de leg. AEQVISSIMAMQ; legem eam appellat Couaru. lib. 3. var. resol. cap. 18. num. 2. vers. septimo.

Et quia legis huius dispositionem diuersimodè interpretantur scribentes, eam etiam extorquendo, vt abundè scribit Alex. Trentacinq. lib. 3. var. resol. tit. de pignor. resol. 5. per totum, cum in facti contingentia materia ipsa plenè (vt arbitror) ventilata, atq; trutinata esset superioribus annis in causa D. Boniforti Ponzani Rationatoris Reg. Cam. in qua Coaduocatus fuit eruditiss. occulatiss. & præstantissimus D. Petrus Paulus Flamenus, nunc meritissimus Reg. Quæstor Extraordin. reddituum, qui post hæc scripta Ampliss. Senator fuit creatus à S.R.M. Non ab re esse existimaui, responsa prolata hic subnectere, vna cum causæ euentu, ad publicæ vtilitatis commodum.

Adsit virtus Spiritus Sancti.

QVotidiana nobis est materia l. 2. C. de pignor. qua cauetur, priorem creditorem habentem generalem, & specialem hypothecam teneri prius specialem excutere, antequam secundum creditorem bona debitoris possidentem molestet, vt ait Couaruv. lib. 3. var. resol. c. 18. in princ. vers. quæ quidem: Et quoniam diuersimodè loquuti de ea fuerunt DD. volentes alij eam pluribus modis limitari, & declarari, alij alia loquentes, opere pretium duxi capta opportunitate defendendi iura D. Ponzani contra D. Plotum, nodos omnes hic eneruare, quibus intricata quodammodo hucusque reddita videtur illius dispositio, quamuis ornatissimè illam examinarint Costa de remed. subsid. remed. 11. & Caroc. de excuss. qu. 65. p. 2.

Et primò contendunt D. D. legem ipsam non habere locum, quando hypotheca generalis præmittitur, & specialis subsequitur, vt post Albericum, & alios super eadem l. 2. tradit Alex. Trentacinq. lib. 3. var. resol. tit. de pignoribus, & hypoth. resol. 5. num. 2. Secundò, quod lex ipsa procedit tantum, quandò secundus creditor habere hypothecam specialem in ea re, quam defendere vult à priori creditore, non autem si generalem tantùm, vt post Socin. cons. 198. lib. 2. tradit Torniola cons. 6. num. 96. & 99. & ante eos Cassan. in Cathalogo gl. Mundi par. 12. considerat. 99. limit. 25. §. Ad hoc posset circà medium vers. & aduerte.

Veruntamen non obstantibus his DD. subti-

D litatibus

litatibus, siuè præcedat generalia, siuè specialis hypotheca prioris creditoris, siuè habeat specialem hypothecam, siuè non, secundus creditor semper procedere dispositionem ipsius l. 2. concludunt communiter scribentes, esto quòd 8 ordo scripturæ, & verborum non mutet substantiam dispositionis rei, vt in puncto ait Asin. tract. de execut. §. 7. cap. 5. num. 2. in fine Mynsing. sing. obseru. cent. 6. obseruat. 94. num. 6. & 7. qui testatur sic sensisse Dominos illius parlamenti Paris. cons. 59. num. 38. lib. 1. Couar. lib. 3. var. resol. cap. 18. vers. quarto adnotandum erit, & vers. Tertia eadem constitutio Osasc. decis. 158. sub num. 6. Egregiè Alex. Trentacinq. all. resol. 5. per totam, præsertim num. 2. & 3. vers. Ab hac secunda, quo loci quæst. ad partes latissimè pertractat, & respectu Ordinis generalis, vel specialis hypothecæ id etiam amplectitur Torniola all. cons. 6. num. 99. quamuis respectu hypothecæ specialis, quam habere debet secundus creditor in re controuersa, contrariam opinionem defendat ibidem num. 96. & Surd. decis. 44. num. 2 ac Caroc. de excuss. bon. quæst. 65. nu. 5. & 8. par. 2.

Rursus tradunt Scribentes legem ipsam non 9 habere locum in debitore, sed tantùm in secundo creditore, qui excipere potest, vt primus creditor hypothecarius agat priùs aduersùs rem specialiter hypothecatam, antequam contrà bona per ipsum secundum creditorem possessa ratione generalis hypothecæ; Et in hoc omnes conueniunt, vt post antiquiores Surd. decis. 44. num. 10. Torniola recit. cons. 6. num. 96. Costa de remed. subsid. remed. 11. num. 7. Gaspar. Roder. tract. de annuia reddit. lib. 2. quæst. 9. nu. 62. Asin. tract. de execut. recit. cap. 5. Trentacinq. recit. resolut. 5. num. 8.

Præterea supponunt DD. legem prædictam 10 non prodesse tertio possessori, qui rem tenet non tanquàm creditor, sed tamquàm Dominus; Et licet Oliban. tract. de actionibus par. 2. lib. 1. cap. 29. vbi Adition. num. 59. tradat non posse experiri actione hypothecaria contrà tertium 11 possessorem, nisi facta discussione bonorum debitoris, & super excussione pronontiatum sit per Malnas. cons. 19. num. 6. lib. 1. Surd. cons. 191. num. 10. lib. 2. Gamma decis. 99. Atq. de mente gl. in dicta l. affirmat Asin. dicto §. 7. cap. 8. vers. verum. Surd. dicta decis. 44. num. 12 14. vers. rursus, prodesse tertio possessori, prout antè eos idem probat Bar. in eadem l. 2. in fine, ex quo militare tradit eamdem rationem.

Nihilominùs non resistit assumptum Olibani, 13 & aliorum, quin exclusus dicatur tertius possessor à prouisione ipsius legis, vt ex professo defendit post Paris. cons. 103. in principio lib. 3. & Couarun. alleg. cap. 18. vers. quinto animaduertendum est lib. 3. var. resol. & Trentacinq. dicta resol. 5. num. 7. Torniola alleg. cons. 6. num. 97. Surd. recit. decis. 44. num. 11. & Molin. de primog. Hispan. lib. 4. cap. 7. num. 22. & 25. fol. mihi 50. ac idem Asin. eodem cap. 8. vers. pro declaratione tantum.

Plures alios casus, in quibus supponitur non 14 habere locum recitatam l. 2. tradunt Costa dicto remed. subsid. 11. nu. 9. vers. Non obstat Crau. cons. 892. num. 4. Surd. dicta decis. 44. num. 12. vers. Ergo tamen iuncto num. 17. & 18. Torniola dicto cons. 6. num. 98. & sequent. Paris. cons. 103. num. 3. lib. 3. & Alex. Trentacinq. dicta resol. 5. num. 11. ad quos DD. breuitatis gratia me remittere censui.

Illa tantùm excutienda venit limitatio passim adducta, quæ casui D. Ponzani conuenit, nempè vtrum attenta clausula, quod specialitas 15 generalitati non deroget, & è contra, à Notarijs in huiusmodi instrumentis apponi solita, cesset in hoc casu dispositio prædictæ l. 2. C. de pign. Adeò quod non teneatur D. Plottus primus creditor actione hypothecaria speciali prius experiri contra bona Terdoliati, antequam agat virtute generalis hypothecæ aduersus bona Landionæ possessa à D. Ponzano, vti secundo creditore successo in locum Isabellæ Tassæ.

Qua in re animaduertendum est, quod attenta clarissima illius textus dispositione; Erroneum quodammodo videtur eundem in dubium reuocare DD. ob vim clausulæ prædictæ, cum vt 16 alias dictum fuit, vbi casus legis euenit, non est admittenda quæstio vul. l. Ancilla C. de furtis, & l. illam C. de collat. Corn. cons. 205. num. 8. lib. 3. per mendicata etenim suffragia tot Doctores eruditissimi, & tanti nominis in eam labem inciderunt primo aspectu illius clausulæ, quæ sanè diligentius, & accuratius perpensa non resistit dispositioni dictæ nostræ Constitutionis, & nodum in scyrpo potius quærere Doctores ipsos, & vnum post alium more claudorum in foueam cecidisse, quàm quod dubitandi locos subesset, ex infrascriptis liquere non despero.

Primus enim omnium hanc opinionem in campum proposuisse videtur Cassan. in catal. gloriæ mundi alleg. consider. 99. par. 12. limit. 17 25. vers. sed aduerte Mox illum sequutum fuisse Paris. recitato cons. 103. num. 3. & sequenti lib. 3. & Couaruiam lib. 3. var. resol. cap. 18. vers. prior creditor, supponunt recentiores, qui & ipsi non degustato negocio eandem opinionem amplexi fuerunt vz. Osasc. decis. 158. num. 7. vers. ex alio tamen, Franch. decis. 5. per totam. Put. decis. Roman. 38. lib. 1. Minsing. cent. 6. obseruat. 94. in fin. Alex. Trent. dicto lib. 3. var. resol. tit. de pign. & hyp. res. 5. num. 6. Alba cons. 796. Asin. de execut. §. 7. cap. 5 & 8. Rol. cons. 36. vol. 4. Caroc. de excuss. par. 2. quæst. 65. num. 20. Surd. decis. 44. Torniola cons. 6. nu. 93. D. Alex. Raud. de Analog. cap. 33. num. 3. lib. 1. Quos omnes exceptis Trentacinq. Torniola, ac Raudense, allegat. & seq. Costa de remed. subsidia remed. 11. num. 5.

Enim

Enim verò, etsi corona hæc Doctorum, ac tanti præclarissimi viri opinionem ipsam affirmasse videantur, attento quod eorum traditiones 18 intelligendæ veniunt secundum leges, & rationes, quas allegant, vt post multos, quos congerit tradit Menoch. cons. 52. num. 165. cons. 90. num. 55. & cons. 401. num. 113. iuncto cons. 766. num. 21. & cons. 798. num. 19.

Perspectis singulorum dictis, non dubito, quin ex eisdemmet veritas vtsupra proposita meridiana luce clarior apparitura non sit.

Ex ipsis enim Doctoribus amouendus venit Parif. all. cons. 103. lib. 3. qui de clausula prædi-19 cta nec verbum facit, sed tantum sub num. 2. asserit, quòd nec illo primo instrumento dici potest fuisse derogatum per aliud secundum, quoniam expressè in dicto secundo instrumento adest clausula, vt per illud non præsumatur derogatum, & aliquid innouatum primo, & contentis in eo, & expressè secundo continetur, quod omnia contenta in primo instrumento debeant permanere valida, & firma &c. Et sic cum longè differat clausula prædicta ab his protestationibus in instrumentis ex tempore postea celebratis appositis, ambigi non potest, quin minimè conueniat casui nostro ipsius Parisij di-20 ctum, cum ex diuersis non bene inferatur iure vulg.

Couarru. citato cap. 18. æquè cessat, ex quo potiùs contrariam opinionem tenere infrà o-21 stendetur, ne dum pro ea facere, affirmari potest; Namque in fine dicti vers. 9. est prætereà, extra dentes asserit, quòd illa opinio respectu dictæ clausulæ sibi valdè dubia est, atque quod difficillimè eam interpretationem in praxi admitteret.

Alba itidem in cons. 746. num. 3. contrarium de directo probat, dum ait, quòd primus cre-22 ditor non obstante clausula prædicta contentus esse debet de pignore speciali, nisi in ea regione ex longa consuetudine contrarium interpretatum extaret.

Surdus recitata decis. 44. præsertim num. 8. & seq. loquitur de debitore, qui gaudere non po-23 test beneficio dictæ l. 2. non autem de secundo creditore, idcircò non confert huic quæstioni decisio ipsa; Quamquam ratiocinando post conclusionem à Senatu in eo casu factam plures limitationes a DD. excitatas ad dictam l. 2. proponit, ac etiam vt plurimum soluit, nec verbum facit de recitata clausula. Imò sub num. 4. vers. Quinimo dicit, quod quemadmodum creditor agere prius debet aduersus debitorem, siuè eius bona, eaque excutere, antequam tertios possessores conueniat actione hypothecaria per 24 §. sed neque in Auth. de fideiuss. nè alijs iniustè creditor molestus sit, cui potest à debitore satisfieri. Ita agere etiam debet primus creditor aduersus rem specialiter hypothecatam, antequam aculeum dirigat contra secundum creditorem possidentem bona generaliter hypothecata; ne, vtsupra dictum est, alijs iniustè creditor molestus sit, vbi potest sibi per specialem consulere Crau. cons. 594. num. 5. vers. observandum.

Asinius loco citato, videlicet cap. 5. & 8. pariter de clausula prædicta nec verbum quidem 25 facit, itaut contrarium potiùs sustinere videatur.

Ofascus autem vna cum Minsing, Raudense, Franco, Puteo, Torniola, Trentacinquio, Carocio, & Costa locis citatis, simpliciter quidem conclusionem ipsam affirmant, tantùm freti authoritate Cassanei, & Parisij, nulla allata ratione eorum dicti, adeò quod non subsistente doctrina Cassanei, corruere etiam horum Docto-26 rum testimonium affirmandum est, cum destructo fundamento omnia superindè edificata corruere necesse sit iuribus notissimis, ex quo alias magis copiæ, quam originali crederetur (quod 27 affirmandum non est iuxtà Rol. cons. 9. num. 33. lib. 3. Hect. Frlic. alleg. 46. num. 26. par. 2. His enim Doctoribus tenentibus dictam opinionem rationibus non perpensis, sed turma-28 tim, nullam fidem præstandam esse tradit Menoch. cons. 51. num. 53. post Neuiz. lib. 6. Siluæ nupt. num. 29. quia vt subijcit, ex Decio cons. 481. in fin. idem Menoch. num. 54. Doctores isti 29 morem auium fuerunt insequuti, quarum vna cum volat, cæteræ volant.

Cassanei authoritatem tantùm, ac Rol. fundamenta, & rationes superesse patet pro conclusione prædicta, igitur opere pretium pariter est, vt hæ etiam diligenter excutiantur: ac diluantur, ad hoc vt clarius liquat de veritate huius nostræ opinionis.

Nititur primò ea ratione Cassaneus, quod ex voluntate contrahentium per illam clausulam expressè declaratum est, per specialem non derogari generali, & propterea seruari debere eorum voluntatem, eo quia contractus ex 30 conuentione partium legem accipiunt l. 1. § si conueniat ff. depositi, & consequenter non obstante speciali hypotheca posse creditorem vti generali; Verum, si recto, vt decet, oculo, clausula ipsa perpendatur vna cum eisdem substantia, & verbis, non resistit, quin ea non obstante priùs specialem excutere debeat creditor primus, & in eius subsidium posteà generalem.

Attento quod generalis sublata sic agendo non diceretur, cuius reseruationem continet 31 clausula prædicta, sed tantùm impeditum esse illius exercitium, & vsum, donec creditori posset satisfieri ex bonis in specie obligatis Gabr. cons. 41. num. 8. lib. 2. Egregiè Surdus cons. 495. num. 9. vers. nec adurgatur, quo loci subiungit posse simul stare, quod vtraque hypotheca sub-32 sistat, sed vna non exerceatur, donec excussa sit altera, sæpeq; contingere, quod plures competant actiones, sed ex eis vna datur solum in subsidium.

litatibus, ſiuè præcedat generalis, ſiuè ſpecialis hypotheca prioris creditoris, ſiuè habeat ſpecialem hypothecam, ſiuè non, ſecundus creditor ſemper procedere diſpoſitionem ipſius l. 2. concludunt communiter ſcribentes, eſto quòd 8 ordo ſcripturæ, & verborum non muret ſobſtantiam diſpoſitionis rei, vt in puncto ait Aſin. tract. de excut. §. 7. cap. 5. num. 2. in fine Mynſing. ſing. obſern. cent. 6. obſeruat. 94. num. 6. & 7. qui teſtatur ſic ſenſiſſe Dominos illius parlamenti Pariſ. conſ. 59. num. 38. lib. 1. Couar. lib. 3. var. reſol. cap. 18. verſ. quarto adnotandum erit, & verſ. Tertia eadem conſtitutio Oſaſc. deciſ. 158. ſub num. 6. Egregiè Alex. Trentacinq. all. reſol. 5. per totam, præſertim num. 2. & 3. verſ. Ab hac ſecunda, quo loci quæſt. ad partes latiſsimè pertractat, & reſpectu Ordinis generalis, vel ſpecialis hypothecæ id etiam amplectitur Torniola all. conſ. 6. num. 99. quamuis reſpectu hypothecæ ſpecialis, quam habere debet ſecundus creditor in re controuerſa, contrariam opinionem defendat ibidem num. 96. & Surd. deciſ. 44. num. 2 ac Caroc. de excuſſ. bon. quæſt. 65. nu. 5. & 8. par. 2.

Rurſus tradunt Scribentes legem ipſam non 9 habere locum in debitore, ſed tantùm in ſecundo creditore, qui excipere poteſt, vt primus creditor hypothecarius agat priùs aduersùs rem ſpecialiter hypothecatam, antequam contrà bona per ipſum ſecundum creditorem poſſeſſa ratione generalis hypothecæ; Et in hoc omnes conueniunt, vt poſt antiquiores Surd. deciſ. 44. num. 10. Torniola recit. conſ. 6. num. 96. Coſta de remed. ſubſid. remed. 21. num. 7. Gaſpar. Roder. tract. de annuis reddit. lib. 2. quæſt. 9. nu. 62. Aſin. tract. de execut. recit. cap. 5. Trentacinq. recit. reſolut. 5. num. 8.

Prætereà ſupponunt DD. legem prædictam 10 non prodeſſe tertio poſſeſſori, qui rem tenet non tanquàm creditor, ſed tanquàm Dominus; Et licet Oliban. tract. de actionibus par. 2. lib. 2. cap. 29. vbi Adition. num. 59. tradat non poſſe experiri actione hypothecaria contrà tertium 11 poſſeſſorem', niſi facta diſcuſſione bonorum debitoris, & ſuper excuſſione pronuntiatum ſit per Maluaſ. conſ. 19. num. 6. lib. 1. Surd. conſ. 191. num. 10. lib. 2. Gamma deciſ. 99. Atq, de mente gl. in dicta l. affirmat Aſin. dicto §. 7. cap. 8. verſ. verum. Surd. dicta deciſ. 44. num. 12 14. verſ. rurſus, prodeſſe tertio poſſeſſori, prout antè eos idem probat Bar. in eadem l. 2. in fine, ex quo militare tradit eamdem rationem.

Nihilominùs non reſiſtit aſſumptum Olibani, 13 & aliorum, quin excluſus' dicatur tertius poſſeſſor à prouiſione ipſius legis, vt ex profeſſo defendit poſt Pariſ. conſ. 203. in principio lib. 3. & Couaruu. alleg. cap. 18. verſ. quinto animaduertendum eſt lib. 3. var. reſol. & Trentacinq. dicta reſol. 5. num. 7. Torniola alleg. conſ. 6. num. 97. Surd. recit. deciſ. 44. num. 11. & Molin. de primog. Hiſpan. lib. 4. cap. 7. num. 22. & 25. fol. mihi 50. ac idem Aſin. eodem cap. 8. verſ. pro declaratione tantum.

Plures alios caſus, in quibus ſupponitur non 24 habere locum recitatam l. 2. tradunt Coſta dicto remed. ſubſid. 11. nu. 9. verſ. Non obſtat Crau. conſ. 892. num. 4. Surd. dicta deciſ. 44. num. 12. verſ. Ego tamen iuncto num. 17. & 18. Torniola dicto conſ. 6. num. 98. & ſequent. Pariſ. conſ. 103. num. 3. lib. 3. & Alex. Trentacinq. dicta reſol. 5. num. 11. ad quos DD. breuitatis gratia me remittere cenſui.

Illa tantùm excutienda venit limitatio paſſim adducta, quæ caſui D. Ponzani conuenit, nempè vtrum attenta clauſula, quod ſpecialitas 15 generalitati non deroget, & è contra, à Notarijs in huiuſmodi inſtrumentis apponi ſolita, ceſſet in hoc caſu diſpoſitio prædictæ l. 2. C. de pign. Adeò quod non teneatur D. Plottus primus creditor actione hypothecaria ſpeciali prius experiri contra bona Terdoliati, antequam agat virtute generalis hypothecæ aduerſus bona Landionæ poſſeſſa à D. Ponzano, vti ſecundo creditore ſucceſſo in locum Iſabellæ Taſſæ.

Qua in re animaduertendum eſt, quod attenta clariſſima illius textus diſpoſitione; Erroneum quodammodo videtur eundem in dubium reuocare DD. ob vim clauſulæ prædictæ, cum vt 16 alias dictum fuit, vbi caſus legis euenit, non eſt admittenda quæſtio vul. l. Ancilla C. de furtis, & l. illam C. de collat. Corn. conſ. 205. num. 8. lib. 3. per mendicata etenim ſuffragia tot Doctores eruditiſſimi, & tanti nominis in eam labem inciderunt primo aſpectu illius clauſulæ, quæ ſanè diligentius, & accuratius perpenſa non reſiſtit diſpoſitioni dictæ noſtræ Conſtitutionis, & nodum in ſcyrpo potius quærere Doctores ipſos, & vnum poſt alium more claudorum in foueam cecidiſſe, quàm quod dubitandi locos ſubeſſet, ex infraſcriptis liquere non deſpero.

Primus enim omnium hanc opinionem in campum propoſuiſſe videtur Caſſan. in catal. gloriæ mundi alleg. conſider. 99. par. 12. limit. 17 25. verſ. ſed aduerte Mox illum ſequutum fuiſſe Pariſ. recitato conſ. 103. num. 3. & ſequenti lib. 3. & Couaruiam lib. 3. var. reſol. cap. 18. verſ. prior creditor, ſupponunt recentiores, qui & ipſi non deguſtato negocio eandem opinionem amplexi fuerunt vt. Oſaſc. deciſ. 158. num. 7. verſ. ex alio tamen, Franch. deciſ. 5. per totam. Put. deciſ. Roman. 38. lib. 2. Minſing. cent. 6. obſeruat. 94. in fin. Alex. Trent. dicto lib. 3. var. reſol. tit. de pign. & hyp. reſ. 5. num. 6. Alba conſ. 796. Aſin. de execut. §. 7. cap. 5 & 8. Rol. conſ. 36. vol. 4. Caroc. de excuſſ. par. 2. quæſt. 65. num. 20. Surd. deciſ. 44. Torniola conſ. 6. nu. 93. D. Alex. Raud. de Analog. cap. 33. num. 3. lib. 1. Quos omnes exceptis Trentacinq. Torniola, ac Raudenſe, allegat. & ſeq. Coſta de remed. ſubſid. remed. 11. num. 5.

Enim

Enim verò, etsi corona hæc Doctorum, ac tanti præclarissimi viri opinionem ipsam affirmasse videantur, attento quod eorum traditiones 28 intelligendæ veniunt secundum leges, & rationes, quas allegant, vt post multos, quos congerit tradit Menoch. cons. 52. num. 165. cons. 90. num. 55. & cons. 401. num. 113. iuncto cons. 766. num. 21. & cons. 798. num. 19.

Perspectis singulorum dictis, non dubito, quin ex eisdemmet veritas vtsupra proposita meridiana luce clarior apparitura non sit.

Ex ipsis enim Doctoribus amouendus venit Paris. all. cons. 103. lib. 3. qui de clausula prædi-19 cta nec verbum facit, sed tantum sub num. 2. asserit, quòd nec illo primo instrumento dici potest fuisse derogatum per aliud secundum, quoniam expresse in dicto secundo instrumento adest clausula, vt per illud non præsumatur derogatum, & aliquid innouatum primo, & contentis in eo, & expresse secundo continetur, quod omnia contenta in primo instrumento debeant permanere valida, & firma &c. Et sic cum longè differat clausula prædicta ab his protestationibus in instrumentis ex tempore postea celebratis appositis, ambigi non potest, quin minimè conueniat casui nostro ipsius Parisij di-20 ctum, cum ex diuersis non bene inferatur iuxta vulg.

Couaruo. citato cap. 18. æquè cessat, ex quo potiùs contrariam opinionem tenere infra os-21 tendetur, ne dum pro ea facere, affirmari potest; Namque in fine dicti vers. 9. est præterea, extra dentes asserit, quòd illa opinio respectu dictæ clausulæ sibi valdè dubia est, atque quod difficillimè eam interpretationem in praxi admitteret.

Alba itidem in cons. 746. num. 3. contrarium de directo probat, dum ait, quòd primus cre-22 ditor non obstante clausula prædicta contentus esse debet de pignore speciali, nisi in ea regione ex longa consuetudine contrarium interpretatum extaret.

Surdus recitata decis. 44. præsertim num. 8. & seq. loquitur de debitore, qui gaudere non po-23 test beneficio dictæ l. 2. non autem de secundo creditore, idcircò non confert huic quæstioni decisio ipsa; Quamquam ratiocinando post conclusionem à Senatu in eo casu factam plures limitationes a DD. excitatas ad dictam l. 2. proponit, ac etiam vt plurimum soluit, nec verbum facit de recitata clausula. Imò sub num. 4. vers. Quinimo dicit, quod quemadmodum creditor agere prius debet aduersus debitorem, siuè eius bona, eaque excutere, antequam tertios possessores conueniat actione hypothecaria per 24 §. sed neque in Auth. de fideiuss. nè alijs iniustè creditor molestus sit, cui potest à debitore satisfieri. Ita agere etiam debet primus creditor aduersus rem specialiter hypothecatam, antequam aculeum dirigat contra secundum creditorem possidentem bona generaliter hypothecata; ne, vtsupra dictum est, alijs iniustè creditor molestus sit, vbi potest sibi per specialem consulere Crau. cons. 594. num. 5. vers. observandum.

Asinius loco citato, videlicet cap. 5. & 8. pariter de clausula prædicta nec verbum quidem 25 facit, itaut contrarium potiùs sustinere videatur.

Osascus autem vna cum Minsing. Raudense, Franco, Puteo, Torniola, Trentacinquio, Carocio, & Costa locis citatis, simpliciter quidem conclusionem ipsam affirmant, tantùm freti authoritate Cassanei, & Parisij, nulla allata ratione eorum dicti, adeò quod non subsistente doctrina Cassanei, corruere etiam horum Docto-26 rum testimonium affirmandum est, cum destructo fundamento omnia superindè edificata corruere necesse sit iuribus notissimis, ex quo alias magis copiæ, quam originali crederetur (quod 27 affirmandum non est iuxta Rol. cons. 9. num. 33. lib. 3. Hect. Felic. alleg. 46. num. 26. par. 2. His enim Doctoribus tenentibus dictam opinionem rationibus non perpensis, sed turma-28 tim, nullam fidem præstandam esse tradit Menoch. cons. 51. num. 53. post Neoiz. lib. 6. Siluæ nupt. num. 29. quia vt subijcit, ex Decio cons. 481. in fin. idem Menoch. num. 54. Doctores isti 29 morem auium fuerunt insequuti, quarum vna cum volat, cæteræ volant.

Cassanei authoritatem tantùm, ac Rol. fundamenta, & rationes superesse patet pro conclusione prædicta, igitur opere pretium pariter est, vt hæ etiam diligenter excutiantur: ac diluantur, ad hoc vt clarius liqueat de veritate huius nostræ opinionis.

Nititur primò ea ratione Cassaneus, quod ex voluntate contrahentium per illam clausulam expresse declaratum est, per specialem non derogari generali, & propterea seruari debere eorum voluntatem, eo quia contractus ex 30 conuentione partium legem accipiunt l. 1. § si conueniat ff. depositi, & consequenter non obstante speciali hypotheca posse creditorem vti generali; Verum, si recto, vt decet, oculo, clausula ipsa perpendatur vna cum eiusdem substantia, & verbis, non resistit, quin ea non obstante priùs specialem excutere debeat creditor primus, & in eius subsidium posteà generalem.

Attento quod generalis sublata sic agendo non diceretur, cuius reseruationem continet 31 clausula prædicta, sed tantùm impeditum esse illius exercitium, & vsum, donec creditori posse satisfieri ex bonis in specie obligatis Gabr. cons. 41. num. 8. lib. 2. Egregiè Surdus cons. 495. num. 9. vers. nec aduersatur, quo loci subiungit posse simul stare, quod vtraque hypotheca sub-32 sistat, sed vna non exerceatur, donec excussa sit altera, sæpeq; contingere, quod plures competant actiones, sed ex eis vna datur solum in subsidium.

Diuersumq; est, vt per specialitatem non censeatur derogatum generalitati (prout continet clausula prædicta, id quod nos etiam admitti-
33 mus) atq; quod per illam clausulam possit creditor, non obstante speciali, agere priùs ad generalem, contrà dispositionem dictæ l. 2. C. de pignoribus, vt de se patet, cum verbis, & sensui dictæ clausulæ niti oportere, vt habetur, ex
34 traditis à Per Ill. D. Senatore Bellono affine, & Domino meo tract. de his, quę inconuenienti fiunt, cap. 177. num. 19. loquendo de interpretibus Græcis, qui nitebantur verbis l. filiæ C. famil. ercisc.

Secundo adducit Cassaneus, quòd in l. qui generaliter in fi. ff. qui potiores in pignore habeantur, videtur adesse tex. ad litteram pro hac
35 clausula, vt inuit. Bar. in dicta l. 2. C. de pignoribus. Sedulò autem perpenso ipso textu vna cum Bar. dicto, tantùm abest, vt Cassanei intentionem corroborent; quin imo contrarium potiùs affirmare videantur.

Tex. enim ipse continet, vt etiam declarat ibi glo. magna, Quòd si generalis fuit obligatio, aliquibus deductis; generaliter obligata si sufficiant, potior est secundus creditor in pignore speciali, & sic inferre vult textus ipse, quod
36 quemadmodum in casu proposito omnia generaliter hypothecata erant, & aliqua specialiter, Ita hic omnia generaliter, nonnullis deductis, quæ minimè nec generali, nec speciali hypotheca affecta sunt.

Præter quam quod cum nostra ista lex 2. sit posterior dicta l. qui generaliter, eidem derogasse censetur, ex quo correctoria, sine limitatoria
37 dictarum aliarum legum dicitur, vt concludunt DD. citati præsertim Alexan. Trentacin. dicto lib. 3. var. resol. tit. de pign. resol. 5. num. 3. vers. hæc opinio.

Bartolus verò distinguit hoc pacto, si sunt plures creditores, tunc aut primus habet tantum generalem hypothecam, & secundus etiam
38 generalem tantùm, & primus præfertur, ita intelligitur præalleg. leg. generaliter in princ. Aût primus habet specialem, ac etiam generalem, & secundus alteram tantùm, Et tùnc aut habet eas purè, aût sub conditione. Si purè, tunc licèt de rigore iuris possit prosequi, quamcumque hypothecam velit, tamen de AEQVI-
39 TATE non potest per dictam l. nostram; Si verò habet specialem hypothecam purè, & generalem sub conditione, videlicet, si non possit sibi satisfieri ex speciali, tunc sufficiente sibi speciali hypotheca, secundus creditor non solùm est potior, sed etiàm est solus in illa hy-
40 potheca, & ità debet intelligi præall. l. qui generaliter in fine.

Qua de re quoquo se vertat Cassaneus admittendo, quod per clausulam prædictam dicatur priorem creditorem habere hypothecas specialem, & generalem purè, aut specialem tantùm purè, & generalem sub conditione, adhùc de AEQVITATE dictæ l. 2. semper tenetur creditor excutere priùs specialem hypothecam, vt explicat Bar. supra relatus.

Deueniendo ad Rol. authoritatem, quæ postrema est, sanè ex professo opinionem prædictā defendere conatur Rol. d. cons. 36. n. 8. cum seq.

Et primo loco adducit auctoritates Cassanei, Patisij, Didaci, & Osaschi, quorum dicta minimè releuare satis supra probatum extitit, & sic cessat fundamentum ipsum.

Secundo adducit, quod si admitteretur huiusmodi clausulam minimè operari effectum, de quo agitur, sequeretur, quòd frustra esset ap-
41 posita contra l. si quando. ff. de leg. 1. & post multos Beroins cons. 30. no. 9. lib. 2.

Huic autem obiecto responderur falsum esse, quod clausula prædicta seruiret de vento, quatenus non operaretur effectum supra expressum; Namque, vt dictum fuit supra in vers. Nititur primo in verbo, verum si operatur clausula ipsa, & verus illius sensus est, vt non censeatur derogatum generali hypothecæ, non autem quòd prius ad generalem, quam ad specialem agi possit; Ex quo retardari tantùm per specia-
42 lem ipsius generalis exercitium apparet, non autem illa sublata diceretur iux. Gabr. cons. 41. nu. 8. & 12. lib. 2. & Surd. cons. 495. num. 9. vers. nec aduersatur lib. 4.

Tertiò ait Rol. quòd quatenus clausula prædicta non saluaret ius primi creditoris agendi ad eius libitum, etiam ex generali hypotheca; Specialis ipsa introducta in fauorem creditoris redundaret in eiusdem odium, quòd affirman-
43 dum non est vul. l. quod fauore C. de legibus, & sic ad diminutionem creditoris, quod iuri repugnat l. si mancipia ff. de fundo instr. Socio. iun. cons. 189. num. 91. lib. 2.

Diluitur attamen obiectum hoc ex fundamento relato à Surdo in dicto cons. 495. sub nu. 12. vers. verificatur igitur, & vers. igitur, & vers. per prædicta satisfit, quo loci apertè tradit nullum omninò damnum ex hoc irrogari, quia non
44 interest prædicti creditoris, quod sibi satisfiat ex vno magis, quàm ex alio pignore, & sat est, quod sibi satisfiat Gabr. dicto cons. 41. num. 12. lib. 2. Considerarique debet tempus contractus, vt dignoscatur, si specialis hypothe-
45 ca sit vtilia, vel damnosa l. si voluntate Cod. de rescind. vend. scrib. in l. 2. C. eod. tit. idem Surd. cons. 151. nu. 71. & dicto cons. 495. nu. 12. Quandoquidem tempore contractus nulli dubium est, quòd in bonis ipsis Terdobiati venditis Tettono per Plotum commodiùs, & libentiùs poterat Plotus de restanti pretio sibi satisfacere, quam in bonis Landoniæ, quæ adhùc nec erant in bonis ipsius Tettoni, & consequenter commodius poterat Plotus prosequi specialem pignus, quàm generale in alijs bonis, libent iusq;
46 id fecisse debuisset, cum nostra intersit habere

rem

tes maiorum, & prædecessorum nostrurum glu. in l. 1. ff. sol. matr. Cassan. de retr. rubr. 10. §. 1. nu. 1. in fi. Vndè Naboth. de quo habetur in tertio Regum cap. pen. cum à Rege Achab, vt vineam, quam inxta palacium habebat, accepta 47 meliori, aut pretiu iustiori, ei venderet, accersitoasuisset; Respondit, propitius sit mihi Dominus, nè dem hæreditatem patrum meorum tibi.

Et sic cessat regula ipsa, quod inductum est in fauurem; Qoia, vt subijcir Surd. loco citato, sat est, quod principaliter specialis hypotheca sit 48 fauorabilis, & contineat vtilitatem, licet secundario, & in consequentiam aliquid afferre posset damni Ias. in l. vinum nu. 12. in fin. ff. si cert. pet. Decius in l. nou omnis §. pupillus num. 4. ff. eodem; Quamuis, vtsupra dictum fuit, nihil danmi contineat, eò quia æquè sufficienter Plotro consulatur ex speciali, sicut ex generali, maximè cum specialis magis afficiat rem, quàm generalis, & plus iuris constituatur per specia- 49 lem, quàm per generalem. Rimin. inn. cons. 577. num. 10. Ea proprer prius illa excutienda 50 est, quam generalis Molin. lib. 4. de primog. Hispan. cap. 7. num. 28. fol. 501. & Sord. dicto cons. 495. num. 11. ac Gabr. all. cons. 41. no. 13. lib. 2.

Ec ex his liqoidò constat nun subsistere rationes, & DD. opiniones limitantes prædictam legem nostram, vbi in instrumenro contractus adsit citata clansula, ità quod specialitas generalirati non deroget; Hocq; non solum fuit de mente Couar. in recir. cap. 18. var. resol. vers. nono est prætereà in fine; & Alba relato cons. 796. nu. 3. Verùm expresè, & exrrà dentes con- 51 clusionem ipsam, quod non obstanre clausula prædicta agere teneatur credirot priùs ad speciale pignus, quàm ad generale, defendit, & exornar subtilis I. C. D. Amarorus Rodriquez in eius nouiss. trac. de concursu credirorum par. 2. art. 1. nu. 5. per rotum, dùm egregiè scribit ea clausula nou obstanrt adhùc habere locum dictam leg. 2.

In his enim (subiungit auctur ipse) quæ à iure conltituta sunt, proreslatio non releuat pro- 52 testantem, vr norat glo. verb. materna in l. alimenta C. de negocija gestis, quam pluribus exornat Rub. in l. non solum. §. morte num. 58. & ibi Bolognin. num. 134. ff. de noui operis nunciatione. Alex. cons. 94. lib. 2. quibus consert conclusio illa desumpta ex l. 1. C. qui admitti, de qua Perill. D. Senaror Bellonns dicto tractatu de his, quæ incontinenti fiunt cap. 55. nu. 3. 53 maiorem scilicet esse legis, quam huminis potestatem.

Prætereà num. 6. tradit author ipse legem prædictam non corrigere decisionem l. qui generaliter, & similium, vr asserebat Negusanc. falsò, dicens communem in dicto tr. de pignorib. 8. par. memb. 1. nu. 20. Nam cum ea lex loquatur in casu diuerso ab eo, qui continetur in d. 53 l. qui geueraliter, non potest dici correctoria, sed limitatoria, vt norauit Gregor. Lopez in l. 70. tit. 18. par. 3. gl. 9. proùr idem affirmar Alex. Trentacinq. d. lib. 3. var. resol. tit. de pignorib. resol. 5. num. 3. vers. ab hac secunda in fine; & sic concludit ipse author. sub num. 7. circa medium dictam l. 2. procedere respectu superioris creditoris, qui non obstante recitata clausula se opponere potest priori creditori agenti aduersùs bona comprhensa sub generali hyputhrca, relicta speciali, ex qua potuit vniuersum debitum exigere.

Omitto autem fundamentum ineoirabile, vtsupra adductum, clausulam prædictam non importare effectum à DD. contrariam opinionem affirmantibus suppositum, respectu exercitij actionis, sed ne per specialitatem sublata diceretur generalitas, non autem quod retardari nou possit exercitium generalis ex Surd. & Gabr. suprà citatis.

Addo ego, quod generalis ipsa, quasi in subsidium posita dicitur post specialem, vt tradit 54 Asin. dicto tr. de execut. § 7. cap. 5. sub num. 4. vers. quod tamen in fin. & vers. sequen. post Cremens. sing. 54. qui ait talem obligationem eo modo conceptam condicionalem, & subsidiariam esse, quem sequitur Gabr. dicto cons. 41. nu. 4. lib. 2. & Costa alleg. remedio 11. in princip. Vndè si subsidiaria est, & condirionalis, exerceri non potest, nisi in subsidium specialis, & adimpleta conditiune excussionis ipsius specialia, vt vulg. iuris est, & sic agere debet Plottus ad speciale pignus, quod in dubio præsumitur sufficiens pro solutione ipsius credi- 55 ti, vt post Mysing. Trentacinq. Asin. & Rol, locis citatis affirmat Caroc. alleg. quæst. 65. nu. 2. par. 2. de excuss. & tradit Surd. alleg. decis. 44. nom. 16.

Insuper farentur omnes prædictam nostram 56 l. 2. fundaram esse super AEQV ITATE, vt per Corn. cons. 240. sub num. 1. vers. tertio facit lib. 1. Crau. cons. 982. num. 1. Alex. Trenracinq. dicto lib. 3. var. resol. tit. de pignor. resol. 5. num. 3. in fin. Rol. alleg. cons. 36. num. 5. lib. 4. Id quod liquet ex verbis eiusdem text. videlicet, vt omnibus consultum sit; ita scribit Milin. de iust. & iur. disput. 538. sub num. 31. vers. lege 2. par. 2. quo loci tradit Impertinens esse, vt primus creditor velit molestare secundum credirorem possidentem, vbi ex re specialiter hyputhecata sibi satisfieri potest, & in fine dicti vers. dicir, quod lex ipsi soli AEQVITATI contra iuris rigorem nititur, idem comprobat Caroc. dicta quæst. 65. num. 4. dum rradit legem ipsam fondatam esse, ne secundo creditori, si 57 possibile est, præiudicetur, eamdemque Aequissimam legem appellat Conaruuia recir. cap. 18. var. resol. lib. 3. num. 2. versic. septimo constar.

Quarè cum AEQVITAS aliud non sit, quàm

 ordi-

ordinata iuſtitia, temperata dulcedine miſeri- 58 cordiæ, vt interprætatur Abb. in cap. ex parte, de tranſact. & Bart. in l. 1. Cod. de leg. quos ſequitur Afflict. ſuper conſt. regni lib. 1. rubr. 59 17. Si quis in poſterum num. 27. & ſeq. fol. mihi 77. Eamque ſemper habere debere iudicem ante oculos docet text. in l. quòd ſi ephesi. §. in ſua. ff. de eo, quòd certo loco Afflict. vbi ſupra num. 28.

Ambigendum non eſt, quin Illuſtriſs. Magiſtratus ſecundum AEQVITATEM iudicaturus non ſit, vt iudicare conſueuit, declarando non eſſe moleſtandum Dominum Ponzanum à Ploto, qui aciem dirigere debet contra bona Terdobiati ſpecialiter ſibi hypothecata, eſto 60 quod omnis ſuadet AEQVITAS, quòd Plotus eligat illam rem, in qua plus iuris habet, & de qua ſpecialiter ſibi prouidit vltra generalem prouiſionem, Corn. conſ. 246. num. 3. lib. 61 1. & Surdus dicto conſ. 495. nu. 12. lib. 4. Prout ſupra ſatis probatum eſt, maius ius habere in re ſpecialem hypothecam, quàm generalem, ex Mol. de primog. Hiſpan. lib. 4. cap. 4. num. 38. fol. mihi 501. quod etiam tradit Surdus ſæpius citato conſ. 495. num. 11. & Gabr. conſ. 41. num. 13. lib. 2. ac Rimin. Iun. conſ. 577. num. 10.

Iudex etenim debet facere de AEQVITATE quod tibi non nocet, & alteri proſit Bart. 62 in l. 2. in princ. ff. ſol. matr. Afflict. ſuper dicta conſtit. rubr. 17. num. 27. & ſeq. Maximè verò circa electionem hypothecæ ſpecialis ante generalem, nè noceat tertio poſſeſſori, vt per l. 2. §. item varus, ff. de aqua plun. arcenda probat Corn. conſ. 246. num. 1. lib. 1. qui etiam ſubijcit 63 non poſſe quemquam repudiare aliquid ad incommodum alterius, vbi non caderet commodum repudiantis, quòd magis eſt per l. liberto octuaginta, ff. de operis libertorum, faciunt ad hoc quæ tradit Surd. recit. conſ. 495. num. 9. verſ. non obſtat.

Præſertim autem AEQVITATI prædictæ inſiſtere debet ipſe Illuſtriſs. Magiſtratus attento, quod licèt AEQVITAS in ſpecie non reperiretur ſcripta contra ius ſcriptum, tamen Princeps, vel Illuſtriſs. Magiſtratus, qui in hac co- 64 gnitione repræſentat eius perſonam, poteſt ea vti per tex. in l. 1. C. de leg. & habetur in Nou. Conſt. tit. de Quæſt. Extraord. redd. prout loquendo de Sacro Conſilio tradit Afflict. loco citato num. 28. in fine.

Non omitto, quod tradit Eruditiſſimus, ac Perilluſtriſſimus Dominus Senator Bellonus allegato tract. de his, quæ incontinenti fiunt, cap. 61. num. 9. & 10. dùm inquit nefas eſſe, quòd Doctores aliquot illorum authoritatem declinare fatagunt, quæ Imperatorio nititur numine, & poteſtate, ac dùm nequeunt com- 65 modè leges interprætari, eas miris ad cogitationes ſuas modis detorquent; vt libitum eſt, eas legunt leui coniectura, & diuinatione ducti, nullo codicum teſtimonio freti, multa inducunt, multa addunt de ſuo; Prout ſimiles eſſe adductos Scribentes, qui dictæ noſtræ Conſtitutionis diſpoſitioni adeò claræ limitationem dare per dictam clauſulam nixi ſunt abſque codicum teſtimonio, aut alia euidenti ratione.

Nec vim facit, quidquid ſcribit Surd. citato conſ. 495. num. 10. dum concludit, quòd clauſula, quòd ſpecialis hypotheca poſita pro maiori cautione non æquipollet clauſulæ prædictæ, ità quod ſpecialitas non deroget generalitati, eo quia vbi dicitur nè ſpecies deroget generi, tunc ita ſuſtinetur generalis hypothecæ vtilitas, vt poſſit exerceri antè ſpecialis excuſſionem, aliàs quod ſpecialitas derogare diceretur generalitati, ſi actualiter impediretur exercitium generalis.

Namque ex fundamentis, vt ſupra explicatis, ſatis liquet, quòd retardando exercitium generalis hypothecæ, non dicitur ipſa generalis ſublata, aut eidem derogatum, & conſequenter attento, quod conſequens Surdi falſum detegitur, neceſſariò etiam falſum dicitur antecedens, iuxtà terminos Topicos; Præter quam quod maioris potentiæ eſſe arbitror clauſulā prædictam, quòd ſpecialia hypotheca poſita ſit pro maiori cautione, quam dicta clauſula, itaut per ſpecialitatem generalitati non derogetur, vt de ſe 66 patet. Derogare enim generali diceretur, ſi ea penitùs ſublata eſſet, cum derogare ſit rem tollere, aut eam, vti infectam reddere, faciunt quæ tradit PerIlluſtriſſimus Dominus Senator Bellonus dicto tract. de his, quæ incont. fiunt cap. 98. num. 2. & 5. Et ſic vbi ſublata non eſt, non intrat virtus ipſius clauſulæ. Atqui potentia, ſiuè ſenſus alterius clauſulæ adeò perſpectus eſt, vt mentem contrahentium indicare videatur fuiſſe tantum ſpecialem ipſam ad maiorem cautionem appoſitam eſſe, non autem, vt ſuper ea inſiſtere debeat creditor.

Porrò, quod ſi Eruditiſſimo ipſi Surd. quæſtionem hanc diſputare contigiſſet, vt de ea remiſſiuè tantum, & per tranſennam loquutus fuit loco citato, opinionem ſanè noſtram omninò amplexus fuiſſet, ex iuribus, & fundamentis ab eodem adductis, & hic pro hac opinione ſæpius recenſitis.

Cæterum magis Aequum etiam eſt, vt dictus Plotus ſibi ſatisfaciat pro dicto reſtanti pretio ſuper eadem re vendita, & conſequenter ſuper dictis bonis Terdobiati ea ratione. Ex quo de 67 iure communi venditor poteſt rem venditam retinere iure pignoris, tamquàm pignus, donec pretium ſoluatur tex. in l. licet, C. qui potior in pignore habeantur l. Iulian. §. offerri, ff. de act. empt. Steph. Grac. lib. 2. diſcept. forenſ. cap. 242. num. 8. prout idem tradit ex cap. conqueſtus de contrah. empt. Sum. Syluest. in verb. vſura 2. num. 11. & Oinot. in §. venditæ num. 4.

Inſtit.

Institut. de rerum diuisione; Venditor namque propter pretium non solutum habet manus 68 iniectionem ad ipsam rem venditam, tex. in l. Titius, ff. de seruit. export. Afflict. decis. 338. num. 3.

Et ex his paret teneri omnino Dominum Plotum excutere speciale pignus in dictis bonis Terdobiati, & in pace dimittere Dominum Ponzanum tertium possessorem, successum in locum secundi creditoris, non obstante dicta clausula reseruatoria generalis hypothecæ, quod iuri, & AEQVITATI conuenire censeo, saluo &c. Mediolani die 20. Augusti 1610.

Ad laudem Omnipotentis Dei, atque Deiparæ semper Virginis Mariæ.

Iul. Cæsar Caluinus I. C. Coll. & Orator Derthonensis.

Adsit virtus Spiritus Sancti.

Controuersia hæc, quæ viget inter Dominum Ponzanum, & Dominum Plotum occa sione euictionis bonorum, quam secutam fuisse supponitur ex parte Ploti in eius præiuditium, tria capita habere videtur pro defensione Domini Ponzani possidentis, ita vt, vno tantum ex ijs subsistente, (Quamuis simul omnia subesse satis ex infrà dicendis liquebit) victoriam stare pro ipso D. Ponzano affirmati indubitanter possit.

Primò enim loco videndum erit, num stante speciali hypotheca, quam se habere fatetur Plotus in bonis Terdobiati nuncupatis, & per ains datorem venditis quon. Rinaldo Tettono, teneatur prius experiri de iuribus suis contra dicta bona, antequam alis excutiat: Secundo, an attento lapsu, non solum decem annorum sed etiam maioris temporis, quo quietè, & pacificè, ac bona fide ex titulo legitimo emptionis possidet bona controuersa Dominus Ponzanus, præscripta per eum dicatur actio hypothecatia, quæ nominato Ploto competebat in recitatis bonis. Denique examinanda erit quæstio, vtrum exclusus dici possit à prætensa hypothecaria dictus Plotus per ctidas, ad quas bona per D. Ponzanum possessa, iuxta formam Nouarum Constitutionum posita iamdiù fuerunt.

Quo ad primam quæstionem, clara adeò est dispositio tex. in l. 2. C. de pignot. per quem declaratur, quod habens generalem, & specialem hypothecam in bonis eius debitoris, debet prius excutere bona specialiter sibi hypothecata, antequam impediat posteriores creditores, vel tertios possessores, vt hæsitati non possit de affirmatiua conclusione ipsius quæstionis, vbi enim lex loquitur, frustra dubitatur, iuribus notissimis, & præter tex. supra adductum non desunt DD. assumptum confirmantes. Et primo id defendit Couar. Doctor grauissimus lib. 69 3. var. resol. cap. 18. Rol. à Valle cons. 36. lib. 4. Molin. tract. de primog. Hispan. lib. 4. cap. 7. nu. 21. cum seq. Osasc. decis. 159. Cassan. in catal. glor. Mund. p. 12. considerat. 99. nu. 45. Hoc idem comprobat Vinc. de Franch. decis. 5. per tot. & post Neguſ. & alios nouissimè Caroc. tract. de excuss. bon. pat. 2. cap. 65. per totum. Si enim priori creditori commodè potest satisfieri de sua speciali hypotheca, iniquum videretur, vt alios possessores molestet, cùm, (vt habetur ex vulgati regula) quod sibi non nocet, & alteri prodest, de facili sit concedendum, super qua Aequitate fundata apparet lex ipsa, quam etiam in dote procedere affirmant DD. quod magis est, nam si mulier in dotis repetitione habeat specialem, & generalem hypothecam, vbi potest ei satisfieri de specialiter obligatis, non de-70 bet manus ponere ad alia in generali comprehensa, in præiuditium posteriorum creditorum Couarun. d. lib. 3. var. resol. vers. 8. cap. 18. Rom. cons. 177. vers. Tertio, quia Crau. cons. 67. num. 16. & Caroc. alleg. quæst. 65. num. 10. pat. 2. de excuss. honot.

Et sic patet, quod melius, & vtilius est creditori habere tantum generalem hypothecam, quàm generalem, & specialem simul, vt subijcit 71 Caroc. recit. cap. 65. sub nu. 6. & nu. 22.

Neque vim facit, quod adducitur per Vinc. de Franc. alleg. decis. 5. in princ. videlicet non habere locum dispositionem dict. l. 2. C. de pignot. quotiescunq; in instrumento obligationis adest 72 clausula, ita quod specialis hypotheca non deroget generali, nec è contrà, de qua etiam meminit Caroc. alleg. quæst. 65. nu. 20. Tum quia in instrumento venditionis dictorum bonorum de Terdobiate per illos venditorum, à quibus datū habet Plotus & cuius instrumenti virtute agit nunc ipse Plotus contra Dominum Ponzanum, nusquam legitur clausula ipsa, & consequenter cessat omnis scrupulus. Tùm etiam, quia, attenta clarissima dispositione dicti textus absolutè loquentis, hæsitatio aliqua interponi non posset ex opinionibus eorum DD. maximè verò, ex quo Cousrun. vir doctissimus in d. cap. 18. sub num. 7. versic. nono, est præterea in fin. post quam de hac opinione per Cassan. promota in catal. glor. mund. pat. 12. considerat. 119 col. 10. verba fecit, subiungit; quòd opinio ipsa sibi 73 valdè dubia videtur, difficilimeque eam in praxi admitterer. Vndè circa hoc sublata dicitur omnis ambiguitas, & hæsitatio, cum huius grauissimi Doctoris authoritas valdè sit magnifacienda.

Tanto magis, cum actio hæc hypothecaria dicto Ploto competat ob partem pretij eorumdem bonorum de Terdobiate venditorum Tettono, contra cuius bona nunc à D. Ponzano possessa

fessa agit Plotus. Vltra etiam specialem hypothecam sibi in instrumento venditionis reseruatam, contra dictamet bona de Terdobiate, omnis ratio, & AEQVITAS suadet, vt magis pro residuo dicti pretij agat creditor ad ipsorummet bonorum venditorum recuperationem, quàm ad alia in alijs personis translata.

Descendendo nunc ad secundam propositam quæstionem, aduertendum est, quod, vt exponit in eius petitione D. Plotus, vsque de anno 1603. sibi auocata fuerunt bona insolutum obtenta ab Illustriss. Magistratu pro eius prætenso credito contra bona Tettoni. Vndè cum tantum de anno 1618. iuditium hoc ex actione hypothecaria mouerit contra D. Ponzanum tertium possessorem sub prætextu dictæ euictionis sequutæ anno 1603. attento lapsu annorum 15. (non tantum decem) negare non poterit, qui cauilari nolit, quin hùc intret dispositio, l. 1. & 2. C. si
74 aduersus credit. præscriptio opponatur, & consequenter quin præscriptionis exceptione tutus reddatur D. Ponzanus à prætensione dicti Ploti.

Quia licet actio nundum orta præscribi non
75 possit, vt actio euictionis antequam res euincatur., glos. in l. empti actio. in verb. submouetur, C. de euict. Tamen sequuta ipsa euictione hoc in casu tecitato anno 1603. statim orta actio dictis Plotis dicebatur, & consequenter ea præscribi potuit per D. Ponzanum spatio annorum decem, iuxtà leges supra adductas, stante quod partes fuerunt præsentes, non absentes, vt notorium est.

Præscriptiones enim sunt adinuentæ in odium negligentium, ne tandiù in incerto dominia
76 rerum essent, l. 1. ff. de vsucap. Anchar. in cap. possessor col. 2. de reg. iur. Præscriptioque nil aliud est, quam ius quoddam ex tempore con-
77 gruens, legum authoritate vim capiens, negligentibus pœnam inferens, ac litibus finem imponens, tex. Balb. tract. de præscript. prima par. quæst. 1. num. 3. vt refert Consultissimus D. Bimius cons. 33. nu. 18. lib. 1. & Surd. cons. 44. num. 47. cum seq.

Quare sibi imputent Plori, si negligentes fuerunt in petendo eorum ius contra tertios possessores, quamuis contra debitorem, & eius hæredes sibi saluum adhuc sit, vigilantibus etenim, non dormientibus, iura subuenire notissimum est, prout actione hypothecaria annorum
78 decem curriculo cadere præscriptionem terminaliter decidit Papien. in eius pract. in act. for. lib. in hypothec. verbo exceptionem præscriptionis num. 1. & 2. & ante eum Cuman. cons. 92. col. 1. Oldr. cons. 19. Alex. cons. 58. col. pen. in fin. vol. 5. & cons. 83. col. 2. ac cons. 220. col. 1. lib. 1. Afflict. decis. 139. in princip. & ibi Vrsil. num. 2. quos refert, & sequitur Roland. cons. 79. num. 7. & post eum latissimè Scaput. tract. de vtili, Saluiano interdicto lib. 2. quæst. 21. num. 1. ac 9. in fin. iuncta quæst. 22. num. 10. idem tradit Negus. tract. de pign. par. 6. memb. 2. num. 1. quo loci apertè scribit, quod si tertius possessor rem alteri hypothecatam possidens non habet titulum à debitore, sed ab alio (vt hoc in casu D. Ponzanus, qui habet titulum ab Isabella Tassa) & est in bona fide, præscribit iuri hypothecæ, quod habet creditor in dicta re
79 spatio annorum decem inter præsentes, vt obseruat etiam Paris. cons. 50. num. 2. lib. 8. quod etiam admittit Peregr. decis. 131. num. 16. ac terminaliter decidit, Sfor. Odd. cons. 82. sub n. 26. cum duob. seqq. & post eum Fachin. lib. 2. contr. iuris cap. 83. per totum, Summaque ratione, ex quo præscriptionis remedium Aequissimum esse, ac iuri naturali consonum scribit Natt. cons. 215. quem refert Magon. decis. Flor. 79. num. 6. & decis. Lucen. 60. num. 2. quicquid in contrarium adducant alij per Magon. relati,
81 vimq; habet rei iudicatæ exceptio præscriptionis, & est inductoria victoriæ Papien. in for. respons. rei conuen. verbo præscriptiones, & Magon. decis. Floren. 2. num. 1.

Non refragrante quicquid scriptum reliquit
82 Plot. cons. 59. num. 3. videlicet, quòd fundans se in præscriptione, videtur immitari piscatorem anguillarum, qui credens se anguillam manu, non retibus piscare, eam incontinenti ammittit ob eiusmodi lubricitatem, multa enim contrà præscriptionem militare tradidi, adeo quod arbitrans ex præscriptione vincere, multoties decipitur, vt post Plot. idem obseruat Cost. tract. de fact. scien. & ignor. cent. 2. distinct. 69. num. 18.

Quandoquidem concurrentibus omnibus requisitis hoc in casu ad sustinendam præscriptionem pro D. Ponzano in tutorem extare certum
83 est. Et primò circa titulum, iuxtà l. nullo, C. de rei vindic. de quo latissimè Mascard. conclus. 1214. num. 2. de eo liquet ex instrumento emptionis dictorum bonorum factæ per Dominum Ponzanum à nominata Isabella Tassa, quæ prius ab Illustriss. Magistratu eadem bona sibi adiudicari obtinuerat., stanteque specificatione, siuè productione dicti instrumenti, in actis facta per D. Ponzanum, probatus absque dubio dicitur titulus ipse.

84 De secundo requisito, quod est traditio, vt docet glos. in l. Celsus, ff. de vsucap. verbo existimauerunt, vt tradit Mascard. recit. conclus. 1214. num. 31. æquè sufficienter patet, tùm ex dicto instrumento emptionis, in quo legitur clausula constituti, tum etiam ex petitione ipsiusmet Plori, dum narrat, quod bona controuersa possidentur à Ponzano, qui locum obtinuit dictæ Tassæ, vltrà quod nullo labore hoc incontinenti probari poterit, vbi opus sit, quod non creditur.

85 Bona fides verò D. Ponzani possidentis, quæ tertium requisitum facit, per tex. in d. l. Celsus, & l. 2, C. de præscript. long. temp. satis notoria dicitur ex emptione per ipsum facta à legitimè possidente, vt erat dicta Tassa, quæ eius datum habuerat

habuerat à dictu Illustriss. Magistratu; Ea propter superuacaneum esset paginas implere ad illam nedum ostendendum, sed nec proponendum, attentis suprà explicatis, maximè cum re-
86 gulariter præsumatur, glo. in l. super longi, in verb. probetur C. de præscript. long. temp. Mascard. concl. 244. n. 1. & d. concl. 1214. nu. 42. adeò quod contrarium dicenti incumberet onus pro-
88 bandi ex multis subijcit Mascard. d. loco, & nu. 48. licet per illum esse allegandum, qui in præscriptione se fundat, asserat Bald. in d. l. super longi col. 3. nu. 12. prout eam allegasse D. Ponzanum patet ex responsia ad petitionem Ploti.

Quemadmodum etiam de quarto requisito, quod est possessio, & eiusdem possessionis con-
88 tinuatio, l. 3. ff. de vsucap. Masc. alleg. cons. 1214. num. 58. satis constat ex recitata petitione eiusdem Ploti, vt videre est, ac ex deductis in processu, quamuis vbi opus sit, denuò etiam per testes, & instrumenta incontinenti probabitur.

Quod autem ambo aduersantes præsentes fuerint, ac domicilium habuerint in præsenti Prouincia Statua Mediolani per integrum illud
89 tempus decem annorum ad hoc, vt omnibus modis soluta dicatur prætensa præscriptio annorum decem à D. Ponzano allegata, vt voluit Burrigar. in l. vbi C. de præscript. long. temp. & sequitur Masc. sæpius recitata concl. 1214. num. 68. Id satis notum est, attento quod tam D. Ponzanus reus conuentus, quàm dictus Plotus actor domicilium habuerunt, & habent in hoc dominio, à quo sunt oriundi; itaut allegan ti absentiam incumbat onus probandi, cum quis præ-
90 sumatur esse præsens in suo domicilio, nisi probetur absentia, Bart. in l. is potest. col. 4. sub nu. 16. versic. quandoq; illud ff. de acquir. hæred. Ang. in l. emptor. num. 2. versic. Sed pone C. de præscript. long. temp. egregiè Corn. cons. 46. nu. 16. lib. 2. vbi subiungit, quod sufficit probare
91 ex parte præscribentis, quod à principio fuit aduersarius, de eodem domicilio, quia allegans absentiam tenetur eam probare, alias essent ludibriò illæ leges, quæ inter præsentes requirunt tempus decem annorum, ex quo continua præ-
2 sentia per decennium esset quodamodò impossibilis probatio, & repetit cons. 50. nu. 12. & seq. id etiam terminaliter decidit post alios per eum relatos Masc. loco supra citato sub nu. 69.

Postremò loco, quòd præscriptio, de qua agitur, causata sit ex negligentia dicti Ploti aduersarij, siuè eis datorum, satis liquet ex eo, quòd si negligenter non se præbuissent, tempore opportuno præscriptionem interrupissent, non autem ex desidia illam currere permisissent, cum non agens, quod facere potest, & quilibet
93 alius diligens pater familias fecisset, dicatur in culpa, & negligentia, Crauet. cons. 8. nu. 2. Gram. voto 29. no. 4. in fin. arg. l. si per imprudentiam ff. de euict. satisq; dicitur constare de negligen-
94 tia, vbi probetur, quod facere potuerit, & non fecerit Mar. Ant. lib. 3. resol. 24. num. 72. in fin. Et sic ex his dicitur satisfactum pro patre D. Ponzani requisitis à DD. excitatis pro sustinenda præscriptione per eum allegata, prout de hac aduersarij negligentia probanda tradit Socin. Iun. cons. 64. nu. 4. vol. 2. & Ruin. cons. 111. propè fin. lib. primo, Cæph. cons. 40. num. 53. vers. non ommitto lib. primo, quos sequutus est Mascard. supra citatos num. 70.

Quo ad tertiam propositam quæstionem, attenta ipsarum Nou. Const. notissima obseruantia, & dispositione, in tit. de bon. ad crid. po-
95 nend. cap. non præiudicant, qua cauetur cridas ipsas non præiudicare casibus euictionum. Non auderem in dubium reuocare Constitutionem ipsam in damnum Ploti, quamuis subtilis quæstionis discutiendæ hic se offerret occasio, ex quo dùm bona controuersa ad cridas posita fuerunt per D. Ponzanum, idem litem mouerat Hospitale Laudense contra Plotum pro euictione bonorum ipsi adiudicatorum, & sic imminente periculo euictionis dictorum bonorum videbatur sibi potuisse, immò debuisse consulere dictus Plotus contradicendo dictis cridis. Cum tamen ex fundamentis, in alijs duobus articulis pro defensione D. Ponzani adductis, manifestè pateat de eius bono iure, superuacaneum forè existimaui vlterius insistere, nè tempus conteramus, circa hanc quæstionem, de qua vbi occasio expostulabit, plena manu scribere promptus ero, & ita iuris esse censeo, saluo &c. Mediolani die 2. Martij 1619.

Ad laudem Om. Dei, atq; Deip. semp. Virg. Mariæ.

Iulius Cæsar Caluinus I. C. Coll. & Orator Ciuitatis Derthonæ.

Notam fac mihi Domine viam, in qua ambulem.

ITA diffusè scriptum est in hac causa, vt nihil addi posse videatur. Considero nihilominus quò ad dispositionem text. in l. 2. C. de pignor. quòd licèt multi velint illam cessare, quando specialis hypotheca, & generalis ita contractæ sunt, vt per specialem non derogetur generali, inter quos est Cassan. in Cathalogo gloriæ mundi part. 12. consid. 99. limit. 25. Paris. cons. 103. num. 3. & seq. lib. 3. Osasch. in decis. 158. nu. 7. Franc. in decis. 5. Roland. à Valle cons. 36. in secondo dubio lib. 4. Caroc. de excuss. par. 2.
96 quæst. 65. n. 20. & alij; non est tamen vndequaq; tuta dicta limitatio, quia text. in d. l. 2. dum decidit habentem specialem hypothecam in aliqua re non posse vti generali in præiuditium secundi creditoris, non fundat se in præsumpta voluntate primi creditoris, quasi eius intentio fuerit, quando constituit sibi specialem hypothecam, nolle vti generali, nisi facta excussione specialis: quo casu iustum esset attendere

prote-

protestationem per eum factam in contrarium; sed fundat se in hoc, quòd non conueniat inquietare secundum creditorem, quando certum 97 est primo posse satisfieri ex re illi specialiter hypothecata: quæ ratio ita militat, quando facta est reseruatio, seù protestatio, de qua supra, ac quando non est facta, vt ad sensum patet. Præterea si creditor habet hypothecam specialem, & generalem, & tractatur tantùm de 98 præiuditio debitoris, Doctores omnes fatentur creditorem, postposita hypotheca speciali, posse vti generali in præiuditium debitoris ad tex. in l. creditoris ff. de distract. pignor. tradit Didac. post modern. Paris. lib. 3. variar. resolut. cap. 18. num. 2. vers. sexto &c. Surdus in decis 44. num. 10. sentiuntq; & cæteri in d. l. 2. Ex quo datur intelligi cumulationem hypothecæ specialis, & generalis hoc habere inclusum de sui natura, vt sit in facultate creditoris illis vti, vt sibi placet. Et nihilominùs text. in d. l. 2. prohibet priorem creditorem vti generali in præiuditium posterioris creditoris, quando potest sibi consulere ex speciali, & hoc est cer-99 tum. Ergo hic non est defectus voluntatis primi creditoris, sed potestatis, ne fiat præiuditium posteriori creditori, cum lex habeat pro absurdo, quòd secundus creditor inquietetur sine aliqua vtilitate primi, quippè qui sibi posit satisfacere ex re sibi specialiter hypothecata. Iam verò si ille text. est fundatus in fauore secundi creditoris, & non primi, frustrà in oppositum protestatur primus creditor, cum ijs, quæ sunt introducta in fauorem aliorum, quia renuntiare non 100 posit ad text. in l. si quis in conscribendo C. 101 de pactis. Nec aliquid tunc releuat protestatio, vt not. Bart. in l. non solum §. morte n. 31. & seq. ff. de operis no. nunc. In specie Amat. Rodr. de concursu credit. in 2. par. art. 1. nu. 5. in fin.

Immo etsi attendenda esset in hoc voluntas primi creditoris, perperam viderentur adhùc Doctores elicere ex illa protestatione exclusionem secundi creditoris, quia illa protestatio non est facta intuitu secundi creditoris, sed intuitu debitoris principalis, cui creditor vult 102 præripere facultatem opponendi, vt excutiat priùs hypothecam specialem, quàm vta-103 tur generali. A persona autem debitoris; cui obstat dicta protestatio, non videtur rectè inferri posse ad personam secundi creditoris; quia licèt secundus creditor, quasi succedens in locum debitoris non videatur posse vti alio in-104 re, quàm debitoris ad text. in l. iniurus 198. ff. de reg. iuris: Doctores tamen in d. l. 2. non admittunt hoc genus argumenti, cum omnes velint secundum creditorem posse vti dispositione dicti text. qua non potest vti ipse debitor principalis, vt supra dictum fuit. Vndè illud consequens est, nec rectè argui posse, quòd sicut illa protestatio valet contrà debitorem principalem, valeat etiam contrà secundum creditorem. De decisione prædicta non parum propterea dubitat Didac. Couarun. in alleg. cap. 18. num. 3. in fi. vbi dicit, quod eam difficillimè in praxi admitteret; eamque apertè improbat Alba cons. 796. num. 3. nisi aliter se habeat consuetudo, Amator Rodriguez in loco præallegato. Cum quibus re ipsa sentiunt omnes antiqui DD. in d. l. 2. si diligenter perpendantur, quatenus dicunt primum creditorem de rigore posse quidem vti sua hypotheca generali in 105 præiuditium secundi, sed non de AEQVITATE. Præsupponunt enim & sine dicta protestatione rem claram esse ad fauorem primi creditoris: quo non obstante volunt illum non posse vti dicta hypotheca generali in præiuditium secundi creditoris, etiamsi voluntas eius sit in contrarium. Igitur & non obstante eius protestatione, quæ nihil aliud facit, nisi quòd osten-106 dit eius voluntatem, vtramque hypothecam exercendi ad sui libitum. Fœdere tamen distinctionis vtraque opinio videtur posse conciliari, vt si subsit aliquod probabile dubium, ne pri-107 mus creditor possit consequi satisfactionem ex speciali hypotheca, procedat prima opinio. Si verò sit certum, & indubitatum, quòd potest sibi consulere ex speciali hypotheca, procedat secunda, quæ iuuatur ex tex. claro in d. l. 2. ibi. *Ideoq; si certum est posse cum ex ijs, quæ nominatim ei pignori obligata sunt, vniuersum debitũ redigere &c.* Et iuuatur ratione efficacissima, quia tunc cum primi creditoris non intersit inquietare secundum, censetur id facere potius causa cuiusdã æmulationis, vt illi obsit, quàm alia de causa, ad 108 tradita per Menoch. in simili in præs. 29. n. 23. lib. 6. quam distinctionem sentit & Panciról. cons. 86. num. 3. vers. præterea. Cæterum vt res dicatur certa, & indubitata hoc posteriori casu, non sufficeret forte generalis præsumptio, quòd hypotheca specialis præsumatur sufficiens, 109 nisi contrarium probetur, de qua glos. in d. l. 2. in verbo redigere, vbi & Salyc. in prima oppos. cum alijs, de quibus Didac. in alleg. cap. 18. nu. 1. & Caroc. in alleg. quæst. 65. nu. 2. cum hæc præsumptio non tollat, quin res posit aliter se habere; sed aliter deberet constare de certitudine, cum text. in dicta l. 2. loquatur per modum 110 conditionis ibi. *Si certum est*: quæ conditio debet aliter verificari, quam per præsumptio-111 nem, iuxtà text. in l. Lucius, vbi Bart. ff. de condit. & demonstr. tradit Alex. in l. licet Imper. in princ. ff. de leg. 1. Bero. cons. 40. n. 14. lib. 3. Gabr. in tit. de probar. concl. 1. nu. 7. Caualcan. in decis. 8. num. 23. part. 2. Nos, vt puto, sumus in hoc posteriore casu, si diligenter perpendatur, quia cùm hypotheca specialis, quam habet D. Plotus, sit super re, quam eius auctores vendiderunt Tettono, nulla potest cadere dubitatio, quod super ea alius creditor Tettoni habeat potiora iura, meritò idem D. Plotus debet repelli, dum omissa dicta speciali hypotheca vult vti gene-112 rali in præiuditium D. Ponzani. Videtur enim hoc facere quodammodo ad æmulationem, cum

hoc

hoc idem D. Ponzano noceat, & illi nihil prosit, vt per Menoch. in alleg. præs. 29. num. 23. nam 113 & alias videmus in iuditijs non audiri eum, cuius non interest, vt tradunt Angel. Imola, & cæteri scribentes in l. ille à quo §. si de testamento ff. ad trebell. Tiraq. de retract. consang. §. 1. gloss. 2. num. 51. Surd. in decis. 260. nu. 3.

Respectu alterius principalis fundamenti, quod consistit in præscriptione, egregiè quoque omnia dubia submouerunt alij Præstantiss. Aduocati. Etenim quòd iuri hypothecæ præscribatur decem annis inter præsentes, & viginti inter absentes à tertio, qui possidet bona hypothecata, cum titulo, & bona fide est text. for-114 malis in l. fin. C. de præscript. longi temporis, & in l. 1. & 2. C. si aduersus creditorem lib. 7. latè prosequitur Balb. de præscript. in 4. part. 4. art. princip. quæst. 3. De communi attestatur Odd. consil. 82. num. 28. vbi vult hoc procedere, etiamsi possessor habeat causam à debitore, dummodò non sit eius hæres; prout hoc vult etiam 115 Fachin. reprobato Neguss. qui contrariu. n sentit lib. 12. controu. cap. 82. Quòd verò D. Ponzanus possederit, nedum per decem annos, sed 17. cum titulo, & bona fide, res ipsa loquitur. Videndum est solum, an obstent ea, quæ in oppositum affert pars aduersa: quod mihi non videtur.

Et quod attinet ad illud, vtrum res agatur inter præsentes, vel absentes, non potest fieri difficultas, quin res agatur inter præsentes, cum ambo, nempè tàm D. Plotus, quàm D. Ponzanus, habeat eorum domicilium Nouariæ, licèt D. Ponzanus hic moram trahat occasione officij, quod habet. In proposito autem, quod at-116 tendatur locus, in quo partes habent domicilium, probat text. in dicta l. fin. & ibi communiter scribentes. Qui tex. procedit, etiam si quis 117 habeat domicilium in pluribus locis, vt ibi dicit gloss. in verbo inter, & Balb. in secunda part. quartæ part. princ. quæst. 3. num. 4. qui num. 3. ostendit nihil referre, vbi quis habitet. Immò res dicitur agi inter præsentes non solum, quando vtraque pars habet domicilium in eadem 118 Ciuitate, sed in eadem Prouincia, quæ sit sub vno Præside, & Gubernatore, vt tradunt communiter Scribentes in d. l. fin. Nimirum quod dicitur hodie vnamquamq; Ciuitatem haberi loco Prouinciæ, intelligendum est de Ciuitatibus, quę non recognoscunt superiorem, quales olim erant Ciuitates Tusciæ, quæ ob absentiam Imperatorum se vindicauerant in libertatem, vel quales erant Ciuitates Lombardiæ ex pace Constantię, 119 prout exemplificat in specie Alber. in dicta l. fin. nu. 2. & ante eum Bald. num. 10. vbi quoque Barbat. in addit. qui dat exemplum in Ciuitate Florentiæ, Senatum, & Perusij, quæ alias viuebant, vt liberæ, de qua re etiam Salyc. nu. 4. & Balb. vbi supra quæst. 4. num. 4.

Quod verò dicitur huic conclusioni obstare Statutum Mediolani cap. 113. vol. 1. producentis præscriptionem decem, vel viginti annorum ad 30. annos, facilem habet responsionem, illud non afficere, nisi bona statuentibus subdita, ad 120 text. in l. extra territorium ff. de iurisdict. omn. Iud. & in l. 1. C. de summa Trinit. Et licet Bart. in dicta l. 1. num. 19. & 20. velit quòd ad præscrip-121 tionem attendi statutum loci, in quo mora, & negligentia commissa est: quod sequitur etiam Ias. ibi num. 66. & Purpur. num. 154. & plurib. sequ. & alijs congestis Rota Roman. apud Farinat. in decis. 764. num. 2. ex quo pars aduersa asserebat debere attendi Statutum Mediolani, cùm hic debuerit per eam intentari actio, scilicèt contra D. Ponzanum coram Illustriss. Magistratu: nihil tamen re vera facit dicta decisio duplici de causa.

Primo, quia non potest dici, quòd hic præcisè mora fuerit contracta, cum D. Plotus potuerit intentare actionem hypothecariam contra D. Ponzanum etiam in Ciuitate Nouariæ, vt de se patet; quæ Ciuitas ideò magis debet attendi in proposito, quam Ciuitas Mediolani, quia ibi D. Ponzanus potuit ex duplici capite 122 conueniri, nempè ratione domicilij, & ratione rei sitæ, iuxtà tex. in l. fin. C. vbi in rem actio. Et duplex funiculus &c. auth. itaque C. comm. de success.

Deindè, & secundò, quia Bart. loquitur, quando agitur de præscriptione, quæ est fundata in mera negligentia non petentis. Eo siquidem 123 casu verum est, quod attenditur solus locus negligentiæ, cùm ea sit sola, & vnica causa præscriptionis. In casu autem nostro præscriptio decennalis non est fundata in sola negligentia non petentis, sed etiam in possessione, titulo, & bona fide præscribentis, quæ ideò dicitur mixta, 124 vt inquit Bart. in l. naturaliter num. 2. ff. de vsucap. & in l. sicut num. 1. C. de præscript. 30. vel 40 annorum. Propterea non militat doctr. Bart. in loco præalleg. sed militat potius alia decisio formalis Salyc. in d. l. fin. num. 4. C. de præscript. longi temporis, vbi post aliquam variationem in resolutione huius dubij, tandem in hoc residet, licèt cum aliquo dubio, quòd debeat attendi tantùm statutum loci rei sitæ, cum ibi res intelligatur possessa, & præscripta, pro quo facit doctrina Bart. in d. l. num. 27.

Non obstat tertio, quod noniter opponitur, scilicet quod licet iuri hypothecæ præscribatur spatio decem annorum, vt mox dictum fuit, in hoc tamen casu fuerit necessaria præscriptio 125 triginta annorum propter constitutum iuxta decis. Afflict. 139. cum concordantibus, respondetur enim nec in instrumento celebrato inter Franciscum Mariam Plotum (ex cuius persona venit dictus D. Io. Baptista, & D. Tettonum, anno 1530. nec etiam in alio celebrato inter Reg. Cam. & filios d. Ploti anno 1592. aliquod legi constitutum nisi respectu bonorum in solutum datorum, nempè Cassinatiæ, quod constitutum nihil ad rem pertinet, cum nunc non agatur de illis bonis, sed de bonis Landionæ.

Deinde,

Deinde, & ſecundo, reſpondetur, vbi adeſſet etiam conſtitutum, nihil ſeruire; cum dicta inſtrumenta fuerint celebrata in hac Ciuitate Me-
126 diolani, in qua extat Statutum cap.462. vol.1. quod ex conſtituto generali non intelligatur, nec ſit tranſlata aliqua poſſeſſio, nec tacitè, nec expreſsè.

Non obſtat poſtremò, quod aduerſus præſcriptionem longi temporis competat reſtitutio in integrum, ſiue ex capite minoris ætatis,
127 ſiue ex clauſula, *ſi qua mihi &c.* vt per DD. in dicta lege final. C. de præſcript. longi temporis, quo in caſu putat ſe eſſe pars aduerſa, reſpondetur enim in tempeſtiuum eſſe hoc tempore agere de reſtitutione, cum non fuerit adhuc declaratum ſuper præſcriptione, facta declaratione, ſi pars aduerſa illam petet, illi dabitur reſponſum, & oſtendetur illam non eſſe in caſu. Hac in re ſiquidem non eſt ita perſunctoriè tranſeundum, vt ex aduerſo fit, ſed debet inſtrui proceſſus, ex quibus omnibus concludo vna cum alijs Præſtantiſs. Aduocatis D. Ponzanum eſſe abſoluendum à petitis, ſaluo &c. Mediolani die quinto Martij 1621.

Laus Deo, & eius Matri Mariæ ſemper Virgini.

P. Paulus Flamenius.

Tandem controuerſia hæc ſolita dexteritate, & ſumma prudentia Sapientiſſimi Viri, ac integerrimi I. C. D. Gaſparis Turriani Quæſtoria Extraord. Redd. in hoc Mediolani Dominio, nunc verò Ampliſs. Senatoria, fuit terminata, & deuentum ad concordiam inter partes, mediante ſolutione librarum octo mille facta D. Ploto per D. Ponzanum, cui facta fuit ceſſio omnium iurium.

SVMMARIA.

1 *Naſci quis poteſt etiam in decimo menſe.*
2 *Homo ſolus certum naſcendi tempus non habet inter cætera omnia animantia.*
3 *Mulieres etiam in vndecimo menſe pariunt.*
4 *Natus poſt decimum menſem à die mortis viri non dicitur legitimus.*
5 *Etiam poſt dies duos.*
Contrarium verius n.6. & n.7. tolluntur contraria.
7 *Decreta Senatus Luſitani, filius natus in domo mariti præſumitur legitimus n.9.*
8 *Ampliatur etiam hoc procedere in muliere alids adultera.*
9 *Fœminarum honeſtatis maximam rationem habendam eſſe intereſt Reipublicæ.*
10 *Receditur à regulis iuris ob honeſtatem, & legalitatem perſonæ.*
11 *Præſumpto pro poſſibili honeſtate ſemper capitur.*
12 *Index occulatiſſimus eſſe debet in iudicio adiudicandi filios plus vni, quam alij.*
13 *Iudicis arbitrium plurimum in hoc requiritur.*
14 *Index in hoc Aequitatem prè oculis maximè habere debes.*
15 *Iudicium prudentiſſimum Gubernatoris Romæ.*
16 *Filius illius præſumitur, cui aſſimilatur, & contra.*
17 *Honeſtatis ratio vbi ceſſat, aliter terminari debet circa adiudicationem filij n. 10.*
18 *Vxores ſubditorum non tenētur ire ad Tripudium, vbi eorum mariti cum eis non ſint inuitati.*
19 *In fidelitate, & iure Principis, cenſetur exceptum ius honeſtatis.*

Filius natus poſt decē menſes, per aliquot paucos dies à die mortis viri præſumitur illius, etiamſi mulier ad ſecūda vota tranſiuerit. Cap. XXXI.

1 NAſci poſſe quemquam in decimo menſe ſcribit Sceuola in l. Gallus, ff. de lib. & poſthum. id quod etiam habetur in l. Titius, ff. de fideicom. libert. & l. ſi ita in fine, ff. de manumiſſ. vindic. gloſ. in l. ſeptimo menſe, ff. de ſtatu hominum. Quoniam ex communi Philoſophorum, Hiſtoricorum, Legiſtarum, ac Sacrorum etiam Doctorum, concluſione multiplex pariendi tempus datum eſt homini, cum ſolus ip-
2 ſe ex omnium animantium genere, varia generationis tempora obtineat, totoque anno, & incerto gignatur ſpatio, vt teſtatur Ariſtoteles de natura animalium lib.7. cap.4. Plin. lib.7. cap.5. quod etiam probat Diuus Ambroſius lib.5. Exemeron cap.10, dum inquit, quod omnes animantes præſcripta habent pariendi tempora; homo ſolus indiſcreta, atque confuſa.

Mulieres enim non ſolum decimo menſe, vt
3 ſupra dictum fuit, ſed etiam vndecimo, per paucos tamen dies, partum gerere voluit Iuſtinianus in §. fin. in auth. de reſtit. & ea, quæ parit in vndecimo menſe, latiſſ. Borell. conſ. 28. num. 46. cum duob. ſeq.

Et licet per l. inteſtato §. poſt mortem, ff. de ſuis, & legit. voluerint nonnulli Doctores, quod natus poſt decimum menſem non dicatur legi-
4 timus, nec ad legitimam hæreditatem admittatur, §. fin. in auth. de reſtit. & ea, quæ parit, quam ſententiam tenet Viu. deciſ.46. ſub num.2.
5 verſ. nec non circa medium, vbi inquit, quod ſi mulier peperit filium poſt decimum menſem, & dies duos ad plus à die mortis mariti, tunc non præſumitur natus ex dicto marito præmortuo; id quod habetur in gloſ. verbo in decem menſes in d. l. Gallus, ff. de lib. & poſthum. vbi Fortun. Garzia num. 33. ac 114. & 116. Galiauola num. 35. Marius Salom. num.42. & nu.53. ac 59. Perotus num. 10. & Nicetus nu. 157. cum plur. ſeq.

De AEQVITATE tamen ad conſeruandam mulierum honeſtatem, & pudicitiam, huiuſmodi

modi filius paulò post decimum mensem natus 6 præsumitur viri defuncti; Vt ita iudicasse testatur Marta voto 53. per totum, præsertim num. 5. & 6. vbi num. 9. ex mente Bologneti in dict. l. Gallus, num. 175. & 181. respondet ad contra-7 ria, & distinguendo ea soluit; ex quibus detegitur Viuij traditionem non posse sustineri, vel saltem de rigore iuris tantum procedere, non de AEQVITATE; Prout ante Martam idem 8 iudicasse Senatum Lusitanum tradit Gamma decis. 225. etiamsi mulier ad domum mariti acutæ febris morbo detenti se contulerat per dies quatuor tantum ante illius mortem, ea præsertim ratione, quod filius natus in domo mariti 9 præsumitur legitimus, & non adulterinus, l. miles, §. defuncto, ff. de adult. etiamsi natus esset 10 ex muliere aliàs adultera, Odd. conf. 16. num. 1. Prout eiusdem sententiæ fuit Ruger. conf. 1. num. 10. & Polid. Ripa tract. de actis in mortis art. cap. 3. num. 29. Bardel. consl. 32. num. 24. copiosè, Giurba ad Stat. Mess. cap. 1. glos. 4. num. 58. par. 1.

11 Honestatis namque fœminarum maximam rationem habere interest Reipublicæ, vt supra in cap. 15. num. 15. deductum fuit; Propter legalitatem, & honestatem enim personæ rece-12 dendum esse etiam à regulis iuris tradit glos. in l. Titio fundus, ff. de condit. & demonstrat. Marsil. in l. 1. §. ad quæst. ff. de quæstion. Prout eiusdem honestatis considerationem hoc in casu magni facit Diaz in addit. ad Gammam, licet decisionem ipsam per errorem inscripserit sub num. 328.

13 Etenim semper capitur præsumptio pro possibili honesto, & non inhonesto, & in partem magis fauorabilem, vt per d. l. miles, probat in his terminis, Peregr. decis. 9. num. 2. Hector Felic. alleg. 6. num. 3. par. 3. Propterea circa hanc Quæstionem occulatissimus esse debet Iudex, tum ne de facili mulierum (maximè verò nobilium) honestatem, & pudicitiam aspernetur, 14 & in dubium reuocet, tum ne hæreditas ad aliorum filios deferri permittat, sub clypeo, quod ex defuncto viro sint nati, & sic plurimum requiritur in hoc Iudicis arbitrium; vt tradit 15 Menoch. de arbitr. casu 89. per totum, præsertim num. 46. cum plur. seq. vbi diffusissimè materiam hanc pertractat, licet non assentiatur conclusioni supra firmatæ; etiamsi Imperator Iustinianus omnem hæsitationem circa pariendi tempus, etiam in vndecimo mense, vt supra probatum est, sustulerit, & prosequitur num. 96. ac 103.

16 Qui Iudex præcipuè in hoc AEQVITATEM præ oculis omninò habere, & sequi debet, ponderando coniecturas, & præsumptiones hinc inde orientes, vt subijcit, Menoch. dicto loco nu. 65. & tradit Amplis. D. Senator Bellonus, in quem post hæc scripta incidi lib. 1. de his, quæ incont. fiunt cap. 53. sub nu. 1. vers. Prudens igitur, vbi seq. num. non minus facetum, quam scitum iudicium Reuerendiss. Gasparis Vicecomitis Gubernatoris Almæ Vrbis in consimili con-17 trouersia narrat. Ad quod eo inferre videtur illud, quod filius illius præsumitur, cui assimila-18 tur; Quamuis alij adulterinum potius filium talem esse statuerint, & copiosè materiam ipsam pertractant scribentes in l. Gallus, ff. de lib. & posthum. præsertim Fortun. Garzia num. 128. & seq. Galiauola num. 43. & Niceius num. 160. cum seq.

Quamquam autem dictus Eruditissimus Vir reijcere videatur illorum opinionem, qui filium primi, non secundi viri asseruerunt, non tamen eo in casu cadit consideratio honestatis, & pudicitiæ mulierum, quæ principali ter considera-tur in proposita quæstione, & cuius intuitu de 19 AEQVITATE filius reputatur viri defuncti; nam si quando filius esse potest etiam secundi viri, vt in casu prædicto, de quo Amplis. D. Bellonus, honestas mulieris non ponitur in discri-19 mine, magis conuenit, vt ipsi secundo viro attribuatur filius, in quæstione autem nostra cum impossibile sit filium esse secundi viri, cum quo per tantum tempus non cohabitauit vxor, vt partus illius esse possit, ad fauorem honestatis, & pudicitiæ iudicandum venit partum ipsum esse primi viri.

Cuius rei causa inquit Bald. in l. qui ex liber-20 ta, ff. de oper. libertor. Quod si Princeps inuitat vxores subditorum ad tripudium, non tenentur venire, nisi & mariti vocentur, vt vxores comittentur. Quia in fidelitate, & iure Principis intelligitur exceptum ius etiam honestatis, vt eam per potestatem violare non liceat, vt probat Petr. Gregor. Sintag. iuris lib. 6. cap. 20. num. 11. pat. 1.

SVMMARIA.

1 *Statutum Messanæ in materia successionũ, quo disponitur immobilia ad proximiores Agnatos, mobilia verò ad hæredes, siuè cognatos proximiores.*
2 *Aeris alieni solutionem ab hæredibus diuersimodè repartiri inter eos tradunt Scribentes, viz. opinio prima ea est, vt si æs alienum respiciat immobilia, illud spectet ad eum, qui in eis succedit.*
3 *Secunda opinio est, vt solutio fiat æqualiter ab hæredibus, nullo habito æstimationis respectu.*
4 *Hæredes tantum conueniuntur pro debitis defuncti, non hi, qui habentur loco legatariorum.*
5 *Tertia opinio est, vt simul teneantur hæredes pro rata hæreditatis, itaut qui plus recepit, plus soluat.*
6 *Camera Apostolica, quæ successit Clerico pro spolio, tenetur pro rata ad æs alienum in hæreditate relictum.*
7 *Aequitas est, vt bonis æstimatis, pro rata æs alienum diuidatur.*
8 *Confiscatis bonis alicuius in diuersis Territorijs, quilibet Fiscus capit bona sui Territorij, & pro rata tenetur ad æs alienum.*
9 *Tolluntur obiectiones in prima opinione.*

10 Mobilia sequuntur personam, & dicuntur illius territorij, ad quod sunt deferenda, non in quo extant.
11 Contrarium probat Peregr. sed reprobatur nu. 12.
13 Actio ad quid immobile inter immobilia, reputatur, ad mobilia autē inter mobilia connumeratur
14 Miles habet duo patrimonia, Paganus verò vnicū.
15 Conditio creditorum non immutatur, etiamsi debitores patrimonium inter multos diuidatur ex statutorum dispositione.

Hæredes ab intestato succedentes, diuidunt pro rata debita hæreditaria. Cap. XXXII.

VEL Statutorum dispositione, vel partium conuentione, aut etiam Iure communi inspecto, contigit aliquando, vt morientium ab intestato bona diuidantur inter legitimos successores, assignatis videlicet bonis immobilibus proximioribus agnatis, mobilibus verò proximioribus ex parte matris, vt Messa- 1 næ, vbi extat Statutū, quo bona stabilia spectant ad filios, mobilia verò ad hæredes, vt restatur ibi Giurba cap. 6. par. 1.

At, quia hæreditas ipsa aliquando notabili ære alieno grauata reperitur, quæritant Scribentes, quomodo hi teneantur satisfacere creditoribus, quam quæstionem proponit Costa de port. ratæ quæst. 24. & post eum Giurba ad Stat. Messanæ cap. 12. glos. 5. num. 12. cum seq. plur. par. 1. & in ea tres extare Doctorum opiniones tradunt. Quarum prima est, vt si æs 2 alienum respiciat immobilia, Agnatus, qui in eis successit, ad id teneatur: Si verò mobilia, à proximioribus matris ex ipsorum mobilium valore soluatur, per l. hinc quæritur, §. 1. ff. de pec. Costa dicto loco num. 2. Giurba num. 12. cum 3 trib. seq. Secunda est opinio, vt solutio fiat æqualiter nullo æstimationis habito respectu. Quoniam quantum ad ius hæreditatium sunt æqualiter hæredes, & reliqua capiunt ex dispositione Statuti, quasi iure prælegati, & propterea qui sunt hæredes, conueniri debent, non hi, qui 4 habentur loco legatarij, l. certarum §. 1. ff. de milit. testam. Alber. de Rosate in d. l. hinc quæritur, §. potest, & ibi Castr. de peculio, Costa num. 3. Giurba dicto loco nu. 17. qui in eam sententiam refert Marram decis. 292. num. 1. hanc sententiam probantem, quamuis in meo Codice decisio ipsa non legatur, cum altera decisio terriam, & ducentesimam non excedat.

Vltima opinio, quam defendit Gul. de Cuneo in d. l. hinc quæritur §. 1. Ea est (vt cum statuarij, siuè conuentionales, aut aliter hæredes ipsi sint, pro rata bonorum sibi delatorum cre- 5 ditoribus satisfacere cogantur, facta omnium æstimatione, vt qui plus recepit, plus etiam soluat l. 1. §. si filijs, ff. de separat. l. Titius rogatus, ff. ad Trebell. & l. Celsus, ff. de relig. & sumpt. fun. l. si vir, & vxor, ff. ad l. falcid. cum multis alijs per Giurbam, vt supra relatis num. 18. Costa num. 4.

6 Prout dicitur de Camera Apostolica, quæ succedens in spolijs Clerici, ad æs alienum in hæreditate relictum pro rata tenetur, Rota decis. 855. in antiquis, Masull. decis. 191. num. 6. quos sequitur Giurba, vbi supra num. 19.

Quæ vltima opinio de AEQVITATE probabilior est, & communiter recepta, Aequius enim est iniri calculum, vt bonis æstimatis æs alienum pro rata in mobilibus, & immobilibus diuidatur, Socararus ad Consuet. Cathalon. cap. item Vassallus debet vitam §. 13. num. 45. præsertim vers. verius tamen, & æquius fol. mihi 512. per l. in imponenda ratione, & l. irritum, C. ad l. falcid. quem seq. Giurba dicto loco num. 21. vers. æquius, itaque Gutier. pract. qu. lib. 5. quæst. 92. num. 1. Costa dicta quæst. 24. num. 4. & 5. per l. Celsus, ff. de relig. & sumpt. funer. vbi 8 num. 6. inquit idem obseruari in confiscatione bonorum existentium in diuersis territorijs. Nam quilibet Fiscus capit bona sui territorij, & æs alienum diuiditur pro rata bonorum, ad quēlibet Fiscum peruentorum, Ripa de success. ab intestato responso 5. par. 2. Farin. quæst. 25. nu. 172. cum seq. par. 1. & cons. 71.

Neque releuant allegata in contrarium, quia præter quod de rigore iuris procederent. Pri- 9 ma opinio hac etiam ratione minus vera deregitur, quia nomina debitorum, & mobilia sequuntur personam, nec illius sunt territorij, in quo extant, sed in quod sunt deferenda, & vbi 10 originem habet creditor defunctus, Bald. in l. mercatores, C. de comer. & mercim. quia personam sequuntur, & illius ossibus sunt affixa, tex. in l. si quis, ergo casus ff. de pecul. vbi glos. verbo nominibus, & l. 3. ff. pro socio, Alexan. cons. 6. num. 6. in fine lib. 1. cons. 111. num. 6. 7. & 8. lib. 4. & cons. 19. nu. 7. ac cons. 141. nu. 21. in fine lib. 7. Bero. quæst. 109. nu. 3. Gozad. cons. 49. num. 14. Gail. lib. 2. obseruat. 124. num. 18. & 19. Socin. iun. cons. 36. num. 5. & 6. Cephal. cons. 278. num. 105. lib. 2. Maluas. cons. 123. nu. 18. & 23. Alba cons. 23. Surd. cons. 343. num. 15. & 33. Pacian. cons. 4. num. 104. Carp. ad stat. 295. num. 15. lib. 1. Costa vbi supra num. 2. Giurba dicto loco num. 16. qui refert Galiam; Adde Rhaud. var. resol. cap. 2. num. 56. & cap. 44. nu. 17. Bursa cons. 427. num. 15. & Morot. cons. 63. num. 17.

Peregr. enim citatus tàm à Giurba, quàm per Costam in cons. 90. lib. 1. pro ea opinione, contrarium probat, videlicet mobilia, & nomina 11 debitorum contineri sub Statuto loci, in quo posita sunt, vel exigi debent nomina debitorum, prout eiusdem sententiæ fuerunt Lapus alleg. 91. circa finem, Alex. sibi contr. cons. 16. in fin. lib. 1. Franch. decis. 93. Thesaur. qu. famil. num. 15. lib. 2. Ant. de Alex. in addit. ad consuetud. Neap. fol. 162. & distinguendo actionem, quæ datur ad quid mobile, aut immobile, probat

idem

idem Alex. conf. 11 t. num. 8. lib. 4. & conf. 141. num. 22. lib. 7. Bertrand. conf. 105. lib. 1. Franch. dicta decis. 93. num. 6. & 7. latissimè Tiraquell. de retr. linager. §. 1. glos. 7. num. 1. 3. 8. & 14. hos sequitur Giurba dicto cap. 12. glos. 5. num. 7. part. 1. vbi tradit, quod si sit actio ad quid

12 immobile, inter immobilia reputatur actio ipsa & consequenter de territorio illius loci dicitur; Si verò ad mobile, contrarium affirmandum esse putat.

Magis communis etenim, & probabilior videtur prior sententia, vt de se patet, tùm ex rationibus deductis, tùm ex maiori numero, & auctoritatibus Patrum in eam sententiam deduc-

13 ctum, à qua (sibi contrarius) non dissentit Peregr. in conf. 6. num. 9. lib. 5. quemadmodum distinctionem ipsam etiam explosetunt post alios Thesaur. relata quæst. 5. num. 15. in fine lib. 2. & quæst. 2. nu. 12. lib. 1. ac Moroc. alleg. conf. 53. num. 17.

Neque etiam obstat d. l. certatum, §. 1. ff. de milit. testam. quæ solum in milite procedit, qui

14 habet duo patrimonia, secus in Pagano, qui vnicum habet patrimonium, & si in varijs regionibus diffusum, vt docet Gutier. quæst. 92. num. 7. Costa loco relato num. 4. Giurba citata glos. 5. num. 21. & si enim vigore statuti diuidatur

15 Patrimonium ipsum, immutari tamen non debet creditorum conditio, Tiraquell. de primog. quæst. 35. num. 29. & 31. & Gutier. recit. quæst. 92. num. 7.

SVMMARIA.

1 *Meretrices restringi debent in aliquo loco Ciuitatis ad euitanda scandala.*
2 *Meretrices extra mænia Romæ posita erant.*
3 *Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis.*
4 *Meretrices à vicinia expelluntur, etiam si domus esset propria nu. 7.*
5 *Ratio est, ne vicinorum inficiant mores.*
6 *Domus sua tutissimum est vnicuique refugium.*
7 *Meretrix cogitur vendere propriam domum.*
8 *Etiamsi viueret cum patre, matre, vel marito.*
9 *Decretum Senatus.*
10 *Octauiani Cæsaris Augusti decretum contra Iuliã propriam filiam ob illius inhonestatem.*
11 *Ab ordine expellente meretricem non datur appellatio, saltem quo ad suspensiuum.*
12 *Non. Const. dispositio contra meretrices.*
13 *Modus probandi aliquam esse meretricem ex Non. Const.*
14 *Modus probandi aliquam esse meretricem de iure communi.*
15 *Probatio malæ vitæ mulieris in specie non tollitur per contrariam probationem in genere.*
16 *Meretrix, quæ dicatur.*
17 *Infirmi, & leprosi separari possunt à consortio aliorum.*
18 *Idem obseruatur in animalibus brutis.*
19 *Pascua eis deputantur, & limitantur.*
20 *Quia eum possint de facili alia animalia corrumpi, id euitari debet.*
21 *Palea, aut fœnum in Ciuitate detineri non debent, ne incendia excitentur num. 22.*

Meretrix eijcitur, etiam ex propria domo, si est sita pænes Ecclesiam, vel Moniales, aut vicinis scandalo est. Cap. XXXIII.

PVre communi inspecto publicæ meretrices restringi debent in angulo Ciuitatis, ne inhonestæ mulieres in comitiua honestarũ habitent. Ita vt minor scandali oc-

1 casio relinquatur fidelibus, & ne eorum mores probos inficiant, vt habetur in l. non aliter, ff. de vsu, & habitatione, & tradit Luc. de Penna in l. si qua in publicis, verbo ad notare sub num. 9. circa medium, C. de spectaculis, & scenicis lib. 11. Peguera decis. 12. num. 5. par. 1.

Prius Romæ meretrices prostabant extra

2 mænia in fornicibus, vnde submenianæ dictæ Petr. Gregor. lib. 10. sintag. iur. cap. 2. num. 39. par. 1.

Resecandæ enim sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis à caulis repellenda, ne tota domus massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, & intereant, vt per cap. resecendæ 24. quæst. 3. scribit Peguer. loco citato, & sic à vicinia expelli posse meretrices haud est

4 ambigendum, vt tradit Ripa tract. de peste, tit. de remed. præseruat. vers. 18. num. 164. Franch. decis. 316. in princip. Menoch. de arbitr. casu 78. num. 12. Petr. Gregor. lib. 4. Syntag. iur. cap. 24. num. 10. par. 1. Ne vicinorum probos inficiant mores, & ne aduersa fœtida contagione, & visu,

5 sana inficiant, vt subijcit dictus Author dicto lib. 10. cap. 2. num. 37. Gaspar Ant. Thesaur. qu. forens. 33. num. 1. par. 1. qui testatur id cautum etiam esse ex decretis Stat. Sabaud. Prout hoc idem prouidet Stat. huius Ciuitatis Mediolani cap. 472. lib. 2. in Cathalonia idem cautum esse scribit Peguera dicta decis. 12. num 8.

Dubium in eo versari videtur, an si domus sit propria, meretrix ab ea nihilominus possit

6 expelli. Qua in re, cum domus sua tutissimum sit cuiusque refugium, & receptaculum, expelli minimè posse concludit Thesaur. dicta qu. 33. nu. 2. lib. 1.

De AEQVITATE tamen, & ex publica honestate ad obuiandum scandalis, si pænes Ecclesiam, vel Monasterium sita esset huiusmodi domus, vel mulier domina, ita inhonestè viue ret, vt omnibus vicinis scandalo sit; tunc etiam è

7 domo propria est expellenda. Immò etiam cogi potest ad eam domum vendendam, vt iudicasse Senatum Pedemontanum testatur, Thes.

8 recit. quæst. 33. nu. 4. Id quod intelligi etiam de-

bet, si talia meretrix viueret cum patre, vel ma- 9 tre, aut marito, domusq; esset alterius eorum, quia nihilominus vel filia expellenda esset, vel cum ea ipsi pater, & mater, aut maritus, Afflic. ad Const. Regni Rubr. 43. de prohibita habit. nu. 2. vers. si quid maritus lib. 3. Thesaur. d. quæst. 33. in fine Carpan. ad d. stat. 472. nu. 48. post Capic. decis. 44. num. 4. Et ita iudicasse Sen. Excell. 10 die 11. Nouembris 1577. contra Barbaram Rozonam testatur Carpan. loco relato nu. 49. dum rescriptum fuit D. Capit. Iust. vt ipsam Barbaram vna cum marito expelleret à vicinia; Et summa sanè ratione cum Octauianus Cæsar Iu- 11 liam propriam filiam, quæ malè, & luxuriosè vixerat, quamquam ob id in Insulam ante relegauerat; humari in suo sepulcro testamento prohibuerit, vt post Dionem Cassium lib. 5. Histor. Rom. refert Petr. Gregor. d. l. 10. cap. 2. num. 29.

A sententijs verò latis super expulsione me- 12 retricis non dari appellationem, saltem quoad suspensiuum, probat Rebuff. tract. de sententia prouisionali in præfatione num. 133. Quia appellatione non obstante executioni mandantur huiusmodi sententiæ, vt ante eum scriptum reliquit Afflict. ad Const. Regn. dict. rubr. 43. nu. 1. lib. 3. quos sequitur Carpan. ad d. stat. 472. nu. 54. lib. 2.

Quæ tamen disputatio, vtrum è propria domo possit expelli meretrix, sublata est in hoc 13 Dominio ex dispositione d. Nou. Const. tit. de meretr. & lenon. vers. & eo amplius, vbi apertè prouisum est huiusmodi fœminas esse expellendas, etiam ex proprijs domibus: traditurque 14 ibi modus, quo probari debet aliquam esse meretricem; Videlicet vbi tres ex vicinis alicuius Parochiæ maioribus annis triginta affirmauerint Iudici talem esse meretricem, statim è vicinia expellatur.

De iure autem communi probatur talem esse 15 meretricem per testes singulares, probando, quod conuersabatur cum multis, qui honestè cum ea verisimiliter conuersari non poterant, iuxta text. in d. l. non aliter ff. de vsu, & habitatione Bal. cons. 207. lib. 4. latissimè de hac materia probationis. Boss. tit. de rapt. mulier. nu. 9. & 11. & Decian. tract. crimin. lib. 8. num. 16. tom. 2. Carpan. ad d. cap. 472. num. 11. Petr. Gregor. d. lib. 10. cap. 2. num. 5. & 6. Egregiè Peguera decis. 12. num. 10. vbi tradit, quod si pro- 16 batum fuit in specie de mala vita mulieris, quæ contrarium probauit in genere; præfertur probatio in specie facta per Innoc. in cap. inquisitioni, & in cap. cum oporteat de accusat. Roman. cons. 167. in fine, Gutier. Canon. quæst. lib. 2. cap. 11. & 12. per totum, Meretrix autem quæ 17 dicatur, latissimè exponit Lucas de Penna in dicta l. si qua nu. 12. C. de spect. & scenic. lib. 11. & tradit. Carpa. ad d. cap. 472. n. 4. cum plur. seq. & Petr. Gregor. d. lib. 10. cap. 2. num. 1. cum seq. plur.

Et quia non solum meretrices vicinia pessimo 18 exemplo nocere possunt, sed etiam infirmi, & leprosi; separari possunt à consortio aliorum, & eijciuntur extra loca, vt post Castr. in l. 2. C. de summa Trinitate, & Fide Catholic. per text. in auth. iusiurandum, quod præstatur ab his in fine probat Iacob. Rebuff. in d. l. si qua sub nu. 2. C. de spect. & scenic. Cæpol. de seruit. rust. prædiorum, cap. pascuis quæst. princip. 6.

Idem obseruatur in animalibus brutis, quia si in aliquo manso sunt animalia morbosa, per 19 quæ alia animalia circumuicina possunt infici, possunt eis pascua deputari, & limitari, & eis, quorum sunt, sub pœna inhiberi, vt non tran- 20 scendant limites, nec depascant in alijs pascuis, l. ædiles ff. de via publica, & l. qui in puteum ff. quod vi clam, & l. 1. ff. de extraord. crimin. Quia cum possint de facili alia animalia infici, 21 & corrumpi, id euitari debet l. si prædium C. de ædict. act. Iacob. Rebuff. vbi supra sub eodem num. 2. qui sub num. 3. scribit, quod ideo nec paleæ, nec fœnum debent detineri intra Ciuitates 22 propter timorē excitandi incendia l. prouincialium C. de erogat. milit. annon. lib. 12. glos. in l. fistulam ff. de seru. Vrban. prædiorum cum alijs auctoritatibus ibi adductis.

SVMMARIA.

1 *Hæredi cum beneficio inuentarij licet soluere creditori posteriori sibi magis grato.*
2 *Creditor anterior eatenus agere potest contra creditorem posteriorem satisfactum, quatenus non est soluendo debitor facta excussione.*
3 *Secundus creditor conuenitur à primo absq; excussione, si pecuniam recepisset cum promissione restituendi in casu molestiæ.*
4 *Idem si sub conditione recepisset pecuniam secundus creditor.*
5 *Secundus creditor satisfactus in pecunia, cessant excussione, vel conditione, de ÆQVITATE molestari non potest à primo num. 10.*
6 *Ratio est vel ob commixtionem, vel ob consumptionem pecuniæ, quod de iure præsumitur.*
7 *Decretum Sacri Concilij Neapol.*
8 *Iura vigilantibus, non dormientibus subueniunt.*
9 *Si pecuniæ solutæ secundo creditori reuocari possent à primo, mercatores continuis litigijs vexati mercimonia deserere cogerentur.*
11 *Secundus creditor, qui exegit pecuniam, quasi in premium suæ vigilantiæ reputatur potior.*
12 *Limitatur conclusio quotiescunque pecunia consideratur vt species.*
13 *Exemplum datur de pecunia, quæ vt species reputatur, videlicet si extaret super montibus, aut censu, aut sub sequestris, siue deposito.*
14 *Pecunia destinata ad emptionem prædiorum, inter immobilia reputatur, maximè fauore minoris.*
15 *Fiscus agit aduersus creditorē posteriorē pro recuperatione pecuniæ, etiā nō facta excuss. si ea peruenit ad creditorē secūdū ex causa lucratiua n. 17.*

Ex

16 Ex causa vero onerosa solutum creditori secundo non reuocat Fiscus, quia non habet locum eius priuileg.

Anteriori creditori competit reuocatoria contra posteriorem creditorem, qui fuit satisfactus. Cap. XXXIV.

HAud rarò euenire solet, vt pluribus extantibus creditoribus, posterioribus satisfactum prius fit, dum debitor huic posteriori creditori, vti gratiori, & magis festiuo, satisfecit. Id quod licere hæredi cum bene-1 ficio inuent. scribit post alios Montieula tract. de inuent. diuers. quæst. 234. num. 80. cum plur. seq. Non enim debet hæres citare, neque perquirere creditores absentes, aut negligentes, ne se litigijs supponat hæres, & crabrones irritet, vt est in adagio; Hinc sub oritur quæstio, num anterioribus creditoribus competat reuocatoria aduersus istos posteriores satisfactos. Qua in re distinguunt scribentes; Aut enim agitur de creditore hypothecario, vel de chyrographario, siue personali. Primò enim casu, vel secundus creditor fuit satisfactus in pecunia, aut in 2 alia specie, & tunc, si in pecunia, eatenus agere non potest anterior creditor, quatenus facta excussione debitoris principalis non reperitur soluendo, & declaratur minus idoneus per conditionem ex lege, vel actionem in factum via subsidiaria, l. deferre §. vltimo, ff. de iure Fisci, Bart. in l. si non expedierit, §. 1. de bon. auct. iud. possid. Eugen. consl. 89. nu. 10. Cæphal. consl. 86. sub num. 8. vers. ad cognoscendum, Costa remed. subsid. 23. illat. 2. num. 2. Prout etiam nulla facta excus-3 sione conueniri posset ad restitutionem pecuniarum exactarum secundus creditor, si promisisset eas restituere in casu molestiæ alterius arg. l. nam, & si, & l. non omnis, §. fin. ff. si cert. pet. D. Marius Antoninus var. resol. lib. 2. resol. 60. casu 15. vers Eas exegisset, absque præiudicio ipsarum partium, vel conditionaliter ad ipsum se-4 cundum creditorem peruenissent pecuniæ ipsæ Ludou. decis. Perus. 45. num. 20. par. 1. Costa dicto remed. subsid. 37. sub num. 2.

Quia cessante excussione prædicta, vel con-5 ditionibus, de quibus supra, secundus creditor satisfactus in pecunia, de AEQVITATE molestari non potest à creditore anteriore, cum pecunia recepta, vel ex consumptione, vel ex commixtione, vlterius extare non præsumatur, 6 tex. in d. l. si non expedierit, ff. de bon. auth. Iud. possid. Et ita iudicatum fuisse per Sacrum 7 Concilium Neapolit. tradit Afflict. decis. 190. Paris. consl. 6. lib. 4. Gram. quæst. 1. post decis. Cæphal. dicto consl. 86. num. 4. & consl. 555. num. 7. Capic. decis. 78. Menoch. consl. 25. num. 1. vbi hanc crebriorem esse sententiam testatur, Eu-8 gen. alleg. consl. 89. num. 5. Iura enim vigilantibus, non dormientibus subuenire notissimum est, Borgen. decis. 29. num. 36. par. 3. quos refert & sequitur Costa dicto remed. subsid. 37. num. 1. vbi post Eugen. eam tradit rationem, quia si anteriores creditores pecunias solutas posterioribus creditoribus reuocare possent, mercato-9 res præsertim litibus vexari comercia deserere cogerentur totius mundi conturbatione, Steph. Grat. lib. 2. discept. forens. cap. 304. nu. 1. cum quinque seq. Afin. de excus. §. 7. cap. 3. num. 2. vers. opinionem verò.

Si verò agitur de creditore chirographario, idest de eo, qui personali actione dumtaxat nititur; Tunc licet pariter aliquibus distinguere placuerit inter pecuniam extantem, aut consumptam, communis tamen opinio est, vt de AEQVITATE non possit molestari is credi-10 tor, qui suum exegit, quia quasi in premium suæ vigilantiæ reputatur potior, l. pupillus, ff. 11 quæ in fraud. cred. Gail. pract. obseru. lib. 2. obseru. 25. num. 15. Caroc. decis. 109. num. 42. licet vitio impressoris deficiat ibi dictio, non, quia Afflict. & alij ibi relati hanc sententiam, non autem contrarium probarunt, Costa de fact. sciend. & ignor. cent. 1. dist. 8. num. 4. & 5. & dicto Remed. subsid. 37. illat. 2. num. 6. post Didac. pract. quæst. cap. 219. & alios ibi cumulatè adductos, inter quos Roland. de inuent. par. 4 vers. 8. est vtilitas.

Quam tamen conclusionem limitat Costa dicto remed. subsid. 37. num. 7. quotiescumque essemus in casibus, in quibus pecunia consideratur, 12 vt species, veluti quando esset super montibus, vel super censu, aut sub sequestro, vel deposita in saculo, quia tunc idem de ea iudicandum 13 esset, licet de specie, l. plenè, §. si eandem, ff. de leg. 1. Alba consl. 3. num. 5. idem in pecunia destinata ad emptionem prædiorum, quæ inter immobilia connumerantur, præsertim fauore minoris, aut Ecclesiæ, Boer. decis. 209. Rot. Rom. decis. 278. num. 2. part. 2. in nouiss. Costa vbi sup. num. 8.

In Fisco autem specialiter prouisum esse ha-15 betur, per d. l. deferre, §. fin. ff. de iure fisci, & l. pecunia, C. de priuil. Fisci, de quo abundè Eugen. alleg. consl. 89. num. 1. cum seq. Quamuis distinguendo contrarium probet, Grat. dicto cap. 304. nu. 2. & 4. post. Peregr. de iure, & priuil. Fisc. lib. 6. tit. 6. num. 8. in fine, vers. contra eos vero. Vbi tradit, quod si agitur de pecu-16 nijs solutis ex causa onerosa, non datur illarum reuocatio, etiam Fisci fauore, cui priuilegium illud tantum competit, quando pecuniæ peruenerunt ad aliquem ex causa lucratiua, Faber. in 17 §. si quis in fraudem num. 23. inst. de action. materiam hanc plenissimè excutit, Gutier. pract. quæst. ciuil. lib. 5. quæst. 100. per totum, in quem post hæc scripta incidi.

SVMMARIA.

1 *Creditor anterior, cui obuenerunt bona debitoris, potest molestari à posteriore creditore.*
2 *Contrarium verius, si primo creditori satisfiat in pecunia per secundum creditorem.*
3 *Diligentia creditoris primi ei obesse non debet.*
4 *Primus creditor per adiudicationem bonorum debitoris dicitur securus pro crediti quantitate.*
5 *Oblatione totius summæ realiter facta creditori anteriori per posteriorem creditorem, ius hypothecæ in eius persona conseruatur.*
6 *Conclusio hæc procedit etiam in dote.*
7 *Idem procedit in bonis ad hastam venditis, quia in hoc nulla est differentia inter creditorem anteriorem, & licitatorem.*

Secundus creditor offerendo satisfactionem primo creditori, ab eo euincit rem in solutum acceptam. Cap. XXXV.

ALIA suboritur quæstio inter creditores anteriores, & posteriores, quando anterior creditor vel emit, vel in solutum habuit pignus sibi, & alijs obligatum; An à posterio-
1 ribus creditoribus dicatur tutus. Et pro creditore anteriore stat tex. in l. si debitor, ff. de separat. & l. si prior, C. qui potior. in pign. hab. glos. in l. si à debitore, in verbo eum, qui ff. eod. tit.
2 Quia sua diligentia ei obesse non debet, l. 1. vbi glos. verbo obtulerit, C. si antiq. credit. pign. vendit. Salic. in d. l. si à debitore nu. 2. ff. qui pot. in pign. habeantur.

De AEQVITATE tamen non prohibetur
3 secundus creditor offerre primo creditori ementi à suo debitore cum eum hypothecaria conuenire possit, oblato debito, Salic. in d. l. 1. num. 2. vers. 3. C. si atque cred. Grat. lib. 2. discept. forens. cap. 269. num. 30. & 21. Vbi tradit hunc esse vnum ex casibus, in quibus creditor secundus auditur contra primum, qui tamquam emptor, seù in solutum accipiens, non est tutus contra posteriorem creditorem; Sed erit secu-
4 tus pro crediti quantitate, tamquam creditor primi contractus, latissime Amator Rodriquez tract. de priuil. cred. art. 1. num. 22. par. 2. post Negusant. de pignor. part. 5. membro 3. per totum. Quo loci inquit dicto num. 22. circa medium, quod AEQVITATIS ratio suadet, vt oblatione totius summæ realiter, & integrè facta primo creditori, ius hypothecæ in persona
5 secundi creditoris conseruetur, Ozasch. decis. 135. num. 2. & Afflict. decis. 159. Id quod locum
6 obtinere etiam in dote scribit idem Amator. fol. 93. oblatio tamen, quia ipsa fieri etiam potest a primo creditore, qui idcircò rem hypothecatam retinere potest satisfacto secundo creditore, l. Paulus, §. qui pignus ff. quibus modis pignus, vel hypoth. soluitur Amator d. nu. 22. ex quaverè fol. 938.

Prout pariter de AEQVITATE tàm ipse creditor, quam alius tertius, illius nomine, po-
7 test offerre, quando bona debitoris venduntur ad hastam, quia non est in hoc differentia inter creditorem, & extraneum licitatorem, Surd. cons. 256. nu. 6. Grat. lib. 1. discept. forens. cap. 7. nu. 7. & 8.

SVMMARIA.

1 *Bannitus restitutus dicitur nouus homo.*
2 *Bannitus restitutus non tenetur versus eius creditores, etiamsi ad pinguiorem fortunā peruenerit.*
10 *Contrarium verius.*
9 *Distinguitur.*
3 *Fiscus publicatis bonis delinquentis tenetur repenta versus creditores confiscati.*
4 *Publicatis bonis, transeunt omnes actiones, & obligationes delinquentis in Fiscum.*
5 *Obligatio semel extincta per mortem ciuilem non reuiuiscit amplius.*
5 *Ordinatio Illustriss. Magistratus Extraord. redd. in ea materia.*
6 *Debitoris sectā non potest deteriorare ius creditoris.*
7 *Actio personalis non potest auelli ab ossibus debitoris.*
8 *Delinquens non potest esse melioris conditionis.*
11 *Habens actionem videtur habere ius ad rem.*
12 *Bannitus restitutus tenetur versus creditores pro rata bonorum recuperatorum, etiamsi creditores non contradixissent bonis publicatis.*
12 *Et eadem nocent non contradicentibus quod Fiscum tantum.*
13 *Contrarium probat Odd. & Farin. sed reprobantur.*
14 *Prior sententia est in hoc dominio in obseruantia.*
15 *Cridarum beneficium prodest tantum Fisco, & habentibus causam ab ea, non alijs personis.*
16 *Bannitus restitutus quo ad omnia, idest quo ad bona, & personam conuenit, & conuenitur pro omnibus, ac si numquam frater bannitus fuisset.*
17 *Bannitus restitutus quoad personam tantum, ad nihil tenetur.*

Bannitus restitutus tenetur ad ratam bonorum recuperatorum versus creditores. Cap. XXXVI.

1 BAnnitum restitutum effectum esse nouum hominem scribit post alios Honded. cons. 67. num. 24. lib. 1. & Felic. alleg. 34. num. 7. par. 1. Qua attenta ratione, non teneri bannitum restitutum ex Indulgentia Principis versus priores credito-
2 res, etiamsi ad pinguiorem fortunam postea peruenerit, disponit text. in l. tutor filiorum,

& in

& in l. si debitor, C. ad sententiam passis, Gamma decis.85. num.6.

Publicatis enim bonis ob delictum, repente 3 Fiscus subintrat in locum debitoris, quo liberato contra eundem Fiscum agitur, cum bona debitoris retineat, l. 2. vbi Salic. C. ad l. Iul. de vi pub.glos. in l. si marito, ff. sol. matr. Boss. tit. de proclam. quod fit bonis publ.num.14.Hector Felic. alleg.34. num.6. par.1.

4 In quem omnes actiones, & obligationes etiam passiuè transeunt, l. cum Fisco, ff. ad Sylan. l. 1. C.de fideiuss. & l.2. ff.de alimentis cibar. legat.Boss.tit.de bonis publ.nu.13.

Obligatio enim extincta semel per mortem 5 ciuilem, sæpè naturali adæquata non reuiuiscit amplius, l. qui res, §. arcam, ff. de solut. Et ita ordinauit Illustris. Magistratus Extraordinarius Redd.die 1. Septembris 1593. ad relationem Illust. D. Quæstoris Tersaghi, præsente Illustris. Præside Menochio, fauore Io. Baptistæ Montemerli Derthonensis.

Quamuis alij contrariæ sententiæ arrideant, 6 tum quia ex facto debitoris non potest ius creditoris fieri deterius, l.2.§.1. ff. de verb.obligat. & l.debitorum pactionibus, C. de pactis. Tum 7 quia actio personalis non potest diuelli ab ossibus debitoris, l.1. §. si hæres, ff.ad Trebell. Tum etiam, quia hoc pacto melioris conditionis esset delinquens contra not. in glos.cap. quia circa de bigam.Manent.cons.20.per totum.

Nodum huius dubitationis soluendo di- 9 stinguit, Costa tract. de port. ratæ quæst. 120. sub num.6. per tex. in l. 3. C. de sententiam passis; Aut enim bannitus gratiatus, sinè restitutus recuperat bona per viam quotæ, aut restitutio est plenaria quoad omnia bona in singulari. Aut tantum quo ad personam restitutus est. Primò casu de AEQVITATE tenetur tantum pro rata bonorum recuperatorum primis 10 creditoribus, qui pro residuo agere debent contra Fiscum, Costa vbi supra num.7. Bursat. cons. 54. num. 6. lib. 1. Peregr. de iure Fisci lib. 5. tit. 2. num.63.

Etiamsi restitutus negligat recuperare bona, quia qui habet actionem, videtur habere ius ad 11 rem l. pen. ff. de senten. passis, Costa dicto loco num. 9. qui seq. num. probat conclus. procede- 12 re etiamsi creditores non contradixissent cridis publicatis, iuxtà doctrinam Bossij dicto tit. de proclam. quod fit bonis publ. num. 15. & tit. de remed. ex Sola Clement. Principis num. 22.92.

Quia nihilominus facta bonorum restitutione de AEQVITATE tenebitur restitutus versus creditores, cum proclamata tantum prosint Fisco, & contumatia creditorum in non contradicendo sibi tantum præiudicet, quoad Fiscum, non autem quoad debitorem, in contrarium affirmat, Odd. de restitut. in integrum quæst.97. art.3.& Farinac. loco relato num.181. Quia Bossij sententia, vti verior, & Aequior, magisque consentanea naturæ restitutionis in 14 integrum, communiter obseruatur in hoc dominio, Peregr. dicto tit. 1. num. 208. Alba cons. 196. Cridarum enim beneficium non prodest 15 alijs, sed solum Fisco, & habentibus causam ab eo, Menoch. cons.744. num.17. Costa vbi supra 16 num. 11. Secundo casu conuenitur, & conuenit æque, ac si numquam fuisset bannitus. Tertiò casu nihil æris alieni prius contracti exsoluit, Costa dicto num.7. post Corn. cons. 190. col.vlt. lib. 1. & Farinac. quæst. 20. num.177. & Caball. cons.132. col.2.

SVMMARIA.

1 *Donatio simplex à patre facta filio computatur in legitimam.*

2 *Donatio facta per patrem filio, vt promoueatur ad sacros ordines, vel vxorem ducat, dicitur donatio ob causam num.3.*

4 *Contrarium verius.*

5 *Causa finalis ea esse dicitur, sine qua quis alias facturus non erat.*

6 *Causa, quæ tendit ad merum fauorem donatarij, impulsiua, non finalis dicitur.*

7 *Causa in dubio, impulsiua, non finalis dicitur.*

8 *Causa qualibet non inducit effectum collationis, sed solum illa, quæ secum habet iuris necessitatem.*

9 *Lex facilius succurrit patri, quando donat ex iuris necessitate, quam vbi dat ex voluntario affectu.*

10 *Ordo clericalis tantopere æstimandus vilesceret absq; patrimonio.*

11 *Bona donata filio, vt ordines suscipiat, non possunt vendi, neq; alienari, absque licentia Episcopi.*

12 *Bona donata filio, vt ordines suscipiat, non computantur in legitimam.*

13 *Donationes huiusmodi non solum respiciunt causam onerosam matrimonij temporalis, & spiritualis, sed etiam interesse tertij, ne decipiatur.*

14 *Donatio huiusmodi, Aequitatis impulsu facta censetur.*

15 *Bona filio donata, vt ad sacros ordines promoueatur, non conferuntur in diuisione cum fratribus.*

16 *Donatio filio facta, vt promoueatur ad sacros ordines, non dicitur meliorare conditionem descendentis iuxta Statutum.*

Donatio facta filio causa matrimonij, vel clericatus, dicitur simplex donatio, non ob causam. Cap. XXXVII.

VT facilius vxores diuites ducant filij, vel ad Sacros Ordines promoueantur, solent parentes donationes particulares facere ipsis filijs. Quibus stantibus hæsitandi locus sæpè relinquitur, an bona in huiusmodi donationibus contenta imputen-

putetur in legitimã. Quæ sanè quæstio ab eo dependere videtur, vtrum donatio sit simplex, vel potius ob causam, namque vbi simplex donatio diceretur, in legitimam imputanda non essent bona donata, Bart. & alij in l. in quartam ff. ad l. falcid. Socin. cons. 18. & 19. lib. 4.

Quod donatio ipsa dicatur facta ob causam, res ipsa loqui videtur, dum subest in donatione causa matrimonij, vel promotionis ad Sacros ordines, quæ causa finalis omninò, non impulsiua dicitur, l. 1. vbi Bart. ff. ad Macedon. & l. fin. ff. de hæred. instit. Ceroett. cons. 192. num. 2.

3 Ergo donatio ob causam, non simplex esse videtur, vt in indiuiduo concludit, Rol. cons. 44. à num. 9. vsque ad finem lib. 4. post Porc. Imol. cons. 35. num. 36. Causa enim finalis ea esse dicitur, sine qua quis alias facturus non erat, vel eo modo, nisi fuisset illa causa, Bald. cons. 340. col. 2. lib. 3. Natta cons. 609. in 2. dub. Crau. cons. 142. num. 9. quos sequitur Rol. alleg. cons. 44. num. 15. lib. 4. Vndè cum causa matrimonij contrahendi, vel ad ordines promouendi, facta dicatur donatio ipsa, eam finalem causam esse patet.

Contraria tamen opinio, videlicet donationem esse simplicem, de AEQVITATE verior, & communior est; Etenim, vt Rol. nodum præuidit, quamuis inaniter illum soluere conatus sit; cum causa ipsa tendat ad merum fauorem

6 donatarij; impulsiua, non finalis dicitur, quia non excludit liberalitatem, Immola in l. Aquilius Regulus ff. de donat. Cæphal. cons. 183. nu.

7 30. Prout in dubio impulsiua, non finalis diiudicatur glos. & scribentes in l. 2. §. Titio decem, ff. de donat. in puncto Oldrad. cons. 5. quem etiam refert, Bol. alleg. cons. 44. num. 2. cum quinque seq. lib. 4. Crau. cons. 114. num. 17. & cons. 85. num. 6. Socin. cons. 53. nom. 1 & copiosissimè Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 154. num. 34. cum duob. seq. vbi more suo copiosè scribit, quod non quælibet causa inducit effe-

8 ctum collationis, sed solum illa, quæ secum habet iuris necessitatem, vt est dos, aut donatio propter nuptias, quã pater facere compellitur.

9 Quia facilius lex succurrit patri, quando donat ex iuris necessitate, quam vbi dat ex voluntario affectu, prout est in donatione ob causam matrimonij, quæ licet moueat Patrem addonandum, non tamen habet actualem iuris necessitatem, & num. 35. Rol. opinionem reprobat.

Eandem sententiam comprobat idem Gratian. in cap. 297. nom. 1. cum seq. plor. lib. 2. vbi alios per moltos citat, & præsertim Cæphal. cons. 613. num. 21. & Surd. cons. 143. nom. 5 a. ac decis. 322. num. 84. atque nom. 11. sobijcit author ipse, quòd bona donata filio per patrem, vt ordines suscipiat, iuxta dispositionem Sacri Concilij Tridentini sess. 21. cap. 2. ne vilescat ordo clericalis, tantopere æstimandus capit. non

10 liceat, & cap. Episc. vbi glos. de præbendis, non possunt vendi, nec alienari absque licentia Episcopi, quia dantur in titulum perpetuum, Surd. de alim. tit. 4. qu. 18. n. 32. Ceuall. cõmun. contra commun. qu. 527. & 565. & qu. 561. n. 24. & 30.

Vndè neque computantur in legitimam Ce-

12 uall. quæst. 682. num. 6. idem probat Costa remed. subsid. 106. illat. 1. num. 5. huiusmodiq; donationes respicere non solum causam onerosam matrimonij temporalis, & spiritualia, sed etiam

13 interesse tertij, qui non debet decipi, cum AEQVITATIS impulso censeantur factæ Gra-

14 cian. vbi supra num. 13. post Diaz. in prax. crim. 8. c. 18. num. 15.

15 Quippè quod bona ipsa sic donata filio ad sacros ordines suscipiendos, conferri non debeant in diuisione cum alijs fratribus, probat

16 Costa all. illat. 1. sub num. 5. Ex qua donatione meliorata minimè dicitur conditio ipsius filij iuxta Statutum Mediolani 305. lib. 1. vt post Carp. tradit Polid. Ripa obseruatione 232. per totum, cum statutum ipsum disponat ascendentem non posse meliorare conditionem descendentis.

SVMMARIA.

1 *Diuinam esse l. si me, & Titium tradit Bald.*

2 *Qui ex pecunia aliena factus est locupletior, vel eius conditio reddita melior, tenetur ad restitutionem, etiamsi sibi non fuerit mutuata.*

3 *Idem procedit, si ex mercibus alienis secuta fuit melioratio num. 8.*

4 *Vxor, & liberi tenentur in subsidium pro pecunia, siue tritico mutuatis marito, & Patri, ex quo alimenta consequuti sunt. Saltem ad ratam num. 7.*

5 *Limitatur, si impossibilitas soluendi marito succedat longè post mutuum.*

6 *Pecunia mutuata Patri tempore exrestiæ sine alia probatione, præsumitur versa in alim. filiorum.*

9 *Nihil refert, quod mediatè, aut immediatè aliquod sit versum in vtilitatem, vt detur actio, sed tantum requiritur, quòd occasione rei mutuatæ commodum habuerit.*

10 *Idem procedit, si ex mercibus traditis aliæ merces sint emptæ, ex quibus commodum habuit.*

11 *Filij, & vxor tenentur in subsidium cum moderamine, ne vniuersis facultatibus priuentur.*

12 *Sententia auctoris in ea materia.*

13 *Sententia alia auctoris.*

14 *Tertius, ad cuius vtilitatem merces emptæ fuerunt, tenetur versus vendentem in subsidium. Io. Paul. Aresij mentio honorifica.*

Ad

Ad restitutionem pecuniæ mutuatæ Titio, quæ ad Mæuium peruenit, vel ex ea factus est locupletior; Tenetur Mæuius in subsidiū, vbi Titius non est soluendo. Cap. XXXVIII.

1 BAldus in cons. 348. col. 1. in fine vers. considera interdum lib. 1. Diuinam, Nobilemq; appellat legem si me, & Titium ff. si certum petatur, cum remedium singulare, & vndequaque subsidiarium præster, in mera AEQVITATE fundatum; Disponit enim text. ipse, quod si pecunia, vel res mea alij mutuata ad te peruenit, etiamsi tecum non contraxero, mihi tamen teneris in subsidium ex 2 AEQVITATE, cum vel locupletior factus sis, vel melior reddita sit tua conditio, vt ad litteram patet, Felic. allegat. 23. n. 1. p. 1. Rota Genuens. 3 decis. 215. per totam, præsertim in fine, vbi ex mercibus tertij fuerat redemptus ab alio quidam minor captus Algerij.

Hinc propterea tradunt Scriptores, quod si ex pecunia mutuata marito, alimenta consecuta fuit vxor cum tota familia, De AEQVITATE 4 tenebitur vxor ad restitutionem pecuniarum mutuatarum, vbi maritus non sit soluendo, quod onus etiam ad filios spectat; vt etiam per l. 2. vers. æquissimum ff. ad l. Rhod. de iact. probat Surd. de alimentis tit. 8. priuil. 48. num. 5. & 6. & cons. 420. num. 1. dictoq; nu. 5. priuil. 48. Respondet ad contraria, & num. 6. distinguit tempora mutuatæ pecuniæ, vz. si impossibilitas soluendi venit longè post mutuatam pecuniam, 5 vel eodem tempore aderat. Quia primo casu res dubitabilis efficitur, cum non videantur filij, & vxor effecti locupletiores, de quo absolutè constat primo casu.

Si verò pecuniam mutuo accepit Pater tem-6 pore caristiæ, tunc absq; alia probatione censetur pecunia conuersa in alimentationem familiæ, & ideo tam vxor, quam filij tenentur ad restitutionem, saltem ad ratam, vbi Pater non 7 est soluendo, vt probatunt Alex. cons. 46. lib. 5. Crau. cons. 91. num. 5. & 6. Surd. de aliment. d. priuil. 48. nu. 10. Et nouissimè Gracian. lib. 1. discept. forens. cap. 94. nu. 12. & 13. ac cap. 107. nu. 2. cum plur. seq.

Nec refert, quod non sit mutuata pecunia, 8 vel triticum, quia etiamsi merces, vel alia res datæ essent, ex quibus commodum, & vtilitatem percepissent filij, & vxor, nihilominus tenentur ad restitutionem, cum nihil releuet, quod 9 mediatè, aut immediatè aliquid sit versum in vtilitatem, vt detur actio, sed tantum requiritur, quod occasione rei mutuatæ commodum habuerint, vt post Menoch. de recuperat. possess. remed. 4. num. 3. probat Surd. d. cons. 420. num. 2. & 3. Qui propriè loquitur de mercibus vendi-10 tis Hebreo, ex quarum venditione aliæ emptæ fuerunt vxori, & filijs.

In his tamen filij, & vxor grauandi non sunt plus æquo, vt si omnibus creditoribus soluere tenerentur, vniuersis facultatibus priuarentur 11 vt animaduertit Surdus loco relato num. 4. in fine. Quibus omnibus consideratis superiori anno 1623. dum conuenta coram me tunc Vicario Prætorio Cremonæ quædam nobilis mulier, nuper vidua effecta ad instantiam Pistoris cuiusdam ob pretium panis habita fide de pretio venditi eius viro pro alimentis totius familiæ, statui, vt amicabiliter res componeretur, & mulier ipsa (quæ neque cauta erat pro integra eius dote, ob tenuem viri hæreditatem, multis debitis implicitam) tertiam partem debiti persolueret Pistori, cui sententiæ ambæ partes acquieuerunt.

Consimilem prouisionem feci in alia causa Pistoris, & filiorum Vezanicæ in eadem Ciui-13 tate Cremonæ, mense Nouembris 1626. dum iterum ad eamdem Ciuitatem Cremonæ reuersus fueram, vti Iudex maleficiorum, & etiam in ciuilibus iusdicerem ob mortem Eximij I. C. D. Io. Pauli Aresij Vicarij Prætorij, ac Illustris. Iulij Aresij Senatoris Vigilantissimi, & Sapientissimi, ac AEQVISSIMI Præsidis consanguinei, in qua causa contrarium prius fuerat statutum per doctissimum virum, qui fortassis non ruminato negocio iudicauerat, & cui sententiæ pariter acquieuerunt partes.

Elicitur ex deductis alia quæstio, quando scilicet in libro mercatoris descriptus est quis debitor pro mercibus emptis ad vtilitatem alterius. An iste tertius, pro quo merces emptæ fuerant, conueniri possit pro solutione pretij, eo quia merces ad eius vtilitatem versæ sunt, & non nisi in subsidium teneri hunc tertium de AEQVITATE dictæ l. si me, & Titium resoluisse Rotam Romanam testatur Ludouis. decis. 216. per totam, & in litteris cambij probat Surd. cons. 528. num. 19. Oliban. de act. par. 2. lib. 1. cap. 14. num. 25. in fine, & Marc. Antonius de Amatis decis. 24. num. 16. ac Gutier. in repet. Auth. sacram. sub num. 82. vers. si aduersus creditorem &c.

SVMMARIA.

1 *Spoliatores, & Prædones grauibus panis subijciūtur*
2 *Spoliatori restituuntur meliorationes in re restituta necessario facta.*
3 *Conclusio procedit tam in bonis laicalibus, quam Ecclesiasticis.*
4 *Meliorationum causa permittitur retentio bonorum melioratorum.*
5 *Reparatio Ecclesiarum ad quem spectat.*
6 *Decretum Senatus.*

Melio-

Meliorationes factas etiam per prædonem restituit spoliatus, si necessariæ fuerunt. Cap. XXXIX.

Sequendo materiam, quamuis prædo, & spoliator odiosi adeo sint legibus, vt pænis grauibus subijciantur, ne dum ex spolio vtilitatem consequi valeant, ratione tamen commodi, siue vtilitatis consequutæ per spoliatum in re sibi restituta. De AEQVITATE eum teneri secuta reintegratione ad resarciendum meliorationes necessarias factas, etiam per 2 prædonem; & malæ fidei possessorem per l. planè cum l. seq. ff. de petit. hæred. probat Costa remed. subsid. 12. num. 6. post multos alios ibi relatos, inter quos Peregr. de fideicom. art. 50. num. 24. & Magon. decis. Lucens. 33. num. 24. Quæ conclusio procedit in meliorationibus factis; tam in bonis Laicis, & feudalibus, quam 3 in Ecclesiasticis, Surdus cons. 183. num. 46. & cons. 333. num. 30. quam sequitur Costa d. remed. 12. num. 7. Pro quibus meliorationibus 4 permitti retentionem bonorum melioratorum probat Rhaud. var. resol. cap. 18. & 20. & Surd. cons. 561. num. 26. Castil. de vsufructu cap. 57. num. 12. Franch. decis. 112. & decis. 527. quos sequitur Costa d. num. 7. vbi sequenti num. vsque ad finem, naturam ipsam melioramentorum, & reparationum, etiam Ecclesiasticorum bono- 5 rum, latissimè examinat, declarando etiam ad quos spectat Ecclesiarum reparatio in subsidium.

Et cum superioribus annis Ecclesia S. Mariæ Seruorum præsentis Ciuitatis in elegantiorem formam redigi studuissent illi Religiosi, Patronosque Capellarum ad ratam teneri supponerent ad dictam reparationem, inter quos minor Hieronymus Cattaneus connumeraretur, illiusque tutores hæsitarent talem sumptum fa- 6 cere posse, Consultus Senatus Excellentiss. die 21. Iulij 1615. referente Amplissimo Domino Senatore Hieronymo Caßlenro, censuit teneri omnes dictos Patronos, & minorem, siuè illius tutores, adsolutionem librarum mille pro singulo pro restauratione, siuè potius ornamento dictæ Ecclesiæ.

SVMMARIA.

1 *Emptor tenetur ad vsuras pro pretio nondum soluto*
2 *Bona fides non patitur emptorem percipere fructus rei empta cum iactura venditoris.*
3 *Emptor superlucratur tantum fructus pro rata pretij soluti.*
4 *Emptor loco fructuum spectantium venditori soluit interesse; si pretium non soluit.*
5 *Etiamsi fundus venditus, esset sterilis.*
6 *Ecclesia in alijs venditor non impleuisset, modo rem tradidisset.*
7 *Contrarium tradit Socin. sed reprobat.*
8 *Emptor non excusatur à solutione interesse, si habuit dilationẽ ad soluendũ, nec de interesse fuit actũ.*
9 *Venditori imputandum est, qui dilationem ad soluendum concessit.*
10 *Quilibet in re sũa est moderator, & Arbiter.*
11 *Lapsa dilatione concessa, emptor tenetur ad interesse.*
12 *Pactum respiciens dilationem dicitur pars pretij.*
13 *Vendita re nullo expresso tempore solutionis pretij, debetur statim pretium.*
14 *Venditor si recipiendo pretium non receperit interesse debitum, sed non promissum, illud amplius consequi nequit.*
15 *Emptor tenetur ad interesse, etiamsi nullos fructus percepisset ex fundo empto.*
16 *Venditor, qui ex sua parte contractum adimpleuit, consequi potest interesse ob pretium sibi non solutum.*

Emptor Prædij habita fide de pretio, non tenetur ad vsuras, etiã ratione fructuum perceptorum, vbi de eis non conuenit; secus si nulla est data dilatio ad soluendum. Cap. XL.

1 AEQVITAS l. curabit C. de act. empti ab interpretibus valdè amplificata prouidet emptorem teneri ad vsuras versus venditorem, pro pretio nondum soluto; cum bona fides non patiatur ipsum percipere fructus, & 2 locupletari cum venditoris iactura, vt ibi explicant omnes; Et sic pro rata tantum pretij so- 3 luti superlucrari dicitur fructs emptor ex AEQVITATE d. l. curabit, vt affirmat Ioseph Ludouic. decis. Perus. 53. num. 2. Alba cons. 193. Gaspar. Roder. de annuis reddit. lib. 3. quæst. 7. num. 100. Costa de parte ratæ qu. 9. nu. 1. Prout idem habetur in l. fin. ff. de fundo dot. Vndè 4 loco fructuum spectantium venditori teneri ad vsuras emptorem prouidit lex ipsa latè Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 716. num. 1. etiam si fundus venditus esset sterilis, quia non debetur 5 hoc casu ratione fructuum, sed ratione impletæ fidei, Bal. in l. 2. C. de vsuris, & Rota Ian. decis. 194. num. 13.

6 Quæ conclusio procedit, etiam si venditor in alijs non adimpleuisset, si modo rem tradidit, vt voluit Bal. in l. 2. vers. denuò conuenitur C. de vsuris Alex. cons. 147. lib. 5. Gabr. de empt. 7 & vendit. concl. 4. num. 9. licet contrarium teneat Socin. cons. 88. vers. 3. difficultas lib. 3. & cons. 103. vers. 3. difficultas lib. 4. & Corn. cons. 59. lib. 3. ac nouissimè probat Lupus in d. l.

curabit

curabit coment. 1. §. 7. nu. 138. & seq. Quo loci scribit teneri emptorem à die traditionis citrà reddere venditori vsuras pretij non soluti iuxta quantitatem fructuum perceptorum, non iuxta quantitatem eius, quod venditoris interest ex causa damni sibi illati ob dilatam pretij solutionem, quia tunc non essent vsuræ commodi percepti recompensatiuæ, sed damni restauratiuæ, quæ tantum debentur ob moram veram, & regularem, non ex mora irregulari; Gabr. d. concl. 4. num. 2. & 3.

Si tamen venditor concessit emptori dilationem ad soluendum pretium, vbi de vsuris non conuenit iuxta decis. Castr. in l. Iulianus §. ex vendito nu. 3. ff. de act. empti, de qua Anchar. qu. famil. 33. nu. 4. lib. 2. Non poterit petere vsuras pretij non soluti, quia de AEQVITATE ad eas non tenebitur emptor, vt probat Gabriel dicto tit. de empt. & vendit. concl. 4. num. 20. Cagnol. in d. l. curabit num. 51. & post eos Ludouic. dicta decis. 53. num. 5. vbi subiungit, quod 9 venditori est imputandum, qui dilationem concessit, idem probat Costa alleg. qu. 91. sub nu. 2. vers. nam sine dicto pacto, de port. ratæ, & exemplum tradit in dote per Surd. de alimentis tit. 1. qu. 92. num. 51.

10 Quilibet enim in re sua est moderator, & Arbiter vulg. iur. & hoc casu nisi post moram, & sic post lapsam dilationem concessam interesse 11 deberi concludit Sotus de iust. & iure lib. 6. quæst. 1. col. 2. vers. de hoc igitur Menoch. cons. 1027. num. 5. Quia pactum illud dilationem 12 respiciens dicitur pars pretij l. fundi partem ff. de contrahen. empt. Costa vbi supra in fine, Roder. de annuis redd. lib. 3. qu. 7. num. 79.

Neque omittendum est, quod quando facta est venditio, & promissum pretium, nullo expresso tempore; debetur statim, quia non cen- 13 setur venditor habuisse fidem de pretio soluendo, & sic ad vsuras ratione pretij non soluti statim etiam tenetur emptor, vt per l. quod vendidi ff. de contrahemptione, & §. vendit. instit. de ter. diuis. probare videtur Castr. in l. Iul. §. offert. ff. de action. empt. Lupus loco relato sub nu. 143. vers. & quamuis

Si verò venditor recepto pretio interesse minimè promissum non receperit, illud petere 14 vlterius non poterit, cum tunc debeatur tantum officio Iudicis accessoriè, vt probat Gabr. cons. 145. num. 12. lib. 2. quem sequitur Lupus sub dicto num. 138. in fine.

Ad quod interesse tenetur emptor, etiamsi nullos fructus percepisset absque venditoris cul- 15 pa ex fundo empto, vt post Bal. & Castr. probat Fab. de monte tr. de emptione in 5. quæst. princip. num. 45. Quia tunc, vt subijcit Fabian. non debentur ratione fructuum perceptorum; sed perfidiæ causa; cum venditor à sua parte contractum adimpleuerit Gozad. cons. 55. col. 3. vers. Idem tenet, Socin. cons. 88. num. 8. & cons. 103. num. 2. lib. 4. Paris. cons. 60. num. 28. lib. 1. & post alios Gabr. de empt. & vendit. all. concl. quarta ampliat. 6. Anchar. qu. famil. 30. lib. 3. Cæphal. cons. 736. lib. 5. Surd. cons. 101. lib. 1. Rota Genuens. decis. 194. nu. 2. licet contrarium probare videatur Couaruu. lib. 3. var. resol. cap. 4. num. 3. Natta cons. 518. num. 2. Rol. cons. 14. num. 3. lib. 2. & Fachin. lib. 2. controuers. iuris cap. 32. quos sequitur Lupus all. §. 7. num. 141. vbi in fine per distinctionem tollere videtur obiectum.

SVMMARIA.

1 *Bannitorum receptatio prohibita est ferè ex communi statutorum dispositione in Italia.*
2 *Nou. Const. & Proclamata Excellentiss. Gubernatorum circa receptantes bannitos.*
3 *Nou. Const. comprehendunt etiam mulieres.*
6 *Contrarium verius num. 7. & 15.*
4 *Bannitis non remanere debet locus, in quo possint morari.*
5 *AEQVITAS est columna in medio, non autem angulus, aut fauor partialis.*
7 *Capienti mulierem bannitam non debetur præmium à statuto ordinatum capienti bannitum.*
8 *Odia sunt restringenda, & fauores ampliandi.*
9 *Bannitas capientibus conceditur præmium, vt ij extirpentur, ne publicam tranquilitatē turbent.*
10 *Cessante ratione, cessat dispositio.*
19 *Casu eo modo decidēdus est, quo terminassēt verisimiliter conditores legū, si de eo interrogati fuissent.*
20 *Supplendo ea, quæ in lege deficiunt, dicitur proprium munus AEQVITATIS.*
20 *Mulieres comprehenduntur sub statuto loquente de iure.*
21 *Decretum Senatus, quod remissio facta à Patre pro iniuria sibi, & filia illata sufficiat.*
22 *Remissio etiam raptæ requiritur vna cum Patris remissione.*
23 *Mater non potest agere pro iniuria filij, quem non habet in potestate.*
24 *Mater non potest remittere iniuriam factam filio.*
25 *Receptans bannitum coactè, non tenetur ad panā.*
26 *Coactè quæ fiunt, non imputantur facienti.*
27 *In dubio, quod coactè, non voluntariè quis receptauerit, præsumendum est.*
28 *Inueniens bannitum, vel rem extare in domo non dicitur receptare.*
29 *Nou. Const. disponunt, quod coactè receptantes id denunciare habeant certo termino Iudicibus.*
11 *Mulieres tanta non sunt audacia, vt contra Principem, vel publicam quietem, quid moliantur.*
12 *Fœminæ damnatæ pro crimine Læsæ Maiestatis, non subiacent pœnis, vt masculi.*
13 *Statuto stante, quod viri bannitarum expellantur è territorio, non procedit è contra.*
14 *Vxor non potest impedire virum à delinquendo, sicut maritus vxorem.*
16 *Verba generalia comprehendunt tam fœminas, quam masculos num. 17.*
18 *Ratio vnica, quando in constitutione potest considerari*

ſiderari, ea ſolum motos fuiſſe legiſlatores dicendum eſt.

30 *Receptans bannitum notitiam habere debet de banno ſaltem præſumptiuè per deſcriptionem in albo.*

31 *Ignarans non dicitur delinquere.*

32 *Hoſpes non tenetur ad pœnam pro receptatione banniti, etiamſi de banno notitiam haberet, quia cogitur hoſpitari.*

33 *Decretū Senatus circa hoſpites receptātes bānitos.*

34 *Limitatio Nou. Conſt. in receptatoribus bannitorū.*

Receptans mulierem bannitam nō tenetur ad pœnam impoſitam contra receptantes bannitos. Cap. XLI.

COmmuniter in Italiæ Ciuitatibus, & Oppidis vigent ſtatuta, quibus prohibita eſt receptatio bannitorum, vt apud omnes notum eſt, 1 & teſtatur Nellus in tract. de bannitis in principio; Quæ receptatio iure communi inſpecto prohibita pariter eſt l. 1. & 2. C. de recept. vbi gloſ. & ſcrib. l. 3. C. de ſumma Trinitate, & fide Catholica; Nellus dicto tractatu num. 3. parte ſecundi temporis queſt. 20. Bertazol. com. crim. 440. num. 5. lib. 2. Menoch. de arbitr. caſu 348. num. 1. cum plur. sequ. Prout in hoc præſenti Mediolani Dominio, vltra particularia Statuta Ciuitatum, habemus Nouas 2 Conſtitutiones in tit. de bannitis, & eorum receptatoribus lib. 4. & proclamationes particulares Excellentiſſimorum huius Prouinciæ Gubernatorum.

Vndè non ſemel fuit hæſitatum, an Conſtitutiones ipſæ, & proclamationes locum habeant in ijs, qui mulierem bannitam receptauerint; Quæ ſanè quæſtio adhuc ſub Iudice pendet; Et cum caſus eueniſſet ſuperioribus annis, Senatus, vt maturè deliberaret, diſtulit negotij definitionem, ad quam hactenus non deuenit.

Prima facie enim videbatur affirmatiuam opinionem claram eſſe & ſuadebant verba generalia Conſtitutionis generaliter loquentia contra bannitos, quæ tam maſculos, quam fœminas comprehendere videntur iuxta tex. in l. 1. 3 vbi Rebuff. ff. de verb. ſignif. & l. 1. §. generaliter ff. de leg. præſtand. Crauetta conſ. 84. num. 1. poſt Alex. conſ. 167. lib. 7. Secundo, quia finalis cauſa huius prohibitæ receptationis 4 eſt vt bannitis non remaneat locus, in quo poſſit morari d. l. 3. in principio C. de ſumma Trinitate, & Fid. Cathol. Bertazol. alleg. conſ. 440. num. 5. poſt Foler. in pract. crim. verbo bannitus num. 9. Itaque ſi nullus locus remanere non debet, & mulieres bannitas receptantes comprehendunt.

Attamen cum naturalis ratio repugnare videatur, vt ratione ſexus imbecillitatis receptatio mulieris bannitæ æquiparetur receptationi viri, temperando diſpoſitionem per ipſam naturalem rationem, id eſt per AEQVITATEM, quam columnam in medio, non an5 tem angulum, aut fauorem partialem appellat Coſta remed. ſubſid. 7. num. 6. dicendum eſt ex 6 AEQVITATE non teneri ad huiuſmodi pœnam receptantem mulierem bannitam.

Namque quemadmodum capienti, vel occi7 denti mulierem bannitam non debetur præmium à Statuto ordinatum, vt poſt Angel. conſ. 67. ex themate in primo dubio probat Farinac. quæſt. 103. num. 64. & Baiard. ad Clarum §. homicidium num. 226. quamuis impunè occidere poſſit Caſſin. tract. de malefic. cap. 1. num. 7. fol. 2819. Ita nec eam receptantem in pœnam incidere dicendum eſt, cum odia ſint reſtringenda, 8 & fauores ampliandi vulgato cap. odia de reg. iur. lib. 6.

Ratio enim, quare huiuſmodi præmia conceduntur occidentibus bannitos, & pœna indicitur eos receptantibus, ea eſt, vt illorum numerus extirpetur ob audaciam, & temeritatem, quibus publica, & priuata tranquilitas 9 turbatur, vt tradit Baiard. loco relato, quæ ratio ceſſat in mulieribus, cum à ſeculo non ſit auditum, quòd fœminæ infeſtarint territoria, à quibus ſunt bannitæ, idcircò ceſſante ea ra10 tione ceſſat pariter Conſtitutionis diſpoſitio l. adigere §. quamuis ff. de iure patron. Tiraquell. in tract. ceſſante cauſa par. 1. verbo conſtitutionis ceſſante Pariſ. conſ. 98. num. 30. lib. 1.

Non enim mulieres tantæ ſunt audaciæ, vt territoria, à quibus exulant, inuadere præſumant, prout nec aliquid contra Principem mo11 liri, nec vltionem contra eum quærere. Hinc damnato patre de crimine Læſæ Maieſt. licet damnentur etiam filij, veluti ex reprobato ſanguine ad paternam vindictam prompti; Non 12 tamen damnatæ intelliguntur filiæ fœminæ, vt probari videtur in l. quiſquis §. filijs, & §. ad filias C. ad leg. Iul. Maieſt. vbi DD. de qua materia actum fuit ſupra in cap. 12. per totum; Gigaſ. de crimin. Læſæ Maieſt. plena quæſt. 14. tit. 1. de pœnis lib. 3.

Præterea, ſi ſtatuto cauetur, quod viri bannitorum debeant expelli, de AEQVITATE non procedit è contra, vt ſcilicet vxores bannito13 rum expellantur; Et ſi enim correlatiua ſint maritus, & vxor, non militat tamen eadem ratio in muliere, quæ in viro conſideratur, cum 14 non poſſit vxor impedire virum à delinquendo, ſicut vir vxorem l. 1. §. quæ onerandæ Aquarum rerum actio non datur Nellus d. tract. de bannitis in ſecunda parte ſecundi temporis quæſt. 40.

Licet ergo dictæ Nouæ Conſtitutiones loquantur de bannitis in genere, & terminus iſte communis ſit tam maſculo, quam fœminæ, & vtrumq; de ſui natura comprehendat: Tamen

tum

rum propter qualitatem subiectæ materiæ congruentis solis masculis, non fœminis, comprae-15 hendere Constitutionem virum tantum, non mulierem, dicendum est, Crau. conf. 6. num. 77. Baiard. vbi supra, tum etiam id ostendunt verba ipsarum Const.

Namque dum loquuntur de receptatoribus; his verbis vtuntur; nulla persona cuiusuis status audeat scienter receptare &c. quæ sanè verba tàm masculinum, quàm fœmininum genus 16 absque dubio comprehendunt, vt latissimè probat Carpan. ad Stat. Mediol. 466. & 489. lib. 2. post Lancell. de attent. parte 2. cap. 12. & de attent. appell. pend. in præfatione num. 76. & deinde loquendo de bannitis subiungit, vel super suo receptetur aliquis bannitus, vel condemnatus &c. Itaut per hæc verba, aliquis bannitus, exclusas esse fœminas bannitas concludendum sit, cum non additum sit verbum quicunque, quod vtrumque sexum comprehen-17 deret secundum Rebuff. tract. de pacific. possess. nu. 3. Afin. in prax. iud. cap. 7. in princ. quos sequitur Carpan. ad stat. 267. num. 1. lib. 1.

Neque potest negari, quin ratio assignata ea non sit præcipua, & principalis. Quandoquidem, cum nulla alia in ipsis Constitutionibus considerari possit, quam extirpationis bannitorum, ob infestationes, & damna, ac incursiones, & maleficia, quæ committere solent banni-18 ti; Vtique ea tanquam vnica habenda est, ac si specialiter in ipsis Constitutionibus descripta appareret, Bal. in l. quamuis, & in l. quoties C. de fideicomm. & in l. maximum vitium C. de liber. præter. Dec. conf. 64. nu. 3. vers. cum ego. Quæ quidem ratio, cum nullo modo considerari possit in muliere bannita, vt supra dictum fuit, sed penitus in ea cesset, dispositio etiam cessare debet; Nec aliter compilatores dictarum Constitutionum sensisse præsumendum est, vt propterea casus iste eo modo decidendus videatur, quo illi verisimiliter terminassent, si de isto fuis-19 sent interrogati, iuxta glos. vlt. in tale pactum §. fin. de pactis. Quia hoc pacto proprius modus AEQVITATIS exerceretur, supplendo ea, quæ 20 in lege, siue Constitutione, videntur quodammodò deesse, Conan. lib. 1. comment. iur. tit. de AEQVITATE num. 3. in fine litt. C. & diximus supra in cap. 1. in fine.

Confirmantur prædicta ex eo, quod statuto stante, vt fures furcis suspendantur, De AEQVITATE non comprehenditur sub statuto mulier furtum committens, quia huiusmodi statutum dicitur odiosum, & pœnale, quod propterea est restringendum Cassan. ad consuetud. Burgund. rubr. 1. §. vers. Prat. quod mulier num. 5. fol. 155. Vulpell. de pace qu. 33. num. 4. Ita pari ratione comprehendi non potest mulier sub dispositione proclamatum editorum contra bannitos receptatores: Fateor tamen contra fures contrarium fuisse obseruatum à Senatu, qui die 16. Martij 1621. ad relationem Egr. Prætoris huius Ciuitatis condemnauit ad furcas quamdam mulierem Alexandrinam, quæ vti pedissequa plura domestica furta commiserat.

Sexus enim imbecillitate considerata, nec malum, nec scandalum oriri potest ex receptatione mulieris bannitæ, Vndè hac tantum ratione, quod in filijs fœminis non poterat dubitari de scandalis, sicut in masculis, Senatus 21 die 30. Maij 1592. declarauit pacem, siuè remissionem solum factam per Cæsarem Castaldum Annibali del Bene ad impetrandam gratiam à condemnatione contra eum facta ob offensiones, & iniurias dicto Castaldo, & filijs factas, sufficientem esse, etiamsi filiæ simul essent offensæ.

In crimine tamen raptus aliter dicendum 22 est, cum necessaria videatur etiam ipsius raptæ remissio, etiamsi filia familias esset rapta, vt post Bart. in conf. 175. lib. 1. probat Caball. lib. 2. resol. crim. casu 245. num. 10. Quippe quod 23 mater agere non possit pro iniuria filij, quem non habet in potestate, probat Guid. Papa quæst. 164. num. 1. Et consequenter iniuriam 24 factam filio remittere non potest, Ioseph Ludouic. conclus. 41. in fine, & quia materia hæc receptationis, scilicet bannitorum, frequens est, infrascripta subiciuntur, in quibus de AEQVITATE procedendo, locum non habet rigor contra receptatores.

Et primo receptans coactè bannitum prohibere non valens, non tenetur ad aliquam pæ-25 nam, vt tradit Bald. in l. in delictis prima lect. ff. de noxal. Socin. conf. 90. num. 11. lib. 3. Blanc. tract. de quæst. num. 180. Boss. tit. de rapinis num. 20. Rol. à Valle conf. 45. num. 40. lib. 1. 26 Quia quæ coactè fiunt, non imputantur facienti, vt probat Marsil. in l. 1. §. præterea nu. 11. ff. de qu. Prout in dubio præsumendum est, quod 27 coactè, non voluntariè quis receptauerit ad delicti exclusionem Gram. decis. 18. num. 5.

Secundo receptare non dicitur ille, qui inuenit bannitum, vel rem extare in domo, vt vo-28 luit Bald. conf. 250. num. 10. lib. 1. maximè verò quando Dominus reclamauit Petr. Aut. Anguisc. conf. 19. num. 7. & 8. lib. 1. Bertazol. conf. 337. num. 6. lib. 2.

Ad tollendas tamen omnes simulatas excusationes prouidit Constitutio nostra §. pænès prædictis, vt huiusmodi receptatores, qui ob 29 bannitorum potentiam eis resistere non potuerunt, denunciare id debeant Iusdicenti termino dierum duorum, aliter ea denuntiatione non facta contra eos proceditur, non obstante quod resistere non potuisse affirment.

Tertio ad hoc, vt receptatio sit punibilis, scire debet receptans illum esse bannitum, saltem per descriptionem in Albo bannitorum 30 ad formam dictarum Nouarum Constitutio-31 num, quia ignorans non dicitur delinquere l. cotem §. Dominus ff. de publ. Aff. decis. 190. n. 3. Bertazol. conf. 449. nu. 4. cum seq. lib. 2. latissimè

Hector. Felic. alleg. per totum part. 1.

Vltimo secundum Bart. in l. omnes Cod. de agris, & coul. lib. 11. quem sequitur Bertazol. in suo repertor. verbo hospes num. 4. non tenetur ad pœnam receptantis bannitum hospes, qui 32 scienter etiam ipsum receptauit, vt voluit etiam Alex. in l. 1. ff. de receptar. fortasse ea moti ratione, quod hospes cogitur hospitari omnes viatores l. 1. in fine, ff. de suc. aduer. nau. caup. stabul. & l. 1. vbi glos. naut. cap. stabul. Bart. in l. 1. §. cura, de off. Præfecti Vrbis, Quæ tamen sententia mihi non arridet, nec huiusmodi excusationem admittere solet Senatus, vt memini ipsum Ordinem Excellentissimum censuisse supe- 33 rioribus annis contra binos hospites Oppidi Carauagij, qui molestati à quon. D. Carolo Picouano Patricio, & eximio I.C.C. Mediolanensi Delegato, tunc Auditore Excellentiss. March. Carauagij, ob receptationem cuiusdam Finetti banniti, qui publicè etiam conuersabatur in eo Oppido, cum statum causæ Senatui Excellentiss. referri impetrassent caupones; Iussit Senatus, vt ad vlteriora contra eos procederetur; prout etiam ad condemnationē contra alterum ex ipsis contumacem deueni Ego anno 1620. dum Auditor dicti Excellentiss. March. fueram electus loco dicti D. Picouani, & ab eodem Excellentiss. Senatu in delegatione ipsa confirmatus; Et summa sanè ratione, ne facilis aditus præstaretur huiusmodi facinorosis delinquendi, vltra quod eadem constitutio nostra excludit tantum certas personas à pœna receptationis, inter quas non comprehenduntur hospites, qui 34 idcircò sub illius dispositione omninò esse dicuntur.

SVMMARIA.

1 *Fructus pendentes dicuntur pars fundi.*
2 *Fructus sequitur fundi alienationem.*
3 *Fructus fundi legati, & respectu partis colonicæ spectant ad legatarium, legato fundo.*
Causa onerosa magis fauendum est, quam lucratiuæ num. 4. & 5.
6 *Colonus in fructibus pendentibus non dicitur habere aliquod ius.*
Contrarium verius num. 12. 21. & 23.
7 *Fundus pluris emptus dicitur, si in eo aderunt fructus pendentes.*
8 *Vendens fundum, quem sciebat esse à Colono cultiuatum, nulla facta reseruatione fructuum, dicitur eam partem cum fundo alienasse.*
9 *Scientia, & ignorantia in venditore consideratur, non in emptore.*
Scientia emptoris circa colonum, eum excludit à fructibus colonia num. 10. & 11.
12 *De ÆQVITATE fructus debentur colono, si in Prouincia consuetum erat dari colonis agros.*
13 *Pars colonica fructuum præstatur loco laboris, & fructuum.*
14 *Hypoth. tacita censetur inducta in fructibus coloni.*
15 *Colonus tacitæ hypothecæ non potest expelli.*
16 *Rei retentio datur pro sumptibus circa eum factis.*
17 *Colonus in fructibus partis colonicæ habetur loco socij.*
18 *Emptor cum coloni iactura non debet locupletari.*
19 *Albæ doctrina reprobatur.*
20 *Melius est pignori incumbere, quam in personam agere.*
21 *Venditor censetur tantum vendidisse ius suum, non ius coloni.*
22 *Possessor malæ fidei potest deducere impensas factas gratia fructuum quærendorum.*
24 *Colonica portio semper debetur colono, nisi quando venditor impensa sua fundum coluisset.*
25 *Limitatur, si proprijs manibus coluisset venditor, etiamsi in venditione expressè eos reseruasset.*
26 *Contraria tolluntur.*
27 *Fructus rei alienatæ, si singulis diebus anni sunt in fructu, vt pensiones &c. diuiduntur pro rata.*
29 *Etiamsi pensiones soluerentur in principio, vel fine.*
Decretum Sacri Concil. Neapol. nu. 28. & 30.
31 *Pensio regulatur ad instar fructuum, etiamsi diuersis terminis intra annum sit soluenda.*

Pars colonica ex fructibus fūdi alienati debetur colono, quando venditor ignorabat, vel emptor sciebat prędiū esse per Colonū cultiuatū. Cap. XLII.

VEndito fundo, absque alia reseruatione, cum eo venditi dicuntur fructus in eo pendentes, etiam respectu portionis colonicæ, cum fructus pendentes dicantur pars fundi 1 l. fructus pendentes ff. de rei vindic. & sequan- 2 tur ipsius fundi alienationem tex. in l. fin. §. fructus ff. de his, quæ in fraud. cred. l. Iulianus §. si fructus ff. de action. empti, Ludou. decis. 430. nu. 3. Et in specie quod portio colonica cum alijs fructibus compræhendatur est tex. in l. nihil proponi §. 1. ff. de leg. 1. vbi fructus fundi legari etiā 3 respectu partis colonicæ spectant ad legatarium, Et colonus, si vult agere; debet contra alienantem, vel eius hæredem agere, eandem conclusionem comprobat Roman. cons. 319. per totum præsertim nu. 3. & 4. vbi colono partiario competere tantum actionem aduersus venditorem, non aduersus emptorem, tradit per glos. in l. fin. ff. de contrahent. empt. Roman. sententiam sequitur, Alba cons. 138. per totum, & ibi scribit, quod licet text. in d. l. nihil loquatur de legato, & sic de causa lucratiua, nihilominus multò 4 magis procedere debet in causa onerosa, cum magis fauendum sit ei, qui acquirit ex causa 5 onerosa, quàm ex lucratiua, l. omnes debitores, & l. seq. ff. de action. & obligation. idem Alba cons. 305. num. 4. & 5. & cons. 500. num. 6. eandem sententiam amplectitur Ioseph. Ludouis.

douic. decis. Perus. 83. per totum, Surd. decis. 294. & decis. 264. nu. 5. & 6. cum seq. Osasch. decis. 82. num. 3. & post alios Costa de port. ratæ qu. 129. num. 3. Ratio est, quia colonus in fructibus pendentibus non dicitur habere aliquod ius, nisi postquam eos perceperit, glos. in l. cum in plurea §. ucssem, ff. locati, & l. si apes, §. 1. ff. de furt. Prout habita ipsorum omnium instantium fructuum, & flauescentium segetum ratione, pluris emptus fuit fundus, Costa d. quæst. 109. nu. 4. post Bart. sing. 94. & alios ibi relatos.

Distinguunt tamen Scribentes inter venditorem scientem, vel ignorantem, adesse colonum partiarium, vt voluit Iason. in l. cum filio familias num. 181. ff. de leg. 1. quem seq. Thesaur. decis. 56. num. 4. per totum, & Costa de fact. sciend. & ignorant. cent. 1. distinct. 68. à num. 8. vsque ad finem, concludentes, quod si venditor sciebat adesse colonum partiarium, nec ei reser-8 uauit in venditione portionem colonicam, dicitur eam partem cum fundo alienasse, & propterea ad emptorem eam portionem spectare. Si verò ignorabat, censetur non alienasse, & consequenter ad colonum eos spectare; Quam distinctionem reprobat Ioseph Ludouic. alleg. decis. 83. nu. 10. cum seq. Alba recitato cons. 138. nu. 7. cum seq. post Cæphal. consil. 181. num. 16. citatum à Surdo dicta decis. 294. num. 7.

Corriguntur enim verò & isti per Costam alleg. distinct. 68. num. 13. cum seq. & per Surd. decis. 265. num. 27. 28 & præsertim num. 52. post Thesaur. alleg. decis. 56. sub num. 4. vers. ex quibus, qui eam distinctionem veram esse tradunt; Prout pariter corriguntur, dum scientiam ipsam in venditore requiri ex Iasonis mente putant, præsertim Ioseph Ludou. dicta decis. 83. & Alba dicto cons. 138. Quoniam scientiam, 9 aut ignorantiam in emptore considerari, non in venditore voluerunt Surd. dicta decis. 265. num. 27. & 28. ac num. 52. Costa vbi supra dicta distinct. 68. num. 1. & Peregr. de iure Fisci lib. 6. tit. 4. num. 32. Quamuis circa hos (eos conciliando) distinguendum esse putarim, vt scilicet ignorantia, quod prædium esset per colonum 10 cultiuatum, requiratur in venditore. Scientia autem, quod esset cultiuatum, requiratur in 11 emptore; quia si sciebat, vel scire debebat emptor colonum proprijs expensis cultiuasse prædium, vtique illius portionem colonicam emisse non dicitur. E contra verò, si venditor ignorabat adesse colonum, illius partem fructuum alienasse non videtur, sed tantum eos fructus, quos præsumitur cum fundo alienasse, iuribus supra deductis, & infra deducendis.

Attamen de AEQVITATE portio colonica fructuum debetur colono partiario per emptorem. Vbi venditor non esset rusticus, qui 12 colere proprijs manibus agros consueuisset, & ex generali consuetudine prædia ad coloniam dari solerent in ipsa Prouincia; Quia tunc scientia ipsa præsumeretur in emptore, qui idcircò non excusaretur pro fructibus colono spectantibus, vt probat Thesaur. alleg. decis. 56. sub num. 4 vers. ex quibus cum seq. Costa memor. distinct. 68. num. 17.

Quam sententiam omninò amplectendam esse censeo, vti naturali AEQVITATI propinquam; Tùm, quia pars colonica fructuum præstatur loco operis, laboris, & sumptuum 13 factorum in percipien. fructibus, l. 1. vbi Bart. C. de fruct. & lit. expen. Adeò, vt in eia quæ-14 dam tacita hypothecæ censeatur inducta, arg. l. interdum, & l. seq. ff. qui pot. in pign. habeantur, & l. 1. C. quibus mod. pign. vel hypoth. tacitè contrah. Quo fit, vt ratione dictæ tacitæ hypothecæ non possit expelli colonus à per-15 ceptione fructuum, Alexan. in d. l. si filio famil. §. fin. col. 2. ff. solut. matr. Abb. in cap. 1. num. 3. de restit. in integrum, vbi dicit pro sumptibus, & labore circa rem aliquam dari eiusdem rei re-16 tentionem, Cagnol. in l. 2. num. 220. cum seq. C. de pact. inter emptor. & vendit. Osasch. dicta decis. 82. num. 8. & 9. quem sequitur Thesau. alleg. decis. 56. sub num. 4. vers. ex quibus; Tum 17 quia colonus in fructibus portionis colonicæ habetur loco socij, Bald. in l. si merces, §. qui fundum, & §. cui maior, ff. locati, & in l. idemq; §. fin. ff. pro socio. Osasch. dicta decis. 82. num. 5. Costa dicta distinct. 68. num. 14. Tum, quia actio, quam competere colono aduersus locationem dictum est, inanis forrassis esse posset, 18 vbi alia bona non possideret locator, itaut cum coloni iactura locupletaretur emptor contra, l. nam hoc natura, ff. de condir. indeb. vt considerat Osasch. alleg. decis. 82. sub num. 9. vers. non obstat, quem sequitur Thesaur. dicta decis. 56. vers. ex quibus in fine, & sic erronea dere-19 gitur ratio deducta, per Alb. memor. cons. 138. num. 6. quod scilicet nullum damnum pati possit colonus.

Præter quamquod melius est pignori incumbe-20 re, quam in personam agere, Osasch. vbi supra num. 10. Tum denique, quia venditor censetur 21 vendidisse tantum ius suum, non ius coloni, l. qui tabernas, ff. de contrah. empt. l. si domus, §. fin. de leg. 1. Vnde si malæfidei possessor po-22 test deducere impensas factas gratia fructuum quærendorum, l. fructus, vbi per Ias. ff. solut. matrim. Menoch. de recuper. possess. remed. 16. 23 num. 575. Multò magis eas deducere valet colonus, vt probat Peregr. de iure Fisci lib. 6. tit. 4. num. 32. qui concludit portionem colonicam semper deberi colono ab emptore. Nisi quan-24 do ipse venditor impensa sua fundum coluisset, Castr. in l. si fistus, §. cum fundum, ff. de verb. oblig. Manric. de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 16. num. 45. Quippè è contra, licet venditor expressè reseruasset portionem colonicam fru-25 ctuum colono spectantium; Vbi tamen bona ipsa manu propria coluisset, nullos fructus prætendere posset, vt probat Ang. in l. si in vendit. ff. com-

ff. commun. præd. vbi Caſtr.nu.5. Alexan. conſ. 28.num.9.lib.1. quos ſequitur Surd.alleg. deciſ. 294. ſub num.8. in fine.

Et ex his ſublata dicuntur in contrarium 26 adducta, cum ea procedere videantur, tùm de rigore iuris, tum vbi bona ad coloniam tradi communiter non ſolent; tum ſpecialiter in legatis fauore legatarij, & abſque præiuditio coloni, qui aduerſus hæredem agere valet; Nec eo in caſu conſiderari poteſt actio inanis, cum hæres ſoluendo eſſe debeat, vbi legata abſque falcidiæ detractione admittuntur vulgatis iuribus.

Quia verò agitur hic de fructibus, qui ſemel in anno percipiuntur, vt ſunt frumenta, vina, olea, & ſimilia, vt docet Franch. deciſ.79. nu. 1. Quando verò ſingulis diebus anni ſunt in fructu, & percipiuntur, vt ſunt penſiones domorum, tabernarum, molendini, horti, pecuniæ 27 cenſuales, & ſimilia; Tunc fit diuiſio inter emptorem, & venditorem pro rata temporis ex Magiſtrali deciſione Salicet. in l. Iulianus §. ſi fructibus ff. de action. empt. Didac. var. reſol. lib. 1. cap. 15. verſic. ſed ſuppoſito, Peregr. de fideicom. art.49. num.99. & ſeq. Coſta de port. ratæ d.qu. 109.nu. 11. id quod de AEQVITATE procedere affirmat Alba alleg.conſ.138. ſub n.5. 28 Et ita per Sacrum Concil. Neapol. fuiſſe iudicatum teſtatur Franch. recit. deciſ. 29. num. 2. cum ſeq. Etiamſi penſiones, domorum, & tabernarum ex conſuetudine, vel ex conuentione 29 ſoluerentur in principio, vel in fine anni, ea ratione, quia commoditas ſingulis diebus per-30 cipitur, & conſequenter etiam penſio ſic repartiri debet Bald. in l. fil. fam.§. apud Marcell. ff. de leg.1.

Prout è contra locatis certa penſione bonis, in quibus ſemel in anno percipiuntur fructus, licet penſio diuerſis terminis intra annum ſit ſoluenda, nihilominus regulariter debet ad inſtar 31 fructuum, pro quibus ſoluitur Salic. ſupra cita. in d.l. Iulianus Franch. vbi ſupra num.3. & 4. Coſta de port. ratæ qu.109. num.9.

SVMMARIA.

1 *Colonus expelli poteſt à colonia per nouum Dominum, etiamſi expenſas fecit eo anno.*
2 *Contrarium verius.*
3 *Quia nihil eſt, quod ei poſſit imputari.*
4 *Colonus, ſiue conductor, qui defecit in minimo, videlicet in vno nummo, non poteſt expelli à conductore, ſiue colonia.*
5 *Metere debet qui ſeminauit.*
6 *Decretum Curiæ Delfinatus.*
7 *Non procederet concluſio, vbi locatio eſſet inualida, ideſt ſi facta fuiſſet colono per non Dominum.*
8 *Decretum Senatus Mantuani.*
9 *Ampliatur concluſio non ſolum fauore coloni, ſed etiam ſucceſſoris.*
Colonus tenetur etiam inuitus, volente ſucceſſore perſeuerare in colonia num.9. & 11.
10 *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.*

Colonus partiarius, qui ſoluit, & laborauit, ac omnia expleuit, ad quæ tenebatur, non poteſt pro eo anno à Colonia expelli per nouum dominum. Cap. XLIII.

ILlud etiam controuertitur in materia coloni partiarij, an per nouum Dominum poſſit expelli colonus, pendente anno, quo prædium coluit, & neceſſarios ſumptus circa illius culturam fecit; Qua in re concluſio in præcedenti capitulo firmata punctum decidere videtur, attamen cum per l. emptorem C. locati, emptor non teneatur ſtare locationi, dicendum 1 eſt poſſe colonum etiam expelli, non obſtantibus ſumptibus factis circa culturam bonorum, vt probarunt Scribentes in l. diuortio §. ſi vir in quinquennium ff. ſol. matrim. Guido Papa quæſt. 480. Curr. Iun. conſ.10.nu.2. Rol. conſ.40. vol.2. Alba conſ.108. & Iariſ. Cæphal. conſ.254. nu.7. cum ſeq. plur. vbi diſtinguit de ſucceſſ. neceſſaria via iudiciali, ideſt per ſententiam, & de ſucceſſione voluntaria, & conſ. ſeq.

De AEQVITATE tamen contrarium con-2 cludendum eſt, videlicet non poſſe expelli colonum à nouo Domino, eo anno, quo bona coluit, ac alias expenſas fecit pro collectione fructuum, 3 quia nihil eſt, quod imputari poſſit colono, vt decidit Bal. in d.l. emptorem ſub num.7. per l. colonus, ff. de vi, & vi armata.

4 Ex quo enim ſeminauit, metere debet, prout facit l. idem ff. pro ſocio. Idem procederet, ſi 5 colonus, aut conductor defeciſſet in minimo, viz. in vno nummo, quia tunc de AEQVITATE non poſſet expelli pro vno nummo non ſoluto l. quamuis ff. de condit. & demonſtr. Redou. de rebus Eccl. non alien. qu.7.nu.19. fol. mihi 549.

Concluſionem ipſam comprobat Franciſc. 6 March. deciſ.196. ſub num.9. circa medium, vbi tradit Curiam Delphinatus ex quadā AEQVI-7 TATE, vt obuiaretur fraudibus, & ſubditorum indemnitati conſuleretur, ordinaſſe non poſſe expelli colonum pro eo anno, quo coluit, à ſucceſſore in beneficio, quod magis eſt; Idem probat Caualc. deciſ.44. num.16. & 23. part.1. poſt Oſaſch. deciſ. 82. num. 4. Quod etiam admittit Surd. deciſ.40. num.1. cum duobus ſeq.

Quamuis vbi locatio eſſet inualida, tanquam facta à non Domino, contrarium affirmandum 8 eſt, vt iudicaſſe Senatum Mantuanum teſtatur Surd. loco relato, eo quia poſt inchoatum iu-9 dicium ſubhaſtationis bonorum à debitore, conduxerat eò in caſu colonus bona pignorata, & conſequenter ab eo, cui interdicta erat bo-

norum

norum administratio.

Quæ conclusio procedit non solum fauore conductoris, siue coloni, sed etiam fauore suc- 8 cessoris, vbi colonus, aut conductor nollet perseuerare in conductione, sed ob ea recedere. Ex eadem enim AEQVITATE tenetur colonus pro eo anno perseuerare in Colonia, vt 9 probat Francis. March. decis. 102. in fine par. 1. quem sequitur Caualc. d. decis. 44. nu. 13. in fine, & num. 14.

Aequalitas enim in omni re est seruanda, & quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris §. iuris 10 præcepta inst. de iustitia, & iure l. nihil tam naturale ff. de reg. iuris; Quemadmodum enim Colonus perseuerare potest anno durante in 11 locatione, inuito successore, ita cogi potest volente eodem successore; Cum contrariorum eadem sit disciplina iur. vulgarib.

S V M M A R I A.

1 *Creditore inuito aliud pro alio solui non potest.*
Contrarium num. 6. & 9. Vigore Nou. Const. tit. de bonis insolutum dandis.
2 *Inuitus nemo cogitur vendere, aut emere.*
6 *Contrarium in certis casibus.*
3 *Datio in solutum habet vim emptionis, & venditionis.*
Debitores, qui non erant soluendo, tradebantur creditoribus dilaniandi ex lege 12. tabularum.
5 *Calicutarum lex dura contra debitores.*
7 *Auth. hoc nisi continet meram humanitatem, & charitatem.*
8 *Ad impossibile aliquem minimè cogi æquum est.*
10 *Creditor non potest eligere bona meliora, sed mediocria Iudicis arbitrio.*
11 *Contrarium seruatur in Ciuitate Mediolani.*
12 *Inconueniens est, vt creditor lucretur tertiam partem iusti pretij, & habeat electionem.*
13 *Vnicum incommodum sentire debere debitorem statuit Auth. hoc nisi.*
14 *Præsertim si creditum peruenit ex causa lucratiui.*
15 *Res mediocris, non melioris conditionis datur in solutum creditori fauore Ecclesiæ.*
16 *Emptor non dicitur inuenire, si iustum pretium non offert.*
17 *Debitor, qui tot bona creditori in solutum dare prætendit, primo bona mobilia offerre tenetur.*
18 *Debitor, si mobilia non habet, debet hoc probare.*
19 *Casus, qui excipiuntur à Nou. Const. de bonis in solutum dandis.*
20 *Const. Mediol. de bonis in solutum dandis.*
21 *Ficta ordinaria continentur in exceptis à Const.*
22 *Annui census excluduntur ab ipsa Const.*
23 *Decretum Senatus in ea materia.*
Pretium rei venditæ, de quo in ipsis Constitutionibus continet etiam pretium rei mobilis num. 24.
Decretum Senatus num. 25.
26 *Nicolai Laizaldi Senatoris, & Præsidis honorifica mentio.*
27 *Depositum quando dicatur verum, & reale.*
28 *Depositi natura est, vt idem corpus numero inde posito datorum restituatur.*
31 *Oblatio dandi bona insolutum non tollit facultatem creditori iurandi in litem pro eius damnis, & interesse.*
32 *Debitor, qui negauit debitum, non admittitur ad beneficium dandi bona insolutum.*
33 *Lex generaliter loquens, generaliter intelligenda est.*
34 *Beneficium Constitutionum pro redemptione bonorum non habet locum, vbi bona vendita sint ex causa onerum.*
35 *Onerum solutio non est differenda in damnum Principis.*
36 *Nou. Const. non habent locum in hæreditate cum beneficio inuent.*
37 *Bona dantur insolutum pro vera æstimatione, vbi agitur de hærede cum beneficio inuentarij.*
38 *Excipiuntur aliquot casus ab ipso beneficio inuentarij.*
39 *Constitutio non habet locum circa possidentem bona debitoris sibi hypothecata.*
40 *Actio personalis non transit contra singularem successorem.*
41 *Constitut. prædictæ non potest renunciari, quamuis renunciari possit beneficio Auth. hoc nisi.*

Debitor pecuniæ dare potest tot bona in solutum creditori. Cap. XLIV.

1 INuito creditore aliud pro alio solui non posse habetur in l. cum à quo, & l. manifesti, & l. cum moritum C. de solut. iuncto l. 2. §. mutui ff. si certum petatur Bart. in l. mutuum §. mutui datio num. 2. 20. & 21. ff. eod. 2 sicut nemo etiam inuitus cogitur emere, vel vendere l. nec emere C. de iur. delib.

Ideo cum datio insolutum habeat vim emp- 3 tionis, & venditionis l. si prædium C. de euictionibus, & l. eleganter vbi glos. ff. de pignor. act. Socin. Iunior. cons. 47. num. 9. lib. 2. inuitus non tenetur creditor accipere bona in solutum; Vnde antiquitus ex dispositione l. duodecim tabularum, debitores qui soluendo 4 non erant, tradebantur creditoribus dilaniandi, vt refert Couarru. lib. 2. var. resolut. cap. 1. & post eum Afin. de except. §. 2. cap. 2. cum sequ. Menoch. de arbitr. casu 183. num. 2. cui legi similis videtur ea, quæ viget apud Calicutanos, vt scribit Lodou. Patricius Romanus in itinerario, rerum Indiæ lib. 1. cap. 9. relatus per Thesaur. decis. 153. num. 2. ibi enim creditor fa- 5 cta fide apud Principem Sacerdotum de suo credito, accipit ab eo frondem quandam viridem, & vocato debitore, circulum facit in terra, à quo circulo inclusus debitor, exire non audet, datur enim tunc statim dilaniandus, non solum creditoribus, sed & alijs quibuscunque

tanquam Reipub. hostis, propterea aut soluit, aut illic fame perit ab omnibus exosus.

De AEQVITATE tamen admittitur debi-
6 tor ad dandum creditori tot bona in solutum, vt euitetur iuris veteris acerbitas, & rigor, ita statuit Imperator Iustinianus in auth. hoc nisi C. de solut. & §. quod autem in auth. de fideiuss. quas leges continere meram humanitatem, &
7 charitatem post alios cumulatissimè tradit Costa remed. subsid. 3. in princip. cum per eas temperetur iuris rigor. Sutd. decis. 30. num. 10. Laurent. decis. Auenion. 132. dum tradit sub num. 3.
8 vers. immò dicit, Aequum, & rationabile esse, nequis cogatur ad impossibile cap. impossibilium de reg. iuris. Qua AEQVITATE inspecta idem in hoc Dominio Mediolani prouisum
9 fuit per Nou. Const. in tit. de bonis in solutum dand. §. molest.

Et quamuis bonorum oblatorum electio sit creditoris, is tamen non potest eligere melio-
10 ra, sed mediocria Iudicis arbitrio, vt probat Bart. l. quoties num. a. ff. de optio. legat. Magon. decis. Lucens. 16. num. 14. copiosè Ludou. Rotæ Perus. decis. 65. num. 6. cum seq. plur. par. 2. Qui distinguendo casus contrarias tollit, & mirificè hanc sententiam comprobat Roder. Suarez in l. quoniam in prioribus Ampliat. 11. sub num. 13. C. de inoff. testam. quos sequitur Caualc. decis. 34. num. 23. part. 1. Et tract. de tut. num. 259. Bursat. cons. 84. num. 1 t. cum seq. plenè Caroc. tract. de oblat. par. 2. qu. 10. num. 81.
11 quamuis contrarium obseruari videatur in foro huius Mediolani Ciuitatis, & sanè per corruptelam, potiusquam quod iuri id conueniat.

Præsertim, quia cum ex dict. Nou. Const. dispositione deducatur tertia pars iusti pretij, quando quis cogitur accipere tot bona in solutum; inconueniens valdè esset, quod debitor
12 amittat tertiam partem iusti pretij fauore creditoris, & quod electio etiam spectet ad ipsum creditorem in damnum debitoris, cum
13 duplici incommodo afficeretur debitor, licet vnicum sufficere pro creditoris satisfactione
14 disponat ipsa Authen. hoc nisi maximè, quando creditum prouenit ex causa lucratiua, videlicet donationis, vel legati, de qua materia latè Gracian. lib. 1. discept. forens. cap. 116. num. 12.

Prout fauore Ecclesiæ, vel piæ causæ res mediocris, non melioris qualitatis, dari in solutum
15 creditori statuit Imperator in Auth. hoc ius in fin. C. de Sacros. Eccles. Costa remed. subsid. 3. num. 5. quando non inuenitur emptor, qui in-
16 ueniri non dicitur, si iustum pretium non offert l. 2. vbi Bald. C. si in causam Iudic. pign. cap. sint Afflic. decis. 358. num. 6. Franch. decis. 81. Parlador. lib. 2. rerum quotid. cap. fin. par. 5. §. 17. num. 24. fol. mihi 575. quem sequitur Costa d. remed. 3. num. 3.

In primis autem mobilia tradere tenetur
17 debitor creditori, vt ea in solutum accipiat secundum Natam cons. 349. num. 6. & Carpan. ad Stat. Mediol. cap. 163. num. 21. lib. 1. vel fal-
18 sem probare debet debitor, quod aliqua mobilia non habeat Rom. cons. 163. num. 4. quem sequitur Carpan. d. loco num. 22.

Et quia nonnullos debitores ibi in fine exci-
19 pit Const. qui bona in solutum dare non admittunt, videlicet debitores ficti simplicis, vel libellarij, Pensionis, & crediti, siue subuentionis massaritiæ, expensarum, litis, mercedis, depositi veri, & realis, pretij rei venditæ, onerum, datiorum mercimonij, litterarum cambij, rea-
20 lis fideiussionis, & redemptionis captiuorum; Ad ipsius Const. declarationem infrascripta subijciuntur, & primo in ea comprehenduntur ficta ordinaria, quæ sub nomine ficti simplicis continerentur iuxta Salic. in l. eos in fine C. de execut. rei iud. de quo Tortus ad Stat. Pap. 48. in ciuil. num. 126. & annui census ad formam
21 Bullæ Pij Quinti constituti, pro quibus bona in solutum dari nequeunt: Quia cum census constituti fuerint habita ratione fructuum, qui percipiuntur ex re subiecta solutioni census,
23 bona in solutum dari non possunt, vt declarauit Excellentissimus Senatus die 14. Iunij 1606. pomeridianis horis, referente Amplissimo Senatore, Eruditissimoque I. C. D. Papirio Cattaneo.

Sub pretio autem rei venditæ intelligitur
24 etiam pretium rei mobilis, præsertim iocalium, & similium, vt fauore Com. Ronidij contra D. Ioannem Veronam censuit Senatus die 29. Ianuarij, currentis anni 1624. referente Amplis.
25 D. Senatore Nicolao Leizaldo viro humanissimo, & Hispanæ nationis splendidissimo lumine, & nunc Illustriss. Præside Magistratus Extraord. Redd.

Præterea, si pecunia deposita fuit non in sacculo signato, sed numerata sub conditione, vt depositarius posset ea vti, & tantundem teneretur restituere, non diceretur tunc depositum verum, & reale, de quo loquitur Constitutio
27 ipsa, & consequenter in eo locum non haberet Constitutio, vt latè probat Plot. in l. si quando num. 421. & 429. cum seq. C. de in litem iurando, vbi multa de deposito tradit, quia tunc
28 egredi diceretur terminos depositi, cuius natura est, vt idem corpus numero in depositum datum restituatur, & sic non esset verum, &
29 reale depositum, de quo loquuntur Costa l. Lucius ff. depositi Decius in l. certi vendit. §. fin. col. 2. versic. & licet ff. si cert. pet. Idem
30 etiam concludendum esse scribit Plot. dicto loco num. 431. vbi depositum esset confessatum, nec appareret de vera, ac actuali pecuniæ consignatione, quia tunc diceretur confessio depositi, non reale depositum l. penul. C. depositi, Quemadmodum idem Plot. num. 489. scribit,
31 quod per oblationem factam à debitore ad formam dictatum Nouarum Constitutionum non tollitur, quia creditor possit iurare in litem

con-

contra debitorem pro eius damnis, & expensis, ac interesse etiam extrinseco.

Insuper debitorem, qui negauit debitum, non 32 posse dare tnt bona insolutum creditori, vt voluit Alba cons. 162. num. 10. & 13. id quod iure communi inspectu fortassis procederet, non autem memoratarum Nou. Const. virtute, quæ 33 cum generaliter loquantur, generaliter etiam intelligendæ sunt vulg. l. 1. §. generaliter, ff. de leg. præstandis.

Cæterum cum constitutiones ipsæ in prima parte disponant, quod facta subhastatione bonorum, iisque creditori, vel alio adiudicatis, teneatur Iudex alienationem reducere ad duas ex tribus partibus veræ extimationis bonorum ad vtilitatem debitoris, & amplius saluum sit ius debitori, & ea bona eodem pretio intra annum redimendi, Aduerten. est quod dispo 34 sitio ipsa locum non habet in bonis in solutum dandis pro oneribus, vt tradit Bart. in l. ordo col. 2. vbi Bald. C. de execut. rei iudic. & ità mentis fuisse Senatus scriptum habeo manu Amplissimi Senatoris Brugoræ ad meas Constitutiones in d. tit. §. 1. in fine, quam sanè conclusionem publicæ vtilitati, & ipsi AEQVITATI 35 ad modum conuenire arbitror, ne onerum solutio in Principia damnum differatur, & difficilior reddatur.

Nec omittendum est dictam Constitutionem pariter non procedere in hærede cum beneficio 36 legis, & inuentarij. Tum quia propriè non potest ipse dici debitor, sed debitoris hæres, tum quia stante inuentario non tenetur ipse, neque ad pecuniam numeratam, neque vendere bona, & se de euictione obligare, quia bona 37 eo casu dantur in solutum pro vera æstimatione tex. in l. fin. §. & si præfatam, & ibi Iason. versic. quarto vtilitas C. de iur. de lib. Rol. de inuent. fol. 86. Socin. sen. cons. 120. num. 18. lib. 1. Monticula tract. de inuent. diuers. qu. 234. nu. 109. in fine, vbi tradit inuentarium tribuere hoc beneficium hæ 38 redi, vt citò se exonerare possit, à qua tamen conclusione nu. seq. aliquos excipit casus, vt ibi videre est, eandem conclusionem in terminis huius constitutionis probat Plot. in d. l. si quando nu. 490. vbi in fine tradit Constitutionem ipsam minimè etiam procedere contra tertium bono 39 rum possessorem, possidentem bona debitoris, & hypothecata ipsi creditori, tum quia propriè non dicitur debitor glos. in verbo debetur inst. de act. in princip. & ibi Iason. num. 98. tum quia 40 actio personalis, & via executiua non transit in singularem successorem tex. in l. 1. §. si hæres, vbi scrib. ff. ad Trebell.

Denique illud etiam intelligi debet, quod harum Constitutionum beneficio renunciari non potest, vt ibi disponitur §. huic sanctioni; Quamuis beneficio iuris communis, idest d. Auth. hoc nisi cum iuramento renunciari posse statuit Concil. Neapol. teste Franco decis. 81. per totam præsertim num. 8. &c.

SVMMARIA.

1 *Nouæ Constitutiones tit. de bonis in solutum dandis declarantur.*

2 *Nou. Const. dispositio in d. tit. de bonis in solutum dandis fundata dicitur in mera AEQVITATE num. 25.*

3 *Fructus bonorum in solutum datorum etiam pro parte postea restituta, tanquam excedente creditum, post factam reductionem ad duas ex tribus partibus, spectant ad creditorem, tanquam ad verum Dominum.*

Contrarium verius de AEQVITATE n. 6. 8. & 45

4 *Causa non dicitur reducta ad non causam, facta reductione ad duas ex tribus partibus veræ æstimationis.*

5 *Restitutio bonorum in solutum datorum vigore reductionis ad duas ex tribus partibus, non habet oculos retro.*

Fructus tamquam accessorij ad bona sequi debent naturam principalis nu. 7. & 17. ac nu. 18. & 95.

Fructus pretiosiorem fundum faciunt in venditione num. 9. & 60.

Locupletari cum aliena iactura quis non debet num. 10. & num. 19.

Creditor, qui bona possidet, dicitur in mora constitutus eo ipso, quod petita fuit reductio ad duas ex tribus partibus veræ existimationis per debitorem num. 11. & 24.

12 *Mala fides operatur, vt fructuũ restitutio debeatur.*

13 *Decretum Senatus Mediolani in ea materia.*

14 *Sententia retrotrahitur ad diem petitionis.*

15 *Fructus spectant ad creditorem, qui bona fide possidet.*

16 *Fructus repetuntur, si insolutum datio nulliter fuit facta, & resoluta num. 45. 47. & 48.*

20 *Fructus ad ratam temporis debentur debitori, si de his nulla habita fuit ratio insolutum datione.*

21 *Emptor tenetur ad restitutionem fructuum ad ratam pretij non soluti, & perceptorum antè pretij declarationem.*

22 *Condemnatus ad restitutionem rei petitæ in libello, tenetur etiam ad restitutionem fructuum perceptorum post litem motam, etiamsi non fuerint petiti.*

23 *Et etiamsi reus esset in bona fide.*

26 *Fructus, siue pensiones maturatæ ante insolutum dationẽ, & percepta à creditore, sunt restituendæ.*

27 *Fructus pendentes dicuntur pars integralis respectiua, siuè hypothetica ipsius fundi.*

28 *Adiudicatio bonorum facta à Iudice similis est emptioni, & venditioni.*

29 *Fructus suos facit obtinẽs bona auctoritate Iudicis.*

30 *Causa dicitur reducta ad non causã, si nulla declarata fuit datio in solutum, siuè contractus resissus.*

31 *Reductio ad duas ex tribus partibus operari dicitur vt nunc, & non respicit retrò, nisi declaretur contractus nullus.*

Contrarium num. 44.

32 *Datio in solutum facta pro maiori debito, corruit in totum, & est nulla.*

33 De

33 *Debitoris contumacia est non soluentis termino sibi statuto.*

34 *Emptor cum pacto radimendi lucratur fructus.*

35 *ÆQVITAS suadet, nequis cum iactura alterius locupletetur.*

36 *Contumacia debitoris veri non potest considerari, si in termino sibi statuto ad soluendum obtulit dare tot bona in solutum.*

37 *Fructus dicuntur pars fundi.*

38 *Possessionem vtramque acquirit ingrediens, si ritè, & rectè processum sit per Iudicem.*

39 *Factum Iudicis dicitur factum partis.*

40 *Actor, qui Iudicis spoliantis de facta sententia vtitur, dicitur in lata culpa constitutus, & de violentia tenetur.*

41 *Iudicis auctoritas iniustè, siuè inordinatè, non seruata forma statuti procedentis, non excusat à perceptione fructuum.*

42 *Appellatione interposita à grauaminibus per Iudicem illatis, fructus non consequitur creditor.*

43 *Appellatione interposita, innouata reuocanda sunt in vim attentatorum.*

44 *Reductio retrotrahitur ad diem petitionis facta coram Iudice.*

46 *Venditio pendente reductione ad duas ex tribus partibus vera æstimationis suspensa interim remanere videtur.*

Causa dicitur redijsse ad non causam quo ad partem rei per reductionem ad duas ex tribus restituta num. 45. & num. 54.

Datio in solutum resoluitur per oblationem factam à secundo creditore ipso primo creditori, & res reducitur ad primos terminos, secundum quos debitur pretiũ cum vsuris, & primus creditor tenetur restituere bona cum fructibus n. 48. & 49.

Mala in fida dicitur crediter post patitam reductionem à debitore, & tenetur ad fructuum restitutionem num. 50. & 51.

52 *Mala fidei possessor non facit fructus suos.*

53 *Dispositio l. 2. C. de rescind. vendit. locum etiam habet in venditione iudiciali.*

54 *Reductio ad duas ex tribus partibus habet vim rescissionis num. 57.*

55 *Læsio enormissima continet præsumptum dolum.*

56 *Lucrum ex dolo quis consequi non debet.*

Datia in solutum, siue immissio in possessionem, sustinetur pro parte iusti crediti, si pro maiore parte fuit facta num. 58. & 59.

60 *Fructus de proximo colligendi reseruati dicuntur venditori, si nulla fuit de his habita ratio in venditione.*

Datia insolutum etiam iudicialis, nulla dicitur, quando meliores, & pretiosiores res tantum continet num. 61. & 64.

62 *Datio insolutum nulla censenda est, vbi contineat nedum meliores res, sed etiam omnia bona pro modica summa.*

63 *Quod nullum est nullum parare potest effectum.*

65 *Pretij vtilitas sufficit ad probandam malam fidem possidentis.*

65 *Exemplũ vilitatis pretij, & læsionis enormissimæ.*

66 *Subhastatio bonorum debitoris nulla dicitur, quando ad eam fuit deuentum, nulla præuia æstimatione ipsorum bonorum.*

67 *Possidens, qui locupletior factus est ex fructibus in bonis debitoris perceptis, tenetur ad eorum restitutionem.*

68 *Dispositio legis fortior est, quam hominis.*

69 *Damnorum condamnatia dicitur incerta ante eorum liquidationem.*

70 *Retentio non datur pro prætensione illiquida, vel incerta, vt damnorum.*

71 *Immissus in possessionem ex decreto nullo, potest retinere rem, donec sibi satisfiat.*

72 *Retentia conceditur tantum pro eadem causa, pro qua ad eum res peruenit, non pro alia.*

73 *Possidens bona fide cum titulo facit fructus suos. Vsque ad interpellationem num. 76. & 77.*

Vt Fructus restituuntur à die petitionis, remota bona fide possidentis, per interpellationem n. 74. & 79.

Contestata lite, in mora constituitur possessor nu. 75. & 78.

80 *Possessor post petitionem actoris dicitur potius percipere fructus ex propria mora non restituendo, quam negligentia petentis.*

81 *Fructus differunt ab expensis litis, quia ab istis potest excusari reus ob iustam causam litigandi vsq; ad processus publicationem, ad illorum verò restitutionem tenetur semper, saltem à die interpellationis.*

82 *Mala in fide estis, qui scit à se peti tale quid.*

83 *Dominium cum mala fida nihil releuat quo ad fructuum requisitionem.*

Differentia inter fructus recollectos à die initi contractus, & recollectos à die litis contestata num. 84. & 85.

86 *Fructus omnes restituendi sunt, si contractus reuocatur ex causa de præterito.*

87 *Supplendo pretium euitatur rescissio contractus.*

Beneficio etiam tacitè renuncians non potest vlterius eò gaudere num. 88. & 89.

90 *Supplens pretium in materia læsionis, tenetur etiam ad interesse, siuè vsuras respectu pretij, quod suppletur.*

91 *Bargalij opinio circa fructuum restitutionem reprobatur.*

92 *Non. Const. dispositione, non potest suppleri pretiũ bonorũ insolutũ datorũ reclamante debitore, sed soluto debito in termino promisso bona restituũtur.*

93 *Sententia intimatio requiritur ad hoc vt transeat in iudicatum vigore Noua Const.*

94 *Etiamsi præsens fuerit sententia.*

96 *Renunciatio generalis non comprahendit fructus ex læsione enormissima debitos.*

97 *Ordinationes Iudicis sæpè in vim contractuus transeunt.*

98 *Quæ in faciendo requiruntur, eadem in destruendo necessaria sunt.*

99 *Sententia notoriè iniqua nunquam in iudicatum transire potest.*

100 *Iudex, qui iurisdictionẽ superioris assumit, reddit actum suum postea factũ totaliter nullum, & ideo*

non

non est opus appellatione ab eo.

101 *Deceptus qui remanere non debet sub clipeo ministrorum iustitia.*

Facta reductione valoris bonorum subhastatorum ad duas ex tribus partibus veræ æstimationis, fructus recolecti post petitã reductionem in bonis à creditore restitutis, debentur debitori, & ei sunt restituendi. Cap. XLV.

SEquendo eandem materiam dandi bona in solutum, disponunt dictæ Nou. Const. quod si post adiudicationem bonorum debitor præsens, & perfectæ ætatis termino mensis coram Iudice conqueratur nimis vili pretio alienata esse bona, Iudex teneatur alienationem reducere ad duas partes ex tribus veræ æstimationis bonorum ad vtilitatem debitoris, idest, quòd facta æstimatione ipsorum bonorum per Peritum partium confidentem, & assignatis creditori tot bonis, cum tertio pluris, quantum capit summa debiti, ressiduum 2 restituatur debitori; Quæ sanè prouisio in mera AEQVITATE fundata videtur, vt de se patet, & colligitur ex traditis per Albam in cons. 147. num. 12. & per solam ad Const. Sabaudiæ tit. 39. de forma, & ord. sent. in subbastatione glos. 3. in princ.

Quæritur, an fructus ex dictis bonis interim percepti restituendi sint debitori, vel ad creditorem possessorem pertineant, & pro 3 creditore effecto Domino bonorum ex datione in solutum sibi facta, facit l. fin. C. de Carbon. edicto, vbi fructus Iudicis auctoritate percepti non debeant restitui Afflict. decis. 218. num. 9. Tunc enim causa non dicitur reducta ad non causam, & consequenter fructus 4 non sunt restituendi Mastril. decis. 29. part. 1. Grat. lib. 1. discept. forens. cap. 45. & nouissimè Amplissimus Senator meus Bellonus tract. de his quæ fiunt incont. cap. 108. num. 5. Re- 5 stitutioque ipsa bonorum vigore reductionis ad duas ex tribus partibus, non habet oculos retrò, quia alienatio rescinditur prout ex nunc, non vt ex tunc ità probat Franc. decis. 119. num. 19. cum seq.

De AEQVITATE tamen contrarium in 6 praxi obseruatur, tum quia cum fructus sint 7 accessorij ad bona, sequi debent naturam principalis, vulg. l. quod per manus ff. de iure codicill. Adeò vt restitutis bonis, fructus etiam 8 cum eis restituendi veniant, Gamma decis. 96. per totam, Costa de port. ratæ quæst. 136. num. 18. Tum quia cum dictorum fructuum nulla habita fuerit ratio in subhastatione, siuè alienatione, sed tantum bona ipsa absque fructuum expressione alienata sint, & qui fructus præciosiorem fundum fecissent, si de his 9 habita fuisset ratio Thesaur. decis. 55. in fine, Ioseph Ludouis. decis. Perus. 79. num. 17. par. 2. cum debitoris iactura locupletari diceretur 10 creditor, id quod bona fides non patitur vulg. iur.

Tùm denique quia statim petita reductione ad duas ex tribus partibus veræ æstimationis 11 constitutus dicitur in mora creditor, qui bona possidet, idcircò vti in mala fide constitu- 12 tus ad fructuum restitutionem tenetur l. 1. C. de petit. hæred. l. sed si lege §. sin autem ff. eodem Gamma decis. 94. num. 1. Rebuff. ad Const. Regn. tit. de fruct. & illorum restit. glos. vnica art. 11. nu. 31. cum seq. Ceual. commun. contra commun. quæst. 763. num. 49. vbi testatur de AEQVITATE practicari in Reg. Cancell. Pinciana.

Et ita censuit Senatus Excellentissimus me patrocinante pro Domino Alphonso Persichel- 13 lo contra DD. fratres Picenardos Cremonenses die 5. Iunij 1624. referente Amplissimo Senatore meo Beliono, nemine discrepante post exactam excussionem quam plurium dubiorum in causa emersorum. Et quia non obscurè pertractata videtur materia ipsa in solutum dationis, ac rescisionis contractus, de qua infra in seq. cap. quæ alicuius vtilitatis esse potest in foro versantibus, & dubia excitata in ea causa, & responsiones hinc inserere e re esse existimaui.

COndemnauit Excellentiss. Senatus Alphonsum Persichellum in lib. 39. mill. plus minus erga Equitem Octauium, & fratrem Picenardos, ac in damnis, & interesse.

Egerunt Picenardi coram D. Vicario Iustitiæ ad consequutionem dictæ summæ, instereruntque bonorum subhastationem, quo in iudicio Persichellus obtulit dare tot bona in solutum, deducta tertia parte veræ æstimationis, ad formam Nou. Const. tit. de bonis in solutum dandis, & non obstante oblatione D. Vicarius ad subhastationem processit, & omnia bona Persichelli valoris libr. ducentum quinquaginta mille pro recitato debito deliberauit supposita personæ Picenardorum.

Appellauit Persichellus, & appellatione huiusmodi pendente obtinuit præceptum ab Egregio Capitaneo, ne Picenardi bona prædicta ingrederentur, licet sub prætextu criminalitatis expulso Persichello bona ipsa occuparint Picenardi, omnibusque fructibus dictorum bonorum valoris aureorum 1000. in circa potiti sint.

Conquestus fuit Persichellus corã Excellentiss.

Senatu

Senatu de sibi reiecta oblatione dandi de bonis insolutum, & de occupatione omnium eius bonorum facta per Picenardos, & factis per partes mutuis supplicatis, censuit Senatus Excellentissimus memoratam subhastationem reduci debere ad duas partes ex tribus veræ æstimationis.

Reducta itaque fuit subhastatio, assignatis Picenardis pert.470. in circa pro integro eorum credito dictarum libr. 39000. & Persichello cætera bona fuere relaxata in summa perticarum sexcentum vltra annuus redditus, & alios prouentus anteá sibi occupatos.

Qua reductione stante, & restitutione aliorum bonorum facta Persichello, præuijs litteris Excellentiss. Senatus, conuenti fuerunt Picenardi coram Illustriss. D. Prætore Cremonæ ad restitutionem dictorum fructuum vsurpatorum à die apprehensionis, vsq; ad diem dationis insolutum, mediante reductione ad duas ex tribus partibus veræ æstimationis, in bonis occupatis, & postea Persichello restitutis; Videntes autem Picenardi dictorum fructuum restitutionem minime se posse eusdere, ad differendum negotium Senatû Excellentiss. adiuerunt per mutuas preces, petendo declarari fructus non comprehendi in dicta reductione factos, & tribus præcipuè fundamentis nituntur.

Primo quod per subhastationem, & venditionem fructus suos fecerint; Secundò verò quod tempore factæ per Senatum Excellentiss. declarationis, reducendi scilicet ad duas partes ex tribus, nulla fit facta mentio fructuum, & Tertiò, quod fructus pro damnis, & interesse, pro quorum liquidatione pendet iuditium corã Illustriss. D. Senatore Vignato, valeant retinere.

Verùm hæc minimè obstare credit Persichellus, nam quod attinet ad subhastationem, illam omninò nullam fuisse constat, cum obstaret oblatio dandi de bonis insolutum, & appellatio interposita, quæ impedimentum præstitit, ne Pice-
14 nardi fructus lucrarentur, & tanto magis cum reductio facta fit ad duas partes ex tribus, vt propterea abindè supra saltem res fit clarissima, Picenardos titulo caruisse, nec potuisse fructus suos facere, quis, vt omnibus notum est, sententia ad diem petitionis retrotrahitur; quo tempore Picenardi fructus non collegerant, l. post acceptum, ff. de rei vindic. Bal. conf. 374. num. 2. lib. 3. quem sequitur Costa de retrotract. cap. 8. cas. 7. num. 4.

Nec resistit, quod tradit Gluf. tit. de bo. insolutum dandis nu. 323. fructus scilicet spectare ad
15 creditorem, qui bona fide possedit, quia locum non habere patet hoc in casu, in quo absuit bona fides DD. Picenardorum, stante oblatione facta per D. Persichellũ de dando tot bona in solutum, & appellatione interposita ob non admissam dictam oblationem per D. Vicarium.

Immo ea doctrina potius conferre videtur,
16 dum sequitur, quod ex inutili insolutum datione nulliter facta, & resoluta, fructus etiam repetuntur l. prolatam C. de sent. id quod melius explicat Gluf. num. 327.

Neque pariter obstare potest, quod in reductione non sit facta mentio fructuum, quia per hanc ommissionem Picenardi fructus lucrari non valent, cum de necessitate requireretur dominium, quod nunquam in eos præmissis stantibus fuit translatum, præterquam quod fructus accessorij sunt, & sicuti bona excedentia
17 duas partes ex tribus relaxata fuerunt, ita etiam fructus eadem ratione debent Persichello restitui.

Quemadmodum enim indebitè occuparunt reliquam partem bonorum, non obstante oblatione facta dandi insolutum tot bona ad formam Const. ad quorum bonorum restitutionem fuerunt coacti Picenardi, ita indebitè occupasse pariter eorundem bonorum fructus dicendum est, cum accessorium sequatur naturam princi-
18 palis vul. l. quod per manus ff. de iure codicillorum, & in terminis fructuum tradit Gamma decis. 96. per totum, quem sequitur Costa de port. ratæ qu. 136. num. 18.

Tanto magis, cum ex bonis insolutum habitis integrum eorum creditum obtinuerint Picenardi, nulla facta compensatione dictorum fructuum perceptorum, quorum valorem in tanta summa propterea consequi dicerentur cum Persichelli maxima iactura contra vulg. l. nam hoc natura, ff. de reg. iur. In æstimatione enim facta de dictis bonis insolutum datis Picenardis habita fuit ratio tantummodò nudæ proprietatis, non autem dictorum fructuum, qui iam longè antea fuerant percepti, & exacti per Picenardos,
19 Cum autem certum sit fructus pendentes reddere fundum pretiosiorem Thesaur. decis. 55. in fine, Ioseph Ludou. decis. Perus. 79. num. 17. par. 2. nulla habita consideratione dictorum fructuum, eo minori pretio æstimata fuisse constat memorata bona.

Neque de mum considerationis est, quod loco interesse valeant fructus retinere, quia si agimus de interesse curso pro tempore præterito ab illius liquidatione, pendet appellatio, clarumque est, quod appellatione pendente sententia exequi non potest, nec ideo Picenardi sub hoc prætextu fructus retinere valent. Si verò pro tempore futuro, interesse cessat, quia Picenardi possident bona eis insolutum data, & fructibus gaudent. Si denique habita ratione medij temporis, videlicet à die apprehensionis bonorum, vsque ad diem insolutum dationis, iam illud consequuti fuat Picenardi ex fructibus occupatis, in bonis sibi insolutum datis per Persichellum, qui tantum fructus aliorum bonorum ei restitutorum, & illam partem fructuum bonorum insolutum datorum, quæ ad ratam temporis totius anni sibi spectabant,
20 consequi nunc intendit l. pri. Cod. de errogat. milit. annonæ lib. 12. Honded. cons. 85. num.

19.

19. lib. 2. Annens Robert. liber tertius rerum iudicatarum cap. 3. vetfic. tertia opinio, siue habita ratione crediti Picenardorum iuxta l. curabit C. de action. empt. Alb. cons. 193. Ad instar emptoris, qui fructus percepit ante decla-
21 rationem pretij, qui tenetur ad restitutionem fructuum ad ratam pretij non soluti. Gab. cons. 57. lib. 1. Magon. decis. Lucens. 17. num. 35. Costa de Por. ratæ quæst. 91. num. 1. & 2. & quæst. 136. nu. 17. & 18.

Rursus sicuti condemnatus ad restitutionem rei petitæ in libello, tenetur etiam ad restitutionem fructuum perceptorum post litem motam,
22 etiamsi non fuerint petiti, vt per l. ædiles la prima §. item sciendum ff. de ædil. ed. Gamma decis. 319. num. 3. quod procedere affirmat Roderieus de annuis redditibus lib. 2. qu. 15. nu. 71.
23 etiamsi reus esset in bona fide per l. certum C. de re iudicat. Cum enim statim facta apprehensione bonorum, immo etiam ante ipsam apprehensionem, reclamauerit Persichellus, & obtulerit
24 tot bona insolutum, constitutisse dicitur in mora Picenardos pro fructibus aliorum bonorum sibi expost restitutorum, & pro alijs fructibus, ad ratam temporis sibi spectantibus, ita vt ei debeantur etiam Iudic. officio, vt propterea nulla subsit difficultas, quin fructus illi Persichello sint restituendi.

Precatur itaque Persichellus Excellentiss. Senatum, vt dignetur, vel decernere fructus, de quibus agitur, eidem esse restituendos, vel partes vti debere iuribus suis, quod &c. saluo &c. Mediol. die 24. Martij 1624.

Iulius Cæsar Calninus I. C. C. Derth.

Motiuum Amplifs. D. Senatoris Belloni.

Adiudicatis bonis Persichelli per subhastationem fratribus Picenardis, & postea conquerente Persichello, facta reductione ad duas partes ex tribus iuxta formam Nou. Const.
25 in tit. de bonis insolutum dandis, cum Aequum sit fieri hanc reductionem Alb. cons. 14. n. 12. fol. ad const. Sabaud. tit. 39. de forma, & ordine seru. in subhastat. glos. 3. in princ. orta est quæstio, ad quemnam pertineant fructus percepti per Picenardos à die subhastationis vsq; ad diem reductionis ipsius alienationis, fructus nimirum percepti ex bonis postea Persichello restitutis.

Sic potest distingui, aut agitur de fructibus, siue pensionibus perceptis à Picenardis, quæ maturæ erant annis præcedentibus subhastationem, aut fructibus anni, quo secuta est subha-
26 statio, primo casu res caret difficultate; illi enim sunt restituendi Persichello, vt ipse iure contendit in mutnis precibus. Altero casu, aut fructus erant separati à solo, & pariter erant Persichelli, & inter illius bona connumerandi, & ideo in facienda reductione alienationis ad duas partes ex tribus, eorum est habenda ratio, si cum alijs bonis fuerunt subhastati; Aut,
27 fructus erant pendentes, qui dicuntur pars integralis respectiua, siue hypotheca, ipsius fundi, Couar. quem citaui lib. 2. de potest. eorum &c. cap. 40.

Et videtur dicendum huiusmodi fructus collectos pertinere ad ipsos Picenardos, neque esse restituendos pro rata bonorum restitutorum. Etenim fructus spectant ad dominum, & per subhastationem, & adiudicationem factam à Iudice, quæ similis est emptioni, & venditioni,
28 Alb. cons. 408. num. 8. cons. 469. num. 20. Surd. decis. 288. num. 47. decis. 248. num. 3. translatum
29 fuit dominium in dictos Picenardos, & multo magis Picenardi facient fructus suos cum obtinuerint bona Persichelli auctoritate Iudicis Afflict. decis. 218. in fine.

Neque obstat, quod auctoritate Senatus subhastatio reducta sit ad formam Nou. Constit. ad duas partes ex tribus veræ æstimationis bonorum, nam antequam sit facta reductio potuerunt percipi fructus ex subhastatione, titulo habili ad translationem dominij, & perceptionis fructuum, & causa non est reducta ad non causam, riteque, & legitimè processit subha-
30 statio, neque declarata est nulla. Faciunt tradita per me lib. 2. de potest. eorum, quæ fiunt &c. cap. 108. num. 5. Gamma decis. 94. Less. de iust. Et iure lib. 2. cap. 21. dub. 15. nu. 122. Fontanell. de pact. nupt. claus. 7. glos. 2. part. 5. num. 9. & claus. 5. glos. 8. part. 4. num. 55. reductio enim operatur, vt nunc, & non respicit re-
31 trò, nisi declaretur contractus, & datio insolutum nulla Magon. decis. Florent. 120. Surd. decis. 45. & seq. in princ.

Non obstat, quod datio insolutum facta pro maiori debito in totum corruat, & nulla sit, &
32 ideo fructus debeant restitui, Surd. dicta decis. 45. & 46. Menoch. de retin. rem. 1. num. 26. in princ. Quia respondetur hoc casu non esse factam pro maiori debito, sed pro vero, licet maior quantitas bonorum fuerit subhastata, quam exigeret debitum, tum enim fieri potest in contumaciam debitoris, & id permittunt Nou. Const. contumacia autem debitoris est, præci-
33 puè non soluentis termino viginti dierum Plot. in l. si quando C. vnde vi nu. 479. & 480. & seq.

Non obstat, quod pro rata tantum fructus debeant in omnem casum spectare ad Dominos Picenardos, in quos dominium fuit translatum, exemplo emptoris eum pacto redimendi; quia respondetur illud procedere in redemptione, quæ fit ex pacto, & diuersa est ratio in casu no-
34 stro, & immò emptor lucratur fructus Giurb. decis. 92. num. 10.

Nec obstat, quod bona pendentibus fructibus essent preciosiora. Thesaur. decis. 55. in fin. quia potuerunt tunc fructus percipi à Picenardis Dominis bonorum ob contumaciam debitoris.

Ex

Ex altera parte AEQVITAS suadet, ne Picenardi cum sacuta Persichelli percipiant dictos fructus, & fiant locupletiores, maximè post litem contestatam, & tot quetelas Persichelli, qui cum non haberet facultatem soluendi in pecunia numerata, obrulit dare bona in solutum, & verè non fuit contumax, & in reductione facienda par erat habere rationem fructuum, qui erant pars fundi, vide Motot. resp. 6. num. 31. Gam. decis. 94. num. 1.

Adsit Virtus Spiritus Sancti.

CVM D. Vic. Iustitiæ spreta Nou. Const. dispositione non admiserit D. Persichellum ad dandum tot bona in solutum DD. Picenardis, etiamsi opportuno tempore, & legitimè bis id obtulerit. Quinimò post factam venditionem omnium eius bonorum ad publicam hastam, reclamante statim D. Persichello (ne dum intra mensem iuxta dispositā ab eisdem Nou. Const. nimis vili pretio bona ipsa fuisse alienata, & quod propterea fieret reductio ad duas partes ex tribus veræ æstimationis ad formam Nouarum Constitutionum, in hoc etiam fuerit obauditus D. Persichellus.

Satis liquido constare dicitur DD. Picenardos legitimè non fuisse adeptos possessionem dictorum bonorum, cum ingrediens ita demum acquirat vtramque possessionem, si legitimè, ac rite, & rectè processum fit per Iudicem, vt docet Ripa in l. naturaliter §. nihil commune num. 59. & 60. ff. de acquir. possess. Menoch. recuper. remed. 8. num. 3. & 26. Magon. decis. flor. 120. num. 6.

Iudicis enim factum censetur partis factum l. si ob causam Cod. de euict. & l. si pignus, ff. famil. ercisc. itaut vbi Index spretis iuribus processit, & reum sua possessione priuauit, dicatur spoliasse, & consequenter actor, qui huiusmodi Iudicis sententia vtitur, in lata culpa constituitur, & de violentia tenetur §. 1. instit. vi bonorum raptorum Menoch. d. remed. 2. num. 26.

Quod autem ob non seruatam formam Nou. Const. per D. Vicarium non potuerint DD. Picenardi bona fide, sed vitio, possidere bona D. Persichelli, & consequenter suos fructus facere, eo quia authoritas Iudicis iniustè, siuè inordinate, non seruata forma Statuti procedentis, non excusat à perceptione fructuum, iuxtà cap. cum causa, vbi Abb. de officio deleg. & l. non putauit §. non quæuis ff. de bon. possess. contra tab. expresse docet Bald. in l. 2. sub nu. 80. C. de seruit. aqua, & in l. fin. C. de Carbon. edicto, quem sequuntur Afflict. decis. 218. num. 4. Surd. decis. 45. num. 11. & 12. ac decis. 46. num. 2. Magon. alleg. decis. 120. num. 16. & Costa de port. ratæ qu. 153. num. 16.

Et eo minus fructus suos facere potuerunt in hoc casu Domini Picenardi, eo quia à notorijs grauaminibus sibi per D. Vicarium illatis statim appellauit D. Persichellus, iuxta doctrinam Ploti in l. si quando num. 526. de qua Magon. decis. Flor. 132. num. 10. & Costa alleg. qu. 153. num. 7. quos sequitur Tortus ad stat. Pap. 48. in ciuil. num. 80. ipsa enim appellatione pendente nihil innouari potuit, toto tit. nil noui fieri appellatione pendente, & immissio ipsa reuocanda erat, ne dum concedenda in vim attentatorum, Magon. dicta decis. 120. num. 17. licet Senatus Excellentiss. ad circuitus euitandos loco appellationis cognoscendæ ipsam immissionem reduxerit ad duas ex tribus partibus veræ æstimationis, quæ reductio procul dubio retrotrahitur ad diem petitionis factæ coram dicto D. Vicario, vt alias dictum fuit per Costam de retrotractionibus cap. 8. casu 7. num. 4. Adeo quod interim fructus percepti restituendi sunt D. Persichello.

Ita in simili concludit Capic. decis. 202. num. 12. dum ait, si appellatum fit à decreto pretij, videlicet ob nimis vile pretium, quo vendita, siue adiudicata sunt bona. Et decretum adiudicationis sit reformatum, vt hoc in casu, per reductionem ad duas ex tribus partibus factam iussu Excellentiss. Senatus, tunc fructus interim percepti ex ipsis bonis restituendi sunt debitori, quæ reformationem decreti obtinuit. Capicium sequitur Costa de port. ratæ quæst. 65. num. 4. Quasi quod venditio suspensa interim remanserit, vt ratiocinatur Ludou. Molina de iustitia, & iure tract. 2. disput. 208. fol. 961. littera D. licet aliud sentiat, quando contractus suspensus interim quodammodò non remanserit; Quo stante; quoad ipsam maiorem quantitatem restitutam dicitur titulus rediſſe ad non titulum, & sic causa ad non causam, vt parum longè ab his terminis probat Francisc. decis. 12. num. 12. dum inquit, quod facta in solutum datione creditori de bonis debitoris, operis actus ipse sit perfectus, tamen cum ex iuris dispositione poterat secundus creditor offerre ipsa oblatione facta, & admissa, resoluitur datio in solutum, & res reducitur ad primos terminos, secundum quos debebitur pretium cum vsuris, & primus creditor tenetur restituere bona cum fructibus, vt res suas §. rem autem ff. de sol. & ita iudicasse Sac. conf. testatur Francis. loco relato, quo casu fructus etiam sunt restituendi, vt post alios probat Amplissimus Dominus Senator Bellonus lib. 2. de his, quæ incontinenti fiunt, cap. 108. num. 5.

Quinimò per recursum factum incontinenti ad Senatum Excellentiss. à Domino Persichello, cuius vigore dicitur lis contestata, in mala fide esse cæperunt Domini Picenardi, qui propterea ad dictorum fructuum restitutionem tenentur l. 1. C. de petit. hæred. l. sed si lege §. fin autem ff. eodem Gamma decis. 94. num. 1. Rebuff. tract. de fruct. & illorum restit. glos. vna art. 11. num. 31. & seq. cum fructus suos facere

52 cere non potuerint vulg. l. mora §. in bonæ fidei ff. de vsuria.

Prærerea norotium est plusquam enormissimè fuisse læsum D. Persichellum in ipsa subhastatione, & deliberatione, cum pro lib. 39.mil. vendita fuerint bona valoris lib. ducentum mille, & vltra, id quod manifestum facit relaxatio eidem facta de pert. 600. terræ, & de annuis redditibus capitalis lib. 70.mil. retenria rantum a D. Picenardo pert. 470. pro dicto debito ha-
53 bita etiam ratione tertij pluris; Qua de re cum dispositio l. 2. C. de rescind. vend. locum etiam habeat in venditione iudiciali facta ad hastam, vt probat Rebuff. tract. de præconijs, & licitat. art. 7. gloss. vnica n. 28. & tract. de rescis. contr. gloss. 15. nu. 37. cum plur. seq. post Oldr. cons. 37. nu. 3. Afin. de exequur. §. 7. c. 154. per torū, & cap. 282. sub nu. 2. Cæph. cons. 286. num. 14. Gamma decis. 95. n. 3. & Ioseph Ludou. decis. Perus. 60. n. 8. par. 1. Attenta dicta reductione
54 iussu Excellentissimi Senatus facta, quæ obtinet vim rescissionis contractus respectu bonorum restitutorum, fructus ex eis percepti pariter restituendi veniunt l. si prædium C. de prædijs minorum Gamma alleg. decis. 94. num. 3. per torum. Læsionem enim enormissimam continere præsumptum dolum habetur in l. omnes §. Lucius ff. quę in fraudē cred. & l. si superstite C. de dolo Dec. cons. 180. n. 6. Idcirco ex eo dolo lucrū consequi nō valent DD. Picenardi per retentionē fructuū interim perceptorū vulg. iur.

Quod autem reductio ipsa vim rescissionis venditionis, siue deliberationis ad hastam factæ, habuerit respectu bonorum restiturorū, eli-
57 citur, tum re ipsa, tum ex ijs, quæ tradit Menoch. retinendæ poss. remed. 1. nu. 29. dum ibi concludit, quod error in æstimatione bonorum insolutum datorum non reddit decretum immissionis in torum nullum, sed pro parte iusti
58 crediti sustinetur, Bal. in cap. quoniam frequenter §. sin antem n. 2. vt lite non contestata, qui scribit, quod si immissio possessionis facta est in
59 re maiori, quam sit debitum, valet immissio ipsa vsq; ad concurrentem quantitatem l. fi. §. a. C. de bo. auth. Iud. possid. Afflict. decis. 358. nu. 7. Magon. decis. Flor. 109. num. 6. & seq. Costa de port. ratæ q. 26. n. 7. ergo quoad maiorem quātitatem rescissus contractus, siue decretū dicitur.

Illud etiam perpendi debet, quod tam in subhastatione prædicta, quam in cedulis continentibus bona vendenda, nulla fuit habita ratio, nec mentio fructuum pendentium in dictis bonis, qui breui tempore erant colligendi, & qui pretiosiorem fundum fecissent, si de his habita fuisset ratio, vt alias ex Thesaur. decis. 55. in fine probauimus. Vnde resseruatos fuisse D. Persi-
60 chello dicendum est, vt in simili distinguit Cyn. in l. ordo C. de exequ. rei Iud., & in his terminis insolutum dationis iudicalis probat post Cæphal. consil. 254. in princ. & numero 30. Afin. de exeq. dicto §. 7. cap. 197. num. 21. Inter Valas. omnino vidēdus decis. 37. vbi plenissime hanc materiā pertractat, cōcluditq; fructus spectare ad venditorem, cui reseruauit Iudex in instrumento venditionis pro exequt. subhastat, quamuis deficiente reseruatione putat ad emptorē spectare. Nō resistente doctrina Ampliss. D. Sen. Bell. lib. 2. cap. 40. n. 4. de his, quæ inconr. fiunt, quia ibi in venditione præsumitur habita ratio fructuum, quæ cessauit in casu nostro.

Additur prærerea, quod sicuti datio insolutum etiam iudicialis nulla dicitur, quando me-
61 liores, & pretiosiores res tantum continet, vt post Bart. in l. à diuo Pio §. in venditione nu. 5. ff. de re iud. probat Afin. d. §. 7. cap. 265. Ita multo magis nulla censenda est, si non solum pretiosiora, sed etiam omnia bona maximi valoris insolutum fuerint data pro modica sum-
62 ma iuxta Auth. multo magis C. de sacros. Eccl. si itaque nulla dicitur datio insolutum, hæsitandum non est, quin fructus interim percepti re-
63 stituendi sint, cum, quod nullum est, nullum parere possit effectum vulg. iur. Surd. decis. 45. nu. 17. Et quod tanquam nulla subhastatio facta de re magni valoris pro modico debito, quando fieri poterat de re minoris pretij est tex. in l.
64 magis puto §. item Prætor, nisi re propter æs alienum modicum posess. magna distraharur ff. de minor. in ter. Gamma, qui plures distinctiones facit, vt elicitur, an hoc euenerit culpa debitoris, vel patris, aut Officialis decis. 40. per totum vbi concludit, quòd, quia ex sola pretij vilitate probatur mala fides, Idcircò venditionem ipsam esse rettactandā. tradit etiam exemplū de re vendita pro libr. 180000. quæ erat valoris lib. 600000. Et sic vna quarta pars vēdita fuit iusto valore, vt in hoc casu pretium pro quarta parte.

Quam subhastationem alia etiam nullitate laborasse dicendum videtur, eo scilicet, quia ad eam fuit deuentum, nulla præuia æstimatione dictorum bonorū, iuxta l. si quos. C. de rescind.
66 vend. & l. 1. C. si in causam Iudicati. Afflict. decis. 358 num. 5. Rol. cons. 32. nu. 34. lib. 2. Franc. decis. 54. nu. 7. nouissime Tortus ad dictum statutū 48. in ciuil. n. 41. licet contr. probat Surd. cons. 256. vol. 2. sequitur Sola ad const. pa. 3. tit. de form. & ord. obl. in pignor. glo. 2. nu. 3.

Omniq; in casu ex facto constat fructus prædictos habuisse DD. Picenardos post ordinationem Sen. Excellentissimi, vt fieret reductio ad duas ex tribus partibus, mediante sublatione cuiuscumque impedimenti, de qua in ordinatione Ill. D. Prætoris sub die 13. Octobris; cum antea penes confidentes de ambarum partium consensu remanerent fructus ipsi, & sic notorie constat DD. Picenardos esse in mala fide, cum scirent bona restituere debere, vt restituerunt, & consequenter ad fructus etiam, tanquam ad accessorios ipsos teneri. Quamquam, & etiam eo quia locupleriores facti dicuntur DD. Picenardi ex dictis fructibus, ad eorum restitutionē tenentur, etiamsi bona fide possedissent, quod

G magis

67 magis eſt l.1. C.de petit. hæred. Morot. conſ.6. ſub num.31. circa med.

Et ex deductis tollitur omnis amaritudo circa prætenſam contumaciam D. Perſichelli, qui nunquam contumax fuit, vt ex facto impreſſo conſtat. Prout diuerſa ratio militare non dicitur in reductione prædicta facta iuſſu Excellentiſs. Senatus, quam in emptore com pacto redimendi, cui ad ratam temporis tantum debentor fructus, quia multo fortius debentur fructua in caſu reductionis pro bonia reſtitutis, eo quia reductio ſtatim fienda erat lege iubente, ideſt Nou. Conſt. quarum diſpoſitio æquè obſeruanda
68 eſt, ſicuti pacta priuatorum. Imò multo magis, cum diſpoſitio legis fortior ſit, quàm diſpoſitio hominis, Dec. conſ.505. num.6. verſ.& breuiter Pacian. conſ.4. num.56.

Cæterum quod attinet ad retentionem prætenſam per DD.Picenardos ratione damnorum, pro quorum liquidatione pendet appellatio coram Illuſtriſs. D. Vignato, illud in primis eſt conſiderandum, quod antè liquidationem incerta dicitur ipſa prætenſio, etiamſi in genere ſit condemnatus D. Perſichellus in damnis, & inte-
69 reſſe Aſin. de exequt. §.7. cap.270. nom.16. Idcircò ratione dictæ incertitudinia, & illiquidatio-
70 nis retentio dari non poteſt, vt declarauit Senat. Mantuanus teſte Surdo alleg. deciſ.46. in fine.

Ioluper quidquid controuertant DD. circa retentionem, quando ſcilicet immiſſus in poſſeſſionem ex decreto nullo poſſit ratione ſui crediti retinere rem, donec ſibi ſatisfiat iuxta
71 gloſ. in l. ſi non ſortem §. ſi centum ff. de condit. indeb. in verbo retinebatur, vbi ſcribentes omnes Burſar. conſ.73. nu.28. Tutiſſima ea eſt concluſio, quòd retentio datur ſolum quando quis
72 vult retinere rem ex eadem cauſa, pro qua ad eum res peruenit. Secus autem, ſi pro alia cauſa Bald. in d.§.certum in fin. vbi Caſtr. num.5. Surd. alleg. deciſ.46. num.12. cum ſeq. Gracian. lib.2. diſcept. forenſ. cap.269. num.14.

Et ex hia &c. ſaluo &c. Mediolani die 6. Maij 1624.

Ad laudem Omnipotentis Dei, atque Deiparæ ſemper Virginis Mariæ.

Iulius Cæſar Caluinus I.C. Derth.

Adſit virtus Spiritus Sancti.

TRIA adhuc obijciuntur D.Perſichello, ne fructus omni ex parte debiri, & per quam indebitè vſurpati ſibi reſtituantur, non obſtante reſtitutione ſibi facta bonorum, in quibus fuerunt collecti, mediante reductione ad duas ex tribus partibus, iuſſu Excellentiſs. Senatus facta.

Primum obiectum in eo conſtitui videtur, quod reductionem petierit, præpoſterato ordine, antequam slz. facta fuiſſet venditio dictorum bonorum, licet poſt eorum ſubhaſtationem. Secundum, quod, cum ante factam reductionem Dominium DD. Picenardorum duraret; fructus interim percepti tanquam ex re ſua ad eos ſpectarent, eo quia reductio, non haberet oculos retro. Tertium quod, cũ in ordinatione facta ab Ill. tunc D. Prætore Confalonerio pro executione Senatus conſulti, circa dictam reductionem addita fuerit clauſula, ſublatio cuiuſcunque impedimenti, & relaxatio executionis contra depoſitarios fructuum, nec ab ea ordinatione appellauerit D. Perſichellus; Immo potius eam approbauerit, dum in inſtrumento inſolutum dationis poſt dictam reductionem celebrato inſeri permiſerit ipſam ordinationem. Tranſitum feciſſe dicitur in iudicatum ordinatio ipſa.

Quoad primum, non parum admiratur Perſichellus poſſe partem aduerſam in dubium reuocare, quòd petitio, vt fieret reductio ad duas partes ex tribus, legitimè, & ritè facta non fuerit, ſed præpoſterato ordine ante bonorum venditionem; cum ex inſtrumento celebrato per Notar. Medam partis aduerſæ Cauſidicum, ſub die 27. Maij 1620. apertiſſimè conſtet poſt factam ſubhaſtationem eadem die deueniſſe pariter D. Vicarium Iuſtitiæ ad inſtrumentum venditionia dictorum bonorum. Petitio autem reductionia facta legitur ſub die 2. Iunij ſequentis, per quod inſtrumentum omnis amaritudo ſublata dicitur. Quamuis conſiderandum relinquit Perſichellus, quod ſi quæ publicia inſtrumentis parte ipſa inſtante, celebratis continentur, abſolutæ negare ſibi licere putat pars aduerſa in præiuditium Perſichelli; quid ſperandum eſt in hia, quæ bona fide abſq; ſcriptora acta ſunt, vt de promiſſione eidem Ill. D. Confalonerio oretenus facta reſtituendi fructus prædictoa ipſi Perſichello.

Deueniendo ad ſecundam obiectionem, licet ceſſare dicatur controuerſa opinio in remed. l. 2. C. de reſcind. venditione, eo ipſo quod die 17. Iulij de ambarum partium conſenſu fructua omnium bonorum fuerunt in depoſitum poſiti pænes confidentes iuſſu dicti Ill. D. Præt. ea lege, vt relaxeretur, cui Sen. Excellentiſſimus mandaſſet ſi enim ſub depoſito pænes tertios erant fructus ipſi ſuos nullo pacto illos facere potuit pars aduerſa, & ſic ceſſant, quæ tradunt ſcribentes in d.l. 2. C. de reſcin. vend.

Attamen illud etiam quam maximè intueri debet, quod, quidquid diſſentiant ſcribentes circa reſtitutionem fructuum, reſciſa venditione, cum multi voluerint reſtituendos eſſe omnes fructus a die contractæ venditionis citra perceptos, alij a die petitionia reſciſſionis contractus, ſiue litis conteſtæ tantum; alij non deberi fructus ipſi, quando emptor maluit ſupplere pretium. Vno tamen ore omnes affirmare conſtat, fructus facere ſuos emptorem, attenta eius bona fide, qua rem cum titulo poſſidet, iuxta l. in fun-
73 dum, ff. de rei vendic. Cæual. qo.763. nu. 3. Itaut remota bona fide per interpellationem venditoris reclamantis, ſiue per litis conteſtationem

fructus

fructus ipsi à die petitionis restitui debent l. cer- 74 tum, C. de rei vendicatione, Cæual. dicta q. 763. nu. 7. quia à die litis contestatæ dicitur in mora 75 emptor; Et sic ad fructuum restitutionem tenetur Cæual. vbi supra num. 12.

Idem probat Gamma alias citatos. Decis. 94. num. 1. vbi ait emptorem teneri ad restitutionem fructuum perceptorum post litem contestatam, quia tunc omnis possessor incipit esse malæ fidei l. 2. C. de petit. hæred. eandem sententiam sequitur eruditissimus Fachin. lib. 2. controuers. iuris cap. 24. vers. tertio quia, vbi reprobatis his, qui in remedio d. l. 2. C. de rescind. vend. voluerunt deberi fructus perceptos, etiam initio contractus, concludit, quòd cum emptor non sit in mora restituendi rem vendi- 76 tam emptori, antequam is petat, contractum rescindi, cur ad fructuum restitutionem teneatur, & consequenter admittit post petitionem venditoris constitutum esse in mora, & sic in mala fide emptorem, id quod confirmat sequenti vers. in fine.

Eandem opinionem sequuntur Padil. in repet. d. l. 2. sub num. 50. vers. Idem videtur tenere Franch. decis. 495. sub num. 3. circa finem, dum asserit emptorem esse bonæ fidei possessorem, 77 & idcircò fructus lucrari vsque ad litis contestationem, & ante eum Didac. lib. 2. var. resol. cap. 3. præsertim sub num. 9. in fine, Gomez. lib. 2. var. resol. tit. de empt. & vend. cap. 2. sub nu. 78 22. vers. Primo quia, vbi fructus non deberi nisi à tempore moræ tradit Rebuff. de resciss. contract. in præfat. num. 4. in fine, qui pariter docet emptorem lucrari fructus vsque ad litem conte- 79 statam per l. si fundus, ff. si certum petatur, & tract. de fruct. & eorum restit. glos. vna art. 11. num. 31. Egregiè Benitend. decis. 20. per totum. Fab. de Annacons. 24. num. 2. lib. 1. dum sit emptorem facere fructus suos, dum non dicitur in mora, aut mala fide, & post alios multos copiosè Simon. de Prætis lib. 3. de interpretatione vlt. volunt. Dubit. 5. fol. 2. num. 27. cum pluribus sequent. fol. 348. à tergo, vbi eam tradit rationem, quia sic post petitionem reus conuentus magis 80 recepit fructus mora non restituentis, quam negligentis petentis, DD. Picenardi enim tempore petitæ reductionis potuerant cognoscere, verum bona in tanta quantitate vsurpata Domino Petfichello pro libris 39. mill. restituere tenerentur pro maiori parte, cum notoriè scirent bona ipsa esse valoris libr. 200. mille, & vltra, idcircò ad fructuum restitutionem à die petitæ reductionis tenentur, vt ratiocinatur Pretrus loco citato sub num. 31. qui versic. breuiter res- 81 pondetur distinguit fructus ab expensis litis, cum ab istis possit excusari ob iustam causam litigandi vsque ad processus publicationem; ad illorum verò restitutionem à die moræ commissæ per interpellationem actoris tenetur possessor, vt sequitur num. 32. quia quamprimum 82 quis sit a se peti, est in mala fide, & de suo iure vacillat, & hoc sufficit, quoad fructuum restitutionem, idem practicari in Regia Cancellaria Pinciana testatur Cæual. dicta quæst. 763. nu m. 49. Et sic cessat, quod quis affirmare audet 83 etiam cum mala fide posse quem lucrari fructus, quando ratione dominij illos fecit, cum dominium cum mala fide nihil releuet, iuria notissimis.

Prout vanissimum est fructus post litem contestatam deberi tantum, quando titulus redu- 84 citur ad non titulum, & causa ad non causam, vt ex Gracian. cap. 45. & Mastril. decis. 29. & alijs ibi relatis; Nec verbum enim faciunt Doctores ipsi de fructibus post litem contestatam perceptis; Benè concludunt fructus deberi ab initio contractus, quando titulus reducitur ad non titulum: Cum tunc nullitas contractus operetur, vt restitutio retrotrahatur ad diem 85 celebrati contractus, vt in contractu minoris per l. quod si minor, ff. de minoribus, & l. 1. C. si maior factus alien. ratum habuerit Cæual. dicta quæst. 763. nu. 21. cum tribus sequentibus; Quia tunc venditio reuocatur ex causa de præterito, quæ inerat in principio venditionis, quo casu omnes fructus restituendi sunt cum re. L. cum autem §. cum redhibetur, & §. quod si nolit ff. 86 de ædil. edicto Cæual. vbi supra nu. 28. & nu. 32. Fachin. d. cap. 24. vers. Ad primum cum vers. seq. Quando verò nullitas contractus non consideratur, fructus deberi tantum a die petitionis citra, satis superq; supra probauimus.

Quatenus verò ad fructus non teneatur offerens supplere pretium iustum, cum per huius- 87 modi suppletionem euitetur rescissio tituli iuxta tradita per Franch. March. decis. 129. par. 1. Præterquod cum id esset in facultate DD. Picenardorum vsque ad constitutionem litis 88 tantum in executione iudicati, vt ex Pinel. in d. l. 2. C. de rescind. venditione iudicauit Sacrum Concilium Neapolitanum, teste Franch. d. decis. 465. in princ. huiusmodique fauori renuntiaue- 89 rit pars aduersa, dum acquieuit, vt fieret reductio Franch. vbi supra num. 4. Certum est non posse eam vlterius huiusmodi beneficio gaudere, & consequenter ad fructus tenetur.

Aduertendum etiam est, quòd quatenus supplere pretium maluisset pars aduersa, tenebi- 90 tur nihilominus ad interesse, siuè ad vsuras respectu pretij, quòd suppletur, vt probat Padil. in d. l. 2. num. 52. C. de rescind. vend. & Fachin. dict. cap. 24. vers. duæ sunt in fine, & sic loco fructuum vsuras ipsas persoluere debebat, id quod etiam admittit Cæual. relata quæst. 763. num. 47. & seq. vbi id de AEQVITATE practicari testatur 91 coram supremis Tribunalibus; Ex quibus tollitur assertio Bargalij lib. 2. de dolo tit. de dolo re ipsa num. 48. in fine, vbi testatur Senis fuisse iudicatum non teneri emptorem ad restitutionem fructuum, etiam post litem contestatam perceptorum, quia, vt declarant Franciscus, March. d. decis. 179. & Padil. in d. l. 2. num. 52. ibi

ibi citati, id procedit tantum, quando emptor supplet pretium, quo casu etiam tenetur ad interesse pretij, quod suppleiur vtsup. ex Pachin. cap. 24. probauimus, non autem quando retta- 92 ctatur alienatio, saltem pro parte, vt hoc in casu, licet in casu nostro resistentibus dictia Nou. Const. pretium ipsum suppleti possit, sed omnino restit. & tenetur creditor, vbi intra annum sit satisfact. pro eius creditis.

Vltimum obiectũ pariter nihil releuare concluditur, tum quia vigore Nou. Const. in tit. de appell. requiritur præcisa intimatio sententiæ adhoc, vt transitum faciat in iudicatum, senten- 93 tia Ruginell. de appell. §. 4. cap. 1. num. 39., & 44.; Vbi id procedere affirmat, etiam si quis fuisset præsens recitationi sententiæ, quòd ma- 94 gis est, & Costa cons. 3. num. 17.

Tùm quia ad ordinationem ipsam non fuit deuentum, vt fructus in depositum dati relaxarentur DD. Picenardis, sed tantum, vt reiecta appellatione fieret reductio ad for. Senatus Cons. ad duas partes ex tribus veræ æstimationis, quamuis successiuè apposita etiam videatur illa clausula, & sublatio cuiuscunque impedimenti, ac decretum exequtionis contra depositarios fructuum; Tùm quia verisimiliter credere potuit Perfichellus, vt ordinatio ipsa verificaretur in fructibus bonorum, quæ exequtioni missa dicta reductione, remansissent DD. Picenardis, non in ijs, quæ D. Perfichello erant 95 restituenda, cum fructus ipsi dicerentur accessorij ad bona, & naturam sui principalis sequi deberent; vt probat Fab. de Anna cons. 19. num. 15. lib. 2. Tùm quia licet in dicto instrumento reductionis inserta sit ordinatio ipsa; Tamen, vt docuit experientia, non solent Notarij huiusmodi cedulas de verbo ad verbum legere, sed simplicem mentionem facere consueuerunt se remittendo ad eas; Tantò magis cum, vt supra dictum est, principaliter non fuit deuentum ad dictam ordinationem pro fructuum relaxatione, sed vt ad formam Senatus Cons. fieret reductio ipsa.

Insuper in eodem instrumento expresse sibi reseruauit D. Perfichellus omnia iura tam in iudicio deducta, quam deducenda &c. quæ reseruatio nedum sufficiens est pro consequtione dictorum fructuum; Verum etiam his non fuisset factum præiudicium per generalem renuntiationem ob læsionem enormissimam, qua 96 diceretur affectus Perfichellus Bargal. dicto tit. de dolo re ipsa num. 50. lib. 2. de dolo; Tum quia ad instrumentum ipsum deuenit Perfichellus pro insolutum datione bonorum assignatorum, non autem pro fructibus vsurpatis; Tum quia Ruginell. §. 2. cap. 3. nu. 876. tantum affirmat dari appellationem à reuocatione sequestri, non autem, quod appellatio debeat interponi non facta intimatione huiusmodi reuocationis; Tum quia notoriè iniqua, & iniusta deregitur relaxatio ipsa fructuum; fortassis, vt supra subreptã, cum repugnet alteri ordinationi de consensu partium factæ, & quæ in vim contractus transiuerat, vt illi fructus relaxarentur, cui fuissent per Excellentiss. Sena- 97 tum ordinatum, iuxta tradita per Rebuff. in l. quod iussit num. 68. in prim. notab. & nu. 86. ff. de re iud. quæ enim in faciendo requiruntur, eadem in destruendo necessaria sunt Auth. è contra 98 C. de repud. idem Rebuff. vbi supra num. 1. in vult. notab. maximè cum ex supra firmatis fructus ipsi cum bonis restitutis spectarent D. Perfi- 99 chello; Quo casu ordinatio ipsa in iudicatum transire nunquam potuit l. 2. C. quando prouocare non est necesse Magon. decis. Lucens. 62. nu. 16. & Vincent. de Anna alleg. 48. num. 18. Quia cum fructus ipsi in depositum fuissent dati, relaxandi cui Senatus Excellentiss. mandasset. Ordinatio deinde facta per dictum Ill. D. Prætorem videtur omninò nulla ex disposit. l. certa ratione Cod. 100 quando prouocare non est necesse, vbi habetur, quod Iudex, qui iurisdictionem superioris assumit, reddit actum suum totaliter nullum, & ideo non est opus appellare.

Et quatenus in iudicatum transijsset (quod omninò negatur) adhuc ob notoriam illius iniustitiam, contra quam solum Authoritas Senatus potest implorari, ea non obstante fructus ipsi D. Perfichello restitui deberent, ne sub clipeo ministrorum iustitiæ deceptus remaneret 101 l. 2. in fine C. qui veniam ætatis impetr. Rebuff. de rescind. contr. art. 1. glos. 15. num. 40. Prout deceptus remaneret D. Perfichellus, primo dum contra disposit. Nou. Const. à D. Vicario Iustitiæ fuit obauditus in oblatione bis facta dandi tot bona in solutum, deindè in petitione, vt fieret reductio ad duas partes ex tribus (cessante penitus vanissimo obiecto, quod ritè facta non fuerit huiusmodi instantia, eo quia exhibita, vel visa sunt aliqua instrumenta, & ei nihilominus acquieuit Aduersa pars) quod grauamen etiam exposuit Senatui Excellentiss. Perfichellus in precibus appellatorijs porrectis die 27. Iunij, & sic longè antè fructuum perceptionem, quidquid minus vere affirmare videatur pars aduersa (quamquam etiamsi in depositum fuerunt dati de partium consensu fructus ipsi sub die 17. Iulij, quo pacto interim ad manus dictæ partis aduersæ peruenire potuerunt.)

Secundo loco deceptus remaneret, dum postquam fuerat ordinatum per Sen. Excellen. quod fieret reductio, & sic postquam sciebant DD. Picenardi se restituere debere ferè quinque ex sex partibus bonorum occupatorum. Fructus omnes à dictis depositarijs exigerunt sub prætextu illius clausulæ, & relaxatio exequtionis contra depositarios. Id quod nec iuri, nec AEQVITATI, nec menti Excellen. Sen. minusq; dict. Ill. tunc D. Prætoris conuenire pro certo habet Perfichellus, qui iterato Sen. Excellen. exorat, vt tandem consulere digne-

tur

tur tot grauaminibus sibi illatis, & tot expensis factis, & damnis passis ex causa partis aduersæ, & ita &c. saluo &c. Mediolani die 23. Maij 1624.

Ad laudem Omnipotentia Dei, atq; Deiparæ semper Virginis Mariæ.

Iul. Cæsar Caluinus I.C.C. Derth.

SVMMARIA.

1 *Decipere se licet contrahentibus.*
2 *Etiam in foro Poli. Declaran. 18.*
3 *Contractus facti cum Iudicis auctoritate rescinduntur ob ænormissimam læsionem.*
4 *Verbum humanitas idem significat, quod AEQVITAS.*
5 *Contractu rescisso ob læsionem ænormissimam restituuntur fructus percepti à die litis contestatæ.*
6 *L. 2. de rescind. vendit. non habet locum in re mobili.*
7 *Contrarium in rem minoris.*
8 *Decretum Sen. Parif. num. 10.*
9 *Contrarium in re magni valoris num. 11.*
12 *Mobilium multorum simul iunctorum, idem censendum est, quod de precioso mobili.*
13 *Clausula, si plus valet, illud dono, apposita in instrumento, intelligitur tantum de modico. Contrarium, si amplissimis verbis fuit hoc expressum num. 14. & 15.*
16 *Contrarium placet Rebuffo, etiam si renuntiatum esset omni legum auxilio.*
17 *Nou. Const. declaratio in tit. de Donationibus.*

Quilibet contractus alienationis ob læsionem ænormissimam rescinditur. Cap. XLVI.

Licet ex supra deductis in præcedenti capitulo, ac in c. 22. nu. 5. cum plur. seq. sat is superq; probatũ videatur ob ænormissimam læsionem rescindi contractus venditionis, & insolutum dationis; Cum tamen frequentissima sit materia ipsa, specialiter etiam de ea agendũ est, & sanè cum contrahentibus liceat inuicem se deci- 1 pere l. in causæ la secunda §. penult. ff. de minor. & l. item si pretio §. vl. ff. locati, quod etiã in foro 2 poli procedere tradit Abb. in cap. cum dilecti in secundo notab. de empt. & vend. Menoch. cons. 109. num. 5. prætextu læsionis etiam ænormissimæ, locus esse non debet rescisioni contractus.

De AEQVITATE tamen l. 2. C. de rescind. vendit. ob ænormissimam læsionem rescinditur 3 contractus, etiam Iudicis authoritate factus, vel emptor supplet pretium, vt ibi inter alios declarat Pantaleon. Cremens. num. 20. dum tradit ver- 4 bum, humanum, quod continet lex ipsa, idem significare, quod AEQVITATEM idem probat Menoch. cons. 227. num. 8. & expressè habetur à l. si fundus §. si pluris ff. de pignoribus, quo casu restituuntur fructus percepti à die litis conte- 5 statæ, vt de communi testatur Cæphal. supra citatus quæst. 763. num. 3. 7. & 12. Gamma alleg. decis. 94. num. 1. Fachin. lib. 2. contr. iur. cap. 24. per totum, Franc. decis. 495. sub num. 3. & quia supra in cap. 6. nu. 13. cum tribus seq. latè actum fuit de casibus omnibus, in quibus dispositio d. l. 2. de rescind. vend. locum habet, ad ea remittitur lector, ne paginæ idem replicando impleantur.

Additur tantum, quod scilicet dispositio d. l. 6 2. non procedat in re mobili, vt ibi tradunt glos. & doct. & seruatur de consuetudine teste Masuer. in §. item pro re mobili de empt. Secus tamen dicendum est in minore, cui etiam pro re 7 mobili competit dispositio d. l. 2. vt declarauit 8 Senatus Parisiensis, teste Rebuffo ad const. Regn. lib. 2. tit. de rescind. contr. art. 1. glos. 15. nu. 34. fol. mihi 4. 9. Prout pariter locum habet in mo- 9 bilibus pretiosis, vel magni valoris l. quæ tutores C. de administr. tut. cap. sua vbi glos. verbo tract. de rebus Eccl. non alienandis, vt censuisse eun- 10 dem Senat. Paris. scribit Rebuff. loco citato nu. 36. fauore illius, qui adamantem, & gemmas emerat quatuor mille libris, quia cum in ea emptione læsus fuisset emptor vltra dimidium, rescisa fuit contractus.

Idem sanè euenit superiori anno in consimili emptione gemmarum pretio librarum duarum mille per I. me bona fide facta, in qua maximam læsionem interuenisse compertum exindè fuit, pro quodam meo affine eximio I.C. amicabiliter enim terminatum fuit negotium, & restitutæ gemmæ venditori, cum aliquali tamen damno emptoris residuum prætij restitueretur empto- 11 ri; quæ conclusio pariter locum habet in venditione vniuersorum mobilium; quia tunc cum simul iuncta constituant valorem notabilem, idem censendum est, quod de precioso mobili 12 Rebuff. vbi supra num. 36.

Qui author eodem art. 15. num. 20. concludit, quod si in instrumento venditionis apposita esset clausula, si plus valet, illud dono; Intelligeretur tantum modicum donare l. cum filius 13 §. pater ff. de leg. 2. vbi glos. & l. si libertas ff. de operis libertorum, secus verò si per verba amplissima hoc fuisset expressum, vt potè omne, & 14 totum, quidquid valet plus, remitto; quia tunc donatum censeretur l. si quis donationis ff. de contrah. empt. Vel si diceretur magnum, non modicum remittere venditor, quia in ge- 15 nere cogitauit l. sub prætextu specierum C. de transact. Boer. decis. 142. Quamuis contrarium 16 verius esse probat Rebuff. vbi supra dicto num. 20. & 21. etiamsi renuntiatum esset omni legum auxilio, quod magis est, quandoquidem verba illa apposita dicuntur à Notarijs ex stilo. Id 17 quod conuenit Nou. Const. huius dominij in tit. de donat. in quibus requiritur certa solemnitas, qua non seruata in instrumento ven-

ditionis donatio sustineri non posset.

Cætera in contrarium adducta circa principalem conclusionem huius capitis de rigore iuris procedere constat, secus de AEQVITATE. Prout Menoch. cit. conf. 109. num. 30. declarat dictum Abbatis circa id, quod etiam in foro poli contrahentibus liceat se decipere.

S V M M A R I A.

1 Supplere volens pretium rei emptæ ad euitandam rescissionem contractus ob læsionem enormissimam, non debet illud percipere ex ipsa re, siue ex illius accessorijs, destruendo ligna, vel murum, & similia, quia ei non conceditur talis facultas scindendi ligna, & similia.
2 Ratio est, nam si pretium non suppleret emptor, venditor esset in damno.
3 Emptor non debet locupletari cũ iactura venditoris.
4 Melius est occurrere in tempore, quàm post vulneratam causam remedium quærere.
5 Decretum Senatus Parisiensis.

Condemnato ad rescisionem contractus emptionis, vel ad supplendum pretium, non datur facultas scindendi ligna in bonis emptis, vt pretium prædictum supplere valeat. Cap. XLVII.

IN eadem materia l. 2. C. de rescind. vend. hæsitari potest, an si condemnatus ad supplendum iustum pretium, vel ad dimittendũ rem emptam, petat sibi facultatem concedi scindendi ligna, vel destruendi murum, vel similia, in re empta existentia, vt ex venditione eorum pretium supplere possit, concedenda sibi ve-1 niat huiusmodi facultas, & de AEQVITATE deneganda est.

Quia si emptor postea non suppleret pretium, 2 venditor esset in damno, & sic contra regulas AEQVITATIS emptor locupletaretur cum venditoris iactura, sæpiùs allegata l. si me Titium 3 ff. si certum petatur Costa cemed. subsid. 7. nu. 6. ibid. melius est prohibitionem fieri ante rei destructionem, vel diminutionem, quia melius 4 est occurrere in tempore, quam post vulneratam causam remedium quærere, vulg. l. liberam C. quando liceat vnicuiq; sine iud. vind. & ita iudi-5 casse Senatum Parisien. eradit Rebuff. ad Const. Regn. tit. de rescind. contr. art. vnico glos. 15. n. 3.

S V M M A R I A.

1 Minoribus succurritur per restitutionem in integrum ob naturalem eorum imbecilitatem.
2 Filius minor restituitur aduersus fideiussionem pro eius patre factam, etiamsi iuresset num. 3.
4 Iuramentum minoris non firmare contractum secundum disp. Stat. Med.
5 Minor restituitur, etiamsi firmasset se maiorem.
6 Minor, qui ex contractu fideiussionis nihil percepit, non potest in eo argui dolus.
7 Minorem iurasse ea facilitate credendum est, qua contraxit.
8 Hoc idem cauetur ex Statuto Mediolani 453.
9 Decretum Senat. super inualid. fideiussionis à minore facta.
10 Decretum aliud Sen. contrarium, quando minor fuit principalis, & erat proximus ætati maiori.
11 Minor proximus maiori ætati reputatur vti maior.
12 Statuta obseruantur etiam contra Fiscum.
13 Decretum Senatus in ea causa.
13 Minor filius, qui pro Patre se obligauit, præsumitur id fecisse metu reuerentiali.
14 Contrarium verius de AEQVITATE decis. Rotæ num. 15.
16 Filius fideiubẽdo pro patre carcerato dicitur exercere officium pietatis. Et idcirco excluditur à beneficio restitut. num. 17.
18 Filius dicitur sic fideiubere in casu, in quo quilibet diligens homo fideiussisset, & sic non restituitur.
19 Mulieri non succurritur per Vellejanum, quando se obligauit pro causa concernente pietatem.
20 Mulieris obligatio valet pro redimendo aliquem ex suis necessarijs è vinculis. Limitatur nu. 22. dummodo non remaneat indotata, sed dimidia pars dotis sibi superfit.
21 Vir dicitur vna caro cum vxore.
23 Filius recusans liberare patrem è carceribus iustè potest exheredari.
24 Filijs etiam inuitis alienantur bona pro Patris liberatione è vinculis.
25 Contrarium, Quod talis metus probari debet n. 26.
27 Secus in vxore, aut puella, in quibus præsumitur metus reuerentialis.
28 Metus reuerentialis dicitur probatus, si ante renuntiationem, vel obligationem protestatus est filius, aut vxor.

Filius, etiam minor, non restituitur aduersus fideiussionem factam pro excarcerando patre. Cap. XLVIII.

1 NAturali imbecillitate minoris ætatis prospicientes legislatores, ob quam de facili lædi possunt minores, succurrendum eis statuerunt, per restitutionem in integrum l. 1. & toto titulo ff. de minor. & toto tit. C. de restit. in integrum. Vnde aduersus quemcumque actum per minorem gestum, in quo læsus fit, competit in integrum restitutio, & in specie, 2 quod filius minor restituatur aduersus fideiussionem pro patre factam est tex. in l. 1. vbi Bart.

Bart. & cæteri C. de filio fam. minore inncta l. 2. C. de fideiuss. min. Odd. de restit. in integrum qu. 54. art. 8. Peregr. conf. 87. nu. 44. lib. 1. etiamsi iuramentum interuenisset in obligatione per 3 minorem facta, quia adhuc restitutio esset concedenda Alber. in Auth. sacram. puber sub num. 25. vers. quod si in altenia C. si ad vers. vendit. Socin. Iun. conf. 47. num. 10. & seq. lib. 4. & post alios Aldouin. conf. 1. nu. 23. & 58. cum seq. Hinc 4 dispositum habemus in stat. 453. lib. 1. huius Ciuitatis, quod iuramentum minoris non firmat contractum alias nullum, nec aduersus illum tollit beneficium restit. in integr. vt ibi notat Carpan.

Quinimo conclusionem procedere scribit Crau. conf. 192. num. 9. etiamsi affirmasset minor 5 se esse maiorem, quia cum nihil ex contractu 6 fideiussionis percipiat minor, in eo dolus argui non potest l. itaque §. ac si rea ff. de dolo Baiard. ad Clar. quæst. 84. num. 3. Farinac. quæst. 86. nu. 7 56. & 58. sed in ea fragilitate, qua contraxit, iustaſſe credendum Aldnif. d. conf. 1. nu. 63. Peregr. d. conf. 77. num. 44. lib. 1. Simonull. de decr. lib. 2. tit. 6. inspect. 16. nu. 133. Gracian. lib. 3. discept. forens. cap. 513. per totum, & idem expresse ca- 8 uetur in memorato Statuto 453. vbi Carpan. nu. 100. cum. sequ. Ceual. quæst. 834. commun. contra commun.

Et ita censuit Senatus super relatione consultiua facta per Illustriss. Magistratum Ord. contra Reg. Fiscum pro Diamante villa minore, quæ 9 collaudauerat quamdam fideiussionem die 26. Ianuarij 1622. referente Amplissimo Domino Senatore meo Bellono. Nnn obstante, quod 10 die prima Martij anni 1595. contrarium iudicasset fauore Antonij Mariæ Abduæ contra quemdam eius debitorem, qui in contractu iurauerat se maiorem.

Tum quia eo secundo casu agebatur de debitore ipso principali, non de fideiussione, vel collaudatione; tum quia debitor eo casu erat 11 proximus maiori ætati, adeò vt tamquam maior reputaretur iuxta l. 3. §. minorem, vbi scriben. ff. de minor. & l. qua ætate ff. de testam. Et sic per eamdem declarationem habetur Statuta 12 obseruari debere etiam aduersus Fiscum, quamuis contrarium putaret Fiscus ex doctrina Albæ in conf. 375. lib. 2. de quo Menochius de arbitr. in addit. ad quæst. 88. & conf. 916. num. 36. & seqn. pro absoluto tamen habetur, & probat Menoch. locis relatis statuta non ligare Fiscum, 13 vt declarasse Senatum Excellentiss. die 16. Decembris 1592. referente ipso D. Menochio contra Io. Baptistam Portum sexagenarium debitorem Fisci detentum, quem non posse gaudere beneficio statuti de sexagenaria ætate prohibente carcerationem sexagenarij, censuit Senatus post maturam discussionem, tum denique, quia in dicto casu Abduæ lucrum ex contractu perceperat minor debitor, qui idcirco cum creditoris iactura locupletatus diceretur, vt considerat Surdus decis. 278. num. 24.

Et eo magis restitutio prædicta competeret minori, qui pro Patre fideiusserat, attento metu reuerentiali, cuius intuitu ad promissionem de- 13 uenisse filium habetur in l. 1. §. quæ onerandæ ff. quarum rerum, actio non datur Menoch. de arbitr. casu 136. num. 7. Aldouin. alleg. conf. 1. nu. 67. Vincent. Anna alleg. 158. nu. 6. & alleg. 174. Ric. collect. 154. & post eos Bargal. de dolo lib. 2. tit. de dolo re ipsa nu. 33. & nouissimè Thesaur. inn. qu. famil. 51. num. 9. in fin. lib. 1.

Quidquid tamen sit in casibus supra expressis, de AEQVITATE aliud concludendum est, vbi 14 filius minor fideiussit pro patre ex carcerando, vel ad effectum euitandi carceres, vt probat Bald. in conf. 215. num. 2. lib. 2. Alber. in dicta l. 1. circa medium C. de fil. fam. minor. vbi Castr. & Cum. idem probat Afflict. super Constitutionem Regni lib. 2. rubr. 38. sub num. 18. Castr. conf. 52. circa finem lib. 2. & ita statuisse 15 Rotam Romanam testatur Ludouis. decis. 120. num. 7. cum duob. seq. quem sequitur Gracian. cap. 108. num. 41. lib. 1.

Filius enim fideiubendo pro patris ex carceratione, vel ad carcerationem euitandam, dicitur exercere officium pietatis, cum liberatio carceratorum sit causa pijssima l. si quis pro redem- 16 ptione C. de donat. Rota decis. 63. num. 5. par. 2. in nouiss. quo casu excluditur à beneficio restitu- 17 tionis Bal. in l. fin. C. ad leg. Falcid. Odd. de rest. in integrum qu. 23. art. 12.

Dicitur enim tunc fideiubere in casu, in quo 18 quilibet diligens homo fideiussisset, & sic locum non habet restitutio tex. in l. fin. C. de restit. in integrum Ludouis. dicta decis. 120. nu. 13. & Grac. lib. 1. discept. forens. cap. 118. nu. 41. cum seq. post Salic. in l. exigendi num. 14. C. de procurat. & Riminald. sen. conf. 77. num. 16. lib. 1.

Hinc elicitur per DD. quod non succurritur mulieri per Vellei. quando se obligauit pro 19 causa concernente pietatem, Roman. in Auth. similiter C. ad l. Falcid. Calcan. conf. 13. col. 2. vers. primo quia, Tiraquell. de priuil. piæ causæ priuil. 113. & in specie pro liberando viro, quod mulier non iuuetur Vell. scribit Riminald. iun. d. conf. 77. num. 16. lib. 1. & facit l. quamuis ff. solut. matr. vbi habetur, quod valet obligatio 20 mulieris pro redimendo e uinculis aliquem ex suis necessarijs; ergo multo magis pro viro, 21 qui dicitur vna caro cum vxore, Grac. d. cap. 108. num. 23. & 24. dummodo tamen non rema- 22 neret indotata mulier, sed dimidia pars dotis adhuc sibi superesset Ceual. qu. 127. num. 3. Gracian. vbi supra num. 13.

Quinimo filium renuentem liberare patrem è carceribus posse exheredari, ac si ex captiui- 23 tate patrem non redimisset, tradit glos. in cap. quintaual. verbo exheredare in fine C. de iure iurando, & secundum eam iudicauit Rota decis. 63. in princ. & num. 8. part. secunda in nouiss. quam sequitur Gracian. d. cap. 108. nu. 6. Etenim pro

pro redemptione patris, etiam inuitis filijs, alienati possunt bona §. si quis de prædictis in Auth. vt cum de appell. cognoscitur Franc. decis. 190. per totum.

Neque sola reuerentia, quæ debetur per filios 25 patri, sufficit ad probandum metum Felin. in cap. causam il 1. num. 3. vers. tamen istis non obstantibus de offic. deleg. Quia metus reue- 26 rentialis esset probandus Bald. in cons. 62. incip. facta super quibus num. 1. lib. 1. Crau. cons. 113. num. 13. quos seq. Grac. d. cap. 108. num. 51. & scribit Ludouis. alleg. decis. 120. num. 22. quidquid sit in vxore, & in puella, in quibus facilè consideratur huiusmodi reuerentialis metus, 27 quando ad denuntiationes deueniunt, patre, siue marito instante, vt subijcit Gracian. loco relato num. 52. & 53. Thesaur. dict. quæst. famil. 51. num. 5. lib. 1. qui num. 14. & 15. scribit, proba- 28 tur dici reuerentialem metum, si ante renuntiationem, vel obligationem, protestatus est filius, vel vxor.

SVMMARIA.

1 *Vicaneus, vel Ciuis detineri non potest pro debito alterius vicanei, vel Ciuis.*
2 *Quod vniuersitas alicuius municipij debet, singuli de ipsa vniuersitate non debent num. 4.*
3 *Represaliæ sunt prohibitæ, sed tantum admittuntur cõtra exteros, aduersus quos ius nõ potest obtineri.*
5 *Diuites habitantes non tenentur nisi pro rata collectarum, si vniuersitas, & alij reliqui habitantes effecti sint non soluendo num. 8.*
6 *Soluta portione onerum, singulares personæ detineri non possunt pro debito communitatum.*
7 *Collectarum debitum non à singulis, sed tanquam ab vniuersis exigitur.*
9 *Decretum Senatus, ne soluta portione onerum, molestetur quis pro debitis vniuersitatis.*
10 *Nou. Const. prouisio in eadem materia.*

Vicaneus, vel ciuis, non potest detineri pro debito alterius ciuis, vel Vicanei. Cap. XLIX.

IMperator Zeno animaduertens, quod exequutores Reg. collect. sæpè tàm Ciues, quàm Villicos detinebant pro debito alterius Villici, vel conciuis, grauamini huic prouidere volens, tanquam oneroso, & odioso na- 1 turali AEQVITATI, statuit in l. vnica C. vt nullus ex Vicaneis lib. 11. ne Vicaneus detineri possit pro alio Vicaneo. Quod enim vniuersi- 2 tas alicuius municipij debet, singuli de ipsa vniuersitate non debent l. sicut §. 2. ff. quod cuiuscunq; vniuersit. & not. Luc. de Penna in d. l. vnica sub num. 1. C. vt nullus ex Vicaneis lib. 11.

Quia hoc pacto represaliæ fieri quodammodò 3 dicerentur, quæ prohibitæ sunt intra loca vnius eiusdemque iurisdictionis, sed tantum conceduntur contra exteros, aduersus quos ius obtineri non potest, non contra subiectos, vt subijcit Luc. de Penna sub d. nu. 1. vers. Prohibeo autem, & num. 2.

Sicut enim personæ singulares non tenentur 4 pro debito Vniuersitatis Cap. Romana de sententijs excommun. lib. 6. Adeout, si maior pars vniuersitatis effecta sit non soluendo, reliqui diuites existentes vltra debitas ratas eorum 5 in collectis soluere de AEQVITATE non compellantur, Luc. de Penna vbi supra nu. 8. vbi pro hac sententia extare AEQVITATEM scribit, licet pro contraria iuris subtilitas vigeat. Ita pro debito vniuersitatis soluta portione sibi 6 spectante detineri singulares personæ de AEQVITATE non possunt Luc. de Penna dicto loco sub nom. 3. vers. circa personas, quia debitum collectarum non à singulis, sed tamquam 7 ab vniuersis exigitur, vniuersitas quæ etiam in vno residere dicitur, etiamsi reliqua pars deficeret d. l. sicut ff. quod cuiuscunque vniuers. Lucas de Penna d. nu. 8.

Præterea certum est, vt supra asseruimus, conciuem, siue Vicaneum pro altero Vicaneo non posse prægrauari toto tit. ne vxor pro marito, 8 & ne filius pro patre, cum id Diuinæ legi repugnet, de quo Ezechiel cap. 18. latissimè Costa de port. ratæ quæst. 158. num. 9.

In hoc autem Dominio solet etiam Senatus indemnitati soluentium onera prouidere per lit- 9 teras patentes, quibus prohibetur quibuscunque iudicibus, & exequutoribus, vt soluente, supplicante eius contingentem portionem onerum, non permittant ipsum molestari pro de- 10 bitis Communitatis. Quod etiam cauetur in Nou. Const. tit. de oneribus §. quod sanè remedium hoc tempore frequentiss. exquiritur ob multum æs alienum, quod contraxerunt omnes Communitates huius Dominij causa retroacti belli, nec illud lauare valent. Benè verum est difficillimè his temporibus seruari conclusionem supra firmatam; Cum quotidiè detineantur singulares personæ pro debito vniuersitatum; etiamsi portionem onerum soluerint, maximo cum subditorum detrimento, & iactura.

SVMMARIA.

1 *Debitor non liberatur, nisi soluendo creditori, aut de eius voluntate.*
11 *Declaratur.*
2 *Debiti solutio facta Domino, quæ seruo fieri ex stipulatione debebatur, non parit liberationẽ debitori.*
3 *Debitor compulsus soluere Fisco, vel aliæ personæ loco creditoris non dicitur liberatus.*
4 *Iniuria facta debitori non debet obesse creditori.*
18 *Distinguitur inter iniuriam factam intuitu debitoris, aut creditoris num. 86. 87. & 88.*
5 *Debitor dicitur liberatus, si soluit tertio, iussu Iudicis, vel Principis.*

6 Inte

6 Iniquum est eum impunè non soluere, quem Princeps inuitum soluere cogit.

7 Debitor iterum de AEQVITATE non debet soluere, quod semel inuitus soluit.

8 Debitor dicitur coactus soluere à Principe, vel Iudice, in odium creditoris, & consequenter eiuncere non debet.

9 Iniuria facta debitori per Iudicem, qui in odium creditoris processit, ipsi creditori est imputanda.

10 Notitia debet dari per debitorem de iussione sibi à Iudice facta, aliter diceretur spontè facta solutio num. 68. & 71.

21 Contrarium.

22 Differentia inter debitorē morosum, & aliū coactū soluere, quia primus non liberatur soluendo de iudicis mandato, secundus vero sic num. 85.

24 Contrarium.

23 Mora consideratur in debitore tantum post interpellationem, vel petitionem commissam, non autem per lapsum diei num. 87.

167 Contrarium, quod etiam per lapsum diei consideretur nu. 170.

25 Mora debitoris, & exactio in odium creditoris simul compensanda sunt.

16 Compensatio datur à dolo ad culpam inter debitum morosum, & odium creditoris.

17 Culpa vltima creditoris praeponderat praecedenti culpa debitoris.

18 Culpa creditoris sublata, idest quod ex illius odio creditū fuerit exactum, morosus debitor non dicitur liberatus per solutionem iussu iudicis factā.

38 Contrarium num. 86. 87. & 88.

19 Culpa creditoris sublata, solutio huiusmodi adscribi debet casui fortuito.

20 Mora si praecessit casū fortuitum, de eo tenetur morosus.

22 Michaelis Angelis Cacc. Sen. Amplifs. honorif. mētio

23 Marci Antonij Montij Senatoris Amplifs. laus.

24 Petri Pauli Flamen: Quaestoris laus.

25 Sententia D. Senatoris Belloni contra creditores.

26 Mora debitoris sublata pecuniae creditoris non praeuenissent ad manus tertij num. 89.

27 Appellatio nō suspendit in causis executiuis ex natura debiti censualis, de quo in publico instrumēto.

28 Instrumenta habent paratam exequutionem, vbi sunt omnino debita liquida, neque illis aliquid opponitur, quod rem valdè dubiam reddat.

29 Appellatio non datur in causis executiuis.

30 Appellationis locus est, vbi sentētia infert grauamē

31 Negatio hominis, aut exceptio non reddit rē dubiā.

29 Confiscatione secuta tuto soluit debitor confiscati Camerae confiscantis, & dicitur liberatus.

30 Principis assertione probatur confiscatio, maximè vbi alia concurrant adminicula num. 31. ac 51.

32 Debitor non tenetur disputare super validitate confiscationis creditoris.

33 Confessio sola non probat solutionem, vbi non constat de reali numeratione num. 100. & 101.

34 Census capitale inuito censuario non potest exigi num. 47.

35 Confiscatione probata, debitor qui soluit, liberatus dicitur.

36 Factum Principis nocere debet creditori, in cuius iniuriam coactus fuit debitor soluere.

37 Quod procedit, licet quis esset debitor generis, & quantitatis.

38 Mora debitoris coacti ad soluendum tertio, non dicitur ordinata ad casum num. 86. 87. & 88.

39 Factum Principis, cui resisti non potest, censetur in quacunque promissione, etiam iurata, exceptum.

40 Obligatio in specie respectu facti Principis in iniuriam creditoris est inualida num. 43.

41 Contrarium & num. 90. 91. & 93.

42 Casus valdè insolitus non comprahenditur sub facto Principis, cui fuit in contractu renuntiatum num. 43. & 93.

44 Pactum continens renuntiationem facti Principis dicitur repugnare naturae census, cum emptor per hoc pactum velit euitare omne periculum.

45 Debitor protestando, & certiorando creditorem dicitur omnia fecisse, quae in ipso erant ne ad solutionem compelleretur num. 69. & 73. cum seq.

46 Quando exactio facta non dicitur in odiū creditoris

48 Capitale census sublato, sinè soluto, non possit census praestari.

50 Principis assertio probat, tamsi de facto proprio, quam si de alieno agatur nu. 51. ac nu. 57.

52 Saltē quoad transferendū onus probandi contrariū.

52 Principis intentio dicitur fundata super enunciatis ab eo num. 53. & 56.

54 Principis assertio non probat, quando agitur de interesse Principis, & de tertij praeiuditio.

55 Contrarium verius in notorio facti permanentis.

58 Confiscatio non extenditur extra territorium, saltem ad commodum confiscantis.

59 Debitoris persona nō attenditur in confiscatione, sed creditoris, cū agatur de iuribus ipsius ossibus infixis

60 Statum loci creditoris attenditur in successionibus.

61 Credita possunt exigi in loco originis ipsius creditoris, siue de iure, siue de facto.

62 Confiscatio comprahendit nomina debitorum existentia extra territorium, quando possunt exigi in loco originis ipsius creditoris.

63 Confiscatio trahitur ad bona mobilia existentia extra territorium, cum ipsa sequi soleant personā.

64 Census capitale, licet solui non posit ab inuitis, potest tamen sponte solui.

65 Coactio probatur ex praeceptis poenalibus intimatis, sinè factis num. 76. distinguitur num. 77.

66 Exactio, quod facta sit à debitore in odium creditoris censetur, si pecuniae exacta sint tanquam pecunia creditoris num. 67.

70 Debitoris carceratio est probatio probatissima solutionem coactam fuisse.

71 Oblata spontanea solutio facta per debitorem, excludit postea coactionem.

72 Coactio subsequens attendi debet, etiamsi prius debitor obtulisset spontè soluere.

73 Coactus non dicitur soluere, qui soluit capitale census, quod nisi volente debitore solui potest.

75 Debitoris denunciatio ad illius excusationem non est necessaria, vt fiat creditori.

78 Praeceptum Tiranni, sinè Principis procedentis de facto.

facto, siue generale, siue particulare inducit iustum metum, siue coactionem.
79 Praeceptum Tiranni sufficit ad probandum, quod quis coactè soluerit.
80 Census capitalis Dominus non potest dici creditor, cum illud non possit exigere à censuario inuito.
81 Census capitalis Dominus dicitur creditor sub conditione, non purè.
82 Creditor sub conditione venit appellatione creditoris in materia indifferenti.
83 Crediti sub conditione exactio facta per alium, dicitur dupliciter iniusta.
84 Exactionis iniustitia nunquam impedit liberationem debitoris.
89 Morosus debitor tenetur de interitu speciei post moram, nisi interierit facto, vel culpa creditoris.
92 Pactũ continens Principis factum, sæpè fit respectu euict. rei obligatæ, non respectu capitalis census.
94 Fortuitum casum in se suscipiens non præsumitur intellexisse de casu adeo extraordinario ex facto creditoris orto, vel in eius odium num. 95.
95 Expressio specialis requirit casus, qui ex culpa creditoris, vel in illius iniuriam euenit n. 96.
97 Promittens aliquẽ non molestare sub certa pœna, si postea illũ molestat, facto sua non incidit in pœnã.
98 Debitor coactè soluens creditori dicitur liberatus.
101 Confessio facta à ius non habente nõ probat n. 102
103 Confessio facta à Tiranno non probat veram solutionem.
104 Confessio de recepto probat solutionẽ regulariter.
105 Confessio nuda non probat, vbi adsiue suspiciones, siuè coniectura fraudis num. 106.
107 Confessio de recepto, concurrentibus coniecturis probat realem numerationem. Vt qualitas personæ confitentis, vt Princeps num. 108.
109 Iuris via, & facti via in simul concurrere non possunt in eodem facto.
Sed contrarium explicat Dec. cons. 25.
110 Confiscatio, siuè publicatio iniusta æquiparatur non publicationi.
111 Debitor solutione non liberatur, vbi solutio fit à sciente iubentem esse Tiranum.
112 Confiscatio, vbi re vera secuta non sit, sed ad exigendum pecunias ea vtitur fortè Princeps, non dicitur tunc exactio fieri in odiũ, & iniuriã creditoris, sed in iniuriã debitoris. Quod reprobatur.
113 Exactio, quæ non in iniuriam alicuius fit à tertio, non liberatur debitor quantitatis.
114 Debitor, qui soluit virtute confiscationis, non dicitur liberatus, nisi illi constet de confiscatione per documentum in publica, & authentica forma, & quod ritè, & solemniter lata sit num. 116. Idest circa rectitudinem nu. 117. & 122.
115 Intelligitur tamen hæc conclusio, quando debitor soluit non coactus.
117 Iustitia, vel iniustitia sententiæ, idest meritorum, continet semper iniuriam creditoris, iustitia verò, vel iniustitia rectitudinis potest continere deceptionem, & iniuriam debitoris.
118 Fiscus veniens titulo confiscationis non procedit, vt Princeps, nec vt Tirannus.
119 Debitor soluendo Fisco, fingenti se creditorem, cum non sit, non liberatur num. 120.
121 Contrarium probat Decius.
123 Principis assertio quando probat confiscationem, tamen nõ probat ritè, & solemniter latam n. 124
125 Principis assertioni statur, donec contrarium probetur.
126 Princeps tota sui potestate supplere non potest citatis nõ partibus, & rititudinem confiscationis.
127 Principis assertio non probat confiscationem, vbi coniectura adsint contra eam.
128 Principis assertio non probat, vbi de proprio commodo agitur.
129 Principis assertio neque etiam præsumptionem facit, vbi agitur de tollendo iure tertij.
130 Maximè si hominem lædit causa delicti nu. 131.
132 Distinguitur inter bona allodialia, & feudalia, quia in his facilius probat Principis assertio.
133 Notorietas non causatur ex sola assertione Principis dicentis rem notoriam num. 134.
135 Principis assertio in feudalibus non probat, nisi constet de facto, de sententia ritè, & rectè lata, & cum causa cognitione nu 136.
137 Occupatio notoria status non probat confiscationem secutam contra primum Dominum status.
138 Sententia requiritur pro forma priuationis, videlicet confiscationis declaratio.
139 Accidentalis, aut particularis Subiectio non consideratur in materia confiscationis.
140 Principis assertio facta cum consilio Procerum probat n. 141.
142 Præsumptio trahi nequit ad cõfiscationem ex subscriptione facta a consiliarijs scriptura, in qua fit mentio confiscationis, quia ad validitatem obligationis facta est subscriptio.
143 Subscriptio simplex contrariorum non probat, nisi interueniat causæ cognitio.
144 Enunciatiua verba continentia confiscationem in cedula subscripta à consiliarijs, continere etiã debent causam confiscationis, vt probent.
145 Subscriptio consiliariorum probat quoad ius, idest circa iustitiam confiscationis, non circa factum.
146 Insolita cautio arguit suspicionem simulationis nu. 162.
147 Confiscatio pertinet ad Fiscum loci, vbi sita sunt bona, quando facta est ex causa, quæ confiscationem pareret in alijs etiam locis.
148 Ius accrescendi non datur inter Fiscos.
149 Metus possibilis non attenditur, sed tantum actu illatus.
150 Necessaria ea non dicuntur, quæ originem habent voluntariam.
151 Præceptum non potest vim inferre, nisi pœnale, & sub graui pœna.
152 Contrarium verius.
153 Præceptum non dicitur graue, si ad decimam partem debiti tantum ascendit.
154 Obediens parere præcepto sibi facto non dicitur coactè facere.
155 Debitor solutione facta tertio non liberatur, si debitum propalauit, ex qua propalatione creditor fuit priuatus eius credito. 156. Con-

156 *Confessio simplex de recepto facta, siuè à priuato, siuè ab officiali, siuè à Principe non probat solutionem veram num. 157.*

158 *Fideiubeus pro solutione tantũ facit, ac si solueret.*

159 *Debitor ob dolum præsumptum, siue velatum non dicitur in bona fide per solutionem factam tertiò, nec idcircò liberationem consequitur.*

160 *Dolus præsumptus cessat [illegible]bitore, vbi antè solutionem omnia denuntiauit creditori.*

161 *Collectio debitoris cum tertio, impedit liberationem debiti ob solutionem factam tertio in præiuditium creditoris.*

163 *Debitor non dicitur liberatus, si spontè notificauit, & obtulit, item si cum parte lucri, & demum si simulatè solui.*

164 *Debitor liberatur etiam si soluit priuatæ personæ iussu superioris.*

165 *Debitor, vbi regressum habere potest pro solutione facta, non dicitur liberatus in præiudicium creditoris.*

166 *Conclusio hæc procedit, etiamsi solutum fuisset Tiranno.*

168 *Mora non releuat debitorem, etiamsi creditor verè fuisset confiscatus.*

169 *Iuramentum semper interpellat, & in moru constituit debitorem.*

171 *Debitor soluendo tertio, ita demum liberatur, si nulla culpa in eo cadat.*

Debitor, qui iussu Iudicis soluit tertio, dicitur liberatus, nec vlterius tenetur versus creditorem. Cap. L.

1 NON liberari debitorem, alio, quàm creditori soluentem præter ipsius voluntatem decidit tex. in l. inuito. C. de solutionibus. Quid enim ex 2 stipulatione dandum est seruo, non contingit liberatio, si Domino soluatur, nisi voluntate serui detur l. Stichum §. vsufructu ff. de solut. Vnde ex hoc infertur, quod si debitor est 3 compulsus soluere Fisco, vel aliæ personæ, non dicitur liberatus l. creditor oblatũ ff. de solutionibus, & l. soluendo ff. de negot. gest. cap. sua, vers. prætextu, de decimis; Iniuria namq; facta 4 debitori non debet obesse creditori l. si seruus pluries §. 1. ff. de leg. 1. & l. fin. §. si à socio ff. quæ in fraud. credit. Luc. de pænna in l. vnica num. 15. C. vt nullus Villicus lib. 11. faciunt, quæ scribit Bertazol. cons. 268. nu. 12. cum seq. & cons. 269.

Accedente tamen Iudicis, vel Principis ius5sione liberatus dicitur debitor, qui tertio soluit l. si stipulatus §. si Laneem. ff. de solut. & l. 1. §. si pecuniam in saculo, ff. depositi Bart. in l. creditor ff. solut.

Quæ sententia de AEQVITATE procedit, 6 cum iniquum sit eum impunè non soluere, quem Princeps inuitum soluere cogit l. quæ autem §. apud Labeonem ff. quæ in fraud. credit. Quia de AEQVITATE debitor iterum non debet soluere, quod semel inuitus soluit, Thesaur. iun. qu. famil. 54. sub num. 4. vers. cuius tamen dicta lib. 2.

In odium enim creditoris coactus soluere, 8 tunc dicitur debitor, & consequenter ei nocere non debet tale odium l. liberto §. Lucius ff. de auro leg. l. æquissimum ad l. Raod. de iactutis; Luc. de penna in d. l. vnica num. 6. per totum C. vt nullus Vicaneus lib. 11. qui subijcit, quod iniuria facta debitori per Iudicem, qui in odium 9 creditori processit, ipsi creditori est imputanda l. nam & seruius ff. de negot. gest.

Conclusionem istam in puncto firmarunt Menoch. de arbitr. casu 137. nu. 10. Afflict. decis. 150. nu. 25. Thesaut. d. quæst. 54. per totum par. 2. & Gutier. lib. 2. pract. qu. cap. 113. nu. 8. Fontanell. de pact. nupr. lib. 1. claus. 3. glos. 2. num. 42. cum tribus sequ. Gram. decis. 285. idem probat Gracian. lib. 4. discept. forens. cap. 636. n. 2. Vbi tamen 10 limitat conclusionem, quando præcessit inhibitio alterius Iudicis, tunc antequam fiat solutio debet dari notitiam, & ad cuius instan. transmissa fuit inhibitio, aliter diceretur spontè facta solutio per Ruin. cons. 147. in fine lib. 1.

Auctoritates verò in contrarium adductæ procedunt, tum quando debitor spontè soluit; 11 Secus autem si coactus à Iudice, vt supra fuit probatum, & habetur in l. fraudem §. qui pro alio, ff. de iure Fisci, & in Auth. vt non fiat pignus §. 1. Luc. de Penna d. nu. 6. circa finem, tum de rigore iuris, secus de AEQVITATE iuribus adductis.

Et licet distinguant DD. inter debitorem morosum, & alium, qui ante diem fuit coactus 12 soluere, vel saltem statim maturato termino Scrib. in l. creditor ff. de solut. & in l. Paulo calimaco §. fin. ff. de leg. 3. quos seq. Menoch. cons. 2. & cons. 68. nu. 12. & dicto casu 137. nu. 11. Crass. de excepr. 35. num. 73. Quam tamen moram tantum considerandam esse tradit Thesaur. d. qu. 54. 13 sub num. 4. vers. & cum de mora; Quotiescumque commissa est post interpellationem, vel petitionem non autem eam moram, per lapsum diei, de qua in l. magnam ff. de contr. & comitt. stipull.

Attamen indistinctæ procedere conclusionem ipsam, vt liberatus censeatur debitor, qui solue14re fui coactus in odium creditoris, probat Ruin. cons. 116. lib. 5. Apostill. ad Dec. cons. 25. in indiuiduo Afflic. decis. 150. num. 23. cum seq. plut. Vbi concludit debere Iudicem Aequo suæ mentis oculo ponderare moram debitoris 15 ex vna parte, & exactionem in iniuriam creditoris ex altera; Quia simul compensandæ sunt, si casus superueniens post moram debitoris, venit ex culpa creditoris; tunc enim datur com16pensatio à dolo ad culpam l. si ambo vbi Castr. ff. de compensat. Vltimaq; culpa creditoris præ18ponderat præcedenti culpæ debitoris l. si seru. §. se-

§. sequitur ff. de verb. oblig. & l. si per emptorem ff. de action. empt. Castiglionæus cons. 1. num. 2. Gurier. d. qu. 113. nu. 12. lib. 2. Gabr. de solut. conclus. 11. num. 29. & 30. Fontanella de pact. nupt. claus. 2. num. 45. & seq. par. 1.

Sublata autem culpa creditoris, idest quod 18 ex eius odio, vel inuidia creditum fuerit exactum, morosus debitor non diceretur liberatus, vt distinguit Afflic. dicta decis. 150. num. 31. & probat Thesaur. alleg. qu. 54. num. 4. Tunc enim adscribi debet huiusmodi exactio fortuito casui; Adeout, si mora illum præcessit, de eo teneretur morosus l. si ex legati ff. de verb. oblig. Afflic. vbi supra num. 32. Id quod iuri, & AEQVITATI conuenire tradit Thesaur. dicto num. 4. vbi scribit; Quod si debitor soluisset, creditor fuis- 20 set priuatus facto Principis, vel alterius potentioris.

Et licet indistinctè loquatur Thesaur. secundum tamen Afflicti opinionem iudicasse Senatum Pedemont. testitur sub nu. 5. dum absoluta fuit quædam Communitas, quæ coactè soluerat debitum in crediroris odium, etiamsi, id ipsi 21 creditori Forensi non denunciasset Communitas, quæ etiam erat in mora.

Cum autem superioribus annis euenisset casus consimilis; dum post amissionem Ciuitatis Vercellarum oppugnatæ ab exercitu Potentissimi Regis nostri occupatis per Serenissimum Sabandiæ Ducem Oppidi Bruneti, & Leuci in partibus Langarum infeudatis Comiti Vitiæ, dictæque Communitates debitrices essent ex causa census annui de satis notabili pecuniarum summa versus Comitem ministrique dicti D. Ducis coegissent ipsas Communitates ad soluendum Ducal. Cam. non solum debitos annuos census maturatos; sed illorum capitale, eo sub prætextu, quod bona Comitis fuissent per dictam Ducalem Cameram confiscata, restitutis dictis Oppidis, vigore pacis initæ cum S. R. C. M. mediante restitutione Ciuitatis Vercellarum, & multorum aliorum Oppidorum facta ipsi D. Duci, Motoque iudicio per Comitem contra dictas Communitatea coram Reg. Cap. Iustitiæ Mediolani Delegato ab Excellentiss. Duce Feriæ huius Dominij moderatore obtinuit Comes præceptum executiuum contra dictas Communitates, quæ ab eo appellationem interposuerunt, delegataque causa ipsa per eandem S. E. Amplissimo D. Senatori Bellono, coram quo pro Comite patrocinabantur Præstantissimi, & Eruditissimi I.C.D. Michael Angelus Cac- 22 cia postea Reg. Quæstor Extraord. Redd. huius Dominij mox Ampliss. Senator creatus, & D. 23 Marcus Antonius Montius, cuius singularis virtus supplet ætatem, mox Reg. Fisc. deinde Ampliss. Senator, & ipse electus. Et pro Communi- 24 tate Consultiss. & Doctiss. I.C.D. Petrus Paulus Flamenus, nunc Reg. Quæst. Extraord. Redd. Qui post hæc scripta Ampliss. Senator fuit creatus. Pro quibus Communitatibus nonnulla fundamenta, & ipse subieci excitatisque dubitationibus, de quibus infra, & ex quibus per multi alij articuli excutiuntur,

Motiuum Amplissimi Senatoris Belloni.

AGENDVM est in primis in causa inter D. Comitem Vitiæ, & Vniuersitatem Pruneti, & Leuci, de tollenda suspensione præcepti executiui concessi ab Egr. Capitaneo Iustitiæ, vt mandat Sua Excellentia suo decreto anni 1620. proximè prætteriti diei 29. Decembris, & Senatus antea nimirum die 18. Iulij eiusdem anni rescripserat Prætori Mediolani.

Ante omnia igitur cognoscendum, an appellatio interposita à concessione præcepti, operetur suspensiuum, an verò deuolutiuum tantum, & videbatur suadere tam formula delegationis, quam modus procedendi, & natura causæ, & debiti, de quo instrumentis publicis, 27 cum clausulis amplissimis executiuis constat, vt appellationi non sit locus, saltem respectu effectus suspensiui. Verum cum exceptiones dictarum Vniuersitatum primo adspectu rem valdè dubiam reddant, appellationi erit deferendum quo ad vtrumque effectum. Habent enim similia instrumenta paratam executionem, 28 vbi sunt omninò debita liquida, neque illis aliquid opponitur, quod reddat rem obscuram. Surd. decis. 17. & cons. 358. num. 12. Stephan. Gratian. lib. 3. discept. forens. cap. 507. vbi con- 29 cludunt in executiuis non dari appellationem. Quod accipiendum, vbi agitur de executione 30 debiti liquidi. Et vbi sententia infert grauamen, semper locus est appellationi. Gratian. discept. forens. 76. num. 8.

Examinandum igitur, an exceptiones dictarum Vniuersitatum sint huiusmodi, ex quibus colligatur manifestum grauamen, vel an saltem reddant rem dubiam, vt locus esse possit ap- 31 pellationi, neque enim omnis negatio, vel exceptio id efficit. Hoc pendet à discussione meritorum, cuius causa delegata fuit per S. E. die 22. Iunij 1620. post interpositam appellationem.

Primo igitur Vniuersitates prædictæ allegant secutam esse confiscationem D. Comitis, & ideò solutione facta Serenissimo Duci se liberatas 32 fuisse. Menoch. de arbitr. cas. 137. num. 3. Hoc loco illud primo venit in disceptationem, an confiscatio secura sit.

Secundo. An solutiones reuera sint factæ.

Tertio. An probatis solutionibus, & confiscatione, sequatur liberatio. Quo ad primum probatur præcipue confiscatio assertione Prin- 33 cipis, cui an sit credendum, passim disputant, Doctores, vt videre est apud Laderch. cons. 145. num. 2. Mascard. de probat. concl. 1233. Videtur autem hoc casu adhibendam esse fidem 34 Principis attestationi, cum alia concurrant adminicula, & bellum secutum, & oppida illa capta

sua-

suadeant pariter secutam esse Comitis confiscationem. In hanc sententiam plura congessit Bardell. cons. 101. num. 75. Non debuerunt igi-
32 tur Communitates debitrices disputare super validitate confiscationis. Menoch. d. cap. 137. num. 5.

Circa secundum videntur satis probatæ solutiones, non solum ex præsumptionibus vehementissimis, sed etiam ex ipsis confessionibus,
33 ita vt de illis non sit dubitandum. Et licet confessiones solæ non probent. Afflict. decis. 150. nu. 28. Menoch. d. cas. 137. num. 16. tamen hoc in casu apparet de reali numeratione ex multis.

Tertium caput duas habet inspectiones. Prima respicit census maturatos, qui debebantur D. Comiti. Secunda respicit ipsam sortem. Respectu censuum, quorum creditor erat Comes confiscatus, solutio facta per Communitates potuit illas liberare, at non perindè respectu sor-
34 tis, cuius creditor non erat Comes, cum ab inuitis Communitatibus non posset exigere, arg. l. debitor ff. de verb. signif.

Probata igitur confiscatione, Communitates
35 debitrices sunt liberatæ quo ad debita. Afflict. & Menoch. locis iam citatis.

Sed vlterius secundo loco Communitates eo vtuntur fundamento, quod licet non esset secuta confiscatio, tamen factum Principis nocere
36 debeat ipsi Comiti creditori, in cuius iniuriam coactæ sunt Vniuersitates ad faciendam solutionem. Afflict. d. decis. 150. num. 8. et. 25. 26. Menoch. d. cas. 237. num. 10. Doct. in l. creditor ff. de solut. l. Paulo Climacho ff. de leg. 3. Quod procedit etiam iuxta prædictos, licet esse, quis
37 debitor generis, & quantitatis. Neque obstat, quod fuerint in mora dictæ Communitates in soluendo. Afflict. decis. 150. num. 8. Menoch. d. cas. 137. num. 24. Rimin. Iun. cons. 46. nu. 26. quia respondetur hanc moram non esse ordinatam
38 ad casum. Afflict. d. decis. 150. num. 8. vbi Vrsil. in princ. decis. præterea negatur mora in facto.

Non obstat, quod susceperint in se dictæ Cõmonitates omne periculum quorumcunq; casuũ fortuitorum, etiam ex facto Principis, quia res-
39 pondetur factum Principis, cui resisti non potest, censeri in quacunque promissione, etiam iurata, exceptum, Gratian. discept. forens. 521. num. 15. & 534. in fin. Immo verò prædicta obli-
40 gatio in specie respectu facti Principis est inualida. Afflict. decis. 54. Crau. cons. 233. num. 2. Dissentiunt tamen ab hac sententia alij quamplurimi, vt si excipiatur in specie vis hostium, &
41 factum Principis, valeat exceptio, & obligatio. Adrian. Negus. quæst. 338. num. 15. & 16. immò, qui dicunt eam non tenere, loquuntur expresse in illis casibus, in quibus induceretur materia delinquendi, vt quia esset contrauenendum Principis facto. Quod in hoc casu non contingit, & ideo dici posset pro dictis Communitatibus illud facere, nam hic casus est valdè insoli-
42 tus, & de eo non est credendum fuisse cogitatũ, nec comprehendi sub facto Principis, neq; enim senserunt contrahentes de hoc facto Principis,
43 seu potius de hac vi hostium.

Non omittitur, hoc pactum repugnare aliquo
44 modo naturæ ipsius census, cum emptor per hoc pactum velit euitare omne periculum, Thes. qu. forens. 32. lib. 1.

Accedit prædictis, nam Communitates fecerunt denuntiationes, & omnia præstiterunt, quæ in ipsis erant, ne ad hanc solutionem com-
45 pellerentur. Menoch. d. cas. 137. num. 18. & 19. Immo verò ea etiam præstiterunt, ad quæ non tenebantur. Neque videtur posse dubitari de vi illata ex pluribus, quæ fuerunt allegata pro dictis Vniuersitatibus.

Verum, quod dixi in prima exceptione dictarum Communitatum, potest in hac secunda repeti, nimirum non posse dici factam exactionem
46 debiti in iniuriam D. Comitis, cum illi non deberetur capitale census, sed solum ficta, iuxta naturam illius contractus, per quem census constituitur super re immobili, & venditur ipse redditus annuus, ita vt emptori solum redditus
47 debeatur, non autem capitale. Redoan. de reb. Eccles. non alien. quæst. 17. cap. 27. num. 6. & 10. Surd. consil. 162. Thes. quæst. 32. num. 9. lib. 1. nisi diceremus satis dici factám hanc exactionem in iniuriam Comitis, ex quo capitale erat fundamentum censuum, & eo soluto, & sublato non
48 possunt census præstari. Videtur præterea dicendum in hac delegatione non comprehendi ipsum capitale.

Dat. Mediolani Galen. Iunij 1621.

Notam fac mihi Domine viam, in qua ambulem

PLenè scriptum est in hac causa Communitatum Pruneti, & Leuici per Præstantissimos Aduocatos, tàm Taurinenses, quàm Mediolanenses, vixq; in ea aliquid afferri potest, quod non pridèm antea fuerit etiam à PerIll. D. meo Senatore Bellono excitatum; vt mihi nullus plenè locus ad scribendum fuerit relictus. Aliqua tamen & ipse addere conabor.

In facto præsupponitur, quod memoratæ Cõmunitates anno 1611. crearunt duos annuos census, quorum alter fuit duplarum 37. cum dimidia Hispanicarum, qui fuit creatus per Communitatem Leuici, & successiuè venditus D. Comiti Vitiæ pretio similium duplarum 500. Alter verò duplarum 32. qui fuit creatus per Communitatem Pruneti, & eodem modo venditus eidem D. Comiti pretio similium duplarum 400. Quas pecunias dictæ Communitates, seù earum procuratores, ibi realiter, & in præsentia receperunt.

Præsupponitur quoque, quòd non multò post ortum est bellum inter Serenissimum Sabaudiæ Ducem, & Potentissimum Regem nostrum ob res Montisferati, cuius occasione dicta loca Prunetti, & Leuici fuerunt per dictum Sereni-

simum Ducem occupata; quò fermè tempore fuerunt etiam confiscata bona dicti D. Comitis, quicquid eius rei causa fuerit; fueruntq; exactæ omnes pecuniæ ad illum pertinentes in locis subditis dicto Serenis. Duci, siuè de iure, siuè de facto, inter quas fuerunt exacti census ad illum, vsque diem non soluti per dictas Communitates, & eo amplius capitale.

Duæ verò fuerunt factæ delegationes per ipsum Serenis. Ducem in hoc proposito, quarum altera facta est sub die 6. Decembris 1615. in D. Io. Vincentium Raynetium eius consiliarium, & Senatorem, cui dedit in mandatis, vt assumpto vno, qui partes Fisci tueretur, se conferret ad loca Cortismilij, Castini, Castiliolarum, Periochæ (quibus in locis illi relatum fuerat adesse debitores dicti D. Comitis, qui cum eo colludentes, occultabant pecunias illi debitas) & ad alia loca vbi fuisset opus, omnesq; præceptis pœnalibus, & arestis, ac carcerationibus adstringeret ad dictas pecunias propalandas, & soluendas, proposito etiam notificantibus præmio decimæ partis.

Altera fuit facta sub die 13. Ianuarij anni 1616. in eius Thesaurarium generalem, cui ordinauit, vt ex illis duplis 900. capitalis dictorum censuũ, quod erat penès ipsas Communitates, curaret solui Iacobo Parutiæ mercatori duplas 700. ad computum suorum creditorum, mandando dictis Communitatibus, vt promptè soluerent quicquid debebant, quia dicta solutione facta illas declarabat immunes, & liberas ab omni obligatione erga dictum D. Comitem.

In exequutione horum mandatorũ per vtrumque fuit processum contra dictas Communitates, & Delegatus quidem primo loco, habita ab hominibus dictarum Terrarum notificatione eius, quod debebant dicto D. Comiti, in primis omnes dictas pecunias in eorum manibus existentes sequestrauit, quod fuit sub die 15. dicti mensis Decembris, mox illis iniunxit, vt illas soluerent: quam iniunctionem (nostri dicerent præceptum) iterauit sub die primo Februarij, illis denuò mandans, vt termino dierum trium soluerent; nedùm census debitos, sed ipsummet capitale sub pœna aureorum 300. & item cum commiatione exequutionis realis, & personalis, etiam more militari. Qua in re nihil dictis hominibus profuit sæpè allegare coram dicto Delegato, & in voce, & in scriptis, quod non poterant compelli ad solutionem dicti capitalis, ita disponente Bulla Sanctissimi Pontificis Pij V. nec protestati de iniustitia, & grauamine, & de habendo recursu ad suam celsitudinem (prout etiam habuerunt) de cuius mente non credebant, quòd illa fierent; quia idem Delegatus voluit insistere in iniunctionibus iam factis; ordinans amplius, quòd nisi dicti homines soluissent ducerentur per milites ad Turrem Castri, vbi custodirentur, & quòd aliter contra eos procederetur manuforti: quod totum factum est sub die primo Februarij anni 1616.

Alter Delegatus, nempè Thesaurarius deputauit Commissarium, qui simili ferè modò processit, & coram quo similes exceptiones factæ sunt; ita vt dicti homines eodem tempore à duabus partibus vrgerentur: hinc per dictum Commissarium, indè verò per dictum Delegatũ Raynetium. Cuius iuditij ille tandem fuit exitus, vt Prætor Pruneti fuerit in carcerem coniectus, in quo fuit custoditus, quousq; facta est solutio. Quæ quidem facta est hoc modo. Duplæ 700. fuerunt solutæ dicto Parutiæ, iuxta assignationem illi factam per suam celsitudinem, de quibus extat confessio scripta, & subscripta manu propria dicti Parutiæ, & item manu dicti Delegati, & Notarij Cameræ. Aliæ duplæ 100. solutæ fuerunt in diuersis vicibus Pasquino Bastino Musico suæ celsitudinis, constante pariter de solutione chirographo ab eo subscripto. Et reliquum fuit solutum dictomet Delegato ad computum eius salariorum, vel honorariorum. Et hæc molestia fuit per dictas Communitates debito tempore denuntiata memorato D. Comiti in Ciuitate Sanonæ, qui nec pedem, nec verbum mouit, vt dictis Communitatibus opem ferret. His stantibus, illud venit in controuersiam, an dictæ Communitates sint liberatæ à dicto D. Comite, nec nè. In quo non est hæsitandum de bono earum iure, duplici potissimum fundamento.

Primò quia hic agitur de solutione facta occasione confiscationis sequutæ in bonis dicti D. Comitis. Deindè quia dicta solutio facta est coactè in iniuriam eius, vt vtrumq; probat Bart. in l. 49 creditor ff. de solut. quem sequuntur ibi communiter Doctores.

Neque obstat, quod de sententia confiscationis hic non constet, quia immò de ea constat ex assertione dicti Serenissimi Ducis; cui debet credi; siuè dicamus in hoc agi de facto eius pro- 50 prio, siuè de alieno. Etenim si agitur de proprio, res videtur satis expedita per tex. in clem. 1. de probat. qui procedit nedum in Papa, sed in omnibus Principibus superiorem non recognoscentibus, vt tradit punctualiter Socin. (loquens de assertione Ducis Sabaudiæ in causa cuiusdam Theodori Rotarij) cons. 4. num. 11. lib. 3. Gabr. in tit. de probat. concl. 2. num. 13. & 51 seq. Si de alieno, idem, quia D. Dux fundat suam intentionem super dicta confiscatione dum mandat perquiri debitores dicti D. Comitis, & ab illis exigi pecunias tanquam confiscatas: quod probat ad rem nostram Crau. de antiq. temp. part. 1. sect. propositum nostrum num. 15. & 16. vbi pulcrè declarat, quando intentio Principis 52 dicatur fundari super enuntiatis ab eo. Doctores passim in auth. si quis in aliquo C. de edendo vbi volunt dispositionem d. authen. non procedere in Principe referente, cui dicunt credi, licet non constet de relato. In specie Purpur. ibi num. 53. Cagnol. num. 94. Rimin. Iun. cons. 365. nu. 4.

num. 4. Bellon. conſ. 36. nu. 5. & per totum, qui loquitur punctualiter de Principe referente ſen- 53 tentiam, cui dicit debere credi, licet ea non exhibeatur.

Et licet Doctores ſoleant limitare huiuſcemodi concluſiones, vt non procedant, quando agitur de intereſſe Principis, & de præiuditio tertij, inferentes ideò, quòd Principi aſſerenti aliquem 54 commiſiſſe delictum, ad effectum illum priuandi feudo, vel alijs bonis, non creditur, vt tenet in ſpecie Iſern. in cap. 1. in princ. ad fin. quo tempore miles Dec. conſ. 410. num. 7. verſ. non obſtat, ſi dicatur, & conſ. 544. num. 11. quod eſt duplicatum conſ. 606. nu. 6. & 9. Crauet. de antiq. temp. part. 1. in princ. num. 17. & pluribus ſeq. & conſ. 993. num. 13. Boſſ. in tit. de Principe nu. 80. Decian. conſ. 23. num. 6. lib. 1. Burſat. conſ. 128. num. 7. & conſ. 166. num. 30. & præter hos Seraphin. in deciſ. 965. num. 9.

Non procedit tamen hæc limitatio in noto- 55 rio facti permanentis, vt declarat Petr. Bell. de militari part. 10. tit. 2. num. 77. & ſeq. Nec in his quæ fuerunt enunciata per Principem cum conſ. 56 Procerum, vt decidit Capic. poſt Iſern. in deciſ. 166. num. 7. Gabr. in tit. de probat. concl. 2. num. 34. Genua de verbis enunc. lib. 2. quæſt. 4. num. 27. Quibus in caſibus procul dubio nos verſamur. De confiſcatione ſiquidem non poteſt dubitari, cum bona dicti D. Comitis, & nunc poſſideantur ab ipſo Sereniſſ. Duce, & in cauſa fuerint productæ litteræ Ducales diei 8. Februarij 1616. expeditæ in ſupremo Conſilio dicti Sereniſsimi Ducis, in quibus fit mentio de hac confiſcatione.

Immò, quod Principi aſſerenti ſemper credatur 57 etiam in præiuditium tertij, ſaltem quoad præſumptionē, quæ transfert onus probandi in contrarium, latè probat Menoch. conſ. 100. num. 29.

Non obſtat ſecundò, quòd aſſerta confiſcatio non videatur hoc caſu alicuius conſiderationis ad fauorem dictarum Communitatum, cum eædem non eſſent ſubditæ d. Sereniſſ. Duci, & con- 58 fiſcatio non extendatur extrà territorium, ſaltē ad commodum confiſcantis, quodcunque ſit delictum, vt proſequitur. Farinat. de delictis, & pœnis quæſt. 25. num. 94. & pluribus ſeq. & concluſiuè nu. 101. Iam enim ad hoc fuit reſponſum per alios Præſtantiſſimos Aduocatos, quòd de dictis Communitatibus in hoc propoſito debet iudicari, vt de ſubditis, cum eo tempore eſſent ſubditæ ipſi Sereniſſ. Duci iure belli. Vltrà quos alio, & ſecundo modo reſpondeo ego, quòd cum hoc caſu ageretur de creditis d. D. Comitis Vitiæ, & de iuribus infixis oſsibus eius, non debuit attendi perſona dictarum Communitatum, ſed d. D. Comitis, vt ſubditi ipſi Sereniſſ. Duci 59 per ea, quæ tradit Salyc. in l. 1. in penult. col. nu. 14. verſ. an autem iura C. de ſum. Trin. vbi hac ratione ait in ſucceſsionibus debere attendi ſta- 60 tutum loci creditoris, non autem debitoris, cum creditum dicatur in bonis creditoris: quod ipſum tradit Alex. conſ. 31. num. 5. & plurib. ſeq. lib. 1. quod eſt duplicatum conſ. 111. lib. 4. vbi loquitur de bonis vacantibus, Fiſco deuolutis, dicens ad Fiſcum ſpectare etiam nomina defuncti exiſtentia extra territorium. Quæ opinio cum alias ex ſe certa ſit, & clara, non habet difficultatem, quando in loco originis ipſius credi- 61 toris eius credita poſſunt exigi, ſiue de iure, ſiue de facto, vt hoc caſu, vt reſoluit Lap. alleg. 91. de quo Brun. in tract. quòd ſtant. maſc. art. 8. nu. 134. Tiraq. de retract. lignag. §. 36. gloſ. 3. nu. 16. & ſeq. & ad rem noſtram Peregr. lib. 5. de iure Fiſci tit. 1. nu. 142. verſ. contra verò, vbi tractans hunc articulum, an confiſcatio compræhendat 62 nomina debitorum exiſtentia extra territorium, concludit, quòd ſic, quando poſſunt exigi in loco originis ipſius creditoris, ſiuè de iure, ſiuè de facto, dicens dictum Lapi communiter teneri per DD. Qua ratione concludunt etiam communiter DD. quòd confiſcatio trahitur ad bona mobilia exiſtentia extra territorium; cum ipſa 63 ſoleant ſequi perſonam, vt ſentit in ſpecie Bald. in l. mercatores num. 2. C. de comercijs, & mercatoribus: de quo Alex. in dicto conſ. 31. num. 5. Farinat. de delictis, & pœnis quæſt. 25. num. 108. vbi hanc opinionem communem atteſtatur.

Non obſtat tertiò, quòd, vbi dicta confiſcatio potuerit referri etiam ad credita ipſius D. Comitis non poſsit tamen prodeſſe dictis Communitatibus, quò ad capitale, quod non potuit exigi à dictis Communitatibus inuitis, attenta forma Bullæ Sanctiſsimi Pontificis Pij V. ita vt hic videamur propriè eſſe in ſecundo caſu Bart. in dicta l. creditor, vbi agit de pecunijs exactis de facto à ius non habentibus. Reſpondetur enim quòd licet dictum capitale non potuerit exigi 64 ab inuitis: potuit tamen ſpontè ſolui, (dato quòd fuiſſet ſpontè ſolutum) cum Fiſcus Sabaudiæ repræſentaret per omnia perſonam D. Comitis confiſcati, cui ſine dubio potuiſſet fieri hæc ſolutio, ita vt d. Communitates hoc caſu dicantur liberatæ potius vi ſolutionis, quàm exactionis. Quibus ex omnibus conſtat memoratas Communitates eſſe tutas, vel ex hoc primo fundamento, quòd contra dict. D. Comitem fuerit ſequuta confiſcatio.

Quod pertinet ad ſecundum principale fundamentum dictarum Communitatum, quòd ipſæ fuerint liberatæ, quia ſoluerunt coactè in iniuriam dicti D. Comitis, res videtur etiam 65 clarior. De coactione ſiquidem conſtat ex præceptis pœnalibus illis factis, iuxta traditionem Bart. & Imolæ in d. l. creditor in fin. de qua Ruin. conſ. 167. nu. 7. Afflict. in deciſ. 150. nu. 16. Boſſ. qui illam communem atteſtatur in tit. debitores an delinquenti &c. nu. 3. Menoch. conſ. 68. nu. 27. & Gutier. lib. 2. pract. qu. cap. 113. nu. 8. cum alijs, qui facilè poſſent allegari.

Quòd verò d. exactio facta fuerit in iniuriam d. D. Comitis, vltrà quod cantat totus proceſſus, in quo millies inculcatur, quòd illa exactio

H 2 fiebat

fiebat in odium dicti D. Comitis, ex eo etiam ſatis liquet, quòd pecuniæ exactæ à dictis Com-66 munitatibus fuerunt ab illis exactæ, vti debitricibus dicti D. Comitis, & ſic vt pecuniæ dicti D. Comitis; id quod ponderant ad rem noſtram Ruin. conſ. 167. nu. 7. verſ. ex quibus verbis manifeſtè patet lib. 4. Calcan. videndus conſ. 113. n. 4. vbi conſiderat, quod exactio in his caſibus non poteſt videri facta in odium debitorum, quia ali-67 ter omnes omnium debitores fuiſſent per Principem exacti Alciat. conſ. 170. lib. 5. Rota Genuenſ. in deciſ. 33. nu. 6. circa medium Menoch. in alleg. caſu 137. num. 10.

Neque obſtat, quòd hic opponit D. meus Catia, ſcilicet, quòd immò dicta ſolutio fuerit facta ſpontè, cum dictæ Communitates, ſeù earum agentes interpellati ad propalanda debita, obtulerint ſemel, & iterum facere omnia ea, quæ fuiſſent è commodo Ducalis Fiſci; quodq; debitor ſpontè offerens ſoluere, vel ſoluens, non li-68 beretur ad not. per Bald. in l. falſus nu. 36. C. de furtis: de quo latè Iaſ. conſ. 26. nu. 8. verſ. accedat lib. 3. Afflict. in dicta deciſ. 150. num. 23. & Menoch. de arbitr. ind. caſu 157. n. 6. & 7. & conſ. 68. nu. 5. Reſpondetur enim de dicta oblatione nullam habendam eſſe rationem in hac cauſa, cum fuerit generalis, & facta potius ad captandam beneuolentiam Delegati, & Fiſcalis, quam ad alium finem, vt ex ea videri poteſt. Longè minus verò, quia ſi ea diligenter legatur, ea non fuit facta de ſoluendo, vt ex aduerſo præſupponitur, ſed de faciendis ijs, quæ fuiſſent è re ſuæ celſitudinis: quod intelligendum eſt in propalando debitu, quod pænès ſe habebant dicti homines, & de quo ſolo fuerant à Ducali Fiſcali interrogati. Cuius rei fidem faciunt exceptiones ab eis propoſitæ, ne ſoluerent, & eò amplius præcepta pœnalia ab illis expectata etiam plu-69 ties, quo in caſu rem tutiſſimam exiſtimat Boſſ. in allegat. tit. debitores an delinquenti num. 3.

Amplius hic conſtat de carceratione, qua ni-70 hil vrgentius adduci poteſt ad probandum ſolutionem factam coactè, & per metum, vt ponderat Bald. in dicta l. falſus num. 36. & Calcan. in conſ. 113. in princip. & præter hos Boſſ. in loco præalleg. vbi dicit hoc caſu ceſſare omnem ſuſpicionem.

Neq. obſtat, quod ex aduerſo dicitur hæc omnia fuiſſe affectata, & mendicata poſt oblatam ſpontè ſolutionem, ſicq; ea nihil prodeſſe dictis 71 Communitatibus, vt reſpondit Iaſ. in d. conſ. 26. nu. 12. lib. 3. Gabr. vbi ſupra nu. 26. in 5. limit. & Menoch. in dicto conſ. 68. num. 4. & ſeqq. quia ſuppoſitum eſt falſum, quòd fuerit facta oblatio ſolutionis antè dicta præcepta, & carcerationem, vt mox dictum eſt. Et in omnem caſum ſubſe-72 quens coactio attendi debet, quicquid dicat Iaſ. in d. conſ. 26. cuius conſ. non probat Theſaur. iun. in quæſt. ſuis forenſibus, quæſt. 54. nu. 3. lib. 2. vbi dicit illum loqui ſine bona ratione, & auctoritate, cum debitor non ſit in culpa, qui ſoluit iuſſu Principis, vel Magiſtratus, vt per eum.

Minus obſtat, quod ex aduerſo obijcitur, ſcilicet, quòd dictæ Communitates non fuerint vſæ omni diligentia, ne ſoluerent, cum nec oppoſuerint contra delegationem factam in delegatum Raynerium, quòd ea non extendebatur ad loca non ſuppoſita Dominio Sereniſſimi Ducis, nec quod de prætenſa confiſcatione non conſtabat, vt in caſu Dec. conſ. 25. nec quòd ea in omnem caſum non extendebatur ad bona, & nomina debitorum, & annuos redditus exiſtentes in hoc Dominio, vt per Ruin. in d. conſ. 167. num. 5. nec demùm, quòd capitale dictorum cenſuum non poterat exigi ipſis Communitatibus inuitis: quo caſu ex aduerſo dicitur non poſſe pro veritate dici, quod dictæ Communitates ſoluerint 73 coactè, ex traditis per Paul. de Caſtr. in l. 2. n. 7. & 8. vbi quoq; Iacobin. de S. Georgio nu. 8. ff. de iuditijs, vbi volunt debitorem in his caſibus teneri comparere, & opponere exceptiones concludentes, quòd aliter non dicitur ſoluere coactus, prout voluit etiam Dec. conſ. 401. num. 2. Ruin. conſ. 147. num. 16. lib. 1. & Afflict. in deciſ. 150. nu. 21. Reſpondetur enim, quantum attinet ad factum, primam exceptionem fuiſſe inanem, & impertinentem; tùm quia oppidum Prunetti, & Leuici tunc erant ſuppoſita ipſi Duci, ſaltem de facto, nec illis tutum erat de iure diſputare, cum eſſet ius in armis, tùm quia de dictis locis in ſpecie loquebatur delegatio facta in Theſaurarium generalem, vt ex ea videri poteſt. Idem erat de ſecunda, quia confiſcatio, vel notoria erat: quo caſu de ea opponere nihil aliud erat, quam calumniari cum maximo periculo. Vel de ea debebat credi aſſertioni dicti Sereniſs. Ducis, vt ſupra oſtendimus. Quod pari ratione dicendum erat de tertia, nempè, quòd dicta confiſcatio non extenderetur ad bona, & iura D. Comitis Viriæ extrà Statum dicti Sereniſs. Ducis. Nihil enim poterat proficere huiuſcemodi exceptio, cum generalis confiſcatio iam ſequuta comprehenderet etiam nomina debitorum extrà territorium, data ſaltem facultate illa exigendi, ſiuè de iure, ſiuè de facto, vt ſupra oſtenſum fuit.

Quarta demùm, & vltima, quòd capitale non poſſet exigi contra formam Bullæ (quæ ſola, & vnica poterat impedire exactionem) tantum abeſt, vt fuerit omiſſa, vt ex aduerſo dicitur, vt immò fuerit pluries oppoſita, facta etiam proteſtatione recurrendi ad Suam Celſitudinem, vt patet ex proceſſu, quem fortè agentes dicti D. Comitis non exhibuerunt integrum D. meo Catiæ. In omnem caſum tutæ ſunt etiam dictæ Communitates, vbi omnia punctualiter non allegaſſent, quia moleſtiam denuntiarunt d. D. Co-74 miti, qui potuiſſet mittere aliquos, qui dictas Communitates defenderet, & omnia allegaret: quod non fecit. Hoc autem ſolum dictas Communitates tutas reddit, vt ponderat Gutier. pract. quæſt. lib. 1. cap. 113. num. 4. & item nu. 18. in fin. vbi tamen ait hanc denuntiationem non

eſſe

75 esse necessariam ex Ruin. cons. 147. in fin. lib. 1. quicquid senserit Menoch. in alleg. casu 137. nu. 21. quem reprobat quoq; Magon. in decis. florent. 94 nu. 20.

Quantum attinet ad dispositionem iuris, non potest negari, quin multi velint debitorem debere se defendere, & opponere ea, quæ salute sua salua, honestè potest, qui paulò ante fuerunt allegati, sed non potest negari, quin multi sint etiam, qui velint ad probandum metum sufficere solum præceptum pœnale, qui per me su-76 pra fuerunt allegati. In quo dubio licèt Curtius Iun. in d. l. 2. nu. 4. vers. tertio nota ff. de iudicijs, & Gab. in alleg. concl. 12. nu. 20. 21. & seq. distinguat inter præceptum generale, & particulare, 77 eorumq; distinctio videatur aures demulcere; ea tamen non videtur tuta, cùm Doctores loquantur promiscuè de vtroq; vt ex illis potest obseruari; Propterea verius videtur posse distingui inter præceptum pœnale emanatum à Tiranno, vel à Principe, procedente de facto, vel ab eius delegatis, & emanatum à Iudice ordinario, procedente per viam iustitiæ, vt primo casu procedat illud, quod nos dicimus, nempe, quod huiusmodi præceptum, siuè parti-78 culare, siuè generale, inducat iustum metum, cùm exceptiones, vel oppositiones non soleant fieri aduersus præcepta Tyrannorum, vel Principum, qui de facto procedunt, præsertim tempore belli; quibus in terminis videntur procedere notata per DD. in dicta l. creditor, & per Bosa. in alleg. tit. debitores an delinquenti &c. num. 3. vbi explicitè dicit præcepta Tyrannorum, siuè parti-79 cularia, siuè vniuersalia, sufficere ad probandum, quod quis soluerit coactè, & per metum; subdens hanc esse communem opinionem. Secũdo casu vero procedat opinio contraria, cùm Iudices non soleant procedere de facto, vt de illis debitores debeant timere, si aduersus eorum præcepta fecerint oppositiones.

Non obstat tertiò, quod licet solutio censuũ facta per Communitates potuerit illas liberare; iuxta not. in dicta l. creditor: non perindè solutio capitalis, respectu cuius idem D. Comes 80 non potuit dici creditor, cum illud non posset exigi ab inuitis arg. l. debitor ff. de verb. signif. Respondetur enim, quod licet idem D. Comes non esset creditor purus dictarum Communita-81 tum; erat tamen creditor sub conditione, in euentum, in quem dictæ Communitates voluissent se redimere. Qui quidem creditor sub conditione venit appellatione creditoris in materia 82 indifferenti, vt de hoc est tex. in l. si is cui ff. de action. & obligat. & in l. creditores vbi glos. ff. de verb. signif. tradit Dec. in l. 1. nu. 29. ff. si cert. pet. vbi quoq; Alciat. nu. 73. & Cagnol. n. 277. Qualis est materia d. l. si creditor. Etenim quod quis sit creditor sub conditione, hoc quidem 83 facit, vt exactio facta per alium sit dupliciter in iusta, nempè quia creditum erat sub conditio-84 ne, & quia ad eum non spectabat. At in iustitia exactionis nunquam impedit liberationem in casu dictæ legis, dummodo ea facta sit per vim, & in iniuriam creditorum.

Non obstat quartò, quod vbi dictæ Communitates soluissent etiam coactè, & in iniuriam dicti Comitis, non sint adhuc liberatæ, cum ex aduerso præsupponatur illas fuisse in mora, si nõ respectu capitalis census, saltem respectu ipso-85 rum censuum; iuxta traditionem Angel. in dicta l. creditor, de qua Boss. in loco præalleg., & Menoch. in alleg. casu 117. nu. 34. Respondetur enim in primis in facto non iustificari hanc moram, cum d. Communitates illam negent. Deindè dicitur veriorem, & receptiorem esse opinio-86 nem, quòd exactus in iniuriam creditoris liberetur, non obstante mora, quam tenuit præ cæteris Castilion. videndus cons. 1. n. 2. vbi ad hoc citat etiam Signorol. de Homod. in l. si ex legati causa §. fin. ff. de verb. oblig. Affl. in alleg. decis. 150. nu. 20. Alciat. cons. 170. n. 1. lib. 5. Gabr. in alleg. cõcl. 11. n. 29. & 30. Guttier. in alleg. quæst. 113. nu. 12. Fontanell. de pactis nuptial. claus. 3. glos. 2. nu. 45. & sequ. Thesaur. iun. in quæst. suis forensibus quæst. 54. lib. 2. in princ. vbi communem attestatur, illamq; sequitur, saltem quando 87 agitur de mora per lapsum diei, iuxta l. magna C. de contrah. & commit. stip. Fuitq; hæc opinio de mente Bart. in dicta l. creditor, vbi quando agitur de solutione facta in iniuriam credito-88 ris, vult illum liberari nulla facta distinctione inter debitorẽ morosum, & non morosum; quod sentiunt etiam passim Doctores, dum communiter limitant conclusionem illam, quod debi-89 tor teneatur de interitu speciei post moram, nisi interierit facto, vel culpa creditoris, de quo in specie Ias. post Bart. in l. si Stichus nu. 5. ff. de ver. obligat. Cagnol. in l. quod te nu. 27. Purpur. nu. 44. ff. si cert. pet. Et ita iudicauit in causa mea Propria Per Ill. olim Senator, ac colendissimus D. meus recolendæ memoriæ, D. Ludouicus Madius anno 1616.

Non obstat quintò, quòd in instrumento venditionis census dictæ Communitates assumpserunt in se omnes, & singulos casus ex quouis capite, & defectu in corpore iuris clauso, etiam ex 90 actu, & facto Principis proueniente, & prouenturo, quodq; hoc stante, res videatur posita extra omne dubium, cum non possit negari, quin de 91 hoc casu fuerit in specie cogitatum, vt per Bart. & omnes in l. sed etsi quis §. quæsitum ff. si quis caution. & in specie per Adrian. Negus. qu. 338. n. 15. & 16. Respondetur enim inprimis dictum pactum ad rem nõ facere, cum promissio pro fa-92 cto Principis fuerit facta respectu euictionis census, & proprietatum, super quibus fundatus erat census, non respectu solutionis capitalis, de qua agitur: id, quod clare indicant verba ipsa instrumenti ibi, *& alias in omnes, & singulos casus &c. ex quouis capite, & defectu in corpore iuris clauso, etiam ex actu, & facto Principis proueniente, & prouenturo teneri voluerunt, & voluit de euictione generali, & particulari dicti annui census illius creationis, & venditionis, ac proprietatũ prædictarum &c.*

Rursus quod fuerit generaliter renunciatum omnibus casibus fortuitis, non censetur tamen renunciatum facto Principis contingenti ob cul-
93 pam, & in iniuriam creditoris, cum sit casus nimis insolitus, vt decidit specificè Baldus in dicta l. falsus. nu. 36. vers. & licèt, vbi ait debitorem liberari soluendo coactè in iniuriam credi-
94 toris, licèt suscipiat in se casum fortuitum, cum non præsumatur intellexisse de casu adeò extraordinario, ex facto creditoris orto, per l. fistulas §. frumenta ff. de contrah. empt. quod sequitur etiam Calcan. in dicto cons. 113. in princ. Vrsill. ad Afflict. in d. decis. 150. num. 7. Idem pari ratione dicendum est, licet in dicto instrumento fuerit specificè facta mentio de casu proueniente ex facto Principis, quia hoc quidem facit, vt dictæ Communitates teneantur de casu proueniente ex facto Principis, vbi aliundè prouenisset, quam ex culpa, vel in iniuriam creditoris, non autem, quod teneantur, si contin-
95 gat culpa creditoris, cum hoc egeat speciali expressione, vt per Bald. & alios in locis præallegatis. Quib. accedat Ioh. de Anan. cons. 74. nu. 2. vers. sed his, vbi loquens de conductore, qui in se suscepit omnes casus fortuitos per verba vniuersalia, & geminata, ait ea non sufficere, quando casus contingit facto locatoris, sed
96 opus esse speciali expressione: quo in loco citat. decis. Bald. ad rem nostram conferentem in l. vnica, in pen. col. C. de his, quæ pœnæ nomine, vbi Bald. decidit, quod si ego promitto te non molestare sub pœna; si postea te molesto
97 facto tuo, non incido in pœnam. Idem tradit Rom. in singul. 441. tu scis, Marsil. in sing. 96. Ripa de priuilegijs contract. causa pestis nu. 87. Menoch. cons. 27. nu. 20. & cons. 55. nu. 14. & cons. 671. n. 23. Barbosa in l. si ab hostibus §. fin. num. 9. circa med. ff. solut. matrim. & facit ratio, quia si ipsemet D. Comes illas duplas 900. per
98 vim exegisset à dictis Communitatibus, nullus dubitaret, quin ipsæ essent liberatæ iuxta text. in sui ratione in l. legis aquiliæ §. fin. ff. ad l. aquil. Igitur idem dicendum est in casu nostro, in quo dicta exactio facta est in iniuriam eius, quia hoc
99 adnumeratur culpæ, non secus, ac si ipse fecisset vulg. l. si merces. §. culpæ ff. locati.

Non obstat sextò, & postremò, quod hic non constet de solutione pecuniarum, aliter quam per confessionem, & quod confessio non probat
100 in præiuditium tertij, vt respondit Paul. de Castro cons. 13. n. 57. & plurib. seqq. lib. 3. quē sequitur Afflict. in d. decis. 150. nu. 28. Gabr. in alleg. concl. 11. nu. 25. & Menoch. in d. casu 137. num. 16. Respondetur enim multum referre in proposito, an fuerit sequuta confiscatio bonorũ dicti D. Comitis, nec nè. Si sequuta fuit, non est
101 dubium, quin confessio probet solutionē, quia facta est à persona ius habente: quibus in terminis non procedunt decisiones in oppositum citatæ, quæ loquuntur, quando confessio facta est à ius nō habente, quod sentit etiam Paul. de Castr. in dicto cons. 13. nu. 56. vers. & primo quia certum est &c. Si non est sequuta, iterum est distinguendum; an agatur de confessione, vel solutione ficta, qualis est ea, quæ resultat ex libe-
102 ratione, vel accepti ratione, vel iuramento; iuxta notata per Paul. & Alex. in l. duobus §. 1. ff. de iure iur. & tunc vera est opinio contraria; in quem sensum Paul. de Castr. in dicto cons. 13. nu. 56. rectè dixit confessionem factam a Tyran-
103 no non probare veram solutionem, nec aliter intelligendus est Affl. qui eius solius auctoritate nititur in alleg. decis. 150. num. 28. quem alij simpliciter sequuntur. Si verò agitur de confessione de recepto vera, & formali, regula est pro debitore, quia confessio de recepto regulariter
104 probat solutionem l. publia §. fin. ff. depositi l. ita stipulatus §. Chrisogonus ff. de verb. obligat. l. pecuniæ C. de solut. cum similibus.

Sunt nihilominus inspiciendæ circumstantiæ facti, quia si adsunt coniecturæ fraudis, confessio
105 non probabit solutionem, quibus in terminis potest adhuc procedere cons. Pauli, de quo supra, vbi non nititur hac ratione sola, quod confessio nō probet solutionem, sed alijs pluribus, in quibus constituit ipse maius fundamentum, cuiusmodi est, quod ille Pandulphus Tyrannus (erat hic, vt puto, Pandulphus Petrutius Tyrannus Senarum) ex abrupto liberasset illum debitorem, absq; eo quòd illi fuisset intimatum aliquod præceptum ad soluendum, vt ibi num. 68. Quod ille debitor esset Consiliarius dicti Pandulphi, illi valdè carus, cui verisimile erat, quod
106 vellet proficere, non nocere, vt ibi n. 60. & 73. Quod nullam resistentiam fecisset, nec aliquid ad euadendam solutionem allegasset, cùm tamen haberet exceptiones multum releuantes, inter quas erat, quod creditor, in cuius iniuriam simulabatur fieri illa exactio, vt rebellis dicti Pandulphi, decesserat longè, antequam Pandulphus dominium Senarum obtineret, vt ibi num. 65. 66. Et postremò quod idem debitor haberet duos correos secum obligatos, quos non erat verisimile, quod Pandulphus voluisset omittere, vt cogeret dictum eius amicum, & Consiliarium ad soluendum, vt ibi nu. 73.

Si verò non solum cessent coniecturæ fraudis, sed adsint coniecturæ rei sincerè gestæ, tunc totũ contrarium est dicendum. Ex coniecturis si quidem simplex confessio de recepto, quæ alias
107 de se non probaret realem numerationem, illa probat etiam in præiuditium tertij, vt scribit Bald. in rubr. C. de priuil. dotis nu. 4. vers. vndè quæritur Dec. cons. 536. n. 10. Bos. in tit. debitores an delinquenti &c. in fine Rimin. iun. cons. 180. nu. 15. Coniecturæ autem hic sunt multæ, & vrgentes, inter quas est deputatio Delegatorum, qui transmissi sunt ad perquirenda, & exigenda omnia credita dicti D. Comitis, non solum contra has Communitates, sed contra alios plures; quæ non est credendum fuisse facta negatoriè, & extra propositum. Præcepta pœnalia emanata contra dictas Communitates. Intimatio molestiæ facta dicto D. Comiti, quæ tollit omnem

su-

suspicionem collusionis, vt supra, carcerario hominum dictarum Communitatum. Qualitas Principis, cuius nomine facta fuit exactio, quem 108 non est verisimile voluisse colludere cum pauperibus Communitatibus alieni Dominij, ab eo per vim redactis in eius potestatem. Qualitas temporis, in quo facta est exactio, quod erat tempus belli, in quo idem Princeps verisimiliter tenebatur maxima necessitate pecuniarum, & demum qualitas eorum, qui fecerunt dictas confessiones, qui omnes fuerunt creditores, & cessionarij dicti Serenissimi Principis, quos non est verisimile voluisse facere dictas confessiones, quin illis fuerit satisfactum, cum nemo præsumatur suum iactare iuribus vulgaribus. Quæ quidem coniecturæ iunctæ cum confessionibus, si non probant realem solutionem, non constat certè, quæ aliæ coniecturæ illam vnquam probare possint, vel iuuare confessionem de recepto, vt illam probent.

Ex quibus omnibus constat memoratas Communitates esse tutas, siuè ex capite confiscationis sequutæ, siuè ex capite exactionis ab eis factæ in iniuriam dicti D. Comitis, easque propterea esse absoluendas à censibus petitis per dictum D. Comitem, reuocata sententia superindè lata per D. Capit. Iustitiæ, non visis iuribus dictarum Communitatum: qua occasione declarandum est quoq; eas remanere liberatas à solutione capitalis, cum non possint absolui ratione censuum decursorũ à die exactionis factæ per ipsum Serenissimum Ducem citrà (hoc enim petit D. Comes) quin declaretur eas remanere liberatas à capitali, a quo census dependent (quod vnum ostendit delegationem Perill. D. mei Senatoris compræhendere etiam capitale) & ita iuris esse puto. Suppleat tamen &c. Mediolani die 25. Octobris 1621.

Laus Deo, & Beatissimæ Virgini Mariæ.

P.P. Flammenius.

Pro Comite Vitia, contra Cõmunit. Prunceti, & Leuicis.

VIX esse locum video mihi relictum scribendi in hac causa post tot eruditissimorum hominum doctissimas hinc indè disceptationes, quo fit, vt minus alacris accedam, quasi aliorum iam collectis floribus fasciculum vario ordine compacturus, nihil tamen, AEQVITATE causæ attenta, de victoria desperans.

Tota hæc disceptatio, omissa disputatione suspensiui effectus istius appellationis, ad discussionem duorum fundamentorum reducitur; quæ ex aduerso afferuntur.

Primum videlicet confiscationis, secundum exactionis violentæ in iniuriam creditoris. Supponunt enim Communitates vtriusque casus requisita in sua exactione concurrisse, quod mihi videtur nullatenus admittendum.

Etenim DD. omnes duos hosce casus distinctos omnindò esse, & separatus volunt, vt tales re 109 vera sunt, ita vt & concurrere in eodem facto non possint 1 Etenim primus meram iuris viam, & iusti-

1 *NON sunt ita inter se distincti hi duo casus, vt concurrere nõ possint, vt hic præsupponitur, confiscatio siquidem potest concurrere cum coactione in iniuriam creditoris confiscata, vt de se patet. Sed erat in casu Dec. cons. 25.*

& iustitiam sequitur, secundus manifestæ vis, & tirannidis naturam sapit, proindè, si in nostro casu per Ducem Sabaudiæ via confiscationis electa, sit datus Iudex delegatus, si iuris ordo tentatus, si nulla vis interuenit, nisi quæ iustitiæ prætexeret causas, de secundo fundamento partis actum est. 2

Quod itaque attinet ad primum, Bart. in l. creditore aff. de sol. & cum eo alij DD. duos tantum casus considerant. Primum publicationis factæ, secundum non publicationis, primum adhuc diuidunt in iustam, & hæc dubitationem non ad-110 mittit, & in iniustam, & hanc æquiparant non publicationi, cum non facta mentione publicationis debitor exigitur. Hoc secundo casu volunt debitorem soluentem excusari, quia de iustitia disputare nō tenetur, cum sibi constet de confiscatione re vera facta. At quando confiscationis mentio non fit, sed interuenit via, tunc quia in iniuriam fit creditoris, eius culpa exactio fiat; quem tamen casum non parere liberatio-111 nem, vbi solutio fit à sciente iubentem esse tirannum, probat latè Lucas de Penna 3. in l. vnica C. vt nullus ex vican. lib. 2. col. 3. vers. 2. quæro, & post alios Decius cons. 407. nu. 2. vers. Præterea, & cum ipsi. 4

Tertius casus, in quo nos versamur, videtur ab illis omissus, 5 terminandus tamen videtur ex regulis partim vnius, partem alterius casus, & hoc est cum re vera confiscatio non esset facta, Princeps tamen, absoluta potestate sua vti non vult, sed vt pecunias exigat vtitur titulo iuris, & prætextu confiscationis nullo. Hoc casu non potest dici exactio fieri in creditoris iniuriam, quia non docetur, nec re vera subest vlla culpa, aut causa iniuriæ creditoris, 6 & princeps fingit se 112 eius creditorem, cum tamen nunquam fuerit, proindè dici debet fieri in iniuriam debitoris, qui decipitur ob eius ignorantiam, ita Bald. in l. falsus 7 n. 33. C. de furtis, vel si hic casus nullius iniuriam sapit, 8 debitor quantitatis non debet dici liberatus iuxtà traditionem Bartoli in d. l. creditore, versic. si verò recepit, quam communem dicit Crass. except. 25. num. 54. & hoc, quia in ipsum exactum principaliter fit iniuria Bal. in d. l. falsus num. 33. vers. si autem neutrius, & ideo dicunt Doct. non aliter liberari debitorem præ-114 textu confiscationis exactum, nisi illi constet de confiscatione per documentum in publica, & authentica forma, 9 & quod ritè, & solemniter 115 lata sit Menoch. de arbitrarijs casu 137. num. 5. Bertazzol. cons. crimin. 269. nu. 6. cons. 270. nu. 10 & nimirum, quia vbi re vera facta est confiscatio, huiusmodi deceptionis præsumptio, & sic iniuriæ debitoris cadere non potest 10 & hæc fuit 116 ratio, quarè DD. velint teneri debitorem inquirere de iustitia confiscationis 11 non dico respectu meritorum, sed rectitudinis, & solemnitatis iuditij, quia iustitia, vel iniustitia meritorum continet semper iniuriam creditoris, iusti-117 tia, vel iniustitia rectitudinis potest continere

dece-

2 Non valet hæc illatio, vt patet ex prædictis.

3 Contrarium sentiunt omnes alij, volentes indistinctè exactum à Tyranno in iniuriam creditoris liberari. Res notior est, quàm vt probari debeat.

4 Dec. non facit ad rem, cum loquatur de eo, qui Tyranno sponte soluerat.

5 Iure fuit omissus hic tertius casus à Doctoribus, quia non continet aliquid, quod non sit inclusum in duobus casibus præcedentibus. Aut enim Princeps habuit ius exigendi, aut non. Si habuit, cessat omnis difficultas. Si non habuit, nihil refert, quod apparenter vsus fuerit via iuris. Est siquidem tunc inspiciendum, in cuius damnum, & iniuriam illa via vsus fuerit, quod vt sinuus semper in casu doctrina Bar. in l. creditor ff. de solut. Rursus doctrina Bar. ibi hunc casum penitus destruit; quia ipse æquiparat publicationem iniustam non publicationi, & tamen publicatio iniusta continet viam iuris. Igitur non obstante, quòd Princeps vsus fuerit via iuris, exactio debet iudicari, vt facta per meram vim, & de facto.

6 Vt exactio dicatur facta in iniuriam creditoris, non est necesse, vt præcedat culpa eius, vel causa iniuriæ; sed sufficit, vt fiat eius contemplatione, & semper dicitur fieri eius contemplatione, quando ille, qui exigitur, exigitur, vt debitor eius. Dixi in prima mea scriptura impressa fol. 4. vers. quòd verò.

7 Bald. nihil dicit, quod ad rem faciat.

8 Sapit iniuriam creditoris, quia exactio facta est vt à debitoribus eius, vt supra.

9 Cautè intelligēdum est, quod dicunt hi Doctores, vt procedat, quando quis soluit non coactus, sic intelligit Dec. cons. 25. Rursus quod dicunt hi Doct. non tollit casū æquipollentē, quando constat de assertione Principis, cui debet credi, ad tex. in l. ab at C. de præd. min.

10 Causa liberationis tunc non est quia cesset ratio deceptionis sed quia stante confiscatione, Fiscus habet ius exigendi, DD. in d. l. creditor.

11 Ratio non est ista, sed quia illi debet constare, quòd Fiscus habeat ius exigendi, de quo illi constat, si videt Fiscum habere pro se sententiam confiscationis ritè latam.

deceptionem, & iniuriam debitoris in ficta confiscatione, & hanc iustitiam rectitudinis exigunt DD. vt probat Menoch. d. casu 137. nu. 5. & post Dec. & Ruin. Grass. de except. 25. num. 30. & Peregrin. de iure Fisci lib. 5. tit. 1. num. 54. Guazzin. de confisc. bonorum cap. 24. n. 14. & 15. Egredimur in 12. hoc casu terminos quæstionis DD. in dicta l. creditor, & reducimur ad terminos quæstionis debitoris soluentis falso
118 creditori, quia Fiscus titulo cōfiscationis vtens non procedit, vt Princeps, nec vt Tirannus 13 & sic non cadit iniuria creditoris, sed vt creditor; ideo si fingat se creditorem, cum non sit, soluens
119 ibi non liberatur, ad tradita per Albā 14 cons. 3. nu. 3. vbi de communi, & Baldus in d. l. falsus nu. 33. & DD. passim, & hoc adeo verum est, vt non sufficiat debitori dicere se non putasse, attento instrumento confiscationis, Fiscum non
120 esse creditorē, vt debeat vlterius aliquid pati, nec spontè soluere Menoch. d. casu 137. n. 6. 15 Grass. d. except. 25. n. 31. Bertaz. cons. 270. n. 16. lib. 2. quia hæc est fides, & legalitas, quam passim
121 exclamāt omnes DD. in omni casu per debitorem esse seruandam creditori, quam hic violatam esse manifestè apparet, cum non viderint, nec cu-
122 rauerint videre Communitates confiscationē 16 Comitis, & an ritè, & solemniter facta esset.

Neque hoc casu mouet probatio deducta ex Principis assertione, nam dato millies, quod probaret confiscationem ex speciali priuilegio vocis Principis, quod tamen non credimus, non tamen probaret ritè, & solemniter latam, quod esset ne-
123 cessarium, vt videat debitor, volunt ex Decio, & Ruino, Menoch. & Grass. 17 Et quatenus aliter intelligatur Dec. aduersus ipsum sentiunt Peregrinus, & Guazzinus supra allegati, nec præsumptio ex dicto Principis oriri potest, quia præsumptio sumitur circa id, quod per ipsum fieri, & suppleri potest, quo in genere non est rectitu-
124 do confiscationis, vt de citatione 18 ad eam necessaria, Gramm. decis. 105. nu. 23. Genua de
125 verbis enuntiatiuis lib. 2. quæst. 4. num. 49. & 60. Laratha cons. 5. nu. 102. & 111. quam certum
126 est Principem cum tota sua potestate supplere non posse. Cæual. commun. contra communem quæst. 808. num. 10. & seq.

Sed assertio Principis sufficienter non probat confiscationem in nostro casu, nimirum, quia nō
127 constat præcessisse causam ipsius confiscationis, quia per Principis assertionem nō probatur, vt nec ipsa cōfiscatio, militat enim respectu eius
128 illa ratio, quod ad commodū proprium Principis 19 testatur, quæ facit, vt probationem non faciat assertio, Ruin. cons. 147. nu. 8. lib. 1. Anell. de Amar. cons. 45. nu. 16. Genua d. qu. 4. num. 46. & seq. quod eo certius est, quia de iure tertij tollendo agebatur, de quo cum agitur, nec præsūp-
129 tionem quidem facit assertio, Genua d. qu. 4. num. 43. potissimum cum tollendi modus, quia in necessarium antecedens delictum supponit in-
130 famiam irrogans, honorem lædat, quod opera-

tur,

12 *Non egredimur, quia semper sumus in eo, qui habet ius exigendi, etiamsi sententia confiscationis sit iniusta, quia sententia facit de albo nigrum de tradita per scribentes in rubr. ff. de re iudic. sentit Dec. in alleg. cons. 25. Menoch. de arbitr. casu 137. num. 5. vbi, & Ruin. refert.*

13 *Nihil refert, quomodò procedat. Hoc vnum est, quòd vel procedit de iure, vel de facto. Aut enim habet ius exigendi, aut non, & si non habet aut exigit in iniuriam debitoris, aut creditoris. Ita semper reuertimur ad doctrinam Bart. in d. l. creditor.*

14 *Alba & Bald. aliud non dicunt, nisi quod soluens falso creditori non liberatur.*

15 *Non placet hoc dictum Menoch. & aliorum, qui eum sequuntur quia immo quando quis soluit vigore confiscationis rite factæ, est liberatus, etiamsi non coactè soluat cum habeat iustam causam soluendi. Ita sentit Dec. in d. cons. 25. vbi distinguit hunc casum à casu coactæ exactionis. Aliter non esset differentia inter soluentem vigore sententiæ, & sine sententia quod absurdum foret.*

16 *Non erat necessarium, vt viderent confiscationem quia assertio Ducis æquipollebat. In omnem casum hæ Communitates fuerunt liberatæ vi coactæ solutionis factæ in iniuriam D. Comitis, vt per DD. in dicta l. creditor.*

17 *Nec Dec. nec Ruin. nec Menoch. dicunt, quòd debitor debeat scire confiscationem ritè factā, quando Princeps asserit illam esse factā, cum eo ipso præsumatur ritè facta. Sic dicunt DD. illi credi de sententia, vt per Bellon cons. 36. nu. 5. & tamen sententia non est sententia, nisi sit ritè lata DD. in l. 4. §. condemnatum ff. de re iud.*

18 *Quod Princeps sine citatione non possit aliquem priuare iure suo, transeat. Aliud est quod illi credatur de actu, quem non constat clarè fuisse factum sine citatione, vt est confiscatio, de qua agitur; De qua adeò videtur standum eius assertioni, donec probetur contrarium. vt per Menoch. cons. 100. n. 29. Præsertim, quia de consuetudine totius mundi creditur Principibus, vt prosequitur Mascard. de probat. concl. 1233. in fin. Bardellon. post alios cons. 101. num. 98. & seq.*

19 *Respondetur vt supra. Aduertatur præterea, quòd vtrum delictum fuerit commissum, nec ne, respicit iustitiam confiscationis, quæ non pertinet ad rem præsentē, quippe quæ non impediat quominus soluens liberetur saltemsi non sit notorio, vt per Dec. in sæpè all. cons. 25. quod & supra videtur admisisse pars aduersa nu. 11.*

tùt, vt nec præsumptionem inducat Genua d. q. 4. n. 44. nam nec distingui potest inter assertionē super delicto, vel assertionem super confiscatione, quia vbi de delicto, & sic causa confiscationis, non constat, nec assertio confiscationem probat, & ita in simili casu considerat Bettazzol. 20 131 cons. 269. nu. 6. 7. & licet Bardell. cons. 101. nu. 75. velit credi assertioni Principis circa delictum & priuationem, ad id tamen probandū per paucos adducit in simplicibus terminis, nititur verò præcipuè (ad quod plures congerit) notorietate delicti, quam sufficere vult duobus in suo casu concurrentibus 21 quod agebatur de re non al-132 lodiali, vt hic, sed feudali, quæ ab ipso Principe prouenerat titulo gratuito, hæc autem notorietas non causatur ex sola assertione Principis di-133 centis rem notoriam Genua d. q. 4. n. 57. & seq. multo minus vbi talis non asseritur, vt hic Gram. decis. 105. num. 12. & 58. sed debet ex actis deduci Camill. Laratha cons. 5. nu. 113. & duobus seq. 134 & prius debet constare factum esse verum, Laratha d. cons. n. 116. seq. per sententiam illius declaratoriam nu. 123. & seq. & si in feudis, quæ à Principe proueniant non sufficit assertio Principis, nec mentio notorietatis, sed debet constare 135 de facto de sententia ritè, & rectè lata, & cum causæ cognitione Gramm. decis. 105. à num. 1. ad 38. & à nu. 55. ad 64. Genua d. qu. 4. à num. 46. ad 61. Amat. cons. 43. à nu. 17. ad 24. Laratha d. cons. 5. nu. 108. vsq; ad 132. quanto magis id debet esse, vbi agitur de iure tollendo, quod à Principe non prouenit? tunc verò potissimum, cum assertio sine causæ cognitione fit, & principaliter ad confirmationem assignationum factarum, vt hic, Laratha d. cons. 5. num. 112. in quo casu licet cum assertione Principis concurreret descriptio in li-136 bro rebellium, adhuc tamen rectè concludit nihil dici probatum n. 134. vers. quo ad septimum, & num. 143. & seq.

20 *In casu Bertaz. non concurrebant ea, quæ concurrunt in hoc; et illa decisio subuertitur ex dictis per Bardell. in d. cons. 101. num. 22. & seq.*

21 *Non pertinet ad rem præsentem hæc discussio, vtrum delictum fuerit notorium, nec ne, sed an constet de confiscatione, quæ sanè potest dici notoria, cum probetur etiam ex euidentia ipsa facti, vltrà assertionem Serenissi. Ducis.*

Nec mouet notoria occupatio, quæ ex aduerso allegatur, feudorū Comitis, quia illa non probat confiscationem præcessisse non magis, quam concessio 22 alteri facta de feudo adempto asser-137 to rebelli, vt in casu Grammatici, Laratha, & aliorum supra allegatorum, & cum pro forma priuationis sententia requiratur, vt supra allegati probant, non liberat soluentem allegantem 138 confiscationem, vt notoriam ad tradita per Gratian. discept. forens. 596. num. 2. & seq.

22 *Casus est diuersus, quia hic non agitur de sola ademptione bonorum, sed de ademptione adminiculata assertione D. Ducis, quæ se ad inuicem coadiuuant.*

Accedat his, quod assertio facta est 23 versus Communitates non subditas, & de re non subdita. Ideo nihil omninò probat, nam etsi Communitates ritè de facto subesse dici possint Duci, & fortè Comes ratione alicuius feudi, quod tamen negatur 24 attamen respectu istius materiæ dicitur assertio facta erga non subditum, nec par-139 ticularis, nec accidentalis subiectio consideratur 25 Masul. in additionibus ad Capitium decis. 166 vers. idem in assertione Mascard. concl. 1233. nu. 54. seq. Genua d. qu. 4. n. 16. latè Fachin. cons. 58 num. 21. seq. lib. 1.

23 *Non debet hic inspici persona Communitatum, sed D. Com. Vitia, in cuius præiudicium tendit assertio D. Ducis.*

24 *Frustrà id negatur, cum plusquam notorium sit illum esse per omnia subditum ipsi Serenissimo Duci.*

25 *Non applicantur hæ decisiones, cum hic agatur de subdito per omnia. Immò verò & Communitates tunc erant per omnia subditæ.*

Nec

Nec vis fieri potest in eo, quod scilicet assertio cum consilio procerum, sine consiliariorum 140 à Duce facta sit. Etenim simpliciter accipi non debet hæc dd. limitatio, & in nostro casu illud attendendum venit, quod in vna scriptura, quæ subscripta est à consiliarijs nulla fit mentio de 141 confiscatione, in alia autem fit quidem mentio pertransennam, sed consiliariorum subscriptio 26 non interuenit ad confirmationem assertionis; sed ad validitandum obligationem patrimonij Ducalis versus soluentes conceptam de 142 eis conseruandis indemnibus, ideo trahi præsumptiuè ad confiscationem nequit ad tradita per Rimin. Sen. cons. 63. num. 3. & Rimin. iun. cons. 338. num. 74. 27 maximè quia insolitæ sunt in hisce terminis huiusmodi Fisci promissiones, non est autem locus exceptioni à consiliariorum subscriptione deducta, nisi interue-143 niat circa id etiam cognitio causæ, 28 Petra ad Grammat. decis. 65. num. 64. quæ hic non interuenit, cum ad preces partis illa scriptura emanauerit, quæ cum exhibita non sit, quid contineat ignoramus, & nisi clarè, & specificè causa 144 confiscationis, circa quam versatur assertio sic enunciata Genua 29 d. qu. 4. vol. 28. & ita videtur distinguere Capic. d. decis. 166. num. 8. vers. aliter ergo videtur, & Mascard. conclus. 1233. nu. 145 109. & ratio esse potest, quia subscriptio consiliariorum facit fidem quo ad ius, quia hoc est circa iustitiam confiscationis respectu causæ expressæ, non circa factum Tapia in rubr. de Const. Principis cap. 2. num. 7. & vol. 1. cap. præter num. 26. ff. eodem.

Ex his patet mala etiam fides Communitatum quæ non docto ibi de confiscatione exsoluerunt, 146 argumentumq; vel ex eo maximè, quod si perdidissent verè, ac ritè confiscatum Comitem, non petijssent promissionem 30 Ducalis patrimonij, & obligationem ipsius, quia vbi verò successori soluitur, talis stipulatio non exigitur, cum ipso iure sequatur liberatio.

Illud etiam debuerunt opponere Communitates, quod aut 31 confiscatio erat secuta ex causa non communi alijs locis, & non extendebatur ad effectus existentes in alio territorio, vt quotidie videmus, aut erat sequuta ex causa, quæ confiscationem pareret in alijs etiam locis, & tunc ad Ducem non poterat spectare talis cen-147 sus, quia pertinet ad Fiscum loci vbi sunt bona illi subiecta Guazzin. de confisc. concl. 22. nu. 61. Conuersan. in addit. Intrigl. sing. 26. lib. 1. etiam si Fiscus Lenicia, & Prunetti non occupasset illos 148 census, & recusasset acquirere, quia inter Fiscos non datur ius accrescendi Guazzin. conclus. 22. num. 63.

Quo ad violentam exactionem, in qua secundo fit via.

Primò dici potest excludi illam 32 quia constat Ducem via iuris vti voluisse exordio iuridico.

Secundò nullam vim verè interuenisse, nec

atten-

26 *Verbalis est hæc responsio. Sat est, quod litteræ enunciantes confiscationem fuerint expeditæ in Supremo Consilio Serenissimi Ducis, maxime cum eadem super dicta enunciatione fuerint fundata. Cran de antiq. temp. par. 1. sect. propositum nostrum num. 25. & seq.*

27 *Hæc consilia ad rem non faciunt, nisi sit mendum in scriptura.*

28 *Causa cognitio non est necessaria in officialibus Principis, vt sciant, an ipsi fecerint confiscationem, cum nemo præsumatur factum proprium ignorare.*

29 *Nullus ex his Doctoribus dicit, quod debeat apparere de causa, quando Princeps aliquid asserit cum cons. procerum. Nec Doctores allegati in scriptura Communitatum distinguunt inter assertionem facti, & iuris, vt hic distinguitur.*

30 *Potuerunt petere hanc promissionem; quia sententiæ confiscationem quandoque re tractantur: quo casu licet soluens sit liberatus, vt per Menoch. de arbitr. iud. casu 137. num. 5. abundans tamen cautela huiuscemodi promissionis, non potuit nocere. Præterea hæc promissio potuit prodesse quo ad exactionem factam de facto, & per vim quatenus non posset sustineri, vt facta vigore confiscationis.*

31 *Inanis erat, & est hæc oppositio, quia licèt confiscatio non esset talis, quæ posset trahi ad bona sita extra territorium: potuit tamen trahi ad pecunias, de quibus agitur, rationibus deductis per Communitates in earum scriptura fol. 3. vers. non obstat secundò, vbi est videndum.*

32 *Iam ostensum est hanc distinctionem, an Princeps vtatur via iuris, vel aliter, non habere saporem iuris supra num. 5.*

149 aatendi metum possibilem, 33 sed actu illatum Fachin. d. cons. 58. num. 29. nam quod dicitur de carceratione de ea legitimè non constat, & illa emanauit post factam notificationem, & promissionem soluendi, 44 vnde, & ea debita 150 non dicimus necessaria, quæ originem habent voluntariam, Tiraquell. de retract. lignag. §. primo glos. 14. nu. 15. & 16. ita & solutionem, & carcerationem, quæ sequuta est vigore voluntariæ obligationis, & promissionis.

Tertiò, præceptum non posse dici vim inferre, siquidem DD. omnes in eo conueniunt, vt ta- 151 le sit, cum est pœnale, & sub graui pœna Gabr. concl. 11. num. 22. Thesaurus iun. qu. 54. num. 4. ver. & excusatur lib. 3. Fachin. d. cons. 58. num. 28. 152 Calcan. cons. 113. num. 3. talis autem 35 non est, quæ ad decimam quidem partem debiti 153 ascendit, & quæ nullam corporalem pœnam infert, sed solam pecuniariam mulctam, ad tradita per Menoch. de arbitrarijs iudic. casu 557. nu. 3. & casu 570. num. 9. 36

Quartò nullam vim, nec iniuriam dari, quia considerando singulas partes causæ initio facta, à sua celsitudine delegatio hæc loca non feriebat 37 Delegatos supponitur per partem has Communitates citasse, quæ se obtulerunt paratas in his omnibus, quæ è re suæ celsitudinis essent, & 154 voluntate Ducis patefacta rursus se offerunt, & sic non coactè, Negusant. sun. qu. 215. num. 4. Pretium decimæ per suam celsitudinem erat propositum propalanti credita. Communitates se debitrices asserunt, sicq; in causa sunt priuandi Comitem hoc credito, quod ipsum facit, vt solutio non liberet, quemadmodum in expulsione 155 38 considerat post Bal. d. l. falsus nu. 35. Decius cons. 25. col. 2. & 3. & alijs exemplis probant Bertazzol. d. cons. 268. n. 11. & clarius Claud. vbi in addit. in littera C. Menoch. d. casu 137. nu. 29. & nu. 15. Gutier. p. p. qu. lib. 1. qu. 113. num. 17. & hæc notificatio fit nullo præcedente 39 pœnali edicto, sed simplici citatione, & interrogatione, facta viua voce per Fiscalem assertum.

Designantur exindè dicta credita soluenda certis personis, deq; eorum solutione omninò priuatæ tantum scripturæ exhibentur contra tradita per omnes DD. 40 in hac materia, qui volunt non sufficere confessionem de recepto, 156 siue priuati sit, siue Principis, siue officialia Rnin. cons. 147. n. 12. lib. 1. Bertaz. d. cons. 268. n. 7. Afflict. decis. 150. nu. 35. 36. Grass. d. except. 25. nu. 75. Menoch. d. casu 137. nu. 16. qui omnes loquuntur non in confessione per acceptilationem, vt videbatur ex aduerso supponi, sed in confessione de recepto, quam receptissimum est non 157 probare veram, & realem numerationem, post alios Man. de confessione cap. 7. num. 84. vsq; ad 158 93. & seq. nec integra solutio verè fit, sed etiam post restituta d. loca 41 Hispaniarum Regi nostro Potentissimo fingitur solutio facta, quę confessio manifestè conuincit simulationem simulationis, vel saltem conclusionem, quæ in nostra

ma-

33 *Est verum; sed hic fuit metus verus, non possibilis.*

34 *Non fuit facta aliqua promissio soluendi ante carcerationem, vt hic dicitur. Videatur in allegat. Communitatum fol. 4. vers. non obstat quod hic opponitur &c.*

35 *Tale est vndiq; videatur processus. Non est tamen necessarium, quòd agatur de pœna corporali, vt quis soluendo liberetur, vt hic præsupponitur; sed sufficit præceptum quomodocunq; graue, & pœnale Bart. et cæteri in d. l. crediter Afflict. in decis. 150. nu. 16.*

36 *Menoch. in his locis aliud non dicit, nisi quod appellatione pœnæ grauissimæ venit vltimum supplicium: quod nihil ad rem facit.*

37 *Immò feriebat, & delegatio facta in Thesaurarium erit specialis. Videatur processus.*

38 *Communitates nunquam propalarunt eorum debitum. Etsi etiam propalassent, non reperitur iure tantum, quod hoc tollat vim solutionis coactè factæ in iniuriam creditoris.*

39 *Nulla facta est notificatio, vt hic præsupponitur, & vbi fuisset facta, nihil potuisset præiudicare Communitatibus, cum nullus sit, qui dicat, quod debitor interrogatus de debito non debeat illud confiteri. Amplius in hoc casu potuerunt etiam timere dictæ Communitates, si negassent debitum, quia D. Dux Sabaudiæ erat talis, qui poterat illis metum, & terrorem inferre, maximè tempore belli Bart. in tract. de Tyrann. num. 23.*

40 *Hoc punctum fuit adeo plenè discussum in allegationibus Communitatum fol. 6. vt alia animaduersione non sit opus.*

41 *Non negatur, quin modica quædam quantitas pecuniarum fuerit soluta post restitutionem factam, sed debet aduerti, quod Communitates fuerant coactæ præstare fideiussorem subditum Serenis. Ducis statim, ac fuerunt condemnatæ: quod tantum valet, quantum si tunc soluissent.*

materia sufficienter probatur coniecturis cum DD. dicunt sufficere dolum velatum, quia eo exi-
159 stente debitor non dicitur obseruasse bonam fidem, & legalitatem versus creditorem 42 vt
160 de solutione postea facta Bertaz. d. cons. 268. n. 7. cons. 269. nu. 18. versic. ad vltimum cons. 220. num. 15. de dolo velato, & coniecturis Afflict. decis. 150. num. 23. Bertaz. d. cons. 168. num. 12. cons. 269. Addantur his promissio 43 Ducis decimæ partis crediti, vt ex delegatione Bayuerij, quam negare non possunt se acquisiuisse, nam & verisimile non est, ideoq; falsitatis habet imaginem, ipsas, cum sponte notificasse debitum non negent, voluisse oblatam partem per Ducem accipere. Et conuincitur asserta delegatio Thesaurarij cum subscriptione Consiliariorum, in qua Dux iubet vt ex 900. duplis debitis per Communitates Pruneti, & Leuicis, solui curet Thesaurarius 700. Parutiæ, qua solutione facta 44 Dux declarat liberas, & immunes d. Communitates ab omni obligatione versus Comitem. Hæc autem concordia per DD.
161 nostræ materiæ collusio dicitur, & liberationem impedit 45 Afflict. decis. 150. num. 36. Bertaz. d. cons. 268. num. 8. Accedat postremo loco promissio Ducis in casum molestiæ, & euictionis, quæ conuincit collusionem 46 cum Fiscus
162 non soleat, nec debeat facere tales promissiones, cui soluitur vti successo in ius creditoris, & hic actus insolitus, & insolita cautela demonstrat fraudem.

Habet itaque hæc solutio tres gradus, de qui-
163 bus Menoch. d. casu 137. nu. 29. quod sponte, & notificatione, & oblatione, 47 quod cum parte lucri, & quod simulatè soluerunt, vnde iniquum esse ipsas liberatas dicere.

Hæc autem violentæ exactionis excusatio non videtur vllo modo nostro casui aptari, quia subsidiaria excusatio est, ne bis soluere cogatur.
164 At vbi regressum habere potest, non admitti-
165 tur; 48 vt si priuatus exegerit. Hoc enim casus priuati, & tiranni distingunt ex hoc DD. Ruin. cons. 171. num. 16. & seq. lib. 4. & cons. 22. nu. 4. & 5. lib. 5. Gabr. de solutionibus concl. 11. num. 23. Menoch. d. casu 137. nu. 28. Afflict. decis. 150. num. 21. in fin. qui propterea etiam in
166 tiranno, a quo potest repeti solutum, vult hanc exceptionem non admitti num. 15. nec sufficeret cessio actionum, vt probat Ruin. cons. 171. num. 7. & 8. lib. 4. Menoch. d. casu 137. num. 29. addita potissimum consideratione moræ, quam
167 pleriq; DD. 49 considerant etiam per lapsum diei, Bertaz. d. cons. 268. num. 2. & seq. saltem iuncta cum alijs, Guazzin. d. cap. 24. num. 17. 18. Carp. ad cap. omnium num. 874. & seq. de homicidio, & Nou. Const. Menoch. d. casu 137. num. 29. Grass. d. except. num. 73. & licet aliqui dissentiant, vix tamen potest communis in contrarium statui, vt aduertit Thesau. Inn. qu. 34. num. 4. lib. 2. qui num. 1. ponit casum in verè con-
168 fiscato, ac ritè, quo casu mora non releuat, quia Fiscus apprehendit omnes effectus debitoris, quod non est hic, Accedit iuramentum, quod

42 *Est verum, sed hic negatur dolus, vel collusio. Cessat amplius hic omnis suspitio, quia omnia fuerunt D. Comiti denuntiata. Pulchrè Gutierez, pract. quæst. cap. 113. num. 4. & iterum num. 18.*

43 *Promissio præmij nihil habet commune cum his Communitatibus, quia ipsa nihil propalarunt, vt præmium mererentur, sed causa aliorum, qui eas propalarunt passa sunt hanc executionem.*

44 *Quod licebe Parucia debuerint solui dupla 700. ad computum maiorum creditorum, hoc non facit, quominus alia debuerint solui, prout soluta fuerunt. In hoc videatur processus.*

45 *Verum est quando adest; sed hic negatur, et cessat omnis difficultas; quia [illegible] quod Communitates soluerunt [illegible] omnes denuntiata, vt supra.*

46 *Promissio Ducis non tollit coactionem. Negamus præterea, quod in huiuscemodi casibus huiuscemodi promissiones sint insolita.*

47 *Menoch. nihil dicit ibi de notificatione, et oblatione. Quo ad partem lucri, falsum est, quod Communitates de eo participauerint, cum ex processu clarè pateat in quos peruenerunt illa dupla 900.*

48 *Doctores, de quibus hic rectè loquuntur, sed non benè applicantur; quia repetitio non est facilis contra D. Ducem Sabaudiæ. Doctores præterea dicunt debitorem liberari etiamsi soluerit priuata persona iussu superioris Rot. Gen. in decis. 33. nu. 7. vers. ad hæc Menoch. cons. 68. nu. 14. vbi in specie reprobat Ruin. contrarium dicentem cons. 171. lib. 4.*

49 *Superflua est disputatio de mora, cum in facto non constet de aliqua mora; veriorq; adhuc est, & receptior ea opinio, quæ vult debitorem exactum in iniuriam creditoris liberari, non obstante mora, præsertim si agatur de mora contracta per lapsum diei, de qua in allegat. dict. Communitatum fol. 6.*

169 quod ſi ſemper interpellat, & in mora conſtituit, cum nullus terminus ſit ſtatutus Claud. ad d. Bertazol. conſ.268. & in litt. A. multo magis cum terminis adeſt, & veram moram dare cum 170 interpellatione, & vt probat Seraphin. de iuramento priuileg.47.ferè per totum,& priuileg. 48.nu.1.Mancinus de iuramento p.4.effcct.215. num.2. Ideoq; aptatur doctrina Theſ.& deciſiones per eum allegatæ num.4. quæ aſſertio poſſet latè confirmari ex traditis per DD.in l. quod te ff. ſi certum petatur,

Nec obſtat allegata doctrina Aquilini 50 in l. 2.§.idem in facto par.3.n.44.ff.de verborũ oblig. quia manifeſtè loquitur in caſu, quo conſtat debitorem exactum in iniuriam creditoris, & nulla culpa poteſt conſiderari in debitore, & ſic in caſu Bar.in d.l.creditor in ſecundo caſu per vim, quo in caſu planum eſt nos non verſari.

50 Doctrina Aquilini non fuit allegata ad hoc propoſitum; ſed ad oſtendendum quòd dictæ Communitates erant liberatæ etiam pro capitali cenſus; quia in his controuerſiis ſemper melior eſt conditio poſſidentis, nempè rei, qui conuenitur.

Poſſent etiam plura dici circa capitale cenſus, & quod eius ſolutio ſapiat colluſionem, quodq; Comes, cuius non poſſet dici creditor, 51 quia nullo vnquam tempore poſſet ab inuitis exigere huiuſmodi creditum, appellatione crediti venire nequit, verum hanc partem abſoluerunt alij plenè, & ex ſuperius dictis ſatis arbitror, quoad omnia poſitam in tutò Comitis cauſam.

51 De hac re diſſeritur in ſcriptura Communitatum fol. 5. à ter.vltra dicta in præcedenti apoſtilla.

Ex quibus 52 omnibus facilè colligi poteſt, nec in iniuriam Comitis factam exactionem, nec per vim, ideoq; Communitates cogendas ad perſeuerandum in dict.cenſuum ſolutione, & ita iuris eſſe arbitror: me tamen ſolidæ, & nunquam mihi pœniten.D. mei D.Sen.Belloni cenſuræ ſubijcio, à cuius fonte hæc, cæteraq; omnia, quantulacunq; ſint, profluxiſſe ſemper profitebor &c.

52 Ex iam dictis colligitur totum contrarium. Idcircò Perill. D. Bellonus debet declarare has pauperes Communitates eſſe liberatas à dicto D.Comite, tàm reſpectu cenſuum, quàm capitalis.

Marcus Antonius Montius
I. C. Coll. Med.

Tandem dum Præturam Cremonæ exerceret ipſe Ampliſs. D. Sen. Delegatus, & ibi Vicarij Prætorij munere fungerer, ac Coaduocatus Cõmunitatũ pro ijs patrocinarer die 13.Iulij 1622. 162 declarauit Communitates eſſe à petitis per Comitem abſoluendas, præterquam à ſumma cenſuum maturatorum, pro qua Communitates erant in mora, antequam Oppida in poteſtatem D.Ducis perueniſſent; Quia circa eam ſummam ratione moræ Communitatum maiorem AEQVITATEM; & iuſtitiam extare pro Comite videbatur; Cum certum ſit, quod ſublata mora pecuniæ prædictæ ad manus Ducis non perueniſ-163 ſent, Theſ.d.q.54.ſub nu.4.circa medium.

SVMMARIA.

1 *Solutio coacta in iniuriã creditoris debitorẽ liberat.*
2 *Soluens alteri, quã verò cred.iuſſu Iudicis, liberatur.*
3 *Soluens auctoritate illius, qui cogere poteſt, conſequitur liberationem.*
4 *Soluens per vim, & metum, habet beneficium repetitionis, & condictionem indebiti, & liberatum ope exceptionis.*
5 *Cenſus redemptio poſita eſt in facultate venditoris cenſus, non emptoris.*

6 Ca-

6 *Casus inferens vim, & metum, cui rasisti non potest, dicitur fortuitus.*
7 *Pecunia destinata ad redemptionem census consideratur, vt species.*
8 *Debitor liberatur interitu speciei.*
9 *Periculum pecuniæ ad eum spectat, qui ex ea commodũ sentit, licet dominiũ sit in aliũ translatum.*
10 *Vsurarius dicitur contractus, quando in censu emptor semper redditur certus de lucro.*
11 *Confessiones Principis, vel officialis illius de recepto, absq; enumeratione nõ probant: contrariũ n. 22*
12 *Debitor antequam soluat debet contradicere, vt pastio sit fidei testimonium.*
13 *Debitor soluens ad mandatum illius, qui iurisdictionem non habet, non liberatur.*
14 *Offerens parere, & soluere non expectata coactione, dicitur spontè soluere, vndè metus purgatur, & liberationem non consequitur.*
15 *Spontè offerẽs dicitur conycere se in laqueos necess.*
16 *Præcepta pœnalia affectata metum non inferunt, nec liberationem.*
17 *Principis assertioni in causa propria non esse credendum, nec eius officiali, præsertim in præiuditium non subditi: contrarium nu. 38. & trib. seq.*
18 *Genus interire non potest.*
19 *Debitor morosus tenetur etiã de casu fortuito, licet coactio fiat in iniuriã creditoris: fallit vt nu. 43.*
20 *Culpa culposi damno cedit, & nu. 45.*
21 *Casum fortuitum quis potest in se suscipere, & pro eo tenetur.*
23 *Qui potest exigere, potest etiam debitorem liberare*
24 *Coactus dicitur, qui verisimiliter cogi potest, & qui solui, metu coactionis num. 26.*
25 *Coactionem metuens excusatur, licet dicat actum spontè gerere.*
27 *Metus belli operatur idem, quod ipsum bellum, & metus tormentorum, quod eorum illatio.*
28 *Culpa non arguitur in eo, qui actum patitur, quem prohibere nequit.*
29 *Metus nedum consistit in armis, sed in proclamate, præceptis, & statuto, multo magis tormentis, & carceribus.*
30 *Verisimile non est eum spontè soluere, qui subiacet periculo iterum soluendi.*
31 *Debitor, vt probet se per vim exactum, non tenetur id articulare, sed sufficit, quod ordinamentum pœnale, vel generale proclama ostendat.*
32 *Debitor differens solutionem vsq, ad arestum dicitur sufficientem diligentiam adhibuisse.*
33 *Debitor non tenetur carcerem subire, vel cruciatum, sed id tantum præstare, quod honestè potest eius salute salua.*
34 *Culpa ad casum non ordinata non præiudicat.*
35 *Culpa quando dicatur ad casum ordinata.*
36 *Præcepta pœnalia Principis etiam iniusta timorem inducunt, & pariunt liberationem.*
42 *Soluens creditori putatiuo liberatur sine Indice.*
44 *Debitor generis de culpa creditoris non tenetur, sed ipse creditor tantum.*
46 *Casum fortuitum in se suscipiens tenetur de solito non insolito, etiamsi iuramentum accesserit.*
47 *Casum suscipiens intelligitur de casu habente ortum à iure, non à facto Principis.*
48 *Debitor casum fortuitum suscipiens non obligatur ad casum prouenientem à culpa creditoris.*
49 *Casus fortuiti ex natura contractus non includũtur*
50 *Casus fortuiti periculum spectat ad emptorem.*
51 *Casum fortuitum non potest venditor in contractu census ex forma Bullæ in se suscipere.*
52 *Censuali in contractu si quid conuentum est contrà formam bullæ pro non scriptis habetur, & ad formam ipsius bullæ reducitur.*
43 *Protestatio, quod contractus intelligatur ad formam Bullæ factus, nihil operaretur, vbi pacta essent repugnantia.*
54 *Census cõtra formã Bullæ celebratus omninò nullus*

Resolutio motiuorum à PerIll. D. Senatore Bellono excitatorum.

In causa vertente inter Comitem Vitiæ ex vna, & Vniuersitates Leuici, & Pruneti ex altera.

Initium à Domino.

PVtamus quidem præsentem controuersiam illis capitibus terminari posse, ad quæ ipsam in motiuis restrinxit PerIll. tunc Præceptor, nunc meritiss. Senator D. meus Bellonus; qui etiam singula ita discussit, & absoluit, nedum excitauit, vt quisq; non obscurè intelligat, quam vehementer labefactetur sententia ab Egr. D. Capitaneo Iustitiæ lata ad fauorem Comitis Vitiarum, & facilè destruatur eiusdem Comitis intentum.

Siquidem cum eo tempore, quo Leuicis, & Pruneti Vniuersitates sub ditione Sereniss. Sabaudiæ Ducis iure belli detinebantur, reposito in Castro Pruneti militum Allobrogũ præsidio, sub regimine Gabrielis Blanci, Ducis vnius cohortis militum, ab eodem Sereniss. Duce, eius litteris Ducalibus Taurini datis sub die 6. Decemb. anni 1615. iniunctum fuerit Egr. Fiscali generali Beiuerio, quod se transferret ad loca Cassini Costiliolarum, Princhę, & alia Status pręf. D. Ducis, in quibus reperirentur debitores ergà Pandulphum Solarium, & Comitem Vitiatum, de quibuscunq; pecuniarum summis, & ad illarum procederet exactionem, vt sibi debitarum, & spectantium, propter confiscationem contra dictos Pandulphum, & Comitem Vitiæ sequutam; procedendo contra debitores pœnalibus præceptis, Arestis, & detentionibus personarum, & harum litterarum vigore citati fuerint Syndici Vniuersitatum Leuicis, & Pruneti, ac iisdem postmodum examinatis super quantitate pecuniarum Comitis Vitiæ debitarum, transmissa præcepta pœnalia, alterum nempè diei 30. Ianuarij 1616. soluendi duplas 700. Iacobo Paturiæ infra biduum, cum declaratione Commissarij Curtij, sequuta die vltima eiusdem mensis, quod memoratæ Vniuersitates pœnas incurrerent, vbi præscripto tempore non soluissent; Aliud verò dicti D. Aduocati Fiscalis die primæ Februarij, ad soluendam integram pecuniarum summam, sub pœna scutorum tercentum; & demum reclamantibus, & opponentibus prædictis Vniuersitatibus, de earum iuribus, ad euitandam pecuniarum exactionem, comminatum fuerit

Attrestum personale, in turrim Curtis Milij, adiecta pæna aureorum ducentum pro quolibet ex dictis Agentibus, iuncto etiam alio præcepto de non recedendo, sub pœna scutorum quinquecentum Ducali Cameræ applicandorum, satis constat Serenissimum Sabaudiæ Ducem, iurisdictionem in prædictis locis, tamquam ei suppositis, saltem de facto exercuisse, & præceptis illis vim, & iustum metum intulisse, nec non etiam reiectis exceptionibus dictarum Vniuersitatum, quæ eius imperio resistere non poterant, ipsas ob confiscationem in odiom Comitis sequutam, ad pecuniarum exsolutionem vrsisse: Proindeq;

1 rectè affirmari posse huiusmodi coactā solutionem, in Comitis iniuriam, easdemmet Vniuersitates, à quocunq; priori obligationis vinculo erga Comitem liberare, & nihil minus immunes reddere, ac si verò creditori præfatam solutionē præstitissent, vt docuit Bar. in l. creditor nu. 2. ff. de solut. vbi dicit, quod publicatis bonis creditoris, non est dubium, quin exactio facta in eius iniuriam debitorem liberet, & idem in tract. de Tyrannide in 7. quæst. princip. num. 23. & seq. quam Bart. doctrinam vti communem, & indubitatam apertius confirmarunt Bald. in l. falsus num. 35. C. de furt. Luc. de Penn. in l. vnica col. 3. vers. è contra, & vers. dicas, quod C. vt null. ex vicane. &c. rursus Bald. in cons. 128. factum tale lib. 2. cons. 146. num. 6. eo Dec. cons. 25. col. 3. Anchar. cons. 64. col. fin. vers. de secundo ad secundum, Barbat. cons. 27. num. 7. vers. secundo casu lib. 3. Ruin. cons. 85. num. 8. lib. p. cons. 167. num. 7. lib. 4. quod in meo codice est repertum in cons. 116. lib. 5. Calcane. cons. 113. ante nu. 4. vers. sed Bart. Castillione. cons. p. Afflict. decis. 150. nu. 12. 13. 20. 25. & 32. Rip. in tract. de pest. tit. de priuileg. contract. n. 49. Alber. à Rosat. de statut. quæst. 86. nu. 5. & seq. Rot. Ianuens. mercat. decis. 33. num. 6. Boss. in tit. an debitores &c. num. 3. Menoch. de arbitr. Iud. cas. 137. num. 10. cons. 68. num. 12. & seq. cons. 212. num. 65. & latius cons. 608. num. 18. Gabriel. in commun. conclus. tit. de solut. conclus. 11. num. 14. Alb. cons. 318. num. 1. & 38. Gamm. decis. Lusican. 285. num. 2. Fontanell. omninò videndus tract. de pact. nupt. clausul. 3. glos. 2. num. 44. Carpan. ad constit. in §. omnium num. 877. & seq. fol. 212. Gasp. Ant. Thesaur. quæst. forens. 54. nu. 1. lib. 2. inquiens, attenta culpa creditoris debitorem liberari, atque ita fuisse iudicatum, Carolus de Graff. except. 25. num. 53. Eting. tract. de fideiussor. cap. 70. tit. quibus mod. fideiuss. toll. num. 16. Monter. decis. regn. Aragon. 2. num. 11. & 46. Bott. cons. 25. num. 14. Gratian. discept. forens. cap. 435. nu. 9. lib. 3. Maur. tract. de solut. oblat. & retent. cap. 21. num. 16. & seq. Quare ex tantorum virorum auctoritate palam est hanc esse receptissimam, & indubitatam sententiam, & ex ea in tutò poni Vniuersitatum exceptionem; quæ vlterius etiam multis rationibus euidenter fulcitur.

Primò quia, aut Vniuersitates coactæ fuerunt à Iudice secundum formam iudicij, & sic de iure, & hoc sanè casu certum est eas liberari,

2 quia etiam soluens alteri, quam vero creditori, interueniente auctoritate, & iussu Iudicis, plenissimam obtinet liberationem, l. creditor ff. de solut. l. ait prætor §. permittitur ff. de minor. Afflict. decis. 150. num. 27. decis. 328. nu. 2. Men. cons. 68. num. 12. Rot. Ianuens. decis. 33. num. 6. Bott. cons. 100. num. 22. Monter. decis. Regn. Aragon. 2. nu. 27. Farin. decis. 345. nu. 1. par. 1. to. 1. latissimè Maur. de solut. cap. 5. nu. 45. & seq. ac cap. 21. num. 10. Aut soluerunt, quia habuerint necesse parere formidabili præcepto D. Ducis, ibi tunc de facto iurisdictionem exercentis, &

3 item affirmandum est eas liberari, cum soluens auctoritate superioris imperantis, & illius, qui cogere potuit, excusetur, ac omnimodam liberationem consequatur d. l. non videtur §. qui iussu l. furti, §. qui iussu ff. quib. ex caus. infam. irroget. Guid. Pap. decis. 340. Vrsil. ad decis. Afflict. 101. nu. 6. Bursat. cons. 139. nu. 34. lib. 2. omninò Bott. cons. 8. nu. 15. cons. 100. nu. 23. Barbat. cons. 27. nu. 3. Maur. de solut. d. c. 5. num. 46. inquiens debitorem ex præcepto iniusto illius, cui est subditus, alteri, quam creditori soluentem, liberari, non obstante obligatione iurata, ex quo auctoritas superioris censetur in omni casu excepta.

Rursus: vel rectè, vel indebitè soluerunt, si

4 rectè, ipso iure liberantur, vt clarum; Si autem indebitè, sed per vim, & metum, adhuc eis competit beneficium repetionis, & datur condictio indebiti, vt per Bar. in l. 1. §. quod autem ff. quod vi, aut clam, & in l. 1. C. de condic. indeb. l. 3. C. de eo, quod met. caus. Maur. de sol. c. 21. nu. 8. Vndè liberantur ope exceptionis, ad tex. in l. cum quis §. p. ff. de solut. Ruin. cons. 167. n. 9. vers. quin immò ego puto vol. 4. Gab. in comm. conclus. de solut. concl. 11. nu. 29. Afflict. d. decis. 150. num. 15. Maur. d. cap. 5. num. 89.

Secundo quia, cum Serenis. Sabaudiæ Dux de iure non posset vrgere præfatas Vniuersitates ad redemptionem census, cuius creditor non dicebatur Comes, ex quo talis redemptio posita

5 erat in potestate debitoris tantum, non etiam emptoris census, secundum formam Bullæ Boccac. de cens. par. 3. num. 27. Farin. decis. 56. num. 5. par. 1. tom. 1. Giorb. decis. 85. nu. 10. & nihilo-

6 minus capitale ipsum per vim exegerit; Palam est id egisse auctoritate propria, de facto, ac per talem vim, & metum, cui resistere nemo potuit, ad ea, quæ post alios adducit Trentacinq. var. resol. lib. 1. tit. de seruit. resolut. 1. num. 12. versic. hæc declaratio fol. 71. vnde casus dicitur dubio procul fortuitus, Afflict. decis. 54. num. 2. vbi Vrsil. num. 1. Crau. cons. 95. num. primo cons. 233. num. 2. latè Bursat. cons. 151. nu. 124. cons. 194. num. 21. lib. 2. & latius cons. 364. num. 19. lib. 4. Menoch. cons. 27. num. 29. Gratian. discept. forens. cap. 520. num. 25. lib. 3. Vsque adeo vt si ob hanc coactionem preparata fuit quędam certa pecuniarum quantitas, & ad extinguendum

7 censum destinata, videatur in obligatione illa certa species, & eadem quantitas, non alia, vt obser-

obseruat. Sigismund. Lofred. cons. 2. num. 46. & huiusmodi genus efficiatur genus subalternum Anchar. qu. 30. num. 9. & seq. l. 3. cuius interitu 8 debitorem liberari credendum sit, ad tex. in l. in nauem ff. locat. l. in ratione §. certæ, ff. ad l. falcid. Bursat. cons. 325. nu. 56. lib. 3. Trentacinq. var. resol. lib. 3. tit. de solut. resolut. 11. nu. 2.

Tertio, cum in contractu census emptor percipiat pensionem, & sentiat quoddam certum emolumentum ratione capitalis pecuniarum, & venditor census habeat tantum pecuniæ vsum; 9 Hinc receptum est, vt huius pecuniæ periculum ad eum spectet, qui sentit ex ea commodum, licet illius dominium sit translatum in eum, qui postea coactè constitutus debitor, efficitur debitor quantitatis, ad text. notabilem in l. Titius ante fin. ff. de præscrip. verb. quem dicit valde notandum, Castr. ibi, pro limitatione l. incendium; subdens, nescire alibi concordantem Rip. in l. quod te nu. 9. ff. si cert. pet. Ias. in l. si pascenda nu. 3. C. de pact. & hoc admittit Bero. licet contrarium teneat in cons. 194. nu. 8. & 43. vol. 1. latè firmat Alex. Trentac. var. resol. lib. 3. tit. de solut. resolut. 11. nu. 6. & in tit. de pignor. hypothetic. resol. 4. nu. 3.

Quod quarto loco ex eo non leuiter suadetur, nimirum quia si interitu quantitatis debitor 10 non liberaretur, vtique emptor semper esset certus de lucro, & ita contractus redderetur vsurarius, vt obseruat Gasp. Ant. Thes. quæst. forens. 32. num. 2. 7. 18. 21. lib. 1. Farinac. cons. 162. num. 20. decis. 642. num. 3. part. 2. tom. 2. latissimè Hector Felic. de societ. cap. 18. num. 8. Itaque ne contractus habeat implicitam vsuram, & dicatur factus contra formam Bullæ Pontificiæ, concludendum est, interitum pecuniæ, casu fortuito sequutum, ipsi emptori census esse imputandum.

Superest modo, vt ijs, quæ in contrarium adduci possunt, occurramus, ex quorum solutione, magis, atq; etiam magis Vniuersitatum exceptio iuri consentanea demonstrabitur.

Primo in quæstionem deducuntur præstitæ solutiones, quod scilicet non omnino satis de pecuniarum enumeratione liqueat, in tantum, 11 vt non sufficiat producere Principis, vel alterius Officialis confessiones de recepto, nisi de vera enumeratione constet, vt in terminis tenuerunt Castrens. in cons. 13. visis his, quæ superius narrantur nu. 62. & seq. lib. 3. Afflict. decis. 150. num. 28. Menoch. de arb. Iud. cas. 137. num. 16. lib. 2. Bertaz. consil. crimin. 268. nu. 8. vol. 2. Sacc. Parmens. cons. 22. num. 23. Rimin. iun. 465. nu. 9. lib. 4.

Secundo illud monere videtur difficultatem, fanè, quod cum in Ducali delegatione non continerentur loca Leuicis, & Pruneti, nec ea 12 Sereniss. Sabaudiæ Duci supposita essent, id prædictæ Vniuersitates opponere debuerunt, & omnino assertis pœnalibus præceptis contradicendo resistere, vt passio esset fidei testimonium, vt per Alber. à Rosat. de statut. quæst. 86. num. 3. Barbat. cons. 27. num. 8. lib. 3. Mazzol. cons. 40. nu. 11. Sac. d. cons. 22. nu. 10. Crauet. cons. 1000. num. 27. & seq. Fachin. cons. 58. nu. 26. lib. 1. Men. de arbitrar. d. cas. 127. num. 14. Gratian. discept. forens. cap. 485. n. 14. lib. 3. Quinimò solutionem omninò denegare, cũ scire deberent debitorem 13 soluentem ad mandatum eorum, qui in eum iurisdictionem non habent, liberationem non consequuturum, vt admittit Rot. Ianuens. decis. 33. vers. secus si non subdito iussissent, Gratian. d. c. 485. nu. 3. Sacc. Parmens. d. cons. 22. nu. 14. & nu. 19. vbi dicit imputandum esse ei, qui paruit non habentibus iurisdictionem contrà se, cum nec iussua Regis, in his quæ sunt extra eius iurisdictionem, eum excusare possit; Vndè cum ad simplicem citationem præfatæ Vniuersitates Ducalibus mandatis se parere obtulerint, hæcque 14 talis oblatio fuerit postmodum repetita, nulla expectata coactione, dicuntur spontè soluisse, vt obseruant Farinac. decis. 241. n. 2. circa finem p. 1. com. t. Decia. cons. 81. nu. 23. lib. 4. Gratian. cap. 222. num. 10. & 237. nu. 10. vt propterea metus purgatus sit Vital. camban. tract. de claus. tit. de met. carcer. verbo restat videre num. primo, & non rectè soluisse, nec item liberatæ censeantur, Bald. in d. l. falsus num. 36. vers. spontè autem Castrens. cons. 13. num. 65. 69. in 3. vol. Ias. cons. 26. nu. 8. vers. accedat lib. 3. Afflict. decis. 150. nu. 3. Menoch. de arbitrar. dicto cas. 127. nu. 6. & seq. cons. 68. nu. 5. Bertazol. cons. crim. 268. num. 5. Simon. de Præt. cons. 57. nu. 15. Sacc. Parm. d. cons. 22. nu. 10. Gratian. discept. forens. d. cap. 485. nu. 5. & 15. lib. 3. & idem respondit in fideiussore spontè, vel affectatè soluente Magon. decis. lucen. 15 92. per totum vbi latè; existimatur enim à se ipso positus in laqueos necessitatis Decian. cons. 82. num. 33. lib. 5.

Tertio vbi etiam constaret de coactione, quæ solutionem præcessisset, rursus notum est eam fundari in quibusdam assertis præceptis pœnalibus, aduersus quæ non opposita fuerunt à principio opponenda, quamobrem affectata censentur, & tamquam huiusmodi credendum est iustũ metum non intulisse, nec debitorem exactum liberare potuisse Ias. cons. 26. nu. 12. Men. cons. 68. nu. 4. & seq. Bertaz. cons. 268. nu. 11. cum addit. in littera C. Sacc. cons. 22. n. 30. idem in carceratione affectata, quæ non liberat fideiussorem tradit Prosper Petr. in addit. ad Gramm. decis. 26. num. 11.

Quarto, quatenus probari non posset affectatio, adhuc affirmandum videtur violentam hanc exactionem non esse sequutam in odium ipsius Comitis, ob non secus probatam confiscationem 17 quam per assertionem Principis, cui tamquam de eius interesse agenti, & in causa propria, non esse credendum firmat Decian. in cons. 25. num. 80. lib. 1. cons. vnicum post decis. Mastrill. num. 17. & seqq. omninò Peregrin. cons. 7. num. 19. 20. lib. 3. Bec. cons. 56. num. 22. qui loquitur in assertione confiscationis; nec item eius officiali, Mar. burg. tract. de mod. procedendi ex abrupt. quæst. 88. num. 10. potissimum in præiuditium non subditi, vt per Caball. cons.

95.

95. nu.22. lib.2. quo casu satis perspicuè patet, has Vniuersitates fuisse ad solutionem impulsas, intuitu pecuniæ simpliciter, non in odium Comitis, & per consequens, tamquam debitrices generis non liberari, sed periculum ipsis esse adscribendum, iuxta theoricam Bartol. in d. l. creditor sub num.2. & sequacium; ea ratione, quia genus interire non possit, ad tex. in l. incendium C. si cert. pet.

Demum admisso, quod solutio facta fuerit coactè, & item in iniuriam Comitis creditoris, denuò dicendum est casum hunc Vniuersitatibus esse imputandum, tum quia sunt debitrices ge-18 neris, quod interire non potest, dicta l. incen-19 dium cum vulgat. tum etiam ob moram per ipsas in non soluendo incursam, ob quam fit, vt debitor de casu etiam fortuito teneatur, vt per Afflict. d. decis. 150. nu. 32. vbi ita iudic. & cum eo Vrsill.n.4. & seq. licet coactio fiat in iniuriam creditoris, Barbat. cons.27. nu 9. lib.3. Farinac. decis. 102. num. 6. par. 2. tom. 1. Gerard. Mazzol. cons. 40. num. 7. Riminald. iun. cons. 210. num.35. ea ratione, quia tunc dicitur in culpa, 20 quæ damno eius cedit, l. si merces §. culpæ ff. locat. Farin. d. decis. 102. nu.6. vers. stante autem: Tum demum ob pactum expressum, quo casibus fortuitis fuit renuntiatum, & in specie ca-21 sui fortuito ex facto Principis, quem partes in indiuiduo excogitarunt, & cum ita præuiderunt, vt omninò voluerint de eo teneri, illumq; in se suscipere, vt certè potuerunt ex Bertrand. cons. 55. num.3. vol.7. Peregrin. cons. 98. num.9. lib. 1. Felician. decena lib. 1. cap. 4. num.5. quo casu excusari non posse videntur, quin casui isto ex facto Principis contingenti planè subiaceant, ad tex. in l. sed, & si quis §. quæsitum ff. si quis caut. Surd. cons.61. num.63. lib.1. Mantic. de tacit. & ambig. conu. lib.5. tit.8. num.10. Gasp. Baet. de inop. debitor. creditor. ad dicend. cap.4 num.17. Honded. cons.43. num.15.16. lib.2. Bursat. cons. 323. nu.56. lib.3.

Hæc licet non leuiter vrgere videantur, me tamen a priori sententia retrahere non potuerunt, cum vt ego puto, nihil casui nostro officiant.

22 Itaque ad primum respondetur, nempè solutiones satis, superq; probari ex confessionibus, & liberationibus habitis a Serenis. Duce, tamquam tunc Domino, & creditore principali successo in locum ipsius Comitis, quibus ideo credendum esse, & illorum vigore memoratas Vniuersitates liberatas remanere affirmandum, vt ex magis communi probant relati per Cæual. comm. contra com. quæst.699. nu.6. vers. sed his non obstantib. Felician. de cens. lib. 3. cap. 1. num. 8. vers. contrarium immò Ering. trac. de fideiuss. cap.20. tit. quibus mod. fideiuss. toll. §.1. num. 51. & mult. seqq. fol. 385. latè Mar. burg. in tract. de laudim. inspect.34. num.5.7. & in addit. ad d. nu.5. vbi alios refert, Bardell. cons.101. nu. 98. Quod multo magis procedit concurrentibus coniecturis, scilicet, quia præcesserunt pœnalia præcepta, Arrestum, & alia, quæ sicut efficaciter sollicitarunt, & compulerunt ad soluendum, ita eorum ratione solutio satis probabiliter infertur, & confessiones, ac liberationes adeò redduntur verisimiles, vt de earum fide nihil sit legitimè detrahendum.

Contraria procedunt, quando confessio facta fuit à tertio, qui non potuit præiudicare principali creditori, seu in illius præiuditium aliquẽ liberare: Vndè secus est in confessionibus factis à principali creditore: Hæ autem confessiones emanarunt à Serenis. Duce, tamquam à 23 principali creditore, qui sicut potuit dict. Vniuersitates in præiuditium Comitis exigere, ita easdem exactas liberare, vt satis patere arbitramur, & ad hoc confert Rhaudens. cons.17. num. 158. fol.120. à tergo.

Ad secundum respondetur solutionem nullo pacto spontaneam dici posse.

Primo, quia, cum in delegatione Fiscalis Beiuerij contineretur, quod vbi ille se contulisset ad loca, in quibus reperirentur debitores erga Pandulphum Solarium, & Comitem Vitiatum, ad exactionem singulorum, & omnium quorumcunq; ob sequutam confiscationem, anhelaret, ac Serenissimo Duci in prædictis locis iurisdictionem de facto exercenti Vniuersitates parere cogerentur, sanè præcedente proclamate generali, quod qui esset debitor compareret, vbi etiam illius vigore solutionem obtulissent, idque sponté facere protestatæ essent, nihilominus coactè soluisse dicerentur, cum scirent, & cernerent se posse cogi, & forè coactas, ratio 24 est, quia cum iuris præsumptione is coactus dicatur, qui verisimiliter cogi potest, vt per tex. in l. nouissimè C. quod fals. tuto. aucto. ibi si compulsus, aut metu, ne compelleretur, & ibidem prosequitur Bald. Bolognet. in l. si quis maior num.46 C. de transact. Alb. cons. 318. num. 40. & ante eum Iason. consil. 165. num. tertio vol.2. Natt. consil.50. num.16.17. Decian. cons. 68. num. 21. lib. secundo, Scapuccin. de success. singul. limitat.8. num.7. fol.135. Mastrill. decis. 120. num.8. lib.2. Bertaz. cons. crimin.99. nu.10. Gratian. discept.344. nu.20. Surd. decis.305. nu. 25 28. ita metuens futuram coactionem excusatur, & coactus dicitur, licet dicat actum spontè gerere, ac protestetur spontè solutionem præstare Rimin. iun. cons.265. num.32. cons.551. nu.29. latè Schrader. de feud. par.9. cap.6. num.18. vers. namq; gerena vol.1. Gutierez. de Gabell. quæst. 11. num. 5. alios refert Gratian. discept. forens. cap.227. nu.12. & seq. & cap.586. nu.58. Anell. amat. cons.88. nu.16.21. Paschal. de pat. pot. cap. 2. nu. 29. & seq. par.3. quod tandem relinquendum Iudicis inquir arbitrio Bursat. cons.72. nu. 17. lib. 1. Grammatic. decis. 18. num. 19. latissimè Molfes. ad consuetud. Neapolitan. part. 8. quæst.3. nu.5. & seq. fol.231. vbi dicit, quod non 26 solum metus, sed merus suspicio sufficit, & coactè facit, qui timore coactionis aliquid facit, vel metu pœnæ euitandæ Bero. cons. 33. nu.13. lib. 3. Vnde idem operatur metus coactionis, ac ipsa coactio, Natt. d. cons.50. nu.17. dicens, quod 27 idem operatur timor belli, quod ipsum bellum,

Vital.

Vital. Camban. de clausul. tit. de met. carcer. vers. restat videre nu. 6. inquit, quod idem operator probabilis suspicio tormentorum, quod ipsorum illatio, & propterea soluens nulla coactione adhibita, sciens tamen se posse cogi, dicitur coactus soluisse, vt præter relatos tenuit Prosper Paseth. cons. 93. nu. 9. Schtad. cons. 47. nu. 7. 8. lib. 2. Honded. cons. 29. num. 24. Et hoc ideo, quia, cum Principum voluntati parendum sit nedum coactè, sed etiam apparenter ostendendo, quod spontè, & libenti animo pareatur, ad aufugiendam eorum sæuitiam; qui paret dicitur coactè paruisse, ex quo ipsius sæuitia, & terror est à principio formidabilis, semper instet, ac est continuus ad iustum metum inducendum, vt pulchrè commemorat Ancharan. cons. 299. visa supradicta facti narratione num. 1. vers. pro cuius clariori intelligentia: & ideo nulla cul- 28 pa argui potest in eo, qui actum patitur, quem prohibere nequit l. culpa caret l. nullum crimen ff. de reg. iur. Morot. cons. 13. num. 16.

Secundò respondetur, hanc solutionem euidenter fuisse coactam, idque probari nedum ex eo, quod præcesserint præcepta pœnalia in genere, sed quod alia specialia subsequuta sint, ac demum Arrestum, quæ singula iustum metum in- 29 cutere dicuntur, quia metus nedum consistit in armis, sed in proclamate præceptis, & statuto, vt firmant Dec. cons. 25. col. 3. latè Natt. cons. 50. nu. 16. & seq. Barbat. cons. 27. n. 10. Menoch. cons. 68. num. 26. & assentire videtur Gratian. capit. 485. num. 10. ac multo magis in tormentis, & carceribus l. qui in carcerem ff. de eo, quod met. caus. Vital. Camban. de clausul. tit. de met. carcer. nu. 1.

30 Vlterius non est verisimile, quod memoratæ Vniuersitates Serenis. Ducis spontè soluere voluerint, cum timere possent nouam molestiã, & aliam instantiam ad soluendum, sed verisimilius est eas non nisi coactè soluisse, & per metum, ad euadendum comminatum, & impendens periculum, vt in terminis ponderat Anchar. cons. 199. vol. 1. circa finem.

Nec ideò debitor, vt probet se per vim exactum, tenetur id in specie articulari, ad libera- 31 tionem consequendam, sed sufficit, quod ordinamentum pœnale, vel generale proclama ostendat, vt per Bart. in d. l. creditor in 3. quæst. nu. 3. & in tract. de tirannid. in 7. quæst. princip. nu. 25. Afflict. decis. 150. num. 16. Menoch. cons. 68. num. 27. Ancharan. cons. 64. in fine Barbat. cons. 27. num. 10. lib. 3. Gamm. decis. lusitan. 203. num. 3. versic. voluit tamen Io. Bott. cons. 25. num. 18.

Hic autem, vt sæpiùs repetam, nedum postquã præcesserunt præcepta pænalia, statim Vniuersitates non soluerunt, sed omninò contradixerunt, ac inthìmata denunciatione ipsi Comiti, adhuc opposuerunt, & procrastinatæ sunt, do- 32 nec comminatum fuit Arrestum, quo casu excusantur, quia omnem diligentiam videntur adhibuisse, vt tradunt ex tex. in l. ait prætor §. quid tamen ff. de minor. Barbat. cons. 27. num. 3. Io. Bott. cons 25. num. 14. & seqq. versic. accedat. Gasp. Ant. Thæsau. quæst. forens. 54. nu. 5. vbi ita iudicatum, & admittunt omnes in con- 33 trarium allegati. Non enim tenebantur carcerem subuenire, vel cruciatum, sed illud tantum agere, quod honestè poterant, eorum salutè salua Bald. in d. l. falsus, quem seq. Afflict. sæpius allegata decis. 150. num. 23. latè Gratian. cap. 485. num. 14. & alij supra relati. Interigliol. decis. 13. num. 5.

Minusque obstat, quod oblatio parendi emanauerit antè præcepta pænalia, & quod facta fuerit ei, qui non erat dominus.

Respondetur; oblationem non fuisse ordinatam ad solutionem faciendam, sed incertam fuisse, & genaralem parendi ei, qui tunc temporis erat dominus, & iurisdictionem saltem de facto exercere poterat in ipsas Vniuersitates inuitas, & ob id rectius dici eam potius fuisse emissam animo aufugiendi sæuitiam Principis, vt supra diximus, quam animo verè soluendi, vt indicauit subsequuta resistentia; & proindè talem 34 oblationem, contrariam facto, non præiudicare, minusque arguere dolum, aut culpam, saltem ad singularem casum solutionis ordinatam, vndè nullum super ea constitui potest fundamentum, ex Crauet. cons. 621. num. 11. Aldouin. cons. 19. nu. 77. latè Hector. Felic. in tract. de societ. cap. 23. num. 16. Bursat. cons. 134. nu. 24. lib. 2. Morot. cons. 135. num. 37. subdens nu. 35 seq. quando culpa tunc ad casum ordinata dicitur, quando principaliter casum respicit, & quando fuit causa proxima, quod casus superueniret, sed hoc longè abest à præsenti casu: Ad euitandum verò illud vnum, nempè quod soluerint non habenti iurisdictionem, sufficit dicere, Serenis. Ducem fuisse dominum de facto: Contraria procedunt, quando ciuiliter agitur, & de iure, quia tali casu potest declinari iurisdictio; secus est, quando proceditur de facto, & omne ius positum est in armis, quia tunc, qui necesse 36 habet parere dicitur coactus, & præcepta pœnalia Principis, etiam in competentis, iustum metum, & timorem inducunt, ac per consequens liberationem, Bott. cons. 8. num. 14.

Hinc etiam tollitur tertium obiectum, quod minæ fuerint affectatæ, tum quia contrarium constat ex coactione, & resistentia sequuta, tum etiam quia hæc est qualitas, quæ non præsumitur, sed per allegantem iustificari debet, alioquin facillimè prosternitur, & supprimitur.

Ad quartum respondetur, nimirum de iniuria, & odio in Comitem plenè constare ex confiscatione ipsa in dubium nullo iure reuocanda; 37 Nam cum ea Principis potestate, & nutu pẽnderet, tempore, quo de facto erat dominus dictorum locorum; & fuerit in litteris Ducalibus enunciata, concludimus eam præcessisse, & D. Duci in hoc nihil minus deferendum, vt probat Decian. cons. 18. nu. 274. lib. 1. cons. 41. nu. 27. lib. 2. cons. 6. nu. 45. lib. 4. affirmans, Principis asser- 38 tioni standum esse in his, in quibus ipse de potestatis plenitudine præiudicare potest: & an-

I 4 tè

tè eum Curt. Sen. conf. 49. num. 32. Becc. conf. 140. num. 14. lib. 2. Laderch. conf. 145. nu. 2. Bacdell. conf. 101. n. 75. & potissimù, quia vt inquie Cæphal. conf. 155. n. 18. lib. 2. hac tempestate ab-
39 furda videtur, disputatio, an Principi credendū sit, cum ex consuetudine istud dubium fuerit pænitus sublatum Canagnol. ad Menoch. conf. 100. num. 54. Bardell. conf. 100. num. 98. Roland. Auall. conf. 1. num. 193. lib. 2. In omnem
40 casum talis Principis assertio, vel transfert onus probandi contrarium Menoch. conf. 135.
41 num. 34. vel saltem inducit bonam fidem in ipsis Vniuersitatibus, quæ eas excusat, vt infert p.
42 1. tom. 2. nam & soluens creditori putatiuo, æquè liberatur etiam sine Iudice l. 1. §. si rem à seruo ff. deposit. Gratian. discept. forens. cap. 37. n. 36. Peregr. conf. 88. n. primo vol. primo Giurb. decis. 79. nu. 2. vers. sic quoq;

Ad quintum respondetur.

Primò afferram moram non probari, eamque propterea in facto denegari: In omnem casum certum est eam restringi ad census, non autem extendi ad capitale, cuius ratione nulla mora venire potest in consequentiam.

43 Secundò ex confiscatione colligi culpam creditoris, quo casu debitorem genetis etiam morosum liberari testatur Afflict. d. decis. 150. nu. 12. vbi Vrsill. num. 6. ea ratione, quia, cum culpa creditoris præcesserit debitoris moram, ab vna ad aliam non æqua fit compensatio, sed pondecatur causa prima, & potenrior: Sed quidquid sit

Respondetur tertio afferram moram non esse ad casum ordinatam, proindeque nihil debitori
44 obesse, ex his, quæ supra diximus: Vnde remanet sola culpa creditoris, ob quam fit, vt debitor genecis liberetur Bart. in tract. de Tyrrannid. q. 7. nu. 23. in fine Bal. in l. falsus nu. 35. C. de furt. Men. de arbitr. cas. 137. nn. 10. conf. 608. nn. 20. & de casu teneatur creditor tantum l. Paulo callimacho de legat. 3. per quem tex. ita tradit Bart. in d. l. creditor n. 2. vers. contrarium, & alij supra citati, cum culpæ auctori non alijs, sit culpa im-
45 puranda d. l. si merces §. culpæ ff. locat.

Nec obicem facit, quod periculum casua fortuiti etiam proueniencis ex facto Pracipis, memoratæ vniuersitatea in se susceperint.

Primò respondetur suscipientem in se casum
46 fortuitum teneri de solito, non de insolito, ad quem non datur obligatio etiam cum iuramento, sed censetur in quacumq; dispositione exceptus Bursat. conf. 81. nu. 11. vol. 1. Menoch. conf. 27. nu. 30. Becc. conf. 81. à nu. 11. lib. 1. Gratian. discept. forens. c. 521. num. 15. c. 534. in fine Mar. Antonin. Maceratens. var. res. lib. 2. resol. 26. à nu. 9. vbi latè Cost. de cat. qu. 127. num. 6. Surd. conf. 61. vbi latè.

Secundò partes sensisse de casu, & facto Principis, proueniente à iure, & in ratione fundato,
47 non de casu originem trahente à propria Principia auctoritate, & à plenitudine potestatis, vt prosecq. Macerat. d. resol. 26. nu. 9. Quin immò tantum abest, quod parteа se obligauerint ad huiusmodi casum, vt eidem omninò renunciasse dicantur per specialem illam expressionē casus, habentia à iure originem, vt colligitur ex verbis illis: & dictos annuos census &c. perpetuò manutenere, & defendere &c. & omnes, & singulos casus, & euentus præmissis, aut alicni præmissorum contrarios, etiam nullitatis contractum, & quouis capite in corpore iuris clauso, etiam ex statu, & facto Principis proueniente, & prouenturo, teneri voluerunt.

Tertio respondetur, saltem non fuisse cogita-
48 tum hunc casum deriuātem à culpa propria ipsius creditoris, vnde cum non fuerit expressa illa qualitas, hoc est de facto Principis, etiam ex culpa creditoris proueniente, planè affirmandum est talem casum esse prorsus exceptum, nec debitorem de eo teneri, pulcrè Menoch. conf. 671. nu. 23. vers. respondetur Vrsill. ad Affl. decis. 150. nu. 7. Grammat. conf. 66. nu. 73. Rom. sing. 414. cu scis, & ex Gasp. Ant. Thes. q. forens. 47. lib. 2. Cost. in eius prax. conuentional. clausf. 137. nu. 3. fol. 115. Manent. decis. 20. n. 14. Mangil. de euict. qu. 18. num. 20.

49 Quartò, cum ex natura cuiuslibet contractus, casus fortuiti non includantur, & nemo regulariter ad illos teneatur Sebastian. medices in tract. de fortuit. cas. quæst. 16. num. prim. Cæphal. conf. 20. nu. 12. Menoch. conf. 1183. nu. 7.
50 Aldonin. conf. 19. num. 58. Sed periculum spectet ad emptorem, l. final. ff. de peric. & commod. rei vendit. Men. loco proximè allegato Felician. de cens. lib. 1. cap. 4. num. 5. vers. nam cum latè Boccac. eo tract. p. p. nu. 20. fol. 15. & nu. 54. fol. 34. talem casum non potuit in contractu census
51 venditor in se suscipere, cum ex forma Bullæ, quislibet prohibeatur obligari ad casus, qui non veniant ex natura contractus, Molin. de contrac. tract. 2. dispur. 390. clauf. 4. Boccac. d. tract. de cens. p. p. nu. 54. Felician. lib. p. cap. 10. nu. 13. vers. vniuersale enim est fol. 115. Quod in præsenti casu multò magis asseuerandum est, cum partes inter ipsas conuenerint, vt contractus intelligeretur factus ad for. Bullæ, quam ita præ oculis habuerunt, vt singula ad illius formam
52 reduxerint, vndè si quid contra, vel præter eius formam conuentum est, pro non scripto habecur, atque ideo contractus ad ipsam Bullæ formam semper reducitur, Mantic. decis. 302. n. 1 c. vbi ita iudicatum Farinac. decis. a 19. nu. 4. par. 2. tom. p. vbi etiam testatur ita sæpius indicatum, Giurb. decis. scilcil. 85. num. 5. alioqnin partium
53 protestatio, quod contractus factus intelligatur ad formam Bullæ, nihil operaretur vbi illius dispositioni, & formæ repugnaret, vt aduertit Giurb. d. decis. 85. nu. 2. Mastrill. decis. 141. à n. 7.
54 quinimò contractus aliter conceptus, tamquam contra legis dispositionem celebratus, nullitatis vitio subiaceret, vt per Bocac. de cens. p. 3. n. 26. f. mihi 109. Ex quibus omnibus causam hanc ad fauorem Vniuersitatum iure meritò credimus esse decidendam. Suppleat tamen &c. Mediolani die 14. Decembris 1621.

Io. Georgius Baiardus.

SVM-

SVMMARIA.

1 Melioramentorum causa datur retentio rei, donec restituantur expensa facta pro melioramentis.
2 Conclusio procedit etiam in beneficialibus.
3 Procedit etiam in Fisci praeiuditium.
4 Actio non datur pro recuperandis melioramentis, facta rei restitutione.
9 Contrarium verius de AEQVITATE.
5 Meliorationes, & expensa, nullo alio modo seruantur, quã per rei retentionẽ n. 5. limita tamen n. 9.
6 Retinentur multa honestè, quæ inhonestè petuntur.
7 Retentio facilius datur, quam petitio.
8 Petitione prohibita, non dicitur prohibita retentio.
9 Meliorationes recuperantur per rei restitutionem actione in factum.
10 Dominus rei non debet fieri locupletior cum iactura eius, qui meliorauit.
11 Melioranti rem, quam putabat suam esse, succurritur tantum per retentionem rei.
12 Melioranti rem, quam sciebat non esse suam, datur actio negotiorum gestorum aduersus Dominũ. Meliorans rem, quam scit non esse suam, dicitur habere rem recuperandi expensas nu. 13. Et ei competit condictio incerti num. 14.
15 Actio incerta datur semper, vbi nulla alia actio competit.
16 Actio incerti nullam aliam rem continet, quam retradationem rei melioratæ.

Restituens rem absq; melioramentorum retentione, ea petere potest Cap. LI.

Melioramentorum expensæ priuilegiatæ adeò sunt, vt donec eæ restituantur, concedatur retentio rei, 1 qui meliorauit l. idemq; §. 1. ff. de act. empti l. domũ C. de rei vendic. arg. l. 1. ff. quib. mod. pign. vel hypot. sol. facit l. 1. cum ex causa C. de remiss. pignor. Id quod etiã 2 in beneficialibus procedere probat Grat. lib. 1. 3 discept. forens. cap. 117. n. 26. Et etiam in præiuditium Fisci, quamuis nulla adsit hypotheca, probat idem Auct. d. lib. 1. c. 34. n. 18. per l. cum prior de distr. pign. Bal. in l. cum causa de remiss. pignor. l. si colonus vbi glos. verbo propter ff. de vi, & vi armata l. si necessarias, ff. de pignor. act. Garsia de expensis, & melioramentis c. 1. n. 16.

Verum restituta re absq; melioramentorum 4 retentione, non datur actio ad illorum recuperationem l. si in area ff. de condit. Indebit. vbi ha5 betur nullo alio modo, quam per retentionem posse seruari expensas, & meliorationes, ad diem rex. in l. Paulus ff. de doli except. Gomez. ad l. Tauri 46. nu. 2. Neguf. de pign. memb. 4. par. 5. n. 9. & Corn. cons. 222. & 243. Qui DD. admonent possessores, ne rem restituant, nisi prius solutis meliorationibus, quia alias illas amitterent. Peregr. de fideicom. art. 5. num. 56. Multa enim 6 honestè retinentur, quæ inhonestè petuntur, Grat. lib. 2. discept. forens. c. 269. n. 16. Quia faci7 lius datur retentio, quam petitio, prohibitaque 8 petitione non censetur prohibita retentio, Surd. cons. 125. nu. 22.

Quidquid tamen sit de rigore iuris, de AEQVITATE succurrendum est ei, qui rem restituit, absq; melioramentorum deductione, actione in factum, iuxta sæpius citatam l. si me, & Titium, ff. si cert. petatur, secundum quam poterit impensas repetere, ne sequatur maxima iniquitas, vt ex illis Dominus fiat locupletior, cum ia10 ctura eius, qui meliorauit, vt in puncto concludit Castr. in d. l. si in area. ff. de condit. indeb. Vbi 9 ex AEQVITATE scripsa succurrendum esse illi, qui relaxauit non deductis meliorationibus tradit, idem probat Ruin. cons. 24. nu. 2. vers. & dicit lib. 1. & Valasch. de emphit. qu. 25. nu. 25. qui scribit ita esse iudicandum apud Tribunalia, quæ veritatem sequuntur, reiecta illa iuris subtilitate, quos sequitur Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 193. num. 18. cum seq. & num. 34. à qua nec dissentire videtur Peregr. d. art. 50. sub num. 56. vers. verum communia, dum post Decianũ cons. 18. col. vlt. lib. 2. fatetur primam opinionem procedere de rigore iuris, hanc autem secundam in AEQVITATE esse fundatam.

Distinguit propterea Grat. mem. cap. 193. nu. 22. & seq. inter bonæ fidei possessorem, qui fecit meliorationem in re aliena, quam putabat esse suam iure perpetuo, & irreuocabili, & eum, qui tenebat rem, non vt propriam, sed illam reco11 gnoscebat, vt alienam, quia primo casu cum possidens non habuerit animum aliquem obligandi, quando meliorauit, quia nullum negotium cum altero gesserit, quam cum se ipso, non mirum, si ei subueniri non potest per actionem, sed solum per retentionem.

In secundo autem casu cum vti alienam rem 12 possederit, si impendit necessario, vel vtiliter domino profuturum in totum, vel in parte negotium illius gessisse dicitur, & consequenter sibi obligauit dominum exactione ex eo contractu, vel quasi; seu ex negotio vtiliter gesto; Ideoq; actio illi datur, ex sententia enim eius, qui scit rem esse restituendam, & ex bona fide melioran13 tia colligitur animus obligandi, & gerendi rem vtilem futuro domino, & sibi pro tempore, quo puffidet l. qui exceptionem 5. si pars ff. de condit. indeb. l. domus ff. de leg. 1. Vt in emphiteuta, Feudatario, marito, vsufructuario, grauato per fideicommiss. Et in possidente cum pacto retrouendendi, alijsque similibus casibus ita disertè scribit Valasc. de emphit. qu. 25. n. 25. post Ruin. cons. 24. nu. 16. quos sequitur Peregr. d. art. 50. à num. 58. vsq; ad num. 64.

Quippè quod non solum competit actio, & petitio impensarum pro meliorationibus, sed etiam incerti conditio, per quam recuperatur 14 res ipsa tradita, quia illius traditio facta fuerit pin-

pinguius, quam oportebat, & repetantur ea, quæ poterant retineri, donec supee impensis iudicetur, & eæ restienantur. Itaque actio incer-15 ri datur sempee, vbi nulla alia actio ordinaria prodita est, eum merum factum contineat, idest 16 nullam aliam rem, quam retrodationem ad effectum retinendi, vt ex Castr. in l. & si me putem §. eum inter nu. 2. & 3. ff. de condit. indeb. probat Gratian. d. cap. 193. nu. 25. cum seq. idem sequitur Menoch. de recuperand. poss. eemed. 15. nu. 39. nu. 507. & 508. Peregr. d. att. 50. nu. 63.

S V M M A R I A.

1 *Filij nepoter, & pronepotes succedunt in locu patris.*
2 *Nepotes cum patruis succedunt ascendentibus æqualiter per stirpes.*
3 *Fratris defuncti filius excludit paternum in successione nepotis.*
4 *Fratris filius fingitur esse in secundo gradu, & sic loco patris, & si sit in tertio gradu.*
5 *Subingressio locum tantum habet in ascendentibus, & descendentibus non inter collaterales, & transuersales.*
6 *Ad hæreditates collateralium, non vocantur viciniores in gradu, sed descendentes.*
7 *Sententia Auctoris.*
8 *Amicabilis compositio secuta in eo casu, iuxta Auctoris consilium.*
9 *Menoch. loquitur de successione ascendentium, in quibus filij, & nepotes obtinent locum patris, non autem de successione collateralium.*

Nepotes, & Pronepotes patris locum obtinent in successionibus ascendentium. Cap. LII.

IVstinianus Impeeator in §. cum filij, Inst. de hæredit. quæ ab intest. defer. 1 tradit Aequum esse filios nepotes, proneporesque in patris sui locum succedere; Adeo quod de AEQVITATE nepotes cum patruis æqualiter succede-2 re per stirpes ascendentibus constat, & ibi declarat tex. & habetur in Auth. quibus modis nati efficiuntur sui §. ergo, & in auth. cessante C. de legit. hæred. Fortun. Garf. in repet. l. gallus n. 67. & in §. idem eredendum nu. 46. cum seq. ff. de lib. & posthum. Quippe quod defuncti fratris filius 3 excludit patruum in successione nepotis; licet 4 ambo sint in tertio gradu, eo quia filius fratris fingitur esse in secundo gradu, & sic patris locum obtinere Auth. post fratres, vbi glos. in verbo similibus eod. tit. de legit. hæred. Oinoti. in d. tit. de success. quæ ab intest. deferuntue num. 18. & 26.

Ratio est, quia subingressio non habet locum, nisi in descendentibus, & ascendentibus, ac in 5 filijs fratrum, & sororum d. Auth. post fratres C. de leg. hæred. Non autem inter transuersales, seu collaterales, in quibus deficientibus fratribus, vel fratrũ filijs procedit ea dispositio Auth. de hæred. ab intestaro venient. §. si vero.

Neque ad hereditatem vocantue viciniores in 6 gradu exclusis remotioribus, Addictionaror ad consuet. Neap. Consuet. si quis, vel si qua tit. de success. nu. 137. & 139. in fine fol. mihi 216.

Et ita per ea iura respondi superioribus mensibus in casu proposito inter Consortes de An-7 gleria, in quo postquam patruus secum admiserat ad successionem nepotis ex fratre alium nepotem dicti defuncti consobrinum. Opponebat hæreditatem nepotis ad ipsum solum tanquam proximiorem in gradu spectare in totum, ac per errorem fuisse alium ex fratre nepotem admissum, vti cohæredem, suasique dicto nepoti, vt amicabilem quamcumque compositionem ad-8 mitteret, ac à lite recederet id, quod nulla interposita mora fuit exequutus, non enim hoc in casu militabant, quæ scripserat Menoch. cons. 124. num. 84. cons. 357. nu. 2. cons. 904. nu. 46. & cons. 1160. num. 2. Quia loquitue ibi Menoch. de success. ascendentium, in quibus filij, & nepotes 9 obtinent locum patris, & aui, non de successione collateralis, vt in hoc in casu, de hac materia latissimè scribit Tortus ad Stat. Pap. cap. 95. in ciuil. per totum ad quem remittitur lector.

S V M M A R I A.

1 *Raptor probibetur ducere in vxorem mulierum raptam, nec ab id pæna excusatur.*
2 *Raptor capite plectitur, etiamsi raptam in vxorem duxisset.*
3 *Casus huiusmodi pæna in Hispanijs executioni missa.*
4 *Lex vnica C. de raptoribus virginum, correcta dicitur per cap. fin. de raptoribus quoad matrimonij contrahendi prohibitionem.*
5 *Secus quoad pænam capitem, quæ obseruatur in terris Imperij.*
6 *Contrarium obseruatur de AEQVITATE.*
7 *Mulieris raptæ consensus liber ad matrimoniũ contrahendum cum raptore, eum præseruat à pæna.*
8 *Decretum Senatus in ea materia.*
9 *Decretum aliud Senatus in materia abductionis, & matrimonij post ea contracti cum abducta.*
10 *L. vnica C. de raptor. habet locum etiam circa inferentes vim mulieribus.*
11 *Decretum Senatus in ea materia.*
12 *Decretum aliud Senatus,*
13 *Consensus mulieris raptæ non tollit delictum.*
14 *Decretum Senatus in ea materia.*
15 *Decretum aliud Senatus.*
16 *Raptus pæna non habet locum in meretrice.*
17 *Non. Const. disposit. contra raptores meretricum.*
18 *Decretum Senatus in ea materia.*
19 *Non secuto conatu per congnitionem mulieris raptæ non procedit dispositio l. vnica C. de raptoribus virorum, quoad pænam capitalem.*
20 *Decretum Senatus in ea materia.*

p1 Rapta

21 *Raptu non secuto, sed tantum tentato, locum non esse pœna ordinariæ docuit obseruantia.*
22 *Decretum Senatus in ea materia.*
23 *Conatu secuto, vt raptam cognosceret raptor, sit locus pœnæ ordinariæ capitis.*
24 *Decretum Senatus in ea materia.*

Raptor, qui raptam in vxorem duxit, excusatur à pœna saltem ordinaria, & graui in hoc Mediol. Dominio. Cap. LIII.

INhumanum adeò, & graue esse crimē raptus existimauit Iustinianus Imperator in l. vnica C. de rapt. Virginū, vt omnem coniugij spem raptoribus abstulerit, dum ibi in 1 §. & si quidem, his vtitur verbis, nec sit facultas raptæ virgini, vel viduæ, vel cuilibet mulieri raptorem suum sibi maritum exposcere, sed cui parentes voluerint (excepto raptore) eam legitimo matrimonio copulent, quoniam nullo modo, nullouè tempore datur à nostra serenitate licentia eis consentire, qui hostili more in nostra republ. matrimonia student sibi coniungere.

Adeo quod capitalis pœna per d. l. raptorib. imposita exequi omnino debet, etiamsi mulie- 2 rem raptam in vxorem duxisset raptor, quia cum specialiter hoc ibi sit raptori prohibitum, pœna ipsa locum habere debet, & ita iussu Cathol. Regis executum fuisse in Hispanijs contra rapto- 3 rem post contractum matrimonium cum rapta testatur Afflict. ad Const. Reg. lib. 1. rubr. 19. sub n. 15. circa med. Et si enim quoad matrimonium 4 correctam esse l. per cap. fin. de raptoribus habeatur, tamen quo ad pœnam in terris Imperij adhuc legis prædictæ dispositionem subsistere 5 probat ibi Salic. & sequitur Affl. d. nu. 15.

AEQVITATEM nihilominus amplectendo 6 per matrimoniū subsequtum euitari pœnam dict. legis tenet Clarus in §. si raptus vers. Quæro modo circa medium, & post alios Gabr. cons. 173. n. 13. & 15. lib. 1. vbi tradit pœnam dictæ legis eui- 7 tari per subsequutum matrimonium, si mulieris consensus fuit liber, etiam si patris consensus nō interuenerit. Mascard. de probationibus, conclusione 1253. maximè verò quando abductionis, non raptus, crimen fuit commissum.

Quam opinionem sequi solet Senatus Excellentissimus, etiamsi Nouæ Constitutiones in tit. de raptu mulierium absolutè pœnam capitalem imponant raptoribus, & vim inferentibus mulieribus. Qui Senatus Excellentissimus superiori anno 1621. die 23. Maij referente Amplissimo Domino Senatore Acerbo, mox Illu- 8 strissimi Magistratus Ord. Redditunm Præside Creato, rescripsit Domino Prætori Cremonæ excusandum esse Ranulfum del Contador à furtiua abductione Annæ Mariæ Brocardæ, quam posteà clandestinè desponsauerat.

Pront die 10. Iunij 1594. mandauit Prætori 9 Antigorij, vt non molestaret Ioannem Perinum, qui cum Maria Sala, de Patris consensu sponsalia contraxisset, ea lege, vt intra trimestre obtineret dispensationem à Summo Pontifice ratione affinitatis in quarto gradu, & eo tempore non fuisset obtenta, Patremq; spontè pœnituisset, Perinus autem sponsam consentientem abduxisset, quem Perinum de raptu idcircò accusauerat, maximè cum iam de licentia Episcopi Nouariæ matrimonium ipsum solemnè contractum fuisset, vt in consimili casu probarunt Bursa cons. 150. nu. 37. & Bertazol. cons. crimin. 235.

Et quia Constitutiones ipsæ seruantur etiam 10 contra inferentes vim mulieribus honestis, vt expressè disponunt Const. idem rescripsit Senatus Prætori Valentiæ die 9. Decembris 1556. referente D. Senatore Brugora, vt contra quemdam, qui vim intulerat in mulierem honestam, ad pœnam capitalem procederet. Qui Senatus Excellentiss. rescripsit Prætori Metoni, ne ob subsecutum matrimonium vlterius molestaret Bap- 11 tistam Calcum nuncupatum *il Podestà* imputatum, quod humi prostrasset Margaritam de Calmis, vt eam carnaliter cognosceret per vim, ipsamq; recusantem percussisset, & demum in Rugiam deiecisset, vt illam submergeret, quam postea in vxorem duxerat, remissionemq; ab ipsa, & Patre obtinuerat.

Die verò 31. Iulij 1591. ad relationem Prætoris Casalis maioris censuit Senatus Excellentiss. Vincentium Mussum, qui vim inferre tentauerat Petræ de Catalcia puellæ nubili, quam 12 postea in vxorem duxerat, exulare debere per sex menses ab hoc Dominio, à qua pœna posset se eximere solutis aureis decem Cam. Dominicali Casalis maioris, & sic iuxta casuum, & personarum qualitatem, vel pœnitus à molestia liberari reos, vel leuissima pœna damnandos obseruauit Senatus, vbi matrimonium sequutum fuit, & sic matrimonij fauore.

Cæterum consensus mulieris raptæ non tollit delictum, vt disponit idem tex. l. vnici §. pœna 13 autem C. de raptoribus, cuicunq; dum ibi habetur, vt hic pœnæ omnes subiaceant, siue volentibus, siuè nolentibus virginibus, siue in alias mulieres tale facinus fuerit perpetratum Clar. in dicto §. raptus vers. Adde quod, vbi testatur ita censuisse Senatum in causa raptus filiæ cuiusdam 15 Marmontæ cauponis, quæ volens à domo patris fuerat abducta, idem censuit Senatus die 9. Maij 1599. in causa Leonis Placentini, quem in contumaciam iussit damnari in pœnam capitis, & bonorum confiscationem per litteras datas D. Prætori Papiæ.

In meretrice verò cessare huiusmodi pœnam 16 saltem ordinariam communiter voluerunt scribentes, & post alios Cæphal. cons. 140. lib. 1. Quia vis in muliere inhonestæ vitæ non est punibilis, sicut neque fractura ostij l. verum

In

la 2. ff. de iniur. vbi Bart. in hoc tamen domi-
17 nio specialiter cautum est per Non.Const. in tit. de raptu mulierum, contra rapientes mulieres inhonestas, qui puniri debent arbitrio Principis, vel Senatus vltra dispositionem legum municipalium, & ita rescripsit Senatus Prætori Ville-
18 nouæ die 24. Nouembris 1589. dum iussit Baptistam Rubeum, & Stephanum de Baronis tribus ictibus funis esse plectendos ob raptum cuiusdam meretricis.

Non secuto autem aliquo conatu ad copulam, non procedere d. l. dispositionem quoad pænam ordinariam probat Clar. d. §. raptus vers. sed quid, & sequitur Gabr. d. cons. 172. num. 5. & 6. & cons. 163. lib. 1. dum respondit pro defensione Comitis Francisci Landriani, qui in hac Ciuitate Mediolani è monasterio rapuerat D. Barbaram Triuultiam, secundum quod consilium Se-
20 natus die 23. Iulij 1557. in pænam tantum extraordinariam condemnauit dictum Comitem Landrianum, eum à morte seruatum. Prout non
21 sequuto raptu, sed tantum eo attentato, extraordinariè condemnare solet Senatus de huiusmodi crimine imputatos etiam in contumaciā,
22 vt censuit die 5. Aprilis 1607. contra Martialem Gallaratum, & complices inquisitos de attentato raptu Paulę Antoniæ Nigroliæ, quos in pænam remi perpetui damnandos esse declarauit, eo etiam addito, quod si in dominium pedem inferrent, impunè possent offendi, & ita rescripsit D. Capitaneo Iustitiæ.

E contra verò secuto conatu ad copulam cum
23 rapta, etiamsi effectus secutus non sit, in pænam ordinariam capitis solere Senatum condemnare reos tritum est, & præsertim die 14. Iunij 1614. ad relationem D. Prætoris huius Ciuitatis Mediolani non obstante remissione legitimè obten-
24 ta censuit capite plectendum esse Io. Baptistam Sansonem filium Causidici, reum confessum raptus Felicis de Abiate virginis honestæ, & conatus adhibiti, vt cognosceret raptam, quamuis inaniter ob puellæ violentiam, qui Sansonus die 17. eiusdem mensis fuit in publica Platea diui Stephani in Brolio capite obtruncatus.

SVMMARIA.

1 *Hæres censetur vna, & eadem persona cum defuncto.*
2 *Hæres tenetur satisfacere creditoribus adeundo hæreditatem, vt tenebatur defunctus, etiamsi hæred. non esset soluendo.*
3 *Hæres facto inuentario non tenetur nisi pro viribus hæreditatis.*
4 *Hæres non confecto inuentario tenetur de proprio.*
5 *Ratio est, quia lex præsumit circa hæredem, quod scilicet subtraxerit res, & bona hæreditaria.*
6 *Præsumptio hæc est iuris, & de iure.*
7 *Hæres teneretur de proprio, si non confecit inuentarium, ne ex proprio dolo lucrum percipiat.*
8 *Ecclesia, & pius locus, non confecto inuentario, non tenetur nisi pro viribus, si probat nil aliud in hæreditate fuisse.*
9 *Ratio est, quia in Eccl. cessat præsumptio, quod subtraxerit.*
10 *Fiscus non tenetur, nisi pro viribus hæreditarijs.*
11 *Inuentarij omissio non nocet in foro Poli.*
12 *De ÆQVITATE canonica id procedit.*
13 *Ecclesiæ priuilegium obseruatur tàm actiuè, quàm passiuè in tantum, vt legatum consequi volens, non poterit conuenire hæredem nisi pro viribus hæreditarijs, etiamsi inuentarium nō confecisset.*
14 *De ÆQVITATE canonica hoc procedit in quibuscunq; qui doceant pænès se nihil extare de hæreditate.*
15 *Contraria opinio defenditur à Menochio.*
16 *Etiamsi creditores fateantur nulla alia bona fuisse in bonis defuncti.*
17 *Tribunalia suprema possunt iudicare de ÆQVITATE, & sic contra Menochij traditionem.*

Locus Pius hæres, qui non confecit inuentarium, non tenetur de proprio, si probauerit non fuisse alia bona in hæreditate. Cap. LIV.

1 CVM hæres censeatur eadem persona cum defuncto Auth. de iuram. à morientibus præstando in princ. col. 5. l. cum à matre, vbi glos. C. de rei vindic. Ideircò defuncti cre-
2 ditoribus satisfacere tenetur hæres adeundo hæreditatem, vt tenebatur defunctus, etiamsi hæreditas non est soluendo l. quæ dotis ff. sol. matr. & l. quia poterat ff. ad Trabell.

Vt tamen iuris veteris rigori prouideret Im-
3 perator statuit in l. fin. § 1. C. de iur. delib. quod facto inuentario hæres non teneatur versus creditores, nisi pro viribus hæreditarijs; Adeò quod non confecto inuentario, tenetur hæres
4 etiam de proprio versus defuncti creditores d. l. fin. §. fin autem C. de iur. delib. vbi passim scribentes.

Ratio est, quia præsumit lex contra hæredem, quod scilicet non confecto inuentario subtraxe-
5 rit res, & bona hæreditaria in præiuditium creditorum, vt in Auth. de hæred. & falcid. §. sancimus, per quem tex. præsumptionem iuris, & de
6 iure militare contra non conficientem inuentarium tradit Corn. in d. l. fin. col. 6. §. notiss. quem sequitur Natta cons. 387. num. 9. Eruditiss. D. Ala in tract. de Adu. & Causid. Christ. quæst. 60. in princip. Et consequenter ne ex proprio dolo
7 lucrum percipiat hæres contra disposit. l. ex dolo C. de dolo, cautum fuit in ea lege, vt de proprio teneatur l. sancimus C. eod. tit. Menoch. cons. 69. num. 157. Porcell. tract. de inuent. diuers. qu. 5. nu. 11. Guid. Papa qu. 9. per totum dicto tract. de inuent. diuers.

Quare

Quare cessante dicta præsumptione, quod bona hæreditaria subtraxerit id, quod certificari non potest, nisi probando plenè, quod alia bona 8 non adfuerint in hæreditate, De AEQVITATE Pius locus, sinè Ecclesia hæres non tenebitur de proprio, etiam non confecto inuentario, vt tradit Bart. in l. 1. n. 46. C. de Sacros. Eccl.

9 In pio enim loco, ac in Ecclesia cessat ratio, quod subtraxit res hæred. vt subiungit ibi Bar. ad 10 Fisci similitudinem, qui non tenetur vltra vires hæreditarias l. 1. §. an bona, & l. non possunt ff. de iure Fisci, maximè si probatum est nulla alia bona reperta fuisse in hæreditate, quam ea, quæ creditoribus fuerunt assignata.

In foro Poli etenim omissio inuentarij non nocet, vt copiosè scribit Phannc. dicto tract. de inuentar. par. 7. num. 280. & 231. Rol. eodem tract. de inuent. par. 1. qu. 12. num. 169. Monticula eod. tract. cap. 5. num. 12. vers. excipitur num. 209. licet in tract. diuers. registr. est sub qu. 226. à num. 8. vsq; ad finem, præsertim sub nu. 13. 12 vers. Veram tamen constantissimè, & quæst. 227. num. 39. vbi hoc ex AEQVITATE Canonica procedere testatur, idem probat Fannc. in secunda par. cap. quod incipit præteritio inuentarij, & post eos Franc. decis. 536. num. 30. vbi Bart. opinionem tamquam humaniorem, & Aequiorem sequi solere Sac. Concil. testatur idem probat Valasc. decis. 52. sub num. 47. circa med.

13 Idcircò in exigendo legatum Ecclesia, & locus pius, qui forum conscientiæ solent sequi, vicecuersa non poterunt conuenire hæredem vltra vires hæreditarias, etiamsi inuentarium non cōfecerit, vt post Andræam de Besutio in repet. d. l. 1. nu. 129. vers. super tertia verò conclusio, & nu. 136. C. de Sacros. Eccl. probat Franc. d. decis. 536. nu. 29. per totum par. 5. Idem comprobat Grat. lib. 1. discept. forens. cap. 34. nu. 1. & 12. cum seq. & num. 17. & 18. & 25. Cæual. qu. 464. vers. sed contrarium.

Quam conclusionem de AEQVITATE iuris Canonici procedere etiam in alijs personis, 14 qui doceant pænès se nihil extare de bonis hæreditarijs, etiamsi inuentarium non confecerint, voluit Bald. cons. 96. super præmisso lib. 4. quem sequitur Gratus cons. 91. num. 38. cum seq. lib. 1. 15 licet diffusè contrarium verius esse probat Menoch. cons. 89. num. 156. cum plur. seq. vbi Baldi, & Grati sententiam damnat per rationes, & argumenta, & auctoritates ibi relatas, quamuis cons. 27. num. 96. admittit eam sententiam procedere in foro conscientiæ, & nouissimè eamdem sententiam sequitur Monticula dicto tract. diuers. de inuent. quæst. 227. num. 36. qui num. 40. affirmat hoc idem procedere, si credi-16 tores fateantur nulla alia bona fuisse in hæreditate relicta, quia eo casu, & etiam vbi verisimiliter sciri possit nihil minus fuisse occultatum, neque potest creditor in foro conscientiæ consequi satisfactionem vltra vires hæreditarias, vt probat D. Ala alleg. 60. de Adu. & Causid. Christiano, vbi admonet Aduocatus, ne defendant huiusmodi creditores, cum lex ciuilis, quæ fundatur super aliqua præsumptione, non attendatur in foro conscientiæ, quando veritas repugnat præsumptioni, vt in hisce terminis probat Ias. in rubr. ff. de acquit. hæred. circa finem, Gomez. ad l. Tauri num. 12. Graffus decis. Ant. lib. 2. cap. 10. num. 30. par. 1.

Vbi tamen res ageretur coram supremis Magistratibus, quorum est sola facti veritate inspecta iudicare, inconueniens non videretur affirmare, quod plenè probato per hæredem alia bona non fuisse in hæreditate, etiam si non con-17 fecerit inuentarium, de AEQVITATE non posse compelli hæredem hunc ad soluendum vltra vires hæreditarias, vt in puncto scribit Francis. March. decis. 434. in fine par. 1. quem sequitur Crau. in resp. pro Genero num. 477. vers. tertio respondetur Surd. de alim. priuil. 13. num. 2. tit. 8. & Gratian. d. cap. 34. nu. 20. Quam sententiam vti Aequiorem, & benigniorem, satis placere haud negamus.

SVMMARIA.

1 *Hæres, qui ex propria persona promisit, non iuuatur beneficio inuentarij.*
2 *Inuentarij beneficium prouidet hæredi contra actiones passiuas descendentes à defuncto tantum.*
3 *Hæres, qui insolidum se obligauit versus creditorem defuncti, non iuuatur beneficio inuentarij.*
4 *Distinguitur conclusio inter promittentem simpliciter, & promittentem insolidum.*
5 *Inuentarij Priuilegium nil aliud operatur, quam vt hæres non teneatur insolidum.*
6 *Hæres promittens integrè satisfacere, excluditur à beneficio inuentarij.*
7 *Creditor agere debet contra hæredē, qui promisit ex propria promissione, nō ex contractu cū defuncto.*
8 *Nouatio non fit hodiè, nisi expressè dicatur.*
9 *Contrarium verius de AEQVITATE.*
10 *Decr. Sac. Conc. Neapolit. pro hac opinione.*
11 *Si appareret panes hæredē adesse bona hæreditaria, contra eū posset procedi pro obligatione propria.*
12 *Hæredis promissio de soluendo legatum non operatur inuentarij remissionem, quia obligatio intelligenda venit prout de iure.*
13 *Omnis promissio, quantumuis absoluta, continet conditiones à iure inductas, quæ tacitè intelliguntur, ac si expressæ fuissent.*
14 *Promittens soluere legatum non prohibetur detrahere falcidiam.*
15 *Promittens, & iurans stare sententiæ, & laudo, intelligitur quatenus iustè feratur, alias licitè reclamatur.*
16 *Promittens restituere dotem, intelligitur salua sua portione, ex statuto sibi debita.*
17 *Testamentum approbans non prohibetur vti beneficio inuentarij.*

Hæres

Hæres cum beneficio inuentarij, qui promisit creditoribus hæreditarijs satisfactionem, non tenetur, nisi pro viribus hæreditarijs. Cap. LV.

NON ratò euenit, vt ad creditorum instantiam sequestrentur res, & bona defuncti in hæredis præiuditium, qui donec super prætenso credito declaretur, vt bonis hæreditarijs fruatur, fideiussionem præstat de stando, & parendo iuri, & de soluendo debitum declarandum, cum fideiussio sit medicina sequestri; Huiusmodi autem stante promissione, dubitari potest, an hæres cum beneficio inuentarij, qui ad huiusmodi promissionem deuenit, teneatur vltra vires hæreditarias, qua in re concludit Angel. cons. 31. quod hæres, qui ex propria persona promisit, 1 non iuuatur beneficio inuentarij, & sic tenetur vltra vires hæreditarias; Quam sententiam excussa qu. sequitur Corn.cons.31. num.11. lib.3. vbi inter alias eam tradit rationem, quod beneficium inuentarij prouidet hæredi circa actiones 2 passiuas, descendentes à defunctis; Non autem subuenit aduersus actiones, quibus tenetur ex suo facto, vt si conueniatur hæres ex propria promissione.

Eam opinionem amplectitur Gratian. lib. 1. discept. forens. cap.264. num.7. cum seq. stante enim clausula insolidum, vltra generalem obli- 3 gationem bonorum, non iuuatur quis beneficio inuentarij, quasi tunc verba illa apposita censeantur demonstratiuè, vt in puncto post Corn. loco relato tradit Crau. cons.214. nu. 7. & Phanuc. de inuent. par. sexta num. 113. quos sequitur Gratian. d. nu.7. qui num.8. distinguit inter 4 hæredem promitten. simpliciter, & promittentem insolidum.

Primò enim casu censetur reseruasse sibi beneficium inuentarij, secundo casu autem non, cum priuilegium inuentarij nil aliud operetur, 5 quam vt hæres non teneatur in solidum l. fin. §. si verò, & §. sin autem C. de iur.delib. quam conclusionem procedere etiam affirmat Gratian. n. 6 10. in hærede, qui promisit integrè satisfacere, quia tunc cessat inuentarij beneficium, Rim.sen. cons.584. nu.1. in fine lib. 3. & Vrsil. ad Afflict. decis.399. num.6.

Admonet præterea Gratian. dicto loco num. 28. quod creditor agere debet ex promissione 7 per hæredem facta, non autem ex contractu cum defuncto gesto, quia cum dicatur quodammodo nouus contractus, agendum est ex confirmante, non ex confirmato l. adoptio ff. de adopt. Paris. cons.3. num.40. lib.4. Ias. in l.more num.30. ff. de iurisd. omn. Iud. Surd. de alim. priuil. 22. tit. 8. num. 24. Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib.3. cap.20. in fine num.10.

Quamquam autem opinio prædicta tot Doc- 8 torum auctoritate sit corroborata, cum tamen hodiè non fiat nouatio, nisi expresse dicatur, Rigorosa admodum videtur opinio ipsa, & consequenter de AEQVITATE contraria dicitur verior, quia quis ex obligatione per eum abs- 9 que alia causa facta, etiam pro causa hæreditaria, non debet teneri vltra vires hæreditarias, nec donatio est præsumenda; Vt in his terminis post Monticulam tract.de inuent. in vlt.cap. fol. 236. registr. in 8. vol. tract. tradit Franc. decis. 10 323. num. & ita iudicasse Sacrum Concilium Neapol. testatur idem Franc. decis. 648. per totum fauore hæredis cum beneficio inuentarij contra creditorem, etiamsi pro obtinendo relaxo rei sequestratæ ad instan. creditorum fideiusserat hæres, & se obligauerat proprio nomine, 11 & in solidum, eo tradito temperamento, quod vbi facta excussione inuentarij appareret esse penès hæredem bona hæreditaria, pro concurrenti quantitate pretij bonorum prædictorum posset contra ipsum hæredem, & eius bona procedi virtute obligationis per eum factæ, quæ obligatio hoc operabitur Minadou. decis. 25. vers. non obstat, & in his terminis probat Giurba, in quem nuperrimè incidi ad Stat. Messanæ cap.9. glos.5. sub num.30. vers. proindè vbi post Minado, & Franc. præd. decis. 323. eundem citat in decis.648. & Anna sing. 34. Crass. except. 40. nu. 11. Ibiq; materiam hanc beneficij inuentarij plenissimè examinat.

Confirmatur conclusio ex eo, quod hæredis promissio de soluendo legatum, non operatur remissionem inuentarij, quasi quod obligatio 12 illa sit intelligenda prout de iure, & saluo beneficio sibi competente, absq; eo, quod actio antiqua fuerit nouata, vt tradit Bald. in l. in fine num.12. C.ad l.falcid. Afflict. decis.399. num.3. Cuman. cons.109. nu.2. quos sequitur Gratian. lib.1.cap.34.num.28. cum plur.seq.& dicto cap. 264. num.1.

Omnis enim promissio, quantumuis absolu- 13 ta, continet conditiones à iure inductas, & perindè tacitè intelliguntur, ac si expressè forent 14 insertæ, vndè infertur, quòd promittens soluere legata, non prohibetur detrahere falcidiam, vt supra dictum fuit; Et iurans stare sententiæ 15 siue laudo, intelligitur quatenus iustè feratur, alias licitè reclamare potest Surd. cons. 506. nu. 8. cum plur. seq. idem in promittente restituere 16 dotem, qui intelligitur salua sua portione per Statutum delata Natta cons.416. num.5. Et de approbante testamentum, qui non prohibetur 17 vti beneficio inuentarij cum d. cons.109. nu. 3. Phanuc.de inuent. par.6.num.112.Gratian. vbi supra cap.264. num.3. cum trib. seq.

SVMMARIA.

1 *Hæres detrahere potest falcidiam, elegatis, quæ est quarta pars.*
2 *Hæredi, qui non detraxit falcidiã ex legatis, non cõpetit actio ex causa indebiti 2. contrarium nu. 5.*
3 *Hæres soluendo integra legata censetur renuntiasse beneficio falcidiæ.*
4 *Retentio facilius datur, quam actio.*
5 *Hæres de AEQVITATE poterit repetere falcidiam, quam retinere sibi licebat.*
6 *Hæres macrius recuperabit quod pinguius tradidit, idest falcidium.*
7 *Actio conditionis indebiti daretur hæredi, quando præstitit rem legatario, tamquam propriam, secus, si tamquam hæreditariam.*
8 *Dominium non transtulit hæres tradendo rem legatario vti hæreditariam, quamuis propriam.*
9 *Actio condictionis indebiti non potest habere locum non translato dominio.*
10 *Hæres restituens hæreditatẽ integram absq; detractionem falcidiæ per errorem, eam repetere potest.*

Hæres, qui per errorem soluit integrum legatũ absq; deductione falcidię, conditione incerti, poterit recuperare id, quod retinere sibi licebat. Cap. LVI.

Sequendo materiam beneficij, quod consequitur hæres, qui inuentariũ confecit, quemadmodum ex legatis deducere poterat falcidiam hæres, idest quartam iuxtà l. 1. & toto 1 ff. ad l. falcid. Cæphal. cons. 740. num. 6. peregr. de fideicomm. art. 4. nu. 43. si eam non deduxit, sed integra legata per errorem soluit, sibi præ-2 iudicasse videtur, cum ei non detur actio ex causa indebiti l. ex quibus ff. de condic. indeb. Quia soluendo integrum legatum censetur re-3 nuntiasse beneficio falcidiæ, facit etiam ad hoc, quod multa facta tenent, quæ fieri prohibentur 4 vulg. iur. quodq; facilius datur retentio, quam actio Surd. cons. 253. nu. 22. cum multa honestè retineri possint, quæ inhonestè petuntur, vt supra explicauimus in cap. 51. num. 6. ex Gratian. cap. 269. num. 15.

De AEQVITATE tamen poterit hæres re-5 petere falcidiam, quam retinere sibi licebat, cum ei competat condictio incerti, & condicit tunc hæres factum restitutionis, & sic macrius recu-6 perabit, quod pinguius tradidit verè, vel fictè legatarijs Butrigar. in l. qui exceptionem §. si pars in fine vers. sed si ex persona hæredis ff. de condict. indeb. Cuiac. lib. 8. obseru. cap. 2. col. 2. vers. itaque hærede, quos sequitur Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 193. num. 35.

Condictio enim indebiti tantum daretur hæ-7 redi, quando præstitit rem legatario, tamquam propriam ipsius hæredis; Secus, si eam tradidit tanquam hæreditariam, quia tunc non transtu-8 lit Dominium respecto partis, quam resecat lex falcidiæ l. 3. §. subtilius ff. de condic. ob causam, & consequenter tunc locum habere non posset condictio indebiti, non translato Domi-9 nio l. fin. ff. vsufr. quemadmodum caueatur Grat. vbi supra num. 36.

Quam conclusionem procedere etiam tradit Grat. nu. 37. in hærede, qui solidam hæreditatem restituit per errorem, ignorans vires hæreditarias, non facta retentione falcidiæ, vel non re-10 tentis eius creditis Roman. cons. 276. in 7. dubio Crauett. cons. 16. in principio, quos seq. Peregr. de fideicom. art. 35. num. 3.

SVMMARIA.

1 *Legitima debetur filio, detracto prius ære alieno.*
2 *Creditores præferuntur filio prætendenti legitimã.*
3 *Legitima debetur filio, prius liquidato hære alieno, etiamsi fideiussionem præstare vellet filius de seruando indemnem hæredem.*
4 *Decretum Senatus contra filium.*
5 *Iustum non videtur, vt hæres cogatur soluere creditoribus, & postea à filio repetere.*
6 *Melius est non soluere, quam solutum repetere.*
7 *Cautionis fragilitati quis non tenetur se cõmittere.*
8 *Hæredi remisit lex, vel facultatem restituendi hæreditatem fideicommissarijs cum oneribus, vel cautionem recipiendi à filio pro legitima.*
9 *Contrarium verius de AEQVITATE, vbi æs alienum hæreditarium non est liquidum.*
10 *Legitima incontinenti solui debet filio.*
11 *Melius est consulere hæredi per cautionem, quam permittere, quod filius expectando liquidationem æris alieni fame pereat.*
12 *Hanc sententiam amplectitur Montepicus.*
13 *Filius ante legitimæ detractionem tenetur eam liquidare probato valore bonorum patris.*
14 *Continuatio hæreditatis non datur pro legitima.*
15 *Filio assignatur certa pars bonorum mediocris conditionis pro legitima.*
16 *Filius non habet electionem bonorum in deducendo legitimum, sed Iud. arbitr.*
17 *Filio nõ potest dari pecunia loco legitimæ eo inuito.*
18 *Appellatio conceditur ab arbitr. Iud.*

Filio debetur legitima, etiam non liquidato ære alieno hæreditario, vbi filius paratus sit præstare cautionẽ de seruãdo indemnem hærede. Cap. LVII.

Legitimam deberi filio, deducto prius 1 ære alieno, tradunt scrib. in l. Papinianus §. quarta ff. de inoff. testam. Quia legitima licet dicatur quota hære-

hæreditatis, tamen quoad creditores, qui filio 2 prætendenti legitimam præferuntur, est quota bonorum, vt declarat Dec. in l. hæres instituta col. 1. vers. ex his infertur C. de impuberum, & alijs substit; Adeo vt non nisi liquidato ære alieno debeatur legitima filio, etiamsi fideiussionem præstare vellet filius de ipsam legitimam consignando, vel de seruando indemnem ipsum hæ- 3 redem, vt tradit Paulus de Montepicco in repetit. in quartam num. 170. ff. ad l. falcid. vbi scribit, hanc quæstionem accidisse in Senatu sui Principis, ac contra filium fuisse indicatum per generalitatem d. l. Papinianus §. quarta ff. de inoff. testam. Quam Senatus sententiam amplectitur D. Rhaud. in Apend. ad tract. de Analogis in 6. part. post num. 51. vers. & dum locutus sui, 4 vbi inquit fuisse Senatum hunc Mediol. qui ita iudicauit, difuseque quæstionem ipsam pertractat.

Huic sententiæ attidet ea ratio, quod scilicet postquam creditoribus hæreditarijs competit actio contra hæredem, non autem contra filium, non videtur iustum, vt hæres cogatur soluere 5 creditoribus, & postea à filio repetere, quoniam prætetquam quod expensis vexaretur, multa etiam accidere possunt in persona fideiussionis, & filij, vt hæres solutum creditoribus recupe- 6 rare non valeat. Tritumq; est melius esse non soluere, quam solutum repetere Franc. decis. 42. num. 4.

7 Cum maximè fragilitati cautionis quis non teneatur se committere tex. est in l. qui ità, vers. sed sciendum ff. ad Trebell. Hoc enim facultati hæredis, vel restituendi hæreditatem cum oneribus fideicommissarijs, vel cautionem recipien- 8 di remisit I. C. in l. cogi §. inde quæritur ff. ad Trebell.

De AEQVITATE tamen contrarium verius esse existimo, non posse scilicet retardari legitimam filio offerenti cautionem præstare hæredi de eam restituendo; Vbi æs alienum hæredi- 9 tarium non est liquidum, dum per hæredem, aut fideicommissarium negatur deberi, Namq; si de legitima omne grauamen est reiciendum, 10 etiam temporis, quia incontinenti solui debet tex. in l. quoniam nouella C. de inoff. testam. Ipsi legi fraus fieret, vbi expectaretur liquidatio æris alieni, de quo inter partes est controuersia.

Melius enim esset per idoneam cautionem consulere hæredi, quam permittere, quod filius expectet liquidationem æris alieni, & legitimæ, quæ statim debetur, & interim mendicare, vel 11 fame perire cogatur, contra tex. in §. prohibemus in Auth. de trien. & semis.

Hanc posteriorem sententiam amplecti videtur idem Paulus de Montepicco dicto loco num. 12 170. dum adducit pro ea tex. in l. cum hæreditas ff. ad Trebell. qui si Senatui fuisset allegatus (inquit Montepicus, quæstio aliter fuisset decisa. Quam sententiam sequitur Ripa in dicta l. in quartam num. 215. & seq. ff. ad l. falcid. Vbi hanc esse Aequam opinionem scribit, quam sequi videtur Franc. decis. 127. præsertim num. 6. cum plur. seq. vsque ad finem, & Nouiss. Giurba ad Stat. Messanæ cap. 1. glos. 9. num. 10. part. qui in cap. 5. glos. 6. num. 18. & 19. tradit teneri 13 filium liquidare prius legitimam probato bonorum Patris valore tempore mortis iuxta Purput. cons. 163. nu. 4. lib. D. Rhaud. de Analog. cap. 19. nu. 57. Brunor. a Sole in compend. resol. verbo legitima in detractione, & Borell. cons. 49. nu. 77. ac Ricc. coll. decis. 544. num. 2.

14 Cui filio non datur continuatio pro legitima, vt voluit Ripa in d. l. in quartam nu. 113. ff. ad l. falcid. Cæphal. cons. 188. no. 35. & remed. subsid. 80. num. 20. quos omnes seq. Giurba d. glos. 6. num. 18.

Cæterum licet pro legitima habere debeat filius, siue hæres respectiuè partem in qualibet 15 parte de iuris rigore; de AEQVITATE tamen eis assignatur pro legitima, & falcidia certa pars bonorum, non melioris, nec deterioris bonitatis, sed mediocris, Iudicis arbitrio, vt probat idem Montepic. loco citato nu. 142. & 143. ac Petra de fideicomm. quæst. 15. nu. 91. in fine. 16 & sic non ad electionem detrahentis, vt post Picom loco relato, & num. 130. & 33. tradit Caroc. de oblatione par. 2. qu. 10. princip. num. 82. 17 & 85. fol. 161. ac 162 Peregr. de fideicommiss. art. 36. num. 7. in fine; Neq; dari potest pecunia filio pro legitima, vt subijcit Montepic. nu. 144. ac probat Peregr. loco cit. num. 71. vers. sed contra, ac nu. 72. Dariq; appellationem ab arbitrio Iudicis, per quem adiudicatur certa pars bonorum pro legitima, si læsio aliqua interuenit, scribit idem Montepic. nu. 147. & 148.

S V M M A R I A.

Maritus interficiens vxorem in adulterio excusatur pœna ordinaria ob iustum dolorem num. 1. & 5.

2 Maritus punitur interficiendo vxorem, quasi quod plus fecerit, quā quod se vendicare non debuerit.

3 Maritus humilis conditionis in perpetuum exilium damnatur, indignitate verò positus, relegatur ad tempus, interficiendo vxorem adulteram.

5 Maritus iniuriam maiorem recipit per adulterium vxoris, quam per filij occisorem.

6 Maritus de AEQVITATE nulla pœna tenetur ob homicidium vxoris in adulterio repertæ.

7 Honoris magna vis est, cuius iniuria semper durat.

8 Idem procedit si maritus vxorem tantum deprahendit in actibus Venereis, vt de osculantes, & alios actus inhonestos:

9 Incontinenti fieri quando dicatur.

10 Pater occidere potest impunè filiam adulteram.

11 Querelare vxorem de adulterio turpè reputatur.

11 Iudices non solent de adulterio ius reddere, sed ridere.

13 Occidens vxorem, vel filiam adulteram ex interuallo, extraordinariè punitur.

14 Dolor

14 *Dolor iustas excusat à pœna ordinaria.*
15 *Senatus Mediol. hanc amplecti solet sententiam.*
16 *Decretum Senatus Mediolani.*
16 *Simonis Bossij Sen. mox Præsidis mentio.*
17 *Præcepto Iudicis, aut precibus potest prohiberi conuersatio alicuius cum propria vxore, vbi adsit suspicio.*
18 *Decretum aliud Senatus fauore mariti, qui adulterum interfecerat, eo quia media nocte eum vxore deprahendiderat contra conuenta.*
18 *Princeualli Montij Senatoris honorifica mentio.*
18 *Marci Antonij Montij Sen. honorifica mentio.*
19 *Etiam si pecunias interempto abstulerat, & reus fuisset per actus de lenocinio vxoris.*
20 *Decretum aliud Senatus fauore mariti, cuius culpa repertum in domo propria, vti suspectũ de adulterio interfecerat, eius domestica.*
21 *Decretum aliud Senatus fauore mariti, qui vxorem cum adultero interfecerat.*
22 *Pater, & maritus impunè possunt interficere vim inferentem filiæ, aut vxori, libidinis causa.*
22 *Idem procedit in vim patiente.*
23 *AEQVITAS C. Marij multum ab eius militibus commendata.*
24 *Caii Marii iudicium fauore eius, qui vim inferentem libidinis causa interfecerat.*
25 *AEQVITAS C. Marii, animos Romanorum commouit ad illi conferendum tertium consolatum.*
26 *Fur nocturnus potest impunè interfici.*
27 *Decretum Senatus fauore eius, qui furem nocturni fani interfecerat.*
28 *Honor, & fama cunctis aliis rebus est præferenda.*
29 *Melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ.*
30 *Pater, & maritus possunt impunè interficere adulterum opera alterius.*
31 *Decisio in ea materia.*
Mandatario licere videtur, quod licet mandanti num 32. & 35.
33 *Contrarium verius in occidente adulterum.*
34 *Filius, & seruus occidendo adulterum Patris, vel Domini mandato, excusantur.*
36 *Socii mariti, siue patris in occidendo adulterum nulla pœna tenentur.*
37 *Permisso vno, permittuntur omnia ea, sine quibus id exequi non potest.*
38 *Decisio Cassanei in ea causa.*
39 *Dominus in adulterio repertus à Vassallo, non potest impune occidi.*
40 *Domini persona respectu Vassali dicitur sancta, & honesta.*
41 *Vassallus sicut tenetur parcere famæ Domini, ita etiam & vitæ.*

Maritus non tenetur aliqua pęna ob homicidium cōmissum in personā Adulteri, siuè Vxoris in adulterio repertæ. Cap. LVIII.

IVstum dolorem, illiusq; impetum tantæ efficaciæ esse in marito considerarunt legislatores, dum in adulterio deprehensā occidit vxo- 1 rem, vt à pœna ordinaria homicidij eum excusari statuerint Imperatores Marc. Ant. & Commodus in l. si adulterium cum incestu §. Imperatores ff. ad l. Iul. de Adult. quod etiam habetur in l. marito quoq; ff. eodem tit. Tunc enim maritus magis, quia plus fecerit 2 quam, quia se vindicare non debuerit, puniendus est, vt inquit tex. in dicto §. Imperatores quod repetitum est, & in l. 1. §. fin. ff. ad l. Cornell. de Sicar.

Vtrobiq; enim statutum est, quod si maritus 3 sit humilis loci, in perpetuum exilium damnetur, si in dignitate positus est, ad tempus relegetur. Maiorem namq; iniuriam recipit mari- 4 tus propter vxoris adulterium, quam per filij occisionem dicta l. si maritus §. lex Iulia, & l. miles §. Socer. ff. ad l. Iul. Cabal. resol. crim. casu 15. nu. 9. par. 1. & casu 244. par. 2.

Et sic patet teneri maritum aliqua pœna extraordinaria pro homicidio vxoris in adulterio depræhensæ; id quod etiam habetur in l. diuus ff. ad l. Pompeiam de Parricid. vbi deportatus fuit Pater, qui filium in venatione necauerat, qui nouercam adulterabat, quam opinio- 5 nem sequitur Bertazol. cons. crim. 42. lib. 1. per totum, & ita iudicatum fuisse io eo casu testatur ibidem Claud. Addition.

De AEQVITATE tamen aliqua pœna, ne- 6 que etiam extraordinaria tenetur maritus, qui vel vxorem, vel adulterum in actu venereo repertum occidit, quoniam magna vis est honoris, & iniuriæ successiuæ, quæ semper durare dicitur Bertazol. dict. cons. 42. num. 6. lib. 1. Baiard. ad Clarum in §. adulterium num. 59. Farin. quæst. 91. num. 5. Maximè vero si incontinenti id fecit maritus, qui vxorem in actibus venereis tantum depræhendisset, videlicet, vel se 8 deosculantes, aut alios actus inhonestos facientes, quia ex his satis dicitur probatum adulterium Bart. in l. capite quinto ff. ad l. Iul. de adult. Caballi casu 300. num. 29. & 30. in fine, & Felic. alleg. 123. num. 5. par. 2. vbi declarat, quando in- 9 continenti dicatur id fieri, quod etiam proce- 10 dit in Patre filiæ ad vterum interficiente, vt per d. l. Pater num. 20. ff. ad l. Iul. de Adult. probat Caball. resol. crimin. dicto casu 15. num. 7. Farin. quæst. 120. num. 173. Hector falcid. alleg. 123. par. 2. Costa de re integra dist. 61. in fine, quos sequitur Amplissimus D. Senator Bello-

nus tract. de his, quæ incont. fiunt cap. 9. par. 1. & cap. 20. sub nu. 4. & 6. par. 2.

Turpe namque reputatur vxorem de adulte-
11 tio querelare (quod facere solent tantum homines vilea de verecundia parnes hominea, & vulgum non curantes) qui reputantur cornuti, si proprijs manibus vindictã non sumunt, omissa via iudiciaria, vt scribit Caball. dicto casu 300. num. 15. & seq. vbi num. 17. inquit quod Indices
12 non solent de similibus ius reddere, sed ridere, & cachinari, vt sanè euenit superiori anno 1619. in hoc Excellentiss. Senatu, dum lectæ fuerunt preces cuiusdam N. conquerentis de barbitonsore, qui dum sibi vulnerato medelam adhibuerat, vxoris etiam libidinosæ voluntati simul satisfecerat.

Si verò ex interuallo, & extra actua venereoa,
13 quis filiam, aut vxorem, siue eorum adulterum, occidat, punitur extraordinariè ob iustum dolorem, qui eum à pæna homicidij ordinaria ex-
14 cusat Bertazol. consi. 42. num. 6. cum seq. & Caball. dicto casu 300. nu. 24. & 26.

Hinc autem sententiam vti Aequiorem amplecti solet Excellentiss. Mediolani Senatus, qui honoris causa, quam maximè perpendere solet, tàm in temperandis pænis, quàm in absoluendis reis, habita semper ratione qualitatis facti, & personarum, loci, & temporis; Die enim 26. Aprilis 1588. referente Ampliss. D. Senatore
15 Simone Bossio, qui postea Præses Illustriss. Magistratus Ordinar. Redd. fuit creatus, in causa cuiusdam Tognini Gamendi de loco Puteoli
16 Formigarij agri Derthonen. qui cum in Platea incidisset in Meghinum Dentonum, cum illius vxore conuenire solitum, nec precibus, nec Iudicis præcepto ab eo abstinere voluisset, iuxta dispositionem §. his quoque in Auth. vt liceat
17 Matri, & Auiæ, de quo Caball. dicto casu 300. nu. 35. Ab eoq; iniuriatus fuisset, & inter cætera, quod erat Hircus, & propterea Dentonum quatuor vulneribus affecisset Togninus, ex quibus decessit; Senatus censuit Togninum triennio remigare debere, etiamsi multi ex Amplissimis Patribus voti fuerant, vt exilio quinquenali tantum damnaretur.

Die verò sexta Iulij 1621. referente Ampliss.
18 & verè Aequissimo Senatore Princeualle Montio, condigno Patre, nunc Ampliss. D. Senatoris Marci Antonij, Senatus absoluit Milanum Boninum incolam Vallis Siccidæ, qui in contumaciam damnatus fuerat capitaliter ob homicidium patratum in personam Marci Tarilli, admissus postea ad poursa defensionea, homicidium, se honoris causa patrasse dixit in adulterum, media nocte repertum cum vxore sua, contra conuentionem initam, ne ad eam domum accederet, etiamsi Milanus ipse tena etiam consti-
19 tutus fuerat de Lenocinio propriæ vxoris, & quod interempto pecuniam abstulisset; Non obstante quod Fiscus voti fuisset, vt ipse Boninus damnaretur ad remum septenio.

20 Prout cum in Ciuitate Papiæ fuisset interfectus quidam D. Equitum Leuia Armaturæ Dux in Domo cuiusdam Nobilis, mox illius cadauer in publica via importatum; Constaretq; quod viso in quodam cubiculo dictæ domus per A. Dominum, & leuis armaturæ pariter Equitum Ducem, qui vehementes habebat suspiciones, ne dictus D. propriæ vxoris esset adulter, ad illius custodiam quatuor posuerat milites, vt eum ibi sistere cogerent, quatenus fugam arripere vellet, moxq; ipsum A. mouerent. Quodq; cum fugam facere vellet dictus D. eundem confodi erunt milites, de quo postea monitum fecerunt A. qui interrogatus a Iudice, quid facere voluisset, si detentus per milites tantum fuisset; Respondit se facturum id, quod Omnipotens Deus eidem insufflasset; Omnibus perpensis die 7. Septembris 1622. referente Amplissimo Domino Senatore Cattaneo, censuit Senatus ipsum A. esse absoluendum, homicidæ verò inquisiti in contumaciam capitaliter fuerant prius damnati.

Quemadmodum cum superioribus diebus quidam Cespedes Gubernator Pontremuli vnico ictu interfecisset vxorem, ac adulterum, simul
21 deprælensos in lecto, Senatus Consultus à S. E. die 26. Decembris 1624. censuit vt negotio, ita se habente, non molestaretur dictus Gubernator, prout ita fuit executum.

Quod autem supra dictum fuit de adulterante filiam, vel vxorem, puto idem procedere, si vim tantum inferret quia in filiam, aut vxorem causa libidinis, quia tunc tàm Pater, quàm maritus, & vim patiens, impunè potest interficere
22 vim inferentem, cum eadem militet ratio, tùm doloris, tùm honoris, vt probat Caball. dicto casu 300. num. 32.

Et ita AEQVITATE suadente statuit C. Marius, cuius in indicando AEQVITAS ma-
23 gnopere placuit militibus, vt refert Plutarch. in eius vita fol. mihi 162.

Etenim Caius Lucius eius ex sorore nepos sub eo militans pulchritudine captus adolescentulum quemdam nomine Trebonium sub eo merentem adamabat; cuius animum cum multoties tentasset, neque eo potiri posset, tandem noctu misso ministro Trebonium ad se accersiuisset; Adolescens accitus, cum non liceret non parere iussioni sui Ducis, Locium adijt, qui intra Tentorium ad eum ductus, illum violentiam inferre conantem stricto gladio interfecit; Marius iudicij diem Trebonio dixit, qui animaduertens à multis se accusari; Neminem autem causam suam agere, ipse audacter assurgens rem omnem exposuit, testimoniaque habuit, quibus asserebatur molestiae Caij Locij voluntati obstitisse, & quod etsi magna dedisset nullo modo sui corporis copiam præstitisse.
24 Admiratione captus Marius, iussit pro virtutis remuneratione Coronam Patriam afferri, qua Trebonium coronauit, tanquam pulcrum facinus

25 hus peregisset. Quæres Romæ denunciata per multum animos Ciuium commouit ad conferendum Mario tertium consulatum.

Si enim licet occidere furem nocturnum, vt bona ab eo conseruentur tex. in l. furem noctur-26num ff. ad l. Cornell. de Sicarijs, Clar. in §. homicidium vers. vltima est defensio. Et ita censuit Senatus die 18. Iunij 1596. dum mandauit 27 Prætori Belzoiosi, vt damnaret in pænam exilij annalis tantum Io. Antonium Zuccum, qui Hieronymum Vetrum noctu fænum, quod ipse Zucca custodiebat, auferre tentantem percusserat, ex qua percussione mox decesserat. Eo magis licere debet occidere tentantem vim inferre libidinis causa cum famæ interitu, quanto no-28 bilior est fama rebus, & propria vita, quæ cunctis alijs rebus præferri debet iuxta illud Solomonis in cap. 22. melius est nomen bonum, quam 29 diuitiæ multæ, cap. nolo 12. qu. 1. l. isti quidem ff. quod metus causa l. iuxtà ff. de manumiss. Menoch. cons. 94. num. 3. lib. 1.

Præterea dubitant Scribentes, an pater, vel maritus possint per alium occidere vxorem, aut filiam, & adulterum; Et communis est conclusio affirmatiua, vt post Afflict. ad Const. Regni 30 in constitutione, si maritus sub nu. 30. vers. decimoquinto, probat Caball. d. casu 300. nu. 45. cum seq. Et ita fuisse absolutum quemdam Saluatorem Regis medicum, qui per alium vxorem, & adulterum noctu interfici mandauerat, 31 testatur ibidem ipse Auctor.

An autem mandatarius impunè occidere possit, dubia magis est quæstio, cum videatur lice-31 re mandatario, quod est licitum mandanti Bal. in l. Grachus C. ad l. Iul. de Adult.

33 Sed contraria opinio verior, & communior videtur, vt censuit Sen. in d. casu, & abundè scribit Caball. d. casu 300. à nu. 49. vsq; ad 54. qui nu. 57. distinguit inter mandatarium, & mandantem; Si enim mandatum esset datum per patrem filio, aut per Dominum seruo, tunc excu-34 saretur filius, vel seruus à pæna ordinaria, non autem ab extraordinaria Rol. cons. 34. nu. 27. lib. 2. Si verò datum esset mandatum aliæ personæ, 35 nulla excusatio admitteretur, sed pæna ordinaria teneretur huiusmodi mandatarius, vt per Florianum de Sancto Petro in l. liber homo la secunda nu. 2. vers. sic potest allegari ff. ad l. Aquill. probat Caball. d. nu. 5.

36 Secus, si ipse maritus, vel pater occisionem fecisset, & affines, vel alios adhibuisset, vt ma-37 gis securè, & tutè interficeret. Quia permisso vno permittitur omne id, sine quo illud exequi commodè non potest Castr. in l. refectionis n. 4. vers. intentu ff. cõmun. prædior. Paris. cons. 154. nu. 7. & 8. lib. 4. quos sequitur Caball. alleg. casu 300. nu. 58. & 59. & 73. vbi nu. 61. propè finem allegat Casaneum in consuetud. Burgund. rubr. 5. §. 1. tit. des retens nu. 43. vers. secundo intellige fol. 815. testantem huiusmodi casum euenisse coram ipso tunc existente Capitaneo Iustitiæ huius Ciuitatis Mediolani, dum maritus inuenit vxorem in adulterio, & eam occidit, il-38 lius verò seruus, qui superuenit, interfecit adulterum, qui ambo iussu Senatus fuerunt absoluti, vt in consimili casu responderat Castr. cons. 277. lib. 2.

Demum excipitu à prędicta conclusione Dominus, qui repertus esset per Vassallum in adulterio cum eius vxore, quia non posset impunè 39 occidi Dominus, iuxta traditionem Afflicti decis. 265. num. 30. Luc. de Penna in l. coloni col. 3. vers. quinto permissorum C. in quibus causis coloni, Dominos accus. possunt lib. 11. Persona enim Domini respectu Vassalli dicitur sancta, & 40 honesta; Vnde sicut Vassallus tenetur parcere 41 famæ Domini, fortius & vitæ, Caball. d. casu 300. num. 88.

SVMMARIA.

1 *Publicato processu testes vlterius non sunt examinandi, vel interrogandi, nec noui producendi ob timorem subornationis.*

2 *Subornationis timor præsumitur, vbi pars, quæ nouos testes examinari contendit, sit potens.*

3 *Iudicis arbitrio relinquitur, qualis, quantaq; sit potentia.*

4 *Testibus interrogationum omissio, tàm si culpa partis, quàm Iudicis euenit, ab ijs peti debet damnũ.*

5 *Si culpa Iudicis, vel Notarij omissæ fuerũt interrogationes testibus de AEQVITATE iterum sunt examinandi nu. 5. secus, si culpa in contraria n. 8.*

6 *Subornationis timor cessat, vbi Iudicis culpa, vel Notarij negligentia tantum omissæ sint interrogationes.*

7 *Error Iudicis, siue Notarii, nullum præiuditium afferre potest partibus litigantibus.*

9 *In dubio præsumitur culpa Iudicis, siue Notarii, si testes non fuerunt legitimè interrogati.*

10 *Testes non legitimè interrogati culpa Iudicis, vel Notarii, iterum sunt interrogandi super eisdem capitulis, non autem super nouis.*

11 *Iudicis, vel Notarii incuria suppletur examinando nouos testes, vel antiquos super eisdẽ capitulis.*

12 *Culpa partis suppleri diceretur, si super nouis capitulis, vel articulis examinarentur testes.*

13 *Sententia Auctoris.*

14 *Nouus articulus, siue capitulum dicitur, quando nihil habet de materia primi.*

15 *In causa appellationis nulli testes, & super nouis articulis, possunt examinari.*

16 *Quod semel capitulatum est, non est vlterius capitulandum.*

Testis, qui diminutè, non autem perfectè fuit examinatus culpa Notarij, vel Iudicis, iterū examinari debet etiā post publicatas attestationes. Cap. LIX.

Vlgati iuris est post publicationem processus, & didicita testificata non posse produci nouos testes, vel primoa reperi super eisdem capitulis, vel 1 de directo contrarijs ob probabilem timorem subornarionis, vt haberur in Auth. Atqui semel C. de probationibus, & in cap. confraternitatis de testibus Costa de scientia, & ignot. cent. 2. dist. 72. nu. 2. Qui timor subornationis eo magis præsumitur, & iustus dicitur, si pats, quæ no- 2 uos restes post didicia testificata examinari cōrendir, est potena iuxta tradita pet Innoc. in cap. super eo, il secondo de testibus quem in his recminis sequitur Triuis. decis. 44. nu. 3. lib. 1. qui num. seq. tradit relinqui Iudicis arbitrio qualis 3 quantaq; sit potentia id, quod peius affirmauit in decis. 10. in fine; Quia si culpa partis id contingit, sibi imputet, si verò culpa Iudicis, petat pars ab eo damnum, siue id quod interest in Syn- 4 dicatu, vt scribit Gutier. pract. qu. ciuil. lib. 1. qu. 57. in princ.

De AEQVITATE tamen si culpa Iudicis, vel incuria Notarij testia male examinatus fuit, vel obscurè deposuit, aut super aliquo ex capitulis non fuit interrogatus, suppletur negligen- 5 tia ipsa examinando, vel nonos testes, vel antiquoa repetendo, tex. est in cap. per suas de testibus Gabriel. commun. opin. tit. de testibus conclus. 21. num. 20. & 111. part. 2. Vin. commun. opin. 896. sub nu. 6. vers. potest etiam.

Tunc enim dicitur cessare timor subornatio- 6 nis, vt defendit Osasch. decis. 14. n. 4. Surd. cons. 8. nom. 6. Idq; vel ex officio, vel parte instante facere debere Iudicem tradir Gutier. d. q. 57. vers. Nihilominua, qui subiungir, quod rectus, & Christianus Iudex hoc semper facere debet, ne sua culpa, aut Notarij negligentia para indebitè damnum patiatur, & ita obtinuisse in praxi testatur, quia Iudicis, vel Notarij error, aut cul- 7 pa, nullum debet afferre præiuditium partibus litigantibus d. cap. per tuas de testib. Guido Papæ decis. 124. num. 1.

Vbi verò culpa ipsius partia testis diminutè, & imperfectè deposuit, cessat dispositio d. cap. per tuas, nec vlterius permittitur testium exa- 8 minatio post didicita testificata Menoch. de arbitr. lib. 1. qu. 34. nu. 15. Rol. cons. 52. nu. 18. lib. 4. In dubio autem præsumitur negligentia, vel 9 malitia Iudicis, siue Notarij, vt si testis non fuit interrogatus de causa scientiæ, Tindarua trac. de testibua lib. 1. cap. 4. nu. 6. & 7. fol. 224. in quinto vol. tractat Gutier. d. qu. 57. vers. dicens quod.

Quæ conclusio ita erit intelligenda, vt super 10 articulis veteribus iam productis examinari possint testes, non autem super nouis post didicita testificata productis; In curia enim Nota- 11 rij, vel Iudicis suppletur examinando nouos, vel antiquos testes super ijsdem capitulis, cum su- 12 per nouiter productis suppleretur ipsia partia, non Notarij negligentia Osasch. d. decis. 14. n. 8. Et ita iudicaui ego superiori anno 1623. die 24. Ianuarij fauore D. Politiæ contra D. Picenar- 13 dam, dum Vicarij Prætorij munere fungebar in Ciuitate Cremonæ.

Nouus autem articulus, siue capitulum dici- 14 tur, quando nihil habet de materia primi, quoad substantiam, ita vt nec respectu iuris, vel facti tangat primum articulum, & consequenter non possit pars instrui ad subornandos testes, vt post Socinum tradit Menoch. cons. 366. num. 39.

Quamuis in causa appellationia aliter affir- 15 mandū sit per tex. in l. per hanc C. de temp. appell. Farinac. de opposit. circa examen testium q. 75. n. 317. de quo tex. Osasch. d. decis. 14. vers. fin. licet quod semel capitulatum est, non est vlte- 16 rius capitulandum Bald. in l. finali §. est primo notab. C. de appell. Osasch. alleg. decis. 14. nu. 8.

SVMMARIA.

1 *In iuditijs non audiuntur ij, quorum non interest.*
2 *In iuditijs regulariter non admittuntur sine mandato pro aliquo, nisi sius persona coniunctæ.*
3 *In criminalibus admittitur procurator absq; mandato de AEQVITATE, maximè vbi reus est carceratus.*
4 *Decretum Senatus in ea materia.*
5 *Procurator absq; mandato potest prodesse reo, sed non obesse, ideo practica hæc non placet Claro.*
7 *Contrarium decreuit Senatus.*
6 *Procuratoris actus in ciuilibus nocet Domino.*
8 *Procurator allegans rei absentiam absq; mandato admittitur.*
8 *Item ad allegandum inimicitias in loco, ad quem citatur.*
9 *Idem ad proponendum exceptionem banni illius, qui fuit interfectus.*
10 *Contrarium seruatur in hoc Dominio, nisi reo in carceribus existente.*
11 *Decretum Senatus, quod non admittatur Procurator homicidæ allegantis occisum esse bannitum, nisi ipso occisore in carceribus existente.*
12 *Decretum aliud Senatus in ea materia.*
13 *Occidens bannitum vigore proclamatis non cogitur prius sistere in carceribus ante exhibitionem banni.*
14 *Idem obseruatur Neapoli.*
15 *Occisores vbi sint plures, & vnus existens in carceribus doceat de banno interfecti, cæteri admittuntur ad comparendum, & exhibendum bannum absq; eo, quod sistant.*
16 *Decretum Senatus in ea materia, etiā fauore illius sotij, qui vti cōtumax capitaliter fuerat damnatus, quia*

qua probato banno per complices, liberatur & ipse à condemnatione.

17 Decretum aliud Senatus in ea materia.

18 Christophori Conturbij I.C. honorifica mentio.

19 In iudicio Spolij admittuntur consanguinei, amici, coloni, & inquilini absq; mandato in odiū spoliatoris.

Ad defensionem rei carcerati admittitur quilibet absque mandato. Cap. LX.

TRitum est in iuditijs non audiri eos, quorum non interest, adeo quod qui pro alio comparere intendit in iudi-1tio, in primis docere debet de legitimo mandato l. 1. ff. de procurator. & l. si remunerandi §. fin. ff. mandati Roman. cons. 170. n. 1. Scap. lib. 3. de iure non scripto cap. 24. in fin. & ante eum Pract. Pap. in forma respons. rei vers. Simoninus Spelta nu. 1. Et in forma libelli in act. hypot. in verbo non iubente sub num. 2. vers. & sine mandato; Vbi tradit regulariter non admitti quemquam sine mandato ad agendum, vel 2 comparendum nomine alieno, nisi comparens sit sanguine coniunctus, cum personæ coniunctæ admittantur in his casibus, in quibus sufficit generale mandatum, non autem in illis, in quibus requiritur speciale, gloss. in l. in exigendi C. de procur.

DE AEQVITATE tamen fauore carceratorum admittuntur procuratores absq; manda-3to, dum pro eis comparent, vel in scriptis, vel 4 aliter, vt censuisse Senatum die 2. Septembris 1558. testatur Clar. qu. 32. vers. Item quæro propè finem, dum rescripsit cuidam Prætori, qui defensionem rei productam à non habente mandatum, reiecerat, vt ei indiciorum copiam traderet, neque imposterum aliquem huiusmodi defensorem reiiceret, interest enim Reipub. ne innocen-5tes puniantur, & quilibet admittitur ad defendendos reos, quia cuilibet debet esse propria humanitas, vt post Paulum de Castro tradit Casson. tr. de malefic. tt. 11. nu. 17.

Quamuis practicam hanc sibi minimè placere scribat ibidem Clar. ea ratione, quod talis defensor, siue procurator, sine mandato potest qui-5dem prodesse reo, sed non obesse, quod est in maximum Fisci, & accusatorum præiuditium, prout in ciuilibus, in quibus confessio, siue actus gestus per procuratorem, præiudicat Domino l. 1. §. quæsitum ff. de doli except. & l. certum §. sed an ipsos ff. de confessis prac. pap. in d. respons. rei dicto verbo Simoninus Spelta nu. 7. Mascard. de probat. conclus. 369. num. 1. cum seq.

Subijcitq; Clar. quod paulò ante quidam carceratus petebat tolli de processu quādam comparitionem factam per eius Aduocatum, tanquam sibi præiuditialem, asserens quod ille Ad-7uocatus nullum ab eo habebat mandatum, quam tamen exceptionem non admisit Senatus illius petitionem obaudiendo; Et ita etiam obseruari Bononiæ tradit Ant. Scap. d. ca. 24. nu. 1. cum seq.

Prout etiam admittitur quis absque mandato ad allegandum absentiam rei, vel ad allegan. ini-8micitias graues, quas habet citatus in loco, ad quem citatur Clar. d. qu. 32. vers. prædicta autem conclusio, quem sequitur Scap. recitato cap. 24. n. 4. Boss. tit. An in crimin. iuditijs n. 2. & Franch. decis. 314. n. 4. cum vers. seq.

9 Item ad proponendum exceptionem banni illius, qui fuit interfectus, Bat. in l. vbi pactum C. de transact. Scap. vbi supra.

10 Quamuis contrarium seruetur in hoc dominio, non enim admittitur huiusmodi procurator, nisi reo in carceribus existente. Clar. d. qu. 32. vers. quæro modo; verbo in hoc tamen Ducatu; ea ratione, quod si homicida non esset excusandus, elusoria redderetur sententia, & ita 11 rescripsit Senatus die 11. Februarij 1585. Iudici Cremonæ de Ruberto Perigardo, qui bannitum esse asserebat eum, quem ipse occiderat. Iussit enim Senatus, vt ipsum Robertum sistere faceret iuxta receptam in hoc Statu consuetudinem, & bannum exhiberet; Deinde si de banno apparuisset, Robertum dimitteret, id, quod pariter 12 censuit Senatus vltima Iulij 1619. in causa Io. Baptistæ Vicecomitis, referente Ampliss. D. Senatore Cattaneo.

Sistere autem non coguntur ij, qui vigore proclamatum, quæ de more publicari solent iussu 13 Excellentiss. Gubernatoris contra bannitos; vt occidens bannitum alium liberet, sed prædictis bannitis Senatus concedere solet liberationes absq; eo, quod sistant occisores, & ita obseruari 14 Neapolis tradit Franch. decis. 314. num. 1. & 5. Caball. lib. 1. resol. crim. casu 23. nu. 5.

Si vero plures interficiant bannitum, & aliquis ipsorum personaliter compareat, ac exhibito banno ostendat illum impunè occidi po-15tuisse, possunt deinde alij socij admitti ad comparendum, & exhibendum bannum, absque eo, quod se personaliter constituant; Et ita rescriptum fuisse Prætori Papiæ testatur Clar. d. qu. 32. vers. Quæro modo in fine, & probat Caball. d. casu 23. nu. 12.

Quinimò cum interfectus fuisset quidam bannitus, & tempore homicidij ignoraretur de banno, & de persona, citatique fuissent homicidæ; Cæsar de Monte vnus ex ipsis in contumaciam fuit capitaliter condemnatus. Cæteri autem, cum comparuissent, & probassent bannum, & identitatem personæ interfectæ, fuerunt omnes liberati, quare post illorum liberationem, cum Cæsar dedisset preces Senatui, exhibita dicta liberatione; Et probationibus factis, Senatus censuit ip-16sum Cæsarem pariter, licet capite damnatū, esse liberandum, & litteras dedit D. Prætori Papiæ.

Idem censuit Senatus die 3. Septembri 1618. per litteras patentes fauore Capitanei Francisci 17 Offredi Cremonensis imputati de næce Caporalis Iosephi Paratognini, vna cum Antonio Ma-

ria Ceotto, qui exhibitā condemnatione capitali dicti Capotalia Iosephi liberationem fuit consequtus; Propterea ea attenta, obtinuit Capitaneua Offredus non esse amplius molestādum Patrocinante pro eo eximio I.C. maximeq; eruditionis viro, ac præsertim rerum crimina-
18 lium Summo Practico D. Christophoro Conturbio, cuius mores, & virtutem semper enixè colui.
Pariter de AEQVITATE, & in odium spo-
19 liatoris, admittuntur absque mandato consanguinei, Amici, Coloni, & Inquilini pro spoliato absente ad illius restitutionem l. 1. C. si per vim Peregr. cons. 132. in princ. lib. 5.

SVMMARIA.

1 *Legato facto, vbi mulier nupserit, locum non habet, si iure non nupsit.*
2 *Contrarium habetur in l. boues §. hoc sermone ff. de verb. signif.*
3 *Prima opinio procedit de AEQVITATE, secunda verò de vigore iuris.*
4 *Benignitas idem significat quod Aequitas.*
5 *Si mulier scienter illicitum contraxit matrimoniū, nun dicitur purificasse conditionem.*
6 *Mulier si ignoranter illicitum contraxit matrimoniū dicitur purificasse conditionem legati de AEQVITATE.*
7 *Conditio dicitur adimpleta, si mulier postea alio iure nubat.*
8 *Mulier iure non nubens, si postea iure nubere ceperit, purificata dicitur conditio absq; distinctione scientiæ, & ignorantiæ.*

Legatū sub conditione, si quis nupserit, aut similia, conditio dicitur impleta, etiamsi nō iure matrimoniū sit contractū, dūmodò ignorāter. Cap. LXI.

LEgato fundo Seiæ, vbi nupserit, vel aliquid aliud adimpleuerit, hæsitatur apud Scribentes, num conditio fuerit adimpleta, si non iure matrimonium contraxit Seia; Qua in re diuersimodè loquti sunt DD. dum alij conditionem extitisse, alij contrariū affirmauerint.

Non enim omnes coniunctiones implent con-
1 ditionem si nupserit, sed hæ tantum quæ iure subsistunt l. hæc conditio filiæ meæ ff. de condit. & demonstr. Quemadmodum contrarium sta-
2 tutum fuisse habetur in l. Boues §. hoc sermone ff. de verb. signif. vbi Pomponius ait hoc sermone, dum nupta erit, primæ nuptiæ significantur idem habetur in l. matrimonij ff. qui, & à quibus, & l. dotis promissio ff. de iure dotium.

Verum leges conciliando Bart. in dicta l. hæc conditio ex Accursij sententia tradit alias leges procedere secundum rigorem iuris, ipsam enim
3 l. hæc conditio habere locum de AEQVITATE;
4 Benignitas enim, quo verbo vtitur Bart. idem significat, quod AEQVITAS vt supra ex Connano tit. de AEQVITATE sub num. 5. litt. B. probauimus in capit. 1. num. 18. Bartolum sequitur Emanuel Costa in repet. l. cum tale §. si arbitratum num. 24. per totum ff. de condit. & demonstr. Vbi ex eodem Bart. loco relato distingnendo concludit, quod vel mulier sciens illicitum contraxit matrimonium, & tunc putat
6 esse defectam conditionem secundum d. l. matrimonij, & l. dotis promissio, vel ignorans contraxit matrimonium, & tunc secundū AEQVITATEM putat non deficere conditionem d. l. hæc conditio, quam ita locum habere tradit,
7 cum mulier alij postea iure nupserit.

Cæterum si eidem, cui semel non iure nupserat, postea iure cœperit esse nupta, non dubitat
8 quin conditio extitisse videatur sine vlla distinctione iuxta d. l. dotis promissio ff. de dot. promiss. Costa vbi supra, faciunt quæ tradunt Paleth. cons. 159. & Milanens. decis. 4. par. 4. & post eos Costa de retrotract. cap. 8. casu 30. num. 10.

SVMMARIA.

1 *Alere quis tenetur eum, cuius opera vtitur.*
2 *Compensatio operarum cum alimentis an fieri debeat ad ratam seruitiorum, an in totum.*
Quod fit animo compensandi, extinguit debitum, licet res, quæ datur sit minoris valoris, quam debitum num. 3. contrarium num. 5.
4 *Actus vnus non dabat diuersu iure censeri.*
5 *Compensatio alimentorum cum seruitijs fit tantum pro rata.*
6 *Quod conceditur propter merita, intelligitur quatenus merita ipsa respondent non vltra.*
7 *Concessum ob causam, vltra non extenditur, quam durat causa.*
8 *Re aliqua relicta animo compensandi, tunc compensatio inducitur pro rata.*
9 *Compensatio tacita non operatur vltra id, quod expressa.*
10 *Res vna diuerso iure potest censeri ob diuersos respectus.*
11 *Operum præstitorū probatio necessaria est ad compensationē cum alimentis, cum in facto consistat.*
12 *Opera probanda sunt, tanquam fundamentum intentionis illius, qui compensationem petit.*
13 *Bursatus reprobatur, dum voluit sufficere quod constet aliquem in domo alterius permansisse.*
14 *Burs. doctrina procedere posset, vbi ageretur de subiecto ad seruitia destinato, vt de Aequo, & seruo.*
15 *Sententia Auctoris in ea materia.*
16 *In æstimatione operis habenda est ratio quanti fuisset conductus is, qui alimenta subministrauit, non quāti potuisset operę locari ab eo, qui eas præstitit.*
17 *Alimenta præstans eas tantum operas videtur recepisse, quas coactus fuisset aliunde conducere, si ab alimentario non fuissent præstitę.*
18 *Repetitio datur tantum ab eo, qui factus est locupletior.*

Me-

19 *Meliorationes considerantur tantum, quantum meliorata est res, non quantum expenditum.*

Compensatio alimentorum cum seruitijs fit tantummodò pro rata seruitiorum, non pro tota summa. Cap. LXII.

NON ratò accidere solet, vt quia loco solutionis alimentorū sibi præstitorum ab amico, aut Vitrico, opponat compensationem seruitiorum, quæ succedunt loco ex- 1 pensæ alimentorum, cum quis alerè teneatur eum, cuius opera vtitur l. in rebus §. possunt ff. commod. Antonius de Corduba in l. si quis à liberia §. si mater n.69.ff.de liber.agnoscend.Surd. de alim.tit.6.qu.11. num.20.Grat.lib.5.discept. forens. cap.374.nu.21. In hac autem quæst. dubitatur, an compensatio hæc fieri debeat proportionabiliter, idest quatenus espiunt, seù 2 quaoti valent seruiria, & non vltra, an verò in totum, etiamsi seruitia non sint equiualentia.

Qua in tedicendum videtur in totum compensanda esse seruitia cum alimentia, ea ratione, quia vbi quid fit animo compensandi, tunc licet res, quæ datur sit mioori valoris quam 3 debitum, fit toralis extinctio debiti, vt voluerunt Castr. & Alex. in l. si cum dotem §. si pater ff. solut. matrim. Dec. cons. 245. nu. 8. Crau. cons. 174. num. 9. Natta cons. 186. num. 1. & Simon. de Pret. de interpretat. vlt. volunt. lib. 5. interpretat. 1. dub. 3. num. 306.

Præterea si compensatio induceretur solum pro rata seruitiorum, vnicus actus diuerso iure censeretur, & eadem præstatio pro parte præsu- 4 meretur facta animo donandi, & pro parte animo repetendi contra l. cum qui ædes ff. de vsu cap. & idem animus diuidi non debet, hanc partem expressè tenet Bursa cons. 83. num. 11. lib. 1. vbi allegat. Aret. in cons. 48. in fine, & Rimin. Sen. cons. 94. lib. 2.

De AEQVITATE tamen contrarium verius 5 est, vt scilicet compensatio fiat tantummodò pro rata seruitiorum arg. l. sed si vir. §. 1. ff. de don. inter virum, & vxorem, vt probat Corn. cons. 265. sub num. 3. vers. & saltem procedit lib. 1. & post Bald. in l. si paterno in fine C. de negot. gestis, & Aret. cons. 148. circa finem ex professo scribit Surd. de Alim. d. tit. 6. quæst. 11. num. 34. cum seq. Vbi ad contraria respondet, & ea soluit, testaturque hanc sententiam esse iustiorem, & Aequiorem; Quando enim 6 aliquid conceditur propter merita, intelligitur quatenus merita ipsa respondent non vltra, cum concessum ob causam non vltra extendatur, 7 quam durat causa, Tiraquell. tract. cessan. causa in princ.

Quemadmodum namque simpliciter relicta aliqua re animo compensandi, tunc compensatio inducitur solum pro rata, prout è contra relicta re, vt ea sit pro omni, & toto eo, ad quod 8 tenebatur, tunc fit compensatio in totum Castr. in l. si compensandi C. de hæred. instit. vbi Alex. num. 2. Roland. cons. 65. nu. 23. lib. 2. Ita in hoc 9 proposito, cum compensatio sit tacita inter operas, & alimenta, non operatur vltra id, quod operaretur expressa Surd. dicta quæst. 11. num. 10 38 vbi docet vnam rem posse censeri etiam diuerso iure ob diuersos respectus per l. miles §. pro parte ff. de leg. 2. Idem Surd. cons. 127. num. 69. & cons. 150. num. 10.

Ad hoc autem vt locum habeat seruitiorum compensatio, cum alimentis necessaria est probatio operum, quia iure non probatur quod admissa residentia priuigni, vel alterius in domo Vitrici, vel tertij, inferatur ad necessariam ope- 11 ratum probationem, tum quia cum in facto consistunt, non præsumuntur l. in bello §. forte ff. de captiu. Tum etiam quia tanquam fundamentum intentionis illius, qui compensationem petit, 12 probandæ sunt l. cum qui ff. de prohibitionibus Surd. dicta qu. 11. nu. 44. vbi reprehendit Bursatum cons. 83. num. 10. asserentem, quod eo ipso 13 constat priuignum fuisse continuo in domo Vitrici; Videtur eo ipso constare, quod præstiterit obsequia, & operas; Nemo enim ex Doctorib. per Bursatum ad hoc citatis id affirmat. Quam sententiam contra Bursati opinionem etiam comprobat Pacian. cons. 103. num. 70. Et quæ Bursati traditio tantum procedere posset, 14 vbi ageretur de subiecto propriè ad seruitia destinato, vt de equo, vel seruo, non vero de alio subiecto propriè ad seruitia non destinato, vt elicitur ex traditis per Abb. in cons. 85. nu. 3. lib. 2.

Et ita respondi ego superiori mense Augusti 15 1624. pro D. Antonio Reina contra sorores de Gabiate in causa pendente coram Egr. I.C.C. D. Galeaz Arrigonio.

Quinimo in æstimandis seruitijs per alimentarium præstitis haberi debet ratio quanti fuis- 16 set conducta is qui alimenta subministrauit, non quanti potuissent operæ locari ab eo, qui obseqoia præstitit arg. l. si non sortem §. libertus ff. de condic. indebit. Anton. de Corduba in d. §. si mater num. 81. ff. de liber. agnoscend. Surd. memor. quæst. 11. num. 39. cum seq. qui tradit eam 17 esse rationem, qui ea tantum operas videtur recepisse, quas coactus fuisset aliundè conducere, si ab alimentario non fuissent præstitæ; Non eas, sine quibus potuissent nihilominus vitam ducere.

Cum repetirio in eo tantum de AEQVITA- 18 TE detur, qui facta est locupletior iuxta l. si me, & Titium, de qua supra in cap. 38. Et in meliorationibus, in quibus habetur ratio quanti res meliorata fuit, non autem attenditur, quan- 19 tum fuerit in meliorationibus expenditum l. domos hæredit. vbi scribent. ff. de leg. 1. Menoch. de recuper. possess. remed. 15. num. 557. Anchar.

iun.

inn. qu. famil. 46. nu. 6. lib. 1. & Ioseph. Ludou. decis. Perus. 24. nu. 25.

SVMMARIA.

1 *Confessus habetur pro iudicato, & cogitur soluere.*
2 *Confessio iudicialis est maior quocunq; publico instrumento, & quibuscunq; testium depositionibus.*
3 *Confessio iudicialis absente parte facta non praiudicat confitenti.*
4 *Contrarium verius de AEQVITATE, & nu. 7.*
5 *Confessio iudicialis acceptata censetur ab eo, ad cuius fauorem facta fuit.*
6 *Qua in fauorem nostrum facta sunt, censemus confirmare.*
8 *Confessio facta in vltima voluntate valet fauore illius, ad cuius interesse facta fuit, nec contra eam potest venire hares.*
9 *Pacian. reprobatur.*
10 *Confessio, vbi continet obligationem, valet reuocabiliter vsq; quo fuit acceptata à parte.*
11 *Idem si confessioni præsens fuit fideiussor.*
12 *Distinctio Alexandri Trentacinquij inter confessionem extra iuditialem, tendentem ad obligandū confitentem, qua nihil praiudicat confitenti.*
13 *Confessionem continentem liberationem, vel non obligationem confitentis principaliter, sed ad probandam obligationem pendentem factam, absente etiam parte, praiudicare confitenti.*
14 *Contra confessionem factam ad liberandum non admittitur probatio in contrarium.*
15 *Ad probandum confessionem extraiuditialem continentem obligationem iungi possunt diuersi testes.*
16 *Confessio regulariter debet vel in totum acceptari, vel respui.*
17 *Confessione cōtinente duo facta separata potest aduersarius recipere vnum factum, & aliū respuere.*
18 *Exemplum affertur huiusmodi confessionis diuersa facta continentis.*
19 *Alexander Trentacinquius abūde materiā diuidēdi confessiones facta diuersa continentes pertractat.*

Confessio facta etiam absente parte nocet confitenti, maximè iure canonico inspecto. Cap. LXIII.

TRitissimum est nullam dari maiorem probationem, quam proprij oris confessionem, cum confessus habeatur pro iudicato, & cogatur soluere, nec possit appellare l. 1. C. de confessis l. de ætate §. interrogatus, & ibi glos. ff. de inter act. Huiusmodi enim confessio iudicialis est maior quocunque publico instrumento, & quibuscunque testium dispositionibus, vt tradit Rolan. cons. 6. num. 26., & cons. 54. nu. 18. lib. 3. Alex. Trentacinq. lib. 2. var. resol. tit. de confessis resol. 2. nu. 16. vers. Prima in confitente contra se.

Magna tamen est apud scribentes disceptatio, an confessio consimilis absente parte facta confitenti præiudicet, & negatiuam partem substinet Salicet, & alij in dicta l. 1. C. de confessis, & in l. iubemus C. de liberali causa Abb. in cap. fin. de confess. Socin. iun. cons. 88. nu. 29. lib. 2. Silua cons. 44 sub. nu. 12. & nu. 16. quam opinionem vti magis communem sequitur Trētacinq. dicto tit. de confessis resol. 2. num. 5. vers. ego in iudicando.

De AEQVITATE tamen canonica contrarium affirmandum est, quia confessio facta, siue præsente, siue absente parte, inducit præsumptionem contra confitentem, etiamsi erronea, & extraiudicialiter facta; Et illi statur, donec contrarium probetur, ità post Castr. & alios in l. error C. de iuris, & facti ignor. probat Thesaur. decis. 109. sub num. 6. & 8. Anchar. quæst. fam. lib. 1. q. 1. num. 11.

Aliam rationem ponit pro hac conclusione Vrsil. ad Afflict. decis. 364. nu. 8. & 9. Quia sic huiusmodi confessio acceptata censetur ab eo, ad cuius fauorem facta fuit, Quæ enim sunt in fauorem nostrum censemus confirmare, & illis annuere, Decius cons. 57. & cons. 163. col. 2. quē sequitur Vrsil. dicto nu. 9. vbi expresse probat, quod confessio absente parte facta de AEQVITATE Canonica valet, & probat.

Hoc idem sequitur Decian. cons. 62. num. 66. lib. 3. & Gabr. cons. 71. n. 18. Antonius Gabriel. in suis commun. conclus. lib. 1. tit. de confess. conclus. 1. nu. 46. & seq. vbi conclusionem maxime procedere tradit in confessione facta in vltima voluntate, quæ de AEQVITATE canonica operatur, nec illi potest contrauenire hæres per Bald. in l. Generaliter in q. 10. C. de non numerata pecunia Polid. Ripa de actis in mortis articulo pleno cap. 28.

Et licet eodem nu. recenseat. Gabriel eos DD. qui contrarium tenuerunt, ab hac tamen opinione non recedit, per quam conuincitur Pacian. cons. 79. nu. 48. cum seq. dum contrariam opinionem veriorem esse scribit per Crau. cons. 281. num. 6. vers. nec obstat, Natta cons. 102. nu. 14. & Rimin. iun. cons. 521. num. 34. lib. 5. ommissis alijs ibi recensitis, qui Paciani assertioni minime inseruiunt, vt videre est, ad quos me remitto.

Distingunt tamen alij inter confessionem continentem obligationem, & aliam factam ad liberandum, quia hanc valere reuocabiliter, donec à parte sit acceptata tradit Thesaur. dicta decis. 109. n. 7. Id quod etiam affirmat Gabr. dicta conclus. 1. nu. 35. & 58. vbi præsens fuerit confessioni fideiussor, & absolute eam valere, probare concludit Mascard. de probat. conclus. 347. nu. 7. per Castr. cons. 34. nu. 1. lib. 1.

Quamquam Alex. Trentacinq. aliter distinquendo in dicta resol. 2. nu. 78. lib. 2. var. resol. tit. de confess. inquit, quod si confessio fuit extraiudicialis, & tendit ad obligandum, confitentem ei, cuius fauore emanauit confessio, nihil

hil præiudicat confitenti. Si vero facta fuit parte pariter absente ad liberandum; vel ad obligandum non tendit principaliter, sed ad probandum obligationem pendentem, tunc 13 præiudicat confitenti, vt decidit Ang. in §. si vero expresserit col. 3. in Auth. de hæred. & falcid. Felin. in cap. cum m. col. 16. de constitut. & in cap. si cautio col. 8. de fide instrumentorũ Silua dicto cons. 44. nu. 15. contra confessionẽ enim factam ad liberandum, non admitti pro- 14 bationem in contrarium scribit idem Trentacinq. dicta resol. 2. nu. 13. vers. intra dictas.

15 Ad huiusmodi autem confessionem probandã diuersi testes iungi possunt Cran. cons. 267. à nu. 3. vsque ad finem Ioseph Ludouic. decis. Perus. nu. 11. cum sequ. quos sequitur Thesaur. dicta decis. 109. in fine.

Prætetea ommittendum non est, quod licet regulariter confessio, vel in totum debeat accep- 16 tari, aut respui iuxta tradita per scribentes, in l. Aurelius §. idem quæsijt ff. de libert. leg. & in l. si quidem C. de excep. Ferett. cons. 74. n. 3.

Tamen, quando confessio continet duo facta separata, potest aduersarius recipere vnum fa- 17 ctum, quod facit pro se, & aliud, quod contra se 18 facit respuere, vtpote si quis petit à Titio centũ occasione mutui, Titius respondit, quod bene mutuo habuit centum, sed tenetur illi ad mille ex alia causa. Quoniam hoc casu poterit creditor fundare intentionem suam super confessione Titij, & respuere aliam partem confessionis, tanquam continentem factum separatum. Bart. in l. Aurelius §. idem quæsijt ff. de libert. leg. Alex. Tretacinq. dicta resol. 2. num. 22. tit. 19 de confess. vbi abunde hanc materiam diuidendi confessionem examinat cum præcedenti nu. & nu. 19. ad quem remittitur Lector. Ad rem etiam faciunt tradita per D. Bimium cons. 368. num. 19. lib. 4.

S V M M A R I A.

1 *Vsuræ sunt omni iure prohibitæ.*
2 *Vsuræ permittuntur fauore dotis.*
3 *Viduæ succurri debet.*
4 *Marito sustinẽti onera matrim. permittũtur vsuræ.*
5 *Vsuræ viro promissæ dicuntur onerosæ, nõ gratuitæ.*
6 *Maritus matrimonio soluto licitè non consequitur vsuras.*
7 *Vxore mortua videtur, quod maritus esse desierit.*
8 *Viduæ debentur vsuræ, vbi moram commisit debitor eius dotis.*
9 *Mora cessãte, cessat AEQVITAS in materia vsurarum.*
10 *Vsuræ siue interesse dotis, debentur viduę ratione tantum moræ debitoris.*
11 *Promissio restituendæ dotis à viro facta soluto matrimonio, dicitur facta in diem incertam.*
12 *Dies incerta adiecta promissioni de restituendo dotem, reddit dispositionem conditionalem.*
13 *Hæres viri non constituitur in mora ob dotis restitutionem absq; interpellatione.*
14 *Decisio Sacri Concilij Neapol.*
15 *Statuto stante, quod Viduis præstentur vsuræ dotis, intelligitur concurrente interpellatione Viduæ.*
16 *Mulieri imputatur, si dotem non exigit.*
17 *Sententia Auctoris.*
18 *Petri Patricini I. C. honorifica mentio.*
19 *Thesauri doctrina in decis. 43. reprobatur.*
20 *Distinguitur, & concordatur opinio Thesauri.*
21 *Merendæ opinio impugnatur.*
22 *Vidua, quæ non petijt sibi satisfieri de dote, non potest consequi interesse.*
23 *Idem multo magis ob augmentum.*
24 *Vidua non potest consequi interesse ob dotem sibi non traditã, & petitam, si non propalauit cum iuramento omnia bona mariti penes se existentia.*
25 *Compensatio admittitur etiã in dotis restitutione.*
26 *Compensatio admittitur etiam ad impediendam cursum vsurarum.*
27 *Compensatio fit etiam de quantitate ad speciem, quando redacta est in pecuniam, vel non extat.*
28 *Compensationis retrotractio fit ad diem debiti non solum à die oppositionis, quando agitur de exclusione vsurarum, & interesse.*
29 *Compensationem opponens, si successit in ius alterius, retrotrahitur compensatio ad diem debiti.*
30 *Compensatio opponi potest ab hæredibus mariti, contra mulierem repetentem dotem, etiam ex causa rerum viri amotarum ab vxore, & ob res donatas vxori per maritum constante matrimonio.*
31 *Fructus naturales percepti ab vxore è rebus ei donatis à marito constante matrimonio pertinent ad ipsum maritum.*
32 *Vxor præsumitur aquirere de pecunijs mariti 32. & num. 59.*
33 *Fructus percepti ab vxore extenuãt summã dotis.*
34 *Vestes pretiosæ paratæ ad vsum vxoris præsumũtur commodatæ, vt ornatior incedat, non donatæ.*
35 *Donatio vestium facta vxori constãte matrimonio non valet, nisi fuerit morte confirmata, interueniente tamen ipsorum paratorum traditione.*
36 *Nisi de expressa, vel tacita reuocatione mariti appareret.*
37 *Statuta Genuæ, & Mediolani in materia vestium, & ornatuum vxoris.*
Statutum Mediolani cap. 291. vol. 1. est correspectiuum ad dotis lucrum per maritum faciendum, num. 38. & num. 39.
Promissio restituendi dotem ad formam Statuti extenditur etiam ad res causa vxoris paratas nu. 40. & num. 42.
41 *Et ad donationem propter nuptias, cophanoi, iocalia &c.*
43 *Statutum Genuæ, quod vxor petens dotẽ teneatur manifestare omnia, quæ habet de bonis viri, & non lucretur vestes &c. extẽditur ad parata pro vxore.*
44 *Dos soluto matrimonio redit ad vxorem, vel eius hæredes, & nihil maritus lucratur, valetq; pactum inter coniuges, quod seruetur Statutum Genuæ iuri communi conforme.*
45 *Pactum, per quod dos redit ad vxorem, vel eius hæredes, est fauorabile ipsi doti, & est seruandum.*

46 Pa-

46 *Pactum huiusmodi si non esset vndequaq; fauorabile mulieri, sed se haberet ad lucrum, & damnum, stante incertitudine, à principio validũ est.*

47 *Læsa non dicitur vxor stante incertitudine lucri, & damni.*

48 *Vxor nõ potest conqueri de pactis appositis in restitutione dotis, quãdo plus lucrari potuisset præcedente viro, quã è contra maritus ea præmortua.*

49 *Vxor quæ sæpius vsa est instrumento, & cuius nomine stippulatus est Notarius, nec reclamauit constante matrimonio, illud acceptasse videtur in omnibus pactibus.*

50 *Instrumentum cum reperitur verum in dote confessata, præsumitur verum & in declaratione, & attendi debet etiam ad commodũ heredũ mariti.*

51 *Maritus etiam tacitè potest reuocare donationes vxori factas.*

52 *Donatio propter nuptias per maritum vxori facta impedit, vt aliam similem donationem facere non possit, nisi & dos ipsa augeatur.*

53 *Instrumento transactionis potest quis vti in vno capite, & respuere aliud caput, si hoc continet manifestum iuris errorem.*

54 *Præsertim si transactio facta sit extra iuditium, & agatur de damno vitando.*

55 *Impugnatio in vna parte transactionis non acceptata, in alijs afficere non potest.*

56 *Iudex ex officio potest credere capitibus non impugnatis in instrumento transactionis, etiam ad beneficium impugnantium.*

57 *Senat. Mediol. iudicat sola facti veritate inspecta.*

58 *Senatus non habet respectum ad acta, quæ veritati contrariantur.*

59 *Empta per vxorẽ constãte matrimonio sunt mariti.*

60 *Transactio non comprehendit ea, de quibus non fuit facta mentio.*

61 *Transactio fieri solet tantum de his, super quibus lis pendet.*

62 *Promissio restricta ad contenta in instrumento, non extenditur ad alia.*

63 *Clausula, & verba generalia, non extenduntur ad personas non expressas.*

64 *Et restringuntur ad contenta in transactione, neq; ad iura non transigentium extenduntur.*

65 *Habere verbum ex propria significatione dicitur de his, quæ quis tantum detinet, vel etiã custodit.*

66 *Originarij possunt inter ipsos alibi contrahere ad formam Statutorum loci Originis, immo ita contraxisse dicuntur, si nihil dictum fuerit.*

67 *Forenses nec gaudent, nec ligantur dispositione alieni statuti.*

68 *Etiam si forensis haberet bona in loco, in quo viget statutum.*

89 *Statutus sicut comprehendit mulierem forensem nuptam Mediolani, ita excludit Mediolanensem nuptam forensi.*

70 *Subditus legi municipali vbiq; est subditus, etiam respectu contractus alibi celebrati.*

71 *Mulier nupta extra territorium, propriam non perdit originem.*

72 *Mulier assumit domicilium viri in his, quæ eam non retrahunt à viri seruitio.*

73 *Maritus etiamsi non sit Genuensis, & fiant tabulæ nuptiales Mediolani, potest pacisci, quod attendatur statutum Genuæ circa pacta nuptialia.*

74 *Statutum loci originis mariti, vel loci contractus, an seruandum.*

75 *Ciuis Mediol. ex priuilegio, qui vxorem Mediolanensem duxit, nulla expressa conuentione circa statutum, & qui Mediolani semper habitauit, gaudet beneficio statuti.*

76 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*

77 *Maritus, & vxor ad paria iudicantur.*

78 *Maritus habens domicilium Mediolani, an censeatur contrahere matrimonium ad formam statutorum eiusdem Ciuitatis.*

79 *Non censetur contrahere, quod expressè fuit aliter conuentum.*

80 *Maritus, & vxor possunt renunciare statuto in materia lucri dotalis.*

81 *Bona fides plurimum exuberat in pacto dotali.*

82 *Lex contractus est seruanda.*

83 *Vtens instrumento, debet vti cum omnibus qualitatibus in eo existentibus.*

84 *Stipulatio in instrumento dicitur indiuidua.*

85 *Stipulatio est indiuidua, cum agitur de vnico facto cum suis annexis qualitatibus.*

86 *Mulieri absenti sicuti aquiritur ius in dota, ita etiã pactis in instrumẽto dotis contentis aquiescere debet.*

87 *Vxor præsumitur de pecunijs viri acquirere.*

88 *Nisi constares aliundè pecunias peruenisse.*

89 *Interesse dotale debetur ratione moræ debitoris, & non aliter.*

90 *Dotis promissio facta per maritum de restituenda dote in casu &c. dicitur facta in diem incertam, & reddit dispositionem conditionalem, neque constituit hæredes mariti in mora.*

91 *Etiamsi adesset statutum, quod vidua præstari deberent vsuræ dotis, quia id intelligitur, quando non distulit mulier dotis exactionem.*

92 *Mulieri viduæ debentur vsuræ dotis, quando adhibita diligentia, eam consequi non potuit.*

93 *Interesse dotis non debetur cessante mora.*

94 *Mulier tenetur in sortem imputare, si quid recepit ab hæredibus viri ante moram.*

95 *Mulieri imputandum, si lapso anno luctus dotem non petijt.*

96 *Mulier habens multa bona mobilia mariti magni valoris, non potest consequi alimenta, nec interesse dotis non repetitæ.*

97 *Maritus accipiens nomen debitoris in dotem, non potest alimenta prætendere, dum ad dotem agit.*

98 *Verba vniuersalia prolata respectu certæ causæ finalis restringi debent ad ipsam causã specialẽ.*

99 *Creditore renunciante tantum respectu certæ personæ, vel causæ, standum est certo.*

100 *Actus nõ debet operari vltra intentionẽ agentiũ.*

101 *Reseruatio iuriũ in trãsactione potest iuribus vti, absq; eo quod contra transactionẽ venire dicatur.*

102 *Errores semper tolli possunt, & errantis nullus est consensus.*

103 *Error probatus dicitur, vbicunq; apparet rem aliter se habere.*

104 Er-

104 *Error potest allegari etiam in facto proprio, nedum in actum per alios gesto.*
105 *Ex actu, quem quis impugnat, commodum consequi nequit.*
106 *Declara vt hoc numero.*
107 *Confessio in actu impugnato contēta valet, & facit ius inter partes, etiāsi facta sit in cōtractu nullo.*
108 *Transactio continens plura capitula separata, potest pro parte approbari, & pro parte impugnari.*
109 *Reuocatio confessionis nō admittitur re nō integra*
110 *Declara vt hoc in loco.*
111 *Confessio reuocari non potest stante iuramento.*
112 *Nisi erroneam esse probetur.*
113 *Vxor defuncto marito si penes se habebat vestes, & alia mobilia vendita, censetur sibi satisfecisse.*
114 *Retentio habetur pro solutione sui crediti.*
115 *Solutio imaginaria, quam lex inducit, non minus valet, quam vera.*
116 *Vidua quæ bona defuncti penes se retinuit, censetur sibi soluisse.*
117 *Administratores censetur sibi soluisse.*
118 *Præcipuè retinendo mobilia.*
119 *Idem in exactione parcellorū facta per viduam, & non probato tempora exactionis, censetur exegisse statim sequuta morte mariti.*
120 *Exactio censetur facta statim, ac potuit fieri & solutio.*
121 *Solutio facta præsumitur ab eo, ad quem soluere spectabat.*
122 *Assignatio irreuocabiliter facta, si euincatur, tenetur assignans de euictione.*
123 *Donans, vel dans alio titulo, tenetur de euictione rei data, vel donata, quando ex tali donatione, seu datione aliquid fuit consequutus.*
124 *Promissio debet obseruari, & manuteneri.*
125 *Euictio si immineat, idem est, ac si res euicta foret*
129 *Emptor agere potest de euictione contra venditorem, ante molestiam sibi illatam, & multo magis ante euictionem sequtam.*
127 *Declaratio valoris aurei percipitur ex descript.*
128 *Obseruantia subsequta est potissima decl. mentis.*
129 *Aureus in aureo debetur, siue illius integer valor, quando talis fuit positus in obligatione.*
130 *Hæres quo minus fieri potest, grauandus est.*
131 *Neque tenetur vltra vires hæreditarias.*
132 *Lactare suum quilibet potest.*
133 *Euictio sequuta ex laudo dato ab arbitro, non tribuit actionem de euictione.*
134 *Filius inferens molestiā ei, quē pater promisit non molestare, præsumitur id facere ex persona patris.*
135 *Liberatio in transact. ex quauis causa, & occasione, dicitur vniuersalis, & omnes casus amplect.*
136 *Pater potest de bonis filior. aduentitijs transigere*
137 *Personæ, quæ transactioni interueniunt, censentur obligatæ, ne eorum interuentus sit superfluus.*
138 *Pluralitas in singularitatem resolui non potest, quoties recti sermonis ratio id non patitur.*
139 *Transactio cū auctoritate Senatus celebrata, rata esse debet, nec erroris prætextu potest retract.*
140 *Immo nec respectu læsionis.*
141 *Transactionis approbatio impedit, ne ea possit retractari, pretextu erroris, vel defectus consensus.*
142 *Transactionis approbatio, seu obseruantia habet vim satisfactionis, seu geminationis consensus.*
143 *Obseruantia transactionis tollit remedium læsionis enormissimæ.*
144 *Error ex diuturno temporis cursu purgatur.*
145 *Errores iuris non infringunt transactionem, nisi resultet læsio enormissima, habito respectu ad dubium litis euentum.*
146 *Læsio, vt iudicatur, debet probari æstimatio dubii litis euentus.*
147 *Dilatio ad agendum quid inferat.*
148 *Clausula sine præiuditio, non operatur quo ad expressa.*
149 *Reseruatio non prodest quo ad expressa.*
150 *Ex actu impugnato an, & quando quis commodum capere potest.*
151 *Transactionē non obseruans, ea iuuari non debet.*
152 *Transactionis contractus est quid indiuiduum.*
153 *Transactione rescisa, omnia in pristinū reducūtur.*
154 *Dotis interesse debetur ab hæredibus morosis.*
155 *Dotis interesse tam damni, quam lucri, debetur viduæ negotiari solitæ.*
156 *Amplia etiam, si diues sit mulier.*
157 *Dotis interesse, vt debeatur, satis est probare mulierem solitam negotiari, vel pecunia implicare.*
158 *Mulier, quæ implicauit iocalia, præsumitur multo magis pecuniam fuisse implicaturam.*
159 *Interesse certum redditur, quando implicatio fieri potest in censibus, vel montibus.*
160 *Transactione dicitur probata liquidatio.*
161 *Interesse verisimile debetur, licet plenè probatū.*
162 *Verisimile quod est, probatum dicitur.*
163 *Interesse legale, & moderatum debetur.*
164 *Interesse non probatū potest taxari officio Iudicis*
165 *Interesse, quod solet percipi ex censibus, vel montibus, non eget liquidatione.*
166 *Interesse potest iuramento probari in odiū morosi.*
167 *Interesse dotis debetur, quando dotis restitutio fuit promissa cum omnibus damnis, & interesse.*
168 *Consuetudo præstandi interesse ratione retardatæ solutionis dotis, licita est, & attendenda.*
169 *Statutum decernens interesse dotis propter moram est validum.*
170 *Interesse dotis plerumq; peti potest à Vidua, ad octo, vel decem pro centenario.*
171 *Interesse dotis præstandum est ab hæredibus morosis, tamquam sors.*
172 *Interesse alterius interesse deberi, propter morā.*
173 *Interesse debetur ex Stat. Mediolani 43. vol. 1.*
174 *Interesse iā solutū ratione retardatæ solutioni dotis, non potest repeti, quia censetur solutū ex pacto.*
175 *Lapsus anni constituit hæredes mariti in mora.*
176 *Promissio restituēdi dotē inducit morā post annū.*
177 *Iuramentum in contractu dotis constituit in mora, quia obtinet vim interpellationis.*
178 *Vidua donec habet penes se bona mariti, quæ retinere prætendit, non dicitur moram passa.*
179 *Instrumentum potest acceptari tantum in partibus fauorabilibus.*
180 *Mulier renunciare nequit iuri suo, sine interuentu agnatorum.*

181 Ma-

idem probat Gratian. dicto cap. 244. per totum, & cap. 129. num. 29. vbi hoc idem procedere affirmat, etiam si adesset statutum, quod Viduia præstari debeant vsuræ dotis, quia illud intelli-
15 gitur, quando non distulit mulier dotis exactio-
16 nem, Tunc enim mulieri imputandum est, si dotem non exegit, eandem sententiam sequuntur Mariscot. lib. 2. var. resol. c. 83. n. 46. & 48. Peregr. decis. 121. nu. 10. cum seq. D. Bimius cons. 245. nu. 50. cum plur. seq. lib. 3. abundè Giurba
17 ad stat. mess. cap. 15. gl. 150. n. 23. Et ita respondi ego superioribus mẽsibus pro Ill. D. Marchione Io. Hieronymo Marino contra D. Virginiam Spinulam, quæ prætendebat interesse dotale, post annum luctus, etiam si dotem non petijsset,
18 in qua Coaduocatus fuerit Eruditiss. & Amplits. D. Senator Pe. Paulus Flamenus, & Consultissimus D. Petrus Petracinus eximius I. C. post hæc scripta Senator Amplissimus creatus, quorum doctissima scripta vna cum laboribus nostris in fine huius capituli per extensum impressa erunt, vna cum pro contraria parte scriptis ab integerrimo, & acutissimo I. C. & Collega meo D. Io. Georgio Baiardo, & cuius causæ cognitio adhuc pendet coram Excellentiss. Senatu, & quæ post hæc scripta amicabiliter fuit terminata, cum non modica vtilitate ipsius Domini Marchionis, in qua causa probaui non resistere huic sententiæ Thesauri traditionem in alt. decis. 43. licet autem contrariam sententiam
19 tenere videatur contra communem Doctorum opinionem, vt ipsemet fatetur nu. 2. & 4. in fine, eo saltem casu, quando mulier non habet, vnde se alat, vt subijcit nu. 3. & damnata sit illius opinio, præsertim à Gratian. dicto cap. 244. nu. 4.
20 Tamen potest ea opinio intelligi, vbi sequta sit interpellatio, & sic constitutus sit in mora debitor, cum ibi nec includatur, nec excludatur huiusmodi qualitas.
21 Et ex his concluditur non esse receptam contrariam sententiam, quam totis viribus deffendit Eruditissimus D. Merenda; qui post hæc scripta tipis tradidit lib. 2. controuers. vbi c. 40. per totum, cuius dictum referre hic non expedit, & de hac re est tex. in l. si marito §. fin. ff. sol. matr. de qua Surd. de alim. tit. 1. q. 42. n. 8.

Pro hæredibus D. Leonardi Spinulæ
Contra
D. Virginiam Spinulam.

Immitte Domine in os meum canticum Iustitiæ.

IN transactione anno 1608. 16. Septembris inita inter nunc quon. Comitissam Deliam, vti administratricem hæreditatis D. Leonardi Spinulæ ex vna, & D. Virginiam Spinulam vxorem ipsius D. Leonardi ex altera, etiam mediante dispensatione Senatus Excellentiss. multa fuerunt posita in creditum ipsius D. Virginiæ cum damno ipsius hæreditatis, quæ de iure nullo modo admittenda erant.

Quo circa hæredes præf. D. Leonardi quib. nõ præiudicabat dicta transactio etiam ex sententia Excell. Senatus, prout apertè legitur in memorata dispensatione, rectè instituerunt iudicium coram eodem Excell. Ordine contra ipsam D. Virginiam, vt condemnetur ad restituendum ipsis hæredibus, quicquid indebite habuit ex bonis dicti Leonardi.

Examinanda sunt igitur capita ipsius transactionis, vt ex inde manifeste liqueat de bono iure ipsorum DD. hæredum.

Primo ergo loco conuentum fuit, quod ipsi D. Virginiæ soluerentur interusuria eius dotis, quæ dicebatur esse lib. 90750. imper. ad rationẽ lib. sex sol. 13. din. 4. pro singulo centenario a die mortis præf. D. Leonardi, sequutæ de anno 1598. 22. Februarij vsq; ad diem dictæ transactionis, quod interesse dictum fuit ascendere ad libr. 63861. sol. 2. De hac autem parcella nullo modo constitui debebat creditrix ipsa D. Virginia.

Primo, quia à dicto anno 1598. vsq; ad annũ 1602. 6. Iulij nunquam petijt sibi satisfieri de ip-
22 sa dote, & propterea cum eo tempore haberet, vnde commode viueret, etiam ex bonis mariti, nullum debebatur interesse dotis. Peregr. cons. 100. nu. 10. & seqq. lib. 1. vbi sub nu. 34. deter-
23 minat, id multo magis procedere in augmento dotis, & lucris nuptialib. Alba cons. 699.

Ab eo autem tempore, quo ipsa institit pro satisfactione eius dotis, nullum etiam interesse debebatur.

Primo, quia non manifestauit legitime, & sub iuramento tactis corporaliter scripturis omnia, & singula bona mariti sui, quæ ipsa habuerat,
24 vel habebat per se, vel alias personas, prout ita facere omnino tenebatur ex forma statutorum Genuæ, secundum quæ statuta dos ipsa fuerat constituta, & erat restituenda ex pacto, & conuentione expressa, vt ex instrumento constitutionis ipsius dotis, Rimin. Sen. cons. 314. nu. 51. & seqq. lib. 2.

Secundo, quia per compensationem bonorum, rerum, ac iurium ipsius mariti existentium pœnes ipsam D. Virginiam extinctum omnino remanebat eius creditum dotale, etiam à tempore mortis mariti, vt ex calculo in petitione distinctè posito.

25 Nec dubitandum, quin compensatio admittatur etiam in causa restitutionis dotis petitæ per vxorem Bart. in l. rei iudicatæ §. hæredi. ff. solut. matr. & ibi cæteri scribentes. Crass. excep. 6. nu. 28. vbi de veriori, & communi testatur. Bald. in l. si cui. C. de non num. pecun. vbi inquit, quod fructus percepti per vxorem ex bonis mariti extenuant summam dotis.

26 Quę compensatio maximè admittitur ad impediendum cursum vsurarum ipso iure, l. si constat C. de compensat. & l. eius C. de solut. siue ab vna tantum parte currant vsuræ, & interesse, siue ab vtraq; gl. vnica in dicta l. eius C. de solut.

27 Et fit etiam compensatio de quantitate ad speciem, quando illa redacta est in pecuniam, vel nõ extat. Ceass. dicta excep, 16. nu. 67. & 68.

28 Immò, quando agitur de exclusione vsurarum, & interesse, fit retrotractio ipsius compensationis ad diem debiti, non autem solum a die oppositionis, cum tunc fiat ipso iure, & declaratio proueniat ab ipsa lege, ita post alios Costa in tract. de retrotract. cap. 9. cas. 4. nu. 13.

29 Idem est, quando opponens compensationem successit in ius alterius, vnde ob probabilem ignorantiam rerum hæreditariarum habitarum per vxorem, tardius fuit opposita compensatio, hoc enim casu retrotrahitur etiam ipsa compensatio. Costa vbi supra nu. 6.

30 Et in puncto, quod compensatio opponi possit ab hæredibus mariti contra mulierem repetentem dotem suam ob res vxori donatas per maritum constante matrimonio, & ob res viri amotas ab vxore. est tex. formalis in l. rei iudicatæ, §. hæredi ff. solut. matr. & ibi DD.

31 Quinetiam fructus naturales percepti ex reb. à marito vxori donatis, constante matrimonio pertinent ad ipsum maritum, nec fiunt vllo modo ipsius vxoris ad tex. in l. fructus ff. de vsur.

De fructibus autem perceptis per D. Virginiã constante matrimonio ex redditu illo annuo lib. 1040. empto per D. Co. Matheum Tabernã vsq; ab anno 1588. vti submissam personam præf. D. Virginiæ, vt ipse D. Comes postea protestatus fuit ex pecunijs tamen proprijs ipsius D. Leonardi, prout ita reuera fuit, & præsumitur etiã

32 ex dispositione iuris communis. ad text. in l. Quintus Mutius ff. de donat. inter virũ, & vxor. & statutorum Mediolani in c. 269. vol. 1. nemini dubium est, quin illi pertinuerint ad D. Leo-

33 nardum, & postea ad eius hæredes, & sic pro cõcurrenti quantitate extenuauerint summam dotis. dicto §. hæredi, & alijs supra allegatis. Idem dicendum est de alijs annuis redditib. emptis nomine dictæ Virginiæ constante matrimonio, vnde ex illis, & ex capitali ipsorum annuorum redditũum extinctum remansit creditum illud dotale.

Secundo in dicta transactione conuentũ fuit, quod ipsi D. Virginiæ vltra alia soluerentur scuta quinq; mille ad rationem lib. sex pro singulo scuto, & hoc loco, & scontro (sunt verba transactionis) omnium eius pretensionum, quas habet, & habere posset contra dictam hæreditatẽ causa ipsius paratorum, ac omnium ipsius chirographariarum donationum, & donationis propter nuptias, contentæ in testamento condito per ipsum D. Leonardum de anno 1575 & omnium & quarumcunq; aliarum prætensionum ipsius Virginiæ generis cuiuscunq; & ex quacunq; causa &c.

Sed & in hoc capite cõuentio fuit vndequaq; iniusta, & contra omnes iuris terminos.

Nam quo ad pretensionem eius causa paratorum palam est illam nihil horum fuisse lucratã, siue attendamus dispositionem iuris communis, siue formam statutorum Genuæ, siue etiam censuram statutorum Mediolani.

Quoad ius commune sic tradidit Bart. in l. in

34 his in princ. ff. solut. matr. vbi distinxit de vestibus pretiosis, & quotidianis, dicens illa præsumi commodata, vt ornatior incederet, non autem eidem donata, & in l. pri. §. nec Castrense n. 10. ff. de coll. bonorum, vbi idem de iocalibus, collanis, & alijs prætiosis, & Bart. secuti sunt DD. communiter, vt retulit multos allegando Pereg. cons. 89. nu. 9. & seq. lib. 3.

Et quatenus etiam velimus ea præsumi donata vxori, adhuc donatio illa a principio non valet, sed morte confirmatur, interueniente tamen

35 ipsorum paratorum traditione. Rom. cons. 146. nu. 2. nisi tamen de expressa, vel tacita reuoca-

36 tione mariti appareat, quia tunc morte non cõfirmatur Rom. ibidem vbi de communi testatur, sequitur Pereg. dicto cons. 89. sub num. 10. vbi quod est verissima propositio, pro qua est text. expressus in cap. fin. de donat. inter vir. & vxor. vnde cum omnes donationes factæ per dictum D. Leonardum eius vxori, reuocatæ fuerint in eius vltima voluntate, & fere ille mandauerit, quod omnes imputarentur in dote, & donatione annui redditus aureorũ mille facta ipsi vxori, nullum ius habebat D. Virginia ad eius causa parata.

37 Statuta vero Genuæ adeo in hoc clara sunt, vt nulla possit cadere dubitatio, sic .n. loquuntur.

Declarato, & intellecto, quod raubæ, vestes, ornatus, & alia quæcunq; pro vsu, seu vestitu dictarum intelligantur esse, & sint in bonis, & de bonis mariti.

Nec fieri potest fundamentum super statuto Mediolani cap. 291. vol. pri. nam cum illud factũ legatur correspectiue ad lucrum, quod facit maritus de dote ex alio statuto Mediolani in cap. 298. eod. vol. merito sicut D. Leonardus non poterat lucrari ipsam dotem; nec partem illius, ex quo illa erat restituenda secundum dispositionem statutorum Genuæ, quæ prohibent maritum lucrari dotem, ita nec D. Virginia admitti debet ad lucrum paratorum vltra lib. centum, vt ex cap. 9. lib. 4.

38 Quod autem dictum statutum Mediolani cap. 291. sit correspectiuum ad dotis lucrum per maritum faciendum, clare colligitur ex ipsis statuti verbis, & voluit Carp. ibidem n. 16. in quo quatuor casus ponuntur, & deciduntur.

Primus est, quando maritus prędecedit vxori, nullis relictis filijs, siue illius, siue alterius matrimonij, & hoc casu mulier lucratur omnia eius causa parata, sicut & maritus lucraretur totam dotem, si vxor sine filijs decederet, vt dicto statuto 298.

Secundus est casus, quando maritus prædecessit relictis filijs ex eo matrimonio, & tunc vxor lucratur omnia eius causa parata, exceptis ibi expressis.

Tertius

Tertius est casus, quando maritus premoritur relictis filijs ex alio mattimonio, & vxor nullos habet ex alijs mattimonijs filios, & tunc vxor lucratur ex exceptis vsq; ad summam tantum duarum partium ex tribus, ad quam ascenderet summa eius dotis.

Quartus est casus, quãdo vxor habet filios ex priorib. matrimonijs, & hoc casu vxor lucratur ex exceptuatis vsq; ad summam duarum partiũ ex tribus partibus illius portionis, quam maritus lucratus fuisset ex ipsa dote, vbi vxor præmortua fuisset cum filijs alterius mattimonij.

39 Et quod istud statutum sit correspectiuum ad statutum de lucro dotis voluit Carp. in eodem statuto 291., sub n. 16. & cõfirmatur ex eo, quod eodem actu, & tempore condita fuere dicta statuta, vt proinde correspectiua omnino dicantur, vt late prosequitur Menoch. præsumpt. 12. lib. 6. & Gratian. discept. for. 692. n. 42. lib. 4.

Quamquam, & illud verissimum existimamus in præsenti casu attendenda esse sola statuta Genuæ, quæ cum apertè disponant vxorem nihil acquirere de rebus earum causa per maritum paratis, vt verba ipsorum statutorum supra relata ostendunt, propterea vana est pretensio D. Virginiæ circa hoc lucrum.

Quod autem sit attendendũ statutum Genuæ ex eo demonstratur, quod & matrimonium contractum, & dos, ac donatio propter nuptias cõstituta fuere iuxta statuta, & cõsuetudines ipsius Ciuitatis Genuæ, & facta eodem iure promissio restituendi ipsam dotem, vt apertè legitur in instrumento constitutionis, & restitutionis dotis, 40 & donationis propter nuptias, ergo idem concludendum quo ad res causa vxoris paratas. Carp. post Osas. & alios in dicto statuto Mediolani c. 291. n. 86. eleganter Io. de Anan. cons. 36. & ibi Bologn. qui dicũt statutum disponens de do-41 te extendi, nedum ad donationem propter nuptias; sed etiam ad cophanos, iocalia, & alia, quæ vxor portauit ad maritum inæstimata, nec in dotem data, quia illa videntur esse de pertinentibus, & appendicijs dotis, sequitur Curt. Iun. cõs. 129. n. vlt. Rol. à Valle de lucro dotis quæst. 50. & Phanuc. eod. tract. in verbo dotis, & Corrad. n. 1. late Surd. decis. 192. n. 2. & seqq. & n. 17. & infra, ergo idem dicendum de pacto circa dotem, & 42 augumentum dotis, & donationis propter nuptias, vt sciz. extendatur ad ea, quæ vxoris causa parata sunt, nec est dare rationem, cur voluerint partes seruari statuta Genuæ respectu dotis, & donationis propter nuptias, non autem quo ad ipsa parata, cum & de his statuta Genuæ loquantur, ita ratiocinatur Barbat. cons. 4. col. 3. in fine & col. seq. lib. 2.

Accedat, quod dos DD. Virginiæ peti non potest, nisi secundũ dispositionem statutorum Genuæ iuxta conuenta in instrumento dotali, sed statuta Genuæ clare disponunt, quod vxor petẽs dotẽ teneatur manifestare omnia, quę habet de bonis viri, & non lucretur vestes raubas, nec alia eius causa parata, ergo cum ista sint connexa, vi-43 detur etiam actum, & conuentum, quo circa parata ipsamet statuta Genuę attenderentur, Surd. in allegata decis. 192. n. 17. & decis. 199. nu. 13. nec vllo modo admittat contrariam dispositionem, qualis est ea, quæ oritur ex dispositione statutorum Mediol. circa ipsa parata, ad tex. in l. verbia ciuilibus, vbi Alex. in 5. notab. ff. de vulg. Surd. cons. 34. nu. 80.

Nec dubitandum, quin ita conueniri potuerit vt circa dotem &c. attenderentur statuta Genuæ vt egregiè docet Bald. cons. 31. sub n. pri. lib. pri. præsertim cum statuta prædicta fuerint conformia dispositioni iuris communis, nempe, vt dos soluto mattimonio redderet ad vxorem, vel eius hęredes, & nihil maritus lucretur, cum enim hoc casu dos redeat ad suam primeuam naturã, om-44 nino seruandum est. Bald. ibidem pulchrè Castr. cons. 59. sub nu. 2. vers. breuiter contrarium. lib. pri. vbi, quod per istud pactum efficitur melior conditio ipsius mulieris, & ideo tanquã fauora-45 bile ipsi doti seruandum est, Alex. cons. 150. n. 2. lib. 2. quinimò vbi dictũ pactum non esset vndequaq; fauorabile ipsi mulieri, sed se habeat ad 46 lucrum, & damnum, adhuc stante incertitudine à principio, validum esset, Gratian. discept. for. c. 435. n. 13. & 25. Surd. omnino viden. cons. 426. 47 num. 20. vbi quod stante incertitudine lucri, & 48 damni non potest vxor dici læsa. Cum. cons. 72. n. 3. vbi, quod vxor non potest conqueri de pactis appositis in restitutione dotis, quando plus illa lucrari debuerat prædecedente viro, quam è contra marito ea præmortua, cui adstipulatur, Tiraq. in l. si vnquam in verbo donat. largitus n. 228. C. de reuoc. donat. Gratian. discept. for. cap. 576. nu. 29. vers. accedat par. tertia.

Nec releuat, quod dicto instrumento dotali præsens non fuerit D. Virginia.

Quia vltra quod pręsentes fuerũt eius fratres, vnde credendum est, quod res ita acta fuerit pręsentium, cum omnes essent Genuenses, & dictæ Virginiæ nomine stipulatus fuerit notarius, nec vnquã illa reclamauerit const ante mattimonio, 49 immò sæpius vsa fuerit dicto instrumẽto, etiam constante mattimonio, vt ex publicis actis, sicq; & illud acceptasse videt. in omnibus partib. Gratian. discept. for. cap. 769. n. 25. cũ & in dote vbi cõfessata verum reperitur, præsumitur, & in ipsa possessione, & declaratione verum, Cran. cons. 795. nu. 16. & attendi debet etiam ad commodũ 50 hæredum ipsius D. Leonardi confitentis. Surd. cons. 311. n. 64. & Bertaz. cons. 26. nu. 20. & cum potius tenderet in fauorem, & vtilitatem D. Virginiæ, quæ moriens poterat de tota dota sua ad libitũ disponere, nec ad tantã summam ascendũt parata per maritũ vxori, vt experiẽtia rerũ magistra ostẽdit, & aperte accidit in casu nostro, vbi quod dicta parata nõ ascendunt ad tertiã partem ipsius dotis etiam ex propria manifestatione D. Virginię, de qua in dicta transactione, merito attendenda est ipsa declaratio, & protestatio etiã

facta absente ipsa D. Virginia.

Tandem aduertendum, quod non omnia descripta in ipsa transactione sub capite paratorũ verè dicuntur talia, Sunt enim ferè omnia ad promiscuum vsum mariti, & vxoris, nec vllo modo sub dispositione statuti prędicti venire possũt; vt de se patet, adeo vt quid minimũ reperiatur, quod dici possit paratũ causa ipsius vxoris.

Quo vero ad chirographarias donationes, & donationem propter nuptias, ac alia omnia donata per D. Leonardũ ipsi D. Virginię, & de quibus in testamento eiusdem D. Leonardi de anno 1575. quorum contemplatione conuentũ fuit in dicta transactione, quod darentur ipsi D. Virginiæ, libr. illæ triginta mille, certũ parit. est, quod omnes istæ prætensiones erãt meræ nugæ, & nouitates, ea potissimum ratione, quod prædictæ omnes donationes tanquam inter virum, & vxorem, cõstante matrimonio factæ, nullæ, & inualidæ erant, & tantũ abest, vt morte ipsius D. Leonardi mariti cõfirmatæ fuerint, vt potius in vltimo eius elogio illas omnes expresse reuocauerit, & expresse mandauerit, quod vxor esset contẽta 51 sola donatione sibi facta aureorum duorum millium annuorum, ad tex. in c. fin. & ibi DD. extra de donat. inter virum, & vxor. vbi etiam sancitũ fuit sufficere, si maritus tacitè reuocet, prout & reuocata videntur omnia alia, quæ ipsa D. Virginia capitulauit fuisse per D. Leonardũ alienata.

Respectu vero donationis propter nuptias secundo loco factæ ipsi D. Virginiæ, dicitur illam nullo modo sustineri posse, cum iam à principio 52 in dotis cõstitutione facta fuerit donatio propter nuptias, iuxta statuta Genuę per ipsũ D. Leonardum, vnde ad aliam venire non poterat, nisi & dos ipsa augeretur, quod tamen factũ nõ fuit, ad tex. in l. si constante, & in Auth. sed iam necesse. C. de donat. ante nupt. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. tom. 2. lib. 20. tit. 2. n. 19. & seqq.

Tertio loco in dicta trãsactione cõstituta fuit D. Virginia creditrix dictæ hæreditatis de libris 14110. ex causa legati materni, & eius interesse.

Sed iniustè, & indebitè, cum non constet, quod pecunię legatę ad manus ipsius D. Leonardi peruenerint, & interesse aliquod peperint in præiudicium dictæ hæreditatis, nec dici potest illas pecunias fuisse implicatas in montibus Romę, & ideo illos ad eam spectasse proportione, quia ipsamet aliter confessa est in dicto instrumento transactionis.

Cum autem de istis omnibus parcellis indebitis satisfactionẽ receperit D. Virginia ex bonis, & iurib. hęreditarijs ipsius D. Leonardi, iure optimo pretendunt hoc tempore hæredes eiusdem coram Excell. Senatu, vt condẽnetur ipsa D. Virginia ad earundem omnium restitutionem, non obstante memorata transactione, quæ licet facta fuerit à D. Comitissa Delia, vti Administratrice prædictæ hæreditatis, & cum dispensatione Sen. Excell. in ipso tamen transactionis instrumento, & seu in dicta dispensatione leguntur hæc verba

Sine tamen præiudicio quorũcunq; vocatorũ ad dictam hæreditatẽ, & quorumcunq; creditorum ipsius hæreditatis, etiam quouismodo interesse prætendentium;

Nec ex hoc, quod hęredes nunc impugnent ipsam transactionem quo ad memorata capita, & parcellas, prohibentur vti dicta transactione in alijs capitibus, eorum fauorem concernentibus, nimirum in illis parcellis. de quib. fuit facta debitrix ipsa D. Virginia dictæ hæreditatis.

Primo, quia cum capita impugnata contineãt manifestum iuris errorem, vt abunde supra ostẽ53sum est, possunt hæredes in alijs vti dicto instrumento transactionis, vt est elegãs doctrina Bart. in l. post legatum nu. 6. ff. de his, quib. vt indign. Felin. in cap. capitulum col. 11. in tertia limit. de rescript. Bart. in c. cum alim. pub. n. 16. ad finem vers. sexto casu. de censib. Gabr. comm. concl. tit. de reg. iur. concl. pri. nu. 49. præsertim cum dicta 54 transactio facta sit extra iudicium, & agant hæredes de damno euitando. gl. in l. non fatetur littera B. de confessis.

55 Secundo, quia dicta impugnatio nõ fuit à parte acceptata, vnde in alijs afficere non potest, Gabr. vbi supra nu. vltimo.

Tertio, quando etiã nõ possent hæredes iuuari ex alijs capitib. dictæ transactionis; Iudex tamen 56 potest ex officio dicto instrumento trãsactionis in capitib. non impugnatis, credere etiam ad beneficium hæredum impugnantiũ, ita Bart. in dicta l. post legatum n. 7. Ruin. cons. 154. n. 8. lib. 5. clarissimè Gab. vbi supra n. 58. & seq. vbi dicit id maxime procedere, quando alter locupletaretur cum aliena iactura, quod nullam videtur habere difficultatem in casu nostro, ex quo lis pẽdet co57rã Excell. Senatu, qui cum iudicet sola facti veritate inspecta, vt cauetur in Nou. Constit. tit. de Senat. non curat de istis subtilitatib. Guid. Pap. decis. 29. Alc. cons. 301. n. 10. vbi quod Senatus 58 non habet aliquem respectum ad acta, quæ veritati contrariantur. Menoch. de arbit. Iud. lib. pri. q. 50. n. 5.

Quarto, cum dicta transactio facta fuerit cum Administratrice, & nomine ipsius hæreditatis cũ illa clausula, sine præiudicio tantũ, quorumcunq; vocatorum ad dictam hæreditatẽ, videtur actum, vt prodesse quidẽ posset dicta transactio ipsis hæredib. nullo tamen modo præiudicaret, sicq; quod posset illa ab eis in partibus fauorabilibus acceptari, & in præiudicialib. impugnari.

Accedit, quod ferè omnia contenta in dicta transactione ad fauorem ipsorum hęredum, adeo & in facto, & in iure manifesta sunt, vt etiam citra dictum instrumentum transactionis probata remaneant.

Etenim quo ad loca Montiũ Romę, & annuos census, seu redditus, tam Cremonenses, quã Papienses in Prouincia Lumellina, nemini dubiũ est quin de his publicis constet documentis, cum empta hæc omnia fuerint, cõstante matrimonio inter ipsam D. Virginiã, & præf. D. Leonardum,

&

& per tõsequens spectabãt, & spectãt ipsis DD. heredib. nedum ex dispositione iuris communis, de qua in l. Quintus Mucius ff. de donat. inter vir 59 & vxor. sed etiã ex dispositione statut. Medio. 59 c. 269. vol. pri. vbi, quod nec prodest mulieri protestatio, seu renunciatio in contrarium facta per maritũ, etiam quocunq; iuramento vallata, & cũ idẽ statutũ apertè disponat, quod omnia acquisita per vxorẽ sint acquisita marito, palam est, quod etiam in fauorem mariti, & heredum illius factum, videtur ipsum statutum, & non ad solum fauorem creditorum ipsius mariti, vt perperã ex aduerso contenditur: duo .n. ibi disponuntur, Primo, quod acquisita pertineant ad maritum, Secundo, quod super eis possint creditores mariti satisfieri modo ibi expresso, vnde non debet illius dispositio ad vnum tantũ caput restringi.

Quanquam & vbi ad fauorem creditorum tantum fuisset cõditum ipsum statutum, cum multi adhuc reperiãtur creditores D. Leonardi & quidem longe anterius ipsa D. Virginia, præsertim verò DD. Marchiones Marini, de quibus infra, nihil poterat super eis prætendere D. Virginia.

Quoad libras 5986. 11. Imper. per eam habitas ex causa eius alimentorum, cum de illis constet per sententias, & publica documenta, non debent in dubium refricari sub prætextu præsentis impugnationis.

Idem dicendum de fictibus Pallatij, & domus, qui sicut spectabant ad heredes D. Leonardi, ita certum est etiam, quod ad manus dictę D. Virginiæ peruenerunt, vnde & ipsi compensandi, seu restituendi sunt.

Quo ad mobilia, cum super eis conscripta leguntur duo inuentaria publica, patet aliunde veritas probari, quam ex ipsa transactione.

Respectu verò aliorum mobilium non descriptorum in dictis inuentarijs, cum de illis appareat etiam per alias scripturas, & seu notificata fuerit per ipsam D. Virginiam, etiam pro exoneratione conscientiæ, vt dicitur in dicta transactione, non est, quod eorum quantitas, & valor iuxta formam dictæ transactionis in dubiũ reuocetur.

Quod vero pertinet ad secũdam transactionẽ initam inter præf. D. Virginiã, & DD. Marchiones Marinos, certum est illam non officere hæredib. D. Leonardi, quin iura sua prosequantur cõtra ipsam D. Virginiam, cum nullo modo comprehẽdantur ista iura sua in dicta trãsactione, vt sequentibus fundamentis manifestè cõuincitur.

Primo, quia in narratiuis dicti instrumẽti trãsactionis nulla facta reperitur mentio iurium, & prætensionum dictorum hæredum contra ipsam Dominam Virginiam, sed tantum referuntur iura, & prætensiones DD. Marchionum contra dictam Virginiam, & ipsam hęreditatem, ad tex. 60 in l. si de certa, & ibi DD. C. de trãsact. l. emptor ff. Lucius & ibi Castr. ff. de pact. idem Castr. in l. Aquiliana nu. pri. de transact. Clarius Io. de Silua in tr. de benefic. p. 3. q. 12. nu. 100. Ludou. decis. 358. per totum vbi latissimè.

Tertio, quia stipulatio, & acceptatio facta per D. March. Io. Hieronymum promissorum, & datorum eidem per D. Virginiam fuit facta solum nomine illius, & præfati fratris, vt lectura ipsius ostendit.

Quarto, quia tũc nulla aderat lis inter D. Virginiã, & hæredes, vnde transactio, quæ fieri solet 61 tantum de his, super quib. lis pendet, l. pri. ff. de transact. & l. 2. C. eod. tit. nõ debet ad illa extẽdi.

Quinto, quia in sexto capite dictę trãsactionis fuit conuentum, quod in casu molestiæ inferendę per Reg. Fiscum, vel per ipsos hæredes, posset vti D. Virginia iuribus ipsorum DD. Marchionũ ad euitandam ipsam molestiam, & excludendũ prætensionem tam Fisci, quam hæredũ, quod manifestè ostendit, non esse in dicta transactione actũ de remissione iurium ipsius hæreditatis, & hæredum, alias illa conuentio frustatoria fuisset, vt de se patet.

Sexto, quia in octauo capite dictæ trãsactionis fuit expresse conuentum, quod per ipsam transactionem non fieret præiuditium transactioni initæ inter D. Virginiam, & D. Comitissam Deliam, at in illa reseruata erant iura quorumcunq; vocatorum ad ipsam hæreditatem, vt supra etiã relatum est, ergo cum hæc simul esse non possint, merito concludendum est in ipsa transactione non comprehendi iura ipsorum hæredum, Præterea superflua fuisset dicta protestatio, nam si remittebantur omnia iura hæredum in secunda transactione, ad quid protestatio illa circa primam transactionem.

Nec releuat, quod in eodemmet capite 8. pręf. D. Marchio Io. Hieronymus, etiam vti pater, & legitimus administrator ipsorum hæredum, promisserit se non permissurum, quod ipsi hæredes inferant aliquam molestiam ipsi D. Virginiæ.

62 Quia dicta promissio restricta est ad contenta in dicto instrumento transactionis, ibi occasione contentorũ in ipso instrumento &c. & proinde cum pręsens iudicium non sit de contentis in dicto instrumento, nec occasione illorum, vt de se patet, merito dicta promissio non impedit, quin dicti hęredes agere possint eo modo, quo faciunt Surd. cons. 418. nu. 20. vers. pactum autem lib. 3.

Accedat, quod dicta transactio videtur restricta ad solam molestiam illatam per D. Marchionem super relaxatione redditunm illorum aureorum duorum mille, vt in primo, secundo, quarto, quinto, & sexto capitulis ipsius trãsact.

Insuper, quod pretium dictę transactionis modicum videtur respectu iurium dictarum hæredum, vt iam dictis patet, vnde credendum non est dicta iura fuisse in dicta transactione comprehensa, tanto magis cum solum illud fuerit receptum, & stipulatum solo nomine ipsorum DD. Marchionum, & nihil ad commodum, & vtilitatem ipsarum DD. Sororum, vt propterea totalis læsio resultaret, & re ipsa transactio illa concideret, si contineret dicta iura.

63 Minus facienda est vis super clausulis, & verbis

generalibus appositis in vltimo capite dictæ transactionis, continentibus mutuam liberationē ipsorum transigentium Ludou. dicta decis. 158. latè Surd. cons. 418. lib. 1. præsertim militantib. rationib. prædictis, & maximè, quia dicta liberatio non fit nomine ipsorū hæredum, sed simpliciter dicitur, dictę partes, quod non verificatur in dictis hæredibus, quæ tunc nullam litem mouerant contra D. Virginiam, nec de iuribus actum erat sicq; intelligitur de solis DD. Marchionib. & de D. Virginia, qui soli tunc transigebant, & eorum nomina sola in principio transactionis expressa erant. Clausula autem illa, modis vt supra, non potest importare, vt dicta liberatio facta fuerit a D. March. Hieronymo, etiam nomine ipsarum hæredum, cum aliud sit fieri nomine alicuius, aliud modo aliquo, cum de se pateт, nec sub vno alterum continetur, vnde videmus, quod solet vtrumq; exprimi, & dici nomine, & modo &c. Sicut ergo expresè non continentur dictæ hæredes, ita nec tacitè sub dictis verbis generalib., 64 quæ restringuntur ad conuenta in transactione, nec extendi possunt ad iura aliorum non transigentium, quales erant dictæ DD. hęredes ad tex. in l. Imper. ff. de transact. & in l. pri. C. eodē Rot. Rom. in nouiss. pænes Farinac. decis. 256. n. 6. p. 2.

Prædicta multo facilius procedunt, stante acceptatione legati habitationis domus, seu partis illius, facti per D. Leonardum ipsi D. Virginię, vt eius testamento, de qua acceptatione constat instrumento registrato in dicta prima transactione Quippe, cui agnoscere debet etiam D. Virginia bonus eidem iniunctum per testatorem in alio legato aureorum duorum mille de redditu, vt in eo, & in dote eiusdem compensarētur omnia per ipsam Virginiam habita ex bonis suis, & acquisi- 65 tiones per eam factę, tàm Romæ, quàm Mediol. ita, vt in totum haberet dotem, & dictum redditum ad tex. in l. sed duob. vers. Sed si vnum, & ibi Castr. & alij ff. de legat. 2. nec dubitandum, quin sub illo verbo habitis veniant etiam omnia parata causa ipsius Virginiæ Alc. cons. 241. iunctis traditis per Rebuf. in l. 143. id apud Se. col. 3. vers. & sic verbum habere cum seq. ff. de verb. signif. vbi multis legib. probat. verbum, habere, etiam ex propria, & vera sui significatione dici de his, quę quis tantum detinet, vel etiā custodit. Et ex his &c.

Suppleat &c.

L.D. & B.V.M.

Petrus Petracinus I.C.

Pro DD. Marchion. Marinis.

Adsit virtus Spiritus Sancti.

TRansactio inita inter qu. Comitissam Deliam Spinolam Anguissolam, & D. Virginiam Spinolam anno 1608. die 16. Sept. expresè continet reseruationem iurium hęredum q. Leonardi Spinolæ mariti dictæ D. Virginiæ, Adeo quod hæsitari non potest, quin ea transactione non obstante Comitissa Aloysia, & D. Liuia sorores de Marinis hæredes dicti q. Leonardi, agere valeant cōtra ipsam D. Virginiam, quæ bona hæreditaria vsurpauit, tùm sub titulo dictæ transactionis, tū aliter, hoc autē admisso plures articuli excutiēdi sunt in hac causa contra ipsam D. Virginiā intentata, tàm ratione iurium dictarum hæredum, quā ratione iuriū DD. March. fratrū Marinorū.

Primus igitur articulus (vt processus ordinem sequamur) in eo constitit. An contractus dotalis dictæ D. Virginię celebratus in præsenti Ciuitate Mediolani sub expressa dispositione Statutorum Genuæ, validus, & legitimus sit, etiam in præiuditium ipsius D. Virginiæ, tunc absentis, sed Notario, & alijs stipulantibus, & consequenter prætendere non potuerit D. Virginia ex causa parata, & lucra dotalia, ex dispositione Statuti Genuæ prohibita, & debita tantum per dispositionem Statuti huius Ciuitatis.

Secundus, an acquisitiones factæ per D. Virginiam constante matrimonio, tum in hac Ciuitate, tùm Romæ, tùm alibi, pertineant ad dictos hæredes iuxta dispositionem iuris communis, ac Stat. Mediolani cap. 269.

Tertius, vtrum interesse dotis constitutum in calculo inserto in dicta transactione deberetur D. Virginiæ à die obitus viri, non obstante, quod pænes se retineret tot bona, & effectus, quantū capiebat summa integra dotis, & vltra, & consequēter, an mora aliqua contracta esset ex interpellatione legali in dicta dotis restitutione.

Quartus, an promissio facta per D. Marc. Hieronymum in transactione inita cum D. Virginia anno 1614. die 24. Iulij sit talis potentiæ, vt impediat eius filias hæredes ad agendum cōtra D. Virginiā pro dictis iuribus hæreditatis, maximè cum ad eam promissionē deuenerit D. Marchio, & vti pater, & legitimus administrator dictarum hæredum q. Leonardi, stante præsertim iuramento, de quo in ipsa transactione.

Quintu, an dicātur dictæ DD. sorores hæredes impugnare dictam transactionem initiā inter dictam D. Virginiam, & Comitissam Deliam, petendo restitutionem pecuniarum per errorem admissarum in dicta transactione, & consequenter dato (non tamen concesso) quod transactionem impugnarent, possint super contentis in ea fundare earum intentionem in hoc iuditio.

Sexto, parcellas admissas in calculo inserto in recitata transactione, possit nunc in dubium reuocare D. Virginia, attenta petitione dictarum DD. sororum hæredum, quæ transactionem ipsam impugnare videntur.

Septimo, vtrum non constito de tempore, quo fuerunt exactæ pecuniæ diuersæ per D. Virginiā, contra ipsam militet præsumptio, quod eas exegerit statim sequta morte dicti q. Leonardi; Idemq; censendum sit de prætio vestium venditarum per eandem D. Virginiam.

Octauo

Octauo, àu obtinentibus dictis DD. hæredibus portiones petitas aduersus ipsam D. Virginiam, & consequenter prætio domus, siue Palacij relaxato in manibus DD. Marchionum, videlicet pro summa lib. 24913. ss. 9. d. 5. Teneatur D. Virginia ad consimilem summã versus ipsos DD. Marchiones pro obseruatione nouissimæ transactionis inter ipsos initæ.

Deueniendo ad primum articulum intrepidè concludendum est, validũ esse contractum dotalem in præsenti Ciuitate celrbratũ, iuxta dispositionem statutorum Genuæ; Namq; cũ tã dicta D. Virginia, quàm ipse D. Leonardus eius vir essent originarij Genuenses, vt notorium est; 66 Secundũ statuta originis etiã in præsenti Ciuitate contrahere potuerunt; Immo contraxisse dicũtur, si nihil in nuptialibus tabulis actũ fuit, Menoch. cons. 672. nu. 2. Thesaur. decis. 106. nu. 4. & post alios Giurba ad stat. Mess. cap. 1. glo. 7. n. 67 60. par. 1., Cõmunis enim & recepta DD. sententia est forẽsea nec gaudere, nec ligari dispositione statuti, vt post alios probat Galia ad consuetudinem Alex. in præfat. 8. num. 36., qui sequenti numero probat conclusionem ipsam procede- 68 re, etiam si forensis haberet bona in loco, in quo viget statutum prohibens, vel fauens.

Idem probat Alder. Mascard. ad Genes. stat. interpretat. concl. 6. præsertim n. 8. & 11. Prout in puncto statuti, cuius benefitiũ inaniter inuocat D. Virginia, etiamsi matrimoniũ ibi contraxerit, probat Carpanua ad stat. 454. n. 1. lib. 1. qui 68 n. 5. tradit, quod sicut statutum comprehendit mulierem forensem nuptã Mediolani, ita excludit Mediolanensem nuptam forensi, idem scribit Peregrin. decis. 56. n. 3. & seq. & decis. 104. nu. 9. vbi probat statuta, nec nocere, nec prodesse forẽsibus; Subditus enim legi municipali vbiq; est 69 subditus ipsi legi l. ea ff. de postul. Io. Baptista Sãcta Seuerina in repet. l. cũctos populos n. 109. cũ seq. C. de summa trini. & fide Catol., Cũ itaq; dicti Iugales subditi essent statuto Genuensi ori- 70 ginario; Sequitur dicendum eidẽ statuto subiacere etiã respectu contractus in præsenti Ciuitate celebrati, etiã si de statuto ipso nihil fuisset dictum; Quanto magis ergo, si expresse contractũ est secũdum dicti statuti Genuensis dispositionẽ idem Sancta Seuer. loco relato nu. 101., vbi proponit casũ de duobus Senensibus, qui contraxerunt in Ciuitate Florentię, quos propterea secũdum statuta Senatum contraxisse concludit.

Et eo libentius hoc admittendum venit in casu præsenti; attento, quod mulier nupta extra 71 territorium, propriam non perdit originem, sed secum eam retinet Crau. cons. 271. n. 3. vers. non 72 obstat modo præter quam in his, quæ retrahunt eam à seruitio viri, in quibus mariti domicilium assumit, vt per l. assumptio ff. ad municip. probat Franch. decis. 416. n. 4. & decis. 546. nu. 30.

Quod autem, etiamsi quondam Leonardus nõ fuisset originat. Genuẽsis, potuerit valide pacisci 73 in tabulis nuptialib., vt staretur statuto Genuæ, quamuis instrumentum ipsum fuerit in præsenti Ciuitate celebratũ, expresse probat Alder. in tr. stat. in 2. part. quæst. 5. in fine, vbi scribit stante statuto Mutinę, quod mortua vxore in matrimonio perdat vir totam dotem, & Regij sit statutũ, quod perdat tãtum dimidiam, si Mutinensis cõtraxerit matrimonium cũ Regiensi, & cõtractus dotis celebratus fuerit Mutinæ, in quo conuenit maritus restituere dotem Regij; licet videatur standũ esse statuto Mutinæ loci originis mariti, 74 & loci contractus; tamen seruandum esse statutum Regij concludit Author ipse; fortius ergo, quando expresse conuenit, vt seruaretur statutum Regij; Idem probat in puncto statuti Mediolanj Dec. cons. 283. nu. 7.

Et sic, quia maritus ante matrimonium cõtr. effectus erat Ciuis Mediolanensis ex priuilegio, vxoremque Mediolani duxerat, nulla facta conuentione expressa, sub quibus statutis pacta dotalia deberent regulari, Mediolaniq; semper ha- 75 bitauerat, concludit nu. 8. & 9. dictum maritum gaudere beneficio statuti Mediolani, id quod affirmare videtur etiam in cons. 402. sub nu. 1. & 6. cum seq., Cum contractus ex conuentione partium legem accipiant l. contractus ff. de reg. 76 iur. licet sub d. n. 6. probare conatur posse maritum in eo casu reuocare promissionem, tanquã erroneam, conditione indebiti.

Eandẽ opinionẽ in indiuiduo sequitur Rolãd. de lucro dotis quæst. 19. nu. 8. cum seq. post Bal. cons. 31. sub n. 1. lib. 3. Purpur. in l. cunctos populos sub n. 129. C. de Sum. Tri. & fide Cat. Peregr. cons. 6. n. 15. lib. 5. Nec mirum esse ait Paris. cons. 53. n. 92. quod in vna Ciuit. habitent Ciues aliarum Ciuitatum, qui differãt moribus, & diuersis viuãt constitutionibus, iuxta tex. in cap. quoniã de off. ordin., & in cap. in aliquibus de decimis.

Quæ conuentio eo magis tutior redditur, eo quia statuta Genuæ non tantum fauent viro, dũ disponunt, quod vestes, & alia parata restituãtur hæredibus viri, Verum etiam (vt audio) multo magis fauent mulieribus; Dum ipsis decedentibus absq; liberis, dotes nihilominus restitui debent illius hæredibus, cõferunt quæ tradit Alex. cõs. 133. sub n. 15. vers. sed quando lib. 1. Purpur. in alleg. l. cunctos populos sub n. 123. vers. Tertio etiamsi; Maritus etiam, & vxor ad paria iu- 77 dicãtur, & statutum in vno intelligitur de alio, vt in simili per l. fin. C. de indic. viduit. toll. probat Peregr. decis. 18. sub nu. 12.

Neq: obstare potest, quod dictus quon. Leonardus haberet domicilium in præsenti Ciuita- 78 te, & consequenter secundum illius statuta videatur contractum matrimonium, vt multi voluerunt, inter quos Alex. cons. 100. nu. 12. lib. 3. quem sequitur Carpan. ad stat. 198. n. 192.

Quia id fortassis procedere posset, vbi nihil 79 dictum, vel conuentum fuisset inter maritum, & vxorem; Secus autem, quando expresse fuit conuentum, vt stetur statutis Genuæ, & sic renuntiatũ videtur statuto Mediolani, cuj in materia lu-

cri

eri dotalis respicientia tàm maritum, quam vxo-
80 rem, renuntiari posse tam expressè, quam tacitè, satis superq; probat Carp. ad d. stat. 298. à n. 122. vsq; ad nu. 212. per Authoritates, & rationes ibi allegatas, Petr. Pechius de testam. coniugum lib. 1. cap. 32. sub nu. 1. & sub nu. 5. Giurba ad stat. Messanæ cap. 1. glos. 8. n. 21. ac n. 29. Men. cons. 496. n. 61. egregiè Thesaur. quæst. fam. 91. lib. 2.

Maxime cum pactum prædictum adiectum sit in contractu dotali, in quo bona fides plurimum
81 exurgebat l. iure succursum ff. de iure dotiũ, Nõ enim contraxisset matrimonium quon. Leonardus, nisi pactum ipsum fuisset in cõtractu appositum, Idcirco lex contractus seruanda est, vt in simili probat Peregr. all. decis. 18. nu. 13. Anneus Rubert. lib. 4. rerum iudicat. cap. 1. Giurba ad stat. Messa. cap. 1. glos. 8. nu. 25. in fine.

Minus releuat, quod ipsa D. Virginia non fuit præsens dicto contractui, & conuentioni ad formam statutorum Genuę, vt supra probatum fuit, tum quia, cum ambo essent origine Genuenses, statuto Genuæ vinculati erant in ipso contractu matrimoniali, etiam si nihil expressè fuisset conuentum, & contractus celebratus fuisset in præsenti Ciuitate; Tum quia, cum D. Virginia ad recuperationem dotis se fundet in instrumento ipso dotali; certum est stipulationem, & obligationem in eo instrumento contentã, & per notarium eius nomine acceptatam, de qua Marta vo-
83 to 135. n. 14. accipere, siue illis vti debere D. Vir-
84 giniam cum omnibus qualitatibus; cum indiuidua dicantur eo in casu stipulatio ipsa iuxta l. stipulationes non diuiduntur, ff. de verb. oblig. vt loquendo de instrumento respondet Polidor. Ripa de indiuid. sectione 6. n. 4. cum seq. & in materia testamenti probat Menoch. cons. 395. nu. 89. & cons. 1137. n. 77. post Albam cons. 17. n. 1. & seq. & de instrumento emptionis Surd. cons. 104. in fine vers. in proposito enim casu, idem Surd. decis. 144. nu. 10. Caualcan. decis. 22. nu. 86. part. 2. Becc. cons. 55. nu. 7.

85 Quia agi dicitur de vnico facto cum suis annexis qualitatibus iuxta Bal. cons. 79. nu. 2. lib. 2. Rom. cons. 353. n. 11. & Boer. decis. 243. nu. 3. Sicuti enim mulieri absenti aquiritur ius in dote
86 ex speciali beneficio legislatorum, etiam si contractus sit inter alios celebratus l. p. §. auedil. C. de rei vxor. act. l. fin. C. de iure dotium latissimè Gratian. lib. 4. cap. 739. num. 9. ita pactis in dotali instrumento contentis aquiescere debet.

Secundi articuli decisio facilimè elicitur ex text. in l. quintus ff. de donat. inter virũ, & vxorẽ, per quem scrib. omnes concludunt, quod ad euitandam præsumptionẽ turpis quæstus, quidquid
87 acquirit vxor cõstante matrimonio, præsumitur aquirere ex pecunijs, & bonis viri, vt post infrascriptos alios probat Surd. cons. 196. n. 61. & cõs. 290. n. 39. Gamma decis. 236. n. 3. Ioseph Ludouis. decis. Perus. 12. nu. 19. & decis. 28. per totam Marisc. lib. 2. var. resol. cap. 82. n. 1. & 2. Carp. ad statutum 269. n. 16. lib. 1. cũ innumeris alijs, qui omittuntur breuitatis gratia, Id quod etiam disponit stat. 269. lib. 1.

88 Neq; releuat, quod ipsa D. Virginia acquisiuit ex bonis aliũde sibi peruentis iuxta glos. in cap. manifesta vers. probantur 12. q. 1. Bello cons. 17. nu. 12. quia de hoc non constat, plenequè illud probare debet D. Virginia, & quatenus probaret sibi legatum fuisse aliquam pecuniarum summã ab eius quon. matre; modicissimi momenti esset huiusmodi legatũ nõ excedens lib. sex mille sexcentũ, vt ipsamet explicat, habita ratione ad ingentes aquisitiones per eam factas, & consequẽter omni in casu, nisi ad ratam ipsius pecuniæ extra dotem habitæ (vbi id plene probaret, quod nõ creditur) aquisitiones facere potuisset, conferunt quę tradit Costa de port. ratæ qu. 21. n. 9.

Quo ad tertium articulũ certum est interesse tantum deberi, etiam pro retardata restitutione
89 dotis, nisi ratione moræ, in qua incidit debitor, quia cessante mora debitoris, cessat omne interesse l. 2. §. nauis ff. ad l. Rhodiam de iact., & l. lecta, vbi scribit ff. si cert. pet. Rim. Iun. cons. 52. nu. 54. & cons. 218. nu. 105. Cephal. cons. 56. nu. 50. & cons. 398. nu. 14. lib. 3.

Veruntamen hoc in casu ante transactionem initam, contra dictũ D. Comit. Deliũ, & D. Virginiã considerari non poterat aliqua mora in restituenda dote; Cum nunquam eam petierit D. Virginia, nec hæredes, siue ipsam Comitissam Deliam interpellauit ad restituendam dotem. Ergo erroneum, & indebitum fuit interesse conductum, & relaxatum in dicta transactione ipsi D. Virginiæ, ratione dictę dotis sibi nõ restitutę.

Hanc sententiã in materia dotis post infrascriptos alios egregiè, & latissimè eõ probat Hõded. pleno cons. 36. lib. 2. à nu. 8. vsq; ad finem, eamq; inter alias adducit rationem nu. 20. in fine, quia promissio facta à marito de dote restituenda in casu &c. facta dicitur in diem incertam, cum dies incerta adiecta promissioni de restituenda dote, reddat dispositionem conditionalem l. quibus duobus §. quidam Titio, & l. dies incertus ff. de
90 condit. & demonstr., Euentua conditionis restituendi dotem ob mortem viri non constituit hæredes in mora absq; interpellatione Bart. in l. quoties in diem ff. de verb. oblig.

Eandem opinionẽ sequitur Fran. decis. 46. n. 2. vbi per Sacrum Consiliũ, ipso referente, fuisse ita decisum testatur, nõn deberi scilicet interesse dotis, nisi à die petitionis, non obstante etiam consuetudine Neap. qua disponitur, quod statim dos reuertatur &c. quia n. 7. declarat hoc debere intelligi, si is, ad quem reuertere debet dos, illã petijt, post Tiraquel. in l. si vnquã verbo reuertatur n. 10. de reuoc. donationibus, Prout ex professo sententiã ipsã deffendit contra mulierẽ Gratian. lib. 2. discept. forens. c. 244. per totum, ibiq; n. 1. & seq. probat non posse mulierem ob sibi nõ restitutam dotẽ recipere aliquod interesse, sine labe vsurarum; prout idem affirmat lib. 1. c. 129. n. 29. vbi id procedere tradit, etiã si adesset statutũ quod

quod viduæ prestari debeant vsuræ dotis, quia il-
91 lud intelligitur, quando non distulit mulier dotis exactionem, idem scribit Marescot. lib. 2. var. resol. cap. 83. n. 46. & 48. vbi interesse tantum de-
92 beri mulieri viduæ concludit ob sibi non restitută dotē, quando post adhibitam diligentiam, eam consequi non potuit transacto anno luctus, prout eandem sententiā comprobat Gabr. cons. 143. nu. 1. lib. 1. Peregr. decis. 121. n. 10. cum seq. Menoch. cons. 293. no. 9. & cons. 888. nu. 21. In puncto D. Bimios cons. 245. nu. 50. cum seq. pluribus lib. 3. Rendin. recept. senten. lib. 1. tit. de dotib. & intib. dotalibus n. 7. Borgon. decis. 8. n. 33. par. 3. Surd. de [illegible] tit. 1. qu. 41. n. 4. & 51. ac qu.
93 44. nu. 71. & qu. 45. num. 1. cum plur. seq. Vbi expresse probat interesse dotis non deberi cessante mora; Copiose Giurb. ad statuta messanę cap. 15. glos. 15. par. 1. n. 23. fol. 799. qui infinitos in hanc
94 sententiam refert, plusq; affirmat teneri mulierem in sortem computare, si quid recepit ab hæredibus per Albam cons. 699. nu. 3. Ceph. cons. 133. nu. 130. Schol. ad decis. Farin. nu. 85. Rebell. de oblig. inst. par. 2. lib. 6. qu. 11. nu. 12.

Prout neq; etiam ab ea disentit Thesaur. decis. 43. qui licet contrarium tenere videatur contra communem Doct. opinionem, vt ipsemet fatetur nu. 2. & 4. in fin. Eo saltem casu, quando mulier non habet vnde viuat, vt subijcit nu. 3. & damnata sit ab alijs eius opinio, præsertim à Grasiano recit. cap. 244. num. 4.

Tamen intelligi potest illius sententia, vbi secuta sit interpellatio, cum ibi nec includat, nec excludat huiusmodi qualitatem; lapso enim an-
95 no, cum mulier potuit petere dotes; Sibi imputandum est, si non petijt, quasi habens facultatem repetendi sortem, non agat ad interesse futuri temporis l. 1. C. de sentent. quæ sine certa quantitate Grasian. all. cap. 244. num. 7.

Et eo magis procedere debet hoc in casu recitata opinio, attento quod D. Virginia tot bona penes se retinebat, quorum valor excedebat dotem ipsam; Adeo quod incongruum valde fuit retinuisse penes se dotem, siue illius valorem, & consequtam fuisse illius interesse, quia recepta sorte non posset interesse peti Bal. in l. 4. C. depositi Paris. cons. 5. n. 203. lib. 4. Surd. de alim. tit. 1. qu. 43. nu. 12. vers. hanc partem si teneas Gratian. recit. cap. 244. num. 34.

96 Quinimo, quod quando mulier habet penes se multa bona mobilia magni valoris, non possit consequi alimenta, nec interesse dotis non repetitæ, probat expresse Surd. de alim. d. tit. 1. qu. 44. n. 43. quicquid in contrarium procedat, quando bona mobilia tantum tenui valoris, quæ fructus non solent reddere, haberet mulier, vt ex Bal. in cons. 30. vol. 2. docet Surd. loco relato nu. 41. Pro hac conclusione faciunt quę scribit Marisc. d. lib. 2. var. resol. cap. 83. nu. 20. cum plur. seq. vbi concludit, quod maritus, qui accipit in dotem no-
97 men debitoris, non potest habere alimenta, dum agit ad dotem, quia sibi imputandum est, qui nomen debitoris accepit in dotē, id quod applicari potest D. Virginiæ, quæ dotis restitutionem nō petijt, & eius loco tot bona penes se retinuit.

Quo ad quartum articulum, si rectè perpendantur verba promissionis D. March. Hieronymi, eiusdemq; promissionis substantia; luce meridiana clarius apparebit, promissionem ipsam restrictam esse ad casum tantum, quo D. D. eius filiæ hæredes q. Leonardi vigore conuentionis, de qua in ipso instrumento, molestare vellent D. Virginiam, non autem, ob alia iura sibi extra dictam conuentionem competentia; Quandoquidem primo conuenerunt d. D. March. Hieronymus, & D. Virginia, vt per contenta in ipso instrumento non intelligatur præiudicatum, vel derogatum conuentionibus, & transactionibus initis inter ipsam D. Virginiam, & dictam Com. Deliam, secundo, dum dictus D. Marchio etiam vti pater, & legitimus administrator DD. Comitissę Aloysiæ, & Liuiæ eius filiarum hæredum d. q. Leonardi, promisit, quod non permittet per dictas sorores eius filias inferri molestiam ipsi D. Virginiæ occasione contentorum in præsenti instrumento &c. sunt præcisa verba dicti instrumenti.

Constat itaque voluntatem partium fuisse, ne dictæ sorores occasione contentorum in ipsa vltima transactione molestare possent D. Virginiam non autem, quod earum iura aliunde sibi competentia exercere non valerent; Idcirco promissio
98 ipsa non potest aliquo pacto ampliari, cum verba etiam vniuersalia prolata, respectu certæ causæ finalis restringi debeant ad ipsam specialem causam, vt probat Bal. in l. iubemus nu. 1. in t. notabili C. ad Vell. Dec. cōs. 379. col. 2. in fin. & cōs. 55. nu. 9. Grat. lib. 2. discept. forens. cap. 292. n. 1.

99 Quinimo, sicuti vbi constat creditorem renunciasse tantū, respectu certę personę, vel causę, tūc standum est certo l. si creditor §. fin. ff. qui pot. in pignor. habentur Gratian. d. cap. 292. nu. 20. Ita concludendū est in hoc casu, in quo liquet promisisse tantum D. March. eius filias molestiā non esse illaturas D. Virginiæ occasione contentorū in dicto instrumento, & consequenter non posse promissionem ipsam D. March. extendi ad iura aliunde competentia dictis DD. sororibus hæredibus; Prout sunt iura in hoc iudicio per dictas DD. sorores deducta, quæ desumuntur ex veris, & certis erroribus contentis in prima transact. in qua eorū ius expresse fuerat reseruatū; Actus
100 etiam nō debet operari vltra intentionē agentium l. non omnis ff. de reb. cred. Rebuff. in l. labeo 19. vers. siue actus ff. de verb. signif. fol. 120.

Neq; releuat aliud capitulum dictæ conuentionis, quod primum subsequitur, continens amplissimam, & reciprocam liberationem; Quia ea liberatio respicit tantum personas contrahentium, non autem dictarum DD. hæredum, de quibus nec aliqua fit mentio in ipsa conuentionali liberatione, neq; quidquam pro eis promisit in ea D. March. Hieronymus.

Ex deductis autem supra in tribus prioribus arti-

Articulis sublatā videtur omnis hæsitatio circa 5. articulum; Tum quia, cum ius dictarum DD. 101 hæredum fuerit expresse reseruatum in dicta prima transactione, dici non potest se contra eam nunc venire Scrib. in cap. 1. §. præterea quibus modis feud. amir. Rol. cons. 2. n. 35. lib. 1. Menoch. cons. 87. nu. 71. & cons. 104. nu. 28.

Tum quia propriè non dicuntur ipsæ DD. sorores hæredes venire aduersus ipsam transactionem, sed tantum agere ad tollendos manifestos errores in ea contentos, de quibus supra in dictis tribus prioribus articulis, qui errores semper & 102 a quocunq; tempore tolli possunt, cum errantis nullus sit consensus, vul. l. error C. de iur. & facti ignorant. Surd. cons. 28. nu. 122. Parif. cons. 150. nu. 22. lib. 2. diciturq; error probatus, vbicumque 103 apparet rem aliter se habere Bar. in l. cum fatetur ff. de confess. Crau. cons. 157. n. 7. & cons. 188. n. 9. qui error potest etiam allegari in facto pro- 104 prio nedum in actu per alios gesto, vt probat Crau. allegato cons. 157. nu. 8. & cons. 188. num. 10. Farin. qu. 81. nu. 343. cum seq.

Tum quia, quatenus etiam dici posset ipsas DD. hæredes impugnare memoratā transactionem respectu errorum in ea contentorum, non propterea prohibitum sibi esset pro fundamento eorum intērinnis deducere parcellas per D. Virginiam admissas in ipsa transactione, quandoquidem Doctores, qui tradiderunt, quod ex actu, quem quis impugnat, commodum consequi 105 nō potest; Intelliguntur quando quis commodum sentire vellet ex dispotione eiusdem actus 106 impugnanti, vt potè, si quis diceret testamentum nullum, mox legatum sui fauore in eo contentum consequi vellet, quia tunc repellendus esset, vt declarat Menoch. cons. 395. nu. 89. & cons. 1137. nu. 77. Alba cons. 17. nu. 1.

Secus vero circa alia contenta, & confessata in actu impugnato, quæ subsistere possunt, non obstante impugnatione facta, cum aduersus ea non fiat vis, quia tanquam diuersa à dispositione actus, qui impugnatur, subsistunt Menoch. relato cons. 1137. nu. 77. cum seq. Vt in specie, quod impugnans instrumentū emphiteusis, vel locationis tamquā nullum, possit eo iuuari, circa bonorum identitatem in eo contentam, probat D. Marius Anton. var. resol. lib. 1. res. 36. n. 6. & Gallia cons. 99. n. 5. post Osasc. decis. 101. n. 40. Quia non agitur ibi de destruenda transact. sibi præiudiciali, ad quam non deuenerunt, & quam nec obseruare tenentur; sed de tollendis errorib. in ea cōmissis.

Præter quod, vt distinguit Vinius decis. 370. in fi. impugnans instrumētū, vel quodlibet aliud ins alienum, sibi nullatenus prçiudicare videtor, vbicunq; quia impugnat lege suadente, ac permittēte, secus verò quando contra legem, atq; indebitè impugnaret, scrib. in cap. capitulum S. Crucis, de rescrip. Cagnol. in auth. ex causa nu. 17. C. de liber. præter. Quinimo, quod etiam huiusmodi 107 confessio in actu impugnato contenta valeat, & faciat ius inter partes etiam si facta sit in contractu nullo, probat Milanes. decis. 16. n. 3. lib. 1.

Rursus, quia transactio ipsa continet plura ca- 108 pitula separata, possunt dictæ DD. hæredes pro parte capitula approbare, & pro parte impugnare, adeo quod locum non habebit regula cap. ex ea de reg. iur. in sexto ita concludit Bart. in l. quidam §. numularios ff. de edendo, & in l. Aurelius §. idem quęsiuit ff. de libert. legata Butr. cons. 66. Purpur. in l. Admonendi vbi Ripa nu. 125. ff. de iure iurando Rim. iun. cons. 48. nu. 46. cum seq.

Quoad sextum articulū, quidquid controuer- 109 tant DD. de potestate reuocandi confessionem nec nè, omnes concludunt reuocationem ipsam fieri non posse re non integra, [illegible] est postquam à parte fuit acceptata, vt hoc in casu, in quo DD. hæredes acceptarunt confessionem D. Virginiæ circa res hæreditarias ad ipsam peruentas in dicto instrumento transactionis emanatam, adeo quod vlterius locus nō est reuocationi, vt cumulatissime post multos alios ibi relatos, probat Costa de re integra dist. 41. n. 6. cum seq. idem ante eum probauit Ang. cons. 137. nu. 3. dum dicit, quod quādo quis approbauit aliquod instrumētum tamquam verum, vigore illius approbationis omnes, quorū interest, poterunt agere contra approbantē, licet non fuerint præsentes tempore approbationis, id quod repetit in §. si vero expressio n. 45. vers. & hoc patet in Auth. de hæred. & falcid. nec à sententia Costæ dissentit Pacian. cons. 79. n. 43. & 47. ac Franch. decis. 694. n. 3. & 4. vbi loquitur de confessione facta in instrumento, quæ præiudicat confitenti, quoad omnes quando confessio fit de eo, quod esse potest.

In hoc autem casu iam DD. hæredes acceptarunt confessionem ipsam, cum super ea se fundent in libello; E contra vero D. Virginia eam reuocare, neq; adhuc tentauit, itaque locus vlterius non relinquitur ipsi reuocationi, cui etiam locus non fuisset attenta stipulatione Notarij acceptantis ipsam confessionem in eodem instrumento transactionis nomine, quorum interest &c.

Si verò distinctionem, quam facit Costa memorata dist. 41. in fin. sequi velimus; dum inquit, 110 aut confessio tendit ad obligandum, & tunc non nocet confitenti in tertij fauorem; Aut ad probandum, & confirmandum, & tunc confitenti nocere statuit Curt. Iun. cons. 168. nu. 10. Felin. in cap. 1. n. 18. Vt litę non constet, & Papon. cons. 5 a. col. 1. Adhuc in tuto res est, cum confessio ipsa D. Virginiæ, qua nituntur DD. hæredes, concernit probationem, & confirmationem rerum ad ipsam peruentarum.

Quanquā alia etiam ratione eam reuocare non posset D. Virginia; Obstante scil. iuramento, de quo in ipso instrumēto, quod iuramentū omnino 111 seruari debere, vbi potest absq; interitu salutis ęternę, habetur in cap. quendam, & cap. si vero de iure iurando Menoch. cons. 292. n. 10. insiurandū enim dicitur delatum ad Deum, qui præsens est, & pro absente recipit, licet nec notarius, nec alius pro illo recepisset; Seraphin. de priuil. iur. priuil.

24

24.nu.2. Rol.conf.30.nu.29. cum seq.lib.1.Gratian.lib.2.discept.forens.cap.297.nu.22.Matisc. in materia transactionis cap.8.nu.2.lib.2.var.resol. Nisi manifeste eam confessionem erroneam 112 esse probaret D.Virginia; vt cumulatè probat Masc.de probat. conclus.379.per totum,& Marif.d.cap.84.num.3.

Deueniendo ad septimum articulum; Cum D. Virginia penes se haberet vestes, & alia mobilia vendita; Certum est in iure, quod statim defuncto q.Leonardo illius viro censetur & mo-113 bilia vendidisse, & sibi satisfecisse iuxta l. filiusfamilias §.diui ff. de leg.1. Quia sicut vendendo bona ad huiusmodi effectum habuisset pretium illius temporis; Ita etiam retinendo dicta bona pro suo credito, prout lex præsumit retenta fuisse dicendum est sub eadem æstimatione re-114 tinuisse; Cum talis retentio habeatur pro solutione sui crediti Castr.in l.peculium in principio ff.de peculio Socin. iun.consl.170.nu.7.lib.2. Menoch.consl.183.nu.34.cum seq.Pror.Imolens. consl.99.nu.94.quos sequitur Gratian.lib.2.cap. 214.nu.6.& 27.cum seq.

Ista enim fictio, & imaginaria solutio, quam lex ex sua potestate inducit, non minus valet, quam vera; quasi legis præsumptio sit liquida 115 probatio glos. in l. non impossibile ff. de pactis. Peregr. de fideicom.art.35.nu.16.& 17.

Et licet Gratian. supracitatus cum alijs per eum adductis loqui videatur de hærede, qui fingitur statim sibi soluisse, idem etiam procedere affirmandum est in vidua, quæ bona defuncti 116 penes se retinuit, cum eadem militet ratio, vt etiam in vidua probat idem Gratian. lib. 1. cap. 29. num.21. cum seq.plur. per l. quoties §. sicut autem ff. de administr. tut. & allegato cap. 214. num.2. probat Gratian. eam conclusionem procedere etiam in negotiorum gestore, & simili-117 bus administrantibus curam, & tutelam aliorum, quia ea, quæ fiunt in proprio negotio, censentur facta in alieno, quod quis administrat Bal. in l. gessit in fine ff. de acquir. hæred. æs enim alienum minuere hæreditatem de tempore, quo debita soluta fuerunt, iudicauit Rota decil.680. in principio.

Præsertim, quando agitur de mobilibus, vt hocin casu; Quemadmodum etiam in executione, quæ fit ad instantiam creditorum in bonis 118 debitoris, incipiendum est à mobilibus l. à Diuo Pio §. in venditione ff. de re indicata; Ita præsumendum est, quod creditor, ad cuius manus bona defuncti peruenerunt, sibi soluit eo modo, quo ius disponit Bar. in l. si fundus ff. de rei vend.Gratian.d. cap.214.num.16.

Idem concludendum est de parcellis exactis 119 per ipsam D. Virginiam, quia non probato tempore præciso exactionis, præsumendum est exactas fuisse statim sequta morte dicti eius mariti, tum quia impropriè nomina debitorum veniunt sub nomine mobilium l. si ita legatum ff. de legat.tertio.

120 Tum etiam quia solutio, siue exactio præsumitur secuta statim cum potuit fieri, vt probat Gratian.d.lib.2.discept.forens.cap.370.num.8. & ab initio dicitur facta, cum debitor sciebat se posse cogi Gratian.cap.227.nu.14. Prout solu-121 tio facta præsumitur ab eo, ad quem soluere spectabat Calcan.consl.23.sub nu.5. quem sequitur Hector.Felic.allegat.15.nu.102.par.1.Menoch.consl.611.nu.22.Adeo quod vbi D. Virginia contrarium prætenderet, id probare teneretur, cum habeat præsumptionem contra se, dum tempus certum solutionum non annotauit vulgatis iuribus.

Octauus, & vltimus articulus carere dicitur omni difficultate, quandoquidem indubitatum est, quod cum obligationis assignatio facta per D. Virginiam versus DD. Marchiones irreuocabiliter facta dicatur, vbi summa libr.24913. assignata sibi enuncatur per dictos DD.hæredes, tenebitur D. Virginia ad tantundem versus ipsos DD.Marchiones; cum vicissim promisetint par-122 tes ipsæ obseruare, & manutenere conuenta, ac ipsis promissionibus, & obligationibus attentis, facta sit amplissima liberatio per dictos DD.Marchiones tex.est in l.2.C.de euictionibus latè Menoch. consl.1211. num.17. cum pluribus seq.vbi in fortioribus terminis probat, quod da-123 tum etiam ex causa donationis, vel alio titulo, debet manuteneri à dante, qui id circo tenetur de euictione, quando ex tali datione aliquod fuit consequtus donans, siue alius, prout in hoc casu dicta D. Virginia fuit consequta liberationem, & cessionem iurium à DD. Marchionibus; Promissum enim debet ad vnguem 124 obseruari, & manuteneri, vt scribit post alios Menoch.consl.55.nu.6.& consl.443.n.18.vbi agit de promissione facta in transactione.

Nec resistit, quod adhuc euictio ipsa non fuit 125 sequta, quia paria sunt, quod res sit euicta, vel euictio immineat, & iam iuditium de ea sit cæptum, vt respondit Alciat. consl.36. nu.2. lib.2. & Costa consl.32.nu.3. quos sequitur Giurba decis. 126 100, num.27. Immo emptor expectaret neque tenetur molestiam, sed ante molestiam illatam, & multo magis ante sequtam euictionem agere potest aduersus venditionem, siue cessionem, vt latè probat Alex.Galua consl.21.sub nu.13. vers. ex præmissis Costa de clausula conuentionali claus.7.

Reconuentiones verò per D. Virginiam propositas quidquam non releuare creditur, & primò circa valorem aurei, si verum est in facto, quod tàm tempore legati, quàm mortis testatoris aureus Italiæ valebat solum libr. sex, quodque ita se declarauerit D. Virginia in recitata transactione, ac in eius caput describi voluerit redditum ipsum in eam rationem libr. sex pro sin-127 gulo scuto, vtique declarasse dicitur valorem ipsorum aureorum, iuxtà tradita per Castr.consl. 563. in 2. dub. lib. 1. Ludouis. decis.501. num.9. 128 quia obseruantia subsequta potissima est ad decla-

declarationem mentis testatoris legatarij, ve post alios probat Mantica de taciris, & ambig. conuent. lib.2.tit.1. num.5. Ludouis.loco relato num.10.

Nec propterea in dubium nunc reuocare posse videtur valorem ipsum per D. Virginiam, quidquid in iure habeatur, quod quando in obli-
129 gatione fuit positus aureus in auro, tunc præcisè debetur aureus in auro, fine illius integer valoe Beretta cons.58. Surd.cons.742.num.5. & cons.405.nu.32. Thes.decis.174.in fine, vna cum alijs relatis per Costam tract. de claus. per conuention. claus. 5. idem probat Gaspar Bollet. in cons. impresso post tract. de monetis diuers.sub nu.13. cum plur. seq. fol.610.

Secundo, quoad summam red. libr.3000. per ipsam D. Virginiam relaxatam DD. Marchionibus ex summa legata per dictum D. Leonardum, pro qua prætendit resarciri debere ab ipsis DD. hæredibus; Duplici ratione obaudiendam esse D. Virginiam creditur, quarum altera est, quia, vt in replicatione deducitur, legata, & donationes debentur, semper deducto ære alieno, ve notissimi sunt iuris termini. Vnde cum solutis debitis dicti quon. Leonardi, nihil pænes ipsas DD. hæredes remanere debeat, ad resarciendum dictum debitum minimè teneri DD. hæredes dicendum videtur, tum quia hæres quo-
130 minus potest, grauandus est Laderch. cons.32. num.4. Eugen. cons.16. num.4. quos sequitur Giurba decis.28. num.5. Tum quia hæres non
131 tenetur vltra vires hæreditarias Bart. in l. cum quis decedens §. 1.ff. de leg.3. vbi apostilla, Giurba ad statuta Messanæ cap. 9. glos. 5. num. 30. part.1. maxime confessor intentio, de qua tamen materia abunde Carpan. ad stat. 272. lib. 1. qui videri potest.

Altera ratio est, quia cum nec monitæ, nec citatæ fuerint dictæ DD. hæredes in ea causa, pro qua memoratam summam relaxauit D. Virginia mediante transactione inita cum DD. Marchionibus, indubitati iuris est, non potuisse D. Virginiam nocere iuribus dictorum DD. hæredum, quia si voluit, & potuit ipsa iactare
132 suum iuxta l. in re mandanti C. mandanti, hoc præiudicare nequit iuribus tertij non moniti, neque citati.

Sicuti enim non tenetur venditor de euictio-
133 ne, quando ea sequta fuit ex laudo lato ab arbitro electo per emptorem l. si dictum §. si compromisero vbi glos. ff. de euictionibus, pract. Papiensis in forma libelli in causa venditionis verbo promittens nu. 4. Rebuff. ad const. regni tit. de dilat. art. 5. glos. vnica nu.2. & Gozad. cons.63. nu.9. quos in fortioribus terminis seq. Menoch. cons.261. num.2. & 3. Ita multo magis non tenebuntur DD. hæredes in hoc casu, in quo per transactionem voluntariam partem dicti redditus relaxauit ipsa D. Virginia.

Et ex his constat teneri D. Virginiam ad restitutionem parcellarum petitarum, maxime verò interesse dotis, ac augumenti, siue lucri pariter dotalis, vna cum illius interesse, & acquisitionum factarum constante matrimonio, vna pariter cum eorum fructibus exactis, quod iuris esse censeo, sub coerctione &c. Mediolani die 12. Iulij 1624. Ad laudem Omnipotentis Dei, atque Deiparæ semper Virginis Mariæ.

Iul. Cæsar Caluinus I.C.
Coll. Derthon.

Pro D. Virginia Spinula Rea conuenta,
Contra
DD. Marchiones Marinos, & Comitissam Aloysiam, & Liuiam sorores hæredesqu.
D. Leonardi Spinulæ.

INITIVM A DOMINO.

VIctoriam canere videntur ante triumphum DD. Marchiones Marini, dum ex personis Comitissæ Aloysiæ, & Liuiæ sororum, præsentem controuersiam à somno annorum quindecim nuper excitatam ità intrepidè, festinanter, & tam assidua celeritate expediri contendunt; In tantum, vt id nos valdè sollicitos redderet, ni vel cognosceremus agi de infringendis duabus transactionibus, tum bona fide, tum solemni Senatus auctoritate celebratis, vel non liqueret ream conuentam esse potius in casu repetendi, quod iam soluit, quam metuendi, quod quidquam ab ea legitimè queat vindicari, vel demum res non ageretur coram tanto ordine, coram quo nobis fortasse eàm expediat, quàm DD. Aduersantibus ad articulorum excitatorum resolutionem properare, quoniam de sententia Excellentiss. Senatus magis speramus, quam vereamur.

Facilis est autem resolutio primi articuli, in quo quæritur.

An DD. sororibus Marinis venientibus contra transactionem anni 1608. obstet secunda transactio anni 1614.

Re ipsa enim liquet, nedum hanc secundam, sed & primam, & sic vtramque transactionem obstare.

Obstat siquidem transactio anni 1614. ex multis.

Ac quidem primò cum D. Marchio Hieronymus Pater dictarum sororum, in ipsa transactione anni 1614. facta mentione, ac inserta substantia tenoris alterius transactionis anni 1608. renunciauerit cuicunq; liti, quæ verti posset tunc de præsenti, & item in futurum, ex causa suprascriptorum omnium, & causa narratorum, & deductorum in dicta requisitione facta coram perIllust. D. Senat. Madio, & dependentium, & quauis alia causa, & occasione, vt legitur in primo capitulo conuentionis vers. primo conuenerunt, & item deuenerit ad liberationem amplissimam, non est dubium, quin eidem ita obstet

obstet hæc ipsa transactio, vt contra primam nequeat insurgere, Quamobrem, sicut nũ potest contendere ex persona propria, ita nec tamquã pater, & legitimus administrator eius filiarum, quamuis pro illis expresse non fuisset stipulatus, vt in simili respondit Ruin. cons. 47. nu. 11.

134 lib. 2. vbi dicit, quod si pater promittat aliquẽ non molestare ratione vsusfructus, talis molestia inferri non poterit per filium, tum quia pater, & filius censentur vna, & eadẽ persona, tum etiam, quia persona filij præsumitur interposita per patrem in fraudem R uinum, autem sequtus est Menoch. cons. 322. nu. 28.

Secundò, quia in capitulo 8. transactionis D. Marchio Hieronymus vlterius promisit vti pater, & legitimus administrator ipsarum sororum hæredum vniuersalium quon. Leonardi, quod non inferret, nec permittet inferri per ipsas sorores molestiam occasione conuentorum in ipsa transactione, & dependentium; Cæterum conuenta inter ipsas partes ita sonant, nimirũ, conuenerunt, quod dictæ partes teneantur renunciare, prout renunciarunt, cuicunque liti inter eas verteriti, & pendenti, & quæ etiam verti, & pendere posset causa, & occasione supraescriptorum omnium, & causa narratorum &c. & quauis alia causa, & occasione, & in capitulo nono iterũ ipsæ partes conuenerunt se se liberare, prout liberarunt ab omni, & toto eo, quod contra se vicissim, & ad inuicem exigere, & consequi possent ratione præmissorum omnium, & singulorum, & dependentium, & alia quauis de causa, & occasione, etiam incognita; Quæ sanè ver-

135 ba in dictis capitulis conuentionalibus apposita, omninò, vniuersalia existimantur, vt per Crau. consil. 29. nu. 2. lib. 1. Morot. cons. 43. n. 19. Rimin. Iun. cons. 889. nu. 80. lib. 7. Menoch. cons. 289. num. 9. omnes causas tàm cogitatas, quam incogitatas complectuntur. Menoch. cons. 496. nu. 178. & seq. cons. 126. nu. 44. Becc. cons. 176. nu. 7. & seq. lib. 2. & ante eum. Bal. in l. tres fratres ff. de pact. iterum. Menoch. cons. 561. nu. 30. Mantic. de tac. & ambig. conu. lib. 3. tit. 2. n. 11. & seq. Itaque si D. Marchio promisit ipsas sorores non illaturas molestiam occasione conuentorum, & conuentum fuit partes ipsas censeri libertas cum clausulis amplissimis ex causa tàm cogitata, quàm incogitata, & per consequens etiam ex causa transactionis anni 1608. superius plenè narratæ, vtique clarissimum est, præsentem molestiam, ratione dictæ transactionis, directè pugnare conuentionibus, & pactis in postrema transactione expressis, quibus con-

136 trauenire non licet, cum pater potuerit de bonis aduentitijs filiorum transigere, vt post alios firmat Iacob. Gall. cons. 34. num. 6. vel in omnẽ casum tenetur ex propria promissione, & ex suo iuramento.

Tertiò, cum inter D. Virginiam, & DD. sorores nulla quæstio verteretur, nec verti posset, quam occasione memoratæ transactionis; Planè non erat opus, quod ipsæ obtinerent liberationem à D. Virginia, & vicissim ipsam D. Virginiam liberarent: Cum autem reciproca inter eas liberatio emanauerit, non quidem ad alium finem emanasse concludendum est, quam vt finis imponeretur omnibus litibus, & quæstionibus, quæ ex causa memoratæ transactionis oriri potuissent, si enim alium sensum admitteremus,

137 vtique inclusio ipsarum sororum esset superflua, quod non est dicendum, vt per Natt. cons. 113. num. 3. Crauet. cons. 135. nu. 24. Menoch. cons. 323. num. 47. Tanto fortius dicendum est, quanto D. Virginia nihil prætendebat, nec prætendere poterat contra DD. Marchiones Marinos, & ideò ipsi non egebant liberatione ab ea, sed quidem cum ipsis Sororibus hoc agendum erat, contra, quas tanquam hæredes Leonardi, illa poterat id prætendere, quod Marchionibus pro dicta hæreditate præstiterat, & propterea omnino dicendum est, per illam liberationem amplissimam renunciatum fuisse cuicunque controuersiæ, quam occasione transactionis anni 1608. mouere potuissent ex persona propria, tã DD. Marchiones Marini, quàm ipsæ sorores hęredes D. Leonardi; Maximè vero, quoniam liberatio facta est modis vt supra, nempè tam ex persona propria DD. Marchionum, quàm nomine dictarum sororum, illa enim clausula; modis quibus supra, tamquam concepta in numero plurali, non potest salua ratione recti sermonis r

138 in singularitatem resolui, ideoque vtrumque casum potius, nempè duas personas complecti debet, quam quod recti sermonis ratio vitietur, adea, quæ tradunt. Natt. cons. 113. num. 1. cons. 546. nu. 25. & seq. Valasch. consultat. 39. num. 3. Iaco. Hoded. cons. 13. nu. 8. & seq. Apostil. ad Sanctiss. Ludouis. decis. 158. num. 7. decis. 186. num. 7.

Alia etiam transactio anni 1608. quæ prætextu erroris ab ipsis sororibus hæredibus, tamquam quod eas non afficiat, impugnatur, omnino ei sobstare debet.

Primo, quia ad eam deuentum fuit cum dispensatione Senatus Excellentiss. & interuentu Perill. recolendæ memoriæ Senatoris Madij, qui tamquam, ab eodem amplissimo ordine delegatus iura partium non semel in contradictorio iudicio intellexit, & excussit, vt in ipsa transa-

139 ctione enunciatum legitur: Quamobrem talis transactio celebrata dicitur cum decreto, & cognitione Senatus, quo sanè casu rara esse debet, ne quis sub eius fide decipiatur l. 1. C. de his qui ven. ætac. impetr. Odd. de restit. in integr. q. 23. num. 14. indeq; erroris prætextu nequit retractari Crauet. cons. 5. nu. 2. Cephal. cons. 77. n. 9. confert. Bertaz. cons. ciuil. 53. n. 26. & seqq. Gratian. discept. 846. num. 7. Immò nec etiam

140 prætextu læsionis, vt per Mantic. de tac. & ambig. conu. lib. 26. tit. 9. nu. 31. Alioquin enim dispensatio Excellentiss. Senatus deuento seruiret, interuentus, & delegatio Senatoris in eluforios

M

sorius actus definirent, quia nec administratrix, quæ ex ære proprio noluit se obligare, nec hæredes, nec creditores, nec quisquam alius, ad illius obseruationem teneretur, quod non est credendum fuisse mentis eiusdem amplissimi ordinis, & ideo illa reseruatio videtur intelligenda, quo ad ea, quæ non essent compræhensa in dicta transactione, vt infra dicemus.

Secundo accedit, quod talis transactio per multorum annorum nempè 14. aut quinderim obseruantiam, & successiuè per vltimam transactionem, censetur approbata, quæ quidem ob- 141 seruantia, & approbatio impedimentum præstant, ne ea rescindatur, aut retractetur prætextu erroris, vel defectu consensus. c. contingit extr. de transact. ibi transactionem, quam fecit, si fuerit aliquot annis seruata, capitulum, ac si non consenserit in eam, non poterit reuocare Crauet. cons. 151. n. 30. Decia. cons. 28. nu. 11. lib 3. Rim. Iun. cons. 483. nu 65. lib. 5. Rot. Rom. in nouissimis apud Fariuac. decis. 715. in fine vers. & demum facit part. 2. Ratio est, quia talis 142 approbatio, seu obseruantia habet vim ratificationis, & sic geminationis consensus, ex qua tollitur error Dec. cons. 185. nu. 13. Decia. cons. 39. nu. 95. vol. 2. cons. 91. nu. 15. lib. 3. atq; etiam remedium læsionis enormissimæ Rimin. Iun. cons. 480. nu. 10. lib. 4. cons. 483. n. 63. lib. 5. Crauet. cons. 151. nu. 30. & seq. l. pt. & cons. 886. nu. 11. vers. secundo vol. 5. Cephal. cons. 51. num. 18. Et quamuis conclusio non habeat locum, quando idem error concurrit in ratificatione, tamen cum ratificatio in casu isto induratur ex multo- 144 rum annorum obseruantia, quicunq; error ex tali temporis cursu omninò purgatur d. c. contingit, ibi aliquot annis, & cõfert Dec. cons. 181. satis nota quæstio nu. 5. vers. secundum est.

Tertiò suffragatur, quod errores allegati non 145 sunt errores facti, sed iuris, quorum prætextu transactio non retractatur, aut rescinditur, nisi illi ità demum læsionem, habito respectu ad dubium litis euentum, inferant enormissimam, vt per Farinac. decis. Rot. Rom. diuers. decis. 539. nu. 2. p. 1. latè Torniel. cons. 79. n. 70. Quamobrẽ imprimis articulandũ erat, & probandum, quod 146 euentus litis esset parum dubius, & solũ tanti æstimandus, vt seclusa illius æstimatione nihilominus resultarent errores, qui læsionem inferant enormissimam, latè tradit post alios Decian. cons. 56. nu. 72. & seqq lib. 4. Mantic. de tac. & ambig. conuent. lib. 26. tit. 29. n. 41. Bardelon. cons. 2. nu. 19. Hoc autem nedum non fuit articulatum, nec probatum, vt potius probationes, quæ ab aduersantibus ad impugnandam transactionem afferuntur, ex ipsa transactione desumantur, contra notissimam iuris regulam, de qua infra in secundo articulo.

Demum non est verisimile, nec credendum, quod DD. Marchiones, viri tam cauti, tàm sagaces, aut eorũ procuratores, si errores a principio euidenter ex ipsa transactione resultassent, tàm diu negotium, quod eis nunc tantæ curæ est, tacuissent, ipsam verò transactionem per aliam anni 1614. approbassent: Non enim erat necesse præsens tamdiu differre iuditium, Mortem Senatoris delegati, & de causa tam benè edocti expectare, deinde statim, non anteà insurgere, nec demum attendere, quod D. Virginia propter bonam fidem obdormiens scripturas deperdiderit, Causidici verò, & Aduocati de causa edocti ipsam deseruerint, immò ve- 147 rò ex simili dilatione quid aduersus actorem sit statuendum ostendunt. Crauet. cons. 298. antè num. 17. Neuizan. cons. 57. nu. 9. Caball. resol. crimin. 288. num. 51. lib. 2. Rimin. Iun. cons. 407. n. 14. lib. 4. Menoch. cons. 267. nu. 27. & seq. lib. 3. cons. 422. nu. 40. lib. 5. vbi dicit præsumendum esse aduersus eum, qui cum potuisset agere tempore, quo factum erat recens, & extabant probationes, voluit tamen differre, donec perirent probationes.

Non obstant adducta in contrarium, quod nimirum in dispensatione Excellentiss. Senatus apposita fuerit clausula, sine præiuditio hæredum, qua attenta, hæredibus ius agendi aduersus ipsam transactionem præseruatum censeatur.

Respondetur enim implicare, simul, quod Excellentiss. Senatus velit ad transactionem posse deueniri, & item transactio facta dicatur cum hæreditate, & non præiudicet hæredibus, quandoquidem ea semper fit de re dubia, & necesse est, quod aliquod inferat præiudicium, quia semper per eam aliquid ab vtraque parte ex transigentibus aufertur: sequeretur enim, quod delegatio, & interuentus Senatoris, ac dispensatio Excellentiss. Senatus, & item deputatio Comitissæ Deliæ in administratricem hæreditatis, qui omnes actus ad hunc tantum finem tendunt, vt ad transactionem validè deueniri posset, frustratorij essent, & omninò inutiles, quod quidem nec auctoritati Senatus, nec æquitati causæ conuenire arbitramur; Igitur, vt omne inutile, superfluum, aut æquiuocum euite- 148 mus, omninò concludendum est, clausulam illam, sine præiudicio hæredum, non intelligi de præiudicio, quod tunc inferri diceretur per trãsactionem, sed de eo, quod in ipsa transactione non esset compræhensum, & sic non operari circa contenta, aut in ipsa transactione expressa, sed præseruare ius solum, quo ad alia extranea, & in eadem transactione non compræhensa. Oldrad. cons. 330. in fine, vbi dicit, quod clausula sine præiudicio non operatur circa obiectũ specificatum, Dec. cons. 185. nu. 14. versic. secundo respondetur, vbi dicit, quod si dominus in inuestitura apposuerit clausulam reseruatiuam, reseruatio intelligitur facta de alio iure, quod Domino competeret extra inuestituram, quam expressè facit, & hoc ne instrumentum inuestituræ sibi contradicat. Paris. cons. 70. n. 12. lib. 1. & ita sentiunt ex communi Honded. cons. 86. nu. 46.

num.46. & seq. lib.2. Io.Franc. Apont. cons.55. nu.56. Gabriel.cons. 167.nu.57. lib.2.Marescot. var. resol.lib.2.cap.237. num.5. & seq. vbi si dominus declarata caducitate receperit canonem, cum clausula sine præiuditio caducitatis, quod huiusmodi protestatio tanquam contraria facto nihil operatur, cum incompatibile sit, quod pensio recipiatur, & saluum sit ius caducitati, & quis eodem tempore habeatur pro emphiteuta, & non emphiteuta, ideoq; factum preualet verbo, cum vtrumq; saluari non possit, & ait ita iudicatum, Mart.decis.185. num.24. & in tract.de clausul. clausula 158.nu.3.9.Seraphin.decis.756. nu.2.p.1.& decis.1445.n.4.par.2. vbi in erectione collegiatæ apposita fuit clausula, sine præiuditio, & tamen fuit iudicatum clausulam illam intelligendam respectu non expressorum tantum, secus quoad expressa, & idem fatetur. Gratian.discept.forens.578.nu.4. vers.non obstat, latè Apostil.ad Sanctiss. Ludouis. decis.332. nu.6. vers.& in his terminis iuncto nu.seq.vbi testatur Rotam passim sequi Oldradi cons.330. proximè allegatum, Cæsar Angeli tracta. de contradict. legit.qu.12.nu.9.fol.126.alioquin contract. non esset æqualis, & claudicaret, contra omnes iuris terminos.

Hęc autem adeò vera sunt, vt etiam procedant in casu, quo quis contrahendo sibi reseruat ius, 149 quoniam talis reseruatio contrà expressa non operatur, vt per Decian.cons.12.nu 25.lib.2.vbi dicit, quod reseruatio in emancipatione, quæ fit contrà naturam emancipationis, nihil operatur: Huiusmodi autem est casus noster, nam si volumus per transactionem nullum censeri illatum præiudicium hæredibus, vtique est contra naturam transactionis, quæ tamquam de re dubia ab vtraque parte semper aliquid aufert, vt diximus, si verò dicimus præiudicium esse nimis graue, tunc competit ordinarium remedium non ex reseruatione, sed ex dispositione iuris communis, secundum quod necesse est articulari, & probare læsionem, habito respectu ad dubium litis euentum, enormissimam, vt supra satis demonstratum credimus.

SECVNDVS ARTICVLVS.

An præfatæ DD. sorores desumere possint probationem ex instrumento dictæ primæ transactionis ad fundandam earum intentionem, non obstante, quòd ex prędictis causis dictæ transactioni stare non intendant.

Contra regulam, quod ex actu impugnato quis commodum capere non possit, & Gratian.discept.279.nu.35.Giurb.decis.55.num.14. afferebantur, tres potissimum limitationes, positæ per 150 Gabriel. com.conclus.tit.de reg.iur. conclus.1. quarum prima est nu.36. quando nimirum actus est separatus ab eo, in quo quis intendit se fundare: Secunda est sub num. 49. quando impugnatio fit ex causa, quæ continet manifestum errorem. Tertia est sub nu.58. vbi habetur, quod Iudex potest ex officio se fundare in actu impugnato.

Qua ad primam respondetur hic agi de actu connexo, non separato, ex quo asserta confessio, seu admissio D. Virginiæ facta est sub vnico sensu, & eadem qualitate, nempè contemplatione transactionis, & illius validitatis, quoniam si cogitasset transactionem non valituram, dubio procul ab asserta confessione, & ab admissis abstinuisset; licitum erat enim D. Virginiæ, dum Comitiss. Delia nomine hæreditaris inficiabatur debitum dotis, & augmenti, excitando controuersias, & lites, celare etiam hæreditati mobilia, & alia, quæ poenes se habebat: cum autem agatur de negotio connexo, illud non patitur separationem, nec pro parte impugnari potest, pro parte autem approbari, vt in mate-151 ria confessionis qualificatæ tradit Bart. in l. Aurelius §.idem quæsijt ff.de liberat. legat. Tum etiam, quia hoc est speciale in transactione, vt eam non obseruans eidem inniti non possit l.cum proponas C.de pact. Laderch. cons.62.n.2.Surd. cons.459.num.12. lib.4.Mar.Muta. decis.Scicil. 53.& num.23.& duobus seq.Ratio est, quia con-152 tractus transactionis est inseparabilis, & indiuiduus, ac per consequens eidem parere est quid indiuiduum, vt prosequitur Laderch. dict. cons.62. nu.6.

Quoad secundam, respondetur non adaptari casui nostro, quoniam hic non apparet de suppositis erroribus, & vbi aliqui resultarent errores, hi quidem cum sint errores iuris, non debent hoc modo emendari, nempè impugnando actum pro parte, & pro parte non, sed rescindendo totam transactionem. Quarè si pars aduersa docuerit de erroribus, qui læsionem inferant enormissimam, iam planè habebit intentum ad rescindendam transactionem, sed tamen non poterit se fundare in ipsa transactione, quia saluum 153 remanet ius partibus, & omnia in pristinum debent reduci d.l. cum proponas C. de pact. Laderch.d.consil.62. nu.9.vers.secundum hæc.

Quo verò ad tertiam, respondetur Iudicem teneri sequi mentem confitentis, vnde, dum vult se in actu impugnato ex officio fundare, debet etiam actum illum ponderare cum qualitatibus, nempe si facta fuit confessio contemplatione solutionis dotis, augmenti, & omnium contentorum in transactione, non debet fieri fundamentum in vno, nisi alia subsistant, tum quia confessio per Iudicem debet cum qualitatibus acceptari, tùm etiam, quia alioquin maxima inter ipsos contrahentes sequeretur inæqualitas, quod nullo pacto à Iudice est permittendum, ne ipse iniquitatis minister appelletur.

Opponebatur item, quod aliter etiam possunt aduersantes probare ea, quæ vt dicitur, confessa est D. Virginia in ipsa transactione: Si hæc via eis patet, hanc aggrediantur, vndè multo minus

confert Bocell. summ. decis. tit. 54. nu. 36.

Tertio cum in testamento maritus ipsi D. Virginiæ dotem legauerit, Dubio procul hæredes ita fuerunt constituti in mora, vt dotis 167 interesse fuerit omnino præstandum, Surd. decis. 240. nu. 15. vers. sed, & super hoc Castill. decis. Sciscil. 7. num. 24. & seqq. Burs. cons. 68. nu. 38. cons. 184. num. 29. vers. quarto videmus confert Thes. Iun. in addit. ad eius patris decis. 43. vers. quarto, quid si maritus.

Quartò obseruandum, quod Mediolani, vt in facto mihi certissimum supponitur, extat consuetudo præstandi interesse ratione retardatæ 168 solutionis dotis, ea autem attendenda est, quia licita, & omnino iusta existimatur, latè Aldouin. cons. 84. n. 9. Appostill. ad Sanctis. Ludouis. decis. 93. in litt. A. accedit Lup. de vsur. d. §. 4. 169 n. 91. vbi dicit valere statutũ præbens tale interesse propter morã, Sesse decis. 68. n. 47. Brunor. à Sol. quæst. 46. n. 20. Manent. d. pact. 15. nu. 23. latissimè Giurb. dicta gl. 15. nu. 36. & de communi testatur post multos, cum distinctione tamen Molin. de pact. nuptial. lib. 3. quæst. 39. num. 71. & seqq. vbi probat valere statutum, vel consuetudinem, quod viduæ ratione retardatæ solutionis dotis annuum certum interesse præstetur, dummodò tamen ad iustam quantitatem possit adiudicari, secus si immoderatam quantitatem determinet, quia tunc esset iniquũ, Cæterum in casu nostro consuetudo est licita, non immoderata, ergò seruanda, multo magis, quia, petita dote, & pendente lite, potest vi- 170 dua petere dotium interesse vsque ad octo, vel decem pro centenario, vt post multos tradit Giurb. vbi supra nu. 30. Immò verò eo casu inte- 171 resse ab hæredibus existentibus in mora præstandum est tamquam sors. Bursat. cons. 184. n. 29. Schenard. cons. 62. nu. 121. fuit etiam debitũ 172 interesse alterius interesse Giurb. decis. 24. nu. 35. confert Schenard. cons. 62. num. 28. Et hæc 173 consuetudo est fundata super statuto Mediolani, cap. 43. vol. 1. vbi in fine loquitur, etiam de dote, & excipit solum tempus, quo mulier percipiat alimenta ab hæredibus viri, ita vt vnius temporis exclusio aliud includat, & cum habeamus casum a statuto decisum, non sit vlterius quærendum, maximè cum dictum statutum semper fuerit seruatum, & in praxi seruetur, vt iuramentum sufficiat, tàm ad probandam substantiam, quam quantitatem damni, & si aliud aliqui senserunt, praxis antiqua est in contrarium.

Demum, vbi memoratum interesse non fuisset à principio præstandum (quod negamus) 174 cum tamen illud fuerit solutum, non potest repeti, quia videtur solutum ex pacto, quod licitè fieri potuit, Barbos. in d. l. 2. n. 48. vers. quod verum intelligas. ff. solut. matrim. Surd. d. tract. de Aliment. tit. 1. quæst. 45. n. 76. Brunor. a Sole. d. quæst. 46. nu. 20. & seq. Sesse. d. decis. 68. n. 18. latè Manent. d. pact. 15. nu. 19. vers. at circum- scriptis, iunctis num. 21. 22. 24. 58. & multis sequentibus. Giurb. d. glo. 15. num. 39. versic. quo in casu.

Non obstant in contrarium adducta, & primo quod viduæ moram passæ non debeatur dotis interesse, Peregrin. cons. 71. n. 6. lib. 4.

Respondemus, negando moram in D. Virginia, verum eam deprehendi in ipsis hæredibus, 175 Tum, quia lapsus anni eos in mora constituit Castill. decis. 61. nu. 22. & 27. vbi ità iudicatum, Lanar. cons. 26. num. 10. Surd. cons. 221. num. 40. Schenard. cons. 62. nu. 52. Giurb. vbi supra n. 37. Tum, quia maritus legauit dotem, & præterea adest promissio in instrumento ad fauorem D. Virginiæ, licet non præsentis, ad instantiam eorum, qui dotem soluerunt, de ipsa restituenda, 176 quæ moram post annum inducit, vt iudicatum testatur Thes. in addit. ad dictam decis. 43. Tum 177 quia in ipso contractu appositum fuit iuramẽtum, quod hæredes in mora constituit, cum habeat vim interpellationis, latè Ossasch. decis. 49. num. 7. & latius Schenard. cons. 62. nu. 44. Marta decis. 135. nu. 5. Tum quia statim dotem petijt, vt initio diximus, Tum demum, quia habebat 178 bona pœnes se, quæ cogitabat retinere pro interesse, quo casu non dicitur saltem moram passa, vt per Surd. cons. 290. nu. 52.

Non obstat secundo, quod contractus fuerit celebratus ad formam statutorum Genuæ, secundum quę mulier tenebatur manifestare quidquid retinuit ex bonis viri, antequam audiretur ad eius dotes petendum, & proindè hæredes non fuerint in mora.

Nam primo respondetur, instrumentum dotis fuisse celebratum absente ipsa D. Virginia, & pactis præiudicialibus non consentiente, quę tantum postquam fuit à parte productum, illud acceptauit in partibus fauorabilibus, quod etiã 179 admittitur ex Statut. Mediolani cap. 52. vol. 1. ex qua acceptatione non censetur renunciatum 180 iuri suo, cui neque renuntiare potuisset absque interuentu agnati, vel Iudicis ad formam Stat. Mediolani in cap. 328. vol. 1. quia aliunde ex publicis documentis habet probationem ipsius dotis.

181 Secundò respondetur, quod actus manifestandi respicit modum, quo quis vti debet ad obtinendam dotis restitutionem, & sic concernit ordinatoria iudicij, ad ea, quæ tradit Surd. cons. 204. nu. 6. vers. secundo moneor, & num. 182 seq. & in ordinatorijs attenditur statutum loci Iudicij, ita DD. communiter in l. cunctos populos. C. de summa trinit. & fide Cathol. Anchar. quæst. fam. 3. num. 2. lib. 2. & prosequitur Surd. d. cons. 204. num. 7. dicens hoc esse verum, siuè agatur de ordine processus, siue executionis.

Tertio respondetur tale statutum tendere ad fauorem hæredum, & sic verba illa teneri propalare, intelligenda esse volentibus hæredibus, quia dicit teneatur propalare ad instantiam hæ-

 redis,

tedis, ergo hæredes, qui non interpellarunt tenebantur prius interpellare, alioquin præsumuntur non velle, & sunt in mora, nec ideò minus potest vidua eius dotes consequi, idem dicimus in materia caducitatis, quamuis ipso iure incurratur, non obstat, nisi domino volente.

Demum respondetur, hanc exceptionem debuisse ab ipsis hæredibus opponi antequam ipsa vidua audiretur ad petendas dotes, cum autem 183 non fuerit opposita, non potest post transactionem executioni missam, & obseruatam vlterius opponi ad tex. in l. 1. C. de iur. & fact. ignor. & per Surd. decis. 332. n. 3. & seq. lib. 2.

Non obstat, quod, cum D. Virginia habuerit plura bona pænes se, ex quibus percipi poterat fructus, eaq; declarauerit velle retinere, quod inquam illud interesse perceptum, vel quod verisimiliter percipi potuit, fuerit compensandū tamquam de quantitate ad quantitatem, vel saltem debuerit sistere cursum vsurarum.

Primo respondetur: Aut loquimur respectu locorum Montium Romæ, & redituum emptorum in caput Co. Tabernæ, & cessabat compensatio, quia omnia hæc possidebantur tamquam propria, & eorum fructus lucrabatur D. Virginia, vt in sequenti articulo demonstrabimus; 184 Aut respectu pallatij; & cum esset creditrix, potuit in causam aliorum creditorum retinere similiter absq; onere compensationis in dotem ad ea, quæ tradunt Sesse. decis. 68. n. 28. Castill. decis. 61. nu. 27. & seq. [illegible]

Secundo respondetur, quod cum maritus dotem legauerit ipsi D. Virginiæ, vt inferunt illa verba (vltra dotem) Plane ea quidquid percepit, potuit percipere ratione interesse dotis, & 185 in eam causam imputare citra obligationem compensandi, Mancin. d. pact. 15. nu. 55. Giurb. ad stat. d. glos. 15. nu. 41. Sesse. decis. Regn. Aragon. 68. nu. 39. 51. [illegible]

Tantò fortius, quantò quod regulariter ad- 186 uersus viduam eius dotem repetentem non possunt obijci tales compensationes, vt per Mastrill. decis. 189. nu. 10. & seq. vbi pluries ità iudicatum.

Sed sic est, quod pro interesse dotis nihil retinuit, ex quo omnia compensauit hæreditati in ipsa transactione anni 1608. vsq; à die mortis Leonardi. Ergo æquum omninò fuit, quod sicut restituit ea, quę potuit percipere ratione interesse dotalis, eorum loco aliud simile interesse præstaretur, ne maxima inter ipsas partes sequeretur inæqualitas. Immò cum interesse de- 187 beretur tamquam sors, fuit præstandum interesse alterius interesse, vt diximus, ex Giurb. decis. 24. nu. 35. Si omnia itaq; semel fuerunt compensata, inutiliter de compensatione iterum opponitur.

Quod verò attinet ad interesse pro anno Inctus, non est, cur plura adducamus; nam cum ipsa compensauerit pecuniam pro alimentis solutā, nullo iure debuit denegari interesse dotis, cum siuè vnum, siuè aliud præstari æquum esset, si autem magis vnum, quam alterum pręstare conuentum fuit, nullus, vt patet, nunc est conquerendi relictus locus &c.

QVARTVS ARTICVLVS.

An eadem iure potuerit constitui creditrix libr. 30000. ex causa parafernorū, virtute stat. Mediol. 261. Et tam ex causa donationis ob nuptias, quàm aliarum donationum sibi à viro factarum; non obstante, quod dotis eius instrumentum fit celebratum ad formam statutorum Genuæ, & quod donationes dicantur factæ, constante matrimonio, & reuocatæ in vltimo testamento D. Leonardi eius viri, & vbi negatiue resoluatur, an teneatur ad restitutionem fructuum ab ea perceptorum, & qui percipi potuerunt ex dictis rebus donatis.

TAM ex censura iuris municipalis Mediolani in cap. 291. quàm ex dispositione iuris communis, certum est D. Virginiam potuisse, immò declarari debuisse creditricem lib. 30000. ex causa parafernorum. Si quidem ex dispositione iuris municipalis cautum est, quod mulier, mortuo viro, lucretur omnia eius causa parata [illegible]

De iure autem communi, quæstio insurgit, & 188 dubium in eo versatur, sanè an iocalia tradita vxori, donata præsumantur, cum de donatione non apparet; cum verò de ea liquet, nemo dubitat; quia pro illius validitate sit pronunciandum, ita distinguit Clar. §. donatio, quæst. 10. circa finem. vers. aut constat, quod voluit donare, Bertaz. consil. ciuil. 59. nu. 27. Manric. de tac. & ambig. conu. lib. 2. tit. 6. nu. 14. vers. præterea Farinac. decis. Roc. Rom. diuers. decis. 113. nu. 1. part. 1. dicens non referre, quòd fiat præ- 189 tiosa, quia etiam in prætiosis tenet donatio irreuocabiliter, nec dissentit Honded. consil. 30. nu. 7. iuncto nu. 36. lib. 2.

Cæterum in casu nostro constat de donatione, quia Leonardus protestatus est in illo chirographo se iam donasse iocalia, & sic vsus est verbis tempus præteritum importantibus. Igitur succedit, & habet locum præsumptio, quod 190 ea donata censeantur antè matrimonium, prout tales donationes eo tempore fieri consueuerunt, vt probat Honded. consil. 4. nu. 52. lib. 2. & per consequens donatio valet à principio, vt per eundem Honded. d. consil. 30. num. 36. quo 191 casu mansit irreuocabilis l. si antè matrimonium C. de donat. antè nupt. Leon. hic status §. 1. ff. de donat. int. vir. & vxor. l. a. C. de reuoc. donat. Mantic. de tac. & ambig. conu. d. lib. 21. tit. 6. nu. 14.

Tantò magis, quanto, quod iocalia ex se capiebant talem summam, vndè nedum aliquid plus debito accepit, vt multo minus, quàm debebatur eidem D. Virginiæ fuerit solutum.

Non

Non obstat, quod contractus subiaceat dispositioni Statutorum Genuae, secundum quae vir non potuisset lucrari dotem; Ergo nec etiam vxor iocalia, ad aequalitatem seruandam.

Respondetur D. Virginiam non renuntiasse statutis Mediolani; Immo in eo contractu non interuenisse: In omnem casum, cum renunciatio sit stricti iuris, & restringatur ad expressa, renunciatio quo ad quaedam non arguit renunciationem quoad alia, Bart. in l. si domus ff. de seruit. vrb. praedior. Rom. conf. 168. num. 1. Rol. de lucr. dot. q. 19. n. 4. Cancer. var. resol. lib. 3. cap. 15. nu. 235. & seq. quamobrem respectu qualitatis non renunciatae erit attendendum statutum domicilij viri, vt supra diximus.

192

Respondetur secundo, quòd cum iocalia fuerint donata antè matrimonium, ea dicitur lucrata vxor saltem vigore donationis, vt etiam diximus, cum statutum Genuae non impediat virum donare vxori, iocalia ante nuptias.

Nec inaequalitas ex aduerso considerata debet attendi, quoniam de iure nouissimo valent pacta inaequalia inter dotem, & donationem propter nuptias, vt latissime per Mantic. de tac. & ambig. conu. lib. 20. tit. 4. nu. 15.

193

Non obstat, quòd facta dicatur reuocatio in vltimo testamento D. Leonardi.

Primò respondetur donationem ipsam non potuisse reuocari, vt supra diximus.

Secundo respondetur, immò non fuisse reuocatam, nec de tali expressa reuocatione constare, quandoquidem in ipso testamento nullum verbum fecit testator de reuocatione augmenti, sed tantum voluit computari ea, quae iam habuerat D. Virginia, quae quidē imputatio reuocationem non arguit, sed potius confirmationem, vt de se paret.

Non obstat, quod talis donatio careat insinuatione, & iuramento, & sic solemnitatibus à Nou. Const. requisitis, quo casu nulla sit.

194 Respondetur enim, quod cum donatio propter nuptias dicatur donatio ob causam, ea planè non subiacet solemnitatibus Statutorum Surd. decis. 214. num. 14. Mantic. de tac. lib. 13. tit. 4. num. 11.

Nec obstat, quod Constitutiones loquantur
195 per verba generalia. Quia cum valeat argumentum de dote ad donationem propter nuptias, Honded. conf. 48. num. 6. & seq. Sicut statu-
196 tum generaliter loquens non comprehendit casum dotis priuilegiatum, ita nec donationem propter nuptias. Amar. decis. 42. per totam. Gratian. discept. forens. 498. num. 36.

His firmatis consequens etiam est non esse agendum de aliqua fructuum restitutione, maximè verò, quia quamuis vxori maritus donauerit pecunias, ex quibus emerit praedia, & do-
197 natio sit nulla, nihilominus ipsa tenebitur tantum ad pecuniam, seu capitale, & lucrabitur fructus Lanar. conf. 26. num. 21. Ioseph. Ludou. decis. 88. nu. 9. Molsef. ad consuetud. Neapol. tit. de renunciat. quaest. 19. nu. 5. Farinac. decis. 607. num. 2. part. 2. Idem dicendum respectu transac-
198 tionis, quae tamquam bona fide facta mulierem potissimum excusat à fructuum restitutione, vt per Mastril. decis. 73. nu. 25. vbi ita iudicatum.

199 Neque obstat, quod cum titulus sit à principio nullus, bona fides resistat, quae ad fructuum restitutionem omninò cogit l. fructus, l. domum ff. de rei vind.

Quia negamus malam fidem: In omnem casum, hoc esse speciale in vxore, vt lucretur fructus, vt proximè diximus.

QVINTVS ARTICVLVS.

An eadem constitui potuerit creditrix libr. 14110. pro legato materno, & eius interesse.

CVM obuenisset constante matrimonio D. Virginiae Spinulae legatum maternum, illudq; ipsa exegisset, vt publicis constat documentis, eam summam statim implicauit in tot locis montium Romae, quae deinde compensauit haereditati, vna cum interesse percipi solito, quamobrem, si ipsa illud compensauit, aequum erat etiam, quod eidem eius legatum restitueretur, vna cum memorato interesse, debito tamquam ratione damni emergentis, ne detrimentum pateretur, & haereditas cum eius locupletaretur iactura, contra notissimas iuris regulas.

200 Non obstat, quod quid quid acquirit vxor, constante matrimonio, censeatur acquirere ex bonis viri. l. Quintus ff. de donat. inter vir. & vxor.

Respondetur, hoc non habere locum, quando mulier habet aliunde, nempè bona extradotalia,
201 talis enim tunc praesumptio excluditur, & alia eius fauori assistit, quod nimirum ex proprijs bonis acquisiuerit. Salice in l. si mater C. de contrah. empt. Natt. conf. 543. nu. 20. Surd. decis. 55. num. 4.

Secundo respondetur, quod mulier haec ex eius peennijs superlucrata erat egregiam pecuniarum quantitatem, ea propter implicatio redditur verisimilis, in tantum, vt cesset hoc casu praesumptio dictae l. Quintus. latè Surd. conf. 459. num. 18. lib. 4. vbi plures in hanc congerit
202 sententiam. In omnem casum, deficiente probatione, esset locus iuramento in supplementum aduersus d. l. Quintus, vt per Menoch. conf. 1102. nu. 22. lib. 12.

Constat igitur nullos resultare errores in praeiuditium D. Marchionis Marini, vel sororum, Verum multos deprehendi in praeiuditium D. Virginiae, quae non modicam hucusq; patitur laesionem, tàm ex vna, quàm ex altera transactione.

Ex prima, quia compensauit haereditati redditum emptum in caput Com. Tabernae vna cum maiori parte eius interesse, ad quod non tenebatur:

Mutuans pecuniam super certare, habet illius retentionem in præiuditium aliorum creditorum, si pecunia fuit soluta priori creditori. Cap. LXVI.

AD hoc, vt tertius soluens ingrediatur locum prioris creditoris in præiuditium aliorum creditorum, casus est in l. Arist. ff. quæ res pign. obligat. pos. & in l. 1. C. de ijs, qui in prior. cred. locum succes. vt expressè conueniat cum priore creditore de ingrediendo in eius locum, & cessionem obtineat Crau. cons. 582. Barbos. in l. post dotem n. 61. ff. sol. matri. & post eos Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 269. n. 2. 4. & 5. & in decis. March. 66. nu. 7. hoc idem probat Petr. Gregor. Siotag. iuris lib. 23. cap. 12. nu. 2. p. 3. Et quod necessaria sit cessio anterioris creditoris, probat etiam Surd. cons. 444. no. 8. & Mar. Ant. var. resol. lib. 2. resol. 50. per totum.

2 De AEQVITATE tamen, si quis emit rem obligatam creditoribus diuersis, cuius pretium peruenit ad priorem creditorem, non obstante, quod actum non fuerit de ingrediendo in eius locum, nec sit obtenta cessio, competit ipsi emptori retentio rei in præiuditium aliorum creditorum l. qui AEQVITATE ff. de doli mali except. Adeo quod talis emptor, seu mutuans pos-
3 sidens pignus erit tutus aduersus posteriores creditores, etiamsi non habuerit cessionem à primo creditore, cui soluit, vel ad quem peruenit pecunia mutuata. Neq; tenebitur relaxare rem, nisi à secundo creditore ei offeratur pecunia soluta primo creditori Fran. de Ponte cons. 87. sub nu. 4 & 6. lib. 2. Gratian. d. cap. 269. n. 8. cum plor. seq. & nu. 38. iuncta all. decis. 66. per totam.

Considerat enim lex, quod ex huiusmodi pecuniarum solutione, facta priori creditori, nul-
5 lum allatum fuit damnum posterioribus creditoribus, quibus deterior non est effecta condi-
6 tio, ideirco AEQVITATEM amplectendo, nec etiam melior eorum conditio effecta esse debet, sed in eius statu conseruata, dum ius agendi
7 non fuit acquisitum emptori, sed tantum ius retinendi.

8 Et sic patet cessionem, & pactum esse necessaria ad agendum, non autem ad retinendum, mul-
9 tà enim iustè retineri possunt, quæ iniustè petuntur, vt diximus supra in cap. 51. nu. 6. & cap. 55. nu. 4. per Gratian. cap. 269. nu. 15.

SVMMARIA.

1 *Pactio nudam actionem non parit, sed tantum exceptionem.*
2 *De AEQVITATE omnia pacta, etiam nuda, sunt obseruanda.*
3 *Fidei humanæ nil tam congruum est, quam seruare pacta.*
4 *AEQVITAS naturalis, nihil distinguit inter nudam pactionem, & stipulatione corroboratum.*
5 *In pactis versatur factum, in stipulatione vero versatur ius.*

Pactum tàm nudum, quàm stipulatione corroboratũ, pari passu obseruandum esse vult ratio naturalis. Cap. LXVII.

LIcet de iure Iudex stare debeat obligationibus stipulatione corroboratis, vt stipulatione constrictum condemnet, de nudo pacto appellatũ absoluat, cum nuda pactio actionem non pariat, sed tantum exceptionẽ l. iuris gentium §. sed cum vbi gl. ff. de pactis.

Attamen AEQVITAS naturalis suadet nos ad obseruantiam omnium pactorum, & qui nudo pacto promissum fecerit, diceretur congruenter naturæ fecisse, vt scribit Vlp. in l. 1. de pactis dum ait; quid etiam tàm congruum est humanæ fidei, quàm ea, quæ inter eas placuerint seruare, & sic; vel stipulatione corroboratum, vel nuda pactione promissum sit, eodem modo AEQVI-
4 TATE naturali inspecta seruandum est, vt scribit Cooan. tit. de AEQVITATE sub nu. 5. litt.
5 C. in fin. fol. mihi 68. licet in pactis versari factum, in stipulatione versari ius habeatur, in l. si vnus §. pactus ne peteret, vbi Bart. num. 2. ff. de pactis.

SVMMARIA.

1 *Sententia retractari debet per instrumenta de nouo reperta.*
2 *Falsa causa vitiat non solum rescriptum, sed etiam sententiam.*
3 *Falsam ob causam rescinditur transactio, & senten.*
L. Admonendi de iure iurando, dispositio circa iuramentum ob defectum probationũ, videtur requirere restitutionem in integrũ n. 4. & 5. contr. n. 6.
5 *Sententia lata in casu l. admonendi, vlz. vigore iuramenti necessarij per instrumenta de nouo reperta, retractatur absq; restitutione in integrum.*
7 *Sententia lata super probationib. priuilegiatis, vt in casu l. admonendi, nunquam transit in iudicatum.*
8 *Sententia lata vigore iuramenti delati in defectum probationum censetur lata ex præsumptis, & fictis probationibus.*
9 *Probatione vera superueniente cessat hæc ficta.*
10 *Restitutio in integrum tantum peti debet, vbi iure ordinario deficimur.*
11 *Iudex num iudicauerit habita ratione iuramenti necessarij, dum reum absoluit.*
12 *Stante probatione semiplenè facta tàm per actorẽ, quàm per reum, si Iudex delato iuramento in supplementũ absoluit reum, præsumitur tunc motus ad absoluendum propter iuramentum ipsius rei.*
13 *Iudex in dubio præsumitur, quod absoluerit ex causa, quæ colligitur ex actis.*

14 Sen-

14 *Sententia lata vigore iuramenti à parte parti delati, non retractatur per instrumenta de nouo reperta, nec ab ea appellatur.*

15 *Hoc procedit, etiam si iuramentum à Iudice delatum sit, consentiente parte.*

16 *Iuramentum necessarium parti in supplementum probationis quando non defertur.*

Ex instrumentis de nouo repertis retractatur ipso iure absq; restitutione sententia lata super probationibus priuilegiatis, idest in casu l. Admone. de iure iurãdo. Cap. LXVIII.

PApit I. C. in l. imperatores ff. de re ind., & Imper. in l. rem publicam C. de iure reipub. lib. 11. clarissimè disponunt in negocio publico per instrumenta de nouo reperta retractari sententiã, sicuti falsa causa vitiat non solum rescriptum, sed etiam sententiam l. si Prætor §. Marcellus ff. de Iudic. & l. 1. c. si ex fals., quinimò, tum sententia, tum transactiones ex falsis causis latas, & initas rescindi solere scribit Amplis. D. Sen. Bellonus lib. 1. de ijs quæ in conti. fiunt, cap. 116. num. 2.

Hinc perpendunt Scribentes propter instrumenta de nouo reperta, an in casu l. Admonendi de iure iuran. vbi quia mediante iuramento obtinuit sententiam, opus sit in integrũ restitutione, vt sententia retractari possit, an autem ipso iure rescissa dicatur sententia ex productione instrumentorum de nouo repertorum, Et opus esse restitutione scribit Ias. in d. l. Admonendi nu. 12. Odd. de restitut. in integrum qu. 74. art. 5.

De AEQVITATE tamen absq; restitutione ipso iure retractatur sententia lata super prætextu iuramenti necessarij in supplementum, slz. probationum, quia sententia huiusmodi dicitur lata super probationibus, priuilegiatis quæ nunquam transit in iudicatum secundum. Ifinc. in cap. tua nos de cohabit. mul. & Cler. quem sequitur Caccialup. in repetit. d. l. Admonendi nu. 29., vbi subijcit, quod sententia lata ex iuramento delato in defectum probationis censetur lata ex præsumptis, & fictis probationibus l. eum qui ff. §. de iur. iur. Idcirco superueniente vera probatione cessat hæc ficta l. filio quem Pater ff. de liber., & posthum. Hanc eamdem sententiam sequitur Ias. in eadem l. Admonendi quem sequitur Odd. cit. qu. 34. art. 5. Ea præsertim ratione., quia tex. eiusdem l. Admonendi dicit Constitutionibus Principum permissum hoc fuisse, quæ Principum Constitutiones in hoc sequuntur AEQVITATEM. Si enim ex Constitutionibus Principum hoc permissum est, ergo frustrà auxilium restitutionis in integrum postulatur l. 1. C. de Thesaur. Cum restitutio peti debeat tantum, vbi iure ordinario defficimur Fach. lib. 9. controuers. iur. c. 27. vers. contrar. Igitur per totum post Boss. tit. de remed. contra bannitos nu. 4.

Et quia hæsitari aliquando posset, an Iudex iudicauerit, habita ratione iuramenti necessarij, dum aliquem absoluit à petitis; Aduerti debet, si Actor, & Reus probauerunt ambo semiplenè, & Iudex delato iuramento reo ipsum absoluit, præsumitur tunc Iudex motus ad absoluendum propter iuramentum ipsius rei, & consequẽter propter falsas probationes, in dubio enim Iudex præsumitur, quod absoluerit ex causa, quæ colligitur ex actis l. si quis ad exhibendum ff. de exceptio. rei iud. Caccialup. in d. l. Admonendi sub nu. 28. vers. Tu aduerte.

Hæc tamen conclusio locum non habet in iuramentis à parte parti delatis, quia tunc nec datur appellatio, nec retractatur sententia sub prætextu instrumentorum de nouo repertorum, vt post Bal. Ang. & alios probat Caccialup. in reper. d. l. Admonendi num 16. vbi subijcit hoc idem procedere, si iuramentum necessarium delatum fuit per Iudicem parte consentiente, quod notatu dignum est, casus autem, in quibus iuramentum necessarium, idest in supplementum probationis non defertur, ponit Ias. in d. l. Admonendi nu. 109. cum sex seq. ad quem remittitur Lector.

SVMMARIA.

Clerici non succedunt in feudis num. 1. 29. 40., & 41. Excipiuntur Clerici prima Tonsura n. 15.

2 *Monaci, & alij Religiosi sunt incapaces feudorum.*

3 *Feudi sunt incapaces ij, qui feudo seruire nõ possũt*

4 *Milites Hyerosolimitani sunt religiosi, & regulares solemniterq; Vota Castitatis, Paupertatis, Obedientia emittunt.*

Milites Hyerosolimitani succedere non possunt in feudis nu. 5. Et hoc de rigore iuris nu. 6.

Contrarium verius de AEQVITATE n. 9. & 11.

7 *Milites Hyerosolimitani militia sua adeo vocare tenentur, vt Domino feudi debita seruitia præstare nequeant.*

8 *Milites Hyerosolimitani non possunt se astringere alicuius homagio, vel iuramento, quod præstatur in feudis.*

10 *Doctoris dictum prolatum in ætate maturiori verius reputatur, quam primum dictum in ætate minori, siue minus matura.*

12 *Doctor asserens, quid quam de rigore, sentire videtur, quod aliter sit seruandum de AEQVITATE.*

13 *Milites Hyerosolimitani dicuntur mutasse statum in melius, & in melius conuertisse arma.*

14 *Militum Hyerosolimitarum institutum est ad arma potius, quam ad diuina operam dare.*

15 *Clerici prima tonsura non excluduntur à feudis.*

16 *Milites Hyerosolimitani feudo inseruire valent per substi-*

substitutum, vbi personaliter seruire non possunt.

17 *Vassallus ex probabili, vel iusta causa seruire potest Domino per substitutum, vel per fructuum contributionem.*

18 *Durum est vassallum aliquando non posse alijs inseruire; maximè quando Dominus bellum non habet, cum ex fundo, vt plurimum, alimenta consequi non valeat vassallus.*

19 *Vassallus non potest habere à diuersis Dominis diuersa feuda; contrarium verius.*

Nemo potest esse ligius duorum Dominorum nu. 20. Contrarium verius de AEQVITATE nu. 21.

22 *Vassallus duorum Dominorum seruire debet personaliter seniori. Posteriori verò per substitutum.*

24 *Nisi posterior praeuenisset.*

23 *Qui prior est tempore, potior est in iure in obligationibus facti.*

25 *Personae, quae sint incapaces feudorum remissiuè.*

26 *Hermafroditi sunt feudi incapaces.*

Feudi incapaces sunt demens à natura, mutus, caecus, & alij perpetuò imperfecti nu. 27. & 31.

28 *Feudorum liber autenticus in hoc dominio eamdem auctoritatem habet in causis decidendis, quam leges, & Const.*

Clericus, Monacus, & Conuersus non succedunt in feudo recto, etiam si religionis habitum dimiserint nu. 29. & 32.

30 *Miles Christi qui factus est, desijt esse miles seculi.*

Clara vbi sunt iura, cessat omnis interpretatio nu. 33. & 34.

35 *Casus vbi est in iure expressus, ibi cessat omnis dubitatio.*

36 *Lex, quamuis dura, seruanda est.*

37 *Lex vbi pedes figit, non licet vltra transgredi.*

38 *Legem quando habemus, frustrà quaerimus rationem.*

39 *Lex ante omnia seruanda est.*

42 *Nou. Const. prohibent successionem feudorum in faeminis.*

43 *Feudali in materia, aequiparantur Femina, Clerici, & Monaci.*

44 *Lege veteri duo equiparata, noua dispositio edita in vno comprahendit etiam aliud.*

45 *Feudorum iura dicuntur singularia, quae non possunt extendi ad decisionem aliarum causarum.*

46 *Domino vtilius est, vt faemina succedat in feudo, quam Clericus.*

Feudorum incapaces sunt omnes Religiosi, quamuis praeter Episcopus, & Abbas nu. 47. & 49.

48 *Cardinales succedunt in feudis.*

Contrarium probat Thom. de Ammad.

49 *Clausula non obstante quacunq; consuetudine in decreto apposita habet vim derogatiua, non solum ad consuetudines praesentes, sed etiam ad futuras.*

50 *Exceptio in casib. non except. confirmat regulam.*

51 *Consuetudo, per quam admittuntur Clerici ad feuda dicitur, irrationabilis.*

52 *Consuetudo irrationabilis, nulla praescriptione, etiã inmemorabili euincitur.*

53 *Consuetudo non inducitur, nisi accedente Principis scientia, & patientia,*

54 *Maximè in his, quae Principi reseruata sunt in signum supremi Dominij.*

55 *Officiales inferiores non possunt nec tacitè, nec expressè, praeiudicare iuribus Principis.*

56 *Feuda concedere, vel alienare, solum ad Principem spectat.*

57 *Eius est tolle, qui potest & valle.*

58 *Reseruatio conseruat ius, & actus, in quo facta est reseruatio, nullum praeiuditium affert.*

59 *Mediolani Duces inuestiuerunt Clericos de feudis.*

60 *Clericorum fauore saepè iudicatum fuit per Sen. & Mag. circa feudorum successionem.*

61 *Legibus, non exemplis est iudicandum.*

62 *Consuetudo induci non potest, nisi ab habente potestatem legis condendae.*

63 *Mulieres, quae legem condere nequeunt, neq; etiam consuetudinem introducere valent.*

Clerici admittuntur ad feuda, si Domino placuerit nu. 64. & 65.

Clericus in Sacris constitutus non pugnabit propter sanguinis effusionem, & timorem irregularitatis num. 66. & 78. & 87.

67 *Voluntas Principis circa admissionem Clerici ad feuda, expressa esse debet, non tacita.*

68 *Feudo concesso Clerico, valebit concessio, si Dominus sciebat illum esse Clericum.*

69 *Concessio huiusmodi dicitur fieri per gratiam.*

70 *Probatio nulla est maior, quam ea, quae à parte desumitur.*

71 *Doctoris doctrina intelligenda est secundum legem, quam allegat.*

72 *Feudatarius, si in publica expedit. personaliter non venerit vocatus à Domino, vel aliũ pro se Domino acceptabilẽ mittere contempserit, feudo priuatur.*

73 *Religiosis prohibitum est arma bellica exercere.*

74 *Clerici, & Religiosi indifferenter admittantur in successione feudorum Ecclesiasticorum.*

75 *Feudo temporali concesso Clerico, censetur tacitè conuentum, vt per substitutum seruiat, ob qualitatem personae, cui concessum est.*

76 *Feudatarij huius Dominij iurans ad formam fidelitatis nouae, & veteris in vsibus feudorum.*

77 *Feudatarius iurans ad formam nouae, & veteris fidelitatis, tenetur ad seruitium personale, & etiam militare.*

79 *Cõsuetudo admittens Clericos in successione feudorum dicitur inducere proximitatẽ ad peccandũ.*

80 *Lex debet esse rationabilis, sancta, & honesta.*

81 *Clerici admissi ad feuda tenentur iurare fidelitatem Domino, sicut laici.*

Ecclesiasticae personae ob feuda sibi concessa in hoc Dominio iurant fidelitatem Domino n. 82. & 83.

84 *Iuramentum debet seruari in forma specifica.*

85 *Iuramentum seruari debet etiam damnosum, vbi potest sine interitu salutis aeternae.*

86 *Iuramentum non potest mutari de vno ad aliud propria auctoritate, cum factum sit Deo.*

88 *Opinio tutior tenenda est pro anima.*

89 *Anima pretiosior est Corpore.*

90 *Anima praeferenda est caeteris rebus corporalibus.*

91 *Fidelitatis iuramẽti multi, & mirabiles sunt effect.*

92 *Laesae Maiest. poena in primo capite est, quod scindatur*

tur in fruſtra, & affigantur in eminentioribus locis Ciuitatis ex Non.Conſt.

93 *Læſæ Maieſtatis in ſecundo cap. pœna mortis.*
Clericus feudatarius non poteſt à Domino temporali puniri corporaliter, ſed tantum feudo priuari, & in exilium mitti n. 94. & 97.

95 *Exemplum Salamonis, qui ob crimen Læſæ Maieſtatis in exilium miſit Abiatar Sacerdotem.*

96 *Exemplum Ludouici Regis Francorum, qui Card. Beluij ob crimen Læſæ Maieſtatis in carceribus intruſit, mox è Regno eiecit.*

98 *Pœna corporalis, etiam leuis, in nobili maior eſt quacunq; pecuniaria magna.*

99 *Domini intereſt, ne feuda Clericis conferat.*

100 *Exemplum Franciſci Secundi Ducis Mediolani, qui à Pallauicino Vicecomite vaſſallo Clerico vulneratus fuerat.*

101 *Feudi in ſucceſsione equiparantur Clerici, Monaci, & Conuerſi.*

102 *Decretum Senatus in ea materia.*

Milites Hyeroſolimitani ſuccedunt in Feudis non obſtante, quod ſint Religioſi, & Fratres nuncupentur. Cap. LXIX.

Conſtitutionibus feudalibus cauetur, Clericos in feudo non ſuccedere cap. 1. §. qui Clericus ſi de feud. fuer. contr. inter domi. & Vaſſal. & cap. 1. de mil. Vaſſal. qui arm. bell. depoſ. quam regulam in Monaco, & alijs Religioſis procedere tradunt ſcribentes præſertim Dec. in cap. in præſentia nu. 74. de probationibus Clar. in §. feudum qu. 78. Si etiam non ſuccedunt in feudo, qui feudo ſeruire non poſſunt cap. 1. an mutus, vel Surdus, Ancar. conſ. 420. col. 2. quem ſequitur Crau. conſ. 303. nu. 8.

Adeo quod cum milites ſiue Equites Hyeroſolimitani ſint Religioſi, & regulares, ac ſolemniter vota Caſtitatis, Paupertatis, & Obedientiæ emittant, vt tradit Roſental. de feud. cap. 7. conc. 30. num. 10. par. 1. & ante eum Natta conſ. 507. num. 1. & Oſaſch. dec. 27. num. 18. quos ſequitur Gratian. lib. 2. diſcept. forenſ. cap. 363. num. 20. cum plur. ſeq. quorum laudes, & inſtitutos recenſet, & cumulat D. Bimius conſ. 229. nu. 10. lib. 3. ſuccedere eos minimè poſſe in feudis dicendum eſt, vt anteſignanus probat Bal. in conſ. 170. ſub nu. 2. lib. 2. & poſt eum Barbatia quos ſequitur Bonon. conſ. feudal. 17. in fin. qui ex Baldo opinionem hanc de rigore iuris veriorem tradit eandem ſequuntur Crau. d. conſ. 303. num. 1. Rol. conſ. 23. num. 39. lib. 1. Menoch. de arbitr. caſu 231. nu. 9. qui in addit. num. 28. cum ſeq. infinitos cumulauit, prout idem copioſius ſcriptum reliquit in conſ. 54. per totum, & conſ. 319. num. 8. Roſental. dicto cap. 7. conc. 30. num. 10. par. 1. qui eam adducit rationem, quod militiæ ſuæ vſq; adeo vacare tenentur Hyeroſolimitani milites, vt Domino Feudi debita ſeruitia præſtare non poſſint Oſaſch. dicta deciſ. 27. nu. 18. per totam, vbi verſ. ſi ergo ſcribit, quod ſi alicuius homagio, vel iuramento non poſſunt ſe aſtringere iſti milites Hyeroſolimitani conſequens eſt, vt non ſuccedant in feudo, cuius occaſione præſtatur homagium, & iuramentum fidelitatis toto tit. qualiter iurare debeant Vaſſal. fidel. Canet. in extrauagan. Volentes c. incip. ſed an poſſit in militem per totum fol. mihi 187.

De AEQITATE tamen admittuntur ad feuda milites Hyeroſolimitani, vt probauit idem Bald. & cæteri in cap. 1. de milit. verſ. qui arma bel. depoſ. cuius dictum vt in ætate maturiori prolatum eſſe ſcribit Neuizan. conſ. 30. ſub nu. 2. qui ſub num. 3. in fin. declarando eundem Bal. in alleg. conſ. 170. inquit, quod non immerito ſcribit idem Bald. contrariam opinionem procedere de rigore feudorum, quaſi ſentiret, quod alia debeat ſeruari in practica, tanquã AEQVA l. placuit C. de iudic. Curt. ſen. conſ. 1. col. 6. verſ. modo ſic, vbi habetur, quod quando Doctor aſſerit iſtud de rigore, ſentire videtur, quod aliter ſit ſeruandum de AEQVITATE num. 121. & nu. 4. cum ſeq. tradit Neuiz. multa exempla, quibus inducta dicitur conſuetudo, vt Hyeroſolimitani milites in feudis ſuccedant Neuiz. ſequitur Scapia de iure non ſcripto tit. de princip. & illorum pot. cap. 11. per totum Natta conſ. 507. præſertim num. 9. & conſ. ſeq. per totum, quia mutatio ſtatus dicitur facta in melius, & etiam in melius commutaſſe arma dicuntur tex. in l. quod dicitur ff. de teſtan. mil. Natta dicto conſ. 508. num. 7.

Præter quod, vt animaduertit Roſental. cit. cap. 7. concl. 30. ſub nu. 11. in fine, cum iſtorum militum inſtitutum præcipuè ad arma, non autem, vt diuinis pluſquam laici operam dare debeant, ſpectare videtur, in ijs locum habere non dicitur diſpoſit. cap. 1. de mil. Vaſſal. qui arma bel. depoſ. ſicut enim Clerici primæ Tonſuræ non excluduntur à Feudis, ita milites Hyeroſolimitani, qui planè diuinis non ſunt dedicati, repellendi non ſunt. Roſental. dicta concl. 30. nu. 6. in fin. & nu. 12.

Et eo magis de AEQVITATE procedere debet affirmatiua concluſio eſto quod milites Hyeroſolimitani feudo ſeruire valent, per ſubſtitutum, vbi perſonaliter ſeruire non valerent ad inſtar Vaſſalli, qui vbi per ſe Feudi capax eſt, non prohibetur, an probabili, aut iuſta cauſa per ſubſtitutum, aut fructuum contributionem ſeruire tex. in cap. 1. §. firmiter, vbi gloſ. In verbo alium per ſe, de prohibit. feud. alien. Roſental. dicto cap. 7. concl. 30. num. 16. & cap. 8. concl. 8. num. 8. & ſequenti qui dicto num. 16. ſubiungit, durum, & iniquum fore, Vaſſallum ob feudum vnum, ex quo ſe, aut ſuos, vt plurimum, nequit alere, adeo ſeruituti debere ad

dictum

18 dictum esse, vt nunquam lucri, commodiq; sui causa magis pro Republica Christiana alio militatum aliquandiù, Domino bellum non habente, abire, aut à Domicilio abesse illi foret integrum.

19 Hinc enim sequitur nullum Vassallum à diuersis Dominis, diuersa posse habere feuda, quod permissum esse tradunt gl. & Doct. in cap. cæterum de iudic. Cum rationi, AEQVITATIQVE valdè consentaneum hoc sit, vt subijcit, Rosental. d. nu. 16. in fin. & scribit in cap. 2. qu. 4. Vbi li-
20 cet nemo possit esse ligius duorum Dominorum gl. in Clem. Pastoral. §. rursus de re iudic. Tamen de AEQVITATE, & benignitate hoc potius indulgendum, quam ex rigore denegandum esse
21 tradit Rosental. d. cap. 2. qu. 4. in princip.

22 Tunc enim seniori in persona seruire debet, Posteriori verò per substitutum, etiam si bellum inter priorem, & posteriorem Dominum ageretur cap. imperialem §. illud quoq; vbi scribit de prohibit. feud. alien. in obligationibus enim fa-
23 cti, qui prior est tempore, potior est in iure l. in operis ff. loc. l. 2. Cod. qui potior in pign. Papiens. in forma libelli, quo agitur ad reuocationem feud. contra debitorem nu. 3. Rosental. cap. 8. qu. 16. in princip. p. 1.

24 Nisi posterior Dominus iam præuenisset, & Vassallus eidem iam inseruiret, Rosental. d. cap. 7. q. 30. n. 17. & cap. 8. qu. 12. Quæ aliæ vero per-
25 sonæ sint incapaces feud. latiss. referuntur à Rosent. d. cap. 7. qu. 29. & 30. ex Petr. de Gregorij de
26 conu. feud. præsertim par. 4. qu. 7. per totam, vbi nu. 66. scribit Hermafroditum esse feudi incapa-
27 cem. Item dementem à natura, vel aliter in perpetuò imperfectum, vti mutum, cæcum. Rosent. d. cap. 7. qu. 29. & 28. eamdem materiam plenè examinat Fachin. contr. iur. lib. 7. cap. 34. per totum, & Azor. par. 2. Instit. moral. lib. 11. cap. 2. vers. quinto quæritur fol. mihi 669.

Et quia alias quæstio hæc, an in feudo recto admittatur Clericus in sacris constitutus, eruditissime trutinata fuit coram hoc Excellentiss. Senatu in causa feudi Castellatij, & Castri Leonis, à quibus excludendum esse D. Don Thomã de Aualos subdiaconum prætendebat Fiscus, eiusdem Fisci fundamenta hic subnectare statui.

Pro Fisco Regio, & Ducali, ne Clerici, & alij in sacris constituti ad feuda recta in Dominio Mediolani admittantur.

IN causa, quæ apud Excellentiss. Mediolani Senatum agitur inter DD. Don Cæsarem, & Don Carolum fratres de Aualos parte vna, & D. Don Thomam Subdiaconum itidem de Aualos parte altera, pro successione feudorum, quæ vltimus Marchio Vasti dicti D. Thomæ frater, & dictorum DD. Cæsaris, & Caroli olim ex fratre nepotum, tempore eius obitus in hoc Mediol. dominio possidebat, Fiscus animaduertit non parum agi de suo interesse, si à tam amplissimo ordine declaretur, vt Clericus ad feuda recta in hoc dominio admittatur, cum huiusmodi decisio maximæ considerationis, & exempli sit futura. Si quidem resistere videntur tam aperti iuris feudorum textus, quam enixa, & præcisa Suæ Maiestatis iussio, quæ mandauit Senatui, vt in decidendis causis ius commune, Nou. Const. ordines, & statuta huius Dominij Mediolanensis, non obstante quacunq; consuetudine seruet. Rursus animaduertit Fiscus, quod vbi ita declaretur Suæ Maiestatis auctoritas in signum Supremi Dominij reseruata vsurpabitur, cum inuestire inhabiles ad feuda, vel permittere, vt in eis succedant, de reseruatis Principi sit. Insuper animaduertit Fiscus, quod si ita declarabitur, diminuetur seruitium Suæ Maiestatis, causa peccandi, ac periurandi ansa dabitur; cum Clerici non possint ad vnguem obseruare ea, quę in iuramento fidelitatis per eos secundum formam fidelitatis præstando, promittunt, prout Feudatarij istius Dominij solent promittere. Animaduertit etiam Fiscus, quod iustitia suas omnes partes non habebit, nec S. M. & eius Illustriss. & Excellentiss. per tempora L. T. ex toto secuti non videbuntur, & quod plura sequi possunt absurda, & inconuenientia. Quæ omnia Fiscus a longè prospiciens, vt suo tantum satisficiat muneri, credit expedire infrascripta ante oculos Excellentiss. Senatus proponere, eorum solummodo habens rationem, quæ vtilitatem ipsius Fisci, & seruitium S. M. concernunt. Si quidem Fiscus non sua interesse putat, vt potius suprascripti DD. Don Cęsar, & D. Carolus, quã ipse D. Don Thomas succedant, modo ille, qui successurus est, sit capax, & habilis, modo non violentur leges, non prosternatur iussio Regis nostri, & alia mala, de quibus supra, sequantur. Itaque pro suprascriptorum omnium intelligentia maiori Fiscus considerauit, quod illi, qui tenent Clericum posse succedere in feudo, duobus potissimum fundamentis eorum opinionem nituntur colorare. Quorum primum est ex asserta consuetudine, quam asserunt in isto dominio obseruari, quod Clerici succedant indistinctè in feudis rectis.

Secundum est ex cap. 1. §. firmiter de prohibitione feudi alie. per Federicum, in vsibus feud. quod Feudatarij poterunt Domino seruire, vel personaliter, vel per substitutum, Domino acceptabilem, vel soluendo Domino medietatem redditus feudi vnius anni.

Quibus fundamentis non attentis, Fisco videtur in isto Dominio Clericum de iure in feudo recto minime succedere posse, iactis prius quinque præmissis.

Primum præmissum est, quia liber feudorum est autenticus, & non minorem auctoritatem in decidendis causis habet, quam leges, & Constitutiones Imperiales, & ita est obseruandum non solum in foro contradictorio causarum feudalium, sed etiam in foro conscientiæ, vltra omnes

28 Iaſ. in prælud. feudi, qui poſt Bal. de communi atteſtatur, niſi quatenus vigeret periculum animarum, & de iure ſicut aliæ leges ligant omnes Reges, omnes Gentes, & Populos nu. 4. & ideo Fiſcus aſſerit de iure feudorum Clericum, Mo- 29 nachũ, & Conuerſum in feudo recto ſuccedere nõ poſſe, & de hoc ſunt quatuor Textus ad litterã.

Primus eſt textus in c. 1. §. qui Clericus, ſi de feudo fuerit contro. inter Dominum, & Agnatos ibi, qui Clericus efficitur, aut votum Religionis aſſumit, hoc ipſo feudum amittit.

Secundus eſt in c. 1. de Vaſſallo, qui arma bellica depoſuit, Miles, qui beneficiũ tenebat, cum eſſet ſine liberis venerabilem domum intrauit, & ſæculo renuntiando, arma bellica depoſuit, habitumq; Religionis aſſumpſit, & ſic Cõuerſus factus eſt, & in fine dicti capituli legitur, ſed iudicatũ eſt Domini, vel Agnati conditionem eſſe potiorem, eo quod deſijt eſſe miles ſæculi, qui 30 factus eſt miles Chriſti, nec beneficium pertinet ad eum, qui non debet gerere officium, ...

Tertius eſt in cap. 1. an mutus, vel alius imperfectus feudum retineat, ibi quidam autem 31 dicunt, eum, qui talis natus eſt, feudum retinere non poſſe, quia ipſum ſeruire non valet. Sic dicimus in Clerico, in fæmina, & in ſimilibus.

Quartus eſt in cap. 1. de feudo fæminæ ibi, ex hoc illud deſcendit, quod dicitur Clericũ, nullo 32 modo in benefitium paternum debere ſuccedere, etiam ſi poſteaquam habitum Religionis aſſumpſerit, poſt poſuerit; Idem in omnibus, qui habitum Religionis aſſumunt, vt Conuerſi, hi enim nec poſtea in feudum ſuccedunt, etſi quod habent perdunt. Ex his enim quatuor Textibus clarè apparet Clericũ, nullo modo debere ſuccedere in recto feudo, quæ iura Curt. Iunior in ſuo tract. de feudis in p. 3. qu. 10. nu. 16. verſ. pro iſta opinione, & num. 17. & 18. alijs iuribus, & rationibus exornat, ac corroborat, & ne Fiſcus tranſcribat ea, quæ dicit ibi Curt. ad eius dicta ſe refert. Et præter Curtium, nec non etiam Capic. deciſ. 32. per tot. qui ex ſupraſcriptis iuribus tenent intrepidè, Clericum in feudo recto nullo modo ſuccedere debere. Fiſcus addit, quod dicta iura ſunt clara, adeo quod non 33 eſt opus aliqua interpretatione §. fin. in Auth. de reſtitut. dot. & ea quæ parit, in, vnde mens l. continuus §. cum ita, cum concordantijs ibi adductis in glo. in verbo nullus ff. de verb. obligat. verba enim quando clara ſunt, neceſſe non eſt iuris interpretationem obijcere, ſed prout cantant, ita ſeruari debent Alex. conſ. 100. nu. 34 4. lib. 4. Roman. conſ. 126. nu. 1. Cranet. conſ. 239. nu. 14. præſertim quando ſunt clara, & ex- 35 preſſa, prout ſunt ſupra allegati Textus, & quãdo caſus eſt in iure expreſſus, ibi nulla dubitatio 36 vulg. l. ancillæ C. de furt. & lex; & ſi ſit dura, & iniqua, eſt ſeruãda l. proſpexit ff. qui & à quibus 37 manu. fieri poteſt, nam vbi lex pedes figit, non licet vltra tranſgredi. Gloſ. pen. quæ eſt ordina- 38 ria in l. ſi non fuerint ff. pro ſoc. Cæpol. de ſimul. contract. num. 29. quia quando habemus legem fruſtra quærimus rationem arg. l. non omnium ff. de legib. probatur in l. Gallus §. ſi eius, & ibi notant Doct. omnes Imola in 3. notab. num. 49. Alex. not. 2. n. 2. Iaſ. 5. not. n. 16. vbi id verũ dicit, licet neget probari in illo tex. ff. de lib. & poſth.

Et licet Fiſcus habeat ſupraſcriptos textus ita claros, & expreſſos, quod non egeat pro eius in- 39 tentione fundanda aliqua auctoritate Doctorũ; cum lex ante omnia ſit ſeruanda l. leges vt generales de legib. c. 1. & ibi tradunt Doct. omnes de conſtitut. inſtit. de offic. Iudi. in prin. tamen ad tollendam omnem hæſitationem dicit, quod huius opinionis ſcilicet, quod Clericus ad feu- 40 da recta non admittatur; Fuit Bart. in l. de quibus nu. 40. ff. de legib. authen. ingreſſi nu. 35. C. de Sacroſ. Eccleſijs Curt. Iun. d. 3. p. quæſt. 10. vbi hanc quæſtionem pulchrè ad partes diſputat, & tenet partem negatiuam, vbi dicit eſſe de iure veriorem, & communiorem num. 22. hanc dicit eſſe communem Claros in §. feudum quæſt. 78. verſ. & hæc omnia circa fin. Oſaſ. deciſ. pedem. 17. nu. 4. vbi ait, quod vera, & communis legiſtarum, & Canoniſtarum concluſio eſt, Clericum, vel alium, qui religionem nouerit, præſertim, ſi in ſacris conſtitutus ſit, regulariter feudum retinere, vel in eo ſuccedere nõ poſſe, quia textus ſunt admodum aperti, qui citra cauillationem tolli non poſſunt, & allegat ibi Oſaſ. ſupraſcriptos textus, & quamplures Doctores Canoniſtas, & Legiſtas, qui hanc opinionem tuentur, communem eſſe etiam aſſerunt Io. Baptiſta Vincemala in 1. conſ. primi vol. Conſiliorum diuerſ. feud. nu. 122. & 123. Ioan. Gallicus, conſ. 2. num. 102. eo vol. Ioan. Scheneidnuini in ſuo Epitome feud. c. de ſucceſſ. deſcenſ. Maſcul. nu. 24. fol. mihi 150. Thomas Aminad. in ſuo tract. feud. ſuper Conſtit. Reg. in verbo filiorum nu. 5. Nicolaus Intrigoli. in ſuo tract. feud. qu. 30. num. 3. 4. & ſequen. Io. Bolognet. in conſ. 5. num. 26. & ſequen. lib. 1. hanc eamdem opinionem tanquam veriorem, & magis communem Camera Imperialis obſeruat, & ſecundum eam iudicatur per eamdem Cameram Imperialem teſte Myſinger. ſingulatium obſeruat. Cent. 5. concl. 48. num. 8. & prædicta iura, & communis non ſolum proce- 41 dunt in Clerico, ideſt Sacerdote, verum etiam in quolibet in Sacris conſtituto, prout eſt, ſubdicemus ita Bald. in d. §. qui Clericus in prin. refert, & ſequitur Curt. Iun. in d. 3. parte qu. 10. nu. 16. verſ. pro iſta opinione negatiua.

Secundum præmiſſum eſt, quod etiam ex Nou. Conſt. ſub rubrica de feud. c. ne benefitiorum 42 vbi fæminæ prohibentur ſuccedere in feudis rectis, & quia ibi nulla mentio fit de alijs incapacibus ad feuda, prout ſunt Clerici, Monaci, Conuerſi, & alij ſimiles, & ſic ex identitate rationis ſecundum Nou. Conſt. eſt de eis, ſicut de 43 fæmina iudicandum, ſiquidem in materia feudali, fæmina, Clericus, Monachus, Conuerſus, & alij ſimiles incapaces æquiparantur per

tex.

tex. in d. c. 1. an mutus Alex. conſ. 10. nu. 16. verſ. pari ratione, ergo dicendum eſt idem in fœmina, quæ in materia feudali æquiparatur Clerico vol. 5. Natta conſ. 507. n. 14. lib. 3. Oſaſc. d. deciſ. 27. nu. 15. Io. Bologn. d. conſ. 5. nu. 13. & 14. Lanfran. Silnan. conſ. 3. nu. 59. vol. 1. communem dicit Intrig. qu. 29. num. 55. poſt Menoch. conſ. 443. nu. 33. & 66. lib. 5. & quando duo in lege veteri ſunt æquiparata diſpoſitio noniter edita in vno 44 extenditur ad aliud l. quod verò ff. de leg. l. ſi quis ſeruo C. de furt. & hoc procedit, quando illa noua diſpoſitio emanat propriè in eadem materia, in qua erat facta æquiparatio à veteri lege, alias non, c. 1. cum gloſ. in verbo declaramus C. Clerici, vel Monaci in 6. cap. licet Canon. & Gloſ. in verbo Parochialis Eccleſia de elect. in 6. Alex. conſ. 207. nu. 26. lib. 6. Iaſ. in l. ſi conſtanter nu. 29. & 30. & Ripa nu. 69. ff. ſoluto matrimonio, idem Iaſ. in §. ex maleficijs num. 43. inſtitut. de action. Pariſ. conſ. 49. nu. 59. 85. 86. & 87. lib. 3. hanc dicit eſſe communem opinionem Oſaſ. deciſ. 147. poſt Ripam d. nu. 69., & quod ab hac opione non eſt recedendum in conſulendo, & iudicando.

Quapropter cum ex dicto cap. ne beneficiorum fœmina excludatur a ſucceſſione feudi recti, ita eſt dicendum de Clerico, cum ſint equiparati a lege veteri, & præſertim, quia licet iura 45 feudorum ſint ſingularia, quod non poſſint extendi ad deciſionem aliarum cauſarum, tamen ad deciſionem ſimilium cauſarum feudalium poſſunt extendi ita Hern. poſt Bart., & alios in d. l. de quibus nu. 26. ff. de legibus, & Fiſco nulla videtur differentia inter Clericum, & fœminam, quia ſicut Clericus eſt de agnatione, & ex de deſcendentibus, ita & fœmina, imo fœmina aliquando poterit Domino eſſe vtilior, quia poterit occaſione feudi, & eius diuitiarum, matrimonio copulari cum aliquo ſtrenuo milite, etiam inimico, ob quod matrimonium ſeruitium ingens, & vtile Domino poterit redundare, & de hoc 46 poterunt quam plura exempla adduci, quæ breuitatis cauſa omittuntur.

Tertium præmiſſum eſt, quod de iure feudorum non legitur aliquem religioſum eſſe habi-47 lem ad ſuccedendum in feudo præter Epiſcopos, vel Abbates, vel ratione perſonarum eorum, vel Eccleſiæ in c. 1. §. fin. de Capit. Corrad. Thomas de Marinis in ſuo tract. de feudis in verbo amuittitur nu. 144. verſ. concludendum eſt igitur, quod Epiſcopi, vel Abbates permiſſu Domini poſſunt poſſidere feuda temporalia pag. mihi 230. Clar. in §. feudum d. quæſt. 78. in fin. 48 vbi etiam loquitur de Cardinalibus. Contrarium tamen quo ad Cardinales tenet Thomas Aminador. in d. ſuo tract. de feudis verſ. filiorum num. 5. & 6.

Quartum fundamentum eſt ex ordinibus Suæ Maieſtatis diei 7. Aprilis 1581. editis in Cenobio Thomar. in c. 4. quod incipit ſotto colore di arbitrio, che le dette Conſtitutioni concedono al Tribunal voſtro, S. Maieſtas in eo capitulo mandat, quod in decidendis cauſis tàm ciuilibus, quàm criminalibus obſeruarentur ius commune, Nouæ Conſtitutiones, ordines, & ſtatuta iſtius Dominij antiquata quacunq; conſuetudine ibi, vi ordiniamo, & eſpreſſamente vi comandiamo, che di quà auanti nel giudicare le cauſe Ciuili debbiate ſeguire, & guardare la ragione commune, le Conſtitutioni, gl'ordini, e li ſtatuti di coteſto Stato, ſenza alontanaruene in alcun modo, dechiarando, che noſtra mente non è, ne vogliamo, che per virtù delle dette Conſtitutioni potiate nell'auenir vſare de altri Arbitrij, che di quello, che la ragione vi permette, & in fine eiuſdem capituli legitur, non oſtante qualſiuoglia coſtume, ò poſſeſſo nel quale ſiate ſtato, perche quello più propriamente è di chiamarſi abuſo, e corrotella, onde come tale deue ceſſare, & in fine dictorum ordinum Sua Maieſtas mandauit prædictos omnes ordines ad vnguem, & in concurſu debere obſeruari per hæc verba, & tutto queſto che in queſta noſtra lettera ſi contiene, terrete, guardarete, & compirete per inanzi, ſenza eccedere, ne in tutto, ne in parte (come è detto, e voi douete fare) per legge, inſtruttione, & decreto inuiolabile, che per tale ve lo diamo, & vogliamo, che da voi ſia preſo, tenuto, & fedelmente eſſeguito.

Quintum, & vltimum præmiſſum pro exradicando primum fundamentum tenentium contrariam opinionem, viz. Clericum in feudo recto poſſe ſuccedere, dependet ab illa quæſtione, an ſi lege, vel ſtatuto ſimpliciter dicatur, non obſtante quacunq; conſuetudine in contrarium faciente, prout in memorato ordine S. Maieſtatis ibi, non obſtante, & ibi; onde come tale debba ceſſare, an iſta clauſula, non obſtante, habeat vim clauſulæ derogatiuæ ad conſuetudines non 49 ſolum præſentes, verum etiam ad futuras Caſtren. in d. l. de quibus num. 18. ff. de legibus dicit, quod ambas conſuetudines tollat per auth. Nauigia. C. de inſt. auth. Caſſa. C. de Sacroſ. Eccleſijs, auth. Itaque C. communi ſucceſſ. communem dicit ibi Iaſ. nu. 55. poſt Doct. in l. ſi mihi, & tibi §. in legatis ff. de legat. 1. vbi Bart. nu. 4. & ibi Barbat. in addit. in littera C. Bald. nu. 3. verſ. extra, & hanc deciſionem eſſe veriorem, & magis communem dicit Alex. in d. §. in legatis nu. 8. Pariſ. conſ. 10. nu. 8. lib. 4. & in terminis feudorum Petrus de Rauena in ſuis allegationibus in materia feudorum verſ. ſi præcedat pag. mihi 467. præſertim, quando dicta conſuetudo eſt irrationabilis, cum ſit contra ius commune, & ſic contra ius feudorum ſcriptum, & ſic dicitur corruptela, Antonius de Butrio in c. fi. col. 10. verſ. ex his concluditur differentia conſuetudinis de conſuet. Milus in ſuo repertorio in verbo conſuetudo irrationabilis fol. mihi 89.

His itaque quinque præmiſſis factis ad Fiſci fauorem, vtpotè, quod Clericus in feudo recto non ſuccedat, eliciuntur quatuor concluſiones.

Prima est, quod de iure feudorum, & ex veriori, & magis communi Doctorum, tam Canonistarum, quam legistarum sententia, Clericus in feudo recto succedere non potest, vt supra in primo præmisso probatum fuit.

Secunda conclusio est, quod attenta æquiparatione, quam in successione feudi ius feudorum facit inter fœminam, & Clericum, & No. Constit. in tit. de feudis in c. ne beneficiorum fœmina prohibetur in feudis succedere, nec ibi de Clerico vllum verbum legitur, prout in secundo præmisso est probatum, Fisci iuditio est dicendum de iure No. Constit. Clericum nullo modo succedere posse in feudo.

Tertia conclusio est, quod de iure feudorum, vt in primo præmisso est dictum, Clericos in sacris constitutos, etiam Subdiaconos nullo modo in feudis succedere debere, vt in primo præmis-
49 so, & in prima conclusione est dictũ, præter Episcopos, & Abbates, & cap. 1. §. fin. de capitulis Corrad. vt in tertio præmisso est probatum, &
50 exceptio in casibus non exceptuatis confirmat regulam Dec. in l. 1. n. 21., & ibi cõmuniter Doct. ff. de reg. iuris, & regula est, quod Clerici non possunt succedere in feudis rectis, & exceptio est de Episcopis, & Abbatibus, igitur quo ad alios Clericos, Monacos, & conuersos firma regula remanet, quod in feudis non succedant.

Quarta, & vltima conclusio est, quod attento recitato capitulo quarti ordinis S. Maiestatis, de quo supra in quarto præmisso, & ijs, quæ dicta sunt in quinto, & vltimo præmisso per dictũ capitolum quartum dicti ordinis S. Maiestatis de Thomar omnes consuetudines, quæ erant introductæ in iudicando, & decidendo causas per Excellentiss. Senatu contra id, quod disponebat ius commune No. Constit., ordines, & statuta fuerunt abrogata, irrita, & cassa, & secundũ dictas assertas consuetudines à die publicationis dict. ordinum citra, nullo modo Sen. Excellentiss. potest, nec debet causam aliquam decidere.

Quapropter, cum in præsenti casu de iure feudorum sit clarum, prout in primo præmisso est demonstratum, & in prima conclusione dictum, quod Clerici in feudis non possint de iure succedere post promulgationem dictorum ordinum S. Maiestatis, Senatus Excellentiss. attenta quacunq; consuetudine non potest iudicare, nec declarare Clericos in feudis rectis de iure posse succedere, demptis Episcopis, & Abbatibus, maximè; quia ipsa asserta consuetudo, ob quã dicuntur Clericos in isto dominio in feudis rectis
51 posse succedere, est irrationabilis, quia est contra ius scriptum feudorum, quod ligat omnes, vt in principio primi præmissi ex Ias. fuit ostensũ: tum etiam, quia consuetudo, quæ est contra ius, irrationabilis est, prout supra est dictum ex Bortrio, & Milso, & dicitur quoq; corruptella. Adeo
52 quod nulla præscriptione iuuatur, etiam si sit tanti temporis, cuius memoria hominum non extat in contrarium, Petrus de Rauen. d. suo tract. vers. damnata consuetudine post Doct. in c. si consuetudinem 8. distinct. pag. mihi 449.

Ex hac quarta conclusione infertur, quod licet de præteritis Sen. Excellentiss. attento præcitato ordine Suæ Maiestatis, non possit iudicare, nisi secundum ius scriptum, & non secundum aliquam consuetudinem, stãte abrogatione omnium consuetudinum. Tamen, si rectis oculis inspiciatur præfatus dictum ordinem S. M., inspiciatur, non potest dici aliquam consuetudinem legitimè fuisse introductam ad admittendum Clericos ad feuda in præiuditium S. M. ignorãtis de dicta consuetudine.

Quia ad inducendam consuetudinem requiritur intervallum, quod de Principis supremi scien-
53 tia, & patientia constet, ita Inno. in c. 1. num. 4. vers. item, vbi populi est iurisdictio, Anto. de Butrio in c. fin. 10. carta col. 1. de consuet. Milsis in d. tracta consuetudo fol. mihi 89. & præsertim in his, quæ sunt reseruata Principi in si-
54 gnum Supremi Dominij, ita Rol. à Valle cons. 2. nu. 124. lib. 1. & feudistæ omnes, & præcipuè Aluarotus Præpositus in c. Imperialem §. præterea, de prohibit. feudi alien. per Federicum. Ratio est in promptu, quia sicut nõ possunt Of-
55 ficiales inferiores Principi expressè præiudicare, ità nec etiam tacitè consentiendo, quod consuetudo inducatur, & quemadmodum nec Excellentiss. L. T. S. Maiestatis in isto dominio non habent auctoritatẽ infeudandi aliquem de feudis istius dominij, nec etiam ea alienandi sine expresso eius ordine in scriptis, quia inuestire de feudis, & ea alienare, etiam si alias inuestita bona feudalia fuerint, vel allodiata solum spectat
56 ad S. Maiestatem in signum supremi Dominij, argumento eorũ, quæ tradit Boss. in tit. de Princip. nu. 87. ita etiam permittere, & declarare, vt inhabiles in feudis succedant, spectat etiam ad S. Maiestatem in signum supremi Dominij, nec Illustriss. eius L. T. nec Senatus, nec aliud Tribunal habet hanc auctoritatem, quia talis admissio, & declaratio fit per Principem superiorem ex eius pura, & mera liberalitate, vt infra dicetur.

Quapropter cum Excellentiss. L. T. non possint inuestire aliquem de feudo, nec feuda alienare, nec etiam possunt declarare incapaces ad feuda admitti debere per regulam, quod eius
57 est nolle, qui potest & velle, & qui non potest velle, nec etiam nolle, ex regula eius, est nolle ff. de reg. iur.

Et ob hanc causam Excellentiss. D. Antonius à Leuua anno 1536. Don Ferrandus Gonzaga anno 1548. & Cardinalis Tridẽtinus anno 1556. considerantes, quod ad eos non spectabat admittere ad feuda incapaces in fine iuramenti fidelitatis in manibus eorum præstiti, per tunc omnes Feudatarios istius dominij fuit apposita clausula in fine formæ iuramenti, viz. reseruatis quibuscunque iuribus S. Maiestatis, & tertij, & ipso-

ipsorum N., & citra ipsorum iurium aliquam approbationem, vel improbationem, per quas reseruationes nullo modo potest dici prædictos Excellentiss. I. T. habuisse animum ad inducendam consuetudinem aliquam effectus, vt incapaces, prout sunt Clerici, ad feuda admittantur, 58 quia per tales reseruationes nullum præiuditiũ infertur, ita tex. in l. litibus §. fin. autem C. de agri, & censi. lib. 10. Doct. in l. non solũ §. morte ff. de operis noui nuntia., & in c. cum M. Ferrariensis de Constitut. Paris. cons. 13. n. 12. lib. 1. cons. 70. num. 19., & 20. lib. 3.

Minusq; inducta fuit consuetudo aliqua ex exemplis adductis de Inuictiss. Imperatore Carolo Quinto, & de alijs retroactis Illustrissimis, & Excellentiss. Ducibus Mediolani, qui inuesti-59 uerunt Clericos in feudis rectis, seu permiserunt, vt in eis succederent, quia id ex mera gratia fecerunt habilitando incapaces ad feuda, prout infra probabitur.

Ac tandem non est habenda ratio exemplorũ aliorum, quod Senatus, & Magistratus Extraor-60 dinarius aliquando declarauerint, ad fauorem Clericorum, vt in feudis rectis possint succede-61 re. Quia vltra quod legibus, & non exemplis est iudicandum. l. nemo Iudex cum concordantijs ibi adductis in gl. in verb. sed legibus C. de sen. & interloqut. omnium iud. Per dicta exempla nullo modo potest dici, quod aliqua legitima consuetudo fuerit inducta, vt Clerici in feudis rectis succedant, quia non apparet de scientia, & potentia S. M., prout supra est dictum; quod requiritur, cum consuetudo non possit induci, nisi ab habentibus potestatem legis condendæ l. 62 de quibus ff. de leg. Hinc est, quod dicit Bart. in 63 l. 1. in fin. ff. de legib., quod mos, & consuetudo mulierum non introducunt consuetudinem, quia mulieres non possunt legem condere, & sequitur dictus Petrus de Rauenã d. tract. pag. mihi 463. vbi etiã dicit, si caueatur statuto Ciuitatis, quod Sindici Villarum teneantur denuntiare maleficia, & quædam Villa stetit per centum annos, quod in ea non fuerunt denunciata maleficia, tamen ista consuetudo est inualida, cum illi de Villa non habeant potestatem condendi statuta, nisi ista consuetudo esset expresse approbata per supperiorem, tum etiã, quia concedere feuda, vel alienare, vel vt quis in eis succedat, est de reseruatis S. M., & quod ista asserta consuetudo est irrationabilis, cum sit contra ius scriptum feudorum, & corruptela, adeo quod consuetudinis nomen non mereatur, nec super ea fieri potest aliquod fundamentum ad declarandum, vt Clerici in feudis succedant, prout supra est demonstratum.

Pro confutatione secundi fundamenti partis affirmatiuæ, quod Clerici in feudis possint suc-64 cedere ex cap. 1. §. firmiter de prohibit. feud. alien. per Feder. est præmittendum, quod Curt. Iun. in dicto tract. de feudis parte tertia qu. 10. sex argumenta pro parte affirmatiua adducit, & quintum est sequens, inquit ibi igitur Curt. nu. 14. vers. 5. pro eadem opinione vltra allegata facit secundum aliquos alios modernos text. in c. 1. §. fin. de capit. Corrad. Idem etiam tenuit Ioan. Raynaldi in suo compendio feudorum in c. Imperialem §. firmiter circa 18. col. de prohibit. feud. alienat. per Federic. vbi dicit Clericũ 65 admitti ad successionẽ feudi, si Dominus velit. c. 1. §. fin. de capitulis Corrad. Postea instat, quo-66 modo seruiet Domino in bello. Respondet, quod Clericus in sacris non pugnabit propter sanguinis effusionem, & propter timorem irregularitatis c. 1. de Cleric. pugnan. in duello, sed hortabitur alios pugnatores in acie belli allegat Ioannem Blanc. Marsiliensem in sua summa in tit. quibus modis feud. amittat vers. sed quid si Clericos, vel poterit seruire per substitutũ Domino acceptabilẽ, vt vulg. glos. in c. 1. de beneficio fœminæ hæc Curt. illud argumentum inducitur pro parte negatiua, ponderatis verbis illis, vbi dicit Clericum admitti ad successionem feudi, si Dominus velit, quod Clericus admitta-67 tur ad successionem feudi recti, si ita Dominus voluerit, quæ voluntas debet esse expressa, ita Felin. in c. in præsentia num. 47. ibi Nihilominus si expressè actum est, quod in feudo succedat Dec. nu. 84. & 85. ibi quia eo ipso fœmina habilitata reperitur, de prob. Alex. d. cons. 10. nu. 16. vol. 5. ibi quod, quando conceditur feudũ ei, qui iam est Clericus, & sic ei, qui consueuit reputari inhabilis secundum naturam feudi, concessio valebit, si Dominus illum esse Clericum 68 sciebat, sequitur Osas. d. decis. 27. nu. 15. & Intrigliol. in sua centuria feudi qu. 54. nu. 61. post Curt. in d. qu. 20. n. 30. ibi 8. limita, nisi Clericus de nouo inuestiretur à Domino sciente ipsũ Clericum esse, quia tunc posset feudum retinere, & talis concessio, quæ fit per Dominum Cleri-69 co, vel alio inhabili ad succedendum in feudo, dicitur per gratiam fieri, eo in casu per substitutum potuerunt Domino seruire, ita Andreas de Iser. in d. §. qui Clericus num. 6. Osas. d. decis. 27. n. 26. Bolognet. d. cons. 5. n. 27. l. 1. Intrigliol. d. q. 54. nu. 60. & 78. Iacobatius de Franchis ad titulum de his, qui feud. dare possunt vers. & quia vidimus nu. 58., & 59. ex quibus omnibus colligitur, quod dictus §. firmiter non procedit in Clerico, nec in alio inhabili, nisi ex gratia Principis fuerit inuestitus de feudo recto, vel quod promiserit scienter in eo succedere, prout ostẽdunt verba suprascripti argumenti partis affirmatiuæ, ibi, si Dominus velit, & nulla est maior 70 probatio, quam ea, quæ desumitur à parte Mascard. de probat. qu. 10. nu. 5. & sequen., Nec possunt alter dicere tenentes affirmatiuã, quia per verba illa, si Dominus velit, approbant d. §. firmiter in Clerico non posse procedere, nisi Dominus velit, scienter in feudo recto admittatur quia allegant d. §. firmiter, & doctrina Doctoris 71 est intelligenda secundum leges, quas allegat iurib. vul. idem dicit Thomas de Marinis d. tr.

de feud. in verbo constit. Regni versic. ammittitur etiam feudum num. 144. ibi quod verior. est opinio contraria, & magis obseruata, & allegata per ipsos lenis sunt, quibus respondere minimè necessarium fuit visum, nisi vnico tantũ fundamentu, quod sit de tex. in c. 1. in d. §. firmiter de prohibit. feudi alie. per Feder., vbi in publica expeditione vocatus à Domino suo, si non

72 venerit, vel alium pro se omnino acceptabilem mittere contempserit, feudo priuatur, in quo textu concedi videtur seruitium fieri per substitutum. Nam respondere possumus dicta in d. §. firmiter procedere, quando Vassallus de per se est habilis, idoneusq; erat ad seruiendum, nimirum si sibi conceditur facultas mittendi substitutum, prout colligi potest ex traditis in c. 1. vers. Si de minori si de feud. fuerit. controuers.

73 Secus vero in Clericis, alijsuè religiosis, quibus prohibitum est arma bellica exercere, nec spes vlla est, vt habiles de cætero fiant, vt dicitur in c. 1. in fi. an mutus, vel alius imperfectus, vbi huiusmodi personæ Ecclesiasticæ mutis, & surdis à natura æquiparantur, qui nec etiam per substitutum seruient.

Concludendum est igitur, non obstante consuetudine in contrarium, veriorem esse opinionem, Clericos in sacris constitutos, aliusq; Religiosos minimè seruire posse per substitutum. Et aduertant iuniores, ne decipiantur sub intelligentia terminorum, si quidem multa sunt iura feudalia permittentia Clericos, Religiososq; personas posse feuda tenere, vt dicitur in tit. Episc. vel Abb., & in tit. de Clerico qui inuestituram fecit, & in c. 1. qui succed. ten., & in c. 1. §. fin. de capitulis Corrad., & in alijs iuribus, quæ omnia

74 intelligenda sunt, vel procedere in feudis Ecclesiasticis, quæ ab Ecclesia dependent, vel de feudis temporalibus, quæ ab Ecclesiasticis personis permissu Domini possidentur; si quidem Dominus ex certa scientia potest permittere, sua feuda per Religiosos teneri, illosq; admittere ad seruiendum per substitutũ; censetur enim tacitè conuentum inter dantem, & accipientem concessionis tempore, vt seruitium per substitutum fiat ob qualitatem, conditionemq; personarum, quibus concessum fuit beneficium, vt traditur in c. 1. in prin. de feudo fæminæ. Felin. in c. in præsentia nu. 46. de probationibus hactenus Thomas de Marinis, & quod ita intelligantur d. §. firmiter tantum de habili ad feuda, tenent. Bald. in l. quis quis vers. primo casu, & Salic. nu. 2. C. de Episcopo, & Cler. Ex his alijs colliguntur quatuor conclusiones.

Prima est quod nec Clerici, nec alij inhabiles in feudis rectis secundum feudi naturam succedere possunt, nisi Dominus voluerit eis gratiam facere, & de incapacibus capaces reddere, vt in feudis possint succedere.

Secunda est, quod habilitari per Dominum scienter ad feuda potuerunt per substitutum seruire.

Tertia est, quod dictus §. firmiter procedit in habilibus ad feuda, & in feudis Ecclesiasticis, non autem in temporalibus, nisi Dominus sciẽter velit admittere incapaces ad feuda.

Quarta conclusio est, quod nullus habet auctoritatem admittendi incapaces, vt in feudis rectis possint succedere, nisi Dominus ex gratia sciens talem esse inhabilem, eum gratiando habilem reddiderit.

Vltra suprascripta Fiscus his sex argumentis tenet Clericos de iure admitti non posse ad succedendum in feudis rectis.

Primum est, considerata forma fidelitatis iuramenti, quod solent præstare Feudatarij istius

76 dominij, quia iurant ad formam fidelitatis nouæ, & veteris in vsibus feudorum, propter quas dicunt Curt. iun. d. quæst. 10. n. 18. vers. 6. & vlt. & Thomas de Marinis in dicto vers. Ammittitur num. 139. pag. mihi 227. quod Clericus dicitur facto suo, factus inhabilis perpetuo ad faciẽdũ ea, quæ in iuramentu dictarũ bonorũ formarum fidelitatis veteris, & nouæ continentur. Quia omnia, ibi expressa, censentur Clericis interdicta. Vnde, cum non possint illa adimplere de neganda est feudi inuestitura c. 1. §. nulla, per quos fiat inuestitura, & hæc ibi Curt. dicit est fundamentalis ratio prohibendi Clericos, & Religiosos à successione feudi ex dicto c. 1. de Vassallo, qui arma bellica deposuit, ponderando ibi verbum debet, & Thomas de Marinis d. nu. 139. quod ista est verior, & receptior opinio, & secundum eam iudicatum fuit, & ratio est in promptu Fisci iuditio, licet à suprascriptis Doctoribus non allegetur, quia iurant secundum formam nouæ, & veteris fidelitatis tenetur ad

77 seruitium personale, etiam millitare, ita Osac. decis. 27. n. 8. & 9. post Alex. Afflicta, & Aluarot. Io. Baptistam Vincemalam d. cons. 1. n. 123. in primo vol. diuers. cons. feud. Plotus cons. 44. n. 4. lib. 1.

Secundum argumentum est, quia attento iuramento fidelitatis, quod præstant Feudatarij huius dominij, etiam secundum formam nouæ, & veteris fidelitatis, Clerici tenentur ad seruitium personale, & etiã militare, quod Religiosis

78 est prohibitum propter sanguinis effusionem, & propter timorem irregularitatis c. 1. de Clerico pugnan. in duello, & ideo dato, sed non concesso, quod adasset consuetudo, quod Clerici admitterentur ad feuda, quia talis consuetudo

79 inducit pronitatem ad peccandum, sicque non valeat cap. ex parta de consuetudinibus; prout etiam dicitur de statuto secundum Abbatem ibi,

80 & ratio est, quia lex debet esse rationabilis sancta, & honesta c. erit autem lex quarta distinct. sequitur Petrus de Rauen. in dicto suo tract. vers. tamen non valet consuetudo inducens pronitatem ad peccandum pag. 461.

Tertium argumentum est, quod Clerici sicut Laici, tenentur iurare fidelitatẽ Domino, Curt.

81 dicto tract. de feud. part. 2. q. 4. n. 38. Aluarot.

in

in c. 1. col. vltima qualiter Vassallus iurare debeat fidelitatem sequitur Intrigl. de feud. quæst. 56. num. 216. prout etiam iurant in hoc dominio personæ Ecclesiasticæ, vt ex fidibus Io. Baptistæ 82 Montij Secretarij, & etiam quando Ecclesia ha- 83 bet feudum à Principe temporali, tenetur fidelitatem præstare nomine Prælati Bald. in preluд. feud. nu. 37. Intrigl. d. qu. 56. nu. 223. & sequen., 84 & iuramentum in forma specifica debet seruari glos. ordinaria in l. si pecuniam in verb. necesse habeas ff. de conditione causa data, & etiam lu- 85 ramentum, & si sit damnosum, sine interitu salutis æternæ, in spetie debet obseruari c. cum cõtingat de iure iuran. cum concordantijs Osas. 86 decis. 92. nu. 21. nec iuramentum potest mutari de vno ad aliud propria auctoritate, cum factum sit Deo, & obligationē in D.O.M. dirigat, Doct. in c. ad nostram. in primo, vbi Felin. nu. 12. vers. ex quo intellectu de iure iurãdo Curt. post Abb. in d. tract. de feudis par. 2. quæst. 2. num. 67. Afflict. decis. 162. vbi dicit hanc esse communem, a qua Vassallus ibi in additio. inquit in iudicando, & consulendo non est recedendum, Osas. d. decis. 92. n. 19. & 21. si igitur Clericus admittitur ad feuda recta, & iurat, prout solent alij Feu- 87 datarij iurare, tenentur ad seruitium personale etiam militare, & consequenter pugnare in propriam personam, quod non debet facere propter sanguinis effusionem, & irregularitatis timorē ex d. c. 1. de Clerico pugnante in duello, si verò non pugnabis in propriam personam, efficitur periurus ex suprascriptis, & ideo ad euitanda dicta peccata est dicendum, vbi Clerici iurent, prout solent cæteri Feudatarij istius dominij 88 iurare, quod Clericus nullo modo debet admitti ad feuda causa peccatum euitandi, quia opinio tutior, est pro anima tuenda Clemen. exiui §. item quia, & ibi Card. de verborum significatione c. Præsbiteri 48. distinc. c. iuuenis de spõsa. 89 cum anima sit pretiosior corpore c. cum infirmitar de pænitentija, & remiss. & est præferen- 90 da cæteris rebus corporalibus l. sancimus C. de Sacrosan. Ecclesijs c. præcipimus 12. qu. 2. c. solite, de maioritate, & obedientia.

Quartum, quia si Clericus admittitur in feudis rectis, iustitia suum complementum non habebit, quia si Clericus crimen læsæ Maiestatis commiserit, vel feloniam, cum multi, & mirabi- 91 les sint effectus fidelitatis, de quibus per Afflict. decis. 265. nu. 40. & sequen., & decis. 307., si quidem pro isto atrocissimo crimine læsæ Maiestatis ex No. Constit. in primo capite, est imposita pæna, quod scindatur in frusta, & in locis emi- 92 nentioribus Ciuitatis affigantur, & bona corũ, tàm allodialia, quam feudalia publicentur, & puniantur eorum ascendentes, & descendentes, 93 & in secundo capite est imposita pæna vltimi supplicij, vltra alias pænas a iure communi introductas, & eadem pæna est imposita de iure communi ita attestante Clar. in §. læsæ Maiestatis versiculo sed quæro, & nihilominus licet Clericus Feudatarius, attento iuramento fidelitatis per eum præstito, si commisit feloniam incidat in dictum crimen læsæ Maiestatis, etiam in illis casibus, in quibus non iurans minimè incideret. Clem. Pastoralis §. denique de re iud. Serafi. de Serafinis de priuilegijs iuramẽti priuilegio 173. 94 tamen non poterit per Dominum puniri in suprascriptã pænã, sed tantum poterit priuare eũ feudo, & bannire, prout fecit Rex Salomon, vt legitur in tertio Regum c. 2., vbi Salomon Rex propter conspirationem factam contra eum per 95 Abyatar Sacerdotem, illi dixit, vade in Athaod agrum tuum, & quidem vir mortis es, sed te hodie non interficiam, quia portasti arcam Domini Dei corã Dauid patre meo, & substinuisti laborem in omnibus, in quibus laborauit Pater meus. Fecit ergo Salomon Abyatar, vt non esset Sacerdos Domini, & etiam dicitur de Cardinali 96 Bellua, qui commisit crimen læsæ Maiestatis in Ludouicum Regem Francorum, qui in carceribus eum intrusit, & ex inde è regno eiecit, refert Guliel. de Bened. in repet. cap. Raynutius secunda decis. vxorem nomine Adelasiam num. 164., & 165. de testamen., & quod criminaliter contra Clericos feudatarios Dominus feudi non 97 possit procedere asserit Farin. qu. 8. nu. 22. q. 41. nu. 3. coniuncto nu. 14. vers. & ideo, quia iustitia totum complementum suum non consequetur, est dicendum Clericum non debere in feudo recto succedere.

Quintum argumentum est, quia si Clerici admittantur ad feuda, quia criminaliter a Domino 98 non possunt puniri pæna corporali, quæ etiam si minima sit, in nobili est maior qualibet pæna pecuniaria magna l. in seruorum ff. de pænis, sed solum pecuniaria in priuatione feudi, & quia habent castra, & fortalitia, & aliquando sunt consiliarij Domini, poterunt reddi audatiores ad committendum aliquod delictum contra Dominum, sub prætextu, quod pæna corporali non possunt puniri, & quod ille pro quo offendit Dominum, poterit ei maiora feuda conferre, & 99 ideò conuenit pro maiori securitate Domini, vt Clerici in feudis non admittantur, & habemus exemplum de Pallauicino Vicecomite, qui in itinere Illustriss. & Excellentiss. Ducem Franciscum Sfortiam secundum eius Dominum, dum ab hac Ciuitate Mediolani Modoetiam se conferret, in eum sclopum explosit, ac vulnerauit, & 160 vt aliqui dixerunt de mandato Francisci, tunc Regis Francorum, sub spe maioris præmij, quã à dicto Excellentiss. Duce haberet, & cum non potuisset illum corporaliter punire, nec tormentis subijcere, vt socios, & mandantes facinoris propalaret, eum præfatus Excellentissimus Dux interfeci iussit, & sic peccauit, & incidit in excommunicationem præfatus Dux, qua propter, vt securior Dominus fiat, idest S.M., vel eius Excellentissimus L. T. pro tempore, conuenit quod Clericus ad feuda non admittatur.

Sextum, & vltimum, qui si Clericus in Sacris

con-

constitutus ad feuda admitteretur, quia per substitotum posset seruire, vel soluere medietatem redditus volus anni, sequeretur etiam, quod Monaci, & Conuersi, & alij inhabiles ad feuda, 101 deberent admitti, cum in successione feudi in iure æquiparentur, & ita in terminis tenent Thomas de Marinis in dicto Verbo admittitur num. 145. pag. mihi 231. & Nicola. Intrigl. de feudis qu. 54. nu. 49. 55. & 58., & poterunt remanere feuda in Monasterio, ex dicto Intrigliol. d. qu. 54. nu. 52. & 53., & restriogeretur seruitium S. Maiestatis, quia numerus feudatariorum diminueretur, qui possent seruire S. Maiestati personaliter militando, ergo ne inferatur istud damnum S. Maiestati, & alia suprascripta non sequãtur Fisci, iuditio est dicendum, quod nullo modo de iure inscia S. M. Clericus admitti debet in feudis rectis, & in omnem casum, vbi Senatus Excellentiss. nolit excludere Clericos, saltem supersedeat à publicatione votorum, & sententiæ, donec vnusquisque ex Magnificis DD. Senatoribus votum suum cum rationibus Suæ Maiestati referat, & ab eadem Maiestate responsum habeatur, quod Fisci iuditio ita fieri debet, attenta magnitudine, & grauitate istius negotij, & consequentiarum, quæ poterunt sequi, si declaretur ad fauorem Clericorum, inconsulta de suprascriptis Sua Maiestate, & ita fieri instanter petit &c. saluo &c.

Hieronimus Callent. Reg. Aduoc. Fiscalis Gener. 1601. die

Reffetente Amplifs. D. Senatore Alexandro Ronda censuit Sen. habilem esse dictum Don. 102 Thomam ad feudorum successionem, etiam si sit Clericus, & in sacris constitutus, qui Don Thomas adhuc pacificè gaudet feudis Castellatij, & Castri Leonis.

Prout pariter scio feudo antæ malæ gaudere D. Marchionem Io. Baptistam Malaspinam Sacerdotem, mediante diuisione facta cum alijs eius fratribus aliorũ feudorũ vlz. cum Marchione Petro Francisco, & Marchione Florio Malaspinis, & sic constat ex consuetudine in hoc dominio admitti Clericos, & Sacerdotes, nedũ Episcopos, & Abbates, ad feudorum successionem.

S V M M A R I A.

1 *Administratores omnes tenentur inuentarium facere, & fideiussionem præstare.*
Curator ad lites non tenetur fideiussionem præstare, nec inuentarium facere nu. 2. & 4.
3 *Curator ad lites non administrat bona.*
5 *Curator ad lites tenetur facere inuentarium iurium, & monumentorum suorum principalium, vt ad conseruentur, & Domino restituantur.*

Curator ad lites non tenetur fideiussionem præstare, nec inuentariũ facere. Cap. LXX.

1 TVtores, & curatores, ac quoscunq; administratores teneri præstare fideiussionem, & inuentarium facere, satis regulare est, & habetur in l. Tutores l. 2. C. de administr. tut. & l. Tutor ff. eodem tit. Vnde hac regula stante ad idem teneri curatorem ad lites dicendum videtur.

Verum de AEQVITATE contrarium affirmandum est, quia excipitur ab alijs curator ad lites, qui nec fideiussionem præstare, nec inuẽ-2 tarium conficere tenetur, vt scrib. Bald. in l. qui habet §. si pupillus ff. de tutell. Quintill. mandos. in tr. commiss. commiss. 4. verbo curatorem ad lites col. 2. fol. 58. qui ita practicari in Curia Romana, præsertim coram Aud. Rotæ, testatur, ea præcipuè ratione, quia curator ad lites non ad-3 ministrat bona Scap. de iure non scripto lib. 3. tit. de procur. & cap. 27. per totum.

4 Quod autem huiusmodi curator ad lites non teneatur conficere inuentarium, expressè tradit glo. in l. de Creationibus verbo conscripti C. de Epis. Aud., ea adducta ratione, quia potest ei solui ad instar procuratoris in litem arg. l. hoc iure ff. de solut.

5 Tenetur autem curator ad lites facere inuentarium iurium, & monumentorum suorum principalium, ad hoc, vt iura ipsa conseruentur, & Domino principali restituantur, vt post Barber. in viatorio iuris par. 2. tit. de tutel. nu. 114. tradit Scap. rell. cap. 27. in fine.

S V M M A R I A.

1 *AEQVVM dicitur ab æquando.*
2 *Parte rei vendita intelligitur de dimidia.*
3 *Q. Fabij Labeonis diuisio exorbitans nauium Regis Antigoni in executione initi fœderis.*
4 *Diuisio non permittitur, quãdo fit diminutio specierũ.*
5 *Soluere, qui promisit Venetijs, & Paduæ dimidiam partem, vtroq; loco soluere tenetur.*
6 *Dictio copulatiua, &, vtriq; loco tribuit partem.*
7 *Soluere, qui promisit Paduæ, Bononiæ, Ferrariæ, Venetijs, & vbiq; fuerit conuentus, aut vbi creditor voluerit, reus pro toto cõueniri poterit in vno loco creditoris arbitrio, ne per minimas summas incommodetur solutio in diuersis locis.*
8 *Expressione certorum locorum insignium in casu soluendi moderator generalis subiuncta, vbiq; slz. locorum ad loca his similia.*
9 *Legatum de mille quingentis aureis soluendis in pecunijs, mercibus, & alijs rebus, solui debet pro rata in qualibet re.*
10 *Duobus confitentibus recepisse pecuniã intelligitur vnũ quemcumq; eorum participasse pro dimidia.*
11 *Limitatur hoc in vxore confitenti cum marito.*

Emens

Emens partem fructuum, vel alterius rei intelligitur de dimidia. Cap. LXXI.

1 PRobatum fuit supra in 1. cap. num. 4. Aequū dici ab æquando, quasi æqualiter per omnes subiecti partes cōsiderentur, ex Bologn. tr. de multis signis, & differentijs, & facti sub nu. 10. Vnde facta venditione partis alicuius rei diuisibilis, vt partes æqualiter cōsiderentur, intelligi debet
2 de AEQVITATE factam esse venditionem dimidiæ ipsius rei, quia hoc pacto æquales remanebunt tam emptor, quam venditor, vt post Butrigar. probat Flor. de S. Petro in l. vsufructuarium 6. nu. 4. ff. de vsufructu fol. mihi 42. à tergo,
3 vbi sequenti numero ex hac conclusione colligit, male hanc æqualitatem seruasse Q. Fabium Labeonem, qui cum à Rege Antigonio, quem bello vicerat ex inito fœdere, dimidiam partem Nauium accipere debuisset, medias omnes secuisset, vt eum tota classe priuaret; Quia quādo per diuisionem fit diminutio specierum, tunc separatio, & diuisio non est facienda l. vsusfructus § si in varijs ff. de vsufruc. Ad quod propositum traditur illud factum Iacobi de Butrio, qui in platea emporij emere volebat dimi-
4 dium fici, & illum diuideret, de quo a muliere venditrice fuit reprehensus, & irrisus, cum ficus non patiatur diuisionem incisa; sed dum in ore ponitur.

Hinc scribit Pereg. c. 1. de iudicijs num. 69. quod si quis promisit soluere Venetijs, & Paduæ
5 dimidiam partem debiti soluendam esse vtroque loco, maximè ob naturam copulatiuam, & quo
6 vtriq; loco tribuit partem l. 3. §. si quisquis ita ff. de eo, quod certo loco.

Si verò promissum sit solui Paduæ, Bononiæ, Ferrariæ, Venetijs, & vbiq; fuerit inuentus, aut vbi creditor voluerit, hoc casu, ne per minimas
7 summulas incommodetur solutio in diuersis, & pluribus locis, summitur æqua hæc interpretatio, vt reus promittens pro toto conueniri possit in vno loco, creditoris arbitrio, Bart. & cæteri in d. l. 3. §. si quis ita ff. de eo, quod certo loco Peregr. loco relat. nu. 70., vbi etiam tradit, quod ob illam expressionem certorum locorum insignium moderatur generalis subiuncta, vbiq; scilicet ad loca his similia, & non longè extra Regnum,
8 aut Prouinciam distantia per tex. in Clem. non potest. de procurat. & cap. sedes de rescriptis, cum non possit debitor esse vbiq; paratus.

Prout, si quis testator legauit mille quingentos aureos soluendos in pecunijs, mercibus, & alijs rebus, solutio fieri debet pro rata in pecu-
9 nijs, mercibus, & alijs rebus, videlicet aureis 500. in pecunijs, alijs 500. in mercibus, & alijs 500. in alijs rebus testatoris, vt tradit Ias. in l. legata inutiliter §. 1. 2. notab. ff. de leg. quem sequitur Grati. cons. 187. num. 5.

10 Ad rem facit etiam illud, quod duobus confitentibus recepisse pecuniam, siue precium, intelligitur vnumquemq; eorum participasse pro dimidia, vt probat Rom. cons. 462. num. 2. Quę
11 tamen conclusio limitatur in confessione facta per matrem, & vxorem, siue per alias personas suspectas, Tunc enim propter matris reuerentiam præsumitur vxorem ita fassam fuisse, vt explicat Rol. cons. 64. nu. 5. & n. 14. lib. 1. quem sequitur Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 705. num. 5. & 6.

SVMMARIA.

1 Prouisionalem prætendens, habere debet sententiā pro se.
2 Prouisionalē petens, docere debet de fumo boni iuris.
3 Aliter quilibet prouocaret diuitem in iuditio, vt interim eius expensis aleret.
4 Pauperum temeritas coerceri debet.
5 Filio debentur alimenta, & expensa litis etiam in prima instantia ante sententiam.
6 Ne ob deffectū pecuniarum cogatur deserere causā.
7 Contrarium probat glos. & scribentes.
8 Filius habet præsumptionem pro se in bonis Patris.
9 Exheredatio omnis hodie præsumitur iniusta.
10 Dispositio l. si instituta §. de inofficiosa ff. de inoff. testam. prohibens prouisionalem ei, qui non habet sententiam pro se locum non habet, quando alia concurrit præsumptio boni iuris fauore petentis.
11 Melius est exhæredato alimenta præstare, quam non exhæredato, ea denegare.
Iudex valdè prudens, & cautus esse debet in decernenda prouisione alimentorum, cum non ita grauem, & concludentem præsumptionem boni iuris habere debeat in descendente, secus in collateralibus num. 12. & 13.
13 Alimenta debentur in prima instantia ijs personis, quas natura alere iubet.
14 Prouisionalia alimenta, & litis expensæ debentur, cuilibet subdito, habenti litem cum superiore, siue Domino, vt Monaco, vxore, & similibus.
15 Fratri, & sorori debentur alimenta, & litis expensa, si fratrem conuenit.
16 Prouisionales decernere solet Senatus Excellentiss. etiam in alijs [illegible] casibus.
17 Decretum Senatus Excellentiss.
18 Io. Thomæ Gallarati Senatoris honorifica mentio.
19 Prouisionalis qualitas ascendere debet ad quartam partem fructuum rei controuersæ.
20 Hoc remitti Iudicis arbitrio alij voluerunt.
20 Alij sextā partē fructuū non excedere statuerant.
20 Prouisionalis fit pro modo facultatum, & habita consideratione personarum.
21 Prouisionalis peti debet coram Iudice, coram quo res principalis agitanda est.
Prouisionalis non admittit oppositionem, neq; restitutionem in integrum, saltem quo ad suspensiuū, neq; quamlibet aliam oppositionem impeditiuam executionem Prouisionalis nu. 22. & 23.

24 *Decretum Senatus in ea materia.*

25 *Appellatio non admittitur, saltim quo ad suspensiuum in causa charitatiui subsidij.*

26 *Alimenta, siue prouisionales obtenta compensari debent, si actor obtinuit in causa principali.*

27 *Decretum Senatus.*

27 *Io. Baptista Vicecomitis Amplis. Senatoris honorifica mentio.*

28 *Alimenta non restituit mulier, quæ ventris nomine consecuta fuit, nisi per calumniam se prægnantem dixerit.*

29 *Alimenta ratione ventris prægnantis præstari debent, etiam si mater diues esset.*

30 *Alimenta non restituit filius, quæ pendente lite super filiatione consecutus est.*

31 *AEQVIVS est, quod filius sit alitus de alieno contra ius, quam quod facta probatione, quod sit filius, tamen decesserit.*

32 *Alimenta non restituit mulier, siue vxor, quæ consecuta fuit pendente lite super matrimonio, etiam si contra eam iudicatum sit.*

33 *Decretum Senatus in materia alimentorum præstitorum ventri prægnanti.*

34 *Alimenta præstita ventri prægnanti dicuntur præstita, tanquam de bonis proprijs illius actoris.*

Filio agenti ad bona patris debentur alimenta, etiam in prima instantia. Cap. LXXII.

PRouisionalem, siue alimenta, & litis expensas prætendentem habere, debere primam sententiam pro se disponit celebr. tex. in l. si instituta §. de inoff. ff. inoff. testam. vbi 1 Castrens. Quoniam cum de fumo boni iuris, siue 2 probabili præsumptione docere debeat, petens prouisionalem in sententia obtenta. Constare dicitur de huiusmodi probabili præsumptione, non obstante oppositione per aduersarium interposita Alc. tr. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 9. nu. 9. & 11. Ripa in l. 2. n. 4. ff. de re Iud. Cæphal. cons. 714. num. 13. Valascus decis. 1. sub num. 12. 3 circa finem; Aliter enim quilibet prouocare in iuditio posset diuitem, vt interim eius expensis 4 aleretur, quod admittendum non est, Pauperumque temeritas coerceri debet Bart. in l. si neget. ff. de lib. agnosc. Costa remed. subsid. 100. nu. 2. in fine.

5 De AEQVITATE tamen etiam in prima instantia filio agenti ad bona patris debentur ali-6 menta, & expensæ litis, etiam si sententiam non obtinuerit, ne fame pereat, & ne cogatur ob defectum pecuniarum processum deserere, & liti renuntiare; Affl. decis. 10. & seq. vbi testatur sic fuisse bis iudicatum; prout ita seruari in Francia testatur Rebuff. ad Constit. Regni tit. de sententia prouisionali art. 1. gl. 2. nu. 5. etiam si glos. 7 & Doct. in d. §. de inoff. contrarium teneant, idem obseruari solere ex benignitate, & AEQVITATE Rotam testatur Mandos. cons. 12. nu. 3. Horum sententiam sequitur Gratian. lib. 2. discept. for. cap. 236. nu. 4. qui multos alios id comprobantes refert.

8 Eam præcipuè esse huius conclusionis rationem puto, ob præsumptionem, quam filius ha-9 bet pro se in bonis patris, cum hodie, omnis exhæredatio præsumatur iniusta, nisi hæres ipse probet iustam subesse causam l. omnimodo C. de inoff. testamento §. aliud quoque capit. in auth. vt cum de appell. cognon. Surd. de alim. tit. 1. qu. 122. num. 4. & 5. & nu. 20. vbi apertè tradit dispositionem d. §. de inoff. & l. qui de inoff. ha-10 bere locum, quando alia concurrit præsumptio pro filio, quam sententiam sequitur Gratian. d. cap. 236. nu. 60. Barbos. in l. 1. par. 1. nu. 56. ff. sol. matr. latè materiam hanc examinat Amplis. D. Senator Bellonus lib. 2. de his, quæ incontinenti 11 fiunt cap. 64. per totum. Melius est enim exhæredatum alere, quam non exhæredato alimenta denegare, prout melius est nocentem absoluere, quam innocentem per inscitiam damnare l. 5. §. sed si incertum ff. de ventre in possess. mitt. & latè probat Marius Salomon. in repet. l. Gallus nu. 37. ff. de lib. & posth. fol. 296. prout hæc præcisa verba habet tex. in l. 1. §. sed si incertum ff. de ventre in possess. mitt. vbi dicitur, quod Aequius est, vel frustra nonnunquam impendia fieri, quam denegare aliquando alimenta ei, qui Dominus bonorum aliquo casu futurus est.

Hinc scribit Costa de port. ratæ qu. 59. nu. 10. quod Iudex in prouisione alimentorum decer-12 nenda, debet esse valdè Prudens, & cautus, vt nimirum à descendente prætendente boni iuris præsumptionem, non ita constantem, vel concludentem, aut grauem requirat; In collateralibus plus præstari statuant, quam in liberis; sed non successuris ab intestato extraneis, omnino, vtpotè, quibus non famuletur fœderis naturalis vinculum, nec ius sanguinis assistit, multò plus requirat, quod aliquantulum sit supra semiple-13 nam probationem, vel saltem illius angulos impleat Gabr. cons. 25. nu. 2. lib. 1. Surd. d. tit. q. 112. nu. 21. & 28. in puncto D. Merenda in quem post hæc scripta incidi lib. 5. controuers. cap. 40. nu. 5. & seq. vbi tradit, quod ex AEQVITATIS dictamine alimenta hæc debentur etiam in prima instantia ijs personis, quas natura alere iubet.

Quæ autem supra in filio dicta sunt, eadem procedere in quolibet subdito habente litẽ cum 14 superiore, vt monaco, vxore, & similibus probat Mandos. d. cons. 12. per totum Costa all. remed. subsid. 100. num. 2. 86. & seq. Itidem in fratre, & 15 sorore Osas. d. decis. 10. & 11. Gutier. canon. qu. cap. 24. Pegner. decis. 2. num. 5. Barbos. in rubr. ff. sol. matr. par. 2. nu. 2. plenissimè Milan. decis. 16. nu. 7.

Tantę verò potentię est huius AEQVITATIS consideratio, vt etiam in multis alijs casibus 16 prouisionales, decernere soleat Excellentiss. Senatus fauore etiam eorum, qui vel sententias,

vel transactiones contra se habeat, & præsertim id cõtingit fauore Annæ Bagnariæ cõtra March.
17 Paulum Antonium Pallauiciniũ affinem meum, pro quo etiam patrocinabar, quia postquam obtinuissem die 2. Martij 1617. obaudiendam esse Bagnariam transactionem contra se habentem sequenti anno 1618. die vltima Augusti referen-
18 te Amplis. Senatore D. Thoma Gallarato, censuit Senatus eidem errogandos esse aureos quinquaginta in causam alimentorum sine spe alterius prouisionis, prout repetita eadem cominatoria aliam prouisionalem concessit Senatus eidem Bagnariæ die 29. Nouembris 1621.

Ad quam summam autem ascendere debeat prouisionalis respondet Masuer. in rubr. de possess. §. item, & recredentia, viz. adiudicandam
19 esse quartam partem fructuum eius rei, quæ petitur arg. l. antiqui ff. si pars hæred. peta, & arg. l. sed & si restituatur §. fin. ff. de iudic. quamuis ar-
20 bitrio Iudicis hoc relinqui testatur Rebuff. dicto tit. de senten. prouis. in præfat. nu. 30. Itant sępius de minori, quam de maiori parte prouisum, &
21 in sexta parte fructuum factam per Senatum Parisiensem asserit Franc. Mar. decis. 149. p. 1. & sic pro modo facultatum fit arg. l. fil. C. de lib. alend. personæ maxime considerata qualitate, & conditione l. quæso ff. de iure dotium Rebuff. d. n.
20 30. in præfat. Qui nu. sequenti tradit, quod coram his Iudicibus peti debet illa prouisio, ad quos materiæ principalis cognitio spectat per
21 Reg. l. quoties c. de iudic. Alex. Trentacinq. d. resol. 1. nu. 49. vbi tres distinguit casus.

A qua prouisionali prohibitã esse omnem appellationem, & in integrum restitutionẽ, saltem
22 quo ad suspensiuum satis perspicuũ est, vt etiam tradunt Boer. decis. 326. Marius Ant. lib. 1. resol. 81. num. 13. quos sequitur Costa recitato remed. 100. nu. 11. qui subiungit contra hanc AEQVI-
23 TATEM non admitti quamlibet aliam dispositionem impeditiuam exequtionis talis prouisio-
24 nis, & ita censuit Senatus die 10. Aprilis 1616. referente eodem Amplis. D. Senatore Gallarato in eadem causa Bagnariæ contra Marchionem Pallauicinum, etiam si Iudex articuli (ductus ea efficaci ratione, quod Bagnaria non solum sententiam pro se, sed potius contra se haberet, idest transactionem) iam declarasset causam appellabilem, id quod perspicuum est in omni causa
25 alimentorum de futuro, & in causa subsidij charitatiui Rebuff. d. art. 1. gl. 12. & art. 2. gl. 5. Surd. de alim. priuil. 60. nu. 96. quos sequitur Costa d. remed. subsid. 100. sub nu. 11.

26 Verum autem alimenta per modum prouisionis sic præstita, imputanda sint actori, si obtineat, vel per eum restituenda, si succumbat, latissimè examinat Surd. d. tit. 1. qu. 124. per totum, qui concludit in primo casu compensari debere, iuxta tradita per Rebuff. de sent. prouisionali art. 3.
27 gl. 1. nu. 22. & ita censuit Sen. die 29. Nouembris 1627 referente Amplis. D. Senatore Vicecomite in causa dictæ Bagnariæ, & D. Marchionis
28 Pallauicini; In secondo autem non restitui per mulierem, cui ventris nomine præstita fuerunt, nisi per calumniam se prægnantem dixerit l. 1. §. interesse ff. si mul. ventris nomine in possessione calumniæ causa esse dicatur; Et cui ventri præ-
29 gnanti alimenta præstari debent, etiam si mater diues sit, vel aliunde habeat l. Curator ff. de ventre in possess. mittend. Surd. d. tit. 1. qu. 124. sub
30 n. 12. Prout neq; restituuntur habita per filium, cui pater præstitit pendente lite super ipsa filiatione glos. in l. fin. C. de carbon. edicto Castr. in l. qui de inoff. nu. 5. ff. de inoff. testam. vbi dicit ra-
31 tionem esse, quia AEQVIVS est, quod filius fuerit alitus de alieno contra ius; quam quod facta probatione, quod sit filius, fame decesserit Franc. Marc. decis. 364. in fin. par. 2. Menoch. lib. 2. de præsumpt. qu. 35. n. 37. quos sequitur Surd. d. q. 124. n. 2. Qui dicit idem procedere in alimentis præstitis vxori per virum pendente lite super
32 matrimonio post Affl. decis. 152. n. 4. & Menoch. d. qu. 35. nu. 37.

Materiam hanc plenè pertractat Alex. Trentacinq. lib. 1. var. resol. tit. de alim. d. resol. 1. num. 45. & Fontanel. de pact. nupt. claus. 4. gl. 18. p. 4. nu. 79. lib. 1. & Franch. decis. 536. n. 5. cuius conc. intuitu, cum Antonia de Aratoribus diceret se prægnantem ex quon. Io. Petro Carcano, qui decedendo substituerat vnico eius legitimo filio partum nasciturum ex dicta Antonia, cum qua rem habuerat paucis ante diebus, vbi prægnans esset, & certo termino peperisset masculum, petijssetq; prouisionalem Antonia hoc mense Decembris prox. præt. 1624. referente Amplis. D. Senatore Bellono, censuit Senatus esse erogan-
33 dos prædictę Antoniæ pro eius alimentis primo aureos 400. mox alios ducentum, nulla data cautione, vt prætendebatur per Præfectos Ven. Hospitalis Maioris vsufructuarij per nonnullos annos opulentissimæ hæreditatis redditus circiter aureorum 50. mille pro ampliando ipso Hospitali, vt ibi omnia loca Pia sub eo gubernata collocentur, & administrentur.

34 Qui Pius locus fruitur nunc ipsa oppulenta hæreditate, dum termino à testatore limitato, nec hucusque, & sic per 20. dies post nullum partum peperit dicta Antonia, quæ ex ordine Sen. custodiebatur primo loco in Hospitali Diui Celsi, mox à duabus mensibus citra in domo Com. Caroli Borromæi partium confidentis, vt omnis suspitio partus suppositi remoueretur.

Huiusmodi enim casu decernuntur alimenta, tamquam de bonis proprijs illius actoris, non tanquam de alienis, quia vbi nasceretur, foret Dominus bonorum, vt habetur in l. 1. §. sed si incertum ff. de ventre in possess. mittendo, Surd. d. qu. 124. sub nu. 5.

S V M M A R I A.

1 *Alimenta quomodo taxanda sunt remittitur Iudicis arbitrio.*

Ali-

Alimenta de AEQVITATE taxanda sunt secundum vires hæreditarias, ære alieno deducto, & filiorũ legitima n.2. ac computatis bonis feudalib.

3 *Vendi non debent prædia pro alimentis.*

4 *Decretum Sacri Concilij Neapol.*

6 *Alimenta debita ex causa lucratiua taxantur, deducto ære alieno, nec alienantur bona.*

7 *Secus, si ex causa necessaria, quia tunc alienantur bona, etiam alienari prohibita.*

8 *Alimentorũ causa, si fructus bonorum non sufficiunt pro Patris alimentis, non potest filius ea petere.*

9 *Alimenta debentur per hæredem, habita ratione hæreditatis, etiamsi inuentarium non confecit.*

10 *Legatum factum de quid soluendo de viribus patrimonij, non attenditur, quod hæres non confecerit inuentarium.*

11 *Testator mãdãs, quod soluãtur alimẽta de bonis suis videtur remittere ius, quod legatario competeret aduersus hæredem non conficientem inuentariũ.*

12 *Hæres, qui non confecit inuentarium, dicitur obligatus insolidum versus legatarium.*

13 *Bonus vir non arbitratur secundum iuris rigorem, sed secundum AEQVITATEM.*

14 *AEQVITAS naturalis seruatur in foro consciẽtiæ*

15 *Alimentorum legatum si in certa quantitate statutum est, tenetur hæres in totum persoluere, si non confecit inuentarium.*

16 *Alimenta certa dicuntur esse legata, si Testator legauit alimenta, qualia consueuit præstare.*

17 *Certum dicitur, quod per relationem alicuius potest certificari.*

18 *Proprietas vendi debet pro alimentis præstandis, quando legata sunt, qualia solebat præstare Test.*

19 *Alimenta taxanda sunt secundum id, quod Testator consuetus erat præstare in eius domo.*

20 *Alimenta augẽda sunt, secundũ quod augetur ætas, & secundum conditionẽ eorum, quibus debentur.*

21 *Alimentorum quantitas variatur, iuxta statum, & personarum qualitates.*

22 *Decretum Senatus in ea materia.*

22 *Io. Ruiz. de Laguna Sen. honorifica mentio.*

23 *Alimenta, vbi de oppulento agitur patrimonio, constituenda sunt secundum dignitatem personæ, etiam in illegitimo.*

24 *Contrarium alij probant ea sufficere pro eorum necessitate.*

25 *Ius naturale in alimentis respicit tantũ necessitatẽ.*

26 *Ius humanum alimentis addidit dignitatem.*

Alimenta taxantur secundum vires hæreditarias. Cap. LXXIII.

PRosequendo materiam alimentorũ, quę practicabilis valdè est, cum vel ex dispositione facta à Testatore, vel pendente anno luctus, vel aliter debeantur; Opportunum est scire, quo pacto debeant taxari alimenta hæc. Et licet Iudicis arbitrio relinquatur illorum quantitas, vt in præcedenti cap. nu. 18. fuit explicatum, & tradit Menoch. de arbitr. casu 169. per totum, quem sequitur Alex. Trentacinq. lib. 1. var. resol. tit. de alim. resol. 1. nu. 46.

2 Attamen de AEQVITATE taxanda sunt secundum vires hæreditarias, non vltra, quia debentur secundum quantitatem fructuum, ære alieno deducto, & filiorum legitima; Cum prædia vendi non debeant, si fructus non sufficiunt l. quæ bonis ff. de cess. bonorum Bart. in l. eum alimenta ff. de alim. & ciba. leg. Alex. cons. 72. nu. 7. lib. 5. Gozad. cons. 95. col. 2. Franch. decis. 336. nu. 2. Crau. cons. 199. nu. 15. & cons. 210. col. 51. Io. Vincent. de Anna singul. 23. vbi testatur ita fuisse decisum per Sacrum Concilium, Menoch. d. casu 169. nu. 3. & 4. computatis etiam fructibus prouenientibus ex bonis feudalibus scribit Rolond. cons. 74. nu. 31. lib. 2. & sequitur Alex. Trentacinq. d. tit. de alim. resol. 1. nu. 21.

6 Quæ tamen procedunt in alimentis debitis ex causa lucratiua, quia quando debentur ex causa necessaria, deueniendum est ad alienationem proprietatis, etiam alienari prohibitæ, si fructus non sufficiant, vt post Ias. in auth. res quæ nu. 31. C. cõmun. de legatis probat Costa remed. subsid. 106. illat. 2. nu. 5. Maluas. cons. 8. nu. 28.

8 Id quod tamen intelligendum est secundum tradita per Franch. d. decis. 336. num. 3. Si enim fructus patrimonij non sufficiunt pro patris alimentis, filius non potest ea prætendere, minusq; tunc vendi debet proprietas, vt filius alimentetur, Corduba in d. l. si quis à liberis §. sed si filius nu. 134. ff. de lib. agnoscen.

9 Quæ conclusio de AEQVITATE eo etiam casu procedit, si hæres non confecit inuentariũ, vt reprobato Natta scribit Gallia ad consuet. Alex. verbo solidos qu. vlt. num. 155. cum seq. & sequitur Surd. de alim. tit. 8. priuil. 13. num. 3. in fin. & nu. 4.

10 Ratio est, quia vbi quid relinquitur soluendum de viribus patrimonij, non attenditur, quod hæres non fecerit inuentarium, nec omissum facit eum plus teneri Bal. in l. 1. C. de his qui pænæ nom. Tunc enim testator, qui mandat solui alimenta de bonis suis, videtur remittere ius, quod 11 legatario competeret aduersus hæredem non conficientem inuentarium. Adeo quod non ob-12 stante, quod leges non obligent insolidum hæredem, qui non fecit inuentarium, & propterea secundum eas debeat bonus vir arbitrari.

13 Adhuc tamen bonus vir non arbitratur secundum iuris rigorem, qualia ille est, qui hæredem obligat insolidum, At secundum AEQVITATEM naturalem, quæ etiam in foro conscientiæ 14 seruatur, ita concludit Surd. all. priuil. 13. nu. 5. quem sequitur Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 34. nu. 24. faciunt tradita per eundem Gratian. cap. 613. nu. 1. & seq. lib. 4.

Secus autem dicendum est, quando legatum alimentorum certum est, & præcisum, idest in 15 certa quantitate statutum, velut in tot pecunijs, vel in certa quantitate frumenti, vini, lignorum,

rum, & similium, quia tunc hæres, qui inuentarium non confecit, tenetur de proprio, Natta cons. 287. nu. 9. quem sequitur Surd. dicto priuil. 13. nu. 6. qui nu. seq. ex eodem Natta probat cer-
16 ta esse alimenta, quando legat testator, qualia consueuit præstare; Nam certum dicitur, quod per relationem ad aliud certificari potest l. cer-
17 tum §. si cert. petatur, & l. si ita scripsero ff. de condit. & demonstr. Et tunc vendi debet pro-
18 prietas, si fructus hæreditaris non sufficiunt secundum Nattā dicto cons. 387. n. 7. & Bertrand. cons. 268. n. 2. lib. 2. quos refert, & sequitur Gratian. dicto cap. 34. nu. 26. & seq.

Vbi verò superabundantes sint hæreditatis fructus, & vires, alimenta taxari debent secundum id, quod Testator consuetus erat præstare
19 in eius domo; aut secundum gradum, & conditionem personæ, cui debentur alimenta, arbitrio boni viri. Ioannes de Amicis cons. 56. Boer. decis. 46. nu. 6. Et augenda sunt, secundum quod augetur ætas, & secundum conditionem eorum,
20 quibus debentur. Rol. dicto cons. 74. n. 19. lib. 2. Borgn. tract. de vsufruct. mul. rel. nu. 27. Menoch. dicto casu 169. nu. 4. & post eos Trentacinq. dict. tit. de alim. resol. 1. nu. 23.

21 Propterea eorum quantitas variatur iuxta statum, & personarum qualitates, vt obseruare consueuit Sen. Excell. qui ea modo in maiori, modo in minori quantitate taxauit, prout hoc anno
22 1628. die 26. Augusti referente Amplіss. D. Senatore Io. Ruiz de Laguna, per modum prouisionis pro alimentis adiudicauit aureos centum D. E. C. licet in maiori quantitate ea prętenderet, cum annus elapsus fuisset, quo nihil perceperat ex legato, & dote aureorum quinque mille, contendente aduersario, hæreditatem non ascendere ad annuum redditum scutorum tercentum, licet re vera quinque centum excedere crederetur.

Prout quando fructus hæreditarij sunt copiosi, in alimentorum taxatione consideranda est
23 qualitas, & dignitas personæ, etiam si alimentādus sit illegitimus, probat Gratian. all. cap. 613. nu. 7. & 8. ac 9. qui in eam sententiam refert Couarru. de sponsal. cap. 8. §. 6. nu. 7. & 8. par. 2. fol. 247. Lud. Molin. de primogen. Hisp. lib. 2. cap. 15. nu. 55. Peregr. de iure Fisci tit. 17. lib. 3. n. 72. vers. contra tamen; Spin. de testam. gl. 16. princip. nu. 101. vers. contrariam tamen sententiam. Surd. de alim. tit. 4. q. 18. n. 51. vers. sed etiā Spurijs, Franch. decis. 282. alias 283. n. 18. Incip. legatis per Patrē. Quamuis contrarium probare nixi sunt Cassan. cons. 39. nu. 55. Benintend. decis. 22. num. 6. Barz. decis. 129. nu. 11. & 19. ac decis. 69. nu. 5. Barbos. in l. 1. par. 4. num. 64. ff. sol. matrim. fol. 199. qui
24 testatur, quod sola necessitas spectatur in alimentis debitis illegitimis; idem tradit Ioseph. Ludouic. concl. 1. col. 2. vbi scribit, quod quando alimenta præstantur coactè, non attenditur opulentia patrimonij, sed necessitas Bursat. cons. 62. nu. 20. lib. 1.

25 Et si enim ius naturale inspiciat solum, quatenus vitæ subuenitur cap. passę 86. distinct. l. necare ff. de lib. agnoscend. Tamen ius humanum addidit, vt alimenta præstentur etiam secundum statum, & dignitatem personarum, vt probat Gratian. loco relato num. 8.

SVMMARIA.

1 *Filius, qui semel à Patre in vita legitimam recepit, eam ulterius amplius consequi nequit.*
2 *Alimentorum loco conceditur legitima filijs.*
3 *Alimenta dicuntur subsidium.*
4 *Iuramentum seruari debet omnino, vbi potest absq; interitu salutis.*
5 *Alimenta semel habita iterum debentur filio laboranti inopia per Patrem, etiamsi iurauerit filius ea vlterius non petiturum.*
6 *Pactum non petendi alimenta est contra ius naturale, & non valet.*
7 *Pater tenetur alere filium secundum naturam.*
8 *Filius, qui ex proprio dolo, vel culpa lata peruenit ad inopiā, iterū alimenta consequi nequit à Patre.*
11 *Contrarium.*
9 *Filius dicitur Dominus, etiam Patre viuo.*
10 *Culpa leuis in rebus proprijs non punitur.*
12 *Pater dicitur in culpa, si alimenta vnica vice assignauit filio, cum dietim ei præstare teneretur.*
13 *Infortunium filio superueniens circa alimenta ei assignata, Patri imputari debet, cum non teneretur ad ea, nisi dietim.*
14 *Filio emancipato inopi debentur iterum alimenta à Patre.*
15 *Filio etiam spurio debentur iterum alimenta.*
15 *Cautela ad ea tuenda.*
16 *Pactum expressum, & iuratum non petendi iterum alimenta præiudicat filio.*
17 *Conciliantur Doctorum opiniones contrariæ.*
18 *Inopiā filij cessante, cessat præstatio noua alimentorum à Patre fienda.*
19 *Mulier non potest renuntiare alimentis, quæ ex dote ei debentur.*
20 *Monaco è Monasterio eiecto, non reuocantur bona Monasterio quæsita per ingressum.*
21 *Pater tenetur etiam alere filium Monacum è Monasterio eiectum, vel transfugam, etiam si alimenta Monasterio persoluisset.*
22 *Dolus, & culpa considerantur in filio Monacho transfuga, ac in filio, qui partē assignatā dilapidauit.*
23 *Causa accidentalis non extinguit naturalem.*
24 *Naturalis obligatio præfertur in concursu obligationis accidentalis.*
25 *Filio, qui se in necessitate posuit, præstanda sunt alimenta ad vitæ tantum necessitatem, non ad decorem, & pro dignitate.*
26 *Alimenta præstare tenetur Pater etiā filio bannito.*
27 *Alimenta debita filio bānito, vel spurio, vsq; ad necessitatem tantum, non ad decentiam debentur.*
28 *Alimenta non solum filijs; sed etiam nepotibus, & pronepotibus præstare tenetur Pater.*
29 *Quod procedit, etiam si filius ingrati animi causam commisisset.*

30 *Alimenta præstare tenetur Pater etiã nepoti spurio ex defuncto filio nato.*
31 *Filij tenentur etiam alere patrem egenum.*
32 *Limitatur, si pater erudiri non fecit filios.*
33 *Solonis lex circa filios parentibus alimenta non præstantes.*

Filium inopẽ, qui recipiendo partem à Patre iurauit de cætero non petere alimenta tenetur alere Pater. Cap. LXXIV.

PRopositę materię confert etiã illud an recepta parte per filiũ, qui iurauit de cætero non petere alimẽta, si inops effectus est, teneatur Pater eum alere. Qua in re dicendum videtur, quod sicut filius, qui semel à Patre recepit legitimam in vita, amplius consequi nequit eo mortuo scrib. in l. in quartam ff. ad l. falcidiam Thob. nonius cons. 95. n. 10. Hond. cons. 74. nu. 37. & 54. lib. 2. quos sequitur Giurba ad stat. Messan. cap. 5. glos. 7. nu. 3. p. 1. ita nec ipso Patre viuente petere vlterius eam potest, & consequẽter, neq; etiam alimenta, quorum loco à lege conceditur legitima, vt subsidium gl. in l. vlt. §. si vero vers. confundatur C. de iur. deliber. Costa subsid. remed. in prælud. p. nu. 19.

3 Quia alimenta vocantur subsidium l. 5. C. de patr. potestate Costa dicto prælud. p. n. 14. Præsertim attento iuramento vlterius alæ. non petendi alimenta quod omnino obseruandum esse vbi fieri potest, absq; interitu salutis æternæ nemo ignorat, & in his terminis renunciatiuis alimentorum post Bart. in l. si quis pro eo nu. 17. ff. de fideiuss. probat Surd. de alimentis tit. 8. priuil. 56. n. 42. Gutierez. de iuramento confirmat. cap. 3. nu. 4. quos sequitur Giurba ad stat. Mess. cap. 7. gl. 13. nu. 21. p. 1.

5 De AEQVITATE tamen contrarium verius est, quia promissione iurata non obstante, si filius laborat inopia, eum alimentare tenetur Pater, vt expresse probat Specul. par. 4. tit. qui filij sint legit. §. 1. sub nu. 11. vers. sed pone quem sequitur addit. ad Bar. in l. si cum dote §. si post solutum litt. E. in fine ff. sol. matr. ea ratione, quia tale pa-

6 ctum est contra ius naturale, & consequenter non valet l. ius agnationis ff. de pactis, quam conclusionem probat Nicellus in repet. l. Gallus nu. 84. ff. de lib. & posth. fol. mihi 357. nouissimè

7 Dominus Merenda lib. 4. controuers. cap. 34. nu. 6. Pater enim tenetur alere filium secundum naturam l. 1. §. 1. ff. de inst. & iure, & l. cum non solum §. hoc priuil. & l. fi. §. si tantum æs alienum C. de eo qui liber D. Bimius cons. 147. n. 2. lib. 2. Hoc idem probat Bal. in auth. contra rogatos nu. 8. & ibi addit litt. B. C. ad Trebell.

8 Ibi tamen distinguit, si ad inopiam peruenit filius sine dolo, vel culpa lata, ea ratione, quod ex culpa leui non teneatur filius qui dicitur Do-

9 minus viuo Patre l. in suis ff. de liber. & posth. & in rebus proprijs leuis culpa non puniatur. l. etiã

10 §. licet ff. sol. matr. Bald. sequitur Surd. de alim. tit. 79. nu. 1.

11 Quamuis sublata hac distinctione, vbi filius bona pro alimentis assignata etiam dilapidauit per tex. in l. liber. ff. de operis libert. post infinitos Doctores ibi allegatos probat Giurba d. c. 3. gl. 12. nu. 14. & 15. reprobata Baldi traditione

12 Patris enim culpam in eo præcessisse tradit, dum alimenta non dietim, vt fieri debet, sed vnica vice, & semel præstitit, & ideo filij legit. semel explorata subsequens infortunium, non immerito

13 in Patris detrimentum redundare debet §. item is, cui Inst. quibus modis re contrahatur oblig.

14 Quod etiam in filio emancipato procedere probat Matisc. lib. 2. var. resol. c. 83. num. 57. Carpan. ad stat. 313. n. 36. p. 1. Et in filio spurio etiã procedere probat Lupus tr. de illegit. coment. 2. §.

15 1. sub nu. 18. vers. Et vbi dos, & vers. tamen, & vers. ad euitanda, quo loci ex Molina de primogen. Hisp. cap. 16. nu. 28. tradit cautelam, quod non præstetur pro alimentis res, quæ perire valear, sed census, vel redditus.

16 Conciliari tamen potest horum Interpretum discrepantia, dum Bald. loquitur in casu, in quo filius per expressum pactum iurauit vlterius non petere legitimam, vel alimenta, quia tunc vlterius non tenetur Pater si dolo, vel lata culpa ad inopiam peruenit filius, vt probat etiam Me-

17 noch. de arbitr. casu 182. n. 55. D. Bimius d. cons. 147. nu. 3. Randens. cons. 144. nu. 14. lib. 5. Tex. verò in d. l. libertas de quo Giurba, & cæteri per eum relati, & præsertim Tusc. litt. A. concl. 287. nu. 29. locum habet, vbi tale pactum iuratum non intercessit, vt ibi videre est.

A qua conclusione supra principaliter firmata recedere, neq; etiam videtur Giurba all. gl. 13. nu. 21. in fi., vbi contrariam eius opinionem declarat procedere, si nõ egeat filius, quasi quod

18 imminente illius inopia, limitari admittat eius conclusionem, vt ex se patet, & expresse tradit idem Auctor in d. gl. 12. nu. 17.

19 Hinc infertur etiam, quod mulier non potest renuntiare alimentis, quæ ex dote ei debentur. Dec. in l. de alimentis. nu. 6. ff. de transact., Iason in l. cum ij nu. 2. ff. eodem, & post eos Corduba in l. si quis à liber. §. si quis ex his nu. 139. ff. de liber. agnoscen.

Confirmatur nostra conclusio, ex eo, quod sicuti, si filius vitæ monasticæ professus aufugiat,

20 aut à Monasterio eiectus sit, quamuis bona Monasterio peringressum quæsita non reuocentur l. Deo nobis §. huius autem, & ibi Salic. C. de Epis. & Cler., & §. si quis autem col. 1. in Auth. de Monach., Attamen onus alendi istum transfugam ad patrem reddit Castr. cons. 76. lib. 1. Coler. de alim. lib. 1. c. 2. nu. 30. Surd. de alim. tit. 1. qu. 7. nu. 4. Tusc. litt. A. concl. 287. nu. 23. quos recenset, & sequitur Giurba d. c. 7. gl. 13. nu. 12.

ita

21 eadem ratione tenebitur Pater alere filium, qui partem assignatam dolo, aut lata culpa dilapidauit, dolus enim, & lata culpa consideratur in filio Monacho transfuga, vel eiecto, ac in filio, qui partem assignatam dilapidauit.

Eatenus enim durat obligatio alendi, quatenus durat causa, sed causa etiam durat filio ex-
22 pulso è Monasterio, vel ad inopiam redacto, ergo & obligatio, causa enim accidentalis non
23 extinguit naturalem l. filio, quem Pater ff. de liber. & posth. l. assumptio ff. ad municip. Et in concursu præfertur naturalis l. qui habet ff. de tutel. Surd. d. tit. 1. quæst. 7. num. 5. cum tribus seq.

Hoc tamen casu putarem alimenta præstanda
24 esse filio, qui se in necessitate posuit, non ad decorem, & pro dignitate, sed ad vitæ necessitatem
25 tantum, Molin. de primog. lib. 12. cap. 10. Surd. d. tit. 7. qu. 2. nu. id quod innuere etiam videtur tit. 1. qu. 5. nu. 11. & 12. Sesse decis. 26. n. 103. & 104. Sanchez de matr. lib. 4. disp. 26. n. 1. in fi. Rol. cons. 74. nu. 41. lib. 1. Giurba all. cap. 3. gl. 12. nu. 20. in fi. & gl. 13. nu. 8. & 23. in fine, qui nu. 5.
26 tradit onus hoc habere locum etiam versus filium bannitum Vin. decis. 523. nu. 8. Honded. cons. 95. nu. 34. & 76. lib. 1. Surd. de alim. tit. 1. q. 1. nu. 7. & Carp. ad cap. 312. nu. 36. lib. 1.

Quæ tamen alimenta filio bannito, ac spurio, vel adoptiuo debita post obitum patris per illius hæredes, intelliguntur de AEQVITATE,
27 vsq; ad necessitatem tantum, non ad decentiam, vt scribit Franch. decis. 203. nu. 3. & tradit Costa remed. subsid. 106. nu. 4. Quod onus ad nepotes,
28 & pronepotes etiam extenditur Surd. d. tit. 1. qu. 12. & tit. 3. qu. 1. nu. 38. ac tit. 5. qu. 1. nu. 31. Rebuff. ad Const. Regni tit. de senten. prouis. art. 1. gl. 2. nu. 7. D. Bimius cons. 152. nu. 15. Trentacinq. var. resol. lib. 1. tit. de alim. resol. 2. nu. 6. Sessa
29 d. decis. 26. nu. 48. Giurba d. gl. 13. nu. 15. etiamsi filius ingrati animi causam commisisset D. Bimius cons. 148. n. 9. Quippe etiam nepoti spurio
30 ex defuncto filio nato debentur huiusmodi alimenta, vt testatur Franch. decis. 686. Tusc. dict. concl. 287. nu. 42. & nu. 53. ac Giurba vbi supra nu. 35. in fine, & nu. 27.
31 Quod onus alimentandi vice versa spectat etiam ad filium, qui patrem inopem alere tene-
32 tur, si tamen pater erudiri non fecisset liberos, ab hoc onere excusarentur liberi, vt Solonem statuisse legitur, qui sanxit non debere filios alimenta parentibus, si artium nullam essent edoc-
33 ti, cum alias statuisset idem Solon ignobile, & obscurum esse, si quis parentem non enutrisset, vt latè scribit Gratian. lib. 2. discept. 267. n. 45.

SVMMARIA.

1 *Fideiussio sæpe requiritur tàm ex hominis, quàm ex legum dispositione.*
2 *Carceratus ob causam criminalem non relaxatur sub iuratoria cautione.*
17 *Limitatio in causis leuibus, vel vbi inditia non sunt admodum grauia.*
18 *Decretum Senatus in ea materia.*
3 *Vsufructuarius, qui non præstitit cautionē de vtendo, & fruenda arbitrio boni viri, priuatur vsufructu.*
4 *Reuisione petita post condemnationem fideiussionem præstare tenetur, is ad cuius fauorem ordinatum est, si non obstante reuisione, id consequi intendit.*
5 *Miser dicitur, qui non potest inuenire fideiussionem Secut de AEQVITATE nu. 7. 12. & 14.*
8 *Iuratoria cautio admittitur, etiamsi statutum requireret præcisam fideiussionem.*
9 *Impossibilium nulla est obligatio.*
10 *Difficultas magna æquiparatur impossibilitati.*
11 *Difficultas in non inueniendo fideiussorem probatur iuramento credulitatis.*
13 *Consuetudo contraria viget in Cathalauaia.*
15 *Iuratoria cautio admittitur, vbi vtrique parti aliter consuli non potest.*
16 *Vsufructuarius non admittitur ad iuratoriam cautionem pro obtinendo vsufructu, si hæres paratus est præstare fideiussionem de tradendo fructus integros vsufructuario.*
19 *Captus, vti suspectus de fuga, dimittitur sub iuratoria cautione, si fideiussorem non inuenit.*
20 *Debitor cedendo bonis dimittitur cum iuratoria cautione de soluendo, si peruenerit ad fortunam pinguiorem.*
21 *Forensis inops, qui ex dispositione statuti, non admittitur ad agendum, nisi præstita fideiussione, admitti debet mediante iuratoria cautione.*

Iuratoria cautio supplet defectum fideiussionis, vbi ea præstari non potest. Cap. LXXV.

1 Fideiussio sæpè requiritur, tam ex legis, quàm ex hominum, & statutorum dispositione, vel pro relaxatione detēti ex causa criminali, vel pro vtendo vsufructu relicto, aut ad consequendā prouisionalem alimentorum sub ea conditione concessā, vel pro re sequestrata, & similia; Hinc quæritant Doctores, an ob impotentiam præstandi fideiussionem sufficiat
2 iuratoria cautio. Et sanè carceratus ob causam criminalem relaxari non potest sub iuratoria cautione, vt voluerunt Castr. Alex. & Ias. in l. 1. ff. qui satisd. cogantur, Sola ad Const. Sabaud. tit. de conci. in causa deiecto, vt nihil gl. 1. par. 3. nu. 130. & seq. Prout vsufructuarius, qui fideiussio-
3 nem non præstitit de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, priuandus venit vsufructu gl. in l. vsufructuaria const. C. de vsufructu, vbi Bal. num. 5. Rom. cons. 439. in fin. Idemq; dicendum est de eo, qui fideiussionem non habet, vt recipiat id, quod quis fuit erga dum condemnatus, licet reuisio-
4 nem ab ea condemnatione petierit Auth. quæ supplicatio C. de precibus Imperatori offer.
5 Miser enim est, qui non potest inuenire fideius-

fionem, & miseria suã sibi non alijs nocere debet arg. l. vxoris ff. de vsufructu gl. in l. 3 C. de vsu, & habit. Contard. de moment. possess. qu. 23. nu. 2.

Hæc tamen de rigore iuris procedere fatetur Bal. in d. l. vsufructuaria num. 5. C. de vsufructu, 6 quem referet Surd. decis. 151. sub n. 3. Quoniam de AEQVITATE loco fideiussionis, stante 7 impossibilitate eam præstandi, admittitur in omnibus prædict. causis iuratoria cautio Auth. generaliter, vbi scrib. C. de Epis., & Cler. Bar. in l. non facile ff. ei cui plus, quem sequitur Seraph. de priuil. iuram. priuil. 18. n. 1. Andr. Gail. pract. obseru. lib. 2. obseru. 42. n. 8. Franch. decis. 497. n. 5. latiss. Surd. d. decis. 141. per totum præser- 8 tim n. 7. & 8. vbi conclusionem ipsam procedere affirmat, etiamsi statutum requirat præcisam fideiussionem.

9 Impossibilium enim nulla est obligatio l. cum his §. 1. ff. de Statu lib. l. impossibilium ff. de reg. iur. Cum impossibilitas semper excuset Seraph. 10 q. priuil. 18. n. 3. & in hac materia magna difficultas æquiparatur impossibilitati, adeo quod difficultas ipsa excusat l. si vehenda §. si cum ea ff. ad leg. Rod. de iact. l. sciendum ff. de vsuris, 11 Surd. decis. 141. num. 10. Quoniam difficultatem probari iuramento de credulitate scribit Ias. in auth. cui relictum nu. 9. C. de Indic. viduit. toll. & Castr. in l. 1 §. 1. C. de caduc. tol., & sequitur Phanuc. de inuent. cap. 108. nu. 15.

Conclusionem supra firmatam per prædictas rationes reprobat Guid. Pap. decis. 189. & Fran- 12 cisc. Marth. decis. 468. prout in materia alimentorum Cancer. in 3. par. var. resolut. tit. de sentent. & earum exequt. c. 17. nu. 250. post Valas. decis. 1. nu. 7. & sequ. faciunt etiam. in decis. 51. nu. 19. vers. quod si obtineat; prout eadem conclusio summopere arridet Fontanell. de pact. nuptial. cl. 4. gl. 18. par. 4. a n. 70. vsq; ad nu. 81. 13 Vbi valdè exclamat, & reprehendit contrariã cõsuetudinem in Regno Cathaluniæ, in quo huius humanæ, & benignæ opinionis obseruantia non recipitur, in maximum præiuditium pauperum, qui tàm grauia damna idcirco patiuntur, vt non semel succedat ipsos proprio credito, & iure debito priuari, maximè in causis concursus creditorũ, quam sententiam AEQVIOREM esse testatur Bero. cons. 60. num. 51. lib. 2.

Hanc eandem consuetudinem, vti remedium subsidiarium, plenissime pertractat, ac confir- 14 mat Costa remed. subsid. 59. lib. 1. per totũ, vbi iuratoriam cautionem admitti scribit, vbi ali- 15 ter vtriq; parti consuli non potest; quia si hæres fideiussionem præstare volet de soluendo fru- 16 ctus integros vsufructuario, non admittitur vsufructuarius ad cautionem iuratoriam præstandam, vbi fideiussionem præstare nequeat Bal. in l. filius fam. §. diuus ff. de leg. 1. Surd. all. decis. 141. sub nu. 12. & num. 15. Fontanell. d. gl. 18. par. 4. nu. 77. & post eos Costa d. remed. 59. n. 14. Addo ego Io. Guterium in reper. l. nemo potest num. 244. ff. de leg. 1. vol. 4. & Contar. de moment. possess. qu. 23. nu. 7. cum plur. seq.

Et quod in causa criminali, vbi tamen de pecuniaria pæna tantum agitur, vel grauiter non 17 sibi iudicatus, detẽtus ex delicto graui, relaxari debet carceratus sub iuratoria cautione, tradit Boss. tit. de carcer. fideiuss. relax. num. 72. Et ita censuit Senatus die 3. Septembris 1624. referen- 18 te ampliss. D. Senatore Caitaneo fauore Iosephi Montij quẽ Curia Prætoria huius Ciuitatis ordinauerat relaxandum esse sub fideiussione aureorum quinquaginta; quia Senatus attenta illius paupertate, mandauit illum relaxandum esse cum præcepto in faciem de se consignando toties quoties sub pæna Senatui arbitraria.

Sub qua iuratoria cautione, ob difficultatem fideiussionem reperiendi, dimitti debere captũ, 16 vti de fuga suspectum, cẽsuit Senatus Cathal. die 30. Aprilius 1607. vt scribit Fontanell. d. glo. 18. par. 4. n. 83. Id quod tamen declarat Caccialup. tr. de debitore suspecto qu. 11. per totum, & de detento ex causa debiti, qui cedendo bonis 20 liberatur, præstita cautione iuratoria de satisfaciendo creditum, cum primum deuenerit ad pinguiorem fortunam Costa d. remed. 59. nu. 8. qui nu. 7. tradit, quod forensis inops, qui ex dis- 21 positione statuti non admittur ad agendum, nisi præstita fideiussione de stando iuri, de AEQVITATE pariter admittitur per iuratoriam cautionẽ, ad hoc refert Carpan. ad cap. 44. num. 73. par. 1.

SVMMARIA.

1 *Decipere se naturaliter licet contrahentibus.*
2 *Ratio est, vt euitetur maius malum.*
6 *Contrarium est de AEQVITATE verius.*
3 *Aequalitatis ob nimiã obseruationẽ turbari possent commercia.*
4 *Deceptio inter contrahentes licita tantum est intra dimidiam, non vltra in foro humano.*
5 *Deceptio inter contrahentes intra dimidiam licita est, non solum quoad pretium, sed etiam quoad rei qualitatem.*
6 *Veditor rei, siuè mobilis, siuè immobilis, aut se mouentis, tenetur propalare illius vitia, & qualitates.*
7 *Venditor bonæ fidei, nec commodi spem augere, nec incommodi cognitionem obseruare debet.*
8 *Fallit & qui tacet, quod debuit exprimere, & qui obscurè loquitur, & qui dissimulat insidiosè, vel obscurè.*
9 *Venditor tacens vitium, tenetur ad damna.*
10 *Venditor tenetur etiam pro damno, quod statim post venditionem rei euenit, si illud poterat prauidere.*
11 *Venditor sciens Triticum, siuè aliam rem ex futura proclamate fore minori pretio vendendã, tenetur de damno, si de ea certiorem non reddidit emptorẽ.*
12 *Venditor, si ignorabat proclama, tenetur tantum quanti minoris.*
13 *Augumentum, siuè seruitus aucta rei venditæ statim post venditionem per actionem antea competentẽ, venditori prodesse debet, non venditori.*

15 Secus

15 *Seens, si antè venditionem non competebat actio.*
14 *Contrariorum eadem esse debet disciplina.*
16 *Augumentum rei casu, vel fortuna factum post venditionem, spectat ad emptorem.*
18 *Deceptus non dicitur, qui scit, vel scire debet.*

Venditor rei tàm stabilis, quàm mobilis, & se mouentis, tenetur propalare illius vitia, & qualitates. Cap. LXXVI.

1 Contrahentibus licere se naturaliter decipere, elicitur ex Tex. l. in causa §. idem Pōponius ff. de minor. & in l. item si pretio vers. si, ff. locat. Cæual. com. contra commun. qu. 511. nu. 5. 2 Id quod ratione minoris mali esse permissum post alios scribit Bargal. de dolo lib. 2. tit. de dolo 9 ex proposito re ipsa nu. 17. circa medium, ne slz. nimiæ æqualitatis obseruatione commercia turbarentur, nulla enim conuentio securitatem præstaret, nunquam litium esset finis, si ob quamlibet læsionem in prætio conuentiones reuocarentur, vndè Dominicus Sotus lib. 6. de iustitia, & iure qu. 2. art. 3. Intelligit deceptionem 4 hanc licitam tantum esse, idest impunè in foro humano intra dimidiam, non præter dimidiam, ex dispositione l. 2. C. de rescind. vendit. & tradit 5 Bargal. d. tit. de dolo ex proposito re ipsa nu. 19. 20. & 21. Qua conclusione attcora dicendum est hanc deceptionem intra dimidiam licere, non solum quo ad prętium, sed etiam quo ad rei qualitatem, occultando ipsius rei vitia, & qualitates, cum eadem militet ratio vel iuribus.

6 De AEQVITATE tamen contrarium dicendum est, vt slz. venditor rei, siue stabilis, siue mobilis, aut se mouentis, teneatur propalare illius vitia, & qualitates l. quęro 40. ff. de action. empti & l. 1. ff. de ædilic. edicto, quem titulum summam habere AEQVITATEM scribit Amplissimus D. Senator Bellonus lib. pri. de his, quæ inont. facit cap. 146. nu. 1. vbi subijcit bonæ fidei ven7 ditorem nec comodorum spem augere, nec incomodorum cognitionem obsturare oppottere, ex Cicer. lib. 3. de offic. & Valer. Max. lib. 4. cap. 8 2. fallit enim & qui tacet, quod debuit exprimere, & qui obscurè loquitur, & qui dissimulat insidiosè, vel obscurè l. & quæ comendandi §. fin. ff. de empt. & vendit. Anneus Robert. lib. pri. re9 rum iud. cap. 14. Ideo tacentem venditorem in vniuersum responsum est teneri l. p. §. p. l. Iulianus §. 1. ff. de action. empti, Surd. cons. 13. num. 33. Galuan. cons. 21. num. 19. quos sequitur dictus amplissimus D. Senator Bellonus all. cap. 146. num. 3. & ante eum idem probat eleganti suo stilo Anneus Robert. lib. 4. rerum indicatarum cap. 10. vers. Quemadmodum ergo, fol. mihi 80.

Quippè quod, ne dum pro vitio non propalato in re vendita tenetur emptor, sed etiam pro 10 damno, quod statim post venditionem rei euenit, si illud poterat præuidere, obseruat Gratian. lib. 2. disceptat. for. cap. 361. nu. 17. vbi loquitur de diminutione prætij facta circa tritici venditi valorem, quia tenebatur emptor certiorem reddere de proclamate, quod publicari debere sciebat venditor circa dictam diminutionem, quasi valeat argumentum de mutatione bonitatis intrinsecæ ad mutationem extrinsecam, Surd. cons. 13. à nu. 19. vsq; ad nu. 41. & cons. 150. à nu. 125. vsque ad nu. 133.

Et tunc venditorem teneri ad interesse emptori, si sciebat, prout si ignorabat, venditor tantum eum teneri, quanti minoris fuisset empturus, comprobat Alex. cons. 63. num. pri. lib. 6. 12 & Roma cons. 503. num. 10. quos sequitur Gratian. dicto cap. 361. nu. 2. & 19. Prout è contra, si post venditionem habita fuerit notitia alicuius 13 seruitutis debitæ rei venditæ, propter quā redatur maioris æstimationis, erit augendum pretium, quando plus verisimiliter emptor fuisset illam rem empturus, si de commodo dictæ seruitutis apparuisset.

Quia, sicut venditor tenetur emptori, quanti minoris emisset, si detegitur aliqua seruitus debita à re vendita ignorante venditore all. l. p. col. 11. in venditione ff. de act. empti. Ita etiam 14 AEQVVM erit augendum pretium, quando pluris emptor emisset, sic è contra, si cōmoditas seruitutis detegatur, vt contrariorum sit eadem disciplina Cagnol. in l. 2. num. 172. C. de rescind. vendit. Gratian. dicto cap. 361. num. 8. & 9. qui sequenti numero declarat conclusionem procedere tantum, quando seruitus ad commodum 15 rei venditæ debebatur antè venditionem, licet non esset venditori cognita; Non aliter si superuenit casu, vel fortuna, aut aliter, quia tunc cōmodum istud erit emptoris per Bald. in Rubric. 16 C. de priuil. & comod. rei vend.

17 Et sit in contrarium adducta procedere constat, quando deceptio secuta fuit absq; dolo, & in modico l. 2. C. de rescind. vendit. Io. Crass. tr. de cess. iur. & act. §. 1. nu. 5. & Iac. de Aresio eodē tr. nu. 15. & ille qui scit, vel scire debet, non potest 18 dicere se fuisse deceptū Specul. de emptione, & vendit. §. 1. vers. eo etiam modo per l. 1. in fi. ff. de empt. & vendit.

SVMMARIA.

1 *Soluens pro alio debet statim cessionem obtinere, vt agere valeat contra eum, pro quo soluit.*
2 *Solutione tollitur, & extinguitur omnis actio, quæ creditori competebat.*
11 *Contrarium.*
3 *Cedens post satisfactionem obtentam, non potest cessionem transferre in soluentem, quam non habet.*
4 *Cedi non potest, quod non est.*
5 *Nemo dat, quod non habet.*
6 *Decretum Senatus Mantuani.*
7 *Soluens pro alio cautus esse debet, etiāsi sit fideiussor, & obligatus insolidum.*

8 *Rei duo debendi censentur fideiussores.*
9 *Fideiussores obligati ex causa lucratiua, & ex mera liberalitate soluentes non repetent à confideiussore.*
10 *Si cessionem in continenti non reportabunt.*
11 *Cessio internallo de AEQVITATE valet, si ita Iudici videbitur.*
12 *Iudicis officium competit, quandocunque subest AEQVITAS.*
13 *Solutione facta per Correum, siue confideiussorem pro sua tantum obligatione, cessio etiam internallo obtenta valet.*
14 *Cessio fieri debet, vbi cedenti nullũ damnũ affertur.*
15 *Cessionem facere debet etiam post solutionem, si in solutione pactum esset de cedendo.*
16 *Soluens simpliciter in dubio, censetur soluere pro sua obligatione.*
17 *Soluenti competit actio, etiam absque cessione, quo ad priuilegium, etiam personale.*
18 *Fideiussor, qui pro se eximendo ab obligatione soluit, inuito etiam creditore, agere potest ad cessionem obtinendam.*
19 *Contrarium vnicuique alij videbitur.*

Cessio facta ex interuallo soluenti pro alio valet, & ponit soluentem in locum ipsius creditoris. Cap. LXXVII.

1 Soluens pro alio debet statim obtinere cessionem actionum ad hoc, vt contra eum, pro quo soluit, agere valeat, quia cessio ex interuallo facta nihil releuat l. Modestinus, & ibi Bar. nu. 4. ff. de solutionibus: Ratio est, quia cum solutione sublata, & extincta dicatur actio, quę creditori com-
2 petebat institut. quibus modis tollitur obligatio
3 in princip. Cedens non potest actionem transferre in soluentem, quam non habet vulg. l. nemo plus iuris ff. de reg. iur. Quod enim non est, cedi
4 non potest l. eius, qui in Prouincia ff. si certum petatur, quia nemo dat, quod non habet l. tradi-
5 tio ff. de acquir. rerum Dominio, & ita iudicasse Senatum Mantuanum reuocato priori Senatus Consulto testatur Surd. decis. 308. nu. 7. vers. omnibus tamen: Fontanell. de pactis nuptial. lib. 1. claus. 4. gl. 18. num. 70.

Hinc scribit D. Senator Bellonus lib. 1. de his quæ incont. fiunt cap. 50. num. 1. cum seq. mod. cauti sint, qui soluunt pro alijs, vt fideiussores, qui tales censentur etiamsi insolidum obligati, quando se obligarunt pro negotio pertinente ad alium Gabr. cons. 53. num. 5. & 10. lib. 2. Surd. d. decis. 308. num. 5. qui sequenti numero tradit
8 duos reos debendi censeri fideiussores, numero autem 20. distinguit inter fideiussores, qui se obligarunt ex causa onerosa, vel lucratiua, & ex mera liberalitate, quo casu alter soluens non repetit ab alio secundum tex. in l. falcidia obseru. ff. ad l. falcid. Bart. in l. reos nu. 3. ff. de duobus reis; Supradicta iura maximè procedunt, quando soluens erat cum alijs obligatus insolidum, quia si incontinenti cessionem non obtineat
10 à creditore, nihil ei proderunt actiones ex interuallo sibi cessæ Rota decis. 123. nu. 8. pa. 2. & nouiss. D. Sen. Bell. d. cap. 50. nu. 2.

11 De AEQVITATE tamen cessio ex interuallo facta valet, si ita Iudici AEQVITATE suadente videbitur, quia cessio peti potest Iudicis officio, quando deficit actio, vt per l. si res obligata, vbi Scrib. ff. de leg. 1. probat Surd. cons. 536.
12 nu. 5. cum seq. Quod Iudicis officium competit, quandocunq; subest AEQVITAS l. planè, & l. fi. ff. de petit. hæred. vt subijcit Surd. d. n. 5. quẽ sequitur dict. D. Senator Bellonus all. cap. 50. nu. 3. idem probat Costa remed. subsid. 33. nu. 16. cum seq. & post eos Gratian. lib. 3. discept. forens. cap. 793. nu. 22. & sequitur Gutier. all. 4. n. 9. cum seq. Fontanell. d. gl. 18. nu. 83. par. 2.

13 Prout vbi pro sua tantum obligatione soluisset, cessio fieri valide posset, non solum incontinenti, sed etiam ex interuallo Alba cons. 748. n. 6. & cons. seq. nu. 10. & 24. Gabr. cons. 63. nu. 3. & 10. lib. 2. Surd. B. decis. 308. n. 4. & Gratian. d. cap. 743. nu. 23. & 24.

14 Præsertim, quando ipsi cedenti nullum damnum infertur, quia ex AEQVITATE fieri debet tunc cessio, vt subijcit Gratian. d. lib. 4. discept. forens. cap. 686. num. 20.

15 Vel vbi si in solutione præcessisset pactum de cedendo dictus D. Sen. Bellonus recit. cap. 50.
16 num. 3. qui subijcit, quod in dubio soluens simpliciter censetur soluere pro sua obligatione, ex Surd. d. decis. 308. nu. 4. & Felic. de censibus lib. 3. cap. 3. nu. 6.

17 Si verò aliter lege statutum est, tunc migrat actio in soluentem sine cessione, etiam quo ad priuilegium personale Surd. cons. 444. loquens de soluente Fisco, cuius priuileg. transit in soluentem D. Senator Bellonus d. cap. 50. num. 6. & seq.

Ad cessionem autem posse etiam agere fideiussorem, qui inuito creditore soluit, vt ab obliga-
18 tione se eximeret, tradit Salic. in l. 2. nu. 7. C. de fideiuss. quem sequitur Surd. all. cons. 536. nu. 10. vers. secundo respondetur; Etiam si contrarium quilibet arbitraretur verum, quasi nulla sugge-
19 rat AEQVITAS, quod fideiussori, qui non vrgetur ab aliquo, sponte soluendo creditori inuito debeatur cessio, vt scribit Gratian. lib. 1. cap. 49. num. 37.

SVMMARIA.

1 *Mutua petitiones vicissim tractari, & terminari debent.*
2 *Sententia lata super petitione tantum, omissa reconuentione, vel è contra, nulla dicitur, vel saltem per appellationem suspendenda.*
3 *Reconuentio fieri debet antè litis contestationem, aliter separatim definiri debet.*

4 Re-

4 Reconuentio post litis contestationem simplex conuentio censeri debet.
5 Fauore rei fuit introductum, vt reconuentio simul cum conuentione terminetur.
6 Fauore introducta, non sunt in odium retorquenda.
7 Reconuentio vbi liquida non est, sed altiorē indaginē requirit, non retardat expeditionē conuentionis.
8 Decisio, siue quæstio vna esse non debet impedimento alterius.
9 Reconuentionis causa terminari debet, si causa petitionis intricata esset, & altiorem requireret indaginem.
10 Et è contra.
11 Pauperis causa dicitur priuilegiata.
12 Reipublicè interest, vt lites dirimantur, & fraudibus obuietur.
13 Legatum factum consanguineo pauperi censetur factum vti pauperi, & sic ratione pietatis, non vti consanguineo.
14 Iudex dicitur recto ordine procedere, si prius super liquido pronuntiauit.
Reconuentio admittitur tantum, quando causa est æqualis causa conuentionis nu. 15. & 18.
16 Recōuentio, & cōuentio debēt pari passu ambulare.
Exemplum circa paritatem conuentionis, & reconuentionis nu. 17. & nu. 19.
Thomingij Doctrina reprobatur nu. 20. & 23. & 29
21 Lex scripta quantūuis rigorosa strictè obseruāda est
22 AEQVITAS eo ipso, quod exijt in edictum Prætorum, desinit appellari AEQVITAS.
24 AEQVITAS est ius non scriptum, quod lex scripta prætermisisset.
25 AEQVITAS plus præstat, quam legis verba concedunt.
26 AEQVITATIS munus est in supplendis his, quæ in lege quodam modo videntur de esse.
27 Tolluntur contraria pro prima opinione allegata.
28 Legis mens, non verba obseruanda est.
30 Ignorantia iuris in lucris non prodest mulieribus.
31 Ignorantia iuris prodest ad euitandum damnum.
32 AEQVITAS pro rerum, negotiorumq; natura, & personarum conditione, vim legum mutat.
33 Reconuentionis causa, si connexa est causa conuentionis, vt in iudicio familiæ erciscendæ, vnica sententia terminari debet.
34 In causis connexis liquere non potest de causa vnius, quin liqueat de causa alterius.
35 Reconuentionis causa proponi potest coram eodem Iudice, siue ordinario, siue delegato.
36 Actor non potest declinare iurisdictionem Iudicis, coram quo reconuenitur.
37 Etiam ob aliquod priuilegium personale.
43 Decretum Senatus in ea materia.
38 Reconuentio potest recusari ob priuilegium causæ, vt spolij.
39 Idem in causa depositi.
40 Item in causa criminali, quia accusans non potest interim reconuenire;
41 Rendina distinctio inter Actorem, & Reum eiusdem, vel diuersi fori.
42 Petri Francisci Corij Senatoris, mox Regentis, honorifica mentio.

Conuentionis causa terminari debet, omissa reconuentione, si de prima liquet, de secunda verò adhuc non constet.

Cap. LXXVIII.

1 MVtuæ petitiones vicissim tractari, simulq; vna, & eadem sententia terminari debere cauetur in cap. 2. vbi glo. verbo eadem sententia, de ord. cognit. & in cap. 1. in fi. de mutuis petit. Id etiam disponitur in Auth. & consequenter C. de sentent. & inter locut. omn. Iud. Adeo vt si Iudex reconuen-2 tionis causam separatim deffiniret, eo casu vel nulla fiet sententia, vel saltem appellatione suspendenda gl. 1. in d. cap. 1. de mut. petit. per tex. in l. 3. in fi. ff. quæ sent. sine appell. rescind. & l. fi. 3 C. de compensationibus; Potissimum si reconuentio fuit statim, idest ante litis contestationē proposita, quia, si post litis contestationem reconuentio proponeretur, eò in casu petens vtramq; causam simul definiendam obaudiendus esset, gl. in all. cap. 1. vers. si vero reus de mutuis petitionibus. Quia tunc rei petitio, non 4 tantū reconuentio, quā simplex conuentio esset censenda, Bar. in d. Auth. & consequenter n. 12. circa fi. C. de sentent. & interloqut. om. Iud.

Et eò magis conclusio ipsa procedere debet, quod slz. vnico contextu terminentur conuen-5 tio, & reconuentio, quia id in fauorem rei fuit introductum, ne slz. is prius condemnetur actori 6 quam actor sibi Bartol. vbi supra nu. 4. qui fauor propterea contra eum retorqueri non debet, vt latè scribit Thoming. decis. 13. nu. 16. cum quatuor sequ.

De AQVITATE verò, vbi causa petitionis liquida est, reconuentio autem altiorem requirat indaginem, & dilationem, contrariam sentē-7 tiam amplecti debemus, vt slz. super petitione prius iudicetur reseruata cognitione reconuentionis, huius sententiæ Antesignanus est Specul. in tit. de reconuent. §. videndum num. 5. & ibi Addic. litt. E. vbi ex Hostiense in dict. cap. 2. de ord. cognit. traditum est priorem sententiam congruere subtilitati iuris, & sic de rigore pro-6 cedere; Hanc verò AEQVITATI consonam esse, ne vna Questio sit alterius impedimentum, & ne definitio litis, de qua constat, sic debeat protelari in alterius grauamen, vt scribit Socin. in cap. Prudentiam sub nu. 17. vers. sed Io. Andreas de Mutu petit, & ante eum tradit Archid. in cap. cuius in agendo 3. q. 8. hos sequitur Maranta par. 4. distinct. 6. nu. 8. & 11.

Quæ sanè AEQVITAS consideratur tam ex parte actoris, quam rei reconuenientis, in tan-9 tum, vt si petitio actoris exigeret altiorem dilationes, & intricationes, differri deberet, & recōuentio antea expediri. Prout è contra, si reconuentio

uentiu lungiures exigeret dilationes, poſſet ex-
10 pediri conuentio l. qui pater ff. de iudit. vt poſt Ant. de Butr. probat Socin. ſub dicto nu. 17. verſ. & mihi placet, vbi ſubijcit id maxime procedere,
11 ſi cauſa, quæ facilius poteſt expediri, eſſet alicuius pauperis, arg. not. per gl. in cap. in primis qu. Socin. ſequitur Marant. dicta par. 4. diſt. 6. nu. 8. in fi.

Et ſumma ſanè ratiune, quia poſſet diues ad impediendum pauperem in cunſequtione ſui crediti liquidi pruponere recunuentiunem intricatam, & calumnioſam eo prætextu, vt ſimul cum cunuentione terminaretur, ſiue potius, vt nunquam terminaretur, quud abſurdum eſſet, & naturali AEQVITATI contrarium, cum Reipu-
12 blicæ cunueniat, vt litea dirimantur, & fraudibus obuietur vul. l. in fundu ff. de rei vendit. Menuch. conſ. 8. num. 21. Pauperibuſq; valdè ſubueniant iura, adeout factu legato conſanguineo Pauperi, licet requiſitæ ſulemnitates nun ſine adhibitæ in teſtamentu, ad ſuſtinendum legatum cenſetur factum ratiune paupertatis legatatij, &
13 ſic ratiune pietatis, nun autem conſanguinitatis Iaſ. cunſ. 183. cul. 2. verſ. ſept. lib. 2. Cæphal. cunſ. 216. nu. 24. & 25. lib. 2. quos ſequitur Gratian. lib. 4. diſceptat. forenſ. cap. 605. nu. 28.

14 Cunfirmatur concluſio, quia Iudex iudicando prius de liquido, quam de non liquidu, prucedit recto urdine l. fi. c. de cumpenſatiunibus, vnde cum rei recunuentio liquida nun ſit, per eam retardari non poteſt liquida petitiu actoris Socin. ſub dicto nu. 17. poſt med. verſ. ſi veru de vna.

Rurſus certum eſt reconuentionem non admitti, quando cauſa recunuentiunis nō eſt æqualis cauſæ conuentionis, itaut ambæ vel ſumma-
15 riæ, vel ordinariæ eſſe debeant, vt vnica ſententia puſſint terminari, quia conuentio, & recon-
16 uentiu debent pari paſſu ambulare, vt declarat Bar. in d. Auth. Et conſequenter nu. 4. verſ. tertio eſt videndum, & ibi Bal. num. 14. & Salic. pariter num. 14. per tardita in l. qui prior ff. de iudi. Qua de re, ſi actor cōuenit reum pro centum contentis in inſtrumento, non auditur reus per re-
17 conuentiunem, ſi vellet probare eius creditum per Teſtes, quia tunc cauſa nun dicitur ſimilis, contra naturam reconuentiunis, quæ ſecundum conſimilem cognitiunem admittitur Salic. dicto nu. 14. quem ſequitur Anchar. Inn. lib. 2. q. famil. 18. præſertim nu. 6. poſt Viuium commun. opin.
18 verbo recōuentiu lib. 16. fol. 181. par. p. Miſing. ex ſing. obſeru. cent. p. cap. 1 u. Decian. reſp. 98. nu. 5. lib. 2. Carpan. ad ſtat. 44. nu. 109. lib. p. Cancer. lib. 2. reſul. cap. 13. nom. 39. quos ſequitur D. Bellunus Senatur lib. pri. de his, quæ incont. ſiunt cap. 14. nu. 5. & 6. & Giurba deciſ. 74. nu. 5. & 9. Qui Ancar. ibi de cumuinni teſtatur ea ratione, quia vbi reconuentio conſimilem cauſam cum conuentione non habens admitteretur, ſequere-
19 tur abſurdum, quud ſi vna ſumariam, altera urdinariam cognitionem deſideraret, & ambæ in ſimul tractandæ ſurent, altera alteri impedimento eſſet, quod admittendum non eſt; Idcircō cumulari nun poſſunt, facit l. penult. l. depoſit. & l. vlt. c. de compenſationibus, egregiè Rendina in prumptuar. recept. ſentent. tit. de recunuent. num. 8.

20 Ex qnibus cunuincitur Thumingij traditio in contrarium firmata recit. deciſ. 16. num. 3. cum ſequ. vbi ſub num. 11. verſ. non ub eſt cum plur. nu. ſequ. non patū inuehitur in eos, qui AEQVITATEM amplectuntur, ea fretus ratiune, quod lex ſcripta, quantumnis rigoroſa, ſtrictè ſeruan-
21 da eſt, non ubſtante diſpoſitiune l. placuit. C. de iudicijs, cuius l. diſpoſitio non de qualibet, ſed tantum de ea AEQVITATE intelligenda eſt, quæ ſcriptis legibus cuntinetur. Quando quidē huc pertinent ea, quæ ſupra in cap. 3. per totum ſcripta fuerunt, ex quibus probatum extat propriè non dari ſcriptam AEQVITATEM, quæ ex Mariu Salomun. eu ipſu, quod exijt in ædicta Præturum, ideſt quando ex AEQVITATE quid quam ſtatuerunt ædicta Prætorum, deſijt appel-
22 lari AEQVITAS, & cæpit ius Prætorum vocari, mox iuris legitima lex, & ſic patet falli hunc virum alioquin eruditiſſimum, dum eo vſq; per-
23 hibuit, vt AEQVITATEM, quā homines abſq; certo legum pręſcripto cuminiſcuntur, AEQVITATIS nomen haud mæreti affirmet.

Scire namq; ipſum upportet AEQVITATEM eſſe ius non ſcriptum, quod lex ſcripta prætermiſit, & iudicium, in quo circunſcriptis regulis
24 iuria ſtatuitur ad dictamen rationis naturalis Bal. in l. p. ff. de iuſt. & iure, quem ſequitur Iaſ. in d. l. Placuit num. 2. vt ſup. explicauimus in cap. 1. nu. 7. & nu. 26. Plus enim præſtat AEQVITAS, quam legis verba concedunt Connan. lib. 1. cum-
25 ment. iur. ciuil. tit. de AEQVITATE ſub num. 3. litt. B. & ſic AEQVITATIS munus eſt in ſupplendis his, quæ in lege quodammodo videntur
26 deeſſe, Cunnan. vbi ſupra ſub nu. 3. & 4. litt. C.

Cum itaq; iura, vt ſupra, in contrarium deductā præſertim dicta Auth. & cunſequenter, quibus nititur Thomng. loquantur ſimpliciter de re-
27 conuentione, ſuper qua ſimul cum conuentione iudicare debet Iudex, patet ipſus diſtinctionem minimè feciſſe de cauſis imparab. & lungè diuerſam cugnitionem deſiderantibus, vnde num mirum, ſi AEQVITATE ſuadente, ab ipſa regula recedendu declarant ſcribentes intelligi debere tex. illum de reconuentione paribus, nun de lungè imparibus, in quibus diuerſa militat ratio, vti dicitur de pæna à lege ſtatuta in eum, qui ferro percuſſerit, quam non irrogabit Iudex ei, qui clauicula percuſſit, & tamen ſecundum
28 verba, non ſecundum mentem legis ea etiam pæna teneretur huiuſmodi percuſſor, ita diſtinguit Rebuff. in l. p. ſub nu. 5. verſ. ius eſt ars ff. de iuſt. & iur.

Prout hunc Auctorem ęque falli cunſtat, dum ſub nu. 19. ſcribit, quod leges vſq; adeo ſtrictè, & exactè pręcipiunt ſeruandum introductū proceſſum, & rigorem iudiciorum cauſa litium, Vtnè

tè iuuenilis quidem ætatis imprudentiæ, vel muliebris sexus fragilitati, aut Rusticanæ simplicitati parcendum esse voluit per l. iuris ignorantiam, vbi scribit C. qui admitti.

30 Quoniam præter quod dispositio dictæ l. iuris ignorantia, non deseruit eius intentioni, dum ibi habetur, quod in lucris iuris ignorantia non prodest milieri, longè etenim diuersa est causa lucri consequendi in tertij præiudicium, in qua secūdum iuris rigorem proceditur, à causa damni euitandi, in qua de AEQVITATE procedi debere supra probatum extat.

31 Apertissimum etiam est AEQVITATEM pro rerum, negotiorumq; natura, & personarum cōditione vim legum mutare, & vnicuiq; congruenter applicare, inquirendo, quo consilio, quomodo, quo loco, quo tempore, qua vel occasione, vel necessitate factum sit, aut dictum, vel omissum, vt abundè scripsimus supra in d. cap. p. sub nu. 21. cum sequ.

32 Et sic liquet conclusionē nostrā legibus minimè aduersari, sed earū dispositionē tantū declarare, benè verū est, quod si causa reconuentionis connexa est causæ conuentionis, vt in duplicibus

33 iuditijs, viz. familiæ erciscundæ, tunc vnica sententia terminari debet reconuentio, tum ratione connexitatis, tum quia liquere non potest de

34 causa vnius, quin liqueat de causa alterius. Soc. sub d. num. 17. vers. Aduerte tamen post Bal. in l. Papinianus nu. 3. in fi. & nu. 3. vers. & in reconuentione C. de sentent. & interloqut. om. Iud. per tex. in l. in hoc iuditio ff. famil. ercisc. Id quod etiam admittit Thoming. all. decis. 16. in fi.

35 Neq; ommittitur, quod causa reconuentionis potest proponi coram eodem Iudice tàm Delegato, quàm ordinario, etiam Pedaneo, qui alias non posset cognoscere gl. in d. Auth. Et consequenter, verbo eundem Iudicem per l. quotiens C. de Iudic. Quia postquam actor semel eligit

36 eum, non potest ipsum recusare l. si cum Papinianus, & in Auth. offeratur c. de litis contestatione Bar. in d. Auth. & consequenter num. 9. vbi declarat actorem non posse Iudicem per

37 eum acceptatum recusare, priuilegio aliquo, quod eximat personam ipsius actoris ab illa iurisdictione; Quamuis priuilegio causæ possit recusare reconuentionem, vti spoliatus reconuentus alia de causa, qui antequam restituatur,

38 potest reconuentionem recusare l. si quis ad se fecundum C. ad l. iul. de vi; idem in causa depositi l. 1. C. de deposito. Idem in causa criminali, cū

39 accusans non possit interim reconueniri l. si. c. de

40 ord. cognosc. Bar. sententiam sequitur Rendina d. tit. de reconuent. nu. 3. per totum, reprobato Aug. in d. Auth. consequenter qui num. 5. vers. & ego ex hoc, affirmauit, quod si actor, & reus eiusdem sint fori, locum habet Bartoli opinio communiter recepta, si verò diuersi sint fo-

41 ri, tunc AEQVITATE suadente, Actor ne sumptibus fatigetur, ad domicilium suum remittendus est, quia traditio Aretini vera neq; etiam mihi videtur, præsertim ex rationibus per Bar. adductis, quibus adduntur tradita per Franch. decis. 376. Cancer. var. resol. par. 2. cap. 13. de reconuent. nu. 6. cum sequ. Giurba decis. 74. præsertim nu. 3. Peregr. decis. 142. num. 20. Tusch. in verbo reconuentio concl. 61. & D. Senator Bellonus d. cap. 14. præsertim nu. 4.

Et cum huiusmodi controuersia penderet coram Senatu in causa reconuentionum factarum per D. Co. Carolum Borromeum, qui conuentus fuerat coram Senatu ab Illustriss. & Reuerendiss. Cardinali Borromeo eius patruo, contendente Illustriss. Cardinale, ut admitterentur huiusmodi reconuentiones, sed ad illius Iudicem competentem remitterentur, die 24. Ianuarij currentis anni 1625. referente Amplis. & Sapientiss. D. Senatore Corio, nunc ob eximias eius animi dotes, & admirabilem, vixq; credibilem in præcipiendis, & definiendis grauissimis negotijs facilitatem à Potentiss. Rege nostro Illustriss. Regente, & Consiliario in supremo rerum Italicarum Consilio creato; censuit Sen. primam re-

42 43 conuentionem tanquam incontinenti factam producere duplicem effectum, simul scz. procedendi; & prorogationis iurisdictionis; alteram tantum prorogationis iurisdictionis, tanquam ex interuallo factam.

SVMMARIA.

1. *Mora purgatio fit ex clausula generali, si qua iusta causa.*
2. *Moræ purgatio conceditur tàm maioribus, quàm minoribus quo ad actionem conseruandam, non quo ad acquirendam.*
3. *Emphiteuta admittitur ad moræ purgationem etiam non solutum canonem.*
4. *Moræ purgatio admittitur ex AEQVITATE.*
5. *Tempus certum non potest assignari pro mora purgatione, sed relinquitur arbitrio Iudicis.*
6. *Emphiteuta tenetur moram purgare incontinenti, idest quamprimum poterit.*
7. *Tempus longum ad moram purgandam dicitur assignari emphiteuta, si ob lapsum biennij assignantur duo menses.*
8. *Vassallus admittitur ad purgandam moram, si intra annum nouam inuestituram non petijt.*
9. *Donatarius admittitur ad purgandam moram, si iuxta promissionē non præstitit alimenta Donatori.*
Mora purgatio admittitur, etiam si ea fuit commissa in faciendo, vt venditione facta ab emphiteuta, qui recuperande statim rem alienatam euitat caducitatem nu. 10. & 12.
11. *Mora in faciendo non dicitur vera mora.*
13. *Mora purgatur in omnibus contractibus bonæ fidei, licet sit dies, & pœna.*
14. *Mora purgatur de AEQVITATE, non obstante iuramento.*
Mora purgatio admittitur, etiamsi obligatio facta esset in forma Cameræ nu. 15. Contrar. nu. 17.
18. *Sed verior prima opinio.*

16 Obst.

16 *Obligatio in forma Cameræ, dicitur continere renuntiationem omni legum auxilio.*
18 *Mora purgatur solo iuramento.*
19 *Moræ purgatio non admittitur, vbi conuentum fuit dissolui contractum.*
20 *Moræ purgatio non admittitur, quando executio perfecta est, idest, si secuta fuit solutio*
Executio quando dicatur perfecta nu. 20. & 21.
21 *Subhastatione facta, sed nondum sequuta deliberatione, purgari potest mora.*
22 *Moræ purgatio non conceditur, quando quis appellauit à sententia arbitrorum, quæ sub certa pœna erat prohibita, licet postea declarauerit appellans se velle stare sententiæ.*
23 *Pœnitentia sera dicitur, vbi pœna est semel cōmissa.*
24 *Pœna ob alienationem secutam debetur, etiamsi reuocata sit alienatio.*
25 *Depositarius, qui rem vendēs, postea redemit, tenetur, si res postea perierit absq; eius dolo, quia semel dolum fecit alienando.*
26 *Moræ purgatio admitti non solet in facto momentaneo, secus in successiuo.*
27 *Fideiussor obligatus consignare aliquē certo termino sub certa pœna, videtur nō posse morā purgare.*
28 *Contrarium verius de AEQVITATE.*
29 *Etiam si cum iuramento promisisset fideiussor.*
30 *Fideiussor post secutam condemnationem ob non præsentatum reum termino promisso, non admittitur ad moræ purgationem.*
31 *Contrarium de AEQVITATE vbi mora sit parua*
32 *Quod procedit etiam in Criminalibus.*
34 *Decretum Senatus.*
Dies quando naturalis non debet considerari.
31 *Mora parua non meretur nomen moræ.*
36 *Moræ purgatio admittenda videtur, quando parti nihil deperijt.*
37 *Fideiussio adhoc vt valida sit, & eius vigore possit molestari fideiussor, debet esse facta Officialis vel Notario.*

Consignans se in Fortijs illius Iudicis, à quo eadem die fuerat condemnatus eius fideiussor, admittitur ad purgandā moram Cap. LXXIX.

1 MOræ purgatio fit ex clausula generali, si qua iusta causa l. si quis titio. ff. ex quibus causis maio. Roman. in l. si Insulam col. pen. ff. de verb. obligat. Quarè tam maioribus, quàm minoribus, & Vniuersitatibus
2 quo ad actionem conseruandam, non quo ad actionem acquirendam, conceditur l. 3. §. si hæres ff. de minor. Rom. loco rel. nu. 41.
3 Hinc videmus emphiteutam admitti ad moræ purgationem ob non solutum canonem tex. in cap. potius, vbi scrib. extra locati Doct. in d. l. si insulam ff. de verb. obligat. Cotta in suo memoriali verbo mora Dec. cōs. 138. sub nu. 6. vers. Et in emphiteuta Eccl. Cæphal. cons. 25. num. 5. lib. 1. Clarus in §. emphiteusis qu. 8. n. 15. & post alios latissime Corbul. tr. de iure emphit. tit. de causa priuationis ob nōn solutum canonem lim. 41. nu. 1. fol. mihi 506. Menoch. de arbitr. casu 7. nu. 3. & nouissime D. Senator Bellonus lib. 1. de his, quæ incontinenti fiunt cap. 73. num. 11. & D. Bimius cons. 326. nu. 21. cum seq. lib. 4.

4 Quia moræ purgatio admittitur ex AEQVITATE, vt egregiè scribit Io. Vincentius de Anna singul. 349. prope finem fol. mihi 176. idē tradit Rol. cons. 35. nu. 52. lib. 2. & post eos Gratian. lib. 4. discept. 658. num. 25. Itaut non possit
5 dari certum tempus ad moræ purgationem, sed Iudicis arbitrio relinquitur, qui perpensa canonis quantitate, & inspecto, an diues, vel pauper sit emphiteuta, plus & minus temporis tribuet ad purgandam moram, vt concludit Menoch. d. casu 7. nu. 13. cum sequ. & D. Bellonus all. cap. 73. num. 19.

6 Purgare tamen moram tenetur emphiteuta incontinenti, quamprimum poterit arg. l. 2. §. cōfestim ff. ad Tertull. latè Corbull. d. limit. 41. sub nu. 25. circa finem, qui subijcit satis longum tempus concedi à Iudice respectu biennij de-
7 cursi, si dantur duo menses emphiteutæ ad purgandam moram post ipsum biennium.

Item vasallum æquè purgare moram de AEQVITATE certum est, si nouam inuestituram
8 intra annum, & diem non petijt, vbi intra breue tempus id petierit Surd. decis. 342. num. 24. Menoch. cons. 133. Rosental. de feud. alien. cap. 9. membr. 1. concl. 2. nu. 13. vbi Addit. lib. 1. fol. mihi 635. quos sequitur D. Senator Bellonus d. c. 73. num. 13.

9 Idem intelligitur in Donatario, qui iuxtà promissionem non præstauit alimenta Donatori, de quo loquitur tex. in l. 1. C. de donationibus, quæ sub modo, Et qui moram purgare potest Conard lib. 1. var. resol. cap. 14. nu. 16. Idem in marito, quā
10 alimenta vxori non præstitit, ægroteq; medicum non adhibuit Alex. cons. 123. nu. 5. lib. 7. Surd. de alim. tit. 4. qu. 5. D. Senator Bellonus d. cap. 73.
11 nu. 15. qui numero sequenti tradit purgari etiā moram in faciendo, licet ea nōn sit vera mora, vt in emphiteuta, qui inscio domino alienauit rem emphiteoticam, vbi enim statim rem alienatam recuperet, euitat pœnam commissam, Me-
12 noch. d. casu 7. & Morot. resp. 93. nu. 25. saltem ex AEQVITATE canonica Cotta d. verb. mora, Valasc. consult. 82. num. 23. Idem D. Bellonus cap. 81. [illegible]

13 Prout mora purgatur in omnibus contractibus bonæ fidei, licet sit dies, & pœna, vt post Bal. in l. cum allegas in col. pen. C. de vsuris probat Cotta in d. memor. verbo mora il terzo Costa de re integra dist. 105. nu. 7. Quippè quod moram
14 purgari possit de AEQVITATE Canonica, non obstante iuramento affirmat idem Cotta verb. mora il secondo, Et licet in foro ciuili secus dicendum esse testatur post Bal. in l. qui crimen col.

col. pen. C. qui accusare non possunt, Ias. in l. si quis maior col. pen. C. de transact., & Dec. cons. 238. col. 3. & cons. 151. col. pen., Tamen id etiam procedere de iure ciuili, post Seraphin. priuil. iuram. 47. nu. 8. & 31. latissimè probat Costa de re integra d. dist. 107. nu. 8. Verall. decis. 230. & 231., Farinac. tit. de carcer. qu. 34. num. 139. & sequ., & decis. 410. lib. 5. nu. 2. qui nu. 43. limitat conclusionem, quando mora est geminata Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 708. nu. 58. Et quæ 35 moræ purgatio admittitur ex Gratiano loco relato nu. 55. etiam si obligatio esset facta in forma Cameræ, quæ continere dicitur renuntiatio-36 nem omni legum auxilio, & sic benefitio purgandi moram post Cephal. cons. 25. num. 37. cum 37 plur. sequ. Quid quid in contrarium affirmauerint Dec. cons. 452. nu. 19. Affl. decis. 174. nu. 4. Gozad. cons. 57. num. 19. Seraphin. priuil. iuram. 38 47. nu. 30. & Magon. decis. lucens. 35. nu. 4. Quia eorum opinionem tanquam contra AEQVITATEM reprobat Vrsill. ad Affl. d. decis. 174. nu. 1. Et sequitur Gratian. loco relato nu. 57. Quam moram solo iuramento posse purgari scribit Rein. Budel. tr. de monetis diuersorum num. 30. fol. mihi 528.

Et quia sunt multi casus in quibus non admittitur moræ purgatio, de quibus citati Docto-39 res, & presertim vbi contrahentes volunt dissolui contractum post certum tempus, Puteus decis. 66. par. 3. Quod etiam procedit inspecta AEQVITATE Canonica iuxta tradita per Menoch. cons. 718. n. 9. Seraph. priuil. iur. 48. n. 2. 40 & ibi additur nu. 15. quos sequitur Gratian. lib. 4. discept. for. cap. 786. nu. 31. Item quando executio perfecta est, idest quando sequta fuit solutio, quia tunc moræ purgatio non datur, vt latè probat Marisc. var. resol. cap. 24. num. 18. cum sequ.

21 Vbi namq; tantum fuit processum ad subhastationem, datur moræ purgatio, antequam sic sequta deliberatio Bar. in d. l. in Insulam nu. 84. & ibi Ias. nu. 3. & Io. Annibal nu. 155. & ita iudicasse Rotam Rom. die 3. Iunij 1617. Coram R.P. Coccino testatur Gratian. d. cap. 708. n. 46. cum tribus sequ. lib. 4.

22 Idem censeri debet, quando quis appellauit à sententia arbitrorum, neglecta pæna adiecta non obtemperanti illorum sententiæ, licet postea declarauerit se velle illi stare, vt multis exemplis probat Annens Robert. lib. 3. rerum iudic. cap. 8. quem sequitur D. Senator Bellonus sæpius citat. cap. 73. nu. 21. quia, vt ibi subijcit num. 22.

23 Sera est pænitentia, vbi pæna est semel commissa ad instar alienationis secutæ de certa re conuen-24 ta pæna, quæ non obstante reuocatione alienationis debebitur, vti semel commissa, iuxta trad. in l. si duobus §. vendendis ff. de diuers. tempor. præscript.

25 Vt dicitur de depositario, qui rem vendens postea redimens, tenetur vbi res perierit, etiam sine eius dolo, quia semel dolum fecit l. si à me ff. ad l. falcid. l. 1. §. si rem depositam ff. depositi, Morot. resp. nu. 39. In facto itaque momentaneo 26 non solet admitti moræ purgatio, secus in successiuo Maresc. d. cap. 124. nu. 1. & sequ. D. Senator Bellonus all. cap. 73. nu. 24. & 25.

Ex his elicitur ea quæstio, quæ sæpè in foro occurrit, an ille, qui se obligauit ad repræsentandum debitorem certo termino in carceribus sub certa pæna, possit post dictum terminum moram purgare.

Qua in re, licet de rigore iuris, videatur non posse purgare moram, quia cum semel pæna sit 27 commissa Sera dicitur pænitentia vt supra dictũ est per l. si duobus §. vendendi ff. de diuers. tempor. præscript.

28 De AEQVITATE tamen semper admittitur moræ purgatio in debitore relaxato sub fideiussione de eum repræsentando per illius præsentationem lapso termino, iuxta tex. in l. qui cri-29 men num. 20. C. de his qui accusare non possunt, etiamsi cum iuramento fideiussisset Boss. tit. de carcer. fideiussori committendo nu. 66. Cumia super ritibus magnæ Curiæ cap. 65. nu. 13. Farin. qu. 34. nu. 136. Et ita decisum fuisse per Rotam Rom. testatur Gratian. recit. cap. 708. nu. 41. cum plur. sequ. & ante eum tradit Menoch. de arbitr. casu 40. & Valenzol. cons. 16. quos sequitur D. Senator Bellonus lib. 2. de incont. cap. 60. vbi materiam ipsam examinat, ac per casus distinguit, eamdem pertractat in all. cap. 73. num. 19. post Anneum Robert. Thesaur. Iun. lib. 3. quæst. famil. 53. num. 3. & Caball. var. resol. lib. 2. casu 212.

Magis dubia, est vltima quæstio, num moræ purgatio admittatur post condemnationẽ secutã 30 contra fideiussorem non repræsentantem reum, siuè debitorẽ, & sic in illius contumatiã, Et sanè 30 cum res non dicatur amplius integra sequta cõdemnatione, moræ purgationem admitti non debere videtur, ad instar caducitatis declaratæ per Dominum directi contra emphiteutam morosum, vt post Scrib. in d. l. Insulam probat Cran. cons. 24. nu. 15. Caball. cons. 134. num. 9. Magon. decis. Lucens. 36. nu. 6. & Cornazan. decis. 142. nu. 3. quos sequitur Costa de re integra recit. dist. 105. sub nu. 9.

31 De AEQVITATE tamen mora purgatur, etiam post condemnationem, vbi mora sit parua, vt expresè probat Cumia super ritibus magnæ Curiæ d. cap. 65. nu. 13. quem sequitur Gratian. all. cap. 708. nu. 42.

32 Quod etiam procedit in Criminalibus secundum Boss. tit. de carcer. fideiuss. committ. sub 33 nu. 66. vers. & aduertè, Quia mora modici temporis parum, vel nihil officit tex. est in l. si debitori ff. de iuditijs D. Sen. Bell. d. cap. 73. n. 8. lib. 1. ac cap. 60. nu. 6. Et in facti contingentia, ita censuit Senatus die 31. Augusti 1619. declarando esse absoluendum fideiussorem, qui post con-34 demnationem eadem die præsentauit reum, cum alias censuisset idem Senatus moram non pur-

gari

gari die sequenti post condemnationem, & sic eaden, die posse purgari, quodammodo admitteret, euius Senatus decreti meminit D. Senator B. llonus all.cap.60.nu.8.lib.2. Itaut si condemnatio facta esset in vesperia, summo manè autem sequenti fideiussor consignasset reum, adhuc pæna integra exigererent ex decreto Senatus, vt ibi refert D.Senator Bell.nu.9. Quia non dicitur eo-34 dem die se consignasse, & sic diei appellatione naturalis dies tunc non consideratur, contrarium tamen statui deberet, vbi reus se media nocte consignasset, de quo post Polid. Ripam de noct.temp.cap.127. scribit idem in fine D. Senator Bellonus.

35 Et summa sanè ratione, tum quia parua mora non meretur moræ nomen Alber.in l. 1. C. de verb.signif. Asin.tr.de execut.§.3. cap.172.nu.2. cum seq. quos sequitur Costa de re integra all. dist.86.nu.11.& dist.105. n.11. Tum etiam, quia 36 ex quo nihil deperijt Fisco, aut parti per huiusmodi paruam moram, AEQVVM, & iustũ videtur, vt licita sit moræ purgatio, ne tantum damnum patiatur fideiussor ob exiguam, & modicã dilationem, iuxta l.2.§.item varus ff.de aqua plu. arcenda Osas.decis.71.n.45. Et sic faciunt tradita per Pacian.cons.145.nu.50. & seq. Barz.decis. 50.D.Marius Antoninus resol.61. lib.1. & Costa all.dist.105.sub nu.9. vers.aut verò præterijt.

37 Fideiussio tamen valida esse debet vlz.facta officiali, nel notario, ad hoc vt compelli quis possit ad eum præsentandum, vt animaduertit Boss. d.tit.de carcer. fideiuss. dimitt. nu.68. per l. cum pro quo quis ff.de in ius vocando, quo loci testatur Boss. quod alias quilibet pro debito capiebat maleficos, & data fideiussione dimittebat, quas fideiussionea nullius momenti fuisse tradit, de hac materia purgandi moram molti scripserunt, & inter cæteros Anneus Robert. lib.8. rerum iudic. cap. 8. & Thesaur. ion. qu. forens.53. lib.1.Gabr.cons.69. nu.45.lib.2.Surd. cons.558. nu.15. & Costa de re integra dist.68. 86. & 105. Gratian.cap.241. & 708.ac decis. March.49.copiose Iacobus Niger in repet.l. in insulam, num. 29.ff.de verb.signif.fol.370. lib.6. Ludouis.decis. 559.nu.16.& D.Senator Bellonus all.cap.73.per totum, & cap.60.lib.2.apud quos copiosè materiam colligere poterit lector.

Quia verò exactiones huiusmodi condemnationum contra fideiussorea sequtarum, non nisi tarde fieri possunt, maximè his temporibus; Superflua videtur ea quæstio proposita per Baiard. 38 al Clar.qo.46. nu.55. Quod slz. moræ porgatio admittitur, etiamsi pæna fuisset exacta, coi opinioni non assentit D. Senator Bellonus all. cap. 60.nu.6.lib.2.nisi AEQVITATEM Canonicam spectare deberemus.

Huc pertinere etiam videtur alia quæstio, 39 quando slz. reus citatus, absens, vel infirmitate impeditus, comparere non potuit, & absentiam per coniunctum, vel aliam personam allegauit, & probare se obtulit id, quod fieri posse per quamlibet personam tradit Clar. qu.34. vers.sed num quid, & Farin.qu.91.nu.286.& nihilominus Iudex ad vlteriora processit contra reum, quem tandem in contumaciam damnauit; Tunc enim cum sententia non dicatur contra contumacem lata, sed contra impeditum, nullo ipso iure redditur sententia per tex.in l.2.§.si quis in iudicio, & ibi Ias.nu.5.ff.si quis caution.& in l.quæsitum ff.de re iud; latè Farin.qu.11.nu.53.Castill.decis. 188. lib.2.

Et ita post hæc scripta, me etiam patrocinante, AEQVITATEM sequendo, censuit Senatus die 11. Septembris 1631. fauore March. Mutij Pallauicini condemnati per Per Ill. D. Prætorem Cremonæ in pænam aureorum decem mille, quã mulctam circumscripsit Senatus, referente Illustriss. D. Senatore Octauio Villano Regente, & Consiliario electo à S. R. M. in supremo rerum Italicarum consilio, Viro, sanè prudentissimo, & vigilantissimo, qui breui vix trium annorum cursu Fisci Patronus, mox Senator, tandem Consiliarius, & Regens ob egregia, innumeraq; seruitia Reg. Maiest. allata fuit ad tantom fastigium euectus, annum tantum trigesimum nonum attingens.

SVMMARIA.

1 *Culpa vnius ex Coemphiteutis non soluentis eius portionem Canonis nocet alijs coemphiteutis.*
6 *Quod tamen rigorosum est.*
7 *Contrarium verius de AEQVITATE.*
2 *Conditio, si Canonem non solueris, est indiuidua.*
3 *Obligationis conditio non mutatur ex persona coemphiteutarum.*
4 *Caducitas est pæna propter pactum expressum, aut tacitum Domini concedentis, vt in defectum solutionis Canonis cadat emphiteuta.*
5 *Canon nisi in totum soluatur, committitur pæna etiam contra omnes coemphiteutas.*
8 *Vnus grauari non debet propter culpam alterius.*
9 *Alteri per alterũ iniqua inferri non debet conditio.*
10 *Factum fratris; siuè hæredis, alteri fratri, siuè cohæredi nocere non debet.*
11 *Emphiteutæ soluenti portionem suam Canonis succurritur.*
12 *Credulitas probabilis coemphiteutæ, quod alius solitus eius portionem Canonis soluerit, eum excusat à caducitate.*
13 *Quod procedit etiam maximè, si is, qui cessauit, decessit, antequam sit declaratum locum esse caducitati.*
14 *Dominus directus defuncto emphiteuta non potest amplius declarare eius voluntatem caducitatis in præiuditium hæredis.*
15 *Ecclesia vbique iure Canonico, & eius AEQVITATE vti debet.*
16 *Diuisioni rei emphiteoticæ vbi consensit Dominus, cessatio vnius ex emphiteutis nõ præiudicat alijs.*
17 *Consensus Domini diuisioni rei emphiteoticæ operatur, ac si ab initio emphiteusis concessa fuisset vti singulis.*

18 Coem-

18 Campbiteuta soluens integrum Canonem pro alijs socijs, posest alias portiones a socijs repetere.

19 Solutio emphiteuta recepta dicitur in causam duriorem.

20 Caducitati locus dicitur, quamuis in triennio integra portio Canonis vnius anni à cœmphiteuta saluata esset.

21 Emphiteotica res, vbi commodam diuisionem non pateretur, tunc vel præfertur faciens meliorem conditioné, vel quem Dominus directus voluerit.

22 Emphiteotica res inæqualiter potest à Testatore distribui inter alios, nisi contemplatione filiorum esset acquisita.

23 Emphiteuta habens maiorẽ partem rei emphiteoticæ, præfertur habenti minorem partem ad euitandum rei periculum, vbi cõmodè diuidi non potest.

Emphiteutæ soluenti eius portionẽ Canonis subuenitur, si alij emphiteutæ fuerunt contumaces, nec soluerunt, vbi nulla culpa ei adscribi potest. Cap. LXXX.

POstquam de emphyteutorum morá, & illius purgatione actum fuit in præcedenti Capitulo, Ad rem se offert illa quæstio, quæ sæpè occurrit, & quam Sabatinam nuncupat gl. in l. communi diuidendo verb. confederetur ff. communi diuidendo; Num scilicet facta diuisionn inter fratres, siue hæredes rei emphiteoticæ cum onere soluendi quotam partem Canonis, culpa vnius emphiteutæ non soluentis, nocere possit alio soluenti eatam partem.

Et sanè casum hunc contrà emphiteotam decidit gl. prædicta in dicto verb. confederetur. Ibi enim habetur rem totam in commissum cadere ob culpam vnius ex hæredibus in non soluendo partem Canonis sibi spectantis, quam sententiã sequitur Ripa in l.4.§.casu n.44.ff.de verb.oblig. Roland.cons.17.nu.16.lib.2. Clarus in §. emphiteusis qu.8.nu.13.& post infiniros alios Corbul. tr.de iur.emphit.tit.de causa priuationis ob non solutum Canonem, ampliat. 8. nu. p. cum plur. sequ.fol.mihi 344.& post eum Polid. Ripa tr. de indiuiduis sect.10. num.50. fol.mihi 124.

Ratio est, quia sicut primus inuestitus, si tantum partem Canonis soluisset, à iure suo in totũ cecidisset, cum conditio, si Canonem non solueris, sit indiuidua, Ita si per hæredes. Canonis tantum pars soluta fuisset, ne ex eorũ persona mutetur obligationis conditio contra l. 2. §. ex his ff. de verb.oblig. Namq; cum insolidum sint obligati hæredes, culpa est communis, & omnes in non soluendo Canone tenentur Corbul. d. ampliat. 8. sub nu. 2.

Prout alia etiam ratione mouentur Doctores, quia scilicet caducitas est pœna propter pactum

4 expræssum, aut tacitum Domini concedentis, vt in deffectum solutionis Canonis cadat emphiteuta à re in emphiteusim obtenta. Ad eam autẽ euitandam non sufficit per vnum ex hæredibus partem solui, quia nisi in totum soluatur, cõmit-

5 titur pæna, & cõtra omnes, vt tradunt Doctores in l. in executione §. item si illa ff. de verb. obligat. Socin. in repet. l. 4. §. Cato nu. 145. ff. eod.

6 Hæc tamen sententia rigorosa videtur, & sic de rigore iuris eam procedere scribit Clarus d. §. emphiteuti qo. 8. sub nu. 13. in fine.

7 De AEQVITATE enim vbi soluenti suam ratam portionem, nulla potest adscribi culpa, cum crederet socium soluisse eius portionem, excusatur à caducitate, & ei subuenitur, etiam si socio, vel cohæredi soluendo non esset, quod magis est, & sic inania futurus esset regressus, vt probat Costa remed. subsid. 54. nu. 7. post Guid. de Suzara in l. 1. ff. si quis alien. testam. probib. vbi dicit hanc AEQVITATEM sequendam Io. Andr. in addit. ad specul. in tit. de emphiteusi §. nunc aliqua qu. 71. verb. hoc placet.

Vnus enim propter peccatum, siuè culpam

8 alterius priuari non debet, cum pęna teneat suos auctores l. pen. C. ne vxori pro marito, & cap. quæsiui, de his quæ fuerunt à marito, Nec debeat alteri per alterum iniqua conditio inferri vul. l.

9 non debet ff. de reg. iur. Quippè fratris, siuè hæredis factum suo fratri, aut cohæredi nocere non

10 debet, vt probat Guliel. de Cun. in l. si necessaria §. si onus ff. de pignorat. act. Addito ad Specul. loco relato.

Hanc sententiam, quod cessante culpa soluentis eius portionem Canonis in commissum non cadat ob contumaciam alterius cœmphiteutæ, admittit idem Corbul. in eadem ampl. 8. nu. 22. Quia tunc soluentem ope exceptionis in suo

11 iure esse conseruandum scribit ex Socin. in d. l. 5. §. Cato n. 148. vers. vltra Doctrinam ff. de verb. obligation. hoc idem probare videtur Gratian. lib. 4. discep. 675. nu. 33. dum ait, quod probabilis credulitas coemphiteutæ eum excusat à ca-

12 ducitate; Videlicet si probabiliter credere potuit socium, siuè coemphiteutam soluisse eius portionem Canonis.

Prælertim si is, qui cessauit in solutione partis Canonis, decessisset, antequam Dominus de-

13 clarasset velle esse locum caducitati, quia eius cessatio non noceret alijs, cum Dominus non posset amplius suam voluntatem declarare ad

14 causandam caducitatem, vt probat Corbul. d. ampliat. 8. nu. 24. post Ruin. cons. 168. num. 20. & Cassador. decis. 2. & 3. de locato.

Quæ conclusio eò magis procedere debet in

15 emphiteusi Ecclesiastica, cum vbiq; Ecclesiæ iure Cannnico, & eius AEQVITATE, & non rigore iuris Ciuilis, vti debeat cap. quæ in Ecclesiarum de Constit. & cap. quod Clericis de foro compet. Bero. cons. 196. nu. 20. lib. 1.

16 Cæterum, si Dominus consensum præstitisset diuisioni rei emphiteoticæ, tunc absolutè cessa-

tio vnius emphiteutæ non præiudicaret alijs; sed solus punitur, vt probat Corbul. dicta ampl. 8.nu.6. Idem admittit Caualcan. decis.25.nu.26. & decis.30.num. 118.par. 2. Peregr. de iure fisci lib.6.tit.6.nu.53. Ben intend.decis.4. per totum, quos sequitur Polid. Ripa dicto tract. de induid. sect. 10.nu.51. Quia eò casu attenta licentia Domini de diuidendo inter plures; Perindè est, ac si à principio esset diuidentibus concessa emphi-
17 teusis vti singulis Corbul.sub dicto nu. 6.

Si verò, quis ex coheredibus integrum Canonem soluisset, & sic etiam partem ad alios coheredes spectantem, posset alias portiones à cohe-redibus repetere iudicio familiæ erciscundæ, vt
18 tradit idem Ripa de induid. all.sect. 10.num.52. & nu. 59.

Et quia sæpè etiam occurrit, quod tribus existentibus hæredibus, qui certam summam pro Canone, exempli gratia, asses duodecim pro singulo anno soluere debent, vnus tantum integrã eius portioné soluit singulo anno; Adeo quod tribus annis simul computatis integrum Canonem persoluit; Dubitatur, an sit locus caducitati, nec nè, cum cessatum non dicatur per triennium in solutione Canonis, & ea solutio recepta dica-
29 tur in duriorem, & grauiorem causa l. cum ex pluribus ff.de solut. & l.1. C.eodem tit.

20 Concludendum est, ex communi opinione, cãducitati locum esse. Quia aliter nunquam res incideret in commissum, vno ex hæredibus eius portionem soluente; cum nunquam continuum triennium daretur, ita probat Io. Andr.in addit. ad Specul.tit.de emphiteusi quæst.71. verbo hoc placet in fine, Berous cons.196. nu.12.cum sequ. lib.1. Vrsill.ad Affl. decis. 153. sub nu. 1. & 2. & post eos Corbul.d.ampliat.8.nu.7.

Neq; ommittendum est, quod si res emphiteotica non pateretur commodam diuisionem, tàm si agatur inter fratres, quàm inter cohæredes; tunc vel præfertur faciens meliorem condi-
21 tionem, vel quem directus Dominus maluerit, aut Iudex arbitrabitur §. si familiæ cum sequ. Inst.de off.Iud. Affl.decis. 358.& Costa d.remed. subsid. 54.nu. 11.

Si verò res emphiteotica distributa est in testamento valde inæqualiter, vbi porest, nisi con-
22 templatione filiorum acquisitam esse constaret Clar.d.§.emphiteusis qu. 16. Eò casu, qui longè maiorem portionem in magno excessu habet, de AEQVITATE esset præferendus habenti
23 minorem partem, ad euitandum rei periculum, & præiuditium arg.l. maiorem ff.de pactis l.sancimus §. ne autem C. de donationibus; Capic. decis.37. & post eos Costa all. remed. subsid. 54. nu. 11. in fine.

S V M M A R I A.

1 *Emphiteuta tenetur ad omnes expensas refectionis.*
2 *Contrarium verius, vbi Canon est commensurabilis fructibus.*
2 *Emphiteuta, Libellarius, & Feudatarius dicuntur possidere, quia habent vtile dominium.*
3 *Emphiteuta tenetur ad collectas, ad viarum, & Pontium reparationem, ac Putei refectionem, & Aggerum, fossatuumq; purgationem.*
4 *Ciuitates huius dominij de facto proprijs expensis se munire consueuerunt.*
6 *Emphiteuta, qui Canonem commensurabilem fructibus soluit, æquiparatur simplici conductori.*
7 *Emphiteuta non liberatur, nec à toto, neque à parte Canonis, nisi in totum penitus perempta est, quando Canon est modicum.*
8 *Canon, siuè pensio, si est correspondens fructibus, fit remissio propter sterilitatem.*
9 *Contrarium probat Corbul.*
Remissio fit, vbi damnum contingit in re conducta, secus si in rebus propriis conductoris, vt in bonis num. 10. & 11.

Emphiteuta, qui soluit pensionem commensurabilem fructibus, excusatur à restauratiõe rei emphiteoticæ. Cap.LXXXI.

NE materia emphiteusis, de qua supra, alibi pertractetur; sed commodius hic per continuationem examinetur; Spectat hic quærere, an emphiteuta teneatur ad reparationem rei emphiteoticæ, quæ vel interijt, vel excidium minatur, & sanè Cepol. in tr.de Seruit. Vban.prædiorum tit.de refect.n.18. pro absoluto habet emphiteutam teneri ad om-
1 nes expensas refectionis, quamuis magnas, regist.in lib.6. par.2. tractat. fol.202.à ter.

2 Quia cum Emphiteuta, Libellarius, & Feudatarius possideant, & habeant vtile dominium l.1.§.qui in perpetuum ff.si ager, vel emphit. petat, huiusmodi impensa spectat ad eos. Eamdem sententiã amplectitur Valasc.tr. de iure emphit. qu.26.nu.4. In qua quæst.tradit omnes casus, in
3 quibus emphiteuta tenetur expensas facere, viz. in onerum, & collectarum solutione, in viarum, & Pontium reparatione, ac reffectione, & in Putei reparatione, atq; ad Aggerum, Fossatuumq; purgatione, & similia.

Prout in fine eiusdẽ quæstionis tradit Auctor ipse, an Ciuitas teneatur suis sumptibus se munire tempore belli; An verò expensis Principis seq; remittit ad Menchaquam lib. 1. Ill. quæst. cap. 6. Verum præterito anno 1625. dum exer-
4 citus Francorum Iannensis Republicæ ditionẽ, & oppida occupabat; Decuriones Ciuitatis Derthonæ Patriæ meæ proprij saluti studendo, sumptibus Ciuitatis eiusdem mœnia reparari, ac ea muniri curarunt, non expectata Crumena Regia, stante vicinitate Finium cum Iannensi iurisdictione, cum omnium interesset, vt à Gallorum conatu tuti redderentur, & ad eam expensam non teneretur Ciuitas; Quippè in hac materi

vbi

ſbi periculum ſit in mora, cogi poteſt ad deſendendum Ciuitatem, vel oppidum quilibet etiam priuilegiatus, vbi bellum immineat; Niſi ſtatim oſtendat, quod priuilegium, & illius diſpoſitio in dubium minimè poſſit reuocari, vt poſt Rebuff. in præfatione de ſentent. prouiſ. n. 97. ſcribit D. Senator Bellonus lib. 1. de Iucent. nu. 6.

Vbi tamen Canon, quem ſoluit emphiteuta, 6 eſt commenſurabilis fructuum rei emphiteoticæ, & ſic potius in recompenſationem fructuum, quam in recognitionem directi dominij, quo 6 caſu liuellarij, & emphiteutæ æquiparantur ſimplici conductori, vt tradit Alex. conſ. 111. lib. 1. Tunc de AEQVITATE non tenetur emphiteuta, nec liuellarius ad reparationem, & ad ſolutionem Canonis, vt probat Ancar. Iun. quæſt. famil. 78. num. 6, lib. 3. poſt Aret. conſ. 56. & 31. Idem poſt eum tradit Theſaur. deciſ. 20. nu. 3. & 7 7. qui nu. 4. tradit emphiteutam non liberari, nec à toto, nec à parte, niſi re emphiteotica in totum pænitus perempta per Tex. in l. 1. C. de iure emphit. verbo prorſus, & verbo interitum, & in §. adeò Inſtitut. de locat. verbo totius rei interitus, vt ibi etiam declarat gl. ac comprobat Clar. in §. emphiteuſis qu. 8. verſ. quæro etiam.

Quæ Theſauri traditio procedit tantum, ſi penſio eſt modica, & in mera recognitione directi dominij detur; Secus verò, quando eſt correſpondens fructibus, ideſt quod tanta, aut paulo minor penſio eſſet conſtituta, quanta daretur pro locatione; Quia tunc fieret remiſſio propter 8 ſterilitatem ad inſtar ſimplicis locationis, vt poſt Bart. probat Valaſc. d. tr. de emphit. qu. 27. ſub 9 nu. 11. & Theſaur. loco relato num. 5. Quamuis contrarium ſtatuere videatur Corbul. ampl. 12. num. 4. tit. de cauſa priuationis ob non ſolutum Canonē, eamdem ſentētiam ſequitur Cauagnol. ad decreta Montis ſer. 72. qu. 4. n. 16. & Theſaur. Iun. in addit. ad ipſam deciſ. 20. circa finem poſt Viuu. deciſ. 309. nu. 11. & deciſ. 500. lib. 3. reprobato Surd. conſ. 362. & Caroc. de locat. tit. de remiſs. mercedis qu. 8. nu. 34. In ſimplici tamen 10 locatione id intelligi debet, quando damnum contingit in re conducta. Non autem ſi damnum contingit in rebus proprijs ipſius conductoris, 11 vt in plauſtro, Bobus, & ſimilibus, quæ licet fundo deſeruiant, tamen non eſt locus remiſſioni, vt notatur in l. ex conducto, & l. ſi merces §. vis maior ff. loc. & l. licet C. locati, Caroc. de locat. par. 4. tit. de remiſs. mercedis qu. 8. num. 38. fol. mihi 192.

SVMMARIA.

1 *Cenſuario non fit remiſſio cenſus ob ſterillitatem rei cenſui ſuppoſita.*
Contrarium verius de AEQVITATE nu. 5. & 7. ac 8.
2 *Cenſuarius vigore Bullæ Pii Quinti tenetur ad onera, quæ ex natura contractus ſpectant ad dominum fundi.*
3 *Caſus fortuiti, vt ſterilitatis, belli, & ſimilium, ſpectant ad Dominum rei.*
4 *Cenſus, ſicuti non augetur auctis fructibus, ita illis ceſſantibus, vel diminutis, non ceſſat, nec diminuitur cenſus.*
6 *Cenſum omnem dicitur emere fructus rei, cum ſuper fructibus ſit conſtitutus cenſus.*
9 *Cenſus nullus debetur re in totum perempta, etiam ſi contrarium pactione fuiſſet conuentum.*
10 *Emphiteuta non tenetur ad Canonis ſolutionem ſaltem integram, ſi res deterior valde, vel ſterilis facta eſt.*
10 *Contrarium probat Viu. & Theſaur.*

Cenſuarius excuſatur à ſolutione cenſus, ſi res cenſui ſuppoſita infructuoſa effecta eſt. Cap. LXXXII.

1 POſtquam de remiſſione Canonis actum fuit ob ſterilitatem rei emphiteoticæ, Non ab re agendum erit, an huiuſmodi remiſſio fieri debeat cenſuario. Et negatiuam partem ſuſtinet Couar. var. reſol. lib. 3. cap. 7. nu. 5. verſ. primum etiam, quem ſequitur Surd. conſ. 162. nu. 2. & deciſ. 198. per totum; Maximè quia ex diſpoſitione Bullæ Pij 2 Quinti venditor cenſus tenetur ad onera, quæ ex natura contractus ſpectant ad Dominū fundi. l. 1. & fir. C. ſine cenſu, vel reliquo, Surd. deciſ. 162. num. 25. cum ſequ. Menoch. conſ. 983. per totum Viu. deciſ. 369. nu. 14.

3 Caſus enim fortuiti, vel ſterilitatis, belli, & ſimilium, ſpectant ad Dominum rei l. qui fortuitis ff. de pignorat. actione; Et ſicuti cenſus non au-4 getur auctis fructibus; Ita illis ceſſantibus, vel diminutis, nō ceſſat, vel diminuitur cenſus, Couaruu. lib. 3. var. reſol. cap. 1. nu. 5. Nauar. de vſuris nu. 81. & 117. Caroc. de locat. qu. 8. num. 36. tit. de remiſs. & Guid. Pap. qu. 8.

Contrarium tamen verius eſt de AEQVITATE, & in iudicando ſequi debemus, quia Cen-5 ſuarius ob ſterilitatem, vel aliud impedimentū, ob quod non potuit percipere fructus, excuſatur à ſolutione cenſus per Tex. in l. forma §. illam ff. de cenſibus Boſs. tit. de remiſs. mercedis n. 118. & Boccatius de cenſibus par. 3. nu. 70.

6 Cenſus enim ſuper fructibus conſtitutos fuiſſe certum eſt; Cum cenſum emens dicatur emere fructum rei, Tolet. in ſua ſumma lib. 5. cap. 45. Idcirco eis non perceptis abſque culpa, de AEQVITATE ad ſolutionem cenſus compellendus non eſt cenſuarius, vt multis argumentis probat Theſaur. Iun. in addit. ad d. deciſ. 20. in fine, & plenius in qu. famil. 32. ſub num. 25. verſ. contrariam tamen ſententiam lib. 1. cum ſequ. 7 plur. vbi ad contraria reſpondet, & ea tollit, cum hæc opinio ſit magis communis, & AEQVA, Præſertim per expreſſam diſpoſitionem d. extra-

uagantis Pij Quinti Pont. Max. & per tradita à Nauar. in addit. ad ipsam extrau. & in conf. 47. nu. 2. cum sequ. lib. 2. Parlador. rerum quotidianarum cap. 3. nu. 23. Cæual. com. contra comun. qu. 312. nu. 6. idem Viuu. decis. 369. nu. 15. Cum 8 opinio hæc AEQVITATI Christianæ adhæreat vt subijcit ibi Thesaur. sub nu. 28.

9 Porrò, quod re in totum perempta, cẽsus nullus debetur, non obstante pacto in oppositum inito, vt probat Costa de portione ratæ qu. 11. in fine, qui subijcit, quod si pars fundi remansit ad ratam, soluitur tantum census, siuè Canon, si tantum superfit, quantum pro eo præstari potest, eademq; conclusio procedit in coemphi- 10 teuta eadem AEQVITATE concurrente; quia tunc per Iudicẽ reducitur cõtractus ad AEQVITATEM tex. in l. cum quidam ff. de vsuris, Fontanell. de pact. nuptial. claus. 4. gl. 18. num. 115. & sequ. par. 1. lib. 1. licet contrarium teneant Viuu. decis. 599. & Thesaur. Iun. in add. ad decis. 20. & qu. famil. 32. n. 22. cum seq. plut. lib. 1. Cauagnol. ad Decr. 72. qu. 4. nu. 15.

SVMMARIA.

1 *Filios illegitimos oderunt legum latores, cum in legibus duodecim tabul. scriptum sit è meretriclo natos Patre non alito.*
2 *Filij illegitimi de iure ciuili non admittuntur ad paternam successionem, nec à Patre ali debent.*
3 *Contrarium verius de AEQVITATE Canonica.*
4 *Filij illegitimi ali debent non solum à Patre, sed etiam ab illius hæredibus.*
5 *AEQVITAS hæc Canonica locum habet etiam in terris Imperij.*
8 *Alimenta debentur filijs iure naturali.*
7 *Alimenta ex quadam sanguinis coniunctione debentur à parentibus omnibus animantibus.*
9 *Ius Canonicum nititur totũ quadã AEQVITATE.*
10 *Qui nihil deliquerunt, acriter puniendi non sunt.*
11 *Filiorum illegitimorum æqualis est venia, æqualis innocentia.*
12 *Filij illegitimi, & spurij, licet cum peccato generentur, sine peccato tamen aluntur.*
13 *AEQVITATEM, & pietatem prætulit ius Canonicum Castitati, naturalem sequens rationem.*
14 *Decisio Rotæ Romanæ.*
15 *Decis. cons. Neapol.*
16 *Impium esset vitam alicui dedisse, vt eam statim adimeremus negando alimenta.*
17 *Deus Opt. Maximus vult homines nasci, vt viuant, viuere autem, vt illius admirabilia opera venerentur, eiusq. sibi gratiam, ac pietatem comprecentur.*
18 *Semen ex qualicunq; homine sit, Dei vtiq; opus est.*
19 *Alimenta de AEQVITATE non solum filijs spurijs, sed etiam nepotibus debentur.*
20 *Nepotes ex filio spurio minus odiosi dicuntur.*
21 *Alimenta debentur etiam vxori inopi filii spurii.*
22 *Alimenta debentur etiam nepotibus spuriis ex filio legitimo natis.*
23 *Dotare filiam, seu neptem spuriam tenetur aui.*
23 *Dos succedit loco legitimæ.*
24 *Quod procedit, etiamsi pater expressè prohibuisset in testamento huiusmodi alimenta, & dotationẽ.*
25 *Pater pro alimentis filii spurii potest relinquere quartam partem suæ hæreditatis.*
Alere filios spurios tenetur etiam Fiscus, ad quem bona patris peruenerunt, etiam ob delictum læsæ Maiestatis nu. 26. ac 27.
28 *Decisio Rotæ Romanæ in ea materia.*
Alere filios spurios tenetur etiam donatarius omnium bonorum patris, si donata sint in fraudem à parentibus nu. 29. & 32.
Hipothecaria actio etiam datur pro alimentis filii de AEQVITATE in bonis patris nu. 30. & 31.
33 *Alere filium illegitimum tenetur etiam mater, donec peruenerit ad ætatem trium annorum.*
34 *Et etiam lapso triennio, si pater esset pauper.*
35 *Declara, quando mater id agere posset absque scandalo, & periculo.*
36 *Alimenta non debentur filio spurio, qui ea potest sibi lucrari ex artificio, vel seruitute.*
37 *Frater diues tenetur alere fratrem pauperem.*
38 *Alere filium spurium non tenetur pater, si inhonestè viueret filius, aut filia.*
40 *Contrarium verius, si resipiscat.*
39 *Filius quotiescunq; potest legitimè exheredari, etiam alimenta denegari.*
40 *Limitatur, quando filius resipiscit, & ad honestatem reddit.*
41 *Alimenta filijs spuriis debita præstanda sunt ex fructibus, non ex alienatione bonorum.*
42 *Filio & personæ legitimæ alimenta sunt præstanda, etiamsi ex alienatione bonorum, quia iure sanguinis debentur.*
43 *Alimenta præstanda sunt pro rata fructuum.*
44 *Filius illegitimus eò ipso, quod est artifex, præsumitur habere, vnde viuat.*
45 *Pater, & quilibet ascendens, non tenetur in plus, quam facere potest pro alimentis præstandis filio, neq; se arctare in suis alimentis.*
46 *Charitas prima incipit à se ipso.*
Pater, & quilibet ascendens cogitur tantum pro alimentis futuris filii, non pro præteritis, nisi facta interpellatione eorum causa debita contraxisset filius nu. 47. & 48.
49 *Alimenta alieni præstans absque alia protestatione, nihilominus agere potest ad illorũ repetitionẽ.*
50 *Vasallorum onus dotandi filias Domini extenditur etiam ad filias spurias.*

Filio naturali, etiam ex coitu damnabili debentur alimenta ex bonis Patris. Cap. LXXXIII.

1 SPurios, & illegitimos filios eo sunt odio prosequti antiqui legislatores, vt in lege duodecim tabularum scriptum esset, e meretricio natos patre non alito. Quod etiam ex Solonis lege apud Athanienses cautum fuit, vt refert Plutarchus in vita

vita Solonis; Adeo quod contra naturalem omnium animantium institutum iussit Imperator in Auth. ex complexu C. de incert. nuptijs; ne 2 huiusmodi spurij admitterentur ad paternam successionem, nec à Patre alerentur, minusque erga patrem eandem pietatem possent exercere, id quod cautum fuisse videtur, de iure Canonico in cap. per Venera. in fi. qui filij sint legitima, & multis auctoritatibus, & fundamentis probat Paleotus de nothis, & spurijs cap. 46. num. 1. ac post eum Lupus tr. de illeg. coment. §. 6. qui reprehendit Clarum affirmantem teneri patrem de iure ciuili alere filium ex damnato coitu natum in §. testamentum qu. 31. vers. sed quid dicendum.

3 De AEQVITATE tamen Canonica alimenta filio illegitimo, & etiam spurio, & ex damnato coitu procreato debentur, vt sanxit Cælestinus III. primus AEQVITATIS, & benignitatis illius auctor, in cap. cum haberent in fi. de eo qui duxerit in matr. quam pol. vbi Canonistæ 4 omnes, & hoc non solum à patre, sed etiam ab illius hæredibus l. si quis à liberis §. id rescriptum ff. de liber. agnos. Primam enim opinionem de rigore iuris, hanc de AEQVITATE Canonica procedere scribit Paleotus de mente aliorum loco relato nu. 2. Quamuis eam distinctionem non approbet id, quod comprobat in cap. seq. nu. 1. & seq. & post eum Thesaur. decis. 209. nu. 2. vbi tradit hanc AEQVITATEM Canonicam procedere etiam in terris Imperij ex Paleo- 5 to loco relato, & Rol. cons. 54. nu. 59. lib. 2. & nouissimè scribit Lupus de illegit. comment. 2. §. 1. nu. 13. ac Gratian. lib. 1. discept. 154. nu. 15.

Educatio enim hæc à iure naturali proficiscitur Bal. in l. fi. C. de iure delib. cum alimenta iure 6 naturæ, & quadam sanguinis coniunctione omnibus animantibus à parentibus debeantur l. si quis §. 1. ff. de lib. agnosc. & cap. sunt quædã il se- 7 condo q. 1. Calcan. cons. 62. nu. 16. vers. ad secundum. Quia videmus etiã animalibus irrationalibus experiẽtia filijs à se genitis naturæ quodam pondere ducti non deesse, & legem hanc à natura sensibus inductam exequi §. 1. inst. de iure na- 8 turali, vt copiosè tradit Farin. all. decis. 747. nu. 14. Idcirco ius Pontificium cunctis animantibus prospicere voluisse dicendum est, cum totum na- 9 turali quadam nitatur AEQVITATE, vt tradit Paleot. all. cap. 46. sub nu. 5. Qui enim nihil deli- 10 querunt, vt filij, acriter puniendi non sunt per alimentorum priuationem; cum vbique eorum 11 æqualis sit venia, æqualis innocentia, Paleotus vbi supra num. 6. & 7. Quippe æqualem esse omnium filiorum conditionem, quando tractatur de alimentis præstandis post Tiraquel. & Paleatum scribit Mastrill. decis. 85. nu. 5. par. 1.

12 Licet namq; filij spurij, & illegitimi cum peccato generentur, sine peccato tamen aluntur, & quamuis ius ciuile castitati prouidens filijs spurijs alimenta denegauerit per d. Auth. ex cõplexu, ius tamen Canonicum, & si peccata maximè 13 detestetur, & castitatem nedum commendet, sed præcipiat; naturalẽ rationem sequens AEQVITATEM, & Pietatem Castitati prætulit, & filijs illegitimis alimenta præstari iussit Bar. in l. fi. nu. 3. ff. de his, quibus vt indignis Alex. cons. 79. n. 4. lib. 2. Crau. cons. 199. nu. 1. Idem Rol. cons. 39. nu. 39. lib. 1. & post eos Farinac. cit. decis. 747. nu. 3. & 4. & ita iudicasse Rotã Rom. testatur in princip. d. decis. Eandem sententiam de AEQVITATE Canonica amplectitur Rendin. lib. 1. prompt. sentent. tit. 66. de legato num. 13. fol. mihi 433. quam sententiam sequitur Card. Mant. de tacit. & ambig. par. 2. lib. 13. tit. 12. nu. 5. & 6. & Surd. de alim. lib. 1. qu. 10. nu. 5. cum seq. plur. & ita iudicasse Sac. Con. Neapol. testatur Franch. decis. 645. nu. 5.

Præterea ratio ipsa naturalis satis persuadet, vt cum id, quod à nobis genitum est, tunc cum in lucem editur, satis per se infirmum, & imbecille existat, æquum sit ideo vsq; saltem à nobis foueri, quoad valuerit vt per se subsistere, & 16 viribus suis niti valeat, alioquin quid tam impium esse, quam alicui vitã dedisse, vt eam statim 17 illi adimeremus. Maximè quia Deus Opt. Max. vult homines nasci, vt viuant, viuere autem, vt illius admirabilia opera venerentur, eiusque sibi 18 gratiam, ac pietatem comprecentur; Semen autem ipsum ex qualicunq; homine sit, Dei vtiq; opus est cap. vndecunq; 56. dist. Quomodo verò ia, qui nascitur, aut viuit, vt Deum contempletur, si statim victu careat, vixq; lucem aspicere valeat, ita ratiocinatur Paleotus cap. 47. num. 2. cum seq.

19 Qua AEQVITATE stante non solum filijs spurijs alimenta præstanda sunt, sed etiam nepotibus ex filio spurio legitimè natis, ab Auo ali debent Paleatus d. cap. 47. sub num. 6. & probat Menoch. cons. 651. num. 16. & seq. Mantic. de 20 ambig. lib. 13. tit. 12. nu. 9. p. 2. Hi enim, quo ad eum, minus odiosi dicuntur l. fi. C. de natur. liber. Socin. cons. 161. lib. 1. Quippe, quod hæc alimenta etiam inopi vxori filij spurij præstanda esse per 21 patrem, & ascendentem probat Paleotus loco relato sub num. 7. & sequitur Thesaur. citata decis. 211. nu. 12. latiss. Card. Mant. de tacit. & ambig. d. tit. 12. num. 7. & 8. lib. 13. par. 2. Vbi apertè probat alimenta prædicta deberi nepotibus etiã 22 spurijs ex filijs legitimis procreatis, ac etiam filijs legitimis superiorum ex legitimo matrimonio susceptis per Ruin. cons. 124. nu. 21. lib. 1. Socin. cons. 161. nu. 1. vers. 4. & Rol. cons. 54. nu. 57. & seq.

23 Filiam verò, siuè neptem dotare tenetur pater, aut auus, quia dos succedit loco alimentorum, 23 vt vulgati iuris est, & probat Surd. d. tit. 1. de alim. qu. 10. nu. 9. Lupus d. coment. 2. §. 1. nu. 15. cum sequ. plur. Quamuis illius dos minor esse debeat, quam filiæ legitimæ Mant. de tacit. & ambig. lib. 2. tit. 21. nu. 23. p. 1. vbi subijcit non debere excedere quantitatem, quæ pro alimentis sufficiat, aliter fraudis suspicionem habet;

quod procedit, etiã si pater in testamento prohi-
34 buisset huiusmodi alimenta filijs spurijs, ex quo ralis dispositio inualida est Bal. in l. id quod pauperibus n. 38. C. de Episc. & Cler. Surd. d. q. 10. n. 8. Thesaur. decis. 211. nu. 3. qui nu. 5. tradit è con-
34 tra quod pater pro alimentis filij spurij potest relinquere quintam partem suæ hæreditatis post Paleotum d. cap. 45. nu. 8.

Quod onus alendi spurios trahitur nõ solum ad hæredem patris, vt supra dictum fuit, sed etiã
36 ad Fiscum succedentem in bonis patris, cum Fiscus loco hæredis habeatur; & bona in eum transeant cum prædicto onere l. pari. §. hi qni ff. de reg. iur. Crau. cons. 267. nu. 7. Etiam si pater, siuè ascendens in cuius locum successit Fiscus
37 fuisset condemnatus, ob crimen læsæ Maiestatis, vel hæresis, vt tradunt Socin. cons. 30. nu. 3. lib. 1. Plotus cons. 130. nu. 83. & sequ. Dec. cons. 8. n. 5. per l. vrgentes de hæreticis, quos sequitur Farin.
28 all. decis. 743. nu. 5. & 8. vbi ita iudicasse Rotam Romanam testatur idem Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. nu. 75.

Donatarium etiam omnium bonorum patris teneri ad alimentandum spurios probat Didac. in epitome cap. 8. §. 6. num. 14. quem sequitur Thesaur. all. decis. 211. num. 8. quia filijs spurijs
30 pro alimentis consequendis non solum competit actio personalis, sed etiam AEQVITATE actio hipothecaria contra tertios possessores,
31 cum bona parentum censeantur tacitè hippotecata pro alimentis filiorum, Duranr. de arte testandi tit. de lib. instit. caut. 17. Gallia cons. 35. nu. 3. & 13. & Surd. d. tit. 1. qu. 50. nu. 1. copiosè Thesaur. all. decis. 211. num. 10. & 11. qui tamen conclusionem declarat, vbi scilicet talia bona essent alienata in fraudem à parentibus, vel
32 fuissent alienata ab hæredibus post patris mortem, alias cessaret talis hipotheca ex Didac. d. cap. 8. §. 6. nu. 14.

Neq; prætereundum est onus hoc alimentandi filios spurios spectare etiam ad matrem, do-
33 nec peruenerit filius ad ætatem trium annorum Didac. in epitome d. §. 6. num. 13. vbi concludit hoc procedere, si pater posset postea alere, quia, si esset pauper, adhuc onus ipsum ad matrem spectaret etiam lapso triennio, vbi commodè hoc facere possit, Didacum sequitur Lupus cit. §. 1. nu. 20. cum sequ. & ibi distinguit onus hoc pri-
34 mo loco patri spectare, deinde in subsidiũ matri, Quamuis Costa remed. subsid. 6. num. 4. & 5. secundo loco onus hoc alimentandi tribuit Auo, & tertio loco matri, Lupi sententiam sequitur etiam Thesaur. all. decis. 211. nu. 7. distinguendo etiam, quando mater esset nobilis, quæ filium la-
35 ctare non posset, aut esset talis persona, quæ non posset sine magno scandalo filium apud se retinere, quia tunc tenetur pater filium cognoscere, & alere Peregr. de iure fisci d. tit. 18. nu. 59.

Si tamen filius spurius esset artifex, vel aliundè victum sibi quærere posset ex proprijs bonis, vel honesto artificio, quod eius cognouit condi-

tioni, seruiendo etiam alteri, non debentur ei alimenta d. l. si quis à liberis §. sed si filius, & §. alimenta ff. de lib. agnosc. Seuer. in repet. l. si quã Illustris nu. 67. C. ad orfit. Gabr. cons. lib. 1. n. 24. & tit. de alim. lib. 6. Rimin. Iun. cons. 215. nu. 47. & post eos Thesaur. all. decis. 211. n. 13. ac n. 20. Lupus cit. comèt. 2. §. 1. n. 31. cũ seq. & Mantic. de tacit. & ambig. d. lib. 13. tit. 12. nu. 9. vbi numero
37 sequ. tradit onus hoc spectare etiam fratri, qui alere tenetur fratrem ex eodem patre natum per l. 1. §. 1. ff. de tut. & rationibus distrahend.

Prout ab alimentorum onere eximeretur pater, si filius vel filia spuria inhonestè viueret, vt
38 tradit Coler. de alim. lib. 1. c. 2. n. 88. & Cãpeg. de dote par. 1. qu. 13. nu. 3. qui loquuntur de filia
39 legitima; Quia in omnibus casibus, in quibus filij possunt legitimè exhæredari, possunt etiam alimentis priuari, quamuis hoc non admittat Surd.
40 de alim. tit. 1. qu. 6. nu. 17. Saltem quando filius, aut filia resipiscit, & ad honestatem reddit, vt inquit Surd. tit. 8. priuil. 33. in fi. quem sequitur Ginrba ad stat. Mess. cap. 7. gl. 13. p. 1. num. 24. in qua gl. plenissimè materiam alimentorum pertractat, ad rem Thesaur. Iun. lib. 1. qu. forens. 71. nu. qui ex AEQVITATE, & Benignitate quadam alimenta filiæ non esse deneganda, hoc in casu probat, & ibi materiam ex dationis filiæ, quæ absq; patris consensu matrimonium contraxit, examinat ipse auctor.

Aduertendum tamen est, quod alimenta hæc spurijs debita præstari non debent ex alienatio-
41 ne bonorum parentorum, sed ex fructibus l. Imperator ff. ad Trebell. vbi Alex. Simon de Prettis tr. vlr. volunt. l. 1 t. n. 62. & Socin. cons. 97. circa finem lib. 1. D. Alex. Rhaud. decis. Pisa-
42 na 29. nu. 204. qui tamen nu. sequenti subijcit proprietatem posse alienari, vbi non sufficiunt fructus, si alimenta præstanda sunt iure sanguinis personæ legitimæ per Surd. tit. 3. qu. 9. n. 38. Ad rem D. Merenda lib. 4. controuers. cap. 34.

Quia alias, re vẽdita, & principali consumpto, posset filius alimentis carere, ideo pro rata fru-
43 ctuum alimenta præstanda sunt l. 3. ff. de alim. leg. Peregr. d. tit. 18. nu. 77. Gratian. discept. 151. nu. 13. lib. 1. & Thesaur. all. decis. 211. nu. 12. vbi
44 in fine tradit, quod eò ipso, quod spurius est artifex, præsumitur habere, vnde viuat post Manticã cons. 67. nu. 12. lib. 1. & nu. 23. scribit non teneri patrem, & ascendentem in plus, quam facere possit pro alimentis præstandis filio, neq; se
45 arctare in suis alimentis, & expensis, vt alium alet d. l. si quis à liberis §. fi. & l. 2. C. de lib. alend.
46 Natta cons. 387. nu. 8. Quia prima charitas incipit à se ipso l. præses C. de seruit. & aqua, & de alimentorũ quantitate actum fuit supra in c. 73.
47 Prout ommittendum non est patrem, & ascẽdentem cogi tantum pro alimentis futuris non pro præteritis Scrib. in l. de alimentis C. de transact. Thob. Nonius cons. 8. nu. 9. Franch. decis. 203. Nisi eorum causa facta interpellatione de-
48 bita contraxisset filius spurius, vel alimenta ab ex-

extraneo fuisset consequutus, vt latè prubat Thesaut.all.decis.21 t.nu.19.quo loci materiam ipsā plenissimè examinat, etiamsi alimenta præstitisset mater, vel alius absq; alia protestatione.

49 Quia nihilominus agere posset ad illorum repetitionem Bar. & Alex. in l.alimenta C.de negot. gestis, latissime Lupus d.tr. de illegit. coment.2. §.1.nu. 21. cum sequ.

Adeo verò priuilegiata dicuntur alimenta etiam fauore spuriorum, vt stante statuto, vel consuetudine, quod vassalli teneantur dotare filias Domini, cum dos succedat loco alimento-

50 rum, De AEQVITATE tenentur vassalli ad dotandam filiam spuriam, cum filia spuria debeat alimentari, vt post Martin. Laudens. in tit. apud Iud. vel dominium qu.feud. cap.1.scribit Cassan. in consuetud. Burgund. rubr. 8. §.5. vers. Immo plus nu. 38. fol. mihi 1162. Vide Io. Augelum Bossium Barnabit. de effecti matri. p. 2. cap. 6. per tot.

SVMMARIA.

1 *Donatarius regulariter non tenetur alere donantē.*
Contrarium verius de AEQVITATE saltem ad ratam rei donatæ nu.2.& 5.
3 *Alimenta negans, necare quodam modo videtur.*
4 *Alimentorum negotio, dicitur legitima causa reuocandi donationem.*
6 *Alimenta præstanda sunt pro modo facultatum donatoris, & donatarij, & pro modo rei donatæ.*
7 *Vassallus tenetur alimenta præstare Domino inopi, quando Dominus ad inopiam redactus est culpa vassalli, & diues est vassallus.*
8 *Alimenta debentur Patrono inopi per Ecclesiam, siue beneficiatum.*
9 *Alimenta, in quibus alijs casibus præstanda sunt, tradit Surd.de alim.tit.4. qu.23. nu.10.cum sequ.*
10 *Legata non sunt restringenda, vt hæredibus prosint.*

Alimenta sunt præstanda Donatori per Donatariū. Cap. LXXXIV.

ET alimentorum materia plenè examinetur hue loco, ommittendum non est, an alimentorum onus ad alias personas etiam vltra patrem, & ascendentem, ac eorum bona possidentem pertineat; Et licet gl.in l.cum ex causa ff. de re Iud.quam citat gl. magna in l. in condemnatione ff. de reg. iuris

1 disponat, quæ regulariter donatarius nō tenetur alere donante, quam sequuntur Doctores vt testatur Bal.in l.fi.n. 7. C.de reu. donat.

De AEQVITATE tamen onus hoc alendi spectat etiam ad donatarium, qui alimenta do-

2 natori præstare debet ad ratam fructuum rei donatæ, si non habet donatur, vndè viuere valeat, vt tradunt Scribentes in l.fi.C.de reuoc.donationibus præsertim Salic. vers. opinio huius gl. vbi Ripa num. 164.

3 Negans enim alimenta quodammodum necare videtur l. necare ff. de liber. agnosc. Idcirco alimentorum negatio, dicitur legitima causa

4 propterquam donatio prætextu ingratitudinis possit reuocari, vt exponit gl.in d.l.fi. C. de reuoc. donat. verbo voluerit, vbi Ripa num. 164. Clar.d.qu.21 nu.3.& post eos Surd.d.tit.4.q.23. nu.8.de aliment.

5 Et sic constat contrariam opinionem de rigore iuris procedere, De AEQVITATE vero hanc communiter receptam esse, & tanquam Aequiorem in iudicando sequendam, vt tradit Clar. all. qu.21.sub.nu.3.prope finem. Quo loci tradit alimēta præstanda esse pro modo facultatū vtriusq;

6 donatori, scilicet, & donatarij, & pro modo rei donatæ, si alimenta petantur, quē sequitur Surd. loco relato n.11. Idem probat Gratian. discept. 381.nu.19.lib.2. etiamsi donatio non contineret omnia bona, sed maiorem partē qui Clarus in §. feudum qu. 23. pertractat quæstionem, an vassallus teneatur alere Dominum inopem, Et in duo-

7 bus casibus tantum eum teneri scribit, videlicet quando Dominus ad inopiam redactus est culpa vassalli, & quando vassallus superabundaret diuitijs, maximè prouenientibus ex ipsa re feudali.

8 Quæ alimenta Patrono etiam deberi per Ecclesiā, siue benefitiatum probat Paul. de Citad. tr.de iure patron.n.157.circa finem in 6.par.art. 3.Rebuff.in l.verbo victus col.2.ff.de verb.signif. Gratian. cap. 610. nu.4. lib.4. & Corduba in l.si quis è libetis §.solent nu. 24. ff. de liber. agnosc. quos sequitur Surd.de alim.d.tit.q.23.n.12.cum

9 sequ.quo loci à nu. 10.vsq;ad finem tradit plures alios casus, in quibus alimenta præstanda sunt, enumeratq;46.Reprehenditq;in fine eos, qui le-

10 gata restringunt, vt hæredibus prosint, id quod sibi tunc scolari accidisse testatur inditiu Senatus Mantuani, in quo præsidebat Rul.à Valle, & assidebat Marcus Antonius Natta.

SVMMARIA.

Legatum sub conditione nuptiarum debetur etiā, si Legatarius Monasterium ingrediatur nu. 1.& 2.
3 *Legatis ducentum si nupserit, & centum si Religionem ingrediatur, debentur nihilominus ducentum, si Religionem ingressus est legatarius.*
Contrarium verius de AEQVITATE nu.4.& 20. ac 21. cum sequ.
5 *Nubenti temporaliter debetur maior dos, quam nubenti spiritualiter, si maritum coodignum inuenire vult nubens temporaliter.*
Dos datur pro oneribus matrimonij tàm spiritualis, quam temporalis.
8 *Onera maiora incumbunt nuptijs, quam monialibus.*
10 *Monialis non eget familia, liberis caret, non quærit pompam, aut honores.*
11 *Dos constitui debet secundum locorum consuetudinem.*
12 *Dotata congruenter dicitur, quæ habuit dotem secundum consuetudinem loci.*

13 Dos

13 *Dote rongrua satisfit statuto exrludenti dotatam.*
14 *Decisio Rota Rom. in ea materia.*
15 *Conditio non ingrediendi Religionem, licet aduersa sit Religioni, fauet tamen matrimonio, & sobolis pracreationi, qua idcirco valet.*
16 *Religionem ingrediens, seculo, & bonis temporalibus per tria vota renuntiat, Ideirro verisimilè non est aliquem retrahi posse à Religionis ingressu eo quod legato priuetur.*
Religionis ingressus respicit priuatum ingredientis bonum, Matrimonium verò bonum Reipublicè rommune, quod in liberis procreandis versatur num. 17. & 18.
19 *§. sed & hor in Auth. de Sanctiss. Episcopis declaratur.*

Minus datur pro dote ingredienti Monasterium, quam nubenti in seculo. Cap. LXXXV.

1 IMperator Iustinianus in Auth. de Sanctissimis Episcopis §. sed, & hoc statuit, quod legatum sub cõditione nuptiarum, vel similium, debetur ommissa conditione, si Legatarius Monasterium, vel Religionem ingressus 2 est, quia tunc conditio ipsa pro non apposita habetur. Ratio est, ne legatarius metu ammittendi legatum retrahatur ab ingressu Monasterij tex. est in Auth. de Monachis, & Monasterijs §. si quid sub condirione, & in Auth. si qua mulier C. de Sacros. Eccles. latè Boer. decis. 354. num. 2. & 3.

Ex hoc inferunt scribentes, quod facto legato alicui de ducentum, si matrimonium contrahat, & de centum tantum, si Monasterium ingrediatur, debentur nihilominus ducentum, etiamsi Monasterium ingressus est legatarius, vt post 3 Bar. tradit Panorm. in cap. in præsentia de probationibus num. 42. cum sequ. Summa Silnestr. in Verbo legatum nu. 9. Et verbo hæreditas 4. qu. vlt. Medina de rebus restituendis q. 23. Scribent in Auth. nisi Rogati C. ad Trebel. ad rem faciunt tradita in l. Titiæ ff. de condit. & demonstrat.

De AEQVITATE tamen contraria sententia verior est, viz. centum tantum deberi Lega- 4 tariæ ingredienti Religionem, quia minus datur ingredienti religionem, quam nubenti, & ita suadere naturalem AEQVITATEM probat. Ludouis. decis. 63. nu. 3. qui multos in eam refert sententiam, præsertim Ias. in Auth. si qua mulier. num. 10. C. de Sacros. Eccl. post Bal. in Auth. nisi rogati col. 5. C. ad Trebel. Et quo loci 5 tradit Ias. AEQVITATEM consistere in hoc, quod quando filia vult nubere, requiritur magna impensa, si vult inuenire maritum coequalem ipsi mulieri, sed pro valdè minori impensa potest ingredi Monasterium.

6 Dos enim datur pro oneribus matrimonij l. pro oneribus, & l. dotis fructus C. de iure dotis l. de Diuisione, vbi gl. Et Scrib. ff. sol. matrim. Id quod locum habet non solum in matri- 7 monio carnali, sed etiam in spirituali, quod per ingressum Religionis contrahitur Socin. cons. 8 222. in fi. lib. 2. Longè autem maiora onera incumbũt nuptis, quam Monialibus vt inquit Couaruu. lib. 1. var. resol. cap. 19. nu. 19. in fine, Et docet experientia. Cum Monialis non egeat fa- 9 milia, liberis careat, non querat pompam, aut honores, & dos à Monasterio recipiatur tantum 10 pro alimentis, & suffragio vitæ, vt probat Bal. in Auth. res quæ sub nu. 11. C. Commun. de legatis, & Socin. dicto cons. 222. in fi. quos refert, & sequitur Ludouis. all. decis. 63. nu. 78. & 79. Vndè sequitur, quod AEQVITATI, & naturali rationi conuenit, vt minus detur pro dote ingredientis Religionem, quam matrimonium contrahentis.

Prætetea perspicuum est in dotis Constitutione attendi maxime locorum consuetudinem 11 Corn. cons. 316. sub n. 6. vers. Et hoc sẽper lib. 1. Cæsar de Grass. decis. 2. nu. 15. de Constitutioni- 12 bus, Itaut dicatur congruenter dotata, quæ habuit dotem secundum consuetudinem loci, vt probat Dec. cons. 26. sub nu. 4. vers. nam conuenit, & per talem dotem satisfieri statuto exclu- 13 denti dotatam probat Corn. all. cons. 316. sub n. 6. vers. si ita quod de communi extimatione, & 14 sequitur Ludouis. recit. decis. 63. nu. 11. & 12. Et ita iudicasse Rotam Rom. testatur ibi nu. 13. & nu. 25. Quam sententiam sequitur Couar. lib. 1. var. resol. cap. 19. nu. 7. vsq; ad 11. vbi materiam ipsam plenè examinat, & contraria tollit. Card. Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 11. tit. 11. num. 27. & sequ. & num. 41. ac tr. de tacit. & ambig. lib. 12. tit. 21. nu. 30.

Hanc opinionem sequitur Molina de Iust. & iure tr. 2. disp. 207. vers. dubium deinde, & vers. vt de hac re, cum vers. sequ. Idest litt. B. & C. fol. mihi 956. & Sanchez de matrim. lib. 1. disp. 34. num. 11. maxime vers. Cæterum, & nu. 12. Dicens, quod licet conditio illa Religioni 15 aduersa sit, fauet tamen matrimonio, & sobolis procreationi.

Prout etiam subijcit, quod non est verisimile aliquem arceri à Religionis ingressu, eo quod 16 legato priuetur, cum ad id ingrediatur, vt seculo, & bonis temporalibus per tria vota renunciet, Deindè quia ingressus Religionis respicit 17 priuatum ingredientis bonum, matrimonium autem bonum Reipublicæ commune, quod in liberis procreandis versatur, Vndè mirandum 18 non est, si ius non ita faueat ingressui Religionis, & matrimonio.

Nec obstare inquit disposit. §. sed. & hoc in Auth. de Sanctiss. Episcopis, cum ea procedat tantum ex præsumpta voluntate Testatoris, non 19 autem contra eius expressam voluntatem, quod etiam tradit idem Molina in disp. 34. num. 29. & 30. ac nu. 33.

Quam

Quam sententiam amplectitur etiam Thesaur. Iun. lib. 1. qu. famil. 60. per totum, maximè verò num. 5. cum seq. pluribus, vbi testatur hanc quæstionem fuisse disputatam per Ricardum Malumbram Cremonensem, & Thomam Formaginum quem I. C. Bononiensem fuisse putat, & 20 vtramque communem esse dicit, licet hanc nostram amplectatur num. 14. vti veriorem, & æquiorem, ac testamentis fauentem, & consuetudine totius Christianæ Reipub. confirmatam.

21 Pro qua 30. Doctores recenset, & 26. pro alia contraria opinione, quam sequitur Rolan. pleno cons. 35. lib. 3. cum quo transit Maluasia cons. 21. nu. 17. lib. 1. Numero vero 15. cum seq. ad 22 contraria respondet, & in his se conformat responsioni Sanchez, de qua supra.

His addo Fachin. lib. 5. contr. iur. c. 54. Peregr. de fideicommiss. art. 28. nu. 73. Ceual. lib. 1. com. contra cõmun. q. 441. Menoch. lib. 4. præsumpt. 83. & cons. 555. lib. 6. Franch. decis. 29. nu. 4. Turett. cons. 4. nu. 16. Mastril. decis. 153. nu. 19. cum sequen. plur. par. 2. Ambros. decis. Perus. 30. per totum pat. 2. nouissime Fontanell. de pact. nuptial. lib. 1. claus. 4. gl. a. nu. 35. & lib. 2. claus. 5. gl. 1. num. 66. pat. a. Et Cancer. lib. 1. var. resol. cap. 24. num. 15. ac Giurbam ad statut. Mess. cap. 3. glos. 4. part. 2. num. 18. & 21. cum plur. seq. lib. 4. vbi materiam ipsam exactissimè examinat, infinitosque Doctores pro vtraque parte excitat, ex quibus sane Doctorum Auctor. facile percipi poterit communiorem, immo communissimam esse hanc nostram sententiam in re adeo controuersa.

SVMMARIA.

1 *Mulier dives non censetur dedisse in dotem secundo viro omnia eius bona.*

Contrarium verius de AEQVITATE, concurrentibus qualitatibus, de quibus ibi nu. 2. 7. & 10.

3 *Dos constitui debet etiam secundum dignitatem Natalium viri.*

4 *Vxor secundum Aristotelem censetur dedisse vniuersa bona in dotem viro.*

5 *Præsumptio legis adaptatur ad id, quod est verisimile, & iuridicum.*

6 *Præsumptio legis pro veritate admittitur.*

8 *Contractus ex consuetudine congruam recipiunt interpretationem.*

9 *Dotium fauore in ambiguis respondere æquius est.*

11 *Maritus sibi imputet, quod in principio circa dotem sibi constituendam non prospexerit.*

12 *Viri Nobilitas, & dignitas potissima causa est, vt dos augeri sibi debeat.*

13 *Mulier propter eius nobilitatem, & maiorem dotem nubit viro ditiori.*

14 *Dos congrua æstimari debet ex numero liberorum.*

15 *Filiæ Moniales non computantur in numero liberorum ad hoc, vt dos congrua æstimari debeat.*

16 *Moniales incapaces successionis habentur pro mortuis.*

17 *Filia vnica masculis non extantibus pinguius dotari debet.*

Dotem inæqualem filiabus constituere potest pater, quæ vel diuerso tempore, vel in diuersis Ciuitatibus nuptæ sunt, aut quia diuersa sit conditio vnius, & alterius viri nu. 18. & 19.

20 *Dotem inæqualẽ constituere filiabus alius nõ potest, quam Pater, quia ei soli cõpetit huiusmodi facultas.*

21 *Inæqualitas inter liberos iurgia, & discord. nutrit.*

22 *Dictum scitum Diui Ambrosij.*

23 *Solonis Atheniensis Legislatoris lex, vt liberi æquales essent.*

23 *AEQVITATI resistit, vt soror maiorem dotem habeat alia sorore.*

23 *Aequalitas est mater concordiæ, & amicitiæ, & inæqualitas odij, & dissidij.*

24 *Promissio futuræ successionis nullius est momenti.*

25 *Pactiones nuptiales similes inter Comitem Sabaudiæ, Marchionem Montisferrati.*

26 *Papirij Cattanei Senatoris Amplis. honorifica mentio.*

Mulier omnia bona in dotem dedisse secundo viro præsumitur, si vir sit ea præditus dignitate, vt tali, & tanta dote dignus existimetur.
Cap. LXXXVI.

SOlemnis, & antiqua fuit quæstio, an mulier diues censeatur omnia bona in dotem dedisse viro, cum quo nihil de dote egit (postea quam de dote spirituali in præcedenti capitulo actum fuit) quam quæstionem diuersimodè resoluerunt scribentes.

1 Et sanè communis Doctorum conclusio est mulierem non dedisse in dotem bona sua, cuius conclusionis antesignanus fuit Bar. in qu. 7. incipiente mulier habens magnum patrimonium, quem sequuntur quamplures Scrib. præsertim Corn. cons. 127. n. 2. lib. 4. Ias. in l. si constante nu. 219. ff. sol. matr. Calca. cons. 3. nu. 35. Dec. cons. 521. nu. 11. Gozad. cons. 33. nu. 19. in fi. Curt. Iun. in Auth. Præterea nu. 12. C. vndè vir, & vxor Socin. Iun. cons. 129. nu. 17. lib. 1. Paris. cons. 34. nu. 34. lib. 3. Natta cons. 981. nu. 11. in fi. & Menoch. lib. 3. præsumpt. 6. nu. 61. cum seq. plur.

2 Contraria tamen sententia de AEQVITATE verior videtur, vbi mulier secundo nubit, & primo viro omnia bona in dotẽ dedisset, vel in certa quantitate fuisset à Patre dotata, siue matrimonium contraxisset cum viro, qui hac dote vniuersorum bonorum dignus esse putatur. Quia 3 dos debet constitui etiam secundum dignitatem natalium viri l. cum post §. Gener. & l. quæro ff. de iure dot. Quibus casibus habere locum dicitur sententia Aristotelis in Topicis, dum

affir-

4 affirmauit vxorem censeri dedisse vniuersa bona in dotem viro, de qua meminit Glo. in l. mulier bona sua ff. de iure dotium, ita scribit Bal. in l. vlt. num. 10. ff. de sentent. quæ sine cer. quant. vbi inquit eam conclusionem habere magnam AEQVITATEM, quem sequitur Card. Mantica tr. de tacit. & ambig. lib. 12. tit. 10. n. 27. & tit. 14. nu. 4. 6. ac 7. ac tit. 21. nu. 27. par. 1. multosq; 5 alios in eam sententiam refert, Tunc enim præsũptio legis adaptatur ad id, quod est verisimile, 6 & iuridicum, & sic pro veritate admittitur arg. à contrario sensu l. quod non est verisimile ff. quod metus causa Bal. in l. vlt. & vlt. not. C. de hæred. instit. & in l. iubemus nu. 2. C. de testamentis, quẽ sequitur Mant. d. tit. 10. nu. 27. in fine.

Et eò magis, si in Ciuitate extat generalis cõ-7 suetudo, vt mulier det omnia bona sua in dotem, quia tunc dos tacitè intelligitur constituta omnium bonorum, Contractus enim ex consuetu-8 dine congruam recipiunt interpretationem l. quod si nolit §. quia assidua ff. de ædil. ædicto, & l. vlt. C. de fideiuss. Mant. d. tr. lib. 3. tit. 8. & lib. 12. tit. 14. nu. 2.

9 In ambiguis enim pro dotibus respondere benignius, & AEQVIVS est l. in ambiguis, & l. si aget §. 1. vers. sed benignius est ff. de iure dotium, & l. in ambiguis ff. de reg. iur. & probat idem Mant. loco relato tit. 10. sub num. 28. vers. tertio quia.

Sententiã hanc sequitur etiam Ioseph Ludou. decis. Perus. 98. à nu. 14. vsq; ad finem, vbi cõcordando opiniones contrarias per distinctiones, & limitationes tenet, quod regulariter bona nõ 10 censentur in dotem tradita, Quamuis in casibus supra expræssis contrariam admittat, optimisq; fundamentis, & rationibus eius traditiones cõprobet, Prout ferè eisdem fundamentis, & rationibus materiam distinguit, & limitat Menoch. alleg. præsumpt. 6. nu. 80. 81. 89. & 90. lib. 3. Gail. obseru. 82. nu. 7. lib. 2. Surd. cons. 94. nu. 29. cum sequ. lib. 1. Quidquid in contrarium affirmet Phanut. de lucro dotis gl. 10. nu. 39. Prout nouissime eamdem sententiam amplectitur Fontanell. de pactis nuptialibus lib. 2. claus. 5. gl. 7. num. 26. qui nu. 28. tradit maritum sibi imputare debere, 11 quod in principio circa dotem non prospexerit sibi constituendam.

Et ex hoc infertur nobilitatem viri, & einsdẽ dignitatem potissimam esse causam, vt dos au-12 geri debeat, vt etiam loquitur gl. in cap. nullum sine dote 30. qu. 5. Lucas de pæna in l. mulieres col. 5. vers. secundo augetur C. de dignit. lib. 12. Tiraquel. de nobil. cap. 20. num. 157. & sequ. & Decian. cons. 10. nu. 30. lib. 2. quos recenset, & sequitur Card. Mantic. relato lib. 12. tit. 21. nu. 25. sicuti è contra mulier propter eius nobilitatem, 13 vel maiorem dotem, nubit viro ditiori §. quia vero in Auth. de æqual. dot. Oldr. cons. 260. n. 3. & Mant. d. tit. 21. nu. 28.

14 Dos vero congrua æstimari oportet ex numero liberorum l. si filiæ ff. de leg. 3. Crau. cons. 15 765. nu. 11. Quamuis filiæ Moniales, quibus longè minores dotes solent constitui, cum non deseruiant oneribus matrimonij, vt in præcedenti cap. probatum fuit nu. 9. & 10. non computãtur, & scribit Menoch. cons. 247. nu. 55. & sequ. si ta-16 men incapaces sint successionis, quia tunc habentur pro mortuis, adeo quod filia vnica, non 17 extantibus masculis, pinguius dotari debet, vt tradit Card. Mant. rel. tit. 21. nu. 30. cum sequ.

18 Quamuis absolutum sit posse patrem inæqualem dotem constituere filiabus, quæ vel diuerso tempore, vel in diuersis Ciuitatibus nuptæ sunt, & tradũt Dec. cõs. 26. n. 5. & Ruin. cons. 56. n. 10. & 17. lib. 3. Aut quia diuersa sit conditio vnius, 19 & alterius viri Card. Mant. d. tit. 21. num. 29. & 35. Quam facultatem alijs, quam patri, non com-20 petere, scribit dictus Auctor sub eodem vers. sed aduertendum.

Hanc tamen inæqualitatem nunquam probare potui, cum iurgia, & discordias parare tantum possit, vt scripsi supra in cap. 6. nu. 4. vbi relatum 21 est Egregium illud dictum Diui Ambrosij cap. 2. de Patriarcha Ioseph, viz. iungat liberos æqualis 22 gratia, quos æqualis iunxit natura; Id quod antea prospexerat Solon Atheniensiũ Legislator, dum restandi facultatem rãtum permisit ijs, qui 23 liberos non haberent, vt liberi Aequales remanerent, Et quibus addo D. Bimium cons. 383. num. 17. cons. 393. num. 11. & cons. 397. num. 30. lib. 4.

AEQVITATIQ; resistit, vt soror maiorem dotẽ habeat, quam alia soror Dec. cons. 59. col. 3. & cons. 319. in fi. quia AEQVALITAS mater est concordiæ, & amicitiæ, & inæqualitas odij, dissidij parens. Alba cons. 23. num. 4. & 5. vbi Addit litt. C. & cons. 234. nu. 25. iuncto cons. 241. nu. 11.

Cæterum, si vltra dotem Socer promisit Genero in nuptialibus pactis filiam hæredem instituere; Promissio hæc, tanquam futuram succes-24 sionem continens, nullius est momenti, & eius vigore nullo modo agere poterit ad interesse contra hæredes promissoris gener, tex. est in l. si quis ab alijs §. vltimo ff. de re Iud. Bal. in l. pactũ quod dotali vers. decipitur, vbi Ias. num. 1. C. de pactis Card. Mant. de tacit. & ambig. d. lib. 12. tit. vlt. nu. 27. cum sequ.

Sub cuius pacti forma deceptum fuisse habetur olim Sabaudiæ Comitem, dum ille filiam 25 Marchionis Montis Ferati in vxorem duxit, ob quam promissionem in eo Marchionatu, mox in Ducatum erecto, succedere posse prætendit modernus Serenissimus Sabaudiæ Dux, ob quam prætensionem tot bella in hac Italiæ regione orta sunt, cum totali subditorum pernicie; Et cui fundamento optimè responsum fuisse legitur per Eruditissimum, & magni nominis olim Senatorem Papirium Cattaneum in responso de Du-25 catu Montis Ferati contra Fabrum fol. 3. & 5. in fi. & fol. 8. & melius nu. 151, cum sequ. plur. fol. 70. Quamuis impressum sit sub nomine Collegij

I.C.

I. C. Mantuæ; Non ignoro enim opus illud per egregium à dicto Sapientissimo Senatore fuisse compilatum; Quamuis nomen proprium omisserit dignis de causis, & præcipuè, ne inter hos Principes scribere, & respondere videretur.

SVMMARIA.

1 *Chaos appellatur quæstio, an filia faciat partem, quæ non admittitur ad partem.*
Fæmina per statutũ exclusa non facit partem ad augendum legitimam masculorum nu. 2. 21. ac 26.
Contrarium verius de AEQVITATE nu. 5. 7. 9. 13. 15. 16. & 17. ac nu. 27. 33. cum sequ. ac nu. 36. & 37.
3 *Thesauri traditio in ea materia.*
4 *Vtraq; opinio absq; obiurgatione deffendi potest.*
6 *Decisio Sacri Concilij Neapol. in ea materia.*
7 *Fæminæ ex eo, quod dotata sunt, non desinunt esse de liberis.*
8 *Ordinatio Ill. Magistratus extraord. redd.*
Fæmina dotata habetur, ac si succederet fauore masculorum nu. 11. & 45.
Dos succedit loco legitima ex communiori opinione nu. 12. & 16. ac 28.
18 *Decis. Sen. Pedamont. quod filia faciant partem.*
19 *Absurdum non est, vt quis faciat partem, & ad illas non admittatur.*
19 *Decretum Senatus in ea materia.*
19 *Io. Baptista Trotti Illustriss. Præsidis honorifica mentio.*
20 *Legitima liquidatio quomodo fieri debeat.*
21 *Fæmina à statuto exclusa habentur pro non extantibus.*
23 *Filius exhæredatus non facit partem, nec auget quartã legitima filiis, quia habetur pro mortuo.*
24 *Filius deportatus non facit partem, quia habetur pro mortuo.*
25 *Statutũ, idest lex municipalis, tanta est potentia in sua Ciuitate, quanta lex cõmunis in suo vniuerso.*
Fæminæ per ingressum Monasterii habentur pro mortuis nu. 26. Contrarium nu. 47.
29 *Filia, quæ habuit legitimam per receptionem dotis, facit partem.*
Filia instituta etiam in vno nummo facit partem fauore masculorum nu. 31. 32.
35 *Exclusus per statutum à successione accrescit aliis portionem deficientem sibi per exclusionem.*
38 *Decii opinio reprobatur.*
39 *Decius vti parum sibi constans à Doctoribus reprehenditur.*
40 *Fæmina per statutum exclusa succedit Patri, fratre vnico iustè exhæredato.*
41 *Religionem incapacem ingressus, vt fratrum minorum; pro mortuo habetur quoad successionem.*
42 *Contrarium probat Alba, qui reprobatur.*
43 *Dispositum in odium iuste exhæredati, vel deportati, non procedit in aliis casibus.*
44 *Fauores ampliandi sunt, & odia restringenda.*
46 *Introductum in fauorem non debet in odium retorqueri.*

Soror facit partem fauore fratrum; vt eorum legitima augeatur, & pinguior efficiatur. Cap. LXXXVII.

1 QVæstionem, an qui non admittitur ad partem, faciat partem fauore aliorum, ingentem, & Chaos appellant Doctores, cum in ea exploranda vacillent, vt
2 tradit Bellonus cons. 83. nu. 12. in fi. & num. 13. Fæminas enim per statutum exclusas à successione non facere partem ad augendam legitimam fratribus de triente ad semissem, iuxta disposita in §. 1. in Auth. de trient. & semiss. & in Auth. nouissimè C. de inoff. testam. tradunt Dec. cons. 299. nu. 2. Alex. cons. 775. nu. 8. Brun. in tr. super statut. quod stan. masculis fæm. non succedant art. 13. qu. 3. nu. 31. cum sequ. Paris. cons. 25. n. 37. & sequ. lib. 2. & Thesaur. decis. 159. per totum, vbi ad dilucidandam materiam octo formauit
3 conclusiones, in quibus diuersimodè iudicari debere supponit; Quamuis, vt verum fatear, intricatam magis reddi quæstionem ipsam mihi videtur, non ob Auctoris doctrinam, quæ sanè summa est, sed ob casuum diuersitatem; qui inter se quodam modo pugnare dicuntur.

Propterea, vt breui spatio tantæ Doctorum
4 controuersiæ vera decernatur decisio, cũ vtraq; deffendi, & sequi posse absq; obiurgatione tradant relati scribentes; Contrariam sententiam Aequiorẽ, & veriorẽ esse sẽtio, filias scz. fæminas etiam matrimonio carnali, siue spirituali collo-
5 catas, ex statuto, vel Constitutionibus exclusas à successionibus, mediante dotatione, facere partem quo ad commodum masculorum in liquidatione legitimæ fratrum, eam fratribus propterea impinguando de triente ad semissem, si fæminæ cum masculis numerum quinque adæquant; Quamuis non admittantur ad partem, vt omissis antiquis scribit Franch. decis. 549. nu. 1. cum sequ. quo loci testatur ita iudicasse, & iudicare
6 solere Sacrum Concil. apud quod Tribunal nulla dubitatio erat circa eum punctum; quod prius testatus fuerat Capic. decis. 158.

Eamdem conclusionem antè eum probauit Cephal. cons. 245. num. 20. cum plur. sequ. lib. 2. ea præsertim ratione, quia ex eo, quod fæminæ
7 dotatæ sunt, non desinunt esse de liberis, Idem probat Eugenius solemni cons. 33. num. 70. cum sequ. plur. Prout ab ea sententia non discrepat Boss. tit. de bonorum publ. sub nu. 2. vbi ita fuis-
8 se iudicatum per Gubernantes Redditus. Extraordinarios huius Dominij Mediolani testatur, quam opinionem sequitur Decian. resp. 46. nu. 36. vers. octauo, Peregr. de fideicom. art. 38. num. 24. vbi hanc sententiam sibi videri multum Aequam, & rationabilem tradit, atque per eam cessare plures amaritudines, & ita obtinuisse per

Lau-

9 Laudum DD. Menochij, Panciroli, & Discalcij testatur, licet mox absque alia ratione contrarium approbare videatur.

Quam opinionem amplectitur etiam Gratian. lib.4. discept.forens.cap.676. num.11.cum sequ. plur.vbi AEQVIVS esse scribit,vt fæmina,etiam
10 dotata, faciat partem,cum habeatur,ac si succederet fauore masculorum, & ita fuisse sæpius iudicatum per Rotam testatur num. 12. & 13. Et quam veram esse admittit Carpan.ad Nou.Const.tit.de iure, & priuil. Fisci cap.omnium nu. 718. licet sequ. num. ex dispositione statutorum Mediolani eam conclusionem non procedere affirmat alleg. Bossium loco relato n.3.& Rimin. Iun.cons. 31.nu. 71.&73.

Principale fundamentum huius conclusionis in eo residet, tum quia contemplatione, & fauo-
11 re masculorum esclusæ tantum dicantur fœminæ, Itaut in eorumdem damnum à numero filiorum pro impinguanda legitima excludi non debeant, vt tradunt omnes, præsertim Bos. d. tit. de bonorum publicatione sub nu.2. vers. nam statutū, Eugen.all.cons.33.n.71. Cephal. recit.cons.245. nu.24.& 37.Morot. resp. 33. nu. 23. & Gratian. all. cap. 676. num. 12. & 13. quibus addo Alex. Trentacinq. lib.1.var. resol. tit. de legit. resol.3. sub nu.12.vers.Principalis conclusio.
12 Tum quia,cum dos succedat loco legitimæ,vt infra nu.16.& 18. earum portionem, & legitimā habuisse fæminas, mediante dote, dicendum est,
13 etiamsi dotatæ essent in vno nummo; Et consequenter eas facere partem fauore masculorum negari non potest Bosa.loco relato vers. decisum fuit,Menoch.cons.5.nu.12.cons.6.n.9. & cons.8. nu.6. Cephal. vbi supra nu. 30.& 38. Gratianus pariter vbi supra nu. 4. Et antè eos idem probauit Bell.cons.83. nu.14.& 15. & Boer.decis.104. nu. 11. quod etiam admittit Alex. Trentacinq. citata resolut.3.sub nu.11. vers. in tertio casu, & vers. licet rationibus, & num. 12. vers. in primo casu; Si etenim dotes à patris bonis, siue hæredi-
14 tatis detraxerunt filiæ, bona fides, & AEQVITAS non patiuntur, vt damnum sentiant filij
15 masculi percipiendo tantum trientem pro legitima, non semissem Fachin. lib.4.contr.iuris cap. 31.vers. sexta concl. eum vers. seq.

Neq; ab ea sententia dissentire videtur Thesaur. recitata decis. 159. quia in omnibus opinionibus per ipsum firmatis semper & in consequè concludit, quod si dos habetur per statutū loco legitimæ (id quod tamen ipse reprobat nu.3.& 90. nu. 10.) tunc fæminas facere partem
16 fauore masculorum concludit, vt eorum legitima impinguetur de triente ad semissem, vt nu.5. 6.11.15.16. & num. 18. & eam admittit Morot. all.resp.23.nu.20.Gabr.cons.15.nu.20.& 21.lib. 4. quam sententiam in fæmina, quæ renonciauit
17 fauore masculorum, sequitur Thesaur. Iun. in Addit. ad d. decis. 159. & ita iudicasse Sen. Pe-
18 damontanum testatur.

Quemadmodum eamdem sententiam pariter admittere videtur no. 8. & 13. idem Thesaur. si statutum excludat fæminas fauore masculorum,
19 vt in hoc casu; Non enim absurdum esse scribit sub dicto nu.13. vt quis faciat partem, & ad illā non admittatur per l. huiusmodi §. si Titio ff. de leg. 1. Et eamdem sententiam sequitur Torr. Præceptor meus in Add. ad star. Papiæ rubr. 95. in Ciuilibus à nu. 185. vsque ad nu. 208. maximè n.105. In quem nuperrimè incidi, & qui materiam latissimè examinat, Et ita censuit Senatus Excellentiss. refferente Ampsissimo, & Eru-
19 ditissimo tunc Senatore D. Io. Baptista Trotto, nunc Illustrissimo, Humanissimo,& Meritissimo Senatus Præside die 24. Nouembris 1614. fauore Dorothææ Meltiæ contra tres fratres Bisnatos eius filios,dum condemnauit Bisnatos ad relaxandū matri, vti hæredi Præsb. Antonij Mariæ eius filij octauā partē omnium bonorū paternorum; debitam dicto Præsbitero ex causa legitimæ in bonis, & hæreditate patria, qui fideicommissum constituerat, eò quia quatuor fuerāt fratres, & tres sorores, quorum frattum legitima, idcirco semissem constituebat.

20 Quomodo autem fieri debeat legitimæ liquidatio, cumulatissimè tradit Franch. recit. decis. 549.nu.2.& 3.& post eum Marta voto 8. nu. 65. cum sequ.ad quos remittitur Lector.

Et quia ferè statim postquam Doctoratus lauream fuissem cōsecutus Interrogatus Respondi, quid in ea re sentirem, Atq; ab Eruditissimo Præceptore meo D.Paulo Bellono, postea Senatore creato, approbatum esset, responsum illud hic inserere statui, tanquam ex primis legalis scientiæ fructibus, quod sanè absq; fuco, & sincerè pro amico fuit d ctum, vna cum excussione aliorum iuris articulorum, qui breuitatis gratia omittuntur, tanquam ad materiam, de qua agimus minimè facientes, cuius responsi sequitur tenor.

Adsit virtus Spiritus Sancti.

QVo ad tertiam propositam dubitationem, an fæminæ faciant numerum cum masculis, adhoc,vt legitima, quæ inspecto numero masculorum tantum esset tertia pars totius assis, fit semis hæreditatis, quæ ab intestato singulis deueniret, Et licet incidimus in illam materiam, super
21 per qua Doctores vacillant; Tamen prima (vt dicitur fronte) dicendum videbatur fæminas maximè dotatas,quæ per statutum exclusæ sunt, non facere numerum ad augumentum legitimæ masculorum.

Primo, quia fæminæ exclusæ à statuto habentur pro non extantibus, ad effectum augendā
22 quotam legitimæ filijs ,ita concludit Dec.cons. 299.n.2.& refert Petra d. tr. de fideicom. qu.15. nu. 144. Atqui in præsenti casu extat statutum Derthonæ excludens fæminas matrimonio collocatas, & dotatas, à successione patris, stantibus masculis; Ergo non faciunt partem, & sic

non

non augent legitimam filija.

Secundo suffragari videtur, quod filius exhæredatus non facit partem, nec auget quotam le-23 gitimæ filijs, quia habetur pro mortuo §. sed nostra Instit. de successione liberorũ l. 1. §. Pater emancipatus ff. de coniungend. cum emancip. liber. Alber. de Rosate in l. planè §. duobus ff. de leg. 1. Roman. in l. 1. post Bal. in 6. qu. C. quãdo non petentium partes, Philfranchua in cap. 24 si pater in septima qu. de testa lib. 6., & nouiss. Marta pleno voto 69. Quod etiam intelligitur in deportato l. 1. §. fin. ff. de bon. possess. contra Tab. Boer. decis. 104. nu. 5., Quanto fortius ergo hoc procedere debet in fæminis exclusis à statuto, quod dicitur ios municipale, & est tantæ 25 potestatis in sua Ciuitate, quantæ est ipsa lex communis in suo Vniuerso l. omnes populi ff. de iust. & iur. l. cunctos populos C. de summa Trin. & fid. Cathol., Idem probatur in Clem. Exiui de Paradiso de verb. signif. Bar. in l. cum pater §. hæreditatem ff. de leg. 2. Ang. in l. fi. C. quando, & quibus quarta pata deb. lib. 10. per congesta a Cort. Sen. cons. 5. nu. 2.

26 Tertio, & vltimo huc spectare videtur illa ratio, quod fæminæ exclusæ à lege communi per ingressum Monasterij non augent partem fratribus, quo ad legitimam deducendam, quia habentur pro mortuia Alex. cons. 197. nu. 12. lib. 6. Soc. Iun. cons. 25. col. 1. vol. 1. Cephal. cons. 245. per totum vol. 2. Et in his terminis ita respondit Alciat. cons. 775. nu. 8. Ergo à simili pari modo fæminæ matrimonio collocatæ, & dotatæ, quæ pro mortuis habētur, vt scribit Dec. d. cons. 299. num. 2.

His tamen minimè refragantibus, & re diligentissimo studio examinata, matureq; perpensa, contrarium verius esse puto, & in eam sententiam, quam tot consultissimi viri probarunt, accedo, Nempè filias matrimonio copulatas, & à 27 statuto exclusas facere partem cum fratribus in quantum, quod illæ augeant numerum aliorum filiorum, vt legitima de triente fit semis, quod vt dicam, me monent plura.

Primo adducor ex probata, & magis recepta illa regula, quod dos succedit loco legitimæ por-28 tionis l. quoniam Nouella C. de inoff. testam. Bar. in l. Titio centum §. Titio genero n. 6. ff. de condit. & demonstr. Dec. cons. 546. col. 1. Alex. in l. pater filium nu. 7. ff. ad l. falcidiam, copiosè Tiraquel. in l. si vnquam in verbo susceperit liberoa nu. 112. C. de reu. donat. Soc. Iun. cons. 79. nu. 45. lib. 3. Paris. cons. 25. n. 39. cons. 54. nu. 14., & cons. 60. nu. 44. lib. 2. Boer. d. decis. 104. nu. 11. Rub. cons. 34. num. 5. & cumulatissimè Menoch. cons. 3. nu. 12. cons. 6. nu. 9. & cons. 8. nu. 8. ac post eum Cauale. decis. 8. n. 10. par. 3. & decis. 12. n. 30. ac decis. 32. nu. 25. par. 4. vbi distinguit inter verba statuti mandantis filiam dotari; mox eam à successione excludentis stantibus masculis; Quia tunc absolute dotem succedere loco legitimæ probat; Secus autem, si prius ea excludatur, mox iubeatur dotari, quid quid in contrarium scribat Roman. cons. 134. sub num. 3. vers. promittens tamen.

29 Si ergo filiæ habuerunt legitimam per receptionem dotis, dicendum videtur eas facere partem, licet non admittantur ad partem, cum earũ portio accrescat cæteris filijs, quia plures quam quatuor partea factæ sunt deducendo legitimam pro fæminis, in quo casu locum habet dispositio Auth. nouiss. C. de inoff. testa.

Secundo accedit, quod si persona exclusa instituta fuit etiam in vno nummo, tunc facit partem in computatione legitimæ, & accrescit au-30 gumentum legitimæ alijs, ita in specie decidit Bal. in d. auth. nouissima in fi. C. de inoff. testam. quod voluit etiam Ang. in l. Pater filium, vers. quid autem esset ff. de inoff. testam. & ex communi opinione testatur etiam Bocius cons. 75. col. 2. vol. 3. vt refert Bell. d. cons. 83. nu. 15., Sed hic filiæ fuerunt institutæ à Patre testatore in quatuor aureia pro singula, vt apertè legitur in testamento, ergo &c.

Tertio confert, quod renunciatio filiæ facta Patri eò viuente operatur, vt mortuo Patræ, hæc filia, licet ad partem legitimæ non admittatur, tamen faciat partem ad augendum numerum filiorum, & ista est communia resolutio, quia hæc renunciatio in dubio censetur facta contempla-31 tione filiorum, quo ad hunc effectum, vt testatur Boer. d. decis. 104. nu. 3. Idem affirmarunt Guliel Benedictus in cap. Raiuutioa in prima parte nu. 261. de testam. & Alcia. d. cons. 775. nu. 9. in tertio casu. Quod etiam procedit, si renuntiatio facta esset in manibus vnius fratris, vel plurium, 32 vt egregiè tradit Petra d. tr. & qu. 15. nu. 146. qui plures cumulat idem tenentes, si ergo per renuntiationem factam patri augetur legitima de triente in semissem fauore filiorum, Quanto fortius vbi ab eodem testatore esset filia instituta in aliqua re particulari, vt hic.

Quarto, & vltimo non mediocriter suadet multorum patrũ auctoritas, & præsertim Alciat. 33 in cons. 479. nu. 11. qui respondit, quod exclusi à statuto augent numerum aliorum filiorum, vt legitima de triente fit semis, & id quod deficit ad iustam portionem exclusis, accrescat non exclusis, iure accrescendi, quod signanter tradit Paol. de Castro in cons. 251. incip. viso puncto suprascripto vol. antiquo loci habetur, si essent 34 quatuor filij, & vna filia dotata, cum non excludatur in totum, auget numerum liberorum, & legitima liberorum erit dimidia omnium bonorum, quæ ab intestato peruenirent; Hoc probat etiam d. Petra Placentinua d. tr. de fideicom. qu. 15. nu. 144., qui subiungit, quod vbi fæminæ, vel aliqui alij sunt a statuto exclusi aliquo beneficio, tunc tales personas, nedum facere partem alijs ad augendum numerum liberorum, vt de triente fit semis, sed etiam portionem deficientem 35 exclusis accrescere alijs, vt pulcrè deffendit post cõcordantea per eum citatoa Rub. cõs. 122. n. 2,

Q loquens

loquens de statuto fœminas in aliquo dotatas excludeote propter masculos; Et sic enim sumus in caclusione non omnimoda, sed solū ab vniuersali successione propter masculos, seu agnatos, & eorū fauore certæ personæ, & respectu quotæ, & respectu partis deficiétis, exclusis à statuto debet eedere illud totū ad benefficiū eorū Alex. d. cons. 197. col. 2. in fi. vol. 6., & apertius ibidē ou. 12. Quod intelligo semper procedete vbi quin-
36 que, vel plutes, pota filij & filię, superfint patri, sed aliqui, vti fœminæ essent exclusæ, non aliter. Idē probariit Soc. Inn. conf. 15. col. 1. vol. 1. & ibi
37 per totum concludit, quod persona exclusa per statutum debet haberi pro facieote partē, secundum id, quod redundat io commodum, vel vtilitatem ipsius, cuius contemplatione censetur facta exclusio prædicta, idest filiorum, non heredum, Aret. conf. 49. col. 1. Bal. in Auth. nonisi. C. de inoff. testam. & in conf. 243. vol. 3. & conf. 29. vol. 1. Cephal. conf. 245. in fi. & sequ., latissimè Curtius Sen. pleno conf. 5. Curt. Iun. conf. 21. Et ex professo disputando ornatissimè probarunt Boer. decis. 104. per totum, & Bell. conf. 83. nu. 14. cum plur. sequ. qui nu. 18. optimè addncit rationem ex Roma in l. vnica C. quando non peten. par. col. penu., scilicet, cum personæ illæ sint exclusæ contemplatione aliorum filiorum, illud superfluum debet eorum commodo cedere, idem voluit Guid. Pap. qu. 295. & quæst. 595. & Boss. tit. de bonorum pub. nu. 2. Et his sic firmatis deuenio ad solutionem contrariorum.

38 Non obstat igitur primum cōtrarium, quod nititur in vnico dicto Decij conf. 299. n. 2. Nam respondetur, quod licet per communem relatam Doctorum sententiā Decij opinio omninò eneruaretur, maximè cum pluries vti sibi parū coostās à Doctoribus reprehensus sit, & præsertim à Menoch. conf. 3. in fine, & conf. 411. nu. 23. In alio medio tollitur; supponit namqş ipse fœminas exclusas a statuto prooon extantibus haberi, & sic pro mortuis, quod nihilominus falsum esse hoc ipsemet probat ibidem, dum vult fœmi-
40 nam exclusam à statuto posse succedere patri, fratre vnico iustè exheredato, sicut distinguit, & limitat Boer. all. decis. 104. n. 13., qui enim semel pro mortuo habitus est, perpetuò ita durat, vt censetur filius, vel filia ingressa in Monasteriū
41 fratrum minorum, vel alterius regulæ incapacis ita Alcia. d. conf. 197. n. 12. vol. 6 Soc. Inn. d. conf. 25. vol. 1. & Cæphal. pleno conf. 245. vol. 2.,
42 quidquid in contrarium dixerit Alba conf. 7. nu. 28. cum eius doctrina huic sententiæ nō obstet.

Non obstat secundum, quia illud specialiter sancitum est à legibus in odium iustè exhæreda-
43 torum, & deportatorum, quod tameo locū habere nequit in fœminis à statuto exclusis, iuxta
44 illud, fauores sunt ampliandi, & odia restringenda l. cum quidam ff. de lib. & posth. Gl. in princip. Inst. de vsucapionibus l. fi. ff. de const. pecun. Ias. in l. 1. nu. 4. ff. de verb. obligat. Quia
45 exclusio per statutum inducta fuit fauore masculorum, vt ipsi masculi pinguiores facultates haberent, ideo merito fauore dictorum masculorum fœminæ facient partem in computatione legitimæ, & accrescunt augomentum legitimæ filijs.

Si enim illud obseruaretur, introductum in fauorem masculorum, retorqueretur io eorūdē
46 odium; Contra tritam, & vulgarem illam regulam l. quod fauore C. de legibus, de qua latè per Dec. in l. diem functo nu. 22. ff. de officio Assessorum, & sic hoc pacto statuti dispositio obseruaretur, quæ aliter faciendo non adimpleretur, Vnde per addncta hic, & in dissolutione primi
47 contrarij; Tollitur etiam tertium contrarium fundamentum, quod probationi fœminam matrimonio collocatam pro mortua haberi insistebat, quod quidem falsum est, vt iam demonstrauimus, Atque ita iuris esse concludo, rectiore saluo semper iuditio &c. Derthonæ die sexta Aprilis 1612.

SVMMARIA.

1 *Statutum in cap. 43. lib. 1. loquens de interesse declaratur.*
2 *Interesse debetur de iure Canonico in contractibus omnibus bonæ fidei.*
3 *Cōtractus omnes de iure canonico dicūtur bonæ fidei.*
4 *Solutione tollitur omnis obligatio.*
5 *Solutum dicitur creditori, quomodocunqş ei sit satisfactum.*
6 *Obligatio omnis extiucta dicitur per insolutum dationi factam creditori de aliqua proprietate.*
7 *Interesse non debetur, vbi facto creditoris sibi non fuit satisfactum.*
Negligentia, siue culpa propria cuilibet proficua esse non debet nu. 8. & 29.
9 *Mora nocere debet tàm debitori, quàm creditori.*
10 *Mora debitoris compensatur cum culpa creditoris, cum vtriqş nocere debeat.*
10 *Mora vna aliam etiam extinguit.*
11 *Mora vltima creditoris præponderat præcedenti moræ, siue culpæ debitoris.*
12 *Conditio melior est rei, quam actoris in pari mora.*
13 *Pignus captum in executione rei iudicatæ habetur loco pignoris iudicialis.*
14 *Creditor, qui habet pignus, non potest prætendere fructus, siue interesse.*
15 *Vsura est lucri facere fructus rei pignoratæ, nisi ita fuisset conuentum.*
16 *Consignatio rerum pignoratarum dicitur quadam datio in solutum, quæ habet effectum solutionis.*
17 *Debitor facto deposito pecuniæ debitæ, siue pignoriū in actu executionis sufficientiū, dicitur liberatus ab obligatione, quam habebat versus creditorē.*
18 *Depositum, & consignatio, tantum valent, quantum ipsa solutio.*
19 *Depositarius carcerari potest, non interpellata debitore, vt exhibeat pignora iuditialia sibi in depositum data.*
20 *Deposita res manu militari auferri possunt à creditore.*

21 De-

21 *Depositarius elò debitore, & emptore etiã pignorũ, vlterius non tenetur, si pecuniam pignorum venditorũ consignauit Executori, ad cuius instantiã vẽdita fuerũt res pignorata, & in depositũ data.*

22 *Creditor tenetur debitori, si eius culpa pignorũ captorũ venditio adeo fuit dilata, vt corrosa sint, vel deteriora reddita, itaut minori prętio vẽdita sint.*

23 *Culpa nõ caretis, qui id õmissit, ad quod tenebatur, vel id non cogitauit, quod euenire facile poterat.*

24 *Depositum pignorũ, sicuti à debitore non potest reuocari, Ita omnino depẽdet à voluntate creditoris.*

25 *Depositarij post longum tempus decoctio periculum ad creditorem morosum, non ad debitorem eligentem imputandum est.*

26 *Depositarij inopia regulariter nocere debet eligenti, non alijs.*

27 *Depositarij mala electio eligenti imputanda est.*

28 *Creditor morosus Calicem bibere debet, si ob illius moram depositarius decoxit.*

29 *Negligentia alicuius sibi damnosa esse debet.*

30 *Negligentia circa vnum nocet etiam circa aliud.*

31 *Creditor morosus non consequitur augmentum monetarum interim factum post ceptam moram.*

32 *Creditoris damnum, & debitoris praiuditium considerandum est in moneta augmento.*

33 *AEQVITATIS intuitu licitum est legem restringere, quod alias non permitteretur.*

34 *Auctoris sententia.*

35 *Frãcisci Bernardini Terzaghi I.C. honarifica mẽtio Sequestrum factum debitori ad creditoris praiuditium impedit interesse, siue vsuras n. 36. & 43.*

36 *Interesse debentur tantum à debitore moroso, vbi de his non fuit conuentum.*

37 *Mora debitoris non cadit, pendente dilatione ad soluendum.*

Iudicis iussus excusat à pœna, & à mora n. 38. & 43.

39 *Parere necesse habet, qui iussu Iudicis non soluit.*

40 *Debitor excusatur à mora, si superuenit difficultas soluendi facto creditoris, vt vigore sequestri.*

41 *Moram non potest imputari non valenti soluere ob Iudicis iussionem.*

42 *Iudicis preceptũ siue iussio excusat debitor à mora.*

43 *Maximè si factum fuit ante commissam moram.*

44 *Decisio Sacri Concilij Neapolitani in huiusmodi casu mora impedita per Iudicis praeceptum.*

45 *Contraria fundamenta tolluntur.*

46 *L. si depositi C. depositi declaratur.*

46 *Depositarius, qui pecunia sibi in depositum data vsus fuit, tenetur non solum ad vsuras, sed etiam actione furti.*

47 *Depositarius, & Sequestratarius valdè inter se differunt.*

48 *L. atq; §. penult. ff. de negotijs gestis declaretur.*

49 *Pecunia aliena vtẽs in negatiatione tenetur actione negotiorũ gestorũ ad vsuras versus creditorem.*

59 *Auctoris sententia in ea materia.*

61 *Debitores dolosè aliquando sequestra sibi fieri procurant, ne soluant creditoribus, vt eorum moram, & culpam tegant.*

52 *Sequestri acceptatores, & receptatores fructuum, hodiè multi reperiuntur semper ad recipiendum prompti, sed in rationum redditione semper litigantes.*

Facta executione, & captis pignoribus debitori ad creditoris instantiam, vlterius non tenetur debitor ad vsuras, aut ad aliud interesse versus creditorem, vbi facto debitoris subhastatio, & plena satisfactio non sequatur.

Cap. LXXXVIII.

1 STatuto huius Mediolanensis Ciuitatis in cap. 43. lib. 1. cauetur, quod in casibus, de quibus de iure Canonico peti potest Interesse (quod sanè in omnibus contractibus bo- 2 næ fidei permittit ius Canonicũ, vt notat gl. in c. cum venerabilis, verbo bonæ fidei, de exceptionibus) liquidari tunc possit per iuramentum vsq; ad denarios sexdecim in anno pro libra; omnes verò contractus bonæ fidei esse reputat ius Canonicum, vt tradit Bal. in cap. 1. circa finem de 3 plus petitionibus. Hoc autem stante statuto, Quæritur, an semper interesse debeatur, donec sequta fuerit debiti solutio, vel potius detur aliquis casus, in quo cesset tale interesse, etiam non sequta satisfactione.

Et sanè sicuti solutione tollitur omnis obligatio vul. l. si pupillus ff. ad leg. falcid. & §. 1., vt in institutionibus, quibus modis tollitur obli- 4 gatio, de qua re Federi. Scotus in repet. l. 2. num. 28. ff. si certum per Surd. cons. 385. nu. 1. & Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 675. num. 36.

5 Solutumq; dicitur creditori quomodocunq; ei satisfactum sit l. 1. ff. qui satisd. cog. l. si rem ff. de pignorat. act. & tradit Nauarus de vsuris nu. 132., Itaut ex insolutum datione alicuius pro- 6 prietatis facta creditori dicatur extincta omnis obligatio l. eleganter ff. de pignor. Surd. cons. 145. num. 20. lib. 1. & decis. 51. nu. 4. & 20. quem sequitur Grati. all. lib. 4. discept. forens. cap. 766. nu. 35., ex quo infertur, non nisi per realem satisfactionem extingui obligationem, etiam quo ad interesse.

7 De AEQVITATE tamen, vbi culpa ipsius creditoris satisfactio non fuit secuta, interesse minimè deberi concluditur. Exemplum afferri potest, quando creditor pignorari curauit bona debitoria, maxime mobilia, ex quorum pretio sibi satisfieri poterat in totum, vel pro parte, mox neglexerit eorum subhastationẽ, & licitationem, Namq; tunc cum propria creditoris culpa dilata sit creditori solutio, cessare dicitur omne interesse, ne ex propria culpa, & neglegẽ- 8 tia commodum percipiat contra dispositionem l. pupillus §. quæ in fraud. cred. Card. Mant. de tacit. & ambig. lib. 12. tit. 5. nu. 10. par. 1.

9 Mora enim nocere debet, tam debitori, quam creditori negligenti pecuniam recipere ac eius

crediti satisfactionem consequi, de qua scrib. in l. vinum, & l. nummis ff. de in lite.iur., Quia de-10 bitoris mora cum creditoris culpa compensatur l. si ambo, vbi Castr. ff. de compensationibus Afflict. decis. 150. num. 29. Vnamq; moram aliam extinguere certum est Rota Genuens. decis. 144. num. 13.

11 Quippè creditoris vltima mora præponderat præcedenti culpæ debitoris vt ex l. si seruum §. sequitur ff. de verb. obligat. probat Affl. recit. decis. 150. nu. 30. Cum in pari mora melior 12 sit conditio rei, quam actoris, vt probat Alex. cons. 49. col. 2. lib. 2., & Rota Gen. decis. 118. nu. 1. Vndè cum creditor captis pignoribus non processerit ad vlteriora, sed negotium sub silentio dimiserit, nullum ius, nullaq; AEQVITAS subest, vt interim interesse aliquod consequi valeat.

13 Res autem captæ pro executione rei iudicatæ habentur loco pignoris iudicialis tex. est in l. à Diuo Pio §. in venditione, & ibi Ias. nu. 4. ff. de re iud. Bero. cons. 62. nu. 26. lib. 3. nouiss. Costa de re integra dist. 15. nu. 11. Atqui creditor habens pignus non potest prætendere fructus, neq; 14 interesse vsurarum l. si Dominium C. de pignoribus Affl. decis. 373. nu. 1., Cum ea compenset in sortem l. 1. & 2. C. de pignorat. act. Osas. decis. 110. nu. 11. Ergo &c. Vsura enim est lucri fauore fructuum re pignoratæ, nisi hoc ex 15 pacto cautum esset, vt probat Thesaur. decis. 78. num. 2.

Præterea consignatio rerum pignoratarum in depositum habitarum dicitur quædam in solu-16 tum datio, quæ ipso iure habet effectum realis solutionis, Quia ex tunc ipso iure liberatus dicitur deponens ab omni alia sortis restitutione, vbi sufficiens fuerit depositum l. accepta C. de vsuris, & l. obligatione C. de solutionibus, & probat in certus auctor tr. de moner. diuers. qu. 9. nu. 6., & ante eum Dec. & Tiraquell. quos sequitur Caroc. deposito par. 2. qu. 65.

Prout debitor ob depositum factum pecuniæ debitæ, siue pignorum in actu executionis, dicitur liberatus ab obligatione, quam habebat ver-17 sus creditorem pro sorte principali, & consequenter etiam pro interusurio l. non solum l. Aurelius §. legatum, & l. vltima §. vltimo ff. de liber. leg. Menoch. cons. 664. nu. 10. post Ias. in l. 1. nu. 11. C. de Iudit. Cum tantum valeat depositio, & consignatio, quantum ipsa solutio 18 Bar. in l. 1. C. qui potior. in pignore habeantur.

Et quòd per tale depositum liberatus censeatur debitor, vbi sufficiens fuerit, ex eò etiam liquet, quod vbi depositarius ipsorum pignorum iuditialium in executione captorum statim ea 19 non restituit, vel tradit creditori postulanti, carcerari potest, debitore non interpellato, ad euitandos circuitus, vt inquit Vincent. de Anna sing. 145. & probat Rebuff. tr. de litter. obligat. art. 5. gl. 9. nu. 2. ac art. 6. gl. 3. nu. 18. lib. 1. Quorum sententiam sequitur Caroc. tr. de deposito par. 2. qu. 118. Quippè ab eo manu militari res in depositum datæ auferri etiam pos-20 sunt, vt per l. qui restituere ff. de rei vendicatione probat Rebuff. ad constit. Regni dicto tr. de sequestro, art. primo glo. 2. nu. 24. Cum quodammodo omne onus debiti assumpsisse censeatur huiusmodi Depositarius, eb eoq; releuauerit debitorem, cui pignora iuditialia capta fuerunt per executionem.

Quin etiam neq; ipse depositarius, neq; debitor, neq; emptor pignorum vlterius tenentur versus creditorem, si pecunia, quæ recipitur ex venditione horum pignorum, & bonorum detur deindè ipsi Executori, qui eam consumpserit, & disperdiderit, cum hoc sibi imputare habeat 21 creditor, qui cautius non egit, Rebuff. de sentent. Execut. art. 7. gl. 12. nu. 7. Ferron. in suis consuetudini lib. 2. tit. 13. de subhastat. col. 8. vers. rursus, quem refert, & sequitur Carp. ad Statum Med. 166. nu. 24. lib. 1.

Cuius creditoris culpa siue mora, sibi adeo damnosa est, vt facta executione, ac captis pignoribus, eisq; in depositum datis, si ex temporis diuturnitate antequam ad hastam vendantur pignora, ipsa corrosa fuerint, vel deteriora reddita sint, Itaut minori pretio vendantur, de hu-22 iusmodi damno tenetur creditor debitori, cum fuerit in culpa creditor, dum per tantum tempus distulit pignoris venditionem, vt probat Boer. sing. mixta de crim. n. 23. loquens de libro pignorato, & corroso, quem sequitur Carpan. ad dictum stat. 166. nu. 27. lib. 1. Idem probat Bursat. pleno cons. 197. lib. 2.

De culpa etenim creditoris satis constare videtur, dum in ea versari dicitur is, qui non co-23 gitauit, id quod euenire facile poterat, & quã non fecit id, ad quod tenebatur l. qui bona §. cũ inter ff. de damno infecto Alex. cons. 41. sub nu. 5. in fine lib. 3. ac post multos alios, quos congerit, probat Menoch. cons. 118. nu. 7.

Maximè verò, quia depositum pignorum nõ potest per debitorem reuocari, sed tantum à 24 creditoris voluntate hoc dependet, cui ius acquisitum dicitur per ipsum depositum Ceph. cons. 603. num. 33. & nouissimè Costa de re integra distinct. 92. no. 7.

Porrò, quamuis depositarius interim decoxisset, ac pignora apud ipsum re posita non rep-25 perirentur, eligenti debitori hoc non esset imputandum; Quoniam periculum inopiæ, vel decoctionis depositarij subsecutæ ex temporis interuallo non spectaret ad deponentem, sed ad creditorem morosum, quando depositum est iuditiale, seu contentiosum, quod fit ex Iudicis decreto tex. est in l. pupillum §. soror ff. de solut. Caroc. de deposito par. 2. qu. 32. nu. 12. ac Costa de portione ratæ qu. 121. nu. 7. Quamuis hoc excepto cum alijs tribus casibus, de quibus 26 apud Dec. cons. 544. num. 20. & Gamam decis. 189. quos sequitur Costa recit. qu. 121. num. 7. cum sequ. Res aliter procederet, cum mala electio

27 ctio

27 actio depositarij eligenti esset imputanda Bar. in l. si soluturus nu. 1. ff. de solut.

28 Ob propriam namq; moram; siuè culpam Calicem bibere debere creditorem, non debitorem deponentem subijcit Costa all. qu. 121. num. 8. Quia in similibus, creditoris sola culpa attenditur, qui ex eius incuria, & inertia cum alterius damno locupletari non debet, iuribus vulgari-
29 bus cum negligentia alicuius sibi non debeat esse proficua, verum potius damnosa, vt supra probatum extat arg. l. si pupillus ff. quæ in fraud. cred. Negligentiaq; circa vnum nocet etiam
30 circa aliud l. si mus C. de inoff. testam. Bar. in l. ab hostibus §. sed quid nu. 7. ff. ex quibus causis maiores in integrum.

Quod intercile intelligitur quoad nomen, & quodcunq; interesse, etiam respiciens monetarum augumentum, Quia si captis pignoribus, hisq; in depositum datis, sileat creditor per multum tempus, nec ad pignorum subbastationem deueniri curauerit, Interim verò monetarum augmentum ingens sit factum, Tale monetarum augmentum consequi, nec prætendere poterit
31 creditor in debitoris præiuditium, sed sibi, & propriæ moræ imputet, vt in his terminis probat Alber. Brun. tr. de moneria limit. 1. nu. 2. ac post multos per eum relatos tradit Reio. Bude. eodem tr. de monet. cap. 26. nu. 6 cum in materia hac augmenti monetarum debitoria dam-
32 num, sicut creditoris præiuditium considerandum est, vt scribit Thesaur. eodem tr. de monetarum augmento par. 2. nu. 40.

Id quod AEQVITATI valdè conuenire perspicuum est, cuius AEQVITATIS intuitu lici-
33 tum est legem restringere, quod alias non permitteretur, tex. est in §. 1. vbi glo. in verbo æstimatus in Auth. vt sine prohibit. mat. deb. col. 7. & tradit Ias. in l. A Diuo Pio §. in redditione nu. 30. in fi. ff. de re iud. Et ita respondi superiori anno 1618. pro D. Ponzano contra D. Gambaloitam, seu D. Giramum eius sororium præten-
34 dentem interesse conuentum, & etiam monetarum augmentum cursu temporis factũ; Quamuis pro certa parte pignorari fecisset bona D. Ponzani, quorum pignorum subhastationem per multos annos neglexerat, quæ controuersia
35 fuit amicabiliter terminata per integerimum I. C. D. Franciscum Bernardinum Terzagum compromissarium electum inter ipsas partes, qui, AEQVITATE suadente, & tam debitori, quam creditori prospiciendo, auxit interesse conuentum vsq; ad septem pro centenario, quod se alijs soluisse D. Giramus docuerat.

Insuper omne etiam interesse cessara debere videtur, quando debitor non soluit creditori ob sequestrum in creditoris præiuditium sibi factum; Eo enim pariter casu ex culpa credito-
36 ris retardatur satisfactio, quæ debitori nocere non debet, vt supra probauimus; Cum enim vsu-
36 ræ, siue interesse debeantur tantum à debitore moroso tex. est in vul. l. curabit ff. de action. empt. Socin. Sen. cons. 103. num. 9. lib. 4. & post alios Peguera decis. 33. sub nu. 6. vers. Et ratio esse potest, & Gratian. discept. forens. lib. 3. cap. 367. nu. 20. & cap. 243. num. 32. Pendenteq; di-
37 latione ad soluendum, non cadat mora. Et consequenter neq; debeatur interesse l. lecta ff. si cert. pet. Rol. cons. 55. n. 20. lib. 2. Crau. cons. 189. n. 7. vers. sed ista opinio, quos sequitur Gratian. lib. 2. cap. 243. nu. 34. & 35.

Certum est moram vllam considerari non posse in debitore, qui Iudicis iussu, idest per sequestrum, solutionem disert, cum iussus Iudicis excuset à pæna; & mora l. fi. ff. de lege commiss. cap.
38 breui de iure iur. Ias. in l. si quis maior nu. 20. C. de transactionibus; Parereq; necesse habeat
39 qui Iudicis iussu non soluit l. non videntur data §. qui iussu ff. de reg. iur. Rota Genu. all. decis. 33. nu. 6.

Rursus superuenta difficultate soluendi Excusatur debitor à mora, & consequenter ab æsti-
40 matione quanti plurimi, & ab interesse l. Thais. ff. de fideicom. libert. Gratian. dicto cap. 243. nu. 50. cum tribus sequ. Quia non valenti soluere imputari non potest mora, quasi tunc non di-
41 catur negligere, aut differre l. 1. in fine C. de annal. except. Gratian. vbi supra nu. 5.

Hanc sententiam in terminis probat Caualcan. decis. 4. nu. 6. par. 1. & decis. 25. nu. 21. par. 2. dum ait conductorem, cui factum fuit sequestrũ, siuè præceptum iussu Iudicis, ne soluat locatori
42 pecunias debitas sub pæna &c. tunc non teneri ad aliquod interesse, siuè vsuras lite pendente, & præcepto non reuocato, cum præceptum, siuè sequestrum Iudicis excuset à mora, & ab inte-
43 resse, maximè quando factum fuit antè commissam moram, & tempus soluendi Rebuff. in l. vnica in glo. dupl. nu. 59. C. de sentent. quæ pro eo quod interest, Prout ante Caualcan. idem iu-
44 dicatum fuisse à Sacro Concilio Neapol. in consimili casu testatur Affl. decis. 328. præsertim num. 2.

Neq; huic opinioni aduersari potest dipositio l. si depositi C. depositi. & l. atq; §. pen. ff. de
45 negor. gestis, vt perperam nonnulli ex Scribentibus subijciunt, Quia loquutur ll. illæ in longe diuersis casibus, & Primo l. si depositi, loquitur
46 de eo, qui pecunia sibi in depositum data vsus fuit, Quia tunc teneri de furto non tantum ad vsuras huiusmodi depositarium declarat ibi tex. qui propterea dicit, quod quando tantum vsuras petit creditor, ipsi debeat gratulari deposi-tarius. Longè vero differunt inter se deposi-
47 tarius, & sequestratarius, vt abundè tradit Rebuff. ad const. Regni tr. de sequestr. art. 1. glo. 1. nu. 13. & sequ.

48 Lex verò atq; §. penultimus, loquitur de illo, qui pecunias alienas ad eius manus peruentas (non sequestratas) in negociatione posuit, quia tunc sicuti, qui proprias pecunias in aliena negotia impendit, vtiliter vsuras consequi potest, Ita actione negotiorum gestorum ad vsuras

13 *Dote congrua satisfit statuto excludenti dotatam.*

14 *Decisio Rota Rom. in ea materia.*

15 *Conditio non ingrediendi Religionem, licet aduersa sit Religioni, fauet tamen matrimonio, & sobolis procreationi, quæ idcirco valet.*

16 *Religionem ingrediens, seculo, & bonis temporalibus per tria vota renunciat, Idcirco verisimilè non est aliquem retrahi posse à Religionis ingressu eo quod legato priuetur.*

Religionis ingressus respicit priuatum ingredientis bonum, Matrimonium verò bonum Reipublicæ commune, quod in liberis procreandis versatur num. 17. & 18.

19 *§. sed & hoc in Auth. de Sanctiss. Episcopis declaratur.*

Minus datur pro dote ingredienti Monasterium, quam nubenti in seculo. Cap. LXXXV.

IMperator Iustinianus in Auth. de Sanctissimis Episcopis §. sed, & 1 hoc statuit, quod legatum sub cõditione nuptiarum, vel similium, debetur ommissa conditione, si Legatarius Monasterium, vel Religionem ingressus 2 est, quia tunc conditio ipsa pro non apposita habetur. Ratio est, ne legatarius metu ammittendi legatum retrahatur ab ingressu Monasterij tax. est in Anth. de Monachis, & Monasterijs §. si quid sub conditione, & in Auth. si qua mulier C. de Sacros. Ecclas. latè Boer. decis. 354. num. 2. & 3.

Ex hoc inferunt scribentes, quod facto legato alicui de ducentum, si matrimonium contrahat, & de centum tantum, si Monasterium ingrediatur, debentur nihilominus ducentum, etiamsi Monasterium ingressus est legatarius, vt post 3 Bar. tradit Panorm. in cap. in præsentia de probationibus num. 42. cum seqn. Summa Siluestr. in Verbo legatum nu. 9. Et verbo hæreditas 4. qu. vlt. Medina de rebus restituendis q. 23. Scribent in Auth. nisi Rogati C. ad Trebel. ad rem faciunt tradita in l. Titiæ ff. de condit. & demonstrat.

De AEQVITATE tamen contraria sententia verior est, viz. centum tantum deberi Legata4 tariæ ingredienti Religionem, quia minus datur ingredienti religionem, quam nubenti, & ita suadere naturalem AEQVITATEM probat. Ludouis. decis. 63. nu. 3. qui multos in eam refert sententiam, præsertim Ias. in Auth. si qua mulier. num. 10. C. de Sacros. Eccl. post Bal. in Auth. nisi rogati col. 5. C. ad Trebel. Et quo loci 5 tradit Ias. AEQVITATEM consistere in hoc, quod quando filia vult nubere, requiritur magna impensa, si vult inuenire maritum coequalem ipsi mulieri, sed pro valdè minori impensa potest ingredi Monasterium.

6 Dos enim datur pro oneribus mãtrimonij l. pro oneribus, & l. dotis fructus C. de iure dotis l. de Diuisione, vbi gl. Et Scrib. ff. sol. matrium. Id quod locum habet non solum in matri7 monio carnali, sed etiam in spirituali, quod per ingressum Religionis contrahitur Socin. cons. 8 222. in fi. lib. 2. Longè autem maiora onera incumbũt nuptis, quam Monialibus vt inquit Couaruu. lib. 1. var. resol. cap. 19. nu. 19. in fine, Et docet experientia. Cum Monialis non egeat fa9 milia, liberis careat, non querat pompam, aut honores, & dos à Monasterio recipiatur tantum 10 pro alimentis, & suffragio vitæ, vt probat Bal. in Auth. res quæ sub nu. 11. C. Commun. de legatis, & Socin. dicto cons. 222. in fi. quos refert, & sequitur Ludouis. all. decis. 63. nu. 78. & 79. Vndè sequitur, quod AEQVITATI, & naturali rationi conuenit, vt minus detur pro dote ingredientis Religionem, quam matrimonium contrahentis.

Præterea perspicuum est in dotis Constitutione attendi maxime locorum consuetudinem 11 Corn. cons. 316. sub n. 6. vers. Et hoc sẽper lib. 1. Cæsar de Grass. decis. 2. nu. 15. de Constitutioni12 bus, Itaut dicatur congruenter dotata, quæ habuit dotem secundum consuetudinem loci, vt probat Dec. cons. 26. sub nu. 4. vers. nam conuenit, & per talem dotem satisfieri statuto exclu13 denti dotatam probat Corn. all. cons. 326. sub n. 6. vers. si ita quod de communi extimatione, & 14 sequitur Ludouis. recit. decis. 63. nu. 11. & 12. Et ita iudicasse Rotam Rom. testatur ibi nu. 13. & nu. 25. Quam sententiam sequitur Couar. lib. 1. vat. resol. cap. 19. nu. 7. vsq; ad 11. vbi materiam ipsam plenè examinat, & contraria tollit. Card. Mant. de coniect. vlt. volunt. lib. 12. tit. 11. num. 27. & sequ. & num. 41. ac tr. de tacit. & ambig. lib. 12. tit. 21. nu. 30.

Hanc opinionem sequitur Molina de Inst. & iure tr. 2. disp. 207. vers. dubium deinde, & vers. vt de hac re, cum vers. sequ. Idest litt. B. & C. fol. mihi 956. & Sanchez de matrim. lib. 1. disp. 34. num. 11. maxime vers. Cæterum, & nu. 12. Dicens, quod licet conditio illa Religioni 15 aduersa sit, fauet tamen matrimonio, & sobolis procreationi.

Pront etiam subijcit, quod non est verisimile aliquem arceri à Religionis ingressu, eo quod 16 legato priuetur, cum ad id ingrediatur, vt seculo, & bonis temporalibus per tria vota renunciet, Deindè quia ingressus Religionis respicit 17 priuatum ingredientis bonum, matrimonium autem bonum Reipublicæ commune, quod in liberis procreandis versatur, Vndè mirandum 18 non est, si iua non ita faueat ingressui Religionis, & matrimonio.

Nec obstare inquit disposit. §. sed. & hoc in Auth. de Sanctiss. Episcopis, cum ea procedat tantum ex præsumpta voluntate Testatoris, non 19 autem contra eius expressam voluntatem, quod etiam tradit idem Molina in disp. 34. num. 29. & 30. ac nu. 33.

Quinq

Quam sententiam amplectitur etiam Thesaur. Iun. lib. 1. qu. famil. 60. per totum, maximè verò num. 5. cum seq. pluribus, vbi testatur hanc quæstionem fuisse disputatam per Ricardum Malumbram Cremonensem, & Thomam Formaginum quem I. C. Bononiensem fuisse putat, & 20 vtramque communem esse dicit, licet hanc nostram amplectatur num. 14. vti veriorem, & æquiorem, ac testamentis fauentem, & consuetudine totius Christianæ Reipub. confirmatam.

21 Pro qua 30. Doctores recenset, & 26. pro alia contraria opinione, quam sequitur Rolan. pleno cons. 35. lib. 3. cum quo transit Maluasia cons. 21. nu. 17. lib. 1. Numero vero 15. cum seq. ad 22 contraria respondet, & in his se conformat responsioni Sanchez, de qua supra.

His addo Fachin. lib. 5. contr. iur. c. 54. Peregr. de fideicommiss. art. 28. nu. 73. Cenal. lib. 1. com. contra cōmun. q. 241. Menoch. lib. 4. præsumpt. 83. & cons. 555. lib. 6. Franch. decis. 29. nu. 4. Turert. cons. 4. nu. 16. Mastril. decis. 153. nu. 19. cum sequen. plur. par. 2. Ambros. decis. Perus. 30. per totum par. 2. nouissime Fontanell. de pact. nuptial. lib. 1. claus. 4. gl. 2. nu. 35. & lib. 2. claus. 5. gl. 1. num. 66. par. 2. Et Cancer. lib. 1. var. resol. cap. 24. num. 15. ac Giurbam ad statut. Mess. cap. 3. glos. 4. part. 2. num. 18. & 21. cum plur. seq. lib. 4. vbi materiam ipsam exactissimè examinat, infinitosque Doctores pro vtraque parte excitat, ex quibus sane Doctorum Auctor. facile percipi poterit communiorem, immo communissimam esse hanc nostram sententiam in re adeo controuersa.

SVMMARIA.

1 Mulier diues non censetur dedisse in dotem secundo viro omnia eius bona.

Contrarium verius de AEQVITATE, concurrentibus qualitatibus, de quibus ibi nu. 2. 7. & 10.

3 Dos constitui debet etiam secundum dignitatem Natalium viri.

4 Vxor secundum Aristotelem censetur dedisse vniuersa bona in dotem viro.

5 Præsumptio legis adaptatur ad id, quod est verisimile, & iuridicum.

6 Præsumptio legis pro veritate admittitur.

8 Contractus ex consuetudine congruam recipiunt interpretationem.

9 Dotium fauore in ambiguis respondere æquius est.

11 Maritus sibi imputet, quod in principio circa dotem sibi constituendam non prospexerit.

12 Viri Nobilitas, & dignitas potissima causa est, vt dos augeri sibi debeat.

13 Mulier propter eius nobilitatem, & maiorem dotem nubit viro ditiori.

14 Dos congrua æstimari debet ex numero liberorum.

15 Filiæ Moniales non computantur in numero liberorum ad hoc, vt dos congrua æstimari debeat.

16 Moniales incapaces successionis habentur pro mortuis.

17 Filia vnica masculis non extantibus pinguius dotari debet.

Dotem inæqualem filiabus constituere potest pater, quæ vel diuerso tempore, vel in diuersis Ciuitatibus nuptæ sunt, aut quia diuersa sit conditio vnius, & alterius viri nu. 18. & 19.

20 Dotem inæqualē constituere filiabus alius nō potest, quam Pater, quia ei soli cōpetit huiusmodi facultas.

21 Inæqualitas inter liberos iurgia, & discord. nutrit.

22 Dictum scitum Diui Ambrosij.

23 Solonis Atheniensis Legislatoris lex, vt liberi æquales essent.

23 AEQVITATI resistit, vt soror maiorem dotem habeat alia sorore.

23 Æqualitas est mater concordiæ, & amicitiæ, & inæqualitas odij, & dissidij.

24 Promissio futuræ successionis nullius est momenti.

25 Pactiones nuptiales similes inter Comitem Sabaudiæ, Marchionem Montisferrati.

26 Papirii Cattanei Senatoris Ampliss. honorifica mentio.

Mulier omnia bona in dotem dedisse secundo viro præsumitur, si vir sit ea præditus dignitate, vt tali, & tanta dote dignus existimetur.
Cap. LXXXVI.

Solemnis, & antiqua fuit quæstio, an mulier diues censeatur omnia bona in dotem dedisse viro, cum quo nihil de dote egit (postea quam de dote spirituali in præcedenti capitulo actum fuit) quam quæstionem diuersimodè resoluerunt scribentes.

1 Et sanè communis Doctorum conclusio est mulierem non dedisse in dotem bona sua, cuius conclusionis antesignanus fuit Bar. in qu. 7. incipiente mulier habens magnum patrimonium, quem sequuntur quamplures Scrib. præsertim Corn. cons. 127. n. 2. lib. 4. Ias. in l. si constante nu. 219. ff. sol. matr. Calca. cons. 3. nu. 35. Dec. cons. 521. nu. 11. Gozad. cons. 33. nu. 19. in fi. Curt. Iun. in Auth. Præterea nu. 12. C. vndè vir, & vxor Socin. Iun. cons. 129. nu. 17. lib. 1. Paris. cons. 34. nu. 34. lib. 3. Natta cons. 981. nu. 11. in fi. & Menoch. lib. 3. præsumpt. 6. nu. 61. cum seq. olut.

2 Contraria tamen sententia de AEQVITATE verior videtur, vbi mulier secundo nubit, & primo viro omnia bona in dotē dedisset, vel in certa quantitate fuisset à Patre dotata, siue matrimonium contraxisset cum viro, qui hac dote vniuersorum bonorum dignus esse putatur. Quia 3 dos debet constitui etiam secundum dignitatem natalium viri l. cum post §. Gener. & l. quæro ff. de iure dot. Quibus casibus habere locum dicitur sententia Aristotelis in Topicis, dum

affir-

4 affirmauit vxorem censeri dedisse vniuersa bona in dotem viro, de qua meminit Glo. in l. mulier bona sua ff. de iure dotium, ita scribit Bal. in l. vlt. num. 10. ff. de sentent. quæ sine cer. quant. vbi inquit eam conclusionem habere magnam AEQVITATEM, quem sequitur Card. Mantica tr. de tacit. & ambig. lib. 12. tit. 10. n. 27. & tit. 14. nu. 4. 6. ac 7. ac tit. 21. nu. 27. par. 1. multosq; 5 alios in eam sententiam refert, Tunc enim præsũptio legis adaptatur ad id, quod est verisimile, 6 & iuridicum, & sic pro veritate admittitur arg. à contrario sensu l. quod non est verisimile ff. quod metus causa Bal. in l. vlt. & vlt. not. C. de hæred. instit. & in l. iubemus nu. 2. C. de testamentis, quẽ sequitur Mant. d. tit. 10. nu. 27. in fine.

Et eò magis, si in Ciuitate extat generalis cõ- 7 suetudo, vt mulier det omnia bona sua in dotem, quia tunc dos tacitè intelligitur constituta omnium bonorum, Contractus enim ex consuetu- 8 dine congruam recipiunt interpretationem l. quod si nolit §. quia assidua ff. de ædil. ædicto, & l. vlt. C. de fideiuss. Mant. d. tr. lib. 3. tit. 8. & lib. 12. tit. 14. nu. 2.

9 In ambiguis enim pro dotibus respondere benignius, & AEQVIVS est l. in ambiguis, & l. si ager §. 1. vers. sed benignius est ff. de iure dotium, & l. in ambiguis ff. de reg. Iur. & probat idem Mant. loco relato tit. 10. sub num. 28. vers. tertio quia.

Sententiã hanc sequitur etiam Ioseph Ludou. decis. Perus. 98. à nu. 14. vsq; ad finem, vbi cõcordando opiniones contrarias per distinctiones, & limitationes tenet, quod regulariter bona nõ 10 censentur in dotem tradita, Quamuis in casibus supra expræssis contrariam admittat, optimisq; fundamentis, & rationibus eius traditiones comprobet, Prout ferè eisdem fundamentis, & rationibus materiam distinguit, & limitat Menoch. alleg. præsumpt. 6. nu. 80. 81. 89. & 90. lib. 3. Gail. obseru. 82. nu. 7. lib. 2. Surd. cons. 94. nu. 29. cum sequ. lib. 1. Quidquid in contrarium affirmet Phanut. de lucro dotis gl. 10. nu. 39. Prout nouissime eamdem sententiam amplectitur Fontanell. de pactis nuptialibus lib. 2. claus. 5. gl. 7. num. 26. qui nu. 28. tradit maritum sibi imputare debere, 11 quod in principio circa dotem non prospexerit sibi constituendam.

Et ex hoc infertur nobilitatem viri, & eiusdẽ dignitatem potissimam esse causam, vt dos au- 12 geri debeat, vt etiam loquitur gl. in cap. nullum sine dote 30. qu. 5. Lucas de pæna in l. mulieres col. 5. vers. secundo augetur C. de dignit. lib. 12. Tiraquel. de nobil. cap. 20. num. 157. & sequ. & Decian. cons. 10. nu. 30. lib. 2. quos recenset, & sequitur Card. Mantic. relato lib. 12. tit. 21. nu. 25. sicuti è contra mulier propter eius nobilitatem, 13 vel maiorem dotem, nubit viro ditiori §. quia vero in Auth. de æqual. dot. Oldr. cons. 260. n. 3. & Mant. d. tit. 21. nu. 28.

14 Dos vero congrua æstimari opportet ex numero liberorum l. si filiæ ff. de leg. 3. Crau. cons. 15 765. nu. 11. Quamuis filiæ Moniales, quibus lõgè minores dotes solent constitui, cum non deseruiant oneribus matrimonij, vt in præcedenti cap. probatum fuit nu. 9. & 10. non computãtur, & scribit Menoch. cons. 247. nu. 55. & sequ. si ta- 16 men incapaces sint successionis, quia tunc habentur pro mortuis, adeo quod filia vnica, non 17 extantibus masculis, pinguius dotari debet, vt tradit Card. Mant. rel. tit. 21. nu. 30. cum sequ.

18 Qoamuis absolutum sit posse patrem inæqualem dotem constituere filiabus, quæ vel diuerso tempore, vel in diuersis Ciuitatibus nuptæ sunt, & tradũt Dec. cõs. 26. n. 5. & Ruin. cons. 56. n. 10. & 17. lib. 3. Aut quia diuersa sit conditio vnius, 19 & alterius viri Card. Mant. d. tit. 21. num. 29. & 35. Quam facultatem alijs, quam patri, non com- 20 petere, scribit dictus Auctor sub eodem vers. sed aduertendum.

Hanc tamen inæqualitatem nunquam probare potui, cum iurgia, & discordias parare tantum possit, vt scripsi supra in cap. 6. nu. 4. vbi relatum 21 est Egregium illud dictum Diui Ambrosij cap. 2. de Patriarcha Ioseph, viz. iungat liberos æqualis 22 gratia, quos æqualis iunxit natura; Id quod antea prospexerat Solon Atheniensiũ Legislator, dum testandi facultatem tãtum permisit ijs, qui 23 liberos non haberent, vt liberi Aequales remanerent, Et quibus addo D. Bimium cons. 383. num. 17. cons. 393. num. 11. & cons. 397. num. 30. lib. 4.

AEQVITATIQ; resistit, vt soror maiorem dotẽ habeat, quam alia soror Dec. cons. 59. col. 3. & cons. 319. in fi. quia AEQVALITAS mater est concordiæ, & amicitiæ, & inæqualitas odij, dissidij parens. Alba cons. 23. num. 4. & 5. vbi Addit litt. C. & cons. 234. nu. 25. iuncto cons. 241. nu. 11.

Cæterum, si vltra dotem Socer promisit Genero in nuptialibus pactis filiam hæredem instituere; Promissio hæc, tanquam futuram succes- 24 sionem continens, nullius est momenti, & eius vigore nullo modo agere poterit ad interesse contra hæredes promissoris gener, tex. est in l. si quis ab alijs §. vltimo ff. de re Iud. Bal. in l. pactũ quod dotali vers. decipitur, vbi Ias. num. 1. C. de pactis Card. Mant. de tacit. & ambig. d. lib. 12. tit. vlt. nu. 27. cum sequ.

Sub cuius pacti forma deceptum fuisse habetur olim Sabaudiæ Comitem, dum ille filiam 25 Marchionis Montis Ferati in vxorem duxit, ob quam promissionem in eo Marchionatu, mox in Ducatum erecto, succedere posse prætendit modernus Serenissimus Sabaudiæ Dux, ob quam prætensionem tot bella in hac Italiæ regione orta sunt, cum totali subditorum pernicie; Et cui fundamento optimè responsum fuisse legitur per Eruditissimum, & magni nominis olim Senatorem Papirium Cattaneum in responso de Du- 25 catu Montis Ferati contra Fabrum fol. 3. & 5. in fi. & fol. 8. & melius nu. 151, cum sequ. plur. fol. 70. Quamuis impressum sit sub nomine Collegij

I.C.

I. C. Mantuæ; Non ignoro enim opus illud per egregium à dicto Sapientissimo Senatore fuisse compilatum; Quamuis nomen proprium omisserit dignis de causis, & præcipuè, ne inter hos Principes scribere, & respondere videretur.

SVMMARIA.

1 *Chaos appellatur quæstio, an filia faciat partem, quæ non admittitur ad partem.*
Fœmina per statutũ exclusa non facit partem ad augendum legitimam masculorum nu. 2. 21. ac 26.
Contrarium verius de AEQVITATE nu. 5. 7. 9. 13. 15. 16. & 17. ac nu. 27. 33. cum sequ. ac nu. 36. & 37.
3 *Thesauri traditio in ea materia.*
4 *Vtraq; opinio absq; obiurgatione deffendi potest.*
6 *Decisio Sacri Concilij Neapol. in ea materia.*
7 *Fœminæ ex eo, quod dotatæ sunt, non desinunt esse de liberis.*
8 *Ordinatio Ill. Magistratus extraord. redd.*
Fœmina dotata habetur, ac si succederet fauore masculorum nu. 11. & 45.
Dos succedit loco legitimæ ex communiori opinione nu. 12. & 16. ac 28.
18 *Decis. Sen. Pedamont. quod filiæ faciant partem.*
19 *Absurdum non est, vt quis faciat partem, & ad illas non admittatur.*
19 *Decretum Senatus in ea materia.*
19 *Io. Baptistæ Trotti Illustriss. Præsidis honorifica mentio.*
20 *Legitima liquidatio quomodo fieri debeat.*
21 *Fœminæ à statuto exclusæ habentur pro non extantibus.*
23 *Filius exhæredatus non facit partem, nec auget quartã legitimæ filiis, quia habetur pro mortuo.*
24 *Filius deportatus non facit partem, quia habetur pro mortuo.*
25 *Statutũ, idest lex municipalis, tanta est potentia in sua Ciuitate, quanta lex cõmunis in suo vniuerso.*
Fœminæ per ingressum Monasterii habentur pro mortuis nu. 26. Contrarium nu. 47.
29 *Filia, quæ habuit legitimam per receptionem dotis, facit partem.*
Filia instituta etiam in vno nummo facit partem fauore masculorum nu. 31. 32.
35 *Exclusus per statutum à successione accrescit aliis portionem deficientem sibi per exclusionem.*
38 *Decii opinio reprobatur.*
39 *Decius vti parum sibi constans à Doctoribus reprehenditur.*
40 *Fœmina per statutum exclusa succedit Patri, fratre vnico iustè exhæredato.*
41 *Religionem incapacem ingressus, vt fratrum minorum; pro mortuo habetur quoad successionem.*
42 *Contrarium probat Alba, qui reprobatur.*
43 *Dispositum in odium iustè exhæredati, vel deportati, non procedit in aliis casibus.*
44 *Fauores ampliandi sunt, & odia restringenda.*
46 *Introductum in fauorem non debet in odium retorqueri.*

Soror facit partem fauore fratrum; vt eorum legitima augeatur, & pinguior efficiatur. Cap. LXXXVII.

1 QVæstionem, an qui non admittitur ad partem, faciat partem fauore aliorum, ingentem, & Chaos appellant Doctores, cum in ea explotanda vacillent, vt 2 tradit Bellonus cons. 83. nu. 12. in fi. & num. 13. Fœminas enim per statutum exclusas à successione non facere partem ad augendam legitimam fratribus de triente ad semissem, iuxta disposita in §. 1. in Auth. de trient. & semiss. & in Auth. nouissimè C. de inoff. testam. tradunt Dec. cons. 299. nu. 2. Alex. cons. 775. nu. 8. Brun. in tr. super statut. quod stan. masculis fœm. non succedant art. 13. qu. 3. nu. 31. cum sequ. Paris. cons. 25. n. 37. & sequ. lib. 2. & Thesaut. decis. 159. per totum, vbi ad dilucidandam materiam octo formauit 3 conclusiones, in quibus diuersimodè iudicari debere supponit; Quamuis, vt verum fatear, intricatam magis reddi quæstionem ipsam mihi videtur, non ob Auctoris doctrinam, quæ sanè summa est, sed ob casuum diuersitatem; qui inter se quodam modo pugnare dicuntur.

Propterea, vt breui spatio tantæ Doctorum 4 controuersiæ vera decernatur decisio, cũ vtraq; deffendi, & sequi posse absq; obiurgatione tradant relati scribentes; Contrariam sententiam Aequiorẽ, & veriorẽ esse sẽtio, filias sLz. fœminas etiam matrimonio carnali, siue spirituali collo-5 catas, ex statuto, vel Constitutionibus exclusas à successionibus, mediante dotatione, facere partem quo ad commodum masculorum in liquidatione legitimæ fratrum, eam fratribus propterea impinguando de triente ad semissem, si fœminæ cum masculis numerum quinque adæquant; Quamuis non admittantur ad partem, vt omissis antiquis scribit Franch. decis. 549. nu. 1. cum sequ. quo loci testatur ita iudicasse, & iudicare 6 solere Sacrum Concil. apud quod Tribunal nulla dubitatio erat circa eum punctum; quod prius testatus fuerat Capic. decis. 158.

Eamdem conclusionem antè eum probauit Cephal. cons. 245. num. 20. cum plur. sequ. lib. 2. ea præsertim ratione, quia ex eo, quod fœminæ 7 dotatæ sunt, non desinunt esse de liberis, Idem probat Eugenius solemni cons. 33. num. 70. cum sequ. plur. Prout ab ea sententia non discrepat Boss. tit. de bonorum publ. sub nu. 2. vbi ita fuis-8 se iudicatum per Gubernantes Redditus. Extraordinarios huius Dominij Mediolani testatur, quam opinionem sequitur Decian. resp. 46. nu. 36. vers. octauo, Peregr. de fideicom. art. 38. num. 24. vbi hanc sententiam sibi videri multum Aequam, & rationabilem tradit, atque per eam cessare plures amaritudines, & ita obtinuisse per

Lau-

9 Laudum DD. Menochij, Panciroli, & Discalcij testatur, licet mox absque alia ratione contrarium approbare videatur.

Quam opinionem amplectitur etiam Gratian. lib.4. discept.forens.cap.676. num.11.cum seqq. plur.vbi AEQVIVS esse scribit,vt fæmina,etiam

10 dotata, faciat partem,cum habeatur, ac si succederet fauore masculorum, & ita fuisse sæpius iudicatum per Rotam testatur num. 12. & 13. Et quam veram esse admittit Carpan.ad Nou.Const.tit.de iure, & priuil. Fisci cap.omnium nu. 718. licet sequ. num. ex dispositione statutorum Mediolani eam conclusionem non procedere affirmat alleg.Bossium loco relato n.3.& Rimin. Iun.cons. 31.nu. 71.&73.

Principale fundamentum huius conclusionis in eo residet, tum quia contemplatione, & fauo-

11 re masculorum exclusę tantum dicantur fæminę, Itaut in eorumdem damnum à numero filiorum pro impinguanda legitima excludi non debeant, vt tradunt omnes, præsertim Bofs. d. tit. de bonorum publicatione sub nu.2. vers. nam statutū, Eugen.all.cons.33.n.71. Cephal. recit.cons.245. nu.24.& 37.Morot. resp. 33. nu. 23. & Gratian. all. cap. 676. num. 12. & 13. quibus addo Alex. Trentacinq. lib. 1.var. resol. tit. de legit. resol.3. sub nu.12.vers.Principalis conclusio.

12 Tum quia,cum dos succedat locu legitimæ,vt infra nu.16.& 18. earum portionem, & legitimā habuisse fæminas, mediante dote, dicendum est,

13 etiamsi dotatæ essent in vno nummo; Et consequenter eas facere partem fauore masculorum negari non potest Bofs.loco relato vers. decisum fuit,Menoch.cons.3.nu.12.cons.6.n.9. & cons.8. nu.6. Cephal. vbi supra nu. 30.& 38. Gratianus pariter vbi supra nu. 4. Et antè eos idem probauit Bell.cons.83.nu.14.& 15. & Boer.decis.104. nu. 11. quod etiam admittit Alex. Trentacinq. citata resolut. 3.sub nu.11. vers.in tertio casu, & vers. licet rationibus, & num. 12. vers. in primo casu; Si etenim dotes à patris bonis, siue hæredi-

14 tatis detraxerunt filiæ, bona fides, & AEQVITAS non patiuntur, vt damnum sentiant filij

15 masculi percipiendo tantum trientem pro legitima, non semissem Fachin. lib.4.contr.iuris cap. 31.vers. sexta concl. cum vers. seq.

Neq; ab ea sententia dissentire videtur Thesaur. recitata decis. 159. quia in omnibus opinionibus per ipsum firmatis semper & in eon cen sè concludit, quod si dos habetur per statutū loco legitimæ (id quod tamen ipse reprobat nu.3.& 90. nu. 10.) tunc fæminas facere partem

16 fauore masculorum concludit, vt eorum legitima impinguetur de triente ad semissem, vt nu.5. 6.11.15.16.& num. 18. & eam admittit Morot. all.resp.33.nu.20.Gabr.cons.15.nu.20.& 21.lib. 4. quam sententiam in fæmina, quæ renunciauit

17 fauore masculorum, sequitur Thesaur. Iun. in Addit. ad d. decis. 159. & ita iudicasse Sen. Pe-

18 damontanum testatur.

Quemadmodum eamdem sententiam pariter admittere videtur nu. 8. & 13. idem Thesaur. si statutum excludat fæminas fauore masculorum,

19 vt in hoc casu; Non enim absurdum esse scribit sub dicto nu.13. vt quis faciat partem, & ad illā non admittatur per l. huiusmodi §. si Titio ff. de leg. 1. Et eamdem sententiam sequitur Torr. Præceptor meus in Add. ad stat. Papiæ rubr. 95. in Ciuilibus à nu. 185. vsque ad nu. 208. maximè n.105. In quem nuperrimè incidi, & qui materiam latissimè examinat, Et ita censuit Senatus Excellentiss. refferente Amplissimo, & Eru-

19 ditissimo tunc Senatore D. Io. Baptista Trotto, nunc Illustrissimo; Humanissimo,& Meritissimo Senatus Præside die 24. Nouembris 1614. fauore Dorotheæ Meltiæ contra tres fratres Bisnatos eius filios,dum condemnauit Bisnatus ad relaxandū matri, vti hæredi Præsb. Antonij Mariæ eius filij octauā partē omnium bonorū paternorum; debitam dicto Præsbitero ex causa legitimæ in bonis, & hæreditate patris, qui fideicommissum constituerat, eū quia quatuor fuerāt fratres, & tres sorores, quorum fratrum legitima, idcirco semissem constituebat.

20 Quomodo autem fieri debeat legitimæ liquidatio, cumulatissimè tradit Franch. recit. decis. 549.nu.2.& 3.& post eum Marta voto 8. nu. 65. cum sequ.ad quos remittitur Lector.

Et quia ferè statim postquam Doctoratus lauream fuissem cōsecutus Interrogatus Respondi quid in ea re sentirem, Atq; ab Eruditissimo Præceptore meo D.Paulo Bellono, postea Senatore creato, approbatum esset, responsum illud hic inserere statui, tanquam ex primis legalis scientiæ fructibus, quod sanè abs; fuco, & sincerè pro amico fuit datum, vna cum excussione aliorum iuris articulorum, qui breuitatis gratia omittuntur, tanquam ad materiam, de qua agimus minimè facientes, cuius responsi sequitur tenor.

Adsit virtus Spiritus Sancti.

QVo ad tertiam propositam dubitationem, an fæminæ faciant numerum cum masculis, adhoc,vt legitima, quæ inspecto numero masculorum tantum esset tertia pars totius assis, fic semis hæreditatis, quæ ab intestato singulis deueniret, Et licet incidimus in illam materiam, su-

21 per qua Doctores vacillant; Tamen prima (vt dicitur fronte) dicendum videbatur fæminas maximè dotatas,quæ per statutum exclusæ sunt, non facere numerum ad augumentum legitimæ masculorum.

Primo, quia fæminæ exclusæ à statuto habentur pro non extantibus, ad effectum augendi

22 quotam legitimæ filijs, ita concludit Dec.cons. 299.n.2.& refert Petra d. tr. de fideicom. qu.15. nu. 144. Atqui in præsenti casu extat statutum Derthonæ excludens fæminas matrimonio collocatas, & dotatas, à successione patris, stantibus masculis; Ergo non faciunt partem, & sic

non

non augent legitimam filijs.

Secundo suffragari videtur, quod filius exhæredatus non facit partem, nec auget quotam le-
23 gitimæ filijs, quia habetur pro mortuo §. sed nostra Instit. de successione liberorũ l. 1. §. Pater emancipatos ff. de coniungend. cum emancip. liber. Alber. de Rosate in l. planè §. duobus ff. de leg. 1. Roman. in l. 1. post Bal. in 6. qu. C. quãdo non petentium partes, Philsfranchus in cap.
24 si pater in septima qu. de testa lib. 6., & nonis. Marta pleno voto 69. Quod etiam intelligitur indepottato l. 1. §. fin. ff. de bon. possess. contra Tab. Boer. decis. 104. nu. 5., Quanto fortius ergo hoc procedere debet in fœminis exclusis à statuto, quod dicitur ius municipale, & est tantæ
25 potestatis in sua Ciuitate, quantæ est ipsa lex communis in suo Vniuerso l. omnes populi ff. de iust. & iur. l. cunctos populos C. de summa Trin. & fid. Cathol., Idem probatur in Clem. Exiui de Paradiso de verb. signif. Bar. in l. cum pater §. hæreditatem ff. de leg. 2. Ang. in l. fi. C. quando, & quibus quarta pata deb. lib. 10. per congesta a Curt. Sen. cons. 5. nu. 2.

26 Tertio, & vltimo huc spectare videtur illa ratio, quod fœminæ exclusæ à lege commoni per ingressum Monasterij non augent partem fratribus, quo ad legitimam deducendam, quia habentur pro mortuis Alex. cons. 197. nu. 12. lib. 6. Soc. Iun. cons. 25. col. 1. vol. 1. Cephal. cons. 245. per totum vol. 2. Et in his terminis ita respondit Alciat. cons. 775. nu. 8. Ergo à simili pari modo fœminæ matrimonio collocatæ, & dotatæ, quæ pro mortuis habetur, vt scribit Dec. d. cons. 299. num. 2.

His tamen minimè refragantibus, & re diligentissimo studio examinata, matureq; perpensa, contrarium verius esse puto, & in eam sententiam, quam tot consultissimi viri probarunt, accedo, Nempè filias matrimonio copulatas, & à
27 statuto exclusas facere partem cum fratribus in quantum, quod illæ augeant numerum aliorum filiorum, vt legitima de triente fit semis, quod vt dicam, me monent plura.

Primo adducor ex probata, & magis recepta illa regula, quod dos succedit loco legitimæ por-
28 tionis l. quoniam Nouella C. de inoff. testam. Bar. in l. Titio centum §. Titio genero n. 6. ff. de condit. & demonstr. Dec. cons. 546. col. 1. Alex. in l. pater filium nu. 7. ff. ad l. falcidiam, copiosè Tiraquel. in l. si vnquam in verbo susceperit liberos nu. 112. C. de reu. donat. Soc. Iun. cons. 79. nu. 45. lib. 3. Paris. cons. 25. n. 39. cons. 54. nu. 14., & cons. 60. nu. 44. lib. 2. Boer. d. decis. 104. nu. 11. Rub. cons. 34. num. 5. & cumulatissimè Menoch. cons. 3. nu. 12. cons. 6. nu. 9. & cons. 8. nu. 8. ac post eum Canalc. decis. 8. n. 10. par. 3. & decis. 12. n. 30. ac decis. 32. nu. 25. par. 4. vbi distinguit inter verba statuti mandantis filiam dotari; mox eam à successione excludentis stantibus masculis; Quia tunc absolute dotem succedere loco legitimæ probat; Secus autem, si prius ea excludatur, mox iubeatur dotari, quid quid in contrarium scribat Roman. cons. 134. sub num. 3. vers. promittens tamen.

29 Si ergo filiæ habuerunt legitimam per receptionem doris, dicendum videtur eas facere partem, licet non admittantur ad partem, cum extrã portio accrescat cæteris filijs, quia plures quam quatuor partes factæ sunt deducendo legitimam pro fœminis, in quo casu locum habet dispositio Auth. nouiss. C. de inoff. testa.

Secundo accedit, quod si persona exclusa instituta fuit etiam in vno nummo, tunc facit partem in computatione legitimæ, & accrescit ar-
30 gumentum legitimæ alijs, ita in specie decidit Bal. in d. auth. nouissima in fi. C. de inoff. testam. quod voluit etiam Ang. in l. Pater filium, vers. quid autem esset ff. de inoff. testam. & ex communi opinione testatur etiam Boerius cons. 75. col. 2. vol. 3. vt refert Bell. d. cons. 83. nu. 15., Sed hic filiæ fuerunt institutæ à Patre testatore in quatuor aureis pro singula, vt apertè legitur in testamento, ergo &c.

Tertio confert, quod renunciatio filiæ facta Patri eò viuente operatur, vt mortuo Patre, hæc filia, licet ad partem legitimæ non admittatur, tamen faciat partem ad augendum numerum filiorum, & ista est communis resolutio, quia hæc renunciatio in dubio censetur facta contempla-
31 tione filiorum, quo ad hunc effectum, vt testatur Boer. d. decis. 104. nu. 3. Idem affirmarunt Guliel Benedictus in cap. Raynutius in prima parte nu. 261. de testam. & Alcia. d. cons. 775. nu. 9. in tertio casu. Quod etiam procedit, si renunciatio facta esset in manibus vnius fratris, vel plurium,
32 vt egregiè tradit Petra d. tr. & qu. 15. nu. 146. qui plures cumulat idem tenentes, si ergo per renunciationem factam patri augetur legitima de triente in semissem fauore filiorum, Quanto fortius vbi ab eodem testatore esset filia instituta in aliqua re particulari, vt hic.

Quarto, & vltimo non mediocriter suadet multorum patrũ auctoritas, & præsertim Alciat.
33 in cons. 479. nu. 11. qui respondit, quod exclusi à statuto augent numerum aliorum filiorum, vt legitima de triente fit semis, & id quod deficit ad iustam portionem exclusis, accrescat non exclusis, iure accrescendi, quod signanter tradit Paul. de Castro in cons. 251. incip. viso puncto suprascripto vol. antiquo loci habetur, si essent
34 quatuor filij, & vna filia dotata, cum non excludatur in totum, auget numerum liberorum, & legitima liberorum erit dimidia omnium bonorum, quæ ab intestato peruenirent; Hoc probat etiam d. Petra Placentinus d. tr. de fideicom. qu. 15. nu. 144. qui subiungit, quod vbi fœminæ, vel aliqui alij sunt a statuto exclusi aliquo beneficio, tunc tales personas, nedum facere partem alijs ad augendum numerum liberorum, vt de triente fit semis, sed etiam portionem deficientem
35 exclusis accrescere alijs, vt pulcrè deffendit post cõcordantes per eum citatos Rub. cõs. 122. n. 2.

Q loquens

loquens de statuto fœminas in aliquo dotatas excludente propter masculos; Et sic cum simus in exclusione non omnimoda, sed solù ab vniuersali successione propter masculos, seu agnatos, & eorù fauore certæ personæ, & respectu quotæ, & respectu partis defficiétis, exclusis à statuto debet cedere illud totù ad beneffitiù eorù Alex. d. cons. 197. col. 2. in fi. vol. 6., & apertius ibidé nu. 12. Quod intelligo semper procedere vbi quin-
36 que, vel plures, puta filij & filię, superfint patri, sed aliqui, vti fœminæ essent exclusæ, non aliter. Idē probarūt Soc. Iun. cons. 15. col. 1. vol. 1. & ibi
37 per totum concludit, quod persona exclusa per statutum debet haberi pro faciente partē, secundum id, quod redundat in commodum, vel vtilitatem ipsius, cuius contemplatione censetur facta exclusio prædicta, idest filiorum, non heredum, Aret. cons. 49. col. 1. Bal. in Auth. nouiss. C. de inoff. testam. & in cons. 243. vol. 3. & cons. 29. vol. 1. Cephal. cons. 245. in fi. & sequ., latissimè Curtius Sen. pleno cons. 5. Curt. Iun. cons. 21., Et ex professo disputando ornatissimè probarunt Boer. decis. 104. per totum, & Bell. cons. 83. nu. 14. cum plur. sequ. qui nu. 18. optimè adducit rationem ex Roma in l. vnica C. quando non peten. par. col. penu., scilicet, cum personæ illæ sint exclusæ contemplatione aliorum filiorum, illud superfluum debet eorum commodo cedere, idem voluit Guid. Pap. qu. 295. & quæs. 595. & Boss. tit. de bonorum pub. nu. 2. Et his sic firmatis deuenio ad solutionem contrariorum.

38 Non obstat igitur primum cōtrarium, quod nititur in vnico dicto Decij cons. 299. n. 2., Nam respondetur, quod licet per communem relatam Doctorum sententiā Decij opinio omninò eneruaretur, maximè cum pluries vti sibi parū constās à Doctoribus repræhensus sit, & præsertim à Menoch. cons. 3. in fine, & cons. 41. nu. 23., In alio medio tollitur; supponit namq; ipse fœminas exclusas à statuto pro non extantibus haberi, & sic pro mortuis, quod nihilominus falsum esse hoc ipsemet probat ibidem, dum vult fœmi-
40 nam exclusam à statuto posse succedere patri, fratre vnico iustè exheredato, sicut distinguit, & limitat Boer. all. decis. 104. n. 13., qui enim semel pro mortuo habitus est, perpetuò ita durat, vt censetur filius, vel filia ingressa in Monasteriū
41 fratrum minorum, vel alterius regulæ incapacis ita Alcia. d. cons. 197. n. 12. vol. 6 Soc. Iun. d. cons. 25. vol. 1. & Cæphal. pleno cons. 245. vol. 2.,
42 quidquid in contrarium dixerit Alba cons. 7. nu. 28. cum eius doctrina huic sententiæ nō obstet.

Non obstat secundum, quia illud specialiter sancitum est à legibus in odium iustè exhæreda-
43 torum, & deportatorum, quod tamen locū habere nequit in fœminis à statuto exclusis, iuxta
44 illud, fauores sunt ampliandi, & odia restringenda l. cum quidam ff. de lib. & posth. Gl. in princip. Instit. de vsucapionibus l. fi. ff. de const. pecun. Ias. in l. 5. nu. 4. ff. de verb. obligat. Quia
45 exclusio per statutum inducta fuit fauore masculorum, vt ipsi masculi pinguiores facultates haberent, ideo merito fauore dictorum masculorum fœminæ facient partem in computatione legitimæ, & accrescunt augumentum legitimæ filijs.

Si enim illud obseruaretur, introductum in fauorem masculorum, retorqueretur in eorūdē
46 odium; Contra tritam, & vulgarem illam regulam l. quod fauore C. de legibus, de qua latè per Dec. in l. diem functo nu. 22. ff. de officio Assessorum, & sic hoc pacto statuti dispositio obseruaretur, quæ aliter faciendo non adimpleretur. Vnde per adducta hic, & in dissolutione primi
47 contrarij; Tollitur etiam tertium contrarium fundamentum, quod probationi fœminam matrimonio collocatam pro mortua haberi insistebat, quod quidem falsum est, vt iam demonstrauimus, Atque ita iuris esse concludo, rectiore saluo semper iuditio &c. Derthonæ die sexta Aprilis 1613.

SVMMARIA.

1 *Statutum in cap. 43. lib. 1. loquens de interesse declaratur.*
2 *Interesse debetur de iure Canonico in contractibus omnibus bonæ fidei.*
3 *Cōtractus omnes de iure canonico dicūtur bonæ fidei.*
4 *Solutione tollitur omnis obligatio.*
5 *Solutum dicitur creditori, quomodocumq; ei sit satisfactum.*
6 *Obligatio omnis extincta dicitur per insolutum dationi factam creditori de aliqua proprietate.*
7 *Interesse non debetur, vbi facto creditoris sibi non fuit satisfactum.*
Negligentia, siue culpa propria cuilibet proficua esse non debet nu. 8. & 29.
9 *Mora nocere debet tàm debitori, quàm creditorī.*
10 *Mora debitoris compensatur cum culpa creditoris, cum vtriq; nocere debeat.*
10 *Mora vna altam etiam extinguit.*
11 *Mora vltima creditoris præponderat præcedenti moræ, siue culpæ debitoris.*
12 *Conditio melior est rei, quam actoris in pari mora.*
13 *Pignus captum in executione rei indicatæ habetur loco pignoris iudicialis.*
14 *Creditor, qui habet pignus, non potest prætendere fructus, siue interesse.*
15 *Vsura est lucri facere fructus rei pignoratæ, nisi ita fuisset conuentum.*
16 *Consignatio rerum pignoratarum dicitur quædam datio in solutum, quæ habet effectum solutionis.*
17 *Debitor facto deposito pecunia debitæ, siue pignoriū in actu executionis sufficienti, dicitur liberatus ab obligatione, quam habebat versus creditorē.*
18 *Depositum, & consignatio, tantum valent, quantum ipsa solutio.*
19 *Depositarius carcerari potest, non interpellato debitore, vt exhibeat pignora iuditialia sibi in depositum data.*
20 *Deposita rei manu militari auferri possunt à creditore.*

21 De-

21 *Depositarius eli debitore, & emptore etiã pignorũ, vlterius non tenetur, si pecuniam pignorum venditorũ consignauit Executori, ad cuius instantiã vẽdita fuerũt res pignoratæ, & in depositũ data.*

22 *Creditor tenetur debitori, si eius culpa pignorũ captorũ venditio adeo fuit dilatu, vt corrosu sint, vel deteriora reddita, itaut minori pretio vẽdita fiut.*

23 *Culpa nõ caretit, qui id õmisit, ad quod tenebatur, vel id non cogitauit, quod euenire facile poterat.*

24 *Depositum pignorũ, sicuti à debitore non potest reuocari, Ita omnino depẽdet à voluntate creditoris.*

25 *Depositarij post longum tempus decoctio periculum ad creditorem morosum, non ad debitorem eligentem imputandum est.*

26 *Depositarij inopia regulariter nocere debet eligenti, non alijs.*

27 *Depositarij mala electio eligenti imputanda est.*

28 *Creditor morosus Calicem bibere debet, si ob illius moram depositarius decoxit.*

29 *Negligentia alicuius sibi damnosa esse debet.*

30 *Negligentia circa vnum nocet etiam circa aliud.*

31 *Creditor morosus non consequitur augmentum monetarum interim factum post captam moram.*

32 *Creditoris damnum, & debitoris praiuditium considerandum est in moneta augmento.*

33 *AEQVITATIS intuitu licitum est legem restringere, quod alias non permitteratur.*

34 *Auctoris sententia.*

35 *Frãcisci Bernardini Terzaghi I.C. honorifica mẽtio Sequestrum factum debitori ad creditoris praiuditium impedit interesse, siue vsuras n. 36. & 43.*

36 *Interesse debentur tantum à debitore moroso, vbi de his non fuit conuentum.*

37 *Mora debitoris non cadit, pendente dilatione ad soluendum.*

Iudicis iussus excusat à pœna, & à mora n. 38. & 43.

39 *Parere necesse habet, qui iussu Iudicis non soluit.*

40 *Debitor excusatur à mora, si superuenit difficultas soluendi facto creditoris, vt vigore sequestri.*

41 *Moram non potest imputari non valenti soluere ob Iudicis iussionem.*

42 *Iudicis preceptũ siue iussio excusat debitor à mora.*

43 *Maximè si factum fuit ante commissam moram.*

44 *Decisio Sacri Concilij Neapolitani in huiusmodi casu mora impedita per Iudicis praeceptum.*

45 *Contraria fundamenta tolluntur.*

46 *L. si depositi C. depositi declaratur.*

46 *Depositarius, qui pecunia sibi in depositum data vsus fuit, tenetur non solum ad vsuras, sed etiam actione furti.*

47 *Depositarius, & Sequestratarius valdè intar se differunt.*

48 *L. atq; §. penult. ff. de negotijs gestis declaretur.*

49 *Pecunia aliena vtẽs in negotiatione tenetur actione negotiorũ gestorũ ad vsuras versus creditorem.*

59 *Auctoris sententia in ea materia.*

61 *Debitores dolosè aliquando sequestra sibi fieri procurant, ne soluant creditoribus, vt eorum moram, & culpam tegant.*

52 *Sequestri acceptatores, & receptatores fructuum, hodiè multi reperiuntur semper ad recipiendum prompti, sed in rationum redditione semper litigantes.*

Facta executione, & captis pignoribus debitori ad creditoris instantiam, vlterius non tenetur debitor ad vsuras, aut ad aliud interesse versus creditorem, vbi facto debitoris subhastatio, & plena satisfactio non sequatur.

Cap. LXXXVIII.

1 STatuto huius Mediolanensis Ciuitatis in cap. 43. lib. 1. cauetur, quod in casibus, de quibus de iure Canonico peti potest Interesse (quod sanè in omnibus contractibus bo-

2 næ fidei permittit ius Canonicũ, vt notat gl. in c. cum venerabilis, verbo bonæ fidei, de exceptionibus) liquidari tunc possit per iuramentum vsq; ad denarios sexdecim in anno pro libra; omnes verò contractus bonæ fidei esse reputat ius Canonicum, vt tradit Bal. in cap. 1. circa finem de

3 plus petitionibus. Hoc autem stante statuto, Quæritur, an semper interesse debeatur, donec sequta fuerit debiti solutio, vel potius detur aliquis casus, in quo cesset tale interesse, etiam non sequta satisfactione.

Et sanè sicuti solutione tollitur omnis obligatio vul. l. si pupillus ff. ad leg. falcid. & §. 1., vt in institutionibus, quibus modis tollitur obli-

4 gatio, de qua re Federi. Scotus in repet. l. 2. num. 28. ff. si certum per Surd. cons. 385. nu. 1. & Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 675. num. 36.

5 Solutumq; dicitur creditori quomodocunq; ei satisfactum sit l. 1. ff. qui satisd. cog. l. si rem ff. de pignorat. act. & tradit Nauarus de vsuris nu. 132., Itaut ex insolutum datione alicuius pro-

6 prietatis facta creditori dicatur extincta omnis obligatio l. eleganter ff. de pignor. Surd. cons. 145. num. 20. lib. 1. & decis. 51. nu. 4., & 20. quem sequitur Grati. all. lib. 4. discept. forens. cap. 766. nu. 35., ex quo infertur, non nisi per realem satisfactionem extingui obligationem, etiam quo ad interesse.

7 De AEQVITATE tamen, vbi culpa ipsius creditoris satisfactio non fuit secuta, interesse minimè deberi concluditur. Exemplum afferri potest, quando creditor pignorari curauit bona debitoria, maxime mobilia, ex quorum pretio sibi satisfieri poterat in totum, vel pro parte, mox neglexerit eorum subhastationẽ, & licitationem, Namq; tunc cum propria creditoria culpa dilata sit creditori solutio, cessare dicitur omne interesse, ne ex propria culpa, & negligẽ-

8 tia commodum percipiat contra dispositionem l. pupillus §. quæ in fraud. cred. Card. Mant. de tacit. & ambig. lib. 12. tit. 5. nu. 10. par. 1.

9 Mora enim nocere debet, tam debitori, quam creditori negligenti pecuniam recipere, ac eius

27 actio depositarij eligenti esset imputanda Bar. in l. si solnturus nu. 1. ff. de solut.

28 Ob proptiam namq; moram; siuè culpam Calicem bibere drbere creditorem, non debitorem deponentem subijcit Costa all. qu. 121. num. 8. Quia in similibus, ctediroris sola culpa attenditur, qui ex eius incutia, & inettia cum alterius damno loclupletari non debet, iuribus vulgari-29 bus cum negligentia alicuius sibi non debeat esse proficua, verum potius damnosa, vt supra probatum extat arg. l. si pupillus ff. quæ in fraud. cred. Negligentiaq; circa vnum nocet etiam 30 circa aliud l. simus C. de inoff. testam. Bar. in l. ab hostibus §. sed quid nu. 7. ff. ex quibus causis maiores in integrum.

Quod intetcile intelligitur quoad uomen, & quodcunq; interesse, etiam respicieus monetarum augumentum, Quia si captis piguoribus, hisq; in depositum dstis, sileat creditor per multum tempus, nec ad pignorum subhastationem deueniri curauetit, Interim verò monetarum augmentum ingens fit factum, Tale monetarnm augmentum consequi, nec prætendere poterit 31 creditor in debitoris præiuditium, sed sibi, & propriæ moræ imputet, vt in his terminis probat Alber. Brun. tr. de monetis limit. 1. nu. 2. ac post multos per eum relatos tradit Rein. Bude. eodem tr. de monet. cap. 26. nu. 6 cum in materia hac augmenti monetarum debitoris dam-32 num, sicut creditoris præinditium considerandum est, vt scribit Thesaur. eodem tr. de monetarum augmento par. 2. nu. 40.

Id quod AEQVITATI valdè conuenire perspicuum est, cuius AEQVITATIS intuitu lici-33 tum est legem restringere, quod alias non permitteretur, tex. est in §. 1. vbi glo. in verbo æstimatus in Auth. vt sine prohibit. mst. deb. col. 7. & tradit Ias. in l. A Diuo Pio §. in redditione nu. 10. in fi. ff. de re iud. Et ita respondi superiori anno 1618. pro D. Ponzano contra D. Gambaloitam, seu D. Giramum eius sorotium præten-34 dentem interesse conuentum, & etiam monetarum augmentum cursu temporis factũ; Quamuis pro certa parte pignorari fecisset bona D. Ponzani, quorum pignorum subhastationem per multos annos neglexerat, quæ controuersia 35 fuit amicabiliter terminata per integerimum I. C. D. Franciscum Bernardinum Terzagnum compromissarium electum inter ipsas partes, qui, AEQVITATE suadente, & tam debitori, quam creditori prospiciendo, auxit interesse conuentum vsq; ad septem pro centenario, quod se alijs soluisse D. Giramus docuerat.

Insuper omne etiam interesse cessare debere videtur, quando debitor non soluit creditori ob sequestrum in creditoris præiuditium sibi factum; Eo enim pariter casu ex culpa credito-36 ris retardatur satisfactio, quæ debitori nocere non debet, vt supra probauimus; Cum enim vsu-36 ræ, siue interesse debeantur tantum à debitore moroso tex. est in vul. l. curabit ff. de action. empt. Socin. Sen. cons. 103. num. 9. lib. 4. & post alios Peguera decis. 33. sub nu. 6. vers. Et ratio esse potest, & Gratian. discept. forens. lib. 3. cap. 367. nu. 20. & cap. 243. num. 32. Pendenteq; di-37 latione ad soluendum, non cadat mora. Et consequenter neq; debeatur interesse l. lecta ff. si cert. pet. Rol. cons. 55. n. 20. lib. 2. Crau. cons. 189. n. 7. vers. sed ista opinio, quos sequitur Gratian. lib. 2. cap. 243. nu. 34. & 35.

Certum est moram vllam considerari non posse in debitore, qui Iudicis iussu, idest per sequestrum, solutionem disert, cum iussus Iudicis excuset à pœna; & mora l. fi. ff. de lege commiss. cap. 38 breui de iureiur. Ias. in l. si quis maior nu. 20. C. de transactionibus; Parereq; necesse habeat 39 qui Iudicis iussu non soluit l. non videntur data §. qui iussu ff. de reg. iur. Rota Genu. all. decis. 33. nu. 6.

Rursus superueuta difficultate soluendi Excusatnr debitor à mora, & consequenter ab æsti-40 matione quanti plurimi, & ab interesse l. Thais. ff. de fideicom. libert. Gratian. dicto cap. 243. nu. 50. cum tribus sequ. Quia non valenti soluere imputari non potest mora, quasi tunc non di-41 catur negligere, sur differre l. 1. in fine C. de annal. except. Grat ian. vbi supra nu. 5.

Hanc sententiam in terminis probat Caualcan. decis. 4. nu. 6. par. 1. & decis. 25. nu. 21. par. 2. dum ait conductorem, cui factum fuit sequestrũ, siuè præceptum iussu Iudicis, ne soluat locatori 42 pecunias debitas sub pœna &c. tunc non teneri ad aliquod interesse, siuè vsuras lite pendente, & præcepto non reuocato, cum præceptum, siuè sequestrum Iudicis excuser à mora, & ab inte-43 resse, maximè quando factum fuit antè commissam moram, & tempus solnendi Rebuff. in l. vnica in glo. dupl. nu. 59. C. de sentent. quæ oro eo quod interest, Prout ante Caualcan. idem iu-44 dicatum fuisse à Sacro Concilio Neapol. in consimili casu testatur Affl. decis. 328. præsertim num. 2.

Neq; huic opinioni aduersari potest dipositio l. si depositi C. depositi, & l. atq; §. pen. ff. de 45 negot. gestis, vt perperam nonnulli ex Scribentibus subijciunt, Quia loquuntur ll. illæ in longe diuersis casibus, & Primo l. si depositi, loquitur 46 de eo, qui pecunia sibi in depositum data vsus fuit, Quia tunc teneri de furto non tantum ad vsuras huiusmodi depositarium declarat ibi tex. qui propterea dicit, quod quando tantum vsuras petit creditor, ipsi debeat gratulari depositarius. Longè vero differunt inter se deposi-47 tarius, & sequestratarius, vt abundè tradit Rebuff. ad const. Regni tr. de sequestr. art. 1. glo. 1. nu. 13. & sequ.

48 Lex verò atq; §. penultimus, loquitur de illo, qui pecunias alienas ad eius manus peruentas (non sequestratas) in negociatione posuit, quia tunc sicuti, qui proprias pecunias in aliena negocia impendit, vtiliter vsuras consequi potest, Ita actione negotiorum gestorum ad vsuras

49 versus creditorem tenetur huiusmodi persona aliena pecunia vtens, secundum quam sententiā 50 respondi pariter supra anno 1621. fauore Bisnati sequestratarij ad instantiam Vertuæ.

Cauti tamen esse debent Iudices, antequam ab hoc interesse absoluant sequestratarios, diligenter inuestigando, an sequestra sint affectara, vel sincera, & an ex collusione, & calliditate inita inter debitores, & prætensos creditores facta sint, cum experientia doceat sæpè debitores ad procrastinandum solutiones auctores 51 esse hoiusmodi sequestrorum, de quibus abundè D. Senator Bellonus lib. 1. de incontin. cap. 56. sub num. 5. & 6. Quia, vt inquit Rebuff. super Constit. Regni tit. de sequestr. ar. 1. gl. 2. num. 20. 52 fol. mihi 182. hodie multi inueniūtur sequestri, & receptatores semper ad recipiendum anhelantes, sed in rationum redditione semper litigantes. Et pauci hodiè recusant hoc munus propter lucrum tacitum, quod sperant, ad quod propositum adducit ad agium illud Italico sermone conceptum, *chi non roba, non hà roba*.

SVMMARIA.

Vendere quando quis cogi potest tam Iure communi inspecto, quàm pro executione Nou. Const. & statutorum Mediolani nu. 1. & 2.

3 *Pratij viginti species inumerantur secundum Iul. Cæsarem Glussianum.*

4 *Pratij triplex genus secundum Fridericum Marsim vlz. rigorosum, medium, & infimum.*

5 *Pratium iustū dicitur etiam dignum, & Aequum.*

6 *Pratium etiam iniquum, & immensum datur.*

Pratium iustum constituitur, habita ratione pratij laeorum vicinorum nu. 7. & nu. 20. ac 34.

Pratium iustum consideratur ex communi hominum æstimatione, prauia rerum scientia nu. 8. & num. 20. ac nu. 35.

Pratium iustū constituitur, habita ratione redditus, siue fructus rei, qui percipitur, deductis oneribus rei incumbentibus nu. 9. & 10. ac nu. 21. ac n. 36.

Pratium iustum ex quantitate fructuum constitutum intius, & Aequins dicitur nu. 11. & 38.

12 *Læsio enormissima secernitur ex quantitate fructuum, qui percipiuntur ex re vendita.*

Fructuum annorum viginti valor constituit verum, & iustum rei pratium nu. 13. & 14. ac 37.

14 *Domus valor in mille constituitur Romæ, si locatur quinquaginta quotannis.*

Modus æstimandi domos stante edificata in Alma Vrbe, dum coacernatur valor fructuum annorum viginti; cum valore materialium, mex dimidia capitur, & hac summa iustum pratium dicitur nu. 15. & 39.

16 *Com. Aloisij Meltij Senatoris mentio.*

17 *Decretum Senatus, quo conceditur secunda reuisio ab extimatione Peritorum.*

18 *Petri Francisci Corij Senatoris Amplissimi mentio.*

19 *Decretum Senatus, quo pratium domus per peritos male constitutum declaratur, ac reducitur.*

22 *Pratium, siue æstimatio bona illa non dicitur, quam duo, vel tres offerrent, quia ex affectione æstimatio diceretur.*

23 *Pratium, sicut æstimatio, non fit ex eo quod semel tanto pratio vendita fuit res.*

24 *Pratia rerum non sunt formalia, sed variabilia.*

24 *Dictum Senecæ.*

25 *Pratium, siue æstimatio iusta dicitur, quæ fit consideratis rei qualitatibus.*

Pratium iustum non ex affectione, aut sumptu, sed ex communi hominum æstimatione, prauia rei scientia, perpendi debat nu. 26. & 27.

28 *Pratium iustum esse debet, nisi ad praces emptoris rem quis venderet, alioquin non venditurus.*

29 *Pratiū rerū diminuitur, vel augetur ex paucitate, vel multitudine emptorū, vel rerum vendendarū.*

Onera deducenda sunt ex fructibus ad iustum rei pretium constituendum nu. 30. & 37.

31 *Domus magna sitæ in Ciuitate pratium non ex qualitate ædificij, sed ex quantitate redditunm constitui debet.*

32 *Domus lauta, siue magna, pro cultu vrbium potius, quam occasione fructuum, ædificantur.*

33 *Aestimatio, siue pretium domus, nō est constituenda habita ratione materiæ, & operę, ac quanti impensū est, sed tantū, si domus est pauci fructus, & magnæ expensa, quantum communiter venderetur.*

40 *Pratiū iustum dicitur etiam, quod vel iussu Principis, aut dispositione statutis, aut testatoris tuxatū est.*

41 *Pratium iustum dicitur, quod ex venalibus adutijs, & alijs rebus edicto taxatum est.*

42 *Pratium iustum non præsumitur, quando venditio facta est ab homine ære aliene valde grauato, vel vendente rem litigiosam.*

43 *Pratium iustum non dicitur, quando diminutum est belli imminentis causa, vel tempore pestis.*

44 *Pratium vbi collatum sit ad certum tempus, si eo tempore bellum imminet, vel pestis superueniat, diferenda est æstimatio ad aliud tempus, quia tunc iustum pratium non dicetur.*

45 *Pratium iustum constituere dicitur pactum, quia commune mutat.*

46 *Pratium iustum in dubio dicitur, quod [illegible] receptum est in regione, vel nundinis [illegible]*

46 *Probatio pretij iusti quomodo facienda.*

47 *Pretium iustum in dubio presumitur esse, quod conuentum est inter partes.*

48 *Pratij iusti duo sunt species, aliud legitimum, quod lege Ciuili, vel Principum edicto rebus prescribitur, aliud naturale, in quo omnes consentiunt, vel tacito omnium consensu concurrunt.*

49 *Multitudo attenditur in cōstitutione cōmunis pretii, nō dignitas, quia viliores preponuntur dignioribus.*

50 *Pratium iustum probatur per subbastationem, quia re ad hastam publicam vendita, pretio iusto vendita censetur.*

51 *Maxime si subbastatio fuit pluries reiterata, & diuersis temporibus.*

51 *Contrarium probat Clemens cum aliis relatis.*

52 *Fructus rei vendendę ad pretium constituendum considerantur tantum respectu presentium, non preteriterum.*

Præ-

Pretium iustum rei quodnā dicatur, & multa de hac materia pręsertim circa domorum æstimationem. Cap. LXXXIX.

FRequētissima est materia iusti pretij, tum ad contractuū rescissionem ob enormissimam læsionem, tàm emptores quàm venditores respicientem vt in l.2. C.de rescind. vend. de qua relatè actum fuit supra in cap. 22. nu.2. tum pro bonis in solutum dandis inuito creditore, de quibus Nou. Const. tit. de bonis in solutum dandis, tum deniq; pro venditione immobilium inuito Domino fiendorum, vel ratione Quotæ, vt in Nou. Const. tit. de empt. & vendit. & in stat. 433. lib. 1. vel ratione vicinitatis Ecclesiæ, aut Monasteriorum, aut aliorum casuum, de quibus 1 latè Felin. in cap. penult. col. 2. de Iudicijs, & habetur in l. quamuis ff. communi diuidundo, vel ad lautè ædificandum, de quo Nou. Const. lib. 4. in tit. de ædificiis priuat. Aut deniq; cum quis 2 cogitur præstare iter ad fundum, de quo in l. si quis sepulcrum ff. de religios. Aut permittere excauationem pro ducendis aquis, de quo in eisdem Nou. Const. tit. de aquis. & fluminibus cap. omnibus habentibus: Quarè vtilissimum erit scire, quod nam sit prætium iustum, vel incongruum.

3 Viginti etenim enumerantur species prætij, de quibus abundè Iul. Cæsar Giussianus tr. de prætio, & æstimatione lib. 2. cap. 1. Triplex verò rerum prætium scribit Frideric. Martin. tr. de 4 cens. cap. 6. nu. 7. fol. mihi 24. post Couaruu. lib. 2. var. resol. cap. 3. in princip. Ex Aristotile secundo Ethicorum, Rigorosum scilicet, medium, & infimum. Quamuis ad propositum nostrum, considerandum tantum sit prætium iustū, quod AEQVVM, & etiam dignum quandoq; dicitur, 5 vt l. si fundum ff. de in rem verso, & l. 2. C. si in causam Iud: Quia ad est etiam pretium iniquum, & immensum, de quo in l. & si æquo prætio, & l. 6 si domus alicui ff. de leg. 1. iuncta l. ex damni ff. de damno infecto.

Prætium igitur iustum alij constitui debere statuerunt habita consideratione pretij locorum 7 vicinorum iuxta l. prætia rerum ff. ad l. falcid. & l. si seruum ff. ad l. aquil. Alij ex communi hominum æstimatione, præuia rerum scientia, vt tra-8 dit Couaruu. lib. 2. var. resol. cap. 3. nu. 4. & sequ. 9 Alij habita ratione redditus, & fructus, qui ab eis percipiuntur iuxta l. penult. ff. de rebus eorū, & l. si fundum ff. de leg. 1. deductis oneribus rei incumbentibus, dote legata ff. de dote relegat. l. 10 mortis causa ff. de mortis causa donat. Osasc. decis. 83. & probat Tiraquell. de retract. linager. glo. 1. §. 15. à nu. 1. vsq; ad nu. 18. & gl. 4. §. 29. à nu. 8. vsq; ad nu. 11.

11 AEQVIOREM tamen, & tutiorem esse hunc vltimum modum æstimandi rem immobilem, ex quantitate fructuum, & redditus rei tradunt glo. & DD. in all. l. si fundum ff. de leg. 1. & scribit Bart. in l. si filius §. si quis alicui ff. de leg. 1. est etiam Tex. in l. si fundus sit sterilis ff. de rebus eorum, & in l. si quos, & ibi glo. verbo æstimantur C. de rescinden. vendit. plenissimè Marta Voto 54. nu. 15. vbi nu. sequ. examinat mate-12 riam læsionis enormissimæ, ita ut ex diuturna eorum perceptione constituatur rei prætium, quod spacium in hoc genere deffinierunt sa-13 pientes esse cursum annorum viginti glos. in Auth. perpetua C. de Sacros. Eccl. & §. quia verò Leonis in Auth. de non alien. & permutat. Affl. decis. 284. Ias. in l. si dudum nu. 5. ff. de leg. 1. Couaruu. cit. cap. 3. nu. 5. Beia respon. casuum conscientiæ casu 25. vers. de Prætij AEQVITATE, & Mandos. in signat. Gratiæ vers. si in euidentem, vbi expressè tradit, quod Romæ dicitur 14 Domum valere mille, quia conuenienter locatur, & conducitur quinquaginta aureis, Ad rem Ioseph. Ludou. decis. Perus. 65. nu. 14. par. 2. Surd. cons. 451. nu. 39. D. Bimius cons. 35. nu. 22. qui scribit huiusmodi prætium ex redditu viginti annorum constitutum veram AEQVAT æstimationem, & iustum prætium dicitur, idem probat Menoch. cons. 111. nu. 8. cons. 1147. nu. 13. & cons. 1174. nu. 37. ac nouissimè Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 755. nu. 47. Lupus de Vsuris Comenc. 2. §. 2. nu. 77. & Coment. 3. §. 5. nu. 116. Prout materiam ipsam æstimationis mobilium latissimè pertractat Pantal. Cremens. in repet. l. 2. nu. 210. nu. 249. nu. 266. nu. 271. & nu. 281. cum sequ. Et D. Alex. Raud. var. resol. cap. 29. nu. 4. cum plur. sequ. post Siluanum cons. 147. nu. 5. lib. 1.

Et quia in æstimandis Domibus, maxime lautè constructis, quæ potius ad ornatum, quam ad vtilitatem ædificatæ dicuntur, communes æstimatores sæpè materialia tantum, & soli valorem considerant, nulla habita ratione redditus in maximum preiuditium emere volentium, AEQVITATI valdè conuenire videtur id, quod 15 Romæ obseruari testatur Gabriel, cons. 168. nu. 515. lib. 1. & mihi testatus est Amplissimus Senator Ludouicus Vignatus in constituendo 15 prætium, coaceruando videlicet valorem materialium, & quantitatem redditus domus extimandæ, detractis oneribus, mox totius illius summæ dimidiam accipiendo; Ea enim vera, & realis domus extimatio diudicanda est, & sic iustum prætium ex ea constituitur.

Cum autem superiori anno 1624. consimilis controuersia vigeret inter D. Petrum Paulum Fontanam, & Vicinos Sacello Sacti Fontis Diui Barnabæ, pro quibus ipse patrocinabar, & bini periti in summa libratum viginti duarum mille domum controuersam locatam sub pensione libr. quinq; centum æstimassent, insteti coram San. Excellentiss. vt denuo ipsius Domus fieret

æstima-

æstimatio, Qui Amplissimus ordo die 28. Iunij 1624. referente Amplissimo D. Senatore Bello-16 no, ac lecto supplici libello aduersæ partis per amplissimum D. Senatorem Co. Aloysium Meltium, censuit, vt denuo fieret æstimatio, à peri-17 to confidente, habita ratione tàm materialium, quàm redditus ipsius Domus, mox omnia Senatui referret Amplissimus D. Senator Pe. Fran-18 ciscus Corius, vt circa illius domus pretium deliberari posset.

Quoniam vero & ipse tertius, Peritus non obseruando ordinata per Senatum, ipsius domus controuersæ prætium auxerat vsq; ad summam libr. viginti trium mille. Denuo Excellentiss. Senatum adiui, & præuijs informationibus, tandem die 5. Decembris 1624. referente ipso amplissimo D. Senatore Corio, censuit pretium di-19 ctæ Domus esse constituendum in libris sexdecim mille, vt pœnes Egr. Sacretarium Saccum, & sic mediam viam de AEQVITATE secutus fuit Senatus.

Prò quarum decisionum clariori intelligentia allegationes in ea causa factas hic subnectere opportunum duxi.

Pro Emptoribus domus iunctæ Sacello Fontis D. Barnabæ.

Adsit Virtus Spiritus Sancti.

QVemadmodum solo pietatis intuitu Io. Andreas Adobarna, & alij tres socij promiserunt emere domum adhæsam Sacello Fontis Diui Barnabæ iusto pretio æstimando, simulq; morem etiam in hoc gerendo Egr. alias Vicario Prouisionum præsentis Ciuitatis, qui ad Dei Opt. Max. gloriam, totiusq; Ciuitatis nedum illius Viciniæ, gaudium sacellum ipsum ædificari, & in eo sacrificari curauerat.

Ita eo libentius dictæ Domus pratium, & valor ad AEQVITATEM reduci debet, ne venditor cum emptorum iactura locupletetur, & è contra. Vt sanè valde locupletior fieret Dominus dictæ domus, si pretium à Perito arbitratum (quo spiritu, quaue ratione nescitur) consequerttur, cum illud ascendat ad libras fere 23. mille, quamuis tempore, quo pensiones domus valde auctæ erant, anno scilicet 1616. domum ipsam locasset Dominus pro annis nouem, stanta pensione lib. 500. in tirca. Quam, si nunc denuo locare haberet, nec quidem ad libras quatuor centum ascendtrtt pensio; stante decremento, quod à tribus annis citra factum est in locandis domibus, & quotidie fit, vt notorium est.

Rerum enim immobilium æstimatio fieri de-20 bet, vel habita ratione quantitatis redditus, & fructuum, qui ab eis percipiuntur l. pen. ff. de rebus eorum, & l. si fundum ff. de leg. 1. & tunc pretium instum dicitur, quando ex fructibus annorum viginti adæquatur, Mariscott. lib. 2. 21 var. resol. cap. 132. num. 23. Vel habita consideratione pretij locorum vicinorum, itaut bona 22 non diceretur æstimatio illa, quam offerent duo, vel tres, quia diceretur, tunc constitui prætium ex affectione contra l. pretia rerum ff. ad l. falcid., & l. si seruum ff. ad l. Aquil. Cremens. in repet. l. a. num. 217. cum tribus seq. C. de rescind. vendit. qui nu. 224. subiungit non esse bo-23 nam æstimationem, quæ fieret habita ratione, quod semel tanto pretio vendita fuit res; Ergo 24 etiam in præsenti tantum valet, quia pretia rerum non sunt formalia, sed variabilia, vt probatur in l. in lege falcid. hoc seruandum §. fin. ff. ad l. falcid. sed variantur ex tempore, & loco, dicta l. pretia rerum §. fin. ff. eodem tit. Vnde inquit Seneca.

Et in omni casu æstimatio pretium cuiusq; rei pro tempore est, de quo Anneus Robert. lib. 1. Rerum Iudic. cap. 16. vers. Nemo negauerit fol. mihi 279. iusta dicitur, quæ fit conside-25 ratis rei qualitatibus, vt tradit Cremens. vbi supra nu. 247. & 251. iuncto nu. 255. Adeo quod pretium iustum non ex cuiuslibet affectione, aut sumptu, sed ex communi hominum æstima-26 tione præuia scientia rei perpendi debet Couaruu. var. resol. lib. 1. cap. 3. nu. 4. qui vers. secundo hinc, tradit in pretij iusti extimatione non esse considerandum, quanti res ipsa empta fue-27 rit, nec quot labores, & expensas pro eius acquisitione, aut constructione venditor fecerit, sed tantum habendam esse rationem communis hominum æstimationis, subiungit.

Et sic certom est non posse venditorem ab emptore vltra iustum rei pretium exigere, nec recipere quicquam propter damnum, quod ipse ex venditione patitur. Nisi ad præces emptoris 28 rem vendiderit, alioquin non venditurus; Summa Silnestri in verbo emptio quæst. 6. quem sequitur Couaruu. dicto cap. 3. sub eodem numero, vers. quarto.

Hinc compertum habetur, inspecta communi hominum æstimatione, pretium rei diminui, vel 29 augeri ex paucitate emptorum, & multitudine rerum vendendarum, ac venditorum Couaruu. vbi supra nu. 5. Quo circa cum inspectis his temporibus quamplures immo innumeræ domus expositæ sint ad vendendum in præsenti Ciuitate, paucique sint emptores, concludendum erit domuum pretia valde diminuta esse, & consequenter ineptè, & perperam egisse Peritum, qui nulla earum qualitatum habita ratione, sed considerato tantum valore omnium materialium, fabricatorum, ex suo marte pretium ipsum adeo excessiuum, & iniquum constituit.

Quia, si communem hominum æstimationem attendamus, quæ certa reputatur, vbi vel ipsi æstimatores, vel alij multi tali pretio emerent domum vendendam, sane quod nec libris decem mille, quis domum ipsam empturus reperiretur. Si vero domus redditus attendi deberet, deductis oneribus iuxta tradita per Gracian.

30. lib. 2.

30 lib. 2. discept. forens. cap. 343. num. 8. nulli dubium est, quod minori pretio, potius quã maiori dict. lib. decem mille venderetur, & si vndiq; constat irrationabile esse, & exorbitans pretium per dictum peritum arbitratum.

Tanto magis, cum valor huiusmodi domus 31 magnæ sitæ in Ciuitate æstimandus sit, non ex qualitate ædificij, sed ex redditu, quo locari solet, & his temporibus locaretur, vt post multos probat Ioseph Ludou. decis. Perus. 65. num. 11. par. 2. vbi eam rationem tradit, quia domus magnæ pro cultu vrbium potius, quàm occasio-32 ne fructus ædificantur, vt inquit etiam Bursa. cons. 88. num. 17. lib. 2. Eleganter Gabr. cons. 168. no. 115. lib. 7. vbi damnat eorum materiam, qui domorum æstimationem constituendam esse censens, habita ratione materiæ, & operæ, & 33 quantum impensum est, cum hoc esset absurdũ, sed tantum considerari debere, si domus est parui fructus, & magnæ expensæ, quantum communiter venderetur domos, Matiæ. d. lib. 2. var. resol. cap. 1 14. n. 13. & 14. licet propriè loquatur de Palacijs.

Propterea cum maximè contractus, de quo agitur, potius ad relecandas molestias, & lites exortas ratione dicti Sacelli propositus fuerit, quam quod voluntaria emptio fieret Excell. Senat. præcantur dicti Socij: Vt dignetur aliquẽ ex Egr. Secretarijs deligere, qui vna cum Perito ab ipso deputando domum visitet, à vicinisq; de illius valore se informet, ac de eiusdem domus reddito, qui ex instrumentis publicis etiam elicitur, omniaq; cum voto referat, vt omnibus intellectis statui possit pretium, quò domum ipsam emere debeat dicti Socij, absq; venditoris detrimento, nec ipsorum emptorum iactura, quod speratur &c. Mediolani die 30. Maij 1624.

Ad L. Om. Dei, atq; Deip. semper Virg. Mariæ.

Iulius Cæsar Caluinus
I. C. C. Derth.

Pro emptoribus domus adhæsæ Sacello Fontis, Diui Barnabæ.

CVM Io. Baptista Moronus, & Socij incumbant rei piæ, dum domum adhæsam Sacello Fontis D. Barnabæ pro illius ampliatione emere statuerunt, probabilis spes eis subesse poterat, non nisi iusto pretio eandem domum emere debere. Atqui valde eos fefellit opinio, dum Periti electi more solum, dum vna volat, ceteræ volant, vnus post alium excessiuo, imò non exorbitanti pretio, & plus Aequo eam æstimarunt, & more gerentes D. Petro Paolo Fontanæ eiusdẽ dom. Domino. Vltimus. n. peritus electus idest Iacobus Philippus de Monte postquam domum ipsam, & illius qualitates accuratè perpendisset, valoremque distinctum tam murorum, quam situs, & aliarum rerum in cedula per ipsum conscripta annotasset, æquo detrahere debebat importantiam onerum, & reparationum, oculis obcæcatis dum dicto Fontanæ morem gerere voluit, eundem valorem nulla facta detractione onerum, & reparationum pro iusta extimatione retulit, & quod peius est, falsò affirmauit detractionem fecisse dictorum onerum, & reparationum, vt ex eadem cedula in actis exhibita constat.

Admisso enim eo, quod iusta taxatione, æstimauerit muros, & situm, ac alia pertinentia dictæ domus (quod tamen non admittitur) & quæ omnia summam librarum 20600. in circa constituebant, Adhuc detracto capitali onerum, & reparationum, quod saltem libras 3750. constitoit (cum expensæ prædictæ vno anno, cum alio computato ascendant ad summam lib. 150.) residuum valoris dictæ domus reducendum erat ad lib. 16850. Et sic manifestè patet erroneam esse extimationem prædictam, & sub falsa causa eam ad tantam summam ascendere.

Præterea certum est, quod pretium iustum rei immobilis constitui debet, vel habita consi-34 deratione pretij locorum vicinorum l. prætia rerum ff. ad l. falcid. & l. seruum ff. ad l. aquil. Cremens. in repet. l. a. nu. 217. cum seq. C. de rescindenda vendit. Vel ex communi hominum 35 extimatione præuia rerum scientia, vt alias dictum fuit, & scribit Couaruu. lib. 1. var. resol. cap. 3. nu. 4. Aut demum habita ratione reddi-36 tus, & fructuum, qui ab eis percipiuntur iuxta l. peno l. ff. de reb. eorum, & l. si fundum ff. de 37 leg. 1. de ductis oneribus, vt scribit Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 343. nu. 8. Et tunc iustum pretium dicitur, quando ex fructibus annorum viginti adæquatur Matescot. lib. 2. var. resol. cap. 132. nu. 23.

Si primus modus attendatur hoc in casu, notorium est valorem recitatæ domus excedere non posse libr. decem, vel vndecim mille cum consimiles domus in ea regione tali pretio sæpè fuerint alienatæ. Si secundum modum sequi velimus, exceptis dictis Peritis, qui Fontanæ morem gerere voluerunt, communi hominum æstimatione domus ipsa maiori pretio libr. vndecim mille vendi non posset.

Vbi vero tertio modo æstimandi vti placeat, 38 qui modus tutior, & Aequior est, vt tradunt scrib. in dicta l. si fundum ff. de leg. 1. certum est valorem dictæ domus excedere non posse libras decem mille, cum libræ sexcentum, quibus locata fuit domus ipsa tempore, quo pensiones domus valde erant auctæ, detractis oneribus Patronalibus, & reparationibus, redactæ dicantur ad lib. 500. quæ curriculo annorum viginti constituunt libras decem mille.

Et quatenus non habita ratione tantum redditus

Situs dictæ domus, sed etiam materialium illius extimatio fieri deberet, iuxta tradita per 39 Gabr. cons. 168. num. 115. lib. 1. & obseruatur, in Alma vrbe; Coaceruando simul valorem materialium idest dictas libras 16850. & quantitatem redditus dictæ domus detractis oneribus, & expen. reparationum viz. memoratas libras decem mille, quæ summæ in totum constituunt lib. 26850. mox totius illius summæ dimidiam accipiendo adhuc libras tantum 13425. constitueret iustus valor dictæ domus; Et sic longè minus valeret domus ipsa, quam Peritus prædictus obcecatus retulit.

Vt igitur ad AEQVITATEM reducatur pretium ipsum, nec venditor, cum emptorum tanta iactura locupletetur cum loco redditus libr. quinquecentum, quem ex domo prædicta hucusq; percepit, libras mille, centum, & vltra quolibet anno consequeretur vendirus ex capitali dictarum libr. 22600. quo domum prædictam æstimauit peritus; Rogant emptores Excell. Senat. vt omnibus consideratis decernere dignetur pretium ipsum, quam recitatam domum emere debent emptores; Iuditio enim tanti Ordinis nulla interposita mora parere se offerunt emptores, & ita sperant. Mediolani die primo Decembris 1624.

Iulius Cæsar Caluinus I. C.

40 Ommittendum præterea non esse puto iustū pretium etiam dici, id quod iussu Principis, statutone, vel ex testamento taxatum est Ias. in l. Barbarium nu. 56. ff. de officio Prætoris, Boss. tit. de Extraordin. crimin. nu. 7. Quia iustum 41 pretium dicitur, quod ex Venalibus edulijs, & alijs rebus edicto taxatur. Couarru. lib. 3. var. resol. cap. 10. Menoch. de arbitrar. casu 514. nu. 6. Roder. de annuis redd. lib. 2. qu. 3. nu. 40. Valasc. decis. 43. nu. 12. Capic. decis. 17. & post eos Gius. dicto tr. de Pretio, & æstimatione lib. 2. cap. 23. vers. iustum pretium in fine, qui vers. sequenti tradit, quod iustum pretium non præsumitur in homine ære alieno grauato, vel 42 rem litigiosam vendente ex Bart. in l. 1. §. si hæres ff. ad Trebell. & l. si Societatem §. arbitriorum ff. pro Socio.

43 Sicuti pretium iustum non dicitur, quando diminutum est, vel auctum belli causa, Idest belli imminentia, vel quod geritur, ac etiam pestis causa, vt scribit Alex. in l. diuortio col. 3. ff. sol. matr. & trad. Papiens. in forma libel. act. real. §. & in florentis nu. 16. Affl. decis. 83. nu. 3. Mascard. de probationibus concl. 1396. n. 15. Card. Mant. de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 20 nu. 49. Tusc. litt. V. concl. 15. Giurba ad Stat. Messanæ cap. 6. gl. 12. sub nu. 29. vers. sunt etiam; In tantum, vt pignorato fundo ea lege, vt transacto certo tempore illud possideat iusto pretio po-44 stea æstimando, & finito tempore clasicum audiatur, & belli timor immineat, inhibenda est æstimatio, donec cesset timor belli, nō vānus vti probat Gius. dicto cap. 23. vers. iustum pretium propè finem.

Insuper pactum iustum pretium efficere, cōmuneq; mutare habetur in l. si venditor ff. de 45 ser. expot. & in l. habitationum ff. de peric. & commod. ac l. si voluntate C. de rescindenda 46 vendit., Prout iustum etiam illud est in dubio quod passim receptum est in regione, vel nundinis, Ad quod probandum satis est adducere eos in testes, qui in foro versantur, cum ferè alij Ciues sequantur pretia talium in foro versantium, vt tradit Bar. in l. omnia C. de Impub. Id Iodoc. in tr. de Tutorum munere cap. 10. nu. 48. quos sequitur Gius. all. cap. 23. vers. Pacta. in fine; Et in dubio conuentum pretium præsumi 47 iustum tradit Bal. in l. per diuersas C. mandati Gius. loco relato vers. Pretium iustum in fine Fontanell. de pact. nupt. lib. 2. clau. 5. gl. 8. par. 13. nu. 30. & Bec. cons. 42. nu. 13. cum sequ. Viu. decis. 437. nu. 8. & Giurba ad Stat. Messanæ alleg. cap. 6. gl. 12. num. 3. parte 1. Anneus Robert. all. cap. 16. vers. Deinde contractus fol. 280.

48 Iustiq; pretij duas esse species scribit Martien. lib. 5. compil. legum Hispan. tit. 11. & 6. p. gl. 2. nu. 9. Aliud pretium scilicet legitimum est, quod lege ciuili, & edictis Principum rebus præscribitur, Aliud naturale, in quo omnes cōsentiunt, vel tacito consensu, in quo habenda est ratio etiam multitudinis, & viliorum, *non enim in hoc præponuntur digniores, vilioribus*, 49 Immo postponunt, vt inquit Gius. rel. cap. 23. in fine.

50 Deniq; pretium iustum probatur etiam per subhastationem, vt scribit Card. Mant. de tacit. & ambig. dicto lib. 4. tit. 20. nu. 8. par. 1. ac probat Menoch. cons. 358. nu. 14. & cons. 1121. ac cons. 843. num. 28. & cons. 844. num. 35. Maximè quando subhastatio facta fuit pluries, & diuersis diebus, vt post Mascard. conc. 655. nu. 1. probat Gius. dicto lib. 2. cap. 4. vers. Pretia illa, quam-51 uis huic conclusioni non assentiat Cremens. in repet. dictæ l. 2. num. 103. Cod. de rescindend. vendit, & Valasc. decis. 43. num. 11. ac Franch. decis. 64. nu. 10. & 16. cum alijs quos congerit Giurba decis. 105. nu. 2.

Materiam hanc æstimationis, siuè pretij mobilium, & immobilium, ac se mouentium latissi-52 mè examinet Mascard. conc. 655. cum quatuor sequentibus per totum ac nouiss. Giurba ad Stat. Messanæ all. cap. 6. gl. 12. per totum, quo loci copiosissimè materiam ipsam examinat, & nu. 96. scribit in constituendo pretio nullam haberi rationem fructuum præteritorum, sed præsentium, quia ex præsentis estimatione non infertur ad præteritum cum loco, & tempore rerum prætia varientur latiss. D. Senator Bellonus lib. 2. de incontin. cap. 63. sub nu. 2.

SVMMARIA.

1 *Venter non patitur dilationem.*
1 *Fames dicitur acutissimus gladius.*
2 *Bona fideicommisso supposita alienari non possunt pro alimentis liberorum.*
Contrarium verius nu. 4. & 10. ac 12.
3 *Pater tenetur semper dotare filiam, ad alimenta vero nisi in casu inopia.*
5 *Dotis, & alimentorum causa æquiparantur.*
6 *Res prohibita alienari, vendi potest pro alimentis.*
7 *Patri licet vendere proprium filium ob famem.*
8 *Pater potest ob famem proprium filium comedere, vbi tanta sit necessitas.*
9 *Fideicommissum maternum potest etiam alienari ob alimenta filij.*
10 *Fideicommissum alienari potest pro alimentis, quando ea debentur sanguinis, & natura, & sic ex causa onerosa, non ex causa lucratiua.*
11 *Grauatus non cogitur fideicommissum restituere, si necessitate vrgetur.*
12 *Fideicommissum alienari potest pro alimentis liberorum, etiamsi legitimam, & trebellianicam consumpsissent.*
13 *Socin. Sen. & Peregr. opinio reprobatur.*
14 *Parentes licet ægreferant filios bona sua perdere, non tamen patiuntur eos mendicare.*
Morientium desideria, & voluntates, ex viuentium opinione colliguntur nu. 15. & 30.
16 *Pater iterum tenetur alimentare filium, cui legitimam iam consumptam assignauerat.*
17 *Alimentorum obligatio in parentibus descendit ex ÆQVITATE, caritateq; sanguinis.*
18 *Iudicem oportet perpendere singulorum desideria, quando agitur de alienando fideicommissum occasione alimentorum liberorum.*
19 *Filia facilius dote priuatur quam alimentis ob inhonestam vitam.*
20 *Decisio Senatus Taurinensis, quod filia priuari possit dote, & legitima ob vitam luxuriosam, etiāsi matrimonium contraxisset cum stupratore.*
21 *Decisio eiusdem Senatus circa taxationem dotis filia, quæ luxuriosè vixerat, mox resipiscerat.*
22 *Dos, & legitima succedit loco alimentorum.*
23 *Alimentorum causa est fortior, & magis necessaria, quam dotis causa.*
24 *Alimentorum causa fortior est quam legitima.*
25 *Legitima iure positiuo debetur, Alimenta vero iure natura.*
26 *Extensio legis fit ex paritate rationis.*
27 *Auth. Res quæ procedit etiam pro ex carcerandis liberis detentis causa delicti, vel debiti contracti, cum causa captiuorum redimendorum, & alimentorum æquiparatur.*
28 *Persona omnibus rebus est ante ferenda.*
29 *Criminalem ob causam alienanti potest fideicommissū vbi delictū esset casuale tantū deffendit costa.*
31 *Parentes non solent permittere, vt filij in vita periculo remaneant, ob causam criminalem, vbi pecunijs eorum saluti consulere valeant.*
32 *Parentes proprij alimentis sæpius se priuarunt, vt liberis carceratis auxilio essent.*
33 *Pater quidam nobilis filium etiam ingratū redemit à pœna triremiū solutione aureorū quingentorū.*
Solutum filio à patre imputandum est in legitima nu. 33. distinguitur nu. 34.
34 *Succurendum ei non est, qui propria culpa in necessitatem incidit.*
35 *Filius eadem ratione tenetur redimere patrem captiuum, & è contra.*
35 *Vxor tenetur redimere maritum captum.*
36 *Ecclesia bona alienari prohibita, possunt vendi prò carceratum liberando ex causa delicti, vel æris alieni.*
37 *Conclusio firmata procedit etiam ad euitandam carcerationem filij, vel Patris, aut mariti.*
38 *Delictum patris, ac liberorum, siuè mariti, non liberat alios eos ab onere alendi, & ex carcerandi.*
39 *Vir bannitus, vel etiam excommunicatus si est pauper, alendus est ab vxore, & è contra.*
40 *Vir, & si legum sit contemptor, ei tamen obsequium præstare tenetur vxor.*
Fideicommissum alienari potest etiā pro erudiendis liberis n. 41. Contrarium probat Peregrinus n. 42.
43 *Auth. Res quæ, non procedit quotiescunq; testator expræssè prohibuit alienationem etiam ex causa dotis alimentorum.*
44 *Contrarium verius.*
45 *Testator, sicut si viueret, teneretur pro dotibus, & alimentis eius descendentium, Ita moriendo tale onus non potest euitare.*
46 *Obseruantia Sen. Excellentiss. in hoc dominio circa eam quæstionem.*
47 *Decretum Sen. Excellentiss. in ea materia.*
48 *Obseruantiam Tribunalium Regnorum Hispan.*
49 *Limitationes ad d. Auth. Res quæ.*
50 *Reprobatur limitatio Padilla ad d. Auth. Res quæ circa illud, quod non procedat illius dispositio, vbi consumpta sit legitima.*
51 *Descendentium dignitas salua semper esse debet in interpretatione mentis testatoris.*
52 *Contraria tolluntur, & soluuntur.*
53 *Molina fundamentum corruit.*
54 *Quæ omnibus prosunt, praferenda sunt ijs, quæ specialiter vtilia sunt.*
55 *Fructus bonorum fideicommisso suppositorum sequestrari possunt tanquam proprij grauati ad instanciam illius creditorum.*
56 *Fructibus fideicommissi sequestratis, alienari possunt bona fideicommissaria pro alimentis grauati, & filiorum.*
57 *Iudicis decretum necessarium non est in huiusmodi alienatione.*
58 *Auth. Res quæ, procedit in fideicommissis ascendentibus, non transuersalibus.*
59 *Decretum Senatus ea materia.*
60 *Decretum aliud Senatus, quo dispensauit posse alienari bona fideicommissa transuersali supposita cum quibusdam qualitatibus.*
61 *Decretum aliud Senatus, quo concessit alienationē domus fideicommisso transuersali, & particulari supposita.*

ſuppoſita, dummodo loco illius alia ſupponeretur.
61 *Co. Aloyſij Melty Senatoris Amplißimi mentio.*
62 *Senatus Mediolani manum apponit ad ea, & tollit eum cauſa, quæ ſunt de iure gentium.*
63 *Quarta debita ex Auth. Præterea, detrahi poteſt ex bonis fideicommiſſo ſuppoſitis.*
64 *Niſi expreſſè eſſes prohibita.*
65 *Contraria ſententia verior, quod ſcilicet non debeatur quarta ex bonis fideicommiſſarijs.*
66 *Maximè in fideicommiſſis antiquis.*
67 *Feudum nouum illud dicitur, quod de nouo fuit acquiſitum.*
68 *Decretum Sen. quod quarta, de qua in Auth. Præterea, non debeatur ex fideicommiſſo antiquo.*
69 *Io. Baptiſtę Vicecomitis Senatoris Ampliſſ. mentio.*

Bona fideicommiſſo ſuppoſita alienari poſſunt pro alimentis liberorum, & deſcendentium Teſtatoris fideicommittentis. Cap. XC.

1 ALimentorum materia fauorabilis valde eſt, cum venter non patiatur dilationem, vt eſt in adagio, & habetur in l. 1. C. de alim. pup. præſtandum, ac ſcribit D. Senator Bellonus lib. 2. de incont. cap. 64. ſub num. 5. fameſq; dicitur acutiſſimus gladius, vt tradit Bal. in l. partum C. de collat. Idcirco quærere hic occurrit, An conſumpta per liberos, & deſcendentes legitima, ac Trebellianica, bona fideicommiſſo aſccendenti obnoxia alienari poſſint, & ſic ſuboerti fideicommiſſum pro alimentis ipſorum liberorum.

De hac re allegari ſolet tex. in Auth. res quæ C. commun. de legatis vbi glo. in verbo obli- 2 gationis negatiuam partem ſuſtinet, videlicet non poſſe alienari bona fideicommiſſaria pro alimentis liberorum, quam ſententiam ſequuntur ibidem Odofred. num. 3. Iacobus de Beluiſ. qu. 9. Quorum opinionem probat Molina de primog. hiſpan. lib. 4. cap. 6. nu. 22. & ſeq. Quia cum textus ipſe loquatur de dote, trahi non poteſt ad caſum alimentorum, cum non admittatur argumentum de dote ad alimenta, ad quæ 3 tenetur tantum Pater in caſu inopiæ filię, quamuis ad dotem teneatur in diſtinctè l. fin. vbi gl. C. de dot. promiſs. Padil. in repet. dictæ Auth. res quæ nu. 77. C. commun. de leg.

4 AEQVIOR tamen, & benignior eſt contraria ſententia, quam poſt Bar. Alex. Iaſ. ſequitur ipſemet Padil. loco relato nu. 78. cum ſeq. plur. vbi probat, quod ſi grauatus non poteſt ſe alere ex fructibus, atq; redditibus ipſios fideicommiſſi, poterit, vt ſe alat, euertere fideicõmiſſum; Dotis enim, & alimentorum cauſa in hac pro- 5 pria materia æquiparatur in Auth. contra rogatos C. ad Trebell.

Facit etiam optimè tex. iunctâ glo. in l. ob æs alienum tantùm C. de prædijs minorum, vbi res prohibita alienari à leg. quoniam minoris eſt, 6 poteſt iure optimo alienari ad alimentandum ipſum pupillum, atq; perſonas ei coniunctas, vt declarat ibi glo. in verbo alienum per l. 1. §. ſed nonnullos ff. de tutor., & ration. deſtrahend. Et eò fortius, quia ſi licet Patri propter fa- 7 mem vendere proprium filium l. 2. C. de patr. qui fil. diſtrax. Imo, & ipſum poſſet comedere 8 ſi modo tanta eſſet neceſſitas, multò magis licebit propter eamdem cauſam fideicommiſſum euertere, vt ibidem probat Padil. nu. 82. & ſeq. vbi multa alia adducit fundamenta, Prout antè eum eamdem ſententiam, vti humaniorem ſequitur Fulgoſ. in dicta Auth. res quæ num. 7. quem refert Surd. conſ. 367. n. 42. Maluaſi conſ. 8. nu. 28.

Hanc eamdem ſententiam, vti magis Aequã, etiam in alienatione fideicommiſſi materni 9 (quod magis eſt) ſequitur Rota, vt tradit Gratian. lib. 2. diſcept. 331. nu. 4. cum ſequ. Vbi teſtatur ita iudicatum fuiſſe per Rotam die 18. Maij 1607. quod etiam tradit in cap. 15. nu. 13. lib. 1.

Prout eamdem opinionem amplectitur Coſta remed. ſubſid. 106. illat. 2. nu. 5. & 6. quando 10 ſcilicet agitur de alimentis debitis iure ſanguinis, & ſic onerofis, non ex cauſa lucratiua, à qua ſententia neq; diſcrepat Peregr. de fideicom. art. 42. ſub num. 86. verſ. contrarium determinarunt, eamq; comprobat Prætus lib. 4. de interpret. vlt. volunt. dub. 11. nu. 73. verſ. quartus Caſus fol. mihi 429. & ex profeſſo, & plenius eamdem etiam probat Surd. de alimentis tit. 4. qu. 9. nu. 38. cum ſequ. & tit. 8. priuileg. 19. per totum, maximè verò nu. 5. & 6. quo loci ex Benincaſ. tradit, quod ſi grauatus vrgetur ne- 11 ceſſitate, non cogitur fideicommiſſum reſtituere.

Eamdem ſententiam ex profeſſo de AEQVITATE ſequitur D. Merenda in quem nuperimè incidi lib. 4. controuerſ. iur. cap. 34. per totum, maximè nu. 9. Duobus præcipuè fundamentis, 12 alterò ob præſumptam voluntatem Teſtatoris, altero ex obligatione, qua alimentandi filios, nepotes, & pronepotes ſi viueret, teneretur Teſtator, etiam ſi liberi legitimam, & Trebellianicam conſumpſiſſent, quidquid in contrarium 13 ex Socin. Sen. in l. Marcellus §. res quæ nu. 3. ff. ad ſen. conſ. Trebell. affirmant Peregr. all. art. 42. nu. 87. & Surd. citat. priuil. 19. nu. 7. Quia vbi eorum traditio vera eſſet, ſuperflua videretur propoſita quæſtio.

Licet enim parentes ægreferant filios bona ſua perdere; Per raro tamen patiuntur eos, cum non habeant, vndè viuant, ſtipem quærere, vel 14 viles artes cum dedecore exercere; Ergo credendum non eſt Teſtatoris, de quo agitur, talem 15 fuiſſe mentem, cum morientium deſideria ex viuentiũ opinione colligamus l. 4. C. de natur. lib.

Maximè

Maximè cum iam abundè supra in cap. 74. probatum sit iterum teneri Patrem alimentare 16 filium, qui bona sibi pro alimentis assignata propria culpa dissipauit, etiamsi cum iuramento promisisset filius vlterius alimenta non petere, quod magis est, Quia hæc ex AEQVITA-17 TE, charitateq; sanguinis descendit, vt inquit I.C. in l. si quis à liberis §. verù ff. de liber. agnosc. 18 Et ideo singulorum desideria perpendere Iudicem opportet, vt subijcit D. Merenda d. cap. 34. sub num. 6.

Addo ego eo fortius concludendum esse dispositionem dictę Auth. res quę, procedere etiam in alimentis liberorum, sicuti locum habet in dotibus, quanto facilius dote, & legitima priuari potest filia, quæ inhonestam vitam duxit, 19 quam alimentis, quæ ei etiam debentur, si resipiscat, vt probauimus supra in cap. 83. nu. 40. & scribit Thesaur. qu. famil. 70. num. 1. cum sequ. lib. 1. Vbi ita iudicatum fuisse per Senatum Taurinensem testatur num. 21. dum filiam luxuriosam vitam agentem dote, & legitima posse priuari, simulq; exhæredari per patem probat, 20 etiamsi cum stupratore matrimonium contraxisset filia, vt subijcit Thesaur. num. 14.

Quamuis defuncto Patre nullis alijs existentibus liberis, AEQVITATE quadam motus, taxauit ille Senatus dotem dictæ filiæ matrimonio copulatæ ad ducatos mille, licet Patris hæ-21 reditas esset valoris vltra viginti millia, vt scribit Thesaur. loco relato in fine.

Præterea certum est dotem, & legitimam succedere loco alimentorum l. assiduis C. qui 22 potior in pign. hab. gl. in l. vlt. §. si verò confundatur C. de iure deliberandi, Costa de remed. subsid. prælud. 1. nu. 19. & Lupus tr. de illegitimis comment. 2. §. 1. n. 15. Et probauimus supra in cap. 74. nu. 2. Si itaque bona fideicommisso supposita pro dote alienari posse disponit ipsa Auth. res quæ, ergo pari ratione procedere debet in causa alimentorum; Quippè multo for-23 tius, cum alimentorum causa sit fortior, & magis necessaria, ac priuilegiata, quam dotis causa l. 1. & 2. C. de patr. qui fil. distr. & l. necare ff. de liber. agnosc. & cap. si quis propter necessitatem, extra de furtis, Peregr. d. art. 42. num. 87.

24 Prout longè fortius est vinculum alendi liberos, quàm legitimam eis relinquendi l. si quis à 25 liberis §. verum ff. de lib. agnosc. Quia legitima iure positiuo debetur, alimenta vero iure naturæ, quod fortius est, D. Merenda cit. cap. 34. nu. 2. lib. 4. Idcirco ex paritate, siuè potius ex maioritate rationis, & magis priuilegiatæ causæ ex-26 tensionem fieri debere notatur in l. ob æs C. de prædijs minorum, & gl. in l. 1. C. de condit. indeb. Peregr. all. art. 42. sub num. 87.

Cuius Authenticæ dispositio procedit etiam pro carceratis liberis, ob æs alienum contractum, vel ob delictum detentis, aut ab hostibus 27 captis, Quia causæ alimentorum, & redemptionis captiuorum sunt æquiparatæ, & à pari procedunt l. Sancimus C. de Sacros. Eccl. Tiraquel. tr. de pia causa in præfatione vers. Item legatum alimentorum, late Surd. cons. 367. num. 41.

28 Persona enim omnibus rebus est anteferenda l. in pecudum ff. de vsufr. l. iustissimè ff. de ædil. ædicto. Natta cons. 430. num. 9. quem sequitur Surd. all. cons. 367. nu. 40. Conclusionem ipsam amplectitur etiam Padill. in all. repet. Auth. res 29 quæ nu. 43. cum seq. & nu. 98. & 99. quam sententiam sequitur Costa, vbi maleficia essent casualia all. remed. subsid. 106. illat. 2. in fine, Quia Testator viuens sic facturus fuisset, quo casu cessare rationem euertendi fideicommissi scribit, idem in causa crimi. graui admittit Peregr. d. art. 42. num. 92. Quia Patres viuentes sic facere consueuerunt, quorum voluntatis est optima interpretatio l. quoniam desideria C. de natur. liber. Cuius rationis vigore puto ego pro omnibus delictis, & maleficijs procedere debere dispositionem dictæ Auth. res quæ, Quoniam quis parens adeo vecors adinueniri posset, qui filium suum in vitæ discrimine existentem, nollet ex maleficio damnatum pecunia redimeret? vt loquendo de capto ab hostibus scribit Padill. loco relato sub nu. 95.

32 Pluries enim experientia docuit Parentes se ferè alimentis priuare pro filijs è carceribus liberandis, Et hoc anno 1628. cum quidam, fil. famil. nobilis Cremonensis ob grauia crimina, de quibus processum ego instruxeram, damnatus esset ad Remum, Itaue ab ea pœna se eximere valeret solutione aureorum quingentorum, 33 illius Pater vir sanè fortis, quamuis à filio malè tractatus, & fortassis etiam percussus aliquando fuisset à suo filio, Nihilominus stante paterno amore, & communi honestate, maximo cum eius facultatum detrimento, conatus est filium à pœna redimere, solutione dictarum pecuniarum, bona propria alienando. Quod notatu dignum est; Et hanc portionem computandam esse in legitima scribit Ripa in l. 2. in quarta num. 185. ff. ad l. falsid. & Fabian. in Auth. nouissima nu. . C. de inoff. testam. Quamuis distinguat Alex. Trentacinq. lib. 1. var. resol. tit. de legit. resol. 5. sub num. 18. vers. ex hoc declaratur, & vers. seq. Inter casum, in quo vigore statuti pater soluit pœnam pro filio, & casum, in quo spontè soluit Pater, quia quando spontè fuit facta solutio, non esse solutum imputandum in legitima tradit auctor ipse, quod dictum vbi verum esset, extendere etiam illud putarem ad casum, quando Pater ex necessitate honestatis solueret, quia æquiparanda est casui necessitatis, vt supra affirmauimus.

Quidquid ex Salic. & Ang. in contrarium scribit Padill. in dicta Auth. res quæ nu. 102. & 34 Osas. decis. 168. nu. 8. ea ratione, quod non sit succurrendum ei, qui propria culpa incidit in necessitatem l. siuè hæreditaria ff. de negot. gestis, cui rationi satisfacit Surd. loco relato.

Sicuti eadem ratione tenetur filius redimere Patrem captiuum, & è contra Pater filium l. si captiui C. de Episcopis, & Cler. & vxor mari-
35 tum l. quamuis cum ll. sequ. ff. solut. matr. vt probat Surd. cit. cons. 367. nu. 38. vers. diuersitas, Item, & nu. 39. ac nu. 41. Quia, sicuti Pater tenetur alere filium, Ita etiam alendi onus transit in filium fauore Patris, quem de AEQVITATE alere tenetur filius, si inops est Pater l. si quis à liberis ff. de liber. agnosc. Anneus Robert. lib. 1. rerum iudic. cap. 1. vers. Iurisc. fol. mihi 6. cum bona Ecclesiæ alioquin alienari prohibita pos-
36 sint alienari pro liberandis carceratis ex causa delicti, vel æris alieni, nulla facta distinctione, an culpa detenti præcesserit glo. vnica in cap. Sacrorum 12. qu. 2. quam ibi probarunt omnes Bal. & Castr. in l. illud C. de Sacros. Eccl. Boer. decis. 128. nu. 3. quos sequitur Surd. all. cons. 367. nu. 43. Padill. loco relato nu. 94.

37 Id quod procedit tàm vt è carceribus liberetur maritus, vel Pater, quam, ne in ea coniiciatur, cum semper de eorum honore, & honestate agi dicatur; Cuman. in dicta l. quamuis ff. sol. matrim. quem sequitur Surd. sæpius cit. cons. 367. nu. 38. & num. 43. in fine, quam conclusionem sequitur etiam D. Senator Bellonus lib. 1. de incont. cap. 157. nu. 11. & 12. Delictum enim
38 mariti, & liberorum regulariter non liberat vxorem, & patrem ab onere sibi iniuncto à lege
39 de alendis liberis, & marito, & è contra, cum vir bannitus, & etiam excommunicatus, si pauper fit, veniat alendus ab vxore specul. in tit. de dote post diuort. rest. §. fin. nu. 70. Bar. in l. si constante nu. 22. ff. sol. matrim. quos sequitur Surd. tr. de alim. tit. 1. qu. 36. num. 6. & in all. cons. 367. num. 44.

40 Et si enim vir sit legum contemptor, semper tamen vxor obsequium, & reuerentiam ei præstare debet, quidquid in contrarium tradat Bart. cons. 478. num. 2. lib. 5. quem reprobat Surd. cit. cons. 367. in fine, vbi idem procedere in patre, & liberis testatur, & adduximus supra in cap. 74. num. 25.

41 Huius Authenticæ prouisio locum etiam habere dicitur in erudiendis liberis, eisque disciplinis capescendis, vt probat Merenda loco relato nu. 13. pro qua eruditione bona fideicommisso supposita posse alienari concludit; Quamuis
42 contrarium statuat Peregr. dicto art. 42. nu. 43. & Padilla loco relato num. 89. & 91.

Et quamuis illius textus dispositionem limitare conentur Scribentes, quando testator expresse prohibuit alienationem, etiam ex causa
43 dotis, aut alimentorum per glo. in l. nulla C. de iure dotium, vbi Bar. & Bal. quos sequitur Alex. in §. Diui vbi Ias. nu. 105. Ripa nu. 70. & in cons. 56. nu. 3. lib. 1. Quorum opinionem amplectitur Boer. decis. 129. Suarez in l. Quoniam in prioribus in 2. limitat. C. de inoff. testam. Couarru. var. resol. lib. 3. cap. 6. nu. 10. vers. cæterum.

Tamen limitationem ipsam expresse improbat post alios ibi Padil. num. 116. in fine cum
44 seq. Maximè cum fauorem publicum respiciat tex. ipse, cui non possunt derogare Testatores, id quod etiam probat Isl. ibidem in fine, & post multos alios Phanut. de lucro dotis concl. 10. num. 77.

45 Sicuti enim, si viueret testator, teneretur pro dotibus, & alimentis eius descendentium, ita moriendo contra tale onus disponere nequit all. l. si quis à liberis ff. de liber. agnosc. vt latè probat Fachin. lib. 4. controuers. iuris cap. 48. vers. sed istis vsque ad finem; Et ita praticatur quoti-
46 die in hoc Dominio, & declarat Senatus Excellentiss. mediantibus debitis dispositionibus alienandi huiusmodi bona fideicommisso ascendentis supposita; Et in facti contingentia referente Amplissimo, & nunquam satis laudato D. meo
47 Senatore Rhaudense censuit Sen. die 21. Iulij currentis anni 1629. me patrocinante pro minoribus de Rubeis Castri Nouensibus, Quorum Abauus constituto vniuersali fideicommisso, expressè prohibuerat omnem, & quamcumque alienationem, etiam pro dotandis filiabus descendentibus, Quia nihilominus, cum constaret nulla alia bona libera extare, dispensuit Excellentiss. ille Ordo, vt bona ipsa alienari possent pro dotatione binarum filiarum ipsorum minorum supplicantium sororum.

48 Quam prouisionem fieri solere etiam in supremis Tribunalibus Hispaniarum testatur Pa-
49 dill. loco relato nu. 118. qui auctor seq. nu. tradit alias limitationes ad eam legem, vlz. nō comprehendi in ea dotem confessatam, sed tantum verè receptam, & non contineri casum, in quo filius grauatus legitimam consumpsisset, Quæ tamen vltima limitatio nullo modo verà videtur, Tum quia contrarium amplè fuit in hoc ca-
50 pitulo, vti principale negotium probatum, superfluus, & inanis omnis fuisset labor circa hanc quæstionem, cum subsistente legitima prius eam alienare deberet grauatus pro alimentis, quàm ad fideicommissaria bona manum apponere, vbi illorum fructus sufficientes non essent pro illius alimentis, tum quia obstaret regula, quod alteri pro altero inferri non potest iniqua conditio, & quod pœna tantum eius comprehendat auctores, Tùm quia ex supra firmatis
51 salua descendentium dignitas esse hoc pacto non posset, contra expressam mentem Testatoris, vt inquit D. Merenda loco relato in fine vt supra fuit probatum.

Ex ex his sublata dicuntur in contrarium adducta, tùm ex communiori sententia tot Doctorum, tùm quia glo. prædicto verbo obliga-
52 tionis, non loqui videtur de sumptibus alimentorum, sed de sumptibus militiæ, vt explicat ibi Padill. nu. 88. præsertim quia Molina in contrariam sententiam prosiluit ea ratione, quod vtilitas publica consideretur tantum in conseruatione maioratus, non in præstatione alimento-
53 rum ipsis descendentibus; Et tamen æquè, imò maio-

maiorem respicere vtilitatem publicam præstationem alimentorum descendentibus ipsius restatoria, nè fame pereant, ex supra firmatis concludendum est; Quam conseruationem maioratus, vt de se patet, Quia ea, quæ omnibus pro 54 sunt, ijs, quæ specialiter vtilia sunt, præponuntur, vt apertis verbis legitur in ipsa Authentica res quæ.

Non ommittitur tamen, quòd iuxta tradita per D. Merendam in all. cap. 34. nu. 10. & 12. 55 contracto per fideicommissarium ære alieno; possunt creditores omnes fructus bonorum fideicommisso suppositorum petere, & consequi in præiuditium fideicommissarij, cuius bona libera dicuntur fructus ipsi, Etiamsi Testator pro familiæ splendore fideicommissum instituisset, & fructus pleno iure reliquisset fideicommissa-56 rio, Quo casu alimenta ex fideicommissi alienatione constituenda erunt pro ipso fideicommissario, & filija, vt ibi concludit Merenda, qui admonet iudices, ne habenas laxent in decernēdis his alimentis, cum satis sit, ne cum dedecore viuant liberi secundum morem regionis, & qualitatem familiæ.

Quod autem decretum Iudicis necessarium sit, nec ne, in alienatione bonorum fideicommis-57 so suppositorum pro dotibus, vel alimentis, aut alijs causis supra relatis, necessarium minimè esse concludit Peregr. all. art. 42. nu. 94. per totum; vbi tamen prius constet alia bona libera minimè extare, quamquam emptores, vt plurimum detractum exoptent, vt tutius bona huiusmodi emere valeant, & sibi cautum sit.

58 Quod tamen intelligi debet, quando agitur de fideicommisso ascendenti; Secus, quando de transuersali agitur, ad quod manus apponi non potest; nisi summa suadente AEQVITATE, vt nè fideicommissarij dignitas valdè læsa remaneat, vt aliquando, licet rarò, obseruare solet Senatus Excellentis, qui die 3. Iunij 1618. in quadam causa censuit petitam dispensationem, quo 59 ad fideicommissum transuersale non esse concedendam, nisi quo ad alienantem, & eius hæredes, saluo iure vocatorum.

Quamuis eodem anno 1618. die 19. Nouembris ex merà AEQVITATE, & magna suadente 60 causa referente Amplissimo D. Senatore Cattaneo censuit dispensationem Com. Hieronimo Plato pro alienatione bonorum fideicommisso transuersali suppositorum, etiam respectu quorumcumque vocatorum, cum eo temperamento, Vt pars pecuniarum ex venditione soluendarum deponeretur super Banco S. Ambrosij; ad hoc, vt vtilia, siuè interesse ipsius summæ, quod ex banco percipi solet, cederet ad vtilitatem fideicommissi, vt pænes Egr. Secretarium Landrianum.

Prout anno 1624. die 11. Februarij idem Amplissimus Ordo referente Amplissimo D. Senatore Com. Aloisio Meltio censuit fauore 61 Amplissimi D. Senatoris Belloni posse permutari domum transuersali, Imò particulari fideicommisso affectam, & eius loco aliam supponi, Quod nota tu dignum est, cum non desint multi, qui huiusmodi permutationem non posse fieri scribunt, sed Senatus AEQVITAS omnia cum moderamine perpendit, limitat, & decidit, Apices, & ius positiuum, vbi expedierit, soluendo, & amplius his, quæ de iure gentium sunt, 62 manum apponendo ex causa, vt tradit Lancell. Conradus de iure publico lib. 1. c. 7. de Præside, & Sen. sub num. 11. vers. ordinare solet fol. mihi 521.

63 Ex quibus bonis fideicommissarijs, an deduci possit quarta debita vxori indotatæ ex dispositionem Auth. Præterea C. vnde vir, & vxor, contendunt interpretes, & pro affirmatiua latè scripsit post alios Plotus cons. 30. nu. 43. & 44. Vbi probat, quod cum quarta ipsa debeatur miserationis gratia, prohibita non censetur à 64 fideicommissis, nisi expressè hoc esset dispositum, vt tradit Alex. cons. 122. num. 15. lib. 4. & Dec. cons. 165. num. 5.

65 Quamuis veriorem, & AEQVIOREM esse contrariam sententiam probet Alba cons. 41. præsertim nu. 4. vbi expressè tradit ipsam quartam non posse detrahi ex bonis fideicommisso suppositis, quam sententiam comprobat Carpan. ad stat. 247. num. 9. lib. 1. & Costa remed. 66 subsid. 2. sub num. 5. vbi tradit saltem procedere in fideicommissis constitutis à maioribus, vt facta ab Auuo, Abauo, & similibus iuxta tradita per Clarum in §. Testamentum plena quæ 40. maximè vers. sed quæro, vbi scribit Feudum 67 nouum dici illud, quod de nouo fuit acquisitum ab ipso Testatore vltimo loco defuncto, habuit que initium in persona illius, qui de eo fuit inuestitus. Et ita respondi ego superioribus annis pro D. March. Paulo Antonio Pallauicino contra Annam Bagnariam, & tandem censuit Ex-68 cellentiss. Senatus die 27. Nouembris 1627. refferente Amplissimo D. Senatore Io. Baptista 69 Vicecomite decernendo quartam petitam non deberi, verum Marchionem vti patris hæredem teneri ad præstationem annui legati ipsi Bagnariæ relicti per eius patrem.

SVMMARIA.

1 *Appellatione materiæ non venit materiatum, ad quod sua materia reuerti non potest.*
2 *Vendens farinam, ex qua fuit fabricatus panis, actionem non habet ad panem.*
3 *Contrarium verius in subsidium.*
4 *AEQVITAS vbi subest, idem est iudicandum in similibus.*
5 *Iniquum esset, si emptor mutando formam rei sibi venditæ tollere posset ius creditoris.*
6 *Statutum Papiæ 66. in ciuilibus concedens prælationem in re propria, declaratur.*
7 *Extensio legum fit etiam in correctorijs ex identitate rationis.*

Venditori rei habita fide de pretio, obligata dicitur res ipsa, etiamsi transmutata sit illius forma in aliam rem, vbi emptor non sit soluendo. Cap.LXXXXI.

1 Licet appellatione materiæ non veniat materiatum, ad quod sua materia reuerti non potest iuxta l.quæsitum §.illud ff.de legar. 3. vt de lana, & farina dicitur, ex quibus aliquod fuit constructum, quæ vincuntur a suis specificatis, nec vlterius ad sua reddi valent; Quod secus dicendum est in metallis, quæ semper sua specificata potentia superant, & ad priorem rudem massam facilè conuertuntur, vt exponit tex. ipse, Et sic, qui vendidit farinam, ex qua fabricatus fuit panis, actionem minimè ha-
2 bere dicitur ad panem, tanquam ad propriam rem, cum farinam, non panem vendiderit ex prouisione l.si me, & Titium ff.si cert. peta. & l. Iulianus §.offerri ff.de action. empti.

. Tamen de AEQVITATE, vbi nullo alio modo succursum sit indemnitati creditoris in subsidium, facultas ei conceditur vendicandi camdem farinam, & quamuis aliam rem, pænes quemcunq; reperiatur, etiamsi transmutata sit
3 illius forma, vt per l. interdum ff. qui pot. in pignore habeantur probat Anchar. cons. 184. in fine vers. & hoc est AEQVI, quo loci scribit, quod iura similem AEQVITATEM admittunt,
4 & communes regulæ in alijs casibus, vt l. si cum seruum ff. si cert. petat. Prout sententiam hanc ex professo sequitur Costa remed. subsid. 12. n. 12. cum duobus sequ. licet per errorem adducat Anchar. in cons. 284. non autem in cons. 184. in quo vere hanc explanat materiam.

5 Sicut è cótra iniquum esset, si emptor mutando formam rei emptæ posset tollere ius creditoris l. qui res §. aream ff. de solut. Et ita eluderet legumlatores l. non dubium C. de legibus, vt expresse probat Laurent. decis. 96. nu. 4.

6 Qui Costa nu. 15. exponit stat. Papiæ 66. in ciuil. concedens venditori prælationem in re propria, & in pretio ipsius, habere locum, etiam si forma rei fuisset mutata per glo. singul. in l. si pupilli §. si Titij vers. Sempronium ff. de negot. gestis, cum in correctorijs etiam fiat extensio
7 ex identitate rationis Surd. decis. 139. & in his nostris terminis latè probat Laurent. all. decis. 96. per totum.

Quam sanè conclusionem notatu dignam esse docet experientia, cum frequenter in foro occurant consimiles casus, dum quis vendit Triticum, farinam, lanam, assides, siuè Tabulas, sericum, linum, & similia, ex quibus panis, nauis, vestimenta, & huiusmodi generis fuerunt fabricata, quæ omnia obligata esse venditori, etiam post mutatam rei formam concluditur in subsidium.

S V M M A R I A.

1 *Bona omnia deliquentis describuntur in hoc dominio Mediolanensi statim atq; quis de delicto, per quod venit bonorum confiscatio, est imputatus, eo tamen à possessione minime amoto.*

2 *Bonorum descriptio ob delictum alibi non fit, nisi sequuta sententia condemnatoria.*

3 *Possidere quis præsumitur rem, quæ panes ipsum reperitur.*

4 *Qui apparenter est in possessione, præsumitur etiã possidere existenter.*

5 *Possidens in dubio præsumitur pro suo possidere.*

6 *No. Const. in tit. de offitio quæst. extraord. cap. hoc quoq; adictum declarantur.*

7 *Clausula constituti non transfert veram possessionem, sed fictam.*

Contrarium verius nu. 13. & 16.

8 *Possessio vera non acquiritur, nisi effectualiter capiatur.*

9 *Benefitium cap. reintegrandu non datur pro possessione acquisita per constitutum.*

10 *Verba Nou. Const. intelligenda sunt in proprio eorum, non in fictu significatu.*

11 *Verba Nou. Constitutionum loquentia de possessione referendu sunt ad veram, & effectualem possessionem, non ad fictam.*

12 *Possessio transfertur etiam ex inutili contractu, quando effectiuam quis acquisiuit possessionem.*

14 *Non. Constitutionum verba ampliatiuè sunt intelligenda, vt tertij præiuditium euitetur.*

15 *Verba Non. Const. quæ propriè, & impropriè intelligi possunt, impropriæ potius sunt interpretandæ, vt minus à iure communi recedatur.*

16 *Nihil interest Titium possidere, vel Sempronium nomine Titij, vigore constituti.*

17 *Ordinatio Illustriss. Magistratus Extraordin. Redd. in ea materia circa clausulam constituti.*

18 *Fiscus ob delictum, ad instar vniuersalis successoris inuadit, & occupat omnia bona tenta, & possessa, & prout tenebantur, & possidebantur per delinquentem.*

Delinquente possidente certa bona nomine alieno, etiam vigore constituti, non veniunt in confiscatione bona ipsa, si delinquentis bona confiscantur in hoc Dominio Mediolani. Cap. LXXXXII.

Ex præscripta obseruantia in hoc Dominio Mediolanensi describuntur omnia bona delinquentis, statim atque quis de delicto est delatus, ex quo venit

venit bonorum confiscatio; Itaut etiam aliena bona in domo imputati reperta describi soleant non expectata sententia condemnatoria, 1 amoto minime reo de possessione, vt docet Bar. 2 & alij in l. fi. C. de bo. vacant. lib. 10. Quamuis alibi huiusmodi descriptio fieri non soleat, nisi post sententiam, vt abundè scribit Peregr. de iure Fisci lib. 5. tit. 1. nu. 196.

3 Ex eò enim solo, quod delinquens reperitur rem habere; præsumitur, quod illam possideat, quia vt inquit Bal. in l. post sententiam num. 8. vers. sed nec illud C. de sentent. Et interlocutor, 4 qui apparenter est in possessione, præsumitur etiã existenter arg. not. in l. Titia ff. de solut. Peregr. dicto tit. 1. nu. 197. Et in dubio possidens præsumitur pro suo possidere toto tit. ff. pro suo 5 Peregr. all. tit. 1. nu. 98.

AEQVITATEM tamen sequendo prouisum fuit per No. Constit. in tit. de offitio Quæstorum Extraord. Redd. cap. hoc quoque ædictum; 6 quod ædicta publicata ad hoc, vt certo termino quis contradicat, si ius aliquod in bonis descriptis prætendit iuxta tex. in l. diffamari C. de ingen. & manumiss. Non noceant his, quorum bona fuerant, seu erant, vbi illi, quorum bona confiscantur, non fuerint in possessione, seu tenuta dictorum bonorum, & etiam si essent in tenuta, modo essent nomine alieno.

Hac stante prouisione suboritur quæstio, an satis sit docere delinquentem tempore delicti possedisse per constitutum speciale appositum in alterius fauorem; Quoniam clausula, constituti, non operatur translationem possessionis 7 realis, sed illius virtute dicitur acquisita ficta possessio, tantum in animo consistens, non vera, vt tradit Neapol. in consuetud. Neapol. tit. de contr. emptionis, verbo tradita, quod etiam probat in consuetud. Instrum. de contrah. empt. verbo tradita, Tiraquel. tr. de constitut. poss. in 11. limit. fol. mihi 92. Carpan. ad stat. 398. num. 213.

8 Possessio enim vera non acquiritur, nisi capiatur effectualiter Afflict. decis. 299. num. 7. & 23. In tantum, vt sicuti pro possessione ficta per constitutum acquisita non datur beneficium cap. Reintegranda pro restitutione prætensi 9 spoliati vt not. Paul. in l. si sorori C. de iur. de lib. & Bal. in rubr. extra de causa possess. & propriè col. 4. & in cap. 1. de controuers. inter masculum, & fœminam, copiosè Afflict. decis. 299. num. 13. Ita multo minus vigore consimilis constituti affirmari potest delinquentem nomine alieno possedisse, vt restitutioni statim sit subiecta talis proprietas, maximè cum verba constitutionum intelligi debeant in proprio eorum, non in ficto significatu l. 3. §. hæc verba 10 ff. de negotijs gestis l. non aliter ff. de leg. 3. Ias. in l. moræ nu. 33. ff. de acquir. hæred. & incerusurij constit. probat D. Bimius cons. 23. nu. 13.

11 Et sic verba ipsa referri debeant siuè ad possessionem ciuilem, siuè ad naturalem, aut realem actualem, ac vel corporalem, & manualem, effectualemq; non ad fictam prouenientem ex causa constituti, de quibus terminis abundè Plotus in l. si quando nu. 54. & 55. C. vndè vi Tiraquell. all. tr. de constit. possess. limit. 7. nu. 43. Quo loci inquit, quod etiam ex inutili contractu transfertur possessio, quando ipsa possessio verè, 12 & actualiter traderetur iuxta tex. in l. 1. §. si vir vxori ff. de acquir. possess.

13 De AEQVITATE tamen contrarium verius esse videtur, vbi fraudis suspicio aliqua non concurreret; Tum quia prouisio ipsa N. Constit. eius effectum plenè sortiretur, ne per descriptiones in iura tertij penes delinquentem existentia contradictionum molestia quodãmodo læderentur, & impensa afficerentur, Tum quia benignius, & ampliatiuè intelligi debent illius verba, vbi 14 agitur de tertij præiuditio, cui minus præiudicari debere, quã fieri posit in materia No. Cost. & statutorũ tradit. Boss. tit. de foro cõpet. n. 14. quem sequit. D. Bimius in all. cons 23. num. 15. 15 Quia verba, quæ possunt propriè, & impropriè intelligi, potius intelliguntur impropriè, vt minus à iure communi recedatur, Dec. cons. 268. nu. 3. & D. Bimius cons. 113. num. 54. Tum quia per clausulam, constituti, ex communiori, & 16 AEQVIORI Doct. sententia veram, & realem possessionem transferri probat idem D. Bimius cons. 21. nu. 3. vbi inquit, quid interest Titium possidere, vel Sempronium nomine Titij, cum Sempronij ministerio dicatur Titium possidere l. quod meo ff. de acquir. possess. Tiraquell. in all. tr. de constit. possess. par. 2. ampliat. 1. nu. 7. circa finem, Quam materiam scilicet possessionem, ex constituto, resultantem copiosè examinat D. Merenda lib. 3. controuers. cap. 21. per totum, & ante eum D. Marta de claus. par. 1. claus. 20. vbi plura distinguit, & declarat, regulariterq; pro absoluto habet nu. 4. Constitutum operari translationem possessionis ad quoscunq; effectus per l. mulier, vbi glo. & Bar. ff. de rei vendicat. Argel. tr. de legit. contradict. qu. 2. art. 1. nu. 10. faciunt tradita per Costam cons. 10. nu. 13. & de claus. conuent. claus. 70. num. 2.

Prout de eiusdem Constituti vi, & potentia scribit Gratian. discept. forens. cap. 113. nu. 71. cap. 317. nu. 19. ac plenius cap. 231. num. 17. Et 17 ita declarauit Ill. Magistratus Extraord. Redd. mense Septembris 1555. in causa Buzineti Triuilrnsis, qui docebat per publicum instrumentum emisse à delinquente certa bona, quæ in instrumento constituerat venditor se possidere nomine Emptoris, per solitam clausulam, constituti, etiam si emptor non docuisset se esse in actuali possessione.

Fiscus enim ad instar hæredis tanquam vniuersalis successor inuadit, & occupat omnia bo- 18 na tenta, & possessa, & prout tenebantur, & possidebantur per delinquentem l. fi. C. de ædict.

D. Adr. tol. in tantum, vt res quas delinquens iure conductionis, depositi, commodati, vel alio titulo tenebat pro iure detentionis transeant in Fiscum l. fin. C. de bon. Vacant. Peregr. dicto lib. 5. de iure Fisci tit. 1. nu. 196. in fine; Idcirco sicuti vigore Constituti delinquens possidebat nomine emptoris, Ita & Fiscus, qui propterea tenetur ad eorum bonorum relaxationem, absq; alia contradictione, & iuris solemnitate, vbi apertè constet rem alieno nomine esse possessam.

SVMMARIA.

Spoliatus cadauere non restituitur ante omnia, & sic in hoc limitatur regula, quod spoliatus ante omnia restitui debet. Cap. XCIII.

1 TRitum, & regulare est, spoliatum ante omnia esse restituendum, tam si facto partis, quam ipsiusmet Iudicis de facto procedentis, & iura spernentis id euenerit, vt per totum tit. de restit. spol. & ex Menoch. recuper. remed. 8. nu. 3. & 26. Magon. decis. Florent. 120. nu. 6. traditum est supra in cap. 45. nu. 38. cum sequ. plur. & probat Crau. cons. 140. nu. 2. Surd. cons. 168. nu. 26. & Gratian. lib. 4. discept. for. cap. 743. nu. 6. cum sequ. plur. & cap. 739. nu. 25. cum sequ.

2 Adeò quod, cum in Ecclesia Parochiali sepeliri debeant cadauera morientium, qui sepulturam minimè elegerunt, præsertim forensium in Ciuitate defunctorum, vt concludit Archid. in cap. 1. num. 3. de sepultur. in 6. & tradit Boer. decis. 175. si de facto fuerit cadauere spoliatus Parochus, dum illud sit in alio loco humatum, ante omnia restitui debeat, maximè si per Parochum fuerunt morienti administrata Sacramenta Abb. in cap. 1. num. 4. de sepulturis summa Siluestr. verbo sepultura num. 8. cum seq. Ric. in praxi fin. Eccles. decis. 659. num. 1. & 2. Quoniam ius sepulturæ pendet multum ab administratione Sacramentorum, & illius electio fieri possit etiam tacitè Pe. de Vabal. de quarta Parochi cap. 6. nu. 18. & 19. Viatores verò, & 4 Aduenæ morientes, videntur tacitè elegisse sepulturam per istam Sacramentorum administrationem Butr. in cap. 1. nu. 9. & in cap. in nostra num. 3. de sepult. & probat Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 104. nu. 37. cum sequ. qui nu. 75. scribit ex decreto Sac. Concil. Trid. sess. 25. 5 cap. 13. deberi quartam Parochialem Parochiæ, in qua defunctus recipiebat Sacramenta, etiam si sepulturam sibi elegerit in alia Ecclesia.

6 De AEQVITATE tamen antè omnia non restituitur spoliatus cadauere ad euitandam corporis humati vexationẽ, vt probat Innocent. in cap. cum liberum de sepulturis, & ita de AEQVITATE iudicare solere Rotam Romanã testatur Cassan. in Catologo glo. mondi par. 2. consider. 5. vers. de gloria autem, Gramat. decis. 82. nu. 2. Et post multos alios per eum relatos probat Menoch. recuper. remed. 1. nu. 446. Quia 7 in ambiguis pro religione stricta ratio spernitur, vt testatur Papin. in l. sunt personæ ff. de religios. & sumpt. funer.

8 Maximum etiam dedecus esse existimarunt antiqui, si insepulta relinquerentur cadauera; l. quod si nulla in fi. ff. de relig. & sumpt. funerum; Et è contra tanta fuit antiquorum in cadaueribus humandis religio, vt etiam ipsimet inimici impium existimarint, si inimicorum sua manu interfectorum corpora insepulta paterentur, exemplum tradit Menoch. sub. nu. 445. 9 de Dauid Rege, qui laudauit Tabes, & Galad, ex eo, quod Saulis à se interfecti inimici cadauer humauerat & de Annibale Pæno, Romanorum perpetuo hoste commemorat, qui pias exequias celebrauit Paulo Aemilio, apud Cannas trucidato, ac M. Marcello, & Tiberio Gracco, apud Trebiam confossis, & alijs Romanis Ducibus.

Hinc eliciunt Scribentes non posse impediri per creditorem, ne debitoris mortui corpus sepeliatur

pelliatur, minusque audiendum esse creditorem 10 ea de re appellantem, vt tradit Specul. tit. de appell. §. 10 quibus vers. octauo, Quia est res dilationem non recipiens Gramat. all. decis. 82. sub 2. Reipublicæ enim interest, ne corpora mortuorum insepulta dimittantur, maximè pro 11 conseruanda Ciuitate à Pestilentia, quam fætores producunt, ex quo grauis imposita est 12 pœna impedientibus sepulturam cadaueribus, l. cum sit iniustum, & in Auth. seq. C. de sepulct. viol. Grama. rel. decis. 82. sub nu. 3. qui in fine tradit ita iudicare solere in magna Curia.

Quippè quod vbi alius non sit, qui mortuum sepelire quærat, si quis absq; suo incommodo, 13 & facilè possit exequi, tunc etiam naturali præcepto compellitur sepelire mortuum, quia tunc huiusmodi misericordiæ opus in præceptum cadat Azor. par. 2. institut. moral. lib. 2. cap. 3. vers. cæterum fol. mihi 716. quo loci ex Diuo Antonino 3. par. Historiar. tit. 22 §. 3. narrat peste sæuiente quosdam contra Christianam pietatem huiusmodi misericordiæ opus prætermisisse, & si humanæ prudentiæ est, & de ratione medicinæ, vitare peste infectos; Tamen contra 14 dilectionem, & Christianam pietatem subtrahere infectis necessaria, seu non ministrare animæ, & corpori necessaria, vt habeantur tanquam Ethnici, & Publicani, Quidquid in contrarium scribat Ang. in Auth. vt defuncto funer. in princip. à Grammat. & alijs reprobato.

Cuius religionis intuitu Ludouicum XI. Gallorum Regem noluisse permittere amoueri cadauer Agnetis Pulchrę concubinæ illius patris 15 in medio chori humatum, vt ad alium locum transferri posset, scribit Cassan. all. consider. 5. vers. Quod pulchrè demonstrauit, etiam si impedimento esset Sacerdotibus talè sepulcrum, & etiam si viuente patre sibi multum aduersata fuisset ea mulier.

Quam conclusionem, quod sepultus non debeat exhumari, etiam in cadaueribus infidelium Iudeorum procedere habetur in cap. sicut de Iudeis, quia semel sepultos decet ibi perpetuò remanere, nec possunt eorum ossa de loco trans-16 ferri l. nemo C. de relig. & sumpt. fun. & tradit Cassan. rel. consider. 5. vers. de gloria autem verbo, & adeo; Quod tamen limitatur in Beatis, quorum ossa honoris causa transferuntur de li-17 centia superiorum, vt tradit ibidem Cassan. verbo imò etiam, ac habetur ex traditis per Azor. instit. moral. lib. 4. c. 8. per totum par. 1.

SVMMARIA.

1 *Pupillorum curam habere interest reipublicè.*

Mater efficitur indigna successione filij pupilli, si statim ei non petijt tutorem nu. 2. etiam respectu legitima num. 5.

3 *Verbum, confestim, significat aliquando, cum primum quis poterit.*

Verbum confestim, in materia petendi tutorem filio pupillo, extenditur vsq; ad tempus quatuor mensium nu. 4. & ad annum nu. 12.

6 *Mater tenetur petere tutorem filio pupillo, duplici ratione, slz. pietatis, & succedendi causa.*

7 *Lactantij Firmiani sententia circa Dei prouidentiã versus bruta, & versus hominem.*

8 *Homo hominem tueri, fouere & diligere debet.*

9 *Mater, nõ petendo tutorem filijs, & ad secunda vota transeundo, summam committit crudelitatem.*

10 *Crudelitas dicitur vitium excedens modũ humanũ.*

11 *Diui Ambrosij sententia circa hominis definitionem deducitur ab humo, quia nihil cuipiã eripit, sed quia dicitur omnia, largitur omnibus.*

12 *Mater habet tẽpus anni ad petendũ tutorem filio.*

13 *Proximioribus, siue magis coniunctis, fortius concedi debet beneficium concessum remotioribus.*

14 *Mater admittitur ad luctuosam filij hæreditatem.*

15 *Mater tenetur intra annum petere curatorem ventri prægnanti.*

16 *Mater tenatur ante annũ petere tutorem filio, si ille tempore mortis patris habet annos tresdecim, & mẽsem vnũ, aliter priuatur successione, si decedat.*

16 *Mater excusatur per nouem dies, si ei obijt aliquis propinquus.*

17 *Contraria tradit Marauta.*

18 *Anni tẽpus, quod matri competit ad petendũ tutorem, ei non prodesset, si se arctasset ad vltimos dies anni, intra quos tutela peti, & decerni non posset.*

16 *Contrarium probat D. Senator Bellonus.*

20 *Mater excusatur à pœna ob non petitum tutorem filio, si & ipsa minor est.*

21 *Etiamsi maior exinde facta esset, quia sufficit, quod minor esset tempore mortis viri.*

22 *Aetas matris attenditur habita ratione iuris communis, non statutorum.*

23 *Contrarium probat Maranta, & Gabriel.*

24 *Statuti verba perpendenda sunt, quia si de actu particulari loquitur, procedit prima opinio, si de actibus generalibus, secunda opinio locum habet.*

25 *Filius vbi decaderet, postquam factus est adultus, mater non priuatur illius hæreditate, etiamsi tutorem illi non petierit tempore debito.*

25 *Pestis tempora non labitur tempus matri.*

25 *Andreæ Aliferi Vicarij Prætorij, & Senatoris Iacobi filii mentio.*

26 *Mater quando excluditur à tutela filiorum.*

27 *Mater non redit ad tutelam, vbi ea fuit semel priuata, nisi in subsidium.*

28 *Mater ob neglectam filiorum tutelam, & impietatem huiusmodi, excluditur ab eorum successione.*

29 *Matris negligentia in petendo tutorem filiis, consideratur ex lapsu quadrimestris.*

30 *Neglĩgẽtia matris ex lapsu anni tantũ cõsideratur.*

Mater etiam lapso anno, & nouem diebus potest petere tutelam filiorum nu. 31. & 32.

33 *Contrarium probat Maranta.*

Tutela decretatio, non expectata responso matris, vel durante termino ad respondendum, nulla dicitur nu. 34. & 35.

Mater non admittitur ad tutelam iam alteri decretam, tanquam re non integra nu. 36. & 40.

Mater

Mater iterum citanda est, vbi rursus decerni debet tutela, aliter nulliter agitur nu. 37. & 43.

38 *Tutela decretatio alicui facta sub falsa causa nulla redditur.*

39 *Moram committere non dicitur is, qui contendit, & litigat super negotio.*

Mater, quæ se declarauit velle nubere, excluditur à tutela filij, licet pæniteat, quia semper culpa eius præcessit nu. 41. Contrarium probat Sen. Bellonus, & Caroc. nu. 42.

43 *Mater iterum citanda est, an tutelam filij suscipere velit, quando denuo ipsa tutela decernenda est ob mortem primi tutoris, cui fuit decreta citra culpam matris.*

44 *Facto mutato, etiam in minima parte, mutatur totum ius.*

45 *Matris voluntas negatiua in recusatione tutelæ non præsumitur, nisi se declaret, vel labi tempus permittat.*

46 *Mater, quæ tutelam filij non accepit, vt ipsi filio prodesset, non dicitur culpam commisisse.*

47 *Mater tenetur petere tutorem filio, non solum semel, sed quotiescunq; sine tutore remanserit filius.*

48 *Legis dispositio dilatāda est de similibus ad similia.*

49 *Regula, exclusus semel à tutela semper exclusus, intelligitur de eo, qui propria culpa fuit exclusus.*

50 *Minor excluditur à tutela ob minorem ætatem.*

51 *Tutori datiuo locus est, quando excluditur testamentarius.*

52 *Minor factus maior admittitur ad tutelam, a qua primo fuerat exclusus ob minorem ætatem.*

52 *Cessante impedimento, cessat effectus impedimenti.*

53 *Regula, semel exclusus, semper exclusus, in fideicommissis procedit, quando exclusio est perpetua, non autem eueniente casu.*

53 *Fœmina admissa ad fideicommissum ob deficientiam masculorum, superuento masculo, fideicommissum abdicatur a fœmina, & masculo traditur.*

54 *Nouæ Constit. & statuta casum ommissum relinquunt dispositioni Iuris communis.*

55 *No. Const. in tit. de Tutelis declarantur.*

56 *Io. Baptistæ Arconati Senatoris Amplissimi mētio.*

57 *Decretum Senatus, quo tutela decreta est matri, quæ ad secunda vota conuolanit.*

58 *Octauiani Picenardi Senatoris Amplissimi honorifica mentio.*

59 *Pe. Francisci Corij Senatoris Amplis. mentio.*

60 *Decretum Senatus, quo dispensata fuit mater, quæ ad secunda vota transiuit, etiamsi tutelæ rationes non reddidisset, modo eas redderet termino mensis.*

Mater habet tēpus anni ad petendū tutorem filij, nè incidat in pænam priuationis hæreditatis, licet de rigore breue tempus sibi concedatur. Cap. LXXXXIV.

1 PVpillorum curam habere Reipub. interest, cum illis subuenire omnis suadeat ratio, vt explicat Imperator Seuerus, cuius verba refert Modestinus in l. 3. ff. qui pet. tut. & cur. In tantum, vt filij pupilli successione indigna reputetur mater, quæ tutorem ei statim non petijt, vt dispo-
2 nit Tex. in l. 2. & 3. ac etiam in l. vlt. eodem tit. Vbi apertis verbis cauetur matrem expelli, & priuari legitima hæreditate filij in pupillari ætate defuncti, cui tutorem constitui neglexerit, aut prioribus tutoribus excusatis, reiectisue confestim aliorum nomina non dederit, Id quod etiam cauit Vlpian. in l. siue ingenua §. si mater ff. ad sen. cons. Tertull. vbi repetita leguntur ea verba Imperatoris Seueri registr. in all. l. 3. ff. qui pet. tut. vel cur.

3 Quamuis verbum illud confestim (quod Interpretatur ibidem gl. intelligitur, cum primum poterit iuxta gl. in cap. quia propter, Verbo mos, extra de electione, & in cap. cum olim causam, verbo tum statim de restitut. spol. Idem tradit Azo. in summa C. ad sen. cons. Tertull. nu. 4. & C. qui pet. tut. nu. 3. D. Senator Bellonus
4 lib. 1. de incont. cap. 109. nu. 6.) ad tempus quatuor mensium ampliare placuerit scrib. per tex. in Auth. Presbiteros, & l. 2. vbi Bar. & Ang. C. de Episcopis, & Clar. Idem Bar. in l. 2. §. confestim ff. ad Tertill. Costa remed. subsid. 10. nu. 13. & antè cum Annania cons. 100. no. 2.

5 Quæ priuatio matris extenditur etiam ad portionem legitimæ, vt voluit Bal. cons. 140. lib. 1. quem sequitur Maranta in repet. l. ia potest nu. 188. ff. de acquir. hæred.

6 Duplici etenim ratione tenetur mater ad petendum tutorem filijs, vlz. primo materna pietate, secundo succedendi causa, vt tradit Angel. de Vbal. cons. 118. nom. 2. quem sequitur Viu. decis. 460. sub num. 8. Qui auctor ex Lactantio
7 Firmiano lib. 6. diuini institut. cap. 6. scribit, quod Deus, qui cætera animantibus sapientiam non dedit, & munimentis ab incursionibus, & periculis tutiora generauit; Hominem verò quia nudum fragilem formauit, vt eum sapientia potius instrueret, dedit ei præter cætera, hunc Pietatis affectum, vt homo hominem tuea-
8 tur, diligat, foueat, contraq; omnia pericula & accipiat, & præstet auxilium, cum summum inter homines vinculum sit humanitas, quisquis disrumpet, nefarius, & parecida existimandus est.

9 Sicuti mater filijs tutorem non petendo, & ad secunda vota transeundo, crudelitatem sum-
10 mam committit erga miseros filios, quæ crudelitas dicitur vitium, humanum excedens modum iuxta D. Tho. 2. 2. qu. 157. art. 1. quam sequitur Viu. all. decis. 460. no. 11. vbi Diui Ambrosij lib. 3. de offitijs cap. 3. scitum illud dictum
11 reffert; Considera homo, vndè nomen tuum assumpseris ab humo, quæ nihil cuipiam eripit, sed omnia largitur omnibus, & diuersos in vsus omnium animantium vsus ministrat.

12 De AEQVITATE tamen mater habet annū ad petendum tutorem filijs, vt per l. sciant C. de legit. hæred. & per §. sed quem admodum instit.

ad

ad sen. cons. Tertill. probat Gratian. decis. March. 177. nu. 1. quo loci scribit per dispositionem dictæ l. sciant, correctum esse rigorem antiquum, quod statim debebat petitutor per matrem, de quo in all. ll. ff. qui per tut. & curat. ac ff. ad sen. cons. Tertill. idem probat Gratian. lib. 1. discept. forens. cap. 72. nu. 19. Quod etiam admittit Surd. cons. 175. sub nu. 30. asserens ex mente Aret. in §. fi. nu. 1. instit. ad Sen. Tertill. opinionem esse magis Aequam, & antè eum idē probat Maranta in all. l. ia potest nu. 189. in fin. ff. de acquir. hæred.

Ratio est, quia licet tex. in dicta l. sciant, loquatur in alijs personis coniunctis, Tamen extenditur etiam ad matrem, & Auiam, ne sint deterioris conditionis, vt explicant ibi Batt. & cæteri, ac Bal. cons. 288. quidam decessit in fi. lib. 2. & cons. 297. col. fin. lib. 3. Quia fortius beneficium ipsum concedi debet matri, & Auiæ, 13 tanquam magis coniunctia Gratian. in all. decis. 177. nu. 2. & cit. cap. 72. n. 19. & 20. Aequum 14 enim, & rationabile est eam admitti ad luctuosam filij hæreditatem l. fi. C. de instit. & substit. Ceph. cons. 433. nu. 12. lib. 3. & Gratian. all. cap. 72. nu. 22. ac Motot. resp. 82. in fine.

Cuius pietatis intuitu tenetur etiam mater petere curatorem ventri prægnanti intra annum 15 ex AEQVITATE, quamuis alias intra nouem mensea id facere teneretor, vt post Bal. in l. præcibus sub nu. 22. C. de Impub. & alijs substitut. probat Gratiao. recitat. cap. 72. nu. 1. & num. 29. cum sequ. plur. vbi ad contraria respondet, & illa tollit; Idem antè eum tradit Maraota in repetitione l. is potest n. 184. ff. de acquir. hæred. vbi quamplures alias tradit ampliationea, & limitationes à nu. 179. vsque ad nu. 202. exactissimè materiam examinando.

Aliam etiam præter eos addo limitationem, 16 vt scilicet marer non habeat annum ad petendum tutorem, quaodo filius tempore mortis patris haberet tresdecim annoa, & vnum mensem, quia si tunc penultima die decederet filiua in pupillari ætate, antequam mater petijsset tutorem, ad illius hæreditatem non admitteretur mater, vt probat idem Bal. in cons. 432. iste casus in fin. lib. 2. quem sequitur Gratian. citat. cap. 72. n. 4. in fine, Qui Auctor io cap. 243. n. 18. 16 lib. 1. Scribit excusari etiam matrem, si decesserint ei propinqui, & consanguinei, saltem per nouem dies, in quibua non potest inquietari, Itaut si illo anno plores eius propinqui obierint, possit habere excusationem plurium mensiom.

17 Quamuis contrarium concludere videatur Maranta in all. repet. l. ia potest num. 189. ff. de acquir. hæred. dum tradit matrem habere totum annum, nulla alia distinctione facta, & si sub eodem numero vers. Hoc autem concludit, quod si mater se nimium arctasset in fine aoni ad pe- 18 tendum tutorem, & pupillus esset mortuua in fine anni, de quo anno super erant pauci diea, Intra quos verisimiliter non potuisset peti, & decerni tutela; tunc priuatur hæreditate, & successione filij mater, ac si post annum mortuus esset per Alex. in l. com stippulatus nu. 11. ff. de verb. oblig. & copiosè Corn. pleno consilio 147. lib. 1. Cui sententiæ resistunt ea, quæ ex Gabr. & alijs tradit D. Senator Bellonus alleg. 19 cap. 109. nu. 6. Vbi scribit excusari matrem, etiā si pauci dies anni restarent ad petendum tutorē.

20 Prout ab eadem pæna priuationis hæreditatia filij excusatur etiam mater, quando & ipsa minor est, quia tunc propter eina imbecilitatem ætatis à petitione tutoris excusatur l. fi. C. si aduersus delictum, glo. in §. quemadmodum verbo diem quod inst. ad Sen. Cons. Tertill. Eogen. cons. 33. n. 107. & probat Gratian. all. decis. 177. nu. 5. & cap. 72. nu. 8. Maranta in all. l. is potest nu. 191. Surd. cons. 175. nu. 36. Qui no. sequenti scribit idem etiam procedere, si interim maior facta esset mater per ea, quæ tradit Ias. in l. minoribua num. 7. C. de his quibus vt indignia, Maranta all. nu. 191. vbi ait sufficere, quod ma- 21 ter fuerit minor tempore mortis mariti, etiamsi per triduum efficiatur maior iuxta glo. in l. 1. C. in quibus casibus in integrum restitutio oon est necessaria, & in l. minoribus C. de hia quibus vt indignis.

22 Quam opinionem procedere etiam, quando vigore statuti, vel Constitutionis quia maior reputaretur ex ætate annorum viginti vel circa probat Gratian. all. decis. 177. nu. 89. cum sequ. plur. licet contrarium tradit Maraota in cit. 23 repet. l. is potest sub nu. 191. ex Gabr. lib. 6. com. opin. tit. de tutelis conc. 1. nu. 53.

24 Pro quarum opinionum conciliatione considecanda sunt verba statuti, an sl2. ea ad certos actus referantur, quo casu verior diceretur Gratiani sententia, vt subijcit ipse nu. 14. & 15. Si autem statutum esset generale, & omnia comprætenderet, tunc procederet contraria opinio.

25 Si tamen filius decederet factus adultus, tunc non procederet prohibitio successionis matris, quæ filio omnino succederet, etiāsi ei tutorē intra annum non petijsset l. matres C. ad Tertull. Maranta in sæpius cit. l. is potest num. 192.

Supradicta tamen non procederent tempore pestis, cum eo tempore non labatur istud tēpus, & probat Galin. de verb. signif. lib. 10. cap. 27. nu. 552. fol. mihi 295. à tergo nu. 92. Quoniā verò materia hæc tutelæ decernendæ matri, & similibua, frequens est in foro, & multi occurrūt casus, in quibus tutela, vel denegatur, vel conceditur matri, subijcitur responsum à me pro- 25 latum superiori aono coram Eximio I. C. D. Andrea Alisero Vicario Prætorio huios Medio- 26 lanensis Ciuitatia, & D. Amplissimi Senatoris Iacobi Aliseri condigno filio, In quo multa dubia resoluta videntur.

Pro D. Beatrice Ferraria Vulpia.

Adsit Virtus Spiritus Sancti.

Exclusionem matris à filiorum tutela, his sequentibus tantum casibus statuisse leges habetur, viz. quando ad secunda vota transiuit, 26 quia suspecta effecta est, quæ semper talis durat, etiam si vidua postea remanserit, ob illecebrē animum, Viu. decis. 462. nu. 5. & 6. vel transire se declarauit, licet pæniteat, quia ex hoc mobilis dicitur, vt multi voluerunt; Quamuis contrarium verius esse probat D. Senator Bell. lib. 2. de incont. cap. 38. nu. 4. Item quando negligens fuit in suscipienda tutela, permittendo labi tempus à legibus statutum pro ea suscipienda, vel ei renunciauit, ob litem pietatis, & debiti obsequij officium, vt declarat Anan. cons. 101. n. 2. post Bar. in l. Tutor sub nu. 4. vers. aut mater ff. de tut. & curat. dat. ab his. Et his casibus 27 ad tutelam non redire matrem, nisi in subsidium, & deficientibus legit. tutor. post Specul. probant Socin. cons. 85. nu. 16. lib. 3. Tiraquel. tr. cessant causa limit. 12. nu. 10. Honded. cons. 23. num. 17. cum sequ. Mising. sing. obser. 83. cent. 3. Costa de re integra dist. 10. per totum vbi multos alios citat. & præsertim Surd. decis. 106. His addo eundem Surd. cons. 159. per totum Morot. omnino videndum resp. 74. n. 7. cum tribus seq. vbi latissimè hanc pertractat materiam Caroc. decis. 129. num. 7. cum sequen. & Viui. all. decis. 28 462. & decis. 460. per totum, vbi num. 7. scribit, quod ob huiusmodi crudelitatem, & impietatem, ac negligentiam erga miseros pupillos redditur mater omnino exclusa ab eorum successione.

Cum autem D. Beatrix nec in suspicionem transitus ad secunda vota inciderit, nec negligens fuerit in petenda tutela filiorum, minusq; ei spontè renunciauerit, non dicitur esse in casu exclusionis a tutela ipsa. Quæ negligentia con-29 sideratur ex lapsu quadrimestri iuxta tradita per Costam remed. subsid. 102. nu. 13. & Morot. all. resp. 74. nu. 9. per ea, quæ scribunt Doct. in Auth. matri, & Auiæ C. quando mul. tutelæ of-30 ficium, Quamuis lapsum anni requiri ad constituendam matrem morosam, & negligentem, habetur in l. sciant C. de legit. hæred. & tradit Add. ad Anan. in all. cons. 101. in princip. ac probat Gratian. decis. March. 177. nu. 1. ac Viu. decis. 462. nu. 1. cum sequ. Berota cons. 118. sub nu. 7. Immò etiam lapso anno posse matrem tutelam petere probat idem Gratian. forens. di-31 sceptat. 28. n. 21. lib. 1. quod etiam probat Ant. Gabriel lib. 6. concl. tit. de tutelis concl. 1. nu. 74. Vbi inquit matrem vltra annum habere etiam nouem dies ad petendum tutorem alijs, licet 32 contrarium tradat Matanta in repet. l. 1a potest 33 sub nu. 189. vers. & quia ff. de acquir. hæred.

Et vt negligentiam, aut moram, simulq; spontaneam renunciationem non interuenisse in hoc casu comperiatur, Distinguenda sunt tempora; Vel enim agitur de decretatione tutelæ facta in D. Io. Paulum, & sciendum est, quod defuncto quon. Benedicto eius viro mense Februarij 1626. monita fuit D. Beatrix die 27. Martij ad instantiam Io. Pauli, vt infra mensem deliberaret, an tutelam suscipere vellet, iuxta dispositionem No. Constit. quo termino pendente, recursum habuit D. Beatrix ad Sen. Excell. petendo terminum ipsum prorogari, vt eius fratres, & consanguineos in loco Serrauallis degentes consulere valeret circa acceptationem, vel repudiationem tutelæ, quam prorogationem per mensem eidem concessit Sen. Excell. die 26. Aprilis; Sequenti verò die 28. eiusdem mensis, nulla habita ratione dictæ prorogationis, & quod adhuc terminus mensis competebat Beatrici ad deliberandum, sub erroneo prætextu, quod tacitè recusaret tutelam D. Beatrix, eam sibi decerni subripuit Io. Paulus exclusa matre, & sic nulli-34 ter, vt probat Bar. in all. l. tutor sub nu. 4. ff. de tut. & cur. datur ab his.

Quare habito maturo consilio cum fratribus, litem mouit D. Beatrix contra dictum Io. Paulum, vt circumscriberetur decretatio tutelæ in ipsum facta, tanquam de facto, & nulliter de-35 creta Bal. in Auth. eisdem pænis nu. 1. C. de secund. nupt. Surd. cons. 159. nu. 10. & nu. 16. quam lite pendente, cum mulier hæc vexata valdè diceretur, & lis in longum pertraheretur, *sibiq;* per communes amicos persuaderetur, *Io. Paulum* tanquam in cælibatu viuentem, & filijs carentem, probabiliter valdè posse meliorare conditionem eius filiorum, si tutelæ onus eidem relinqueretur. Id quod sanè, & ipsa mater agnoscebat, quodammodo coacta ad conuentiones cum eo venit die 16. Iunij eiusdem anni, ex quibus tutelam iam decretam pænes Io. Paulum permanere acquieuit, modo filij pænes ipsam alerentur, vt ex ipsis conuentionibus liquet. Et sic, nec expræssè, nec tacitè, spontè consensit deputationi Io. Pauli, sed coacta, dum cum eo litem sustinere cogebatur, acquieuit dictæ decretationi, & vt proprijs filijs proficeret ob futuram spem successionis dicti Io. Pauli (vt re, & breue euenit, vt notorium est), & sic quatenus iuxta recitatorum Doctorum opinionem, du-36 rante tutela Io. Pauli ad eam admitti non potuisset D. Beatrix, tanquam re non integra, ex fundamentis adductis per Honded. cons. 23. nu. 20. lib. 2. & Costam dist. 10. nu. 13. de re integra.

Eò autem defuncto, hæredibus institutis pro dimidia filijs D. Beatricis, factus est locus decretationi noui tutoris, qui inscia D. Beatrice, eaq; non citata creatus fuit Reuer. Io. Petrus Vulpius, & sic iura, & auctores, vt supra citati nō obstabant, quin tutelam reassumere posset D. Beatrix, & quin necessario iterum citanda esset antè illius decretationem, Tum quia non fuit in mora petendi, quo casu tutela de facto, & ea

non

37 non monita, alio decreta, nihil releuat, vt probat Surd. all. cons. 159. nu. 16. Tum quia in aliquam Inspicionem nunquam incidit per transitum ad secunda vota, vel expressionem huiusmodi cogitationis; Tum quia minimè renunciauit vnquam dictæ tutelæ, quamuia coacta, & defessa ex longa lite, atq; vt filija proficeret, acquieuit decretationi iam factæ in Io. Paulum, tum deniq; quia cum decretatio facta fuerit in dictum Reuer. Io. Petrum, eò sub erroneò prætextu, quod ad tutelam non possit vlterius ad-
38 mitti D. Beatrix, datio ipsa nulla fuit, Bat. in dicta l. Tutor nu. 1. ff. de tut. & cur. datur ab his.

Moram enim, & negligentiam non commisit primo loro, dum per mensea litigauit ratione decretationis dictæ tutelæ cum Io. Paulo, &
39 in controuersijs cum eo stetit, vt in hia terminia probat Ias. cons. 53. nu. 20. Prout secundo loco pariter negligens non fuir, dum intra duos menses, nedum post annum, comparuit, & petijt sibi decerni tutelam amoto Reu. D. Io. Petro, & circumscripta eius decretatione tanquam facta nulliter, & inritata ipsa Beatrice.

Et quatenus concludunt recitati Doctores, quod mater exclusa à tutela ob transitum ad secunda vota, vel vbi ad ea transire se declarauerit, vel tutelam neglexerit, non posse eam reasumere effecta vidua, vel pænitentia ducta, nisi
40 re integra, vel in subsidium, quando alij adesse non possunt legitimi tutores, vt probant Costa, Honded. Mantica, & alij relati, ea ratione, quia
41 semper culpa, aut negligentia matria præcessit, licet contrarium sustineat in matre, quæ pæni-
42 tuit nubere, Caroc. d. decis. 129. nu. 8. in fin & D. Senator Bell. all. cap. 38. nu. 4.

Non tamen eorum traditio locum habere potest in alio casu, videlicet, quando mater citra culpam, aut negligentiam propriam amisit tutelam, vt in nostra facti specie; Tunc enim quatenus durante primo tutore audiri non debuisset, in quibus terminis loquuntur recitati Doctoret, præsertim Moroc. all. cons. 74. nu. 6. Tamen per mortem primi tutoria, cuius decretationi coactè acquieuit mater, res effecta fuit in-
43 tegra, & rursua citanda erat mater pro noua decretatione tutelæ, vt in specie probat Borell. cons. 95. nu. 6. post Aut. Nicell. contrord. 20. quo loci subijcit Borell. quod tutela absq; noua citatione decreta nulliter decreta dicitur, mutata enim modicitate facti, mutatur totum ius,
44 Port. Imol. cons. 147. nu. 85. & matria voluntas negatiua non deprehenditur, nisi ipsa se decla-
45 ret, vel temporia lapsu excludatur, vt docet in his terminis Surd. all. cons. 159. nu. 16.

Maximè verò, quia hoc in casu D. Beatrix tædio litis affecta, non autem spontè, acquieuit deputationi D. Io. Pauli, vt filijs proprijs prodesset, nec ab hæreditate ipsius Io. Pauli ideirco indignati excluderentur, vt supradictum fuit,
46 cuius intuitu non incidit in pænas mater, quæ non petijt tutorem filijs intra tempus à legibus statutum, quia eorum fauore cessatum est, vt ex professo, probat Bal. & Salic. in l. matres in princip. C. ad Tertul. Anchar. cons. 440. vers. hoc ergo præsupposito Marsil. sing. 302. optimè confert Tex. in l. 2. §. tractari ff. ad Sen. Cons. Tertil. vbi facto magno legato filio, si tutorem non haberet, excusatur mater non petendo tutorem filiorum, vt legatum consequi valeat.

Et adhoc valdè confert ratio aliàs deducta, quod scilicet, quemadmodum mater, quæ semel petijt dari tutorem filijs, nè excludatur ab illorum successione, iuxta l. 2. §. si mater ff. ad Tertul. Tenetur iterum petere prouisionem tu-
47 toria, si primus tutor decretus vel fuit reiectus, vel interijt, vt probat Paulus Montanus de tutelia cap. 18. nu. 17. Ita si semel monita matre decreta fuit tutela alicui, eo primo tutore defuncto, iterum monenda venit mater, tum vt pari mensura mensuretur commodum, & incommodum, Tum etiam, quia dilatanda est lex de similibus ad similia, cum omnia nec valeant, nec
48 possint scripto compræhendi, Peguera decis. 51. sub nu. 2. vers. & similiter in fi. post Conan. tr. de AEQVITAT. In princip. sub num. 3. litt. A. & B.

49 Et sic regula, semel exclusus in tutela semper dicitur exclusus, limitata dicitur, distinguendo casus, dum sic. mater exclusa fuit ob propriam culpam, aut negligentiam, Quia his remotis deffectibus exclusus semel à tutela eam reassumit, vt dicitur in tutore minore, qui licet ob
50 minorem ætatem excludatur à munere tutelæ l. fin. C. de leg. tutoribus, & eò casu locus est
51 datiuo tutori, vt probat Surd. pleno, & alleg. cons. 159. & Costa remed. subsid. 102. num. 12. Tamen superuenta ætate perfecta, amoto datiuo tutore, decernitur tutela testamentario se-
52 mel excluso, & interim facto maiore, vt per l. non solum §. si liberus, & ibi glo. ff. de excus. tut. probat Oinot. instit. de fiduc. tutor. num. 6. & post eum Gabr. cons. 29. nu. 52. cum sequ. lib. 2. & Surd. dicto cons. 159. num. 10. cum sequ. cum cessante Impedimento cesset effectus, Vul. iur.
52 & in terminis tutelæ probat Io. de Amicis cons. 144. nu. 4. & 10.

Idem dicitur de substitutione fæminarum, extantibus masculis, quia superuento masculo,
53 hæreditas peruenta ad fæminam ab ea abdicatur, cum semel exclusus semper exclusus, procedat, quando exclusio est absoluta, & perpetua, non autem eueniente casu, vt probat Menoch. cons. 202. nu. 51. & 52. Surd. cons. 125. nu. 42. & seq. plur. vbi ait num. 48. quod res alienata, & prohibita alienari ob natum vocatum, reuocatur res, sed non ex tunc, sed ex nunc, Narta cons. 657. num. 8. priorem conclusionem comprobat Peregr. de fideicommiss. art. 27. nu. 21. Et in similibus terminis tradit Costa de re integra dist. 77. sub nu. 4. propè finem, & de port. ratæ q. 30. nu. 9.

Cæterum No. Constitut. sicuti casum nostrum

non

non exprimunt; nec de secunda decretatione 54 tutoris loquuntur, ita eum iuris communis dispositioni relinquere dicuntur, Boss. tr. de foro compec. sub nu. 9. Sola ad const. Pedamont. tit. de modo, & forma Suppl. sub nu. 67. vers. sed vt quandam fieri potest; Quippè, quod sicuti iubent, vt statuatur matri terminus mensis ad 55 accipiendam tutelam, eaq; non accepta in dicto termino, censeatur decretata in proximum agnatum, nulla alia facta mentione exclusionis matris, ita necessario innuere videntur, vt huiusmodi terminus reiteretur, quotiescunq; nona fieri debet decretatio tutelæ ob mortem ciuilem, vel naturalem primi tutoris, vel ob eiusdem remotionem, quod magis est ex iuribus supra adductis.

Quam sanè conclusionem eo fortius procedere arbitror, dum ex numero tot Doctorum materiam hanc triturantium, præsertim Viu. Moror. Costa, Honded. & Surd. nullus de hoc nostro casu verba facit, sed tantum, quando mater vel transiuit ad secunda vota, vel transire velle se declarauit, aut tutelæ renunciauit expressè, vel tacitè per negligentiam, & moram, eam non acceptando in termino a legibus statuto, quibus casibus, re non integra ad tutelam iterum agere prohibetur mater; Sed neq; vllum verbum faciunt de noua decretatione tutelæ ob mortem primi tutoris, ad quam matrem citari omnino debuisse satis, superq; probatum est, Et sic certò certius habetur, quod si tertius hic casus fuisset consideratus à dictis Doctoribus, in hanc & ipsi inclinassent sententiam, tanquam diuersam habentem rationem, & iuri, ac AEQVITATI consonam, cum maximè fundamenta in alijs casibus considerata vllo modo procedere nequeant in hoc tertio casu, vt abundè fuit doctum.

Et ex his sublata dicuntur ea, quæ subtiliter, & doctissimè excitauit D. meus Vicarius Prætorius, cui me, & causam summopere commendo. Mediolani die 25. Aprilis 1628.

Ad L. D. D. Atq; Deip. Virg. Mariæ.

Iulius Cæsar Caluinus.

Controuersia hæc ex solita dexteritate, & summa prudentia Amplissimi D. Senatoris Io. Baptistæ Arconati amicabiliter terminata fuit, 56 decernendo tutelam D. Beatrici, eum consensu eiusdem Reuer. Vulpij, qui eam renunciauit.

Ommittendum tamen non est, quod, licet iure communi inspecto, mater quæ ad secunda vota conuolauit, priuetur tutela filiorum, vt supra 57 adduximus num. 26. Nihilominus ex quadam AEQVITATE vbi de probitate matris constet, vt subministrandis informationibus decernere solet Senatus Excellentiss. tutelam matri huiusmodi per dispensationes, vt sanxit die 2. Octo-58 bris 1619. & die 8. Ianuarij 1624. referente Amplissimo, & Eruditissimo, ac Sapientissimo D. Senatore Octauiano Piccnardo, post hæc scripta Preside Illustriss. Magistratus Ordin. Redd. creato, mox ob inexplicabiles tanti viri virtutes Regente Illustriss. in Supremo Italicarum Rerum Consilio à S. R. M. electo, ac die 59 10. Iulij 1623. fauore Catherinæ Rancatæ referente Amplissimo D. Senatore Corio, etiamsi rationes non reddidisset, modo eas redderet 60 termino mensis, sub pæna nullitatis dispensationis.

SVMMARIA.

1 *Senectus veneranda est, semperq; fuit.*
2 *Senes quinquaginta priuilegijs gaudent.*
3 *Bartholomaus Coleonus parere recusauit Gentili Leonissa Generali Duci Venetorũ ob maiorẽ ætatẽ.*
Senes non possunt carceribus mancipari ob ciuile debitum ad instar mulierũ, & pupillorũ n. 4. & 13.
Contrarium probant alij nu. 14.
4 *Mulieres non possunt detineri in Carceribus pro ciuili debito.*
5 *Senes non ita exactè sunt custodiendi, vt iuuenes in carceribus.*
6 *Iudici nota esse debent carceratorum ætates, & vbi senes reperiantur, Principi denunciare, qui eos fortassis dimitti iubebit.*
Senectutis ratione etiam ob delictum à pæna liberantur senes nu. 7. & 13.
8 *Senes excusantur ab obseruantia praeceptorum regula Diui Benedicti.*
9 *Senes excusantur à peregrinationibus, & longis itineribus, quos cæteri necessario subire tenentur.*
9 *Episcopus ob grauem ætatem excusatur, ne ad Sinodum personaliter accedat.*
10 *Senectus ipsa morbus est.*
Senex non solum ægrotare, sed etiam in morte esse videtur nu. 11. 17.
12 *Senectus nil aliud est, quam vita occasus, vt inquit Seneca.*
13 *Senex non est Tortura subijciendus.*
15 *Senex ob debitum non est detinendus in carceribus, sed arrestandus tantum in domo Pratoris.*
16 *Senio fauor debitus, tertio nocere non debet.*
16 *Responsio Baetia ad istud responsum.*
17 *Senex in morte esse dicitur.*
18 *Senes multis priuilegijs decorati apud Lacedæmones.*
18 *Prouerbium, quod in sola sparta expedit senescere.*
19 *Lisandri dictum fauore senum.*
20 *Senectus honorata tantam habet auctoritatem, vt pluris sit, quam omnes adolescentia voluptates, vt inquit Cicero.*
21 *Statuto senili ætati fauorabili renunciari potest expressè, & tacitè cum iuramento.*
Contrarium verius nu. 24.
22 *Periurus non est audiendus.*
23 *Renunciasse quis censetur priuilegio, quod sibi competebat tempore contractus gesti contra ipsum priuilegium, secus, si post contractum superuenisset priuilegium.*

24 Sta-

24 *Statuto negatino quis renunciare nequit.*

25 *Statuti causa, si respicit priuatam vtilitatem, ei potest renunciari, secus si publicam respicit vtilitatem.*

26 *Statuto renunciari non potest, si contra bonos mores id esset.*

27 *Statuto facto ex causa publica vtilitatis, licet respiciat priuatam vtilitatem, renunciari non potest.*

28 *Statuta dicuntur respicere publicam vtilitatem, si maiorem partem viuentium comprahendunt.*

28 *Statuta de dotibus loquentia respiciunt publicam vtilitatem.*

29 *Senem carcerare pro debito, dicitur esse contra AEQVITATEM naturalem.*

30 *Renunciatio eorum, qua iadunt naturalem AEQVITATEM, est inualida.*

31 *Fauori introducto ob fragilitatem persona, vel sexus renunciari non potest.*

32 *Senum imbecilitas declamata per Ciceronem.*

33 *Fauore introducto ob publicam honestatem non potest renunciari.*

34 *Humana Caro sexagenariorum in carceribus marcescere non debet.*

35 *Sententia auctoris.*

35 *Hieronimi Callentij Senatoris mentio.*

36 *Decretam Senatus, quod sexagenarius, qui post eam atatem contraxerat, & cum iuramento statuto renunciauerat, carcerari nunc possit.*

37 *Detentus ob ciuile debitum, si post detentionem factus est sexagenarius, à beneficio statuti non est excludendus.*

38 *AEQVITAS vbi subest, licitum est inducere ampliationem aut fallentiam legi.*

39 *Senex quis dicatur, relinquitur Iudicis arbitrio.*

40 *Conclusio hac intelligitur, vbi à iure certa atas non esset diffinita.*

41 *Aetas annorum 55. excusat à munere personali.*

42 *Senex dicitur aliquando, qui annum 46. aut 50. vel 60. aut 70. siue 80. agit.*

43 *Senectus dicitur ab anno 50. vsq; ad annum 70.*

44 *Senex secundum Bartolum, dicitur is, qui annum septuagesimum compleuit.*

44 *Septuagenarius arbitrari non potest à Iudice minimè esse senem, quia eius arbitrium profert ab anno septuagesimo infra non supra.*

45 *Senes dicuntur morti proximi.*

45 *Omnè quod antiquatur, & senescit propè interitum est secundum Apostolum ad Hebreos.*

46 *Senectus nil aliud est, quam vita occasus secundum senecam.*

47 *Hedera serpens, vires arboreas necat, Ita vetustas amplexu necare censetur.*

47 *Senectus aquiparatur morbo.*

48 *Senes omnes quinquenalis vita spem ex iuris prasumptione sibi pollicentur.*

49 *Senes saltem sperant anno viuere.*

Sexagenarius gaudet beneficio statuti de sexagenaria ætate, etiamsi contraxerit postquam sexagenarius factus est.

Cap. VC.

1 Venerandam senectutem esse, semperq; fuisse venerabilem inquit Calistratus in l. semper ff. de iure immun. qui sequitur, quod maiores penè eundem honorem Senibus, quam Magistratibus tribuebant, quos muneribus excusari debere, sicut 2 Magistratus disponit ibidem tex., cum multis, & innumeris priuilegijs gaudeant senes 3 quorum quinquaginta cumulauit Cæpola tr. de Imperatore militum eligendo in cap. 1. à nu. 2. vsq; ad nu. 18. dum Bartholameum Coleonum subesse recusantem Gentili Leonissæ Generali Gubernatori totius exercitus creato in Veneto Dominio ob ætatem maiorem illi esse anteferendum concludit.

Inter quæ priuilegia nonnulli voluerunt illud connumerari, senes scilicet non posse carceri-4 bus mancipari ob ciuile debitum, cum ij mulieribus, & pupillis æquiparentur. Iasõ in l. ad personas Egreg. nu 9. & 10. ff. de iure iur., quæ personæ pro debito detineri nequeant, vt probauimus supr. in cap. 15. nu. 14. & scribit Angel. in l. nemo carcerem C. de exact. trib. lib. 10. conferunt tradita per Oddum de restitut. in integrum par. 1. qu. 3. art. 3. sub nu. 11. vers. Quartum, & nu. 14. ac qu. 8. nu. 109. vers. Quoad senem.

Quam sententiam probare Primò videtur Caccialupus tr. de debitore susp. & fugit. qu. 5. nu. 6. dum inquit, non ita exactam custodiam 5 in carcerato sene fieri debere, quam in iuuene per l. si vt certo §. custodiam ff. commoda su-6 bijcitq; Iudici notas esse debere carceratorum ætates, Quia, si prospexerit senio confectum in carceribus existere Principi nunciabit, qui fortè Pietate motus eum dimitti faciet, vt inquit Modestinus in l. in metallum ff. de pœnis, ac Imper. Honorius, & Theodosius in l. Iudices C. de Episcopali audientia.

Eamdem sententiam magis explicitè comprobat Baetia tr. de inope debit. cred. addic. tr. 2. cap. 7. vbi nu. 3. scribit, quod Aequissima ratione senex in carcerem duci non potest, quia sicuti 7 ex causa delicti senex obligatus seruire, & operas præstare, senectutis ratione liberatur ex præcisa dispos. tex. in all. l. in metallum ff. de pœnis, multo magis in carcerem conijci, & retineri non debet ob debitum contractum.

Senectutis enim intuitu iussit D. Benedictus in regula monachorum cap. 37. vt ij excusentur 8 ab obseruantia præceptorum regulæ his verbis; Natura quodammodo trahitur ad misericordiam senum, & infantium, vnde districtione regulæ

gulæ non teneantur, Quemadmodum à longis peregrinationibus, & itineribus, quos cæteri necessario subire tenentur, immunes sunt senes cap. magne de voto, vbi votum transmarinum 9 alias irremissibile, remittitur per Summum Pontificem propter grauem ætatem, facit tex. in cap. quamuis de sent. excommun., & cap. placuit 18. distinct., vbi Episcopus excusatur ob ætatem, ne ad Sinodum personaliter accedat, Baet. recit. cap. 7. n. 7. & 8. qui sequentibus numeris multis alijs fundamentis, & rationibus 10 ipsam comprobat conclusionem vsq; ad finem.

Cum senectus ipsa morbus sit, vt ante Terent. 11 tradidit Aristot. lib. 5. de generat. animal., Quippè, quod senex non solum ægrotare, sed etiam in morte esse videtur l. is qui ff. de fideicom. libert., Scrib. in l. senium C. qui testam. fac. poss. Qui iuxta Senecam senectus nil aliud 12 est, quam vitæ occasus, quem refert Viuu. decis. 243. nu. 20., & Giurba ad stat. mess. cap. 2. glo. 14. nu. 2. par. 1.

13 Senectuti etenim veniam dari etiam ratione criminis habetur in l. si quis in graui §. ignoscitur ff. ad Sillan. glo. in l. fere in omnibus ff. de reg. iuris Caldas. de restitut. in integrum, verbo vel aduerso solo nu. 54. fol. 236. amplè Farin. qu. 102. art. 22. vsq; ad nu. 40. Cuius ætatis respectu torturæ non esse subijciendum senem post Gandin. & alios tradit Clar. in qu. 60. vers. successiuè quæro, & qu. 64. vers. non etiam debet, & sequitur Farin. qu. 41. nu. 24. litt. A.

Quam sententiam antè eos pariter admittit Anchar. cons. 336. vers. his præmissis, quem sequitur Carp. ad stat. 243. nu. 43. lib. 1. & nouiss. ostendit Gratian. discaptat. for. lib. 2. cap. 328. per totum, maxime verò nu. 14. vbi scribit hanc 13 opinionem esse Aequiorem, & passim obseruari in visitationibus carceratorum, in quibus dimittuntur septuagenarij detenti ex causa debiti, prout idem probat in cap. 502. nu.

Ipsi tamen conclusioni contradicunt plures, & primo Natta cons. 319. nu. 2. & 3. Osasc. decis. 14 123. sub num. 3. vers. His tamen, & ita iudicasse Senatum Tauriensem concludit n. 4. Auctor ipse, qui ad contraria respondet, addito eò temperamento per Senatum, vt ætatis aliqua ratio habe- 15 retur, non esse senem arctius detinendum, sed solum arestandum in domo Prætoris, quod temperamentum conuenire videtur doctrinę Caccialupi, de qua supra fuit actum.

Sicuti contrariam sententiam sequitur Menoch. pleno cons. 916. vbi ad omnia supra pro prima opinione deducta respondet, & ea tollere conatur, ea præcipuè ratione, quod fauor debi- 16 tus senio non debet lædere ius creditoris: Cui rationi respondet Baet. all. cap. 7. num. 16. vers. Deindè, quod non lædit creditoris ius, cum senecta tanta sit, vt operæ senis ei vsui esse non possint, qui senectuti condonare debet seruitium, vt condonat ægritudini, velit, nolit, & vt condonat morti, in qua senex semper esse dici- 17 tur, Polid. Ripa tr. de act. in mortis art. cap. 1. nu. 25. Viu. decis. 243. num. 3. & Giurba ad stat. Messanæ cap. 2. glo. 14. sub nu. 2.

Hinc fauores multi, & priuilegia numerosa 18 concessa fuerunt Senibus per Lacedemonios, apud quos ex Licurgi legibus maior rerũ omniũ honor maiori ætati habebatur, ex quo notabile illud adagium ortum habuit, quod in sola sparta expedit senescere, vt affirmare consueuerat Lisander, qui Lacedemoni esse honestissimum 19 senectutis domicilium dicere solebat, vt in eius vita, & in vita Licurgi scribit Plutar. & refert Cepola d. tr. de Imper. militiæ dilig. cap. 2. nu. 2. & de qua ætate inquit Cicero de senectute, quod 20 habet senectus, honorata præsertim, tantam auctoritatem, vt ea pluris sit, quam omnes adolescentiæ voluptates.

Cæterum, an huiusmodi priuilegio de iure municipali concesso senibus sexagenarijs, seu septuagenarijs, vt in statuto Mediol. 247. *lib.* 1. cauetur, quis renunciare valeat, variæ etiam in hoc sunt Scribentium traditiones, cum & expressè, & tacitè huic priuilegio posse quemquã renunciare tradant multi; Expressè, quando id expressè passi sunt, Tacitè, quando tempore cõtractus, qui erat senex, siue sexagenarius, aut 21 septuagenarius, maximè cum iuramẽto, vt probat Anchar. iun. lib. 2. qu. 8. per totum, maxime nu. 9. Tanquam enim periurus non esset audien- 22 dus, idem probat Carp. ad all. stat. 243. n. 8. *lib. 8.* Quia tunc cum non superueniat istud *ius, siuè* 23 priuilegium, & exceptio post contractum, & renunciationem, sed inerat tempore obligationis, eidem renuntiare censetur, vt scribit Grat. all. cap. 328. num. 20. cum sequ. & antè eum idem probauit Baet. d. tr. de inope debit. tr. 2. cap. 16. n. 35. Gomez tr. de potestate in se ipsum lib. 2. cap. 23. nu. 7. cum duobus sequ.

De AEQVITATE tamen contrarium verius esse creditur, namq; cum statutum ipsum sit negatiuum, ei renunciari non posse scriptum reli- 24 quit Ias. in l. nemo potest nu. 38. & in illius repetitione nu. 42. ff. de leg. 1. ac in rubr. de actionibus num. 23. ex Baldo in l. fi. in decima quarta oppositione C. de edicto Diu. Adr. toll. & in cap. transmissam de electione.

Secundum vero Bar. in l. ius publicum num. 4. ff. de pactis, pro resolutione dubij distinguen- 25 dum est, Aut statuti causa respicit priuatam vtilitatem pasciscentium tantum, vel eam non respicit, sed subest alia causa, quia primo casu renunciari posse, secundo verò non, subijcit Bar. loco relato, sicuti idem etiam procederet, vbi si 26 secus fieret, esset contra bonos mores l. alia §. eleganter ff. sol. matrimonio.

Rursus, aut statutum est ex causa publicæ vtilitatis, licet respicere videatur principaliter 27 vtilitatem priuatam, & tunc per pactum tolli non posse tale statutum affirmat ibidem Bar. nu. 7. & habetur in l. de die ff. de pactis dotal. & in l. 2. & l. quemad. C. de agr. & cens. lib. 11.

Quæ

Quæ qualitas elicitur, vbicunq; in statuto apposita est causa, quæ respicere videtur publicam vtilitatem, quia tunc etiam cum iuramento ei non potest renunciari l. iuris gentium §. & generaliter ff. de pactis.

Statutum verò, de quo agitur, sub quo continentur non solum senes, sed etiam mulieres, & minores, certum est principaliter ratione publicæ vtilitatis, & honestatis factum fuisse, licet se-28 cundariò priuatum commodum respicere videatur. Tum quia tres ex quatuor partibus viuentium continet genus ipsum ætatis, & sexus, Quo casu loquando de maiori parte viuentium, publicam potius, quam priuatam vtilitatem respicere dicendum est, Tum quia honestati publicæ resistere videretur, si mulieres, & minores, ac senes pro debitis in publicis carceribus assetuarentur, vt de se patet, Tum etiam, quia cũ ll. d Bar. allegatæ publicam vtilitatem respicere concludat, etiamsi l. de die ff. de pactis dotalibus disponat pactũ, per quod efficitur deterior dotis conditio, non valere, quæ mulieribus tantum dotatis fauet, & l. 2., & l. quemadmodum C. de agr. & cens. lib. 11. prouideant tantum non posse vendi predium, & retinere agricolas, vel cum minima parte fundi eos vendi; Nulli dubiũ est magis publicam vtilitatem in consideratione habitam fuisse, dum æditum fuit prædictum statutum, quam dum illæ Imperiales dispositiones promulgatæ fuerunt, quæ tantummodo agricolarum, colonorum, ac eorum dominorum, ac mulierum nuptarum commodum respicere dicuntur, & sic huiusmodi statuto non posse renũciari concludit Asin. tt. de execut. §. 2. cap. 8. n. 3.

29 Præterea carcerare senem sexagenarium pro debito videtur contra naturalem AEQVITATEM, cum sit veneranda senectus, vt supradictum fuit in principio, & cauetur per l. fi. C. de tiron. lib. 12. & l. semper ff. de iure immun. sed renunciatio eorum, quæ naturalem lædunt 30 ÆQVITATTEM, est nulla, & inualida §. beneficiũ Instit. de action. Afﬂ. decis. 181. sub n. 5. ergo renunciare huiusmodi statuto validè non potest.

Addito insuper, quod vbi fauor est introductus propter fragilitatem, & imbecillitatem personæ, ei non potest renunciari, quia qua facilitate quis actum faceret, eadem facilitate fauori suo quis renunciaret vul. l. dolo, vers. di-31 uersum. ff. de nouation. Bar. & alij in l. si quis in conscribendo C. de pactis, Natta cons. 463. n. 3. cuius fragilitatis, & imbecillitatis minorum, muliarum, & sexagenariorum intuitu, fauor prædictus fuit introductus, vt de se patet Minorum enim, & mulierum fragilitas, & imbecillitas cõsideratur per tex. in §. quapropter in Auth., vt immobilia, de quo Bal. in l. 2. n. 12. C. de rescind. venditione. De senum autem imbecillitate abundè agit Cicero in oratione pro sext., & in orat. per Quinto Mutio, quem reffert Menoch. 32 de arbitr. casu 60. nu. 8.

33 Maximè concurrente ratione publicæ honestatis, cui renuntiari non posse diximus supra, & scribit Thesaur. decis. 153. nu. 8., sicuti hac eadẽ ratione publ. honestatis mulieres pariter non posse carcerari pro ciuili debito, tradit Gouarr. lib. 2. var. resol. cap. 1. nu. 3. & probauimus supra in cap. 15. nu. 22. cum sequent.

34 Hoc enim pacto prouisum remanebit, ne humana caro sexagenariorum in carceribus marcescat, iuxta tradita per Ioseph. Ludouic. decis. Perus. 64. nu. 6. cum duobus sequ. par. 2. & ita respondi anno 1617. pro Dominino debitore sexagenario, qui post eam ætatem contraxerat, 35 & statuto prædicto renunciauerat, ac obtinui à Sen. Excellentiss. refferente Ampliss. D. Senatore Hieronymo Cattaneo.

Prout ita mox reperi idem etiam censuisse eumdem Sen. Excellentiss. die 5. Iunij 1589. fauore Martini de Martinis, qui contraxerat postquam sexagenarius factus erat, cum renuncijs, & 36 iuramento in instrumento appositis, quem gaudere nihilominus debere beneficio dicti statuti de sexagenaria ætate declarauit Senatus; quod decretum registratum est in secunda addit. ad No. Constit. fol. mihi 12. à qua sententia dissentire non videtur Gratian. all. cap. 328. nu. 23. Asin. de execut. §. 2. cap. 7. per totum maximè nu. 13.

37 Quod Senatus consultum ex rationis identitate procederet etiam in eo, qui postquam detentus fuit, annum sexagessimum ageret, quia tunc vigore statuti dimittendus esset è carceribus eadem ratione, qua detineri non posset, vt dicitur de eo, qui ratione minoris ætatis non admittitur ad tutelę munus suspiciẽdũ, sed alius deputatur, superuẽta verò ętate perfecta, tutela ei conferri debet, amoto datiuo tutore, Gabriel 38 cons. 29. n. 52. lib. 2. & Surd. cons. 159. nu. 10. cũ seq. maxime quia vbi subest AEQVITAS, licitũ est inducere ampliationem, aut fallentiã legi, vt procedat legis dispositio in eò casu, iuxta glo. in Auth. vt sinè prohibitione vers. Existimamus, & probauimus supra in cap. 15. nu. 19.

Senex verò quis dicatur, & qua ætate, Iudicis arbitrio relinquitur, vt probat Menoch. de ar-39 bitr. all. casu 59. per totum, quod tamen intelligitur, quando expressè non fuit à iure statutũ 40 de certa ætate, Quia vbi ius doffiniret ætatem, cessaret arbitrium, vt in septuagenario, qui ex-41 cusatur à tutela, & cura l. 3. ff. de iure immun. & §. item maior Inst. de excusat. tut. 1. Et à munere personali excusatur habens annum quintum, & quinquagesimum l. vlt. C. qui ætat. se excus. lib. 10. Gratian. all. cap. 328. num. 2. cum plur. sequ. Giurba ad stat. mess. cap. 2. glo. 14. nu. 11.

Aliquando enim senes dicuntur annorum quinquaginta, quandoq; annorum sexaginta, 42 quandoq; septuaginta, aut octuaginta, & quandoq; annorum quadraginta sex. Igneus in l. 5. §. ignoscitur num. 13. ff. ad S. C. Sillan. Odd. de 43 restitut. in integrum qu. 2. num. 20. qui tradit senectutem dici ab anno 50. vsq; ad annum 70.

Idem tradit Honded. conſ.30. nu.25. lib.2., licet Bart. de teſtem. num.53. inquit ſenem eſſe eum, qui annum ſeptuageſimum compleuit, materiã hanc latiſſime examinat Giurba in d. cap.2. glo. 14. a nu. 10. vſq; ad finem num. verò 12. ſcribit,
44 quod vbi quis eſt ſeptuagenarius non poteſt Iudex arbitrari eum non eſſe ſenem, & ſic Iudex ſuum arbitrium profert à ſeptuaginta annis infra, non ſupra, quia tunc indiſtinctè eſt quis ſenex Farin. qu.crimin.76. num. 84. Card. Tuſcus litt.S.concl.103.nu.4.

Et, quamuis ſenes dicantur morti proximi,
45 quia, vt inquit Apoſtol. ad Hebr. cap. 8. omne quod antiquatur, & ſeneſcit, propè interitũ eſt;
46 Cum ſecundum Senecam ſenectus nil aliud ſit, quam vitæ occaſus, vt explicat Viu. all. deciſ. 243. nu.20. qui auctor nu. 18. ex Macrob. lib.2. Saturnalium ſcribit, quod quemadmodum Hæ-
47 dera ſerpens vires arboreas necat, Ita vetuſtas etiam amplexu annorum pari modo necare cẽſetur, maxime cũ morbo æquiparetur ſenectus, vt ſupra dictum fuit, & tradit Neuizan. in ſilua
48 nuptiali lib.2. ſub n. 4. & ſequ., Tamen omnes ſenes quinquenalis vitæ ſpem ex iuris præſumptione ſibi pollicentur. Alex. & cæteri in l. hæreditatum ff. ad l. falcid. Suarez in l. quoniam in prioribus ampl.3. num.12. C. de inoff. teſtam. vel ſaltem ſperant anno viuere; & innuit glo. in d. l. hæreditatum, & tradit Rom.conſ.363. Menoch.
49 lib.4. præſumpt.85. nu. 85. Polid. Ripa de actis in mortis art. cap.33. nu.11. & 12., & poſt eos Giurba in cit. cap.2. glo.14. nu.3. par.1.

S V M M A R I A.

1 *Delinquentium bona vt plurimum confiſcantur in quibuſcunq; Dominijs vigore ſtatuti, aut conſtitutionum, ſiue conſuetudinis.*
2 *Iure communi inſpecto, bona delinquentium non confiſcantur, niſi deficientibus deſcendentibus, vel aſcendentibus.*
3 *Diſpoſitio generaliter loquens, generaliter etiam intelligenda eſt.*
Filius viuo patre conſequi non poteſt legitimam, cũ ei non debeatur, niſi patre mortuo nu. 4. & 6.
5 *Fiſcus prætendere non poteſt legitimam filij famil. condemnati, viuo patre.*
6 *Legitima nõ reſeruatur filijs, confiſcatis bonis patris.*
9 *Contrarium verius.*
7 *Pater ſicuti alienando per viam contractus priuare poteſt filios legitima, ita etiam delinquendo.*
8 *Delinquendo quis quaſi contrahere dicitur cum Fiſco, cum ad pœnam indictam ſe obliget.*
9 *Legitima debetur deſcẽdentibus de AEQVITATE.*
10 *Imperator priuatorum commodum potius, quam Fiſci vtilitatem reſpexit in Auth. vt nulli, & in Auth. bona damnatorum, dum confiſcationem remiſit extantibus deſcendentibus, aut aſcendentibus, ſiue colateralibus in tertio gradu.*
11 *Statuta impuentia confiſcationem bonorum ob delictum, tanquam iuris communis correctoria, ſtrictiſſimè ſunt interpretanda.*
12 *Decretum Senatus Pedamontani legitimam reſeruare filijs in confiſcatione bonorum patris.*
12 *Nou. Conſtit. in tit. de iure, & priuilegio Fiſci cap. omnium, quibus legitima reſeruatur deſcendentibus, & aſcendentibus.*
13 *Culpa aliena alijs nocere non debet.*
14 *Perſona, quæ deliquit, non res, puniri debet.*
Imperium, hominum adiectione potius, quam pecuniarum copia ampliatur nu.15. & 16.
17 *Matrimoniorum, & liberorum fauore multa priuilegia concesſa fuerunt à primis Imperatoribus.*
18 *Liberorum numerus proficuus eſt Reipublicæ.*
19 *Tiberius Cæſar laudauit in Senatu Drutum filium, eo quia vxorem, & tres liberos haberet.*
19 *Coniugium eſt Reſpublicæ Seminarium, & Vrbis principium.*
19 *Ordines Ill. Magiſtratus Extraord. Redd. circa legitimam filiorum.*
20 *Legitima filijs non reſeruatur confiſcatis bonis patris, quando agitur de crimine læſæ Maieſtatis.*
21 *Filiabus tamen eo caſu reſeruatur aliqua portio.*
22 *Filiæ dotandæ ſunt à Fiſco, cui feudum reuerſũ eſt.*
23 *Crimen læſæ Maieſtatis committitur tantum per ſubditum verſus Dominum.*
24 *Legitima non reſeruatur filijs, quando agitur de crimine hæreſis; Vel etiam filij interuenerunt crimini læſæ Maieſtatis.*
25 *Legitima non reſeruatur filio, quando ei bona auferuntur tanquam ab indigno.*
26 *Legitima non reſeruatur filijs, quando dimidia tantum bonorum confiſcatur patri.*
27 *Legitima filiorũ abſorbet omne patrimoniũ, ſi ſunt plures filij in caſu confiſcationis, ſecundũ aliquos.*
28 *Legitima filiorũ obſorbet totũ patrimoniũ, ſi eſt modicũ, aut exiguũ, ne egeſtate pereant, ſecũdũ aliquos.*
29 *Legitima in hoc Dominio Mediolani ſtatuitur filiis ex bonis paternis confiſcatis iuxta diſpoſitionem Auth. nouiſſima.*
30 *Abſurdum eſſet, vt filij pinguiorem legitimam conſequerentur per delictum patris, quam ex illius prouiſione.*
31 *Legitima in decernenda ob patris delictum, attendi debet obſeruantia Curiarum.*
Legitima detrahitur in bonis confiſcatis tàm fauore filiorum, quàm fauore patris, & aliorum aſcendentium, nu. 32. ſi tamen filius non habet liberos, alias ſecus nu.34.35.
Legitima filiorum non deducitur ex bonis maternis ob delictum matris confiſcatis nu. 33., quamuis è contra matri debeatur legitima in bonis filij confiſcatis nu.34.
36 *Quarta vxori debita ex Auth. Præterea, detrahitur ex bonis mariti confiſcatis.*
37 *Legitima ex bonis confiſcatis debetur tantũ filiis natis, ſiue cõceptis, ante cõmiſſum crimen per patrẽ.*
38 *Tempus condemnationis inſpicitur in reſeruatione legitimæ filiorum delinquentis.*
39 *Filius natus, ſiue conceptus poſt condemnationem, dicitur natus ex alio homine.*
40 *Legitima debetur filio etiã nato poſt lapſũ terminũ*

in

in eridis ad contradicendum præfixum, dummodo conceptus sit ante delictum.

41 *Tempus non currit non volenti agere, vti nundum.*

42 *Legitima debetur filijs statim secuta condemnatione, non expectata patris naturali morte.*

43 *Pater habetur pro mortuo secuta condemnatione capitali in contumatiam.*

44 *Legitima in casu confiscationis debetur filijs etiam adoptiuis, naturalibus legitimatis, & nepotibus.*

45 *Limitatur conclusio, quãdo adoptio esset fraudolẽta*

46 *Filij adoptiui, ac naturales, & nepotes, non computantur in numero aliorum filiorum ad obtinendam immunitatem duodecim liberorum.*

47 *Filia desponsata, adhuc in domo patris existens, ei prodest, vt excusetur à muneribus ob certum numerum filiorum.*

48 *Computantur in legitimam ea, quę filius conscripsit in laudo, ac in condemnationibus per patrẽ solutis*

49 *Legitimam non absorbent, nec in eam computantur habita à patre ex causa donationis.*

50 *Ordinatio Ill. Magistratus Extraord. Redd. quod donata per patrem simpliciter non computentur in legitima.*

50 *In legitimam quæ imputantur, nec ne.*

50 *Statutum 305. lib. 1. de non melioranda conditione descendentium declaratur.*

51 *In legitima non computatur feudum, neq; emphiteusis, quæ filio spectant vigore inuestituræ.*

52 *Feuda, & emphiteusis, quæ proueniunt à patre pro se, & hæredibus, computantur in legitimam.*

53 *Legitima confiscari non potest, etiam post patris mortem, si illius alienatio fuit prohibita vsq; ad certum tempus.*

54 *Bona alienari prohibita non transeunt in Fiscum; etiam vita durante ipsius delinquentis confiscati.*

55 *Confiscatis bonis delinquentis, fieri debet contradictio etiam respectu legitimæ ei prohibitæ ab eo, qui vocatur ad fideicommissum.*

56 *Alienata per confiscatum computantur in eius legitima.*

57 *Alimentorum legatum non venit in confiscatione.*

Legitima debetur filijs, & alijs descendentibus primi gradus per Fiscum, ex bonis paternis confiscatis ob delictũ. Cap. LXXXXVI.

1 CONfiscatis bonis patri ob delictum, controuertunt scribentes, an legitima filijs, & alijs descendentibus sit reseruanda, cum passim vigore Decretorum, siue Constitutionum, aut consuetudinum, in quibuscunque Dominijs publicentur bona delinquentium, vt per Nou. Const. huius Mediolani Dominij tit. de pœnis cap. homicida, & tit. de iure, & priuileg. Fisci 2 cap. omnium, non obstante dispositione Auth. bona damnatorum C. de bonis proscript. per quam bona delinquentium descendentibus; siuè ascendentibus reseruabantur, & quæ non nisi ijs deficientibus ad Fiscum pertinebant.

Et sanè cum Decreta, seù Constitutiones huiusmodi generaliter loquantur, viz. quod bona 3 homicidæ publicentur, nulla facta reseruatione legitimæ, generaliter etiam intelligi debent, etiã respectu legitimæ l. in fraudem §. fi. ff. de milit. testam. Præsertim cum filius viuo patre legitimam non habeat in bonis suis, nec consequi in-4 uito patre possit l. 1. §. sed impuberi ff. de collatione bonorum. Sicuti etiam condemnato filio familias cum bonorum publicatione, non debe-5 tur legitima à patre, in tantum, vt Fiscus illam petere non possit, vt probat Castrens. cons. 32. col. 2. & Alex. cons. 75. nu. 13. lib. 1. Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 271. nu. 8. quia viuo patre 6 nullum ius penitus habet filius in legitima, & consequenter neq; Fiscus l. 1. §. si impuberi ff. de collat. bon. l. cum quæritur C. de inoff. testam. Ruin. cons. 149. nu. 13. lib. 3. Giurba ad stat. Messanæ cap. 7. glos. 18. nu. 1. Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 247. num. 59. Et ita in specie tenet Cassan. in consuetud. Burg. tit. de confiscat. §. 1. num. 16. fol. mihi 349. vbi absolutè tradit, quod sicuti Decretum nullam reseruationem fecit de legitima filiorum, sicut fecit de dote, & alijs iuribus mulierum, ita ea excipi à confiscatione nõ potest, quam sententiam antè eum probarunt Io. de Legnano, & Zabarel. In Clem. Pastoralis in 7. qu. de re iud. Eâ præsertim ratione, quod 7 sicuti pater alienando per viam contractus, priuare potest filium legitima, ita & delinquendo, 8 Quia quasi contrahere cum Fisco dicitur pater delinquendo, cum versus eum se obliget ad pœnam l. Imperatores ff. de iure Fisci gl. in l. 1. §. bestias ff. de posth.

9 De AEQVITATE tamen contrarium verius est, quia legitima filijs, & descendentibus reseruata dicitur in confiscatione facta de bonis patris ob delictum, vt post Bologn. cons. 35. in fine, & Dec. cons. 235. col. pen. ac alios latissime probat Rol. cons. 97. nu. 9. cum seq. plur. lib. 2. quem sequitur Clar. qu. 78. vers. videndum est etiam, qui testatur ita practicari In hoc Mediolani Dominio; Hanc eamdem sententiam amplectitur Sola ad Constit. Sabaud. tit. de ædictis annonæ glos. 11. sub nu. 20. in fi. & gl. 12. nu. 5. cum seq. plur. vbi num. 11. cum seq. ad auctoritates in contrarium alleg. optimè respondet, & eas tollit, prout easdem tollit Rol. all. cons. 97. num. 20. cum sequ. Sesse decis. Aragon. 26. nu. 42. vbi de AEQVITATE deberi legitimam descendentibus scribit, quia cum legitima debeatur filijs, ita suadente natura, ab ea nonnisi per eorum demerita excludi possunt, eamdem sequitur sentent. Farin. quæst. 24. num. 34. circa med. vbi eam veriorem, & Aequiorem esse scribit, & nouiss. D. Senator Bellonus lib. 2. de incont. pleno cap. 51.

10 Ratio præcipua ea esse videtur, quod cum

Clementiſs. Imperator priuatorum magis, quã Fiſci ſui commodum reſpexerit in Auth. vt nulli in d. §. fi. relata in d. Auth. bona damnatorum, dum conſtituit bona damnatorum, non amplius ſecundum veterea leges Fiſco applicari, ſed vel deſcendentibua, vel aſcendentibus, aut ex latere coniunctis, vſq; ad tertium gradum.

11 Statuta enim ipſius Auth. correctoris, bonorum confiſcationem imponẽtia, ſtrictiſſimè ſunt interpretanda, maxime cum ſint pænalia, nec idcirco extendi debeant ad cauſam nõ expreſſam tex. eſt in l. ſi ſeruum §. non dixit ff. de acquir. hæred. Peregr. de iure fiſci lib. 5. tit. 1. ſub nu. 22. verſ. Cuius ſanè, qui ſub nu. 24. verſ. Contrariam opinionem, & nu. ſeq. infinitos adducit Doctores hanc noſtram ſententiam approbantes, præſertim Boſs. tit. de bonorum publicatione nu. 11.

Hanc eamdem ſententiam ſequitur Theſaur. plene deciſ. 104. vbi ſub nu. 2. ſcribit hanc opi- 12 nionem eſſe Aequiſſimam, & ſecundum eam cenſuiſſe Sen. Pedemont.

Quam ambiguitatem expreſsè tollunt in hoc Dominio No. Conſtit. in tit. de iure, & priuileg. Fiſci cap. omnium, vbi expreſsè in confiſcationibus reſeruatum fuit ius legitimæ tum aſcendentibus quam deſcendentibus debitæ, ad quam prouiſionem, vt ſubijcit Theſaur. iun. in addit. ad d. deciſ. 104. nouiſſimè deuenit etiam Sereniſs. Illius Prouinciæ Dux generali decreto iubendo, vt in confiſcationibus reſeruaretur legitima filijs in ampliſſima forma, vt vbi videre eſt, cum per extenſum ibi fuerit inſertum decretum; quam ſententiam replicat Theſaur. in deciſ. 198. per totũ, & antè eum defendit Pichus in repetit. l. Titia §. Titia cum nuberet ſub n. 45. ff. de leg. 2. & in repet. l. poſt contractum nu. 23. & nu. 32. & ibi Annibal num. 52. ff de donat. Fabian. de Chiochis in repet. Auth. nouiſſima nu. 262. C. de inoff. teſtam.

Hinc Paulus I.C. in l. cum ratio ff. de bon. damnatorum tradit Aequiſſimum exiſtimatum eſſe, 13 eò quoq; caſu, quo propter pænam parentis aufert bona damnato, rationem haberi liberorum, ne alieno admiſſo grauiorem pænam luerent, quos nulla contingeret culpa, cuius, l. autea verba ad litteram refert Fachin. hanc ſententiam amplectens lib. 5. controuerſ. iur. cap. 95. circa 14 medium, Cum enim perſona, non res delinquerit, perſona tantum puniri debet, vt tradit glo. in auth. vt nulli Iudicum in fine, verbo Tunc Fiſco propè finem,

15 Ex Clementia Imperatoris Adriani eò facilius bona delinquentium dimittebantur filijs, & attinentibus eorum, vt Imperium hominum adiectione potius ampliaretur, vt ſcribit Paulus in eundem locum ratione, per hæc verba, Fauorabilem apud me cauſam liberorum Albini filiorũ numerus facit, cum ampliari Imperium hominũ adiectione potius, quam pecuniarum copia ma- 16 lim, Quod vtinam his temporibus magis cordi eſſet Conſiliarijs, & Miniſtris Principium; creſceret enim potius, non autem ita decreſceret viuentium numerus. Hominum namq; multitudo Imperij ampliatio, & fortitudo verè eſt, ad quam multitudinem, & hominum copiam augẽ- 17 dam tot priuilegia cõceſſa leguntur, tum fauore matrimoniorũ, tũ pro numero liberorũ, vt in l. fi. C. de his qui num. lib. 10. & in l. in albo C. de Decur. lib. 10. ac in l. fin. ff. ſol. matrim. Liberorum etenim numerus Reipub. valdè fauorabilis, & proficuus fuit apud Romanos, quo attento Ti- 18 berius Cæſar poſtquam Tribunitiam poteſtatẽ filio Druſo contuliſſet Senatus, quem ſummopere venerabatur, teſte Suetonio in illius vita, ſignificauit Druſum eius filium vxoratum eſſe, & tres liberos procreaſſe, qui idcirco Reipublicæ benè meritus dicebatur, vt refert Tacit. lib. 3. 19 cap. 40. Quia, vt inquit Cicero lib. 1. de officijs Coniugium eſt Vrbis principium, & quaſi Reipublicæ ſeminarium. multa de priuilegijs, & prærogatiuis conceſſis tùm a priſcis, tùm a recentioribus Reipub. illis qui numeroſam prolẽ habuerunt, tradit Scipio Amiratus ad Tacit. lib. 2. cap. 12. Et ita obſeruare ſolet quotidie Illuſt. Magiſtratus extraordin. Reddit. & præſertim declarauit die . . . . . in cauſa confiſcationis bonorum . . . . in qua reſeruata fuit legitima filijs, referente.

Ab hac tamen legitimæ reſeruatione excluduntur filij, vbi agitur de crimine læſæ Maieſta- 20 tis, vt exprimit Imperator in eadem Auth. *bona* damnatorum C. de bon. proſcripr. & *cauetur in* No. Conſtit. d. cap. omnium, ac tradit Peregr. all. tit. 1. nu. 18. Baiad. ad Clem. in all. qu. 78. num. 124.

Quamuis eò caſu portio aliqua etiam reſeruatur filiabus l. quiſquis C. ad l. Iul. Maieſt. quia 21 per Fiſcum eò caſu debita eſt dos filiabus, vt tradit Bal. in l. fi. C. de dote promiſs. Socin. conſ. 30. lib. 1. Plotus conſ. 30. ſub nu. 48. quos ſequitur Sola ad Conſt. Pedam. all. glo. 12. ſub num. 7. 22 Baiard. ad d. qu. 78. nu. 125. & nu. 131. quod procedere etiam in feudo ad Dominum reuerſo, ex quo filiæ dotandæ ſunt à Fiſco, tradit Boſs. de 23 bon. publ. num. 9. Quod Crimen committitur tantum per ſubditum, vt ſubiungit ibidẽ Peregr. ſub nu. 18. verſ. Illud tamen notandum, de qua re Alciat. conſ. 19. lib. 7. per totum.

24 Prout locum etiam non habet legitimæ reſeruatio in crimine hæreſis, & quando cum patre filij etiam læſæ Maieſtatis crimen commiſiſſent, vt per l. ſiue hæreditaria. ff. de negot. geſtis probat Peregr. loco relato verſ. quinto fallit, & verſ. ſequ. qui nu. 19. tradit etiam hanc legiti- 25 mam non reſeruari, quando bona auferuntur per Fiſcum vti ab indigno iuxta doctr. Baldi in l. hæreditas C. de indign. & Mart. Laud. tr. de Fiſco qu. 5. Baiard. ad d. qu. 78. num. 126. idem Peregr. d. tr. de iure Fiſci lib. 3. tit. 7. nu. 31. idem 26 dicendum eſt, quando dimidia tantum bonorum patris publicatur, quia tunc cum alia dimidia remaneat filijs, legitima pro ipſis non eſt reſer-

uanda

uanda l. 1. ff. de bon. damnatorum Sola ad d. Constit. Sabaud. tit. de aedictis Annonae glo. 11. nu. 18. Baiard. ad cit. quaest. 78. num. 120. Farin. all. qu. 24. num. . Peregr. d. lib. 5. tit. 1. nu. 11. in fine.

Quanta autem esse debeat portio legitimae filijs reseruata, quamuis & in hoc variè loquantur Scribentes, cum tex. in dicta l. cum ratio ff. de bon. damnat expressè disponat, quod si plu-27 res liberos damnatus habet, omnia bona damnati eis conceduntur, idest si tres, vel quatuor, Quia à tribus infra dimidia bonorum filijs reseruari debet, vt probat Fachin. all. cap. 95. lib. 5. & tradit Rol. all. cons. 97. nu. 30. quem sequitur Peregr. cit. tit. 1. nu. 38. Alij autem scribunt, quod vbi bona delinquentis essent modici, vel 28 exigui valoris, & idcirco legitima non sufficeret pro filiorum alimentis, Totum patrimonium debet eis adijci, ne egestate pereant, & ita fieri debere in hoc Mediolani Dominio testatur Bossius tit. de aliment. praestandis num. 5. Cum ea sit Senatus mens, Quamuis Magistratum, qui manus habet ligatas, ita se gerere tradit, vt saepè tàm filios, quàm filias perdat, & famae miseri pereant. Peregr. loco relato sub n. 38. & Thesaur. all. decis. 104. sub nu. 2. Plotus cons. 30. num. 87. ac Farinac. qu. 24. nu. 35. & 40. Fachin. all. cap. 95. lib. 5. Sola ad Constitut. Sabaud. all. glo. 11. sub nu. 18. propè finem.

Ex obseruantia tamen dicti Ill. Magistratus in hoc dominio statuitur legitima filiorum ex cle-29 mentia Principis, prout debetur iure naturae regulariter in alijs casibus iuxta dispositionem Auth. nouiss. C. de inoff. testam. Vbi si filij sint quatuor, aut infra, legitima erit triens, si verò quinque, aut vltra, dimidia erit, vt testatur Clar. tel. qu. 78. vers. videndum, & sequitur Thesaur. decis. 198. nu. 7. Quae sanè sententia vti Aequior, & verior magis placet, Quoniam cum ius commune correctum dicatur per Constitutiones, & statuta, Ex quibus omnia bona delinquentis cōfiscantur, satis videtur, vt ea adhibeatur moderatio, quod quo ad legitimam iure naturae debitam limitentur statuta; absq; eò etiam, quod legitimae portio augeatur in casu delicti, quae alias 30 destrictior euaderet, ex quo absurdo aliud sequeretur absurdissimum, quod filij pinguiorem fortunam consequerentur ex delicto patris, quam ex illius testamento, quod sanè affirmandum nō est, & ita in practica Clari opinionem seruari testatur Baiard. ad all. qu. 78. nu. 131. quam sententiam sequitur Carpan. in quem nouiss. incidit in cap. omnium de iure Fisci nu. 17.

31 Quae sententia eò tutior reputatur, ex quo in his Curiarum obseruantia attendenda venit, vt probat Peregr. d. lib. 5. tit. 1. nu. 34. in fine, quam opinionem nec approbare, nec improbare videtur Boss. tr. de bonorum publicatione num. 10. & cui assensit Plotus in all. cons. 30. num. 78. dum inquit, quod saltem legitimam habere debeant filij, de qua in Auth. nouissima, cum qua obseruantia conuenit decretum factum à Sereniss. Sabaud. Duce de quo supra, ad praecidendas lites, & ambiguitates, quibus quotidie molestabatur illius Senatus.

32 Quae conclusio procedit tàm in bonis patris fauore filiorum, quam in bonis filij fauore patris, & ascendentium, vt per No. Constitut. cauetur in d. cap. omnium de iure Fisci, & habetur in d. Auth. bona damnatorum C. de bonis proscript. Pichua in repet. d. §. Titia sub nu. 45. ff. de leg. 2. quem sequitur Baiard. loco relato nu. 124. & antè eum id etiam probauit Plotus all. cons. 30. nu. 87. Peregr. d. tit. 1. nu. 35. D. Senator Bell. lib. 2. de his quae incont. fiunt, pleno cap. 51.

33 Quamuis nō procedat in bonis maternis, si mater ob delictum passa est bonorum publicationem, quia in ijs nihil filijs deberi cauetur in l. de bonis matris C. de bon. praescript. Cassan. ad consuetud. Burg. tit. de confiscat. rubr. 2. §. 1. n. 2. Sola d. gl. 12. nu. 17. Et si contrarium consuluit Cephal. cons. 79. per totum, licet è contra legiti-34 ma debeatur etiam matri, ex bonis filij confiscatis, vt tradit Bereta cons. 52. Cephal. cons. 120. nu. 1. Surd. de alim. tit. 2. qu. 15. nu. 195. in fine, & seq. Intelligi tamen hoc debet, quod ascendenti debetur legitima in bonis filij carentis liberis quia nepotibus existentibus cessat huiusmodi 35 legitima, Cocch. de legit. num. 2. §. 2. Add. ad Carpan. in cap. omnium nu. 719. litt. B. in fine.

36 Quemadmodum locum habet etiā pro quarta vxori inopi debita ex beneficio Auth. Praeterea C. vndè vir, & vxor, Quia haec quarta vigore d. Auth. bona damnatorum, debetur vxori, non obstante publicatione, vt comprobat Socin. cons. 121. lib. 1. Rol. de lucro dotis qu. 59. Plotus d. cons. 30. num. 41. quos sequitur Sola alleg. gl. 12. num. 10.

Filijs verò nondum conceptis antè confiscationem legitimam minimè deberi, sed tantum 37 natis, siue conceptis, ante probat Gabr. cons. 123. nu. 3. & 4. lib. 1. Peregr. dicto lib. 5. tit. 1. nu. 40. post Rol. all. cons. 97. nu. 38. lib. 2. Baiard. ad all. qu. 78. nu. 120. & nu. 129 Peregr. lib. 5. tit. 1. nu. 34. circa medium, Quia inspicitur tempus 38 condemnationis in reseruatione legitimae filiorum delinquentis, vt latè probat Farinac. all. qu. 24. & 42. Franc. decis. 10. nu. 2. & 28. & Surd. de alim. tit. 1. qu. 31. num. 37. Iuxta enim sententiam Alex. in l. ex facto §. ex facto in primo notab. ff. ad Trebell. filij damnati, nati, siue concepti post confiscationem, dicuntur 39 nati ex alio homine, Bal. in l. quando quis C. de bon. damnatorū Farin. all. q. 42. in fine. Franc. all. decis. 102. sub nu. 25. & 27. Quae legitima debetur filijs conceptis antè condemnationem 40 patris, etiam si nati essent elapso tempore in cridis praefixo ad contradicendum, quod magis est, vt probat Plot. in cit. cons. 30. nu. 78. propè finem, ea ratione, quod non valenti agere non 41 currat tempus per Bald. & alios in Auth. nisi triennale C. de bonis mater. tex. in cap. ar

transmiss. de præscript.

Huiusmodiq; legitima debetur filijs, & alijs descendentibus, statim sequta confiscatione, non expectata morte naturali patris confiscati, si in 42 contumaciam fuit damnatus pater, vt probat Rol. all. cons. 97. sub nu. 38. lib. 2. Thesaur. cit. decis. 154. nu. 4. vbi ita iudicasse Senatum testatur, Franc. dicta decis. 102. nu. 14. cum sequ. plur. & decis. 198. n. 2. Baiard. loco relat. n. 128. Peregr. all. tit. 1. nu. 36. cum sequ. lib. 5. qui ita iudicatum fuisse scribit, quia tunc pater pro 43 mortuo habetur l. adeo §. publicatione ff. pro Socio; Et cum fiscus quasi hæres in eis succedat cum onere persoluendi debita condemnati, suadet ratio, vt tunc separetur portio filiorum, eis per legem pro suis alimonijs reseruata, vt sentit tex. in dicta l. cum ratio.

Cæterum filiorum appellatione, quibus legitima reseruari debet, comprehenduntur etiã 44 filij adoptiui, & naturales, ac legitimati, & nepotes tex. est in all. l. cũ ratio ff. de bon. damnat. Plotus all. cons. 30. nu. 87. Roland. cons. 97. num. 33. lib. 2. post Bal. in cap. de causis col. pen. de officio de leg. quos sequitur Baiard. ad cit. qu. 78. nu. 12. Thesaur. all. decis. 104. sub num. 2. vers. ampliatur vero, Nisi adoptio esset fraudu- 45 lenta, dicta l. cum ratio ff. de bon. damnatorum, in qua traditur etiam modus cognoscendi hanc fraudem.

Qui filij adoptiui, siuè naturales, ac nepotes, 46 non tamen prosunt patri in obtinenda immunitate, quæ ratione multiplicitatis liberorum conceditur parentibus tex. est in princip. instit. de excusat. tut. gl. in l. 2. §. remittit ff. de excusat. tut. in verbo legitimos, materiam hanc latè tractat Ferdinandus Paca tr. de excusat. parentum à muner. publ. num. 49. & duobus sequ. vbi nu. 66. pulcrum tradit exemplum, ex quo eficitur filiam desponsatam, sed adhuc ad 47 domum mariti non traductam, patri prodesse, tanquam adhuc in illius potestate existentem.

In calculanda autem legitima multa computantur, vt consumpta in ludo per filium Rol. in 48 Auth. ex testam. & l. 14. C. de coll. dot. item data per Auum nepti contemplatione filij Corn. cõs. 190. nu. 2. & 3. lib. 2. Bursa cons. 179. nu. 23. cum sequ. lib. 1. ac soluta per patrem pro condemnatione, & liberatione filij, vt diximus supra in 49 cap. 95. nu. 33. Alia autem non computantur, vt habita ex causa donationis factæ per patrem filio inter viuos vt notat Guid. Pap. sing. 763. Bursa cons. 178. nu. 11. lib. 2. Viu. suis commun. lib. 2. opin. 91. quos sequitur latissimè Alex. Trentacinq. lib. 1. var. resol. tit. de legit. resol. 5. sub nu. 18. vers. ex hac Carpan. ad dictum cap. omnium num. 720. qui testatur ita iudicatum 50 fuisse per dictum Ill. Magistratum Extraord. Redd. in causa D. Hieronimi Vicecomitis Cremonensis, faciunt tradita supra in cap. 37. nu. 12. quod etiam procedit in donatione facta ob causam necessariam, Menoch. cons. 153. num. 12. lib. 2. Bursa all. cons. 178. nu. 11. Idem dicendum in donatione facta filio in præmium emancipationis, nisi esset aliqua coniectura in contrarium Bar. in l. peto sub nu. 6. ff. de leg. 2. Menoch. cons. 153. num. 15. quos sequitur Carpan. in dicto §. omnium num. 720. cum plur. sequ. Trentacinq. vbi supra, ob quas expensas propterea non dicitur meliorata conditio ipsius filij, & consequenter ob eas non fit locus dispositioni Statut. Mediolani in cap. 305. lib. 1. vt exponit D. Bimius cons. 96. num. 37. lib. 1. quia ex municipalì lege non censetur sublata hæc dispositio iuris communis, idem in expensis factis ad honorem 50 filij per patrem, vt studiorum causa, Quia de AEQVITATE minimè computantur in legitima vt per l. si filia §. maritus ff. famil. ercifcund. probat Gratian. lib. 5. discept. forens. cap. 643. nu. 15. cum sequ. Card. Mant. de tacit. & ambig. conuent. lib. 6. tit. 20. nu. 23. ob quas expensas propterea non diceretur meliorata conditio ipsius filij, nisi animo repetendi eas fecisset pater, quia tunc sicuti in diuisione cum alijs fratribus filio imputarentur l. quæ pater ff. famil. ercifcund. ita filio in legitimam imputandæ essent.

51 Prout in legitimæ calculatione neq; etiam computantur feudum, & emphiteosis Ecclesiastica, quæ ad filios pertinent vigore inuestituræ; Secus autem, si proueniunt à patre pro se, & 52 hæredibus, quia tunc imputantur in legitimam, si vero ab auo proueniunt, non imputantur *Bos.* in tit. de bonorum publicatione nu. 5. *Clar.* in §. feudum qu. 46 Bursa cons. 132. nu. 9. cum seq. lib. 2. quos sequitur Carpan. in cap. omnium n. 727. cum seq. qui nu. 73. tradit in legitimam non imputari bona aduentitia filij ex Marsil. tr. de bannitis verbo bona nu. 68. Trentacinq. sub all. nu. 18. tit. de legitima resol. 5. lib. 1.

Quæ legitima neq; etiam confiscari potest in præiuditium filij confiscati, neq; viuo patre, neq; post mortem, si illius alienatio prohibita 53 fuit a patre, vsq; ad certum tempus viz. vsq; ad annos triginta, vel circa, Quia pater vsq; ad illam ætatem repræsentauit filium minus idoneum, vt per l. multi nõ notæ ff. de liber. & posth. abundè probat Alciat. in cons. 522. alias cons. 67. lib. 9. per totum, Peregr. de fideicom. art. 36. sub n. 63. D. Senator Bellonus all. cap. 51. lib. 2. de his, quæ in cont. fiunt, etiam vita durante ipsius confiscati, quia bona alienari prohibita non transeunt in Fiscum etiam pro vita delin- 54 quentis, vt probat Beretta cons. 51. nu. 7. per l. Imperator ff. de fideicom. post Rol. cons. 98. nu. 14. lib. 2. & Cassan. in consuetud. Burg. tit. de confiscat. rubr. 2. §. 3. num. 2. Fieri tamen debet 55 contradictio Credis, vt tradit Bos. tit. de proclam. quod fit bon. publ. nu. 22. vers. & re vera, quem sequitur additio ad Carpan. in dicto cap. omnium nu. 729. litt. B. Et quando ob fideicommissum Fiscus in confiscatione vult deducere legitimam confiscati, tunc de AEQVITATE in

ea

ea computari debent alienata per ipsum confis-
56 catum, vt copiosè scribit D. Bimius cons. 274. num. 23. lib. 3.

Prout neq; etiam confiscari potest legatum alimentorum, quia illud dicitur conditionale, neq;
57 alimenta debita à patre filijs confiscatis Boss. tit. de publ. bon. nu. 72. vers. sed quid in alimentis. Ratio est, quia quod sunt anni, tot sunt legata, quæ incipiunt cedere, quando annua venit l. si cum præfinitione ff. quando dies lega. ced. Peregr. de iure Fisci lib. 5. tit. 1. num. 123. vers. vndecimo infertur Carpan. ad cap. omnium nom. 192. & sequ. vers. Alimenta de iure, & priuil. Fisci.

SVMMARIA.

1 *Capi qui possint pro debito priuata, habetur in Nou. Const. tit. de probib. & concessis executionibus.*
Debitor detentus pro debito non relaxatur, nisi soluto debito, vel accedente consensu relaxatur on. 2. & num. 9.
2 *Debitor detentus, si liberari vult, omnino soluere tenetur.*
3 *Obligationes ex obligationibus si darentur, in infinitum prodirent.*
4 *Debitor vbi obligatus est in persona, & bonis, eo detento ad bona nihilominus agere potest creditor.*
4 *Carcer debitori datur in pænā, vt illius tedio soluat.*
5 *Appellatio non admittitur ab ordinatione Iudicis negantis relaxationem detenti pro debito oblata fideiussione.*
6 *Custodes carcerum permittentes, quod debitores detenti vagentur.*
7 *Debitores detenti pro debitis, negligunt satisfacere creditoribus, si carcer eis in pænam non deseruit ob Custodum, vel Iudicum vrbanitatem.*
8 *Carcer in delictis datur ad custodiam, in debitis verò datur ad pænam.*
10 *Debitor graui infirmitate affectus relaxatur è carceribus, etiam inuito creditore.*
11 *Debitor inops sicuti ob alimenta sibi à creditore non subministrata relaxandus est, ita & infirmus pari ratione, & AEQVITATE.*
12 *Vita morituri præualere debet cuicunq; causæ pecuniariæ.*
13 *Morti proximus dicitur omnis æger, qui in carcere detinetur.*
13 *Carcer non est locus aptus ad curandum, sed potius ad augendum morbum.*
14 *In carceribus curare ægrotos impossibile videtur secundum regulas medicinæ.*
15 *In carceribus decedere ignominiosum, & miserandum est.*
16 *Creditori nihil refert, vt debitor morbo grauatus è carceribus relaxetur sub fideiussione redeundi.*
17 *Debitor infirmus non est creditoris addicendus, nec tenetur ei seruire.*
18 *Obseruantia in hoc Dominio, dum relaxantur fideiussori detenti ex causa ciuili, vel criminali, ob graues infirmitates.*
18 *Detentus ob pænam pecuniariam non relaxatur fideiussori.*
19 *Detentus ob pænam pecuniariam relaxatus fuit stante graui infirmitate, qua erat affectus.*
20 *Debitores detenti relaxantur sub fideiussione de soluendo, vel redeundo certo termino, à Protectoribus carceratorum in Ciuitate Mediolani, vigore statuti 154. lib. 2.*
20 *Obseruantia Protectorum in relaxando detentos, fundata est in abusiua AEQVITATE.*
21 *Debitor detētus, si de rectitudine capturæ disputatur, interim fideiussori potest dimitti.*

Debitor detentus relaxatur ob infirmitatem, etiam creditoribus contradicentibus. Cap. LXXXXVII.

DEtineri solent debitores tàm Fisci, quam priuatorum, in casibus permissis, de quibus in No. Const. tit. de pro-
1 hibitis, & concessis executionibus cap. coloni partiarij, & in tit. de iure, & priuil. Fisci in princip. vt tædio carceris affecti soluant creditoribus, in tantum, vt non nisi accedente consensu creditorum ab ea relaxari sub fideiussione non possint debitores, vbi debita non sol-
2 uerunt, Auctor est Bal. in l. neq; §. 1. vers. sed si esset captus ff. de in ius vocando, quia si liberari vult debitor, omnino soluere debet, vt tradit Bal. in l. si pecuniæ §. fin. ff. vt possess. legatorum glo. in l. fin. ff. si cert. petatur.

3 Ratio est, ne obligationes ex obligationibus oriantur, & sic in infinitum procedant l. 4. §. ait Prætor ff. de re indic. glo. vlt. & not. in l. vlt. ff. si cert. pet. & latè probat Rebuff. ad Const. Regni tit. de litt. obligar. art. 11. glo. 3. num. 10. qui num. 12. tradit, quod si captus erat obligatus in persona, & bonis, eo detento ad bona etiam age-
4 re potest creditor teste Bart. in l. consentaneum col. 5. vers. Venio, & assumo C. quomodo, & quando Iudex; Quam sententiam copiosè comprobat Monter. decis. 7. num. 2. subijcitq; quod tunc carcer in pænam datur, & propterea ab or-
5 dine Iudicis denegante relaxationem detenti pro debito sub fideiussione, non datur appellatio, vt prosequitur seq. nu.

Eamdem sententiam sequitur Faber in suo codice tom. 2. lib. 8. tit. 29. de solutionibus diffinit. 16. quos sequitur Fontanell. de pact. nuptial. lib. 1. claus. 4. glo. 18. par. 4. nu. 28. cum seq. plur. vbi amplè tradit malè facere Iudices, qui seuerè non animaduertunt in Comentarienses, & car-
6 ceratorum Custodes, eò quod soleant huiusmodi captis permittere, vt è carceribus exeant, & per vias deambulent in damnum creditorum, qui eò modo impediuntur in exactione creditorum; Videntes enim debitores, quod carce-
7 ratio non cedit eis in pænam, nec in carceribus

vnquam

nunquam sic radio carcerationis afficiuntur, creditoribus satisfacere negligunt, quam sententiam amplectitur Boss. tit. de carcerat. fideiuss. relaxando num. 28. faciunt tradita per Osasc. decis. 18. num. 5. quos sequitur Carpan. ad stat. 154. num. 1. lib. 2.

Et sic ex hac conclusione limitata dicitur ea regula, quod carcer datur ad custodiam, non ad pœnam, de qua Vlpian. in l. aut damnum §. & magis vers. carcer enim ff. de pœnis, de qua Fatinac. qu. 27. nu. 95. Quia ea regula procedit in delictis, in quibus post carcerationem expectatur alia pœna per diffinitiuam, & sic nihil interest, an vno, vel alio modo reus custodiatur, dummodò pro exequenda diffinitiua ferenda secure reperiri possit; Carceratio verò debitoris cum fit ad custodiam nó expectando aliam pœnã, sed immò ea est pœna, vt illius tedio debitor soluere cogatur, vt dictum est Fontan. loco relato num. 30. Et sic non nisi accedente creditoris consensu cum Iudicis decreto relaxari potest detentus, vt probat Viuo. decis. 202. per totum, quem sequitur Fontanell. loco citato nu. 31.

De AEQVITATE tamen ob grauem infirmitatem, siuè ægritudinem, capti pro debito fideiussori relaxandi sunt, etiam contradicentibus creditoribus, quia ita Christianum Iudicem facere decet. Eadem enim AEQVITAS viget in liberando è carceribus debitores propter ægritudinem periculosam, quæ est in liberando debitores, quibus deficiunt alimenta à creditore non subministrata, ne fame pereant, vt probat Mich. Ferer. in 3. par. obseru. cap. 204. sub nu. 1. in fine vers. Ex quibus.

Maximè verò, quia vita morituri præualere debet cuicunque causæ pecuniariæ cap. non satis 87. distinct. Et morti proximus dicitur omnis æger, qui in carceribus reperitur, quia carcer non est locus aptus ad curandum, sed potius ad augendum morbum, & febrem, propter aeris infectionem, & intemperiem, ac corruptionem, quæ vt plurimum in carceribus viget. Qua ratione secundum regulas medicinæ impossibile videtur posse curari ægrotos in carceribus, vt ex attestatione medicorum tradit Ferer. loco relato sub nu. 2. in fine.

Decedere etenim in carceribus ignominiosum, & miserandum est, vt elicitur ex Constantini verbis in l. 1. C. de custod. reorum dum ait, ne pœnis carcerum perimatur, deserentis, quod Innocentibus miserum, noxijs non satis seuerum esse dignoscitur.

Quæ conclusio eò fortius sequenda est, cum præstita idonea fideiussione per debitorem de se consignando in carceribus, superueniente valetudine, vel certo statuto termino, nullum damnum potest creditoribus contingere ex huiusmodi indulgentia, & relaxatione, & ita obseruasse Senatum Catalan. testatur Ferer. loco relato nu. 1. ac Fontanell. cit. glo. 18. num. 99. & num. 100. Sicut enim debitor infirmus non esset creditori addicendus, neq; tenetur ei seruire, vt per l. cum hæres §. Stichus ff. de statu liber. & in l. in Metallum ff. de pœnis probat Bactia tr. de inopæ debit. cred. addic. lib. 2. cap. 7. n. 10. Et probatum est supra in cap. 95. Ita neque in carceribus detineri debet, Fontanell. all. nu. 100. in fine. Ad rem Costa remed. subsid. 25. nu. 20. Et de facti scientia, & ignor. distinct. 39. Carpan. ad statutum 69. lib. 2.

Et ita obseruari sæpius vidi in hoc Mediolanẽ Dominio, dum carcerati, tam ex causa debiti, quam ex criminali, ob graues infirmitates è carceribus dimittuntur sub huiusmodi fideiussione, contradicentibus etiam creditoribus, & memini, quod dum in carceribus Cremonæ detineretur D. Pompeus Armanus captus ob contrauentionem factam præcepto de seruando exilio sub pœna aureorum mille, actumque fuisset in Curia de illius relaxatione mediante oblata fideiussione de soluendo eam pœnam iuxta futuram declarationem Senatus Excellentiss. Coram quo pendebat relatio causæ ob varias excusationes per ipsum Armanum deductas, & probatas die 23. Februarij 1627. me referente, obauditus fuit Armanus per regulam, quod detentus pro debito fideiussori non relaxatur, sed soluere debet; Cum autem post aliquot dies graui, & mortali morbo affectus esset Armanus, mediante attestatione Phisicorum, ne in carceribus ob aeris corruptionem vitam finiret, cum ibi commodè non posset curari, resolutum fuit ipsum esse è carceribus dimittendum, præstita fideiussione pro summa aureorum mille de se costituendo domi, ac de se consignando certo termino, ex qua ordinatione & Fisco, & ipsi Armano, & quærelanti consultum fuit.

Solent vlterius protectores carceratorum huius Ciuitatis Mediolani vigore stat. 154. lib. 2. debitores detentos dimittere sub fideiussione de soluendo, vel redeundo ad carceres termino viginti dierum, qui terminus deinde etiam prorogatur, vt tradit ibidem Carpan. num. 1. Et quamuis prouisio hæc à statuto concedatur tantum in casu, quo controuertitur de rititudine capturæ, ad parcendum expensis, ne interim in carceribus remaneant detenti, vt ibi scribit Carp. num. 7.

Tamen habenas relaxando, & huic causæ detentionis fauendo, ex quadam abusiua AEQVITATE in consuetudinem transiuit, vt DD. Protectores ad hanc relaxationem absolutè deueniant, etiam nulla facta exceptione, saltem colorabili rititudinis capturæ, Quæ consuetudo, siuè potius corruptela, à tramite AEQVITATIS non recederet, vbi in primo termino debitores, satisfacerent creditoribus, sed si à prima ad secundam, & tertiam termini prorogationem deueniretur, vtique in creditorum iniuriam non leuem redundaret huiusmodi abusiua benignitas, & AEQVITAS, resisteretque diuino illo præcepto, ne miserebetis in iudicio pauperis

de quo supra in cap. 1. nu. 16.

Quod si verè de sititudine, aut validitate capturæ disputaretur, tunc de iure etiam com-
21 muni interim dimitti posset sub fideiussione debitor detentus, vt probat Alex. Trentacinq. lib. 3. var. resol. tit. de solution. resol. 10. nu. 21.

SVMMARIA.

1 *Colonus partiarius dicitur habere societatem cum domino.*
2 *Colonus retinere potest eius fructuum portionem, etiam aduersus successorem proprietatis.*
3 *Dominus præfertur cæteris in emptione fructuum coloni, & è contra.*
4 *Colonus dicitur habere causam à domino in fructuū perceptione.*
5 *Vassallus tenetur præferre dominum in venditione fructuum rei feudalis.*
6 *Proprietarius præfertur in emptione fructuum vsufructuario.*
7 *Cōclusiones supra firmata procedūt, etiamsi vigeat statutum præferens agnatos in emptione fructuū, quia illud intelligitur, ne præiudicetur Domino.*
8 *Ius Prælationis in fructibus cedi alij posse videtur. Contrarium verius nu. 13.*
9 *Cedens, & cessionarius, vna, & eadem persona reputantur.*
10 *Succedens in ius alterius assequitur omnia iura, quæ eius auctori competebant.*
11 *Maxime si in cessione interuenit clausula in omnibus, & per omnia.*
12 *Obligationis cōditio nō variatur, mutatione personę*
14 *Priuilegium personale non egreditur personam illius, cui competit.*
15 *Succedens in ius alterius, non assequitur illa, quæ ex priuilegio competebant suo auctori.*
16 *Priuilegium tollitur mutatione personæ, si persona sunt immediata causa priuilegij.*
17 *Cessionarius dotis non potest consequi vsuras, quæ viro competebant.*
18 *Marito permittitur actio vsurarum dote sibi debita ob onera matrimonij, & dicitur hoc personale priuilegium.*
19 *Priuilegium personale neq; etiam ad heredes transmittitur.*
20 *Locatoris cessionario non competit beneficium tacitæ hypothecæ in rebus inuectis, & illatis, sicut competebat locatori, etiamsi pensionem locatam soluisset cessionarius.*
21 *Priuilegium creditoris non transit in eum, qui pro alio ei soluit, nisi ad effectum retentionis.*
22 *Priuilegium locatoris, quod habet expellendi conductorem pro vsu suo, non potest alteri cedi.*
23 *Spoliatus non potest cedere alteri ius propria auctoritate recuperandi sibi competens.*
23 *Maritus potest coniugalem iniuriam propria, vel filij manu vindicare, secus per aliam personam.*
24 *Onus super legitima impositum à patre, nec impugnatum à filio, non potest per illius hæredem, siue successorem impugnari.*
25 *Filius transmittit ius adeundi, sed non transmittit ius impugnandi dispositionem paternam ob onus legitimæ impositum, cum ex priuilegio hoc sibi tantum competat.*
26 *Fiscus succedens in re, & priuati, iure tantum cedentis vti potest, non iure proprio.*
27 *Colonus, qui semel fructus venales exposuit, mutare non potest propositum, nisi ex iusta causa.*
28 *Coloni iuramento statur, an fructus ad victum pertinentes vendere velit, si eos venales nō exposuit.*
29 *Dominus promptus esse debet in emendo fructus coloni, aliter sibi imputet.*
29 *Pretia rerum tempore mutantur.*
30 *Vendere, quando quis alteri cogitur, vel statuti, vel legis dispositione, pretium in pecunia statim debet solui.*
31 *Venditor coactus non intelligitur habere fidem de pretio.*
32 *Pretium non dicitur, nisi in pecunia numerata.*

Ius Prælationis, quod competit Domino in fructibus, quos vendere vult colonus partiarius, non potest alteri cedi.
Cap. LXXXXVIII.

1 COlonus Partiarius dicitur habere societatem cum Domino l. si merces §. vis maior in fi. ff. locati, Cæphal. cons. 281. num. 4. lib. 2. Osas. decis. 8. num. 5. & Caroc. de locat. & conduct. par. 1. tit. de socio. personam exercente num. 3. & 4. tit. de remiss.
2 mercedis qu. 4. n. 4. In tantum, vt ratione huiusmodi societatis colonus possit retinere etiam suam portionem fructuum aduersus successorē, vt probat Bal. in l. emptorem nu. 7. vers. sed pone colonus C. locati, & probauimus supra in cap. 42. nu. 12. 21. & 23. Et tanquam socius præ-
3 ferri debet, siue Dominus, siue colonus, alijs in venditione fructuum, vt tradit idem Bal. in l. 2. sub nu. 2. vers. Aequum tamen puto C. commun. rerum alien.

Cum enim colonus ratione fructuum habeat causam à Domino, Aequum est, vt alijs præferatur in illis vendendis, vt probat Bal. in l. 1. sub
4 nu. 3. vers. vlt. nota C. de metalar. lib. 10. Boet. decis. 107. nu. 2. Ias. in l. qui Romæ §. cohæredes col. sub nu. 26. ff. de verb. obligat. Prout dici-
5 tur de Vassallo, qui tenetur Dominum præferre in fructibus feudi vendendis, Afflic. ad const. Regni c. 1. §. post natale de pac. tenend. Ac dici-
6 tur de proprietario, qui pręfertur ab vsufructuario, Caualc. tr. de vsufructu nu. 173.
7 Quod etiam procedit stante statuto, quod Agnati præferantur, quia illud debet intelligi, ne præiudicetur Domino, Alex. cons. 27. num. 6. lib. 6. quem sequitur Tiraquell. de retractu lignager. §. 1. gl. 7. nu. 62. late Ias. in l. fi. nu. 10. C. de iure emphyteut.

Ex hoc infertur, an ius hoc prælationis Do-
mino

mino competens possit alijs cedi, & secundum regulam desumptam ex l. Id quod nostrum, & l. 8 nemo plus ff. de reg. iur. cedi posse videtur, Quia cedens, & cessionarius vna, & eadem persona 9 esse dicuntur l. si donatæ in princip. & ibi glo. in verbo de euictione ff. de donatione inter virum, & vxor. l. emptor, & ibi Bal. in primo notab. C. de hæred. vel act. vend. l. si ager in fi. ff. de rei vendic. Bertazol. cons. ciuil. 42. num. 9. Surd. cons. 532. nu. 6.

10 Succedens enim in ius alterius assequitur omnia iura, quæ suo auctori competebant, vt per d. l. si donatæ §. 1. ff. de donat. inter virum, & vxor probat Becc. cons. 105. n. 17. Rimin. Iun. cons. 65. nu. 22. Surd. cons. 22. nu. 16. quos sequitur Gratian. lib. 1. discept. for. cap. 142. nu. 14. & lib. 4. c. 733. nu. 22. Maximè verò quando ius à cedente fuit cessum in ampla forma, vt in omni- 11 bus, & per omnia, quia tunc quæcunq; iura competentia ipsi cedenti, in cessionarium esse transla- 12 ta scribit Natta cons. 398. nu. 40. & 41. Menoch. de retin. possess. remed. 3. nu. 279. Quia mutatione personæ non variatur conditio obligationis, vt tradit Bar. in l. 2. §. ex his igitur ff. de verb. oblig. Gabr. cons. 106. nu. 3. lib. 1.

Tamen cum huiusmodi priuilegium prælationis Domino competens sit personale, & ex AEQVITATE inductum, cedi non posse pro- 13 bat Roman. cons. 484. sub num. 2. cum sequ. & expressius sequitur Surd. cons. 205. nu. 22. Quia tanquam personale non egreditur personam 14 Domini Castr. in l. ad officium in fi. C. commun. diuid. Tiraquel. de retract. lignag. §. 26. gl. 1. nu. 2. Surd. all. cons. 205. num. 23. quos sequitur Gratian. lib. 1. cap. 117. nu. 18. & diffusius in cap. 149. nu. 10. 11. & seq. plur.

15 Succedens enim in ius alterius non assequitur illa, quæ ex priuilegio competebat suo auctori Bal. in l. si filius nu. 1. C. de bon. proscriptorum, Felin. in cap. rerum de foro compet. Cum mutatione personæ, tollatur priuilegium, quo- 16 tiescunq; persona est immediata causa priuilegij l. 1. C. de impon. lucrat. descript. lib. 10. l. licitatio §. fi. ff. de publico l. paulus ff. de acquir. hæred. Bal. in rubr. C. de vsuris sub nu. 5. vers. dic contrarium.

Hinc tradunt scribentes, quod si vir mutuo accepit pecuniam, & cedit mutuanti iura sua contra debitorem doris, talis cessionarius non po- 17 test vsuras dotis exigere, licet enim benefitio auctoris sui videretur ea posse consequi per l. emptor nominis ff. de hæred. vel act. vend. Ta- 18 men cum ista exactio vsurarum permittatur marito ex priuilegio propter onera matrimonij, cessat priuilegium ipsum ex mutatione personæ, vt in terminis probat Surd. cons. 269. num. 9. 10. & 11. latè Gratian. cap. 143. n. 39. cum sequ. plur. Quia priuilegium illud est personale, quod 19 neq; etiam ad hæredes transmittitur, vt in terminis dotis probat Thesaut. Inn. lib. 1. qu. fam. 5. nu. 2. & nu. 5. ac qu. 90. nu. 4.

Prout idem dicitur de cessionario locatoris, cui non competit beneficium tacitæ hyppotecæ in rebus inuectis, & illatis in domo conducta 20 Carpan. ad stat. Med. cap. 389. num. 4. Verbo vel conductor, & cap. 390. n. 103. lib. 2. Etiamsi pensionem locatam soluisset cessionarius, quod 21 magis est, quia creditoris priuilegium non transit ad eum, qui pro illo soluit, nisi ad effectum retentionis Bar. in l. 1. C. qui pot. in pignor. hab. sicuti facultas, quam habet locator expellendi conductorem pro vsu suo, pariter non 22 potest cedi, nec transit in emptorem, seu singularem successorem, cum sit personale priuilegiũ, quasi non sit eadem necessitas locantis, & ementis latè Surd. cons. 103. à nu. 12. vsq; ad num. 26. Grat. all. cap. 149. nu. 16. Idem dicitur de spoliato, qui ius recuperandi propria auctoritate 23 sibi competens non potest cedere alteri gl. in l. l. cum fundum verbo postea ff. de vi, & vi armato Rom. all. cons. 484. nu. 3. Sicut etiam dicitur de priuilegio competente marito, quod iniuriam coniugalem per adulterium propria manu potest vindicare, secus autem per aliam personam excepto filio, vt probat Rom. in all. cons. 484. n. 4. Curt. Sen. cons. 79. col. 2.

24 Idem dicitur de filio, qui non impugnauit testamentum patris, in quo erat adiectum onus legitimæ, Quia peruentis bonis filij ad Fiscum, non posset postea Fiscus, aut alius ei succedens allegare, quod dictum onus non poterat iniungi, cum sit particulare, & personale priuilegium filij, quod ad alium non transit, & præcipuè ad Fiscum, tanquam hæredem anomalum, Quamuis enim filius transmittat ius adeundi, non tamen transmittit hoc priuilegium sibi competens 24 ratione legitimæ. Socin. Sen. cons. 126. nu. 19. in fi. Alciat. cons. 525. n. 5. vers. sed quia Cuiac. de legit. verbo nec vsufructu defraudari liberi nu. 20. & 22. Rol. cons. 98. nu. 29. lib. 2. Surd. cons. 570. à nu. 6. vsq; ad nu. 10. quos sequitur Grat. in addit. ad decis. Marchiæ decis. 76. nu. 2. cum sequ.

26 Quamuis è contra Fiscus succedens in rem priuati, iure tantum cedentis vti potest, non proprio priuilegio l. Fiscus qui in priuat. ff. de iure Fisci, Bar. in l. aufertur §. Fiscus ff. eodem Peregr. de iure, & priuileg. Fisci lib. 6. tit. 6. nu. 14. Quod etiam cauetur in No. Constit. huius Dominij tit. de iure, & priuileg. Fisci §. non possit tamen.

27 Si verò Colonus, postquam fructus rei venales exposuisset, mox pœnitentia ductus, vendere nollet Domino, si iusta causa adsit mutandi propositum, cogi non potest ad vendendum, alias secus Salic. in l. 1. num. 2. vers. & est ratio, 28 quia ab initio C. de Episcop. aud. stariq; debet coloni iuramento, an fructus ad victum pertinentes vendere velit, quando eos venales non exposuit, vt post Alex. & Ias. probat Surd. all. cons. 205. à num. 22. vsq; ad nu. 17. quem sequitur Gratian. all. cap. 149. num. 18. cum sequ.

Quo

Quo loci tradit Dominum esse debere promptũ 29 in emendo fructus Coloni, si enim distulisset eos emere, sibi imputandum esset per l. qui Romæ 122. §. cohæredes ff. de verb. obligat. quia rerum prætia mutantur tempore l. prætia rerum ff. ad l. falcid. Ad rem Tiraquel. de retr. linager. §. 1. glo. 9. à num. 114. vsq; ad nu. 120. vbi diffusè materiam more Domini pertractat.

30 Et quando statutum, sinè dispositio cogit quemquam ad vendendum, sclui debet prætium in pecunia Fabian. de Monte tr. de empt. & 31 vendit. qu. 3. num. 40. tom. 6. par. 1. fo. 43. Nec intelligitur, vt quis debeat habere fidem de prætio glo. in l. 1. verbo necessitatem C. commun. seru. manumiss. Bertazol. clausul. 38. gl. 1. in fine, Cum 32 prætium non sit, nisi in pecunia numerata, ad quam propriè illud refertur Bald. cons. 98. sub 3. vers. nam statutum lib. 1. copiosè Gratian. all. cap. 149. nu. 21. cum sequ. plur. vbi materiam hanc fructuum inter colonum, & Dominum latiss. examinat.

SVMMARIA.

1 *Notificans debitori imminentem capturam creditoris, tenetur versus creditorem, si debitor aufugit. Contrarium in coniuncta persona nu. 10.*
2 *Si creditori aliter non est consultum.*
3 *Impediens executionẽ pro ciuili debito, tenetur versus creditorem, si ei non est consultum.*
4 *Debitorem decoctum scienter delegans ignoranti, tenetur in subsidium erga creditorem.*
5 *Actio remanere non debet inanis, ne creditum amittatur.*
6 *Impediens debitorem, ne ad iudicium compareat, tenetur versus creditorem pro toto credito.*
7 *Depositarius restituens depositum absq; Iudicis mandato, tenetur versus creditorem in subsidium.*
8 *Limitatur conclusio, quando depositum esset conditionale, quia expirato tempore, de quo in conditione, potest restitui depositum.*
9 *Limitatur etiam conclusio, quando creditor impugnasset depositum, licet postea se pœnituisset.*
10 *Coniuncta persona, vel astrictus magna amicitia admonens coniunctum, vel debitorem, ne detineatur, non tenetur versus creditorem.*
10 *Sanguinis, & strictæ amicitiæ ratione, non nocendi animo admonuisse creditur.*
11 *Dispar ratio est inter affinem, & extraneam.*
12 *Sanguinis ratio tollit omnem suspicionem.*
13 *Coniunctus coniuncto bonum cupere, & eum tueri præsumitur.*
13 *Amicus amico bonum cupere præsumitur.*
14 *Commodum proprium, siue emergentis damni euitatio, legitimam prabet excusationem in quocunq; quæ alias non admitteretur.*
15 *Dolum præsumptum excluditur in acta, ad quem quis ob proprium interesse, non nocendi animo, deuenisse dicitur.*

Notificans debitori imminentem capturam ad instantiam creditoris, vt eam euadat, si est affinis, aut intrinsecus amicus, excusatur, nec tenetur versus creditorem, alias secus &c.

Cap. LXXXXVIIII.

1 Constantinus Imperator cauit in l. quoties C. de exact. tribut. lib. 10. quod notificans debitori alicuius creditorem anhelare ad eius capturam, si eam ob causam debitor commonefactus fugam arripiat, alias non arrepturus, tenetur ad solutionem debiti, atq; ad emendationem damni in subsidium 2 tantum, scilicet vbi aliter creditoris indemnitati non sit consultum, etiam sine doli probatione Salic. & Castr. in l. vlt. C. de operis libert. Ias. in §. pænales nu. 103. inst. de action. Mastril. sing. 137.

3 Cuius sanctionis dispositio procedit etiam in eripiente captum pro debito à familia, & in prohibente executionem realem, cum sit vtrobiq; par ratio in executione reali, quæ in personali, vt tradit Cagnol. in l. 1. §. is videtur nu. 27. ff. si quis iusdic. non obtemperau. Strac. de mercat. tit. de decoctor. 2. par. vlt. par. §. cognitis nu. 10. cum sequ. latè Menoch. de arbitr. casu 583. nu. 5. & Bertazol. cons. crim. 375. num. 14. lib. 2.

4 Ec hac ratione scienter delegans ignoranti debitorem decoctum, tenetur in subsidium erga creditorem, cui assignauit nomen debitoris Surd. decis. 23. nu. 7. & 11. Quia cum actio non remaneat inanis, tunc non censetur amissum creditum l. qui actionem ff. de reg. iur. & l. non is ff. 5 de dolo latè Costa remed. subsid. 42. nu. 1.

6 Eadem prouisio locum etiam habere videtur in eo, qui impedimento fuit debitori citato, nè ad Iudicem veniret, quia contra eum tribuitur actio creditori pro toto credito l. vlt. §. 1. ff. de eo per quem factum erit, vt post Menoch. all. casu 583. & Farin. cons. 49. nu. 3. & qu. 32. per totum probat Costa remed. subsid. 103. n. 1. Faciunt tradita per Vin. decis. 92. & per Clar. qu. 68. nu. 10. ac Caball. lib. 1. resol. crim. casu 8.

Quam dispositionem extendi etiam ad depositarium maximè contentiosum restituentem 7 sine licentia Iudicia, & irrequisito, seu non citato creditore, in subsidium, si à debitore non potest consequi, scribit Rom. cons. 287. per totum, Costa all. remed. 103. nu. 2. qui nu. 4. excipit duos casus, viz. quando depositum esset con8 ditionale, viz. consignandum alteri sub conditione, quia expirato tempore conditionis, deponenti restitui debet secundum Bal. cons. 379. lib. 5. Et quando creditor impugnaret depositũ

eius

tius intuitu factum, licet postea declaret se pæ-
9 nitere Dec. conſ. 356. nu. 4. quam depoſiti mate-
riam amplè ibi examinat Coſta vſq; ad n. 10.

De AEQVITATE tamen locum non habent Sanctiones ipſæ loquentes de admonente debitorem, ne capiatur in coniuncta perſona, nec in
10 eo, qui magnæ amicitiæ fædero aſtrictus eſt, Quia ratio ſanguinis, & ſtrictæ amicitiæ, illud operatur, non laſciuia, aut animus nocendi tertio arg. tex. in l. eos ff. de receptator ? & l. fi. §.
11 ſi quis verò C. de codicillis, Non enim par, eademq; ratio videtur inter ſanguine, & ſtricta
12 amicitia coniunctos, & alios extraneos, & ratio ſanguinis ſoloit omnem ſuſpicionem l. 1. & ibi glo. verbo à ſobrinis ff. ad l. Iul. repetund. Hanc ſententiam probare videtur Iſernia de feud. tit. de pace iur. firma tuenda §. exceptatoribus lol. mihi 111. propè finem verſ. contra iſtum tex. quem ſequitur Luc. de pæna in all. l. quoties nu. 8. C. de excut. tribut. lib. 10. Quam concluſionem comprobat Coſta remed. ſubſid. 42. nu. 2.

Qui auctor ſub eodem num. 2. tradit non alia ratione, quam quod Amicus Amico bonum cupit, & coniunctus omni ſtudio coniuncti com-
13 moda procurare, & totis viribus eum tueri præſumitur per l. hæ autem §. 1. ff. ex quibus cauſis
14 in poſſeſſ. eat. Ea de ſententia procederet in eo, qui fortè ſuſtinere debuiſſet magnam impenſam pro illius debitoris alimonia, ſeu deffenſione, ſi fuiſſet captus, quoniam ratio euitandæ iniuriæ ex carceratione perſonæ reſolcantis, & alia ratio proprij intereſſe, non ſinunt ſuſpicari
15 dolum, qua attenta, neq; coniunctus, neq; valdè amicus tenentur.

SVMMARIA.

1 *Carceratum aufugere è carcere faciens, eadem pœna tenetur, qua ille tenebatur, ex diſpoſitione Nou. Conſt.*
2 *Idem procedit de iure communi.*
3 *Cuſtos carcerum tenetur eadem pœna, qua carceratus, ſi eum aufugere permiſit.*
4 *Aequi paratorum idem eſt iudicium.*
5 *Carceratus, qui aufugit, ſi reus de Aſſaſſinio erat, itaut à beneficio gratiæ eſſet excluſus, Ita ab huiuſmodi beneficio excluſus dicitur cuſtos carceris, cuius dolo, aut culpa aufugit carceratus.*
6 *Contrarium verius.*
7 *Culpa ſæpius diſpar eſt, licet eadem ſit pœna.*
7 *Culpæ par ratio deſideratur inter duos reos, ſi eiuſdem omnimodus effectus pœnæ eſſe debet.*
8 *Effectus rei, non expreſsio nominis conſideratur.*
9 *Decretum Senatus, quo declaratus fuit gratiabilis caſus cuſtodis carceris, cuius dolo aufugerant rei de delicto minime gratiabili.*
10 *Proclamata multa delicta æquiparant, quorum cum culpa diuerſa ſit, pœnæ effectus non idem omnimodè ſortiantur.*
11 *Decretum Senatus, quo declaratur caſum illius, qui in militia exteris Principibus inſeruiuit, eſſe gratiabilem, quamuis per proclamata impoſita ſit pœna rebellionis huiuſmodi perſonis.*
11 *Rebellionis delictum non eſt gratiabile.*
12 *Proclamata prohibentia militiam exteris Principibus, locum non habent, quando quis in militia inſeruit contra Turcas.*
13 *Clerici militare tenentur pro Chriſtiana fide.*
14 *Declaratio fauore eius, qui aduerſus Turcas militauerat.*
15 *Claudij Righini ex Vicarijs Generalibus honorifica mentio.*
16 *Milites, & Caſtellani tenentur eadem pœna, qua carcerati, qui eorum culpa aufugerunt.*
17 *Mercedem qui excipit pro cuſtodia, tenetur etiam de damnis magna vi illatis.*
18 *Miles capitaliter damnatus ab Illuſtriſs. Præfecto Portæ Iouis Mediolani, eo quia eius culpa aufugerat Marchio Calluſij in ea Arce detenus.*

Cuſtos carcerum, qui carceratũ per dolũ aufugere permiſit, quamuis eadem pæna teneatur, quà carceratus; Tamẽ illius caſus gratiabilis dicitur, & ſi gratiabilis non ſit caſus illius, qui aufugit ob grauitatem ſceleris, de quo erat imputatus. Cap. C.

1 PER No. Conſt. in tit. de pœnis in fine cap. Faciens, vt quis, cautum fuit, quod faciens, vt quis euadat è carceribus, puniatur eadem pæna, quà carceratus puniendus erat, ſi pro delicto, pro quo erat imputatus, condemna-
2 tus eſſet, quæ prouiſio conuenit diſpoſitioni l. ad commentarienſem C. de cuſtod. reorum. Adeo vt carcerum cuſtos, cuius culpa, aut dolo aufugit carceratus, qui de crimine læſe Maieſtatis, vel aſſaſſinij, aut proditorij homicidij, &
3 ſimilium, damnandus erat, eadem pæna teneatur, & ita quotidie obſeruari ſolet in hoc Dominio, & docet Boſ. tit. de carcere nu. 10. & ſeq. Clar. qu. 8. verſ. Cuſtos cercerum, & ib. Baiard. nu. 20. Menoch. de arbitr. caſu 302. per totum, & Farin. qu. 31. nu. 1. & ſequ. ac nu. 72. & 73.

Qua ſtante concluſione, ſicuti cauſa ipſius rei fugam arrepti excluſa eſt à beneficio decreti, nec eſt gratiabilis, ita excluſus videtur etiam
4 caſus cuſtodis carceris, cum æquiparatorum idem ſit iudicium l. cum actum ff. de negot. geſt. Menoch. de arbitr. caſu 55. nu. 4. & caſu 95. nu. 5. & 6. ſi enim à beneficio decreti, ſiue gratiæ excluſus eſt, de aſſaſſinio, vel proditorio homicidio reus, qui è carcere aufugit, ita pariter excluſus à beneficio decreti, ſiue gratiæ, dicendus
5 eſt Commentarienſis, cuius culpa, aut dolo fugam arripuit huiuſmodi reus, ſi eadem pæna vinctus eſt, ac venit puniendus.

6 De

6 De AEQVITATE tamen contrarium verius est, quia licet eadem pæna teneatur carcerum custos, qua tenebatur reus proditorij homicidij, qui fugam arripuit; Non tamen eadem dicitur culpa, cum ille proditorium delictum commisserit, hic antem fortassis neq; etiam dolosum delictum, nedum proditorium, inter quæ extat magna differentia, vt de se patet, & iura omnia disponunt, & par ratio desideratur in culpa, vt eiusdem pænæ sit omnimodus effectus, faciunt
7 trad. in l. fi. ff. de receptatoribus; Effectus enim rei non expressio nominis consideratur l. si vno
8 ff. loca. l. insulam ff. de præscript. verb. Dec. cons. 589. nu. 10.

9 Et ita censuit Senatus die 4. Martij 1625. refferenre Amplissimo D. Senatore Bellono fauore Martini Albani alias carcerum custodia in Officio Egr. Cap. Iustitiæ, & in contumaciam ad furcas damnati, eò quia dolosè permiserat fugam arripere multos carceratos, inter quos aderat reus homicidij proditorij, Declarando ipsum Martinum posse gaudere beneficio proclamatum permittentium liberationem banniti ob præsentationem consimilis banniti, à quibus tamen excepti erant casus homicidij proditorij, & Assassinij, & publicarum viarum latronum, etiam si inter eos, qui è carcere aufugerint, adesset reus homicidij proditorij.

10 Multi enim casus delictorum à iure, vel proclamatibus æquiparari videntur per easdem pænas, qui tamen cum diuersa sit culpa, pænæ effectus, non idem omnimodè sortiuntur; Exempli gratia in hoc Dominio vigent proclamationes prohibentes subditis huius Dominij, ne alienis Principibus in militia inseruiant sub pæna rebellionis, quæ capitalis est. Nihilominus cum ea potius ad terrorem imposita videatur, quam vt verè talis pæna executioni mittatur, Con-
11 sueuit Senatus reos de huiusmodi delicto confessus ad remum tantum damnandos esse censere, propterea casum huiusmodi inseruientium exteris Principibus in militia, gratiabilem esse pariter censuit die 22. Nouembris 1619. Refferente Amplissimo Senatore Quintana Duegnas, quamuis indubitatum sit delictum rebellionis regulariter non esse gratiabile ob illius enormitatem, & grauitatem, vt habetur apud Clar. qu. 59. vers. in huiusmodi, & ibi Baiard. num. 90.

Quorum proclamatum dispositionem, etiam quo ad pænam extraordinariam, neq; habere locum existimo in ijs, qui exteris Principibus
12 quidem inseruiunt, sed aduersus Turcas, & infideles, Quia cum eo casu Clerici etiam milita-
13 re teneantur pro Christiana fide, vt habetur in cap. peruenit de immun. Eccl., & Cimiter. & ibi pleniss. Abb. n. 3. cum seqn. pluribus, nedum impunè id agi posse videtur, sed opus Laudabile, & Summo Omnipot. Deo gratum fieri patet.
14 Et ita obtinui mense Maij anno 1616. in deffensione D. Io. Antonij Tollentini rei confessi, quod vti Signifer Turmæ Reipub. Venetæ in Cretæ insula inseruiuerat contra dispositionem proclamatum, Quia cum pro illius deffensione
15 ea adduxissem fundamenta, non potuit nisi ea approbare integerimus illius causæ Delagatus D. Claudius Righinus Pontremolensis Eximius I.C. & vnus ex Reg. Vicarijs Generelibus huius Dominij.

Cæterum ad pænam Commentariensi impositam ob fugam carceratorum, tenentur etiam alij custodes, tam carceratorum, quam Castri,
16 vti milites, & Castellani, vt abundè scribit Pe. Bellus de re milit. pat. 10. tit. 2. per totum, maximè nu. 93. Quia, qui mercedem accipit pro
17 Custodia, tenetur etiam de damnis magna vi illatis, Imò etiam de fatalibus, nedum ob negligentiam, vt tradit Luc. de pæna in l. quicunq; col. 3. vers. hæc omnia iusta ratione, & col. pen. vers. quamquam possit C. de exactor. & executor. lib. 12. quem sequitur Caball. lib. 2. var. resol. casu 294. num. 284. cum seqn. quo in loco plenissimè examinat materiam hanc auctor ipse.

Et secundum all. Doctrinam Pe. Bell. cit. num. 93. die 10. Aprilis 1619. vltimo supplicio con-
18 demnatus fuit quidam Stephanus Caporalis siuè Tesserarius per Ill. Præfectum Arcis Portæ Iouis huius Vrbis, de consilio Amplissimi Senatoris Callenti, à quo prius votum meum proferre iussus fueram, qui Caporalis cum alijs duobus militibus ad Custodiam Marchionis Callusij in Bello Sabaudico capti custodiebatur in ipso Castro, ob cuius negligentiam fugam arripuerat Marchio Vestimentis baiuli ligna ei portantis indutus, ne ab alijs militibus cognosceretur, & qui Caporalis laqueo fuit strangulatus in magna Platea ipsius Castri ad aliorum exemplum &c.

Hæc (humanissimè lector) habui, quæ in hoc primo lucubrationum, & vigiliarum meatū de AEQVITATE libro tibi traderem, & communicarem; Si quid sit in eis dictum, quod placeat, D. O. M. à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum, tributum velim, Si quid vero minus aptè, tenuitati mei intellectus adscriptum. Nec admireris, quod nihil hic scriptum, quod prius non sit dictum; Quia te scire decet difficillimum esse, militarem aliquam viā inire, vt non in aliorum vestigia sæpè, & plurimum incurras; Propterea honestos meos conatus ne contemnas rogo, ve alia expectes, quæ in hac AEQVITATIS materia iam molior ad tui vtilitatem, in quibus, aut maturior ætas, aut longior rerum experientia supplebunt fortasse, ijs quę hic desiderari potuissent. His in Sacratissimo Purificationis Gloriosissimæ Virginis Mariæ festiuo die currentis anni 1630. extrema fuit imposita manus.

Ad Laudem Dei Clementissimi, ac eiusdem Deiparæ Virginis Mariæ, & omnium Diuorum tutelarium meorum singularium, sub censura semper, & correctione Sanctæ Matris Ecclesiæ, cui me semper subijcio &c.

IN

INDEX RERVM MEMORABILIVM QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

Prior numerus numerum, secundus capita significat.

A

Casum

Index

Cen-

Co-

De-

ser-

 Debi-

Diffi-

E

TEM

F

Filius

Index

Fructus

Index

L

Ctuum,

eius

perfecta

Index

Pater

Pæna

Index

Constit.

Index

Pro-

Q

Rei-

Sep-

respectu

Tutori

siue

F I N I S.